APOPHTHEGMATVM EX OPTIMIS VTRIVSQVE LINGVAE SCRIPTORIBVS

LIBRI IIX.

PAVLLI MANVTII
ſtudio, atque induſtria,

Doctiſſimorum Theologorum conſilio, atq; ope ab omnibus mendis vindicati,

Quæ pium, & veritatis Catholicæ ſtudioſum lectorem poterant offendere.

BRIXIAE,
In Aedibus Polycreti Turlini.

Cum conſenſu Superiorum.

CLARISS. VIRO

MATTHAEO SENAREGAE

ALDVS. MANVTIVS PAVLLI. F. ALDI N.

HOminem homini præſtare, & vt quiſque educatus eſt, ita maximos, minimosve educationis fructus inde emanare, nemo non videt. inde fit, vt ſummam nos, vel ex librorum lectione, vel ex ampliſsimorũ virorum conſuetudine vtilitatẽ capere ſentiamus. Quæ duæ res cum eiuſmodi ſint, vt earum altera omnibus pateat, altera non item; præclarè fecerunt, qui ſuam operam in id præcipuè contulere, vt, hominum vſui conſulentes, de oĩbus bene merendi exemplum poſteris traderent, immortalitatique

laudum suarum prospicerent. Hoc studium cum in multiplici lectione cõsistat, nec tam variæ librorum supellectili possint homines totos dies tradere, qui libri multa in pauca contrahant, breuitateque studiosorum animos explicatiores reddant, ne illos præ cęteris multis modis laudandos iudico. Huiusmodi sunt Apophthegmata, quæ nũc expurgata, deletis, Pont. Max. approbante quę piorum mentes aliquo modo offendere poterant, edimus. Præscriptum illis sit in fronte nomen tuum perpetuum obseruãtiæ meæ testimonium, nec vulgarium meritorum. Interim maiora adornentur, ex eo forsan genere, quo tu in primis delectaris, eoque gratus tuis ciuibus, gratus toti Reipub. fuisti. Ego quidem, qui te de facie olim puer noui, ita nunc absentẽ iure colo, quasi maximum mihi ornamentum, præsidiumq; in te sit constitutum: hancq; meam voluntatem tibi vt aliquo modo notam faciam, operam dabo; posteris certè, si quid erunt mea scripta, quæ hoc saltem nomine aliquid esse cupio, vt testatum sit, quantum tibi debeam, non enitar tantum, sed, vt spero, consequar. Vale.

Venetijs, Ibid. Nou. M. D. LXXVI.

APOPHTHEGMATA, AC LEPIDE DICTA,

Principum, Philosophorum,

Ac diuersi generis hominum, ex Græcis, pariter ac Latinis scriptoribus selecta, cum interpretatione commoda, dicti argutiam aperiente.

APOPHTHEGMATA LACONICA

secundùm ordinem literarum Græcarum.

LIBER PRIMVS.

AGASICLES.

LACEDEMONII quoniã seueriores erant, ac moribus incorruptioribus, belliq; gloriam potissimùm spectabant, contemnebant omneis arteis, quæ ciuium animos videbantur, emasculate, & à vera virtute ad otiosam ostentationem traducere. Nam & Roma quum adhuc spiraret germanã illã austeritatem, Græculos professores vrbe exegit. Hoc genus studijs nulla Græciæ pars corruptior erat quã Attica, vbi Gorgias, Lysias, Isocrates, Prodicus, alijque innumeri sophistæ, magno eum applausu populi, nec mediocri mercede garriebant.

1 Cum igitur Agaſicli Lacedęmoniorum regi diceret quidam, admirari ſeſe, ꝙ quum eſset auidus diſcendi, nõ adiungeret ſibi Philophanem ſophiſtã: regali prorſus indole reſpondit: Eorũ, inquiens, volo eſse diſcipulus, quorum ſum & filius: ſignificans nõ minus intereſse quos nactus ſis parentes, quàm quos aſciſcas præceptores. Etenim vt liberi fermè referunt maiorũ, vnde prognati ſunt, ingeniũ, ita præceptorũ vitia demigrant in eos, qui inſtituunt. Et honeſtæ vitæ inſtitutio potiſſimùm ab illis petenda eſt, qui virtutem ipſis factis præſtiterunt, non ab ijs qui cõpoſitis arte verbis de virtute nugantur. At nunc ſummi orbis monarchæ futuri, Deum immortalẽ, quibus interdũ viris à teneris annis formandi inſtituendiq; creduntur? quum principi nõ minus tum pernicioſum ſit, tum indecorum, ab inhoneſtis inſtitui, quàm naſci.

Genero-ſè.

2 Rurſus quum alius quiſpiam ab eo ſciſcitaretur quo pacto poſset aliquis tutò imperare, nullo ſtipatus ſatellitio, reſpondit: Si ſic imperet ſuis, quemadmodũ pater imperat liberis. Nemo plura dixit vnquam maiore cõpendio. Domini tantum timentur à ſeruis, quò mali metu coerceantur, quos non corrigit pudor. Pater quoniã liberis cõſulit potius quàm ſibi, diligitur ab illis, ſic vt autoritatem comitetur reuerentia. Aduerſus hoc adeo nõ eſt opus ſatellitio, vt nõ aliud ſit ſatellitium fidelius illorum ſtipatus. Quòd ſi rex beneuolentia ac benefactis adiungeret ſibi ciuium animos, nõ eſset opus barbarico conductitioq; ſatellitio, ſed nullos haberet corporis ſui cuſtodes

Grauiter & moderatè.

ſtodes tutiores, quàm ciues erga quos patris gereret affectum. Porrò quibus placet hoc dictum, Oderint dum metuant, nullos magis habent ſuſpectos, quàm quibus oportebat maximè confidere: ac multos metuat oportet, quem metuunt multi.

AGESILAVS.

3 Ageſilaus ille magnus Lacedæmoniorum, rex, quum in compotatione quadam ſortibus ex more ductis factus eſset princeps conuiuij: huius autem partes erant præſcribere, quantum quiſque biberet: rogatus à pincerna, quātum cuique vini deberet apponere, Si multū inquit, vini paratum eſt, dato cuique quantum poſcit: Sin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac dexteritate mirè proſpexit, nè vel parata vini copia deeſset, quibus placeret largior potatio, vel ad bibendum cogerentur, quibus placeret ſobrietas. Rurſus in maiore vini copia, per æqualitatem excluſit occaſionem murmuris. Etenim quum ſingularis æqua vini portio diſtribueretur, nihil deerat his, qui bibebant moderatius, & qui largius fuerant bibituri, quum haberent, quod naturæ ſatis eſset, queri non poterant, ſi deerat libidini, eò quòd nemo omnium plus aut minus haberet cæteris. Itaque æquis animis ſe illi quoque ad moderationem componebant, quibus alioqui placebat luxus. Porrò Lacedæmonij præter cæteros Græcos victus frugalitatem probabant.

Solerter

4 Quum verò narraretur apud eum, maleſi-

Grauiter. cum quempiam ac ſceleroſum hominem conſtanter pertuliſſe tormenta: Vt inſigniter, inquit, miſer eſt homo, qui tolerantiam ac patientiam in res flagitioſas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerantia, quæ ſi ſuſcipiatur ob res honeſtas, magnam promeretur laudem; ſin ob turpes, non ſolùm non meretur fortitudinis laudem, qui tolerat, ſed hoc miſerior eſt ac vir peior, quò conſtantius ſe geſſerit. πονηρὸς enim Græce, & malum ſonat, & translato tono, laborioſum ſiue calamitoſum. Dolebat egregio duci, tantum animi robur ac naturæ vim in re turpi conſumptam, quam ſi attuliſſet ad res honeſtas, magno vſui poterat eſſe Reipublicæ.

5 Salsè. Alio quodam laudante rhetorem hoc nomine, quòd mirificè res exiguas verbis amplificaret: Ego, inquit, nè ſutorem quidem arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat calceos. Veritas in dicendo maximè probanda eſt, & is optimè dicit, cuius oratio cōgruit rebus, ex quibus petenda eſt orationis qualitas potius, quàm ex artificio.

6 Iuſtè & vrbanè. Quum quidam vrgeret illum improbè poſtulando, dixiſſetque, ei, Promiſiſti, atq; idem crebrò repeteret, quaſi iam fas non eſſet, negare quod petebat: Rectè ſanè, inquit, ſi quidem iuſtum eſt, quod petis promiſi: ſin minus, dixi, non promiſi. Hoc dicto eluſit flagitatoris improbitatem. Ille verò quum nondū faceret flagitandi finem, ſed ſubijceret, Atqui decet reges præſtare, quicquid vel capite annuerint: Nihilo magis, inquit, quàm eos qui

reges

reges adeunt, decet ea petere, loquíque, quæ iusta sunt, spectantes simul & opportunitatẽ, & quid regibus cõueniat, decorumq́; sit. Sunt qui principes velut ex insidijs adoriuntur, & à bene potis, aut alioqui aliud agentibus, vt non vacet, quale sit, quod petitur, considerare, postulant quod iniquũ est. His meritò negatur, quod promissum est, & repulsi immeritò requirunt fidem à promissore, qui sui officij non meminerunt postulando.

7 Prudenter. Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari, aut vituperari, existimabat non minus esse discendos eorum mores, qui loquebantur, quàm eorum de quibus loquebantur. Sensit vir prudentissimus, qui auidè obtrectant alienæ laudi, magis prodere morbum suum, quàm detegere mores alienos: & qui ob re parum honestas laudant quempiam, aut ob laudabiles vituperant, indicare stultitiam suam, peruersumq́ue iudicium.

8 Magnanimiter. Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus solennis, quo pueritia tum exercebatur, atq; is, qui negotio præfectus erat, statuisset illum in loco parum honorifico, paruit quidem, tametsi iam rex designatus, ac dixit: Benè sanè habet: ostendam enim, non locum viris, sed viros loco conciliare dignitaté. Nimirum vox ea declarat in puero miram animi celsitudinem, cum pari moderatione cõiunctam. Nec alij magis sunt administrãdo regno idonei Simile quiddam tribuunt Aristippo.

9 Quum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimis exactam, minimeq́ue sim-

nios: Per Geminos, inquit, summã quę praescribis, si mihi prorsus est in fatis, vt non viuam, etiam si non omnia sumpsero. Significabat eiusmodi curationes citius acceleraturas mortem, quàm depulsuras morbum. Nec tam operosa pharmaca sumenda, nisi qui destinauit mori. Omnibus in rebus ei genti placuit frugalitas ac simplicitas.

Argutè.

10 Quum astantẽ aræ Palladis, cui apud Spartanos ab æreo delubro χαλκιοίκω cognomẽ est, vt bouem immolaret, momordisset pediculus, non auersus est, sed arreptum palàm omnibus occidit. Per deos inquiens, equidem insidiatorem lubens vel in ipsa ara: videlicet declarauit animum nec inepto pudori, nec superstitioni obnoxium: tecteque significauit, insidias molientibus nullam aram aut asylum: oportere tutum esse.

Simpliciter.

11 Quum puer quidam eo vidente murem captum è cauo protraheret, musque conuersus momordisset tenentis manum, atque effugisset, Agesilaus indicauit his, qui aderant, dixitque: Postea quàm minimum animalculum sic vlciscitur eos, à quibus læditur, quid viros oporteat facere cogitate. Ita dux fortissimus vndecumque captata occasione animum addere studebat suis, vt audentiores fierent aduersus hostem. Sed idem exemplum magis eo valet, nè quis quamlibet potens iniuria prouocet infirmiorem. Fit enim sæpenumero vt qui, sicut ait Flaccus, fragili quęrit illidere dentem, infringat solido.

12 Quum in animo haberet mouere bellũ aduersus regem Persarũ, quò Græcos Asiã incolentes

lentes libertati restitueret, consuluit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis deorum pleraque gerebat. Is quum iussisset, vt pro suo arbitratu bellum institueret, Agesilaus Dei responsum renunciauit Ephoris. Hi erant quinque iudices, quorum autoritati reges quoq; parere cogebantur. Illi verò suaserunt, vt adiret & Delphicũ oraculum ijsdẽ de rebus sciscitaturus. Eò profectus hoc Religiosè.
pacto proposuit cõsultationem: Apollo nunquã idem tibi videtur, quod patri? Quum Apollo comprobasset Iouis craculum, ita demũ delectus Imperator, bellum apparat, vnico facto non vnam rem nos docens: Primùm moderationem animi, qui quum rex esset, non grauatus sit Ephoris obtemperare rem superuacaneã imperantibus. Deinde declarauit, quàm non temerè sit bellum capescendum. Illis nõ sat erat Iouis oraculum, quum hodie principes frequenter inconsultis vel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma prosiliant. Postremò demonstrauit quàm religiosam haberet de dijs opinionem, qui si inter se dissentiant, non sint dij, obiter notans Homeri fabulas, qui fingit deorum ac dearum atrocia dissidia, & quod in principibus ac magistratibus turpe sit, adscribit suis numinibus.

13 Tissaphernes Persarũ dux cum Agesilao fœdus, non ex animo, sed metu percusserat, hac lege, vt Græcas ciuitates sineret liberè suisq; viuere legibus: mox ingentibus copijs à rege suo acersitis bellũ illi denunciauit ni Asia decederet. Hoc fœdus violatum libenter arripuit Agesilaus, legatis hilari vultu respondens, se

magnam

magnam habere gratiam Tissapherni, quòd periurio suo & deos & homines sibi infensos reddidisset, aduersæ verò parti propitios. Rectè sensit absque prouidentia Dei nihil geri in rebus mortalium, magisque fidendum diuino fauori, quàm humanis consiliis aut viribus. Cæterùm exercitum mouit velut in Cariam impressionem facturus. Quò quum Tissaphernes ignarus doli, cogeret militem, Agesilaus repentè copias mouit in Phrygiam, vbi quum multas cępisset vrbes, magnamque
Iustè. pecuniarũ vim abstulisset, dixit amicis: Fœdera quidem violare præter causam impium est, cæterùm hostibus imponere, non modò iustum est, ac laude dignum verùm etiam & iucundum & lucrosum. Vir bellandi auidus, tamen ab iniusto bello abhorrebat, nec eius suscipiendi ansam dare voluit, datam fęliciter arripuit, nec turpe putauit dolis in illum vti, qui violato fędere periurio fefellisset & deos & homines.

14 Idem quum parum esset instructus equitatu, Ephesum sese recepit: ibi, opulentis denunciauit, vt quisquis pro se virum & equũ præberet, à militia esset immunis. Hac arte factum est, vt pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret & equos & viros strenuos ac
Callidè. bello idoneos. Qua quidem in re dicebat sese Agamemnonis exemplum retulisse, quòd is accepta equa generosa, virum diuitem, sed ignauum militia liberasset. Locus autem est apud Homerum Illiados ψ.

Τὴν Ἀγαμέμνονι δῶκ' Ἀγχισιάδης Ἐχέπολος.
Δῶρ' ἵνα μή οἱ ἕποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν
Ἀλλ' αὐτοῦ τέρποιτο μενύων μέγα γάρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος, ναῖεν δ' ὅ γ' ἐν εὐρυχόρῳ Σικυῶνι.

De equa loquitur.

Quam dederat Anchisiades Echepolus Atrida
Dono, nè huic comes iret ad alta mœnia Troiæ.
Sed remanere doni, ac sese oblectare liceret.
Nam viro opes pater altitonans donarat opimas.
Incoluit verò prædiuitem agris Sicyonem.

Hæ sunt artes excellenti principe dignæ, quibus efficitur, vt quod ad Reipu. dignitatem in columitatemve necessarium est, non per violentiam inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate impetret, vt nec tenues grauet, & à ditioribus etiam gratiam ineat.

Cæterùm quum edixisset, vt captiui nudi venderentur, Laphyropolæ, quorum munus erat res prædatitias diuendere, quod erant iussi, faciebant: ac vestium quidem quoniam iuxta barbaricum morem erant splendidæ, multique pretij, complures extiterunt emptores. Cæterùm ipsa corpora candida, prorsusque tenera ac delicata, nec quicquam virile preseferentia, quippe in vmbra, otio, ac voluptatibus educata, adeò nemo concupiuit emere, vt deriderent etiam hoc mercium genus velut inutilium, nec vllius omnino pretij: id animaduertens Agesilaus, qui auctioni præsidebat, & hunc casum torsit ad animandos ad fortitudinem milites. Hæc 15 Solers.

Hæc inquit, sunt, pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorum ostendens: hi, quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora demonstrans. Duplici nimirum argumento addidit suis animos, amplissima spe præmiorum, & hostium imbellium extremo contemptu.

16 Idem quum in Lydia Tissaphernem vertisset in fugam, ac quamplurimis interemptis iam in agros regios fecisset incursionem, rex Persarum per legatos, quorum pręcipuus Titraustes ingentem pecuniarũ vim vltro ad illũ misit, petens, vt à bello desisteret: Agesilaus spreta pecunia respondit, pacis quidem tempore, Reipub. vigere autoritatem, vt ius habeat decernendi, quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatem censuerit conducere: belli verò tempore nõ item. Sibi verò iucundius esse, si milites suos ditet, quàm si ditescat ipse: pręterea se pulcherrimũ ducere, si Græci non munera caperent ab hostibus, sed armis pararent spolia. Vox excellentis animi, qui non aliud virtutis præmium ambiret quã gratiam, nec pacem hosti venderet, fraudato milite.

Animosè.

Liberaliter.

17 Quum Megabates Spitridatis filius eximia forma adolescens, Agesilaum adijsset aliquando salutandi gratia, ac iuxta Persarũ morem osculũ offerret, quòd ab eo videretur ad modum amari, Agesilaus auertit vultũ refugiens osculum. Cæterùm quum eribuisset ille, ratus se cõtemptui fuisse, ac deinceps salutaret eum eminus: rex pœnitens vitati osculi, finxit se mirari quid accidisset Megabatæ, quòd ipsum non salutaret osculo: familiares respõderunt, ipse fuisti in causa ò rex, qui venientem non exce-

exceperis, ſed formoſi baſium exhorrueris: Alioqui nunc quoq; perſuaderi poterit, vt tibi veniat ad oſculum, tantū ne rurſus refugias. Cōtinen
Hic poſteaquam Ageſilaus aliquādiu tacitus ter.
ſuo cum animo cogitaſſet: Non eſt inquit, opus, vt illi reditum perſuadeatis. nam ego mihi ſic videor affectus, vt malim huiuſmodi rebus ſuperior eſſe, quàm aduerſariorum vrbem fortibus viris inſtructiſſimam per vim capere. Præſtantius enim duco, vt quis ſibi ipſi ſeruet ſuam libertatem, quàm vt alijs libertatē adimat. O virum gerendo in alios Imperio idoneum, qui ſuis cupiditatibus imperare poſſet. Quis non miretur tam philoſophicum in homine militari iudicium? Intellexit neminem eſſe liberum, qui ſeruiret cupiditatibus. Intellexit nullum eſſe Imperiū ſpecioſius, quàm ſi quis animo ſuo poſſet imperare, Hoc exemplum temperantiæ multo pulchrius videbatur reputanti, quòd Græcorum leges formoſorum adoleſcentium amorem côncedant, citra turpitudinem tamen aut vim. Quanquam hoc apophthegma Plutarchus in vitis paulò ſecus refert: Ego, inquit, denuo malim illam de oſculo pugnare pugnam, quàm omnia quæ viderim mihi fieri aurea. Quo vir ille ſenſit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius du cebat, non obſequi animo.

Cum cæteris in rebus eſſet rigidior & exa- 18
ctè iuſti legumque tenax, tamen in amicorum negotijs exiſtimabat inhumanitatis ac ſæuitię prætextum eſſe, nimium aduerſus illos eſſe iuſtum. Huius rei teſtis eſt epiſtola quædā per breuis, quæ fertur ad Hidrieum Carem ſcri-

pta,

pta, qua cuidam amico veniam deprecatur, in hunc modum. Nicas si nihil peccat, dimitte hominem: si peccat, mihi dimitte, sed omnino dimitte: Innocentē punire scelus est, culpam interdum condonare in gratiam honesti deprecatoris, humanitas est. Quum enim iustitiam semper oporteat esse clementia temperatam, quoties nacta est grauem interpellatorem, & minus habet inuidiæ, & plus impetrat gratiæ. In plerisq; igitur amicorum negotijs ad eum modum se gerebat Agesilaus. Interdum tamen magis sequebatur Reipublicæ vtilitatem per occasionem oblatam, quàm indulgebat amicitiæ.

Humaniter.

19 Quodam ergo die quum castra tumultuosius essent mouenda, adolescentem, cuius amore tenebatur, relinquebat ægrotum: quumq; is & blandis precibus & lacrymis illū remorari conaretur, versus ad eum, quàm difficilè est, inquit simul & misereri & sapere: malens sequi quod id tēporis expediebat, quàm quod dictabat in amicum affectus. His animi dotibus cæteris præcellebat Agesilaus.

Cōtinenter & sapienter.

20 Cæterū quod ad corporis curam attinebat nulla in re melius habebat, quā hi quibuscum viuebat, à saturitate quidem & crapula in totum abstinens. Somno verò sic vtebatur, non vt ille dominaretur, sed vt seruiret negotijs. Aduersus æstum autē & frigus sic erat instructus, vt quatuor anni tēporibus vnicis tantùm vestibus vteretur. Cęterū quum in cētorijs inter milites ageret, velut vnus quilibet è numero, nihilo meliorem culcitram habebat q̃ cæteri, illud assiduè habens in ore, Principis esse,

Temperatè.

non mollicie delicijsue, sed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere.

Sciscitante quodam quid Spartę fructus attulissent Lycurgi leges, voluptatũ, inquit con- 21
temptum: videlicet iudicans, non alia magis Moderat-
exre nasci Reipub. corruptelam, quàm ex delicijs.

Alij cuidam qui se dicebat admirari, quòd 22
Agesilaus cum cæteris Lacedæmonijs tã fru- Sapientes
gali c bo vestituque vteretur: Atqui, inquit, ô hospes, pro hac frugalitate optimam inesse metimus, libertatem: sapienter admonens nullam esse voluptatem viris ingenuis libertate suauiorem, nec ibi diu libertatem esse posse, vbi regnat luxus.

Rursus quum alius quidam eum admone- 23
ret, vt aliquid de vitæ rigore remitteret, cãm addens quòd, quæ est vitæ volubilitas, euenire posset, vt tempus ipsum exigeret aliam vi- Continen-
uendi rationem: At ego, inquit, me consuefa- ter, & con-
cio, vt quæcunque inciderit fortunæ muta- stanter.
tio, nè quæram ipse mutationem: Mira animi continentia, qui nec in austeriore vita delicias requireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi posset.

Quin nè senex quidem factus quidpiam de 24
victus vitæque ratione & corporis exercitijs remisit. Itaque percunctanti cur per acrẽ hiemem solo pallio tectus obã ularet absque tu-
nica homo tã prouectę ætatis: Vt, inquit iuue- Grauiter
nes hanc vitæ ra ionẽ imitentur, quum exemplum habeant & extremę senectutis hominẽ, & principem: sapienter admonens senibus ita viuendum esse, vt adolescentibus exhibeant

recte viuendi formam: & vulgus nihil imitari solet libentius, quàm quod à viris principibus conspexerint factitari.

25 Thasiorum gens vt copia rerum abũdabat, præcipue vini præstantia nobilis, ita delicijs erat addictior. per horum agros cum exercitu proficiscenti Agesilao, Thasij honoris gratia miserunt farinas, anseres, bellaria, liba ex melle condita, & item omnis generis alia maximi pretij tum esculenta, tum poculenta: at ille præter farinas nihil accepit, reliqua domũ referri iussit ab ijs, qui attulerant, tanquam sibi suisque prorsus inutilia. Cæterùm quum illi precibus & obtestationibus vrgerent omnino, vt adieceret xenia, iussit ea inter helotes distribui: id erat apud Lacedæmonios mancipiorum genus. Eius facti causam sciscitantib. respondit, non decere qui virtutis ac fortitudinis studio tenerentur, id genus delicias cupediasq́, recipere; propterea quòd istiusmodi res, quibus inescarentur ingenio seruili nati, oporteret à liberis procul abesse: grauiter taxans Thasiorum mores. qui dum voluptatibus seruirent, nec ingenuos se præstarent nec liberos.

Frugaliter.

26 Aduersus voluptates quidẽ inuicti pectoris hoc specimen dedit. Aduersus inanem gloriã non minus insuperatũ fuisse declarat, quod dicturus sum. Thasij quoniã intelligebant Agesilaum de ipsis optime meritũ, templis ac diuinis honoribus illũ dignati sunt: atque hac de re legationem ad illum miserunt. Is vbi legisset honores, quos legati ad illũ detulerãt, percunctatus est, num illorum patria potestatẽ haberet

beret ex hominibus faciendi deos: quum illi respondissent habere, Agedum, inquit, primùm vos ipsos deos facite. Id si præstiteritis, tum vobis credam, quod me quoq; Deum facere poteritis Vtrum hic prius admirari conuenit, animi celsitudinem ad... contemnentis oblatum, ob quod Empedocles philosophus semet in Aetnam communicet, quodque tot eruditi principes tot artibus & impendijs ambierunt: an ingenij solertiam, quam Thrasijs vel summam stultitiam, vel abiectam adulationem suam in oculos ingessit? Liberè & grauiter.

27 Nec minus excelsi animi fuit, quod quũ nationes, quæ id temporis Græciã incolebant, decreuissent illi in clarissimis quibusque ciuitatibus honoris causa statuas erigi, rescripsit illis hunc in modum: Mei nulla sit imago, neque picta, neque ficta, neque vllo alio artificio parata. At principum vulgus hoc honoris genere se dijs æquiparari credebat, summumque rerum benegestarum præmium arbitrabatur. Agesilaus ipso honesto contentus, negligebat eiusmod adulationes verius quã glorias, malens insculpi prudentum ac bonorum hominũ pectoribus, quàm in foro ęreus aureus restare. Eximiam virtutem sponte suum consequitur decus. Nec vlla speciosior statua, quam honorifica bene actæ vitę memoria. Magnanimiter.

28 In Asia quum ędes quasdã conspexisset, quarum tectũ quadratis trabibus contextum esset, rogauit ædium dominũ, num apud illos ligna quadrata nascerentur: qui quũ negasset talia nasci, sed ex rotũdis, arte quadrari: Quid inquit, ergo ne si quadrata nascerẽtur, facereti...

Temperatè rotunda? Immane quantum abfuit illius regis animus à nostrorum ędificiorũ delicijs, in quibus nihil placet, nisi ex alieno deuectum orbe, aut multo artificio adulteratum.

29 Fortiter. Quum aliquando quidam percunctatus esset, quinam essent fines Laconicæ ditionis, vibrata lancea, quousque, inquit, hęc valeat pertingere. Vox egregio duce digna, qui bellum non nisi iustum susciperet. imperiumque virtute partum virtute tueretur.

30 Fortiter. Rursus alij cuidam percunctanti, quam ob causam Sparta non cingeretur mœnibus: ostendit ciues armatos, hi, inquiens, sunt Spartanæ ciuitatis mœnia: significans Respub. nullo munimento tutiores esse, quàm virtute ciuium.

31 Sapienter. Similiter quum alius quidã hoc idem percunctatus esset, respondit ciuitatem non saxis lignisvè, sed pro vallis ac mœnibus, incolentium virtute muniri oportere.

32 Sapienter. Aduersus pecuniarum studium, quo vitio plerique laborant, amicos admonere consueuit, nè tam pecunijs, quàm fortitudine ac virtute studerent ditescere, quòd frustra parat opes qui veris animi bonis vacat.

33 Impigrè: Exempli. Si quid autem esset, quod per milites celeriter confici vellet, primus ipse sub oculis omnium operas aggrediebatur, quo vel pudore ad industriam extimularentur. Efficacissimum exhortationis genus, principem hoc facere, quod ab alijs fieri velit.

34 Grauiter. Illud sibi cum primis ducere solet gloriæ, quod quum rex esset, cæterisq; cõsilio prospiceret, nihilo secius in laboribus obeundis nemini

mini cederet: quodq́; sibi ipsi imperaret, sui-
q́ue, vt ita loquar, rex esset, id pulchrius esse
iudicabit, quàm quòd regnum obtineret in
alios.

Quidam conspiciens Lacedæmoniũ quen- 35
dam claudum ad bellum exeuntem, quum ei Facetè.
equum veluti debili necessarium quæreret,
Non intelligis, inquit Agesilaus, in bello o-
pus esse, non qui fugiant, sed qui loco ma-
neant? Significans eos demum esse bello vti-
les milites quibus decretum est in prælio aut
vincere, aut mortem oppetere.

Percunctanti cuidam qua ratione sibi para 36
ret eximiam gloriam, si mortem, inquit, con- Grauiter.
tẽpseris. Nihil enim in bello præclarę rei ge- Vitæ con-
ret, cuius animum mortis metus occupauit. temptus.
Idem affectus in omni vita mortalium à pul-
cherrimis facinoribus reuocare solet.

Roganti quam ob causam Spartiatæ ad ti- 37
biarum cantum inituri prælium exercentur, Prudenter.
vt quum ad numerum, inquit, incedunt, appa-
reat qui formidolosi sint, qui fortes: Nã anapę
storũ ictus strenuis addebant animũ, vehemẽ-
ter meticulosis pallorem ac tremorẽ incutie-
bant. Itaque quum pes non responderet ad
modulos tibiarũ, prodebatur ignauorum im-
becillitas: Magni si quidem refert, vt dux per-
spectos habeat militum suorum animos, quo
norit, qui sint à pręlio submouẽdi, aut qui qua
parte exercitus collocandi. Valerius Maxi-
mus lib. II. putat tibias adhiberi solitas ad in-
citandos militũ animos: contrà Thucydides
apud Au. Gelliũ tradit, pro tibijs & cornib. La
cedæmon. ad pręlium tibijs vti solitos, ad mo

derandam vim & impetum militum: nè sparsi, dispalatiq; prodirent in hostem, sed composi tè incederent suo quisque ordine. Proditum est literis Cretenses cithara præcinente prælium inire solitos.

38 Moderatè. Quum maximam Asiæ partē armis sibi subegisset, constituerat ad ipsum regem Persarum proficisci, vt eum cōpesceret qui sic erat quietus à bello, vt interim Græcorum duces pecunia corrumperet: cæterùm reuocatus domum ab Ephoris, ob Spartam Græcorum obsidione cinctam. (Nam id rex Persarum pecuniis missis effecerat) paruit, dicens bonum Imperatorem legum imperiis parere oportere, citraque cunctationem soluit ex Asia, magno sui desiderio relicto Græcis Asiaticis. Offerebatur rei bene gerendæ occasio, inuitabat illum Græcorum affectus, vt instituta perageret.

Oportet bonū Imperatorē parere legibus.

39 Facetè. Quoniam verò Persarum numisma sagittarium habebat insculptū, ex Asia discedens aiebat, se triginta sagittarū millibus à rege Asia depelli. Tot enim Daricorū aureorū millibus. Athenas ac Thebas deportatis & in plebis moderatores distributis. Timocrates effecerat vt populus hostilem animū aduersus milites susciperet. Ephoris autem rescripsit in hunc modum: Agesilaus Ephori salutem. Asiam magna ex parte subegimus, barbaros expulimus frequenter in Ionia confliximus: attamen quoniā pro magistratus autoritate iubetis, vt istuc ad diem præscriptū adsim, consequor hanc meā epistolā, ac fortassis anteuertam etiam. Nec enim mihi principatum gero, sed tum Reipub.

Moderatè.

tum

tum socijs & amicis Reipub. Atque ita demū qui potitur imperio, verè legitimeq́ue imperat, quum & ipse paret imperio legum & Ephororum, aut cuicunque sint illi, qui in Repub. magistratu funguntur.

Dein quum transmisso Hellesponto iter faceret per Thraciam, nulli quidem barbarorū supplex fuit vt daretur transitus, sed missis ad singulos nuncijs, rogabat vtrum per hostium aut amicorum regionem iret. Ac cæteri quidem illum amicè recipiebant, venientem ac discedentem deducebant. Cæterùm qui Proadenses appellantur, à quibus, vt fertur, Xerxes datis muneribus transeundi copiam emerat, transitus mercedem postulabant ab Agesilao, centum argenti talenta, totidemq́; fœminas. At is irridens eos rogauit cur non protinus venissent accepturi quod postulabant Admouit exercitum, & congressus cum his qui se obiter collocarant in acie, omnes vertit in fugam, compluribus trucidatis, itaq; sibi ferro viam aperuit. 40 Fidenter. Animosè.

Itidem & ad Macedonum regē nuncios misit, rogatus, vtrum per hostium solū irent an amicorum. Quum ille respondisset se consultaturum: Fiat, inquit, igitur consultatio, nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hominis audaciam, sibiq́; metuens, satius esse censuit illum vt amicum suscipere. 41 Intrepidè.

Ad Larissæos autē qui non iuuerant res hostium, Xenoclē ac Scythen legatos misit amicitiæ conciliandæ gratia. Hos quū Larissæi cō prehensos asseruarēt in custodia, cęteri quidem id factū grauiter ferentes censuerunt, vt 42

Moderatè. Agesilaus admoto exercitu Larissam vrbem obsidione vallaret. Ac ille negabat se vel vniuersam Thessaliam hac conditione velle capere, vt ex his, quos miserat, alterius faceret iacturam, amissurus vtrumque, si illos bello lacessisset. Itaque captos acceptis conditionibus liberauit ac recepit. Tam atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumeliarum impatiens. Dicas illum suos affectus in sua habuisse potestate.

Amicè.

43 Fęliciter pugnatum erat apud Corinthum: in eo prælio quanquam accepisset Spartanorum admodum paucos desideratos, cæterùm è Corinthijs, & Atheniensibus alijsq; socijs ingentem numerum interijsse, adeò non gauisus est, nec elatus ea victoria, vt grauiter ingemiscens deploraret Græcię vicem: heu, inquiens, Græciam, quę tot viros intestino bello perdidit, quot vniuersis barbaris debellandis satis esse poterant. Viro magnanimo victoria erat optabilis, sed carior erat sociorum incolumitas.

Clemēter.

44 Cæterùm quum Pharsali vrgerent, latrocinijsque vexarent ipsius exercitum, sexcentis equitibus vertit illos in fugam: moxque trophæum statuit sub Narthacijs. Nec alia victoria magis lætatus est, quòd ipse per se constituto equitatu paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos superasset. qui de re equistri præcipuè gloriabantur. Pulchrum est vincere lacessentes, præsertim iis præsidijs, quibus hostes potissimùm sese iactant.

Fœliciter.

Nunc

Nunc accipe geminum in gloriæ cupid.ſſi- 45
mo duce tempe.antiæ exemplum Quum diphridas illi è patria nuncium attuliſset, vt omiſſis quæ tum agebat,protinus in Bœotiam irrumperet, quanquam deſtinarat hoc ipſum poſtea maiore aggredi apparatu, tamen magiſtratibus obtemperans, accerſitis ad ſe viginti millibus eorum, qui apud Corinthum militabant, inuaſit Bœotiam, ac iuxta Coroneam congreſsus cum Thebanis, Athenienſibus, Argiuis, & Corinthijs,ambas acies ſuperauit, licèt ipſe multis acceptis vulneribus corpore eſset grauiter affectus. Quæ pugna Modeſt.
cum eſset inter res ab illo geſtas omnium maxima, quemadmodum ſcripſit Xenophon: tamen domum reuerſus nihil de priſtino victu vitæque modeſtia mutauit, ob tantos rerum ſucceſsus, totque victorias. Mul ò dignior erat triumpho victoria, qua vir ille primùm ſuis conſilijs antepoſuit legum autoritatem, deinde tot egregijs facinoribus nihilo factus eſt inſolentior.

46 Animaduertens ciuium nonnullos, qui in
Facetè pretio habebantur, ac ſibi placerent, quod equis alendis intenderent animum,ſorori Cyniſcæ perſuaſit, vt conſcenſo curru certaret in Olimpijs, hoc pacto Græcis oſtendere cupiens, in genus exercitamenta nullius eſse veræ virtutis,ſed nihil aliud habere quàm opum & impendiorum oſtentationem,eoque fœminis eſse dignora quàm vires.

Quum haberet apud ſe Xenophontem il- 47
lum ſapientem,eumque plurimi faceret,iuſſit vt filios ſuos accerſeret Lacedæmonem,docen

dos

Grauiter. dos autem omnium pulcherrimam, videlicet imperare & parere Imperio. Athenis florebat omnium liberalium disciplinarum genus, sed hanc cæteris omnibus præstantiorem existimabat nusquã melius disci quàm apud Lacedæmonios, vbi non verbis disputabatur de bene administranda Republ. sed ciuium moribus honestissimæ rei exemplũ exprimebatur.

48 Proinde rogatus abs quopiam, quam ob rẽ Spartanorum respublica prę cæteris secundis rebus floreret: quoniam inquit, plus cæteris in hoc sese exercent, vt pariter & imperare & parere sciant. Quæ duæ res à ciuibus excludunt seditiones, & tuentur concordiam.

Disciplina ciuilis.

49 Cùm vita defunctus esset Lysander Agesilaus numerosam sodalitatem aggregatã comperit, quam ille ex Asia domum reuersus statim aduersus Agesilaum instituerat. Id indignè ferens Agesilaus, destinabat omnibus palàm facere, cuiusmodi ciuis fuisset Lysander, dum viueret. Ac perlecta quadam oratione, quàm Lysander in libro descriptam reliquerat, compositam quidem à Creonte Halicarnasseo, sed in hoc vt hãc Lysander edisceret, atque apud popularem multitudinem recitaret: Tractabat autem oratio de nouandis rebus deque mutãdo Reipubl statu. Hanc quoniam arguebat Lysandrum fuisse ciuem perniciosum ac seditionis auidum, Agesilaus voluit euulgare. Cæterùm vbi senex quidam Ephorus orationem perlegisset, metuens dictionis grauitatem ac vehementiam, ne lecta quoque multos ad rerum nouarum studiũ excitaret, consuluit Agesilao, nè Lysandrum sepultum

Moderatè.

tefe-

refoderet: sed orationem premeret. Senis consilio paruit, & à cœptis conquieuit Agesilaus, doctus non solùm obtemperare publicis legibus ac magistratui, verùm etiam priuato senioris consilio. Vir excelsi animi plus apud se valere voluit publicam vtilitatem, quàm priuatum odium, simulque perspexit indecorum esse simultatem exercère cum sepulto. Hac moderatione vsus est aduersus manifestum inimicum.

Porrò qui clanculum ipsi aduersarentur, 50
eis palam quidem non exhibebat negotium, Gallia.
sed efficiebat vt ipsum in militiam sequerentur, atque ex his nonnullos duces exercitus
ac magistratus factos euehebat: qui quum se Moderatè.
in magistratu improbè & auarè gessissent, eóque in ius vocati periclitarentur, rursus Agesilaus illis patrocinabatur, & ab ipsis stabat: atque hac arte reddebat eos ex clanculariis hostibus amicos, & ad se reuocabat. Quibus rebus factum est, vt iam neminem haberet aduersarium. Quid hac prudentia ciuilius, quæ mederi maleuolis maluit quàm vlcisci?

Quidam petiit ab Agesilao, vt scriptis ad 51
hospites & amicos suos Asiaticos literis con Iosst.
mendaret, quò apud illos ius suum conseque- Humaniter
retur: respondit nihil esse opus literis commendaticiis: Nam mei, inquit, hospites sua sponte, quæ iusta sunt, faciunt, etiam si illis non scripsero. Dux egregius non nisi cum sui similibus hospitium coniuxerat.

Ostendebat illi quidam ciuitatis cuiusdam 52
muros bene tutos valideq; extructos: cumq; rogasset, viderentur ne pulchri: Pulchri, inquit,

quit, per Iouem verum apparet in hoc para-tos, vt mulieres inhabitent, non viri: ſentiens non alijs mœnibus rectius comuniri ciuitatem, quàm ſtrenuis ciuibus.

53 Modeſtè. Megarenſi cuidam, multa, iuueniliter de ſua ciuitate aduerſus Ageſilaum iactanti, Adoleſcens, inquit, tui ſermones opus habent magnis viribus: Significãs indecenter eũ magnificè loqui, cui vires nõ ſuppetunt orõni pares.

54 Tantum & cæteris in rebus aberat à vulgi iudicio vir prudentiſſimus, vt quæ cernebat alios admirari, ipſe in tantum contemneret, vt ne noſset quidem. Quod euenit in Callipide. Is erat tragœdiarum actor, multi nominis, famæque celebris apud Græcos, & à cunctis in pretio habitus. Primùm quidem occurrit Ageſilao, eũq; eſt allocutus: poſt improbè ſemet admiſcuit his, qui ſimul cũ rege ambulabant, ſeſeq; oſtentabat, ratus futurum, vt rex prior ipſum comiter appellaret. Id quum nõ fieret, Tandẽ non, inquit, agnoſcis me ò rex, nec audiſti qui ſim? Ageſilaus autẽ intuitus illũ, An non tu es, inquit, ille Dicelicta? Nã hac voce peculiaris Lacedæmoniorum lingua ſignat minimum, hoc eſt, imitatorem: δάκελον enim illis ſimulachrum ſonat, aut effictã imaginem. Adeò vir prudens, & omnia Reipubl. cõmodis metiens, nullo honore dignatus eſt hiſtrionem quamuis inſignem, cuius ars ad ſolam parare voluptatem corrumpendis ciuium moribus eſset accommodatior, quàm erudiendis.

55 Argutè. Huic ſimile eſt, quòd rogatus vt vellet audire quendam, qui mira ſimilitudine luſciniæ

vocem imitabatur, recusauit: Frequenter, inquiens, ipsam audiui lusciniam: Significans ineptam esse voluptatem, magis delectari ipsa simulatione, quàm natura.

Quemadmodum autem ipse singulari modestia prǫditus erat, ita non tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam medicus, quum desperatæ quędã curationes ipsi fęliciter cęssissent, populari adulatione dictus est Iupiter. Hoc cognomento vir arrogantis ingenij delectatus insolentius vsus est eo titulo. Tandem quum & Agesilao scriberet, nec veritus esset hac vti salutatione: Menecrates Iupiter Agesilao regi salutem. Rex hoc offensus procemio, præterea nihil dignatus est legere, sed rescripsit in hunc modum: Rex Agesilaus Menecrati sanitatem. χαίρειν Græci dicunt, quibus bene precantur, ὑγιαίνειν ambiguum verbum ferè in malum sonat, quum significamus abesse sanitatem mentis. Eo verbo quidam Cæsari exprobrauit insaniam. 56 Facetè. Modestè.

Fortitudinis etiam in rebus aduersis insigne dedit specimen. Canon & Pharnabazus, per classem regiam mari potiti obsidebant maritimas Lacedęmoniorum regiones, quum interim Atheniensium ciuitas mœnibus esset cincta. Itaque Lacedæmonij Pharnabazo donantes pecuniam pacem ineunt cũ rege, mittuntque ciuem Antalcidam ad Teribazum, Græcos Asiaticos, pro quibus bellum gesserat Agesilaus, tradentes regi. Vnde pessimè euenit, vt huius ignominiæ portio recideret in Agesilaũ: Antalcidas. n. cũ inimicus erat Agesilao; 57 Fortiter.

eò pacem quacunque occaſione confecit, inuidens illius gloriæ, quem videbat bello creſcere, redditque maximum ac maximè celebrẽ. nec tamen hæc infęlicitas deiecit illius animum. Quinetiam cuidam dicenti, quòd Lacedæmonij Mediſsarent, ita reſpondit, imò Medi potius Laconiſsant. Significans indolem ſuæ gentis corrumpi fortuna non poſse.

58 Iuſtè. Quodam tẽpore rogatus vtra virtus eſset præſtantior, fortitudo, an iuſtitia, grauiter reſpondit, Fortitudinis nullũ eſse vſum, niſi adſit iuſtitia. Quòd ſi omnes eſsent iuſti, nihil opus fore fortitudine. En animum ſummo dignum duce, qui nihil vi præter ęquum indicarit faciendum, recteque perſpexerit plurimum intereſse inter audaciam & fortitudinẽ.

59 Animoſè. Quum Græci, qui Aſiam incolebant, Perſarum regem ex more magnũ appellarent Qua, inquit, re ille me maior eſt, niſi ſit iuſtior ac temperantior? Ea ſententia philoſophis eſse conſueuit in ore, ſed hanc bellator expreſſit affectu.

60 Grauiter. Notans præpoſteram licentiam eorum, qui Aſiam incolebant, eius gentis corruptis moribus, dicere ſolebat: inter illos, qui improbi eſsent, eos eſse liberos: contrà qui probi, eos eſse ſeruos: quòd ibi vitijs licerent omnia, virtus haberetur odio.

61 Sapienter. Interrogatus qua ratione potiſſimùm quis aſsequi poſset, vt apud homines honeſtam haberet famam: Si loquatur, inquit, quæ ſunt optima, & faciat quæ ſunt honeſtiſsima. Quid dici poterat breuius, ac rurſus quid abſolutius? Itidem Socrates idem percunctanti. Si

talis,

talis, inquit, esse studeas, qualis haberi vis. Si quidem fucis parta gloria, vt non est vera gloria, ita nec diuturna est.

Celebratur & hoc illius dictum principib. ediscendum, Imperatoris officium esse, erga rebellantes audacia, erga subiectos beneuolentia vti: q̀ idem Maro nobili carmine docuit: 62 Iustè. Moderatè.

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Neque enim verè victor est, qui iracundiæ vindictā flagitanti frenum nescit imponere. 63

Cuidam sciscitanti, quę potissimùm pueris essent discenda: Ea inquit, quibus vsuri sint, & quum ad virilem peruenerint ętatem. Rectè censuit vir prudens, solam virtutem primum ac statim à teneris vnguiculis disci oportere: nec vllam æui portionem artibus friuolis dandam: quæ vt in pueris habent ostentationem plausibilem, ita nec grandibus decoræ futuræ sint, nec ad seria vocatis vtiles. 64 Sapienter.

Idem quum in causa quadam sederet iudex, & is quidem qui accusabatur, rectè dixisset, patronus contra malè, subinde tamen repeteret inter dicendum, Agesilae, decet regem opitulari legibus, perinde quasi bonam haberet causam, & ab ipso starent leges hominis improbitatem interpellans Agesilaus: Si quis, inquit tibi domum perfoderit, aut vestē abstulerit, num expectaturus es es, vt architectus, aut qui vestem contexuit, tibi sit auxilio futurus? Subindicans regem esse veluti Legum architectum, nec conuenire, vt is opituletur ei, qui contra leges aliquit admiserit. 65 Salsè.

Cum

66 Cum pax coijsset, eique à rege Persarū essent allatæ literæ, quas Perses vnà cum Callia Lacedęmonem perferebat, de hospitio, deque amicitia tractantes, non recepit, sed iussit illo regi renunciare, nihil esse necesse priuatim ad ipsum literas mittere: cæterùm si perspicuum foret, illum bene velle Lacedemonis & Græcis, ipsum quoque illi pro viribus futurum amicum. Quòd si deprehenderetur insidias tendere, ne putet, inquit, quòd me sit habiturus amicum, etiam si vehementer multas ab eo recepero epistolas. cui in omnibus rebus gerendis hic vnicus erat scopus, consulere reipublicæ commodis. — Incorrupiè.

66 Quū miro esset affectu erga liberos suos, dicitur aliquando arundine pro equo conscensa, vnà cum pueris lusisse domi. Id quum fortè vidisset ex amicis illius quidam, rogabat, nè cui diceret, quod viderat, priusquam ipse quoque liberorum parens esset factus: festiuè subindicans eum lusum non esse leuitatis, sed pietatis: nec hoc, quod agebat, videri posse ineptum ei, qui modò expertus esset, quàm ingēs sit affectus caritatis parentū erga filios. — Piè, vrbanè

67 Audierat socios molestè ferre tam crebras expeditiones, præsertim quum ipsi permulti, Lacedæmonio numero paucos sequerentur. Agesilaus itaque volens ostendere quanta esset Lacedæmonium multitudo. iussit vniuersos socios simul considere permixtos inuicem Lacedæmonijs item separatim solos. Mox per præconem edixit, vt primi omnium surgerent figuli. Hi quum surrexissent, secundo loco per præconem iussit surgere fabros ærarios: dein- — Solerter.

ceps

ceps architectos, ac domorum opifices, similiter & aliar m artium singulos Ita factum est, vt propemodum socij surgerent omne , Lacedæmoniorum verò nullus, eò quòd Lacedæmo ij, qui militiæ parantur int rd ctum sit, opificium aut art m sedentariam, v l exercere, vel iscere. Hoc facto risit Agesilaus: Videtis, inquit, ò viri quantò plures nos educimus quàm vos. Hoc stratagemate dux inclytus demonstrauit, non perinde referre, quàm numerosum militem educas in prælium, vt quàm fortem & exercitatum.

In pugna Leuctrica quum Lacedæmoniorum ulti fugissent, i que legibus pœnas dare d berent, Ephori reputantes ciuitatem viris desertam, egere mil tibus, cupiebant eam ignominiam militibus remittere, simulq́ seruare leges. Deligunt igitur Agesilaum nouarum l gum conditorem. Is prodiens in suggestum, Ego, inquit, alias leges haud quaquam laturus sum. Neque enim his, quas habetis, aut additurus sum aliquid, aut detracturus, neque quidam omnino mutaturus. Sed mihi rectum videtur, vt leges, uas habetis, à die crastino robur habeant & autoritatem Eo commento vir solers simul & præsenti ciuitatis necessitati consuluit, & periculosum mutandarum legum exemplum exclusit à repub vno tantùm die legibus abrogatis. 63 Solerter.

Cùm pugnaretur apud Mantineam, admonuit Lacedæmonios, vt cæteris omissis omnibus in vnum Epaminondam intenderent vim prælij, dicens, solos cordatos esse viros fortes, hosq; solos esse autores victoriæ. Itaq; si hûc, 69 Prudenter.

inquit, cepérimus, facillimè cæteros in potestatem nostram redigemus, vt vecordes nuliusque precij, quod & euenit. Nā inclinante ad Epaminondam victoria, quum nonnullorū fuga fieret, adhortanti illi suos & à fuga reuocanti, Lacedæmonius quispiam lethale vulnus inflixit. Eo prostrato qui erant cum Agesilao à fuga reuersi, iam ancipiti Marte cum hoste depugnarunt, sic tamen multo inferiores Thebani, multò præstantiores Lacedęmonij viderentur. Hac arte prudentia ducis consuluit incolumitati suorum, qui fuerant haud dubiè perituri. Simul illud docuit: in bello plus habere momenti vnum verè prudentem & cordatum, quam turbam imprudentium.

70 Quum Spartanis pecuniæ deficerēt ad bellum, eo quod alerent externum militem, Agesilaus in Aegyptum profectus est, ab Thaco Aegypti rege accitus stipendio. Cæterùm Agesilaus ob corpus incultum ac vestis vilitatem venit in contemptum eius gentis hominibus, qui sperarant se visuros Spartanum regem talem, qualis esset rex Persarum, corpore decentissimè ornatum, perperam sanè de regibus sentiens, quos externo cultu putarint æstimandos potius, quàm animi virtutibus. Nihil ille quidem de cultus ac victus simplicitate mutauit, sed interim ostendit maiestatem dignitatemque regiam, non vestium splendore, sed prudétia ac fortitudine parari oportere. Quin eodem facto declarauit insignem erga patriā pietatem, qui ob publicam vtilitatem non grauatus sit in Aegyptum proficisci: ne ætatis iam feræ ac vergentis ad annum octogesimū

Piè in patriam.

excu-

excusatione vti voluit, quò minus apud barbaros stipendium faceret, modò Reipublicæ subueniret. Athenæus hoc modo rem narrat: Agesilaus in Aegyptum profectus Tachoregi laturus suppetias, quoniam corpore erat pusillo, his verbis à rege contemptus est: Parturijt mons, Iupiter metuit, at ille peperit murem. Id vt audiuit Agesilaus. At ego, inquit, aliquando tibi videbor leo. Nam post, quum illi non adesset Agesilaus, regno pulsus confugit ad Persas.

Cæterùm vbi quos educturus erat in aciem conspiceret ob imminens periculum formidolosos partim propter hostium multitudinem, erant enim numero ducenta, millia, partim ob ipsorum paucitatem, decreuit conflictum rē diuinam facere, veluti captaturus auspicium ab extis: itaque non conscijs cæteris, leuæ manus volæ literis inuersis victoriam inscripsit, deinde iecur ab aruspice acceptum, supposuit manui, quæ clam scripturam habebat, diuque tenuit fingens interim se deliberabundum ac dubitantis speciem præ se ferens, donec literarum figuræ iecinori imprimerentur: moxq; militibus, quō in aciem educturus erat, ostendit, dicens deos his literis certò portendere victoriam, illi verò existimantes sese certū habere signum futuræ victoriæ, vehementer animati sunt ad pugnam. Hic dolus multo plus valuit, quàm oratio, quamuis prolixa ac meditata. Et hoc stratagema est, non apophtegma. 75 Callidè.

Cùm hostes Agesilai exercitum fossa cingerent, id quod facile poterant ob multitudinem 76

ac Nectabius, cui suppetitas ferebat, censeret erumpendum, & cum hoste conferendas manus nè quod instituerent, perficerent, illæ negabat impediendos hostes, qui pares hostibus esse studerent, non superiores Si quidem fossa vtriusque adimebat confligendi copiam.

Animosè. Porrò quum parum abesset, quin fossa coiret, per hoc angustum interuallū instruxit, quod erat reliquum militum: ac inter partes commissa pugna vertit illos in fugam, hostiumque ingentem stragem edidit paucis militib. quos secum habebat, atque ex præda magnam pecuniarum vim misit Spartam,

77 Decessit ab Aegypto patriam repetens, morbo implicitus in portu qui Menalai dicitur. Moriens autem mandauit ijs, qui aderant, ne quam fictilem, aut aliàs imitatam corpori sui

Modestè. imaginem facerent: Si quod, inquit, præclarum facinus gessi hoc erit monumentum mei. Sin minus nè omnes quidem statuę quum sint vilium ac nullius rei opificum opera illustrabunt mei memoriam.

78 Crebrò solebat in concione admonere milites suos, nè captiuos vt facinorosos cruciarent, sed vt homines seruarent Infantib. etiam in bello captis prouidit, vt in vnum locum comportarentur, nè mutatis castris relicti pe-

Humaniter. tirent. Eandem curam impendit senibus captiuis, nè quando sequi non possent, à canib. lupisvè discerp rentur: Hæc au em humanitas illi non solùm aliorum, verùm etiam captiuorum miram beneuolentiam conciliauit.

EX PROBO AEMILIO.

Apud Coroneam Athenienses, ac Bœotios 79
cum suis socijs, Agesilai iter impedire conatos graui prælio vicit. Ei victoriæ per se magnificæ multum laudis apposuit religionis exemplo. Multi è prælio confugerant ad templum Mineruæ. De his rogatus quid vellet fieri Agesilaus, vetuit illos violari, quum in eo prælio vulnera aliquot accepisset, videbaturque vehemēter iratus omnibus, qui tum arma aduersus ipsum tulerant, tamen plus apud illum valuit religio quàm ira. Neque hoc solum in Græcia fecit, vt templa Deorum haberet sancta, verùm etiam apud barbaros summa religione simulacra, arasq́; consecrauit, quasi in hæc nullum esset ius belli; Itaque præclarè solitus est dicere, se vehementer admirari, eos non haberi sacrilegorum in numero qui læderēt ipsis supplices, ac per Deos obtestantes: nec grauiores sumi pœnas de his qui religionem minuerent, quàm qui templa spoliarent.

Religiosus

Accipe nunc exemplum fortitudinis clementia temperatæ. Postea quàm ingenti strage fregisset Corinthiorum vires, eosq́; intra mœnia cōpulisset, multis hortantibus, vt vrbē oppugnaret, negauit id suæ virtuti conuenire, qui peccantes ad officium cogeret, non qui nobilissimas Græciæ vrbes subuerteret. Vt hoc est eximiæ cuiusdam moderationis, ita quod adiecit, admirabilem viri prudentiam arguebat: Si, inquit, eos extinguere voluerimus, qui nobiscum aduersus barbaros steterūt, ipsi nos 80

Moderat.

Prudentes.

expugnauerimus vel quiescentibus hostibus, qui subuersis socijs nullo negotio, quando volent, nos opprimerent.

81 Diuinitati cuiusdam videtur quod adijciã. Quum adornaretur expeditio apud Leuctra, quę Lacedęmonijs fuit luctuosissima, Agesilaus quum à plerisque vrgeretur, vt exiret, proficisci noluit, perinde quasi calamitatem irrecuperabilem animo præsentiret.

82 Rursus accipe solertiæ Reipub. salutaris argumentum. Cum Epaminundas incredibili impetu Spartam vrbem inuaderet, ac ciuitas careret męnibus, aliquot adolescentes hostium aduentu territi statuerant ad Thebanos trãsfugere, iamque locum extra vrbem editum occuparant. Agesilaus perpendens actum fore de ciuitatis incolumitate, si sensisset populus aliquos ad Thebanos transfugere conari, dissimulans cum suis ad adolescentum turmã peruenit: ac perinde quasi id bono animo fecissent, collaudauit consiliũ, quod eum locum occupassent: sibiq; in animo fuisse dixit idem facere; Sic adolescentulos ficta laudatione temperauit, & adiunctis suis comitibus locum tutum reddidit. Etenim qui transfugiẽdi consilium clàm ceperant, videntes maiorem adiunctum numerum eorum qui eius consilij fuerant expertes, non ausi sunt sese commouere: eoque libentius conuenerunt, quòd latere arbitrabantur, quæ cogitarant. Absque dubio Sparta non erat futura Sparta, nisi tum Agesilaus celeritate consilij salutem attulisset. Eadem arte & iuuenili temeritati remedium adhibuit pro supplicio.

Solerter.

AGE-

AGESIPOLIS CLEOMBROTI.

Agesilaus Clembroti filius quum quispiam 83
apud ipsum seu rem magnificam prędicaret, Clemēter.
quòd Philippus Macedonum rex intra paucu
los dies subuertisset Olynthum: At qui per
Deos, inquit, talem ciuitatem longè maiore
temporis spatio non extructurus est: Signifi-
cans multò regalius esse condere vrbes, quàm
conditas demoliri.

Cum alius quidam dixisset, ipsum, cũ rex 84
esset, cum ęqualibus suis fuisse obsidem, non li
beros aut vxores eorum, velut hoc esset regi
dedecori futurum dari in manus ac ius aliorum,
quum alij reges soleant vxoré ac liberos pro
se dare obsides: Et quidem iure, inquit, opti- Iustè.
mo: par est enim, vt nos nostra ipsorum fera-
mus errata: Subindicans si quid calamitatis
accidit in bello aut in Repub. regum vitio ac-
cidere eoque iustum esse, vt hi potissimum pu
niantur, per quos venit calamitas.

Idem quum à Sparta iussisset mitti catulos 85
ac respondisset aliquis, non educari apud La-
cedæmonios catulos: Ne viros quidẽ, inquit,
antea, atqui nunc fieri cœpit. Festiuiter indi- Argutè.
cabat in Repub. bene instituta omnia profice
re in melius. Olim Lacedæmonij ęgrè sua tue
bantur, post ausi sunt reges ac gentes procul se
motas bello lacessere. Quemadmodum au-
tem recta institutio viros reddit bello & Rei-
pub. vtiles, ita canes ad venatum habiles red
dit educatio.

AGESIPOLIS PAVSANIAE.

86 Agesipolis Pausaniæ filiu, quum Athenien-
Generosè. ses querimoniarum, qua cum ipso mutuas habebant, arbitrum delegisset Megarensium ciuitatem, quæ controuersiam inter eos componeret: Turpe, inquit, si Megarenses melius norunt, quid iustum sit, quàm hi qui se Græcorum duces ac rectores præstiterint. Megarenses apud Græcos malè audiebant, de quibus iactatum est, quod neque primi essent, neque secundi, neque tertij, neque quarti, neque vllo in numero, quum Athenienses pleræq; parti Græciæ imperarint. Ab ipsis igitur quibuscũ litem habebat rex, volebat finiri dissidium, simul declarans, & quàm suæ fideret causæ, quàm aduersarijs non diffideret, malens clarissimæ ciuitatis iudicio vinci, quàm Megarensium arbitrio vincere.

AGIS PRIMVS.

87 Agis Archidami filius, quum Ephori quodã
Proditio tempore dicerent. Proficiscere iuuentutem te-
turpiter. cum ducens ad huius patriam: nam is ipse te perducet in arcem: Et qui conuenit, inquit ὁ Ephori, tot iuuenes ei credere, qui suam ipsius patriam prodidit? Grauiter admonens nihil illis tutò credi, qui in patriam perfidi fuerint.

88 Interrogatus à quodam, quod disciplinæ ge-
Hoc ante nus potissimùm exerceretur apud Spartanos:
dictum pa- Scire inquit, & imperare, & ferre imperium:
gin.24. ap. 49. & 50. Athenis enim complures disciplinæ colebantur,

tur, curiosæ magis quàm ad rectè gubernandam rempublicam necessariæ.

Fortiter & illud dixisse fertur, Lacedæmonios non oportere percunctari, quot sint hostes, sed vbi sint: significans non à militum numero pendere victoriam, sed à fortitudine, reique gerendæ celeritate: Statim enim congredi vult, qui quærit vbi sint hostes. 89 Animosè.

Apud Mantineam quibusdam dissuadentib. ne cum aduersarijs, quòd numero plures essent, confligeret: Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis velit imperare. 90 Animosè.

Cuidam sciscitanti, quot essent Lacedæmonij, Quot satis sunt, inquit, ad propulsandos malos: ostendens magis referre, quàm fortes viros habeat ciuitas, quàm quammultos. 91 Arguitè.

Idem quum præteriret Corinthiorum mœnia, conspiceretque vehementer excelsa munitaque, & in longum porrecta spatium. Quæ sunt, inquit, mulieres hunc locum incolentes? innuens fortibus viris non esse opus mœnibus. 92 Salsè.

Cùm Sophista quispiam apud eum dixisset, orationem esse rerum omnium præstantissimam, videlicet prędicans artem, quam profitebatur, Ergo, inquit Agis, tu quum taces, nullius es pretij, significans multò præclarius esse res magnificas gerere, quàm habere linguam ad magnificè loquendum expeditam. 93 Salsè.

Vicerat Argiuos prælio, qui post redintegratis viribus rursum ferociores illi occurrebant. Agis itaque conspicatus multos è socijs turbari: Sitis, inquit, bono animo viri. Cum n. nos qui vicimus, trepidamus, quid facere censetis eos, qui a nobis victi sunt? Eo dicto du- 94 Solenter.

cis solertia protinus reddidit animum suis.

95 Peculiaris erat Lacedæmonijs verborum paucitas, Vnde & ab ea regione breuiloquentia Laconismus dicitur. Cum igitur Abderitarum legatus apud Agidem multa loquutus vix tandem dicendi finem fecisset, rogaretq; quid ciuibus suis esset renunciaturus: Agis, Illud inquit, renuncia, quantum temporis tibi fuit opus ad dicendum, tantum me silentem audisse. Hoc dicto exprobrauit stolido oratori inanem loquacitatem, responso indignam.

Loquacitas notatas.

96 Quibusdam Eleos hoc nomine prædicantibus, quòd in certaminibus Olympiacis essent iustissimi: Quid, inquit, magni mirivè faciunt si intra quinque annos vno tantùm die se iustos prestant? Non putabat vir sapientissimus in eum competere iustitiæ laudem, nisi qui per omnem vitam, in omnibus actionibus iustitiam coleret.

Iustè.

97 Quum quidam apud illum dicerent esse nõ nullos alienæ familiæ, qui ipsi inuiderent: Geminam igitur, inquit, habebunt molestiam, quos & sua ipsorum mala discruciabunt atq; insuper tum meis tum amicorum meorum bonis torquebuntur. Magnifica vox, declaras eos, quos habet inuidia, magis esse misericordia dignos quàm ira, propterea quod inuidus abundè dat pœnarum, etiã si nemo vlciscatur.

Inuidia notata.

98 Cuidam consulenti, vt hostibus fugientibus daret transitum: Sed quomodo, inquit, pugnabimus cum his, qui ob fortitudinem manent, si non pugnamus cum fugientibus? existimabat vir animosus, aduersus hostes nullam prætereundam occasionem.

Argutè.

Cùm

Cùm de Græcorum libertate quidam in medium adduxiſset, magnifica quidem, ſed factu perquàm difficilia: Tua, inquit, verba hoſpes opus habent viribus & pecunia: perquàm ſciſſe declarans fruſtra de his verba fieri, ad quę perficienda non ſuppetant facultas. In conſultationibus enim non ſolùm ſpectandum eſt, quid ſit factu pulcherrimum, ſed quid fieri poſſit. 99 Simile Ageſilaus pag. 26. apo. 55.

100 Moderatè. Quodam dicente Philippum effecturum, nè Lacedæmonij pateat iter in Græciam. Nobis, inquit, ò hoſpes noſtra patria ſufficit ad illic viuendum. Pectus ad vtrumq; paratũ, & ad proferendum imperium, ſi contingat, & ad boni conſulendum fortunã licèt mediocrem.

1 Perinthiorum orator in Lacedæmoniam miſſus, quum apud Agidem dixiſſet admodum prolixè, vbi peroraſſet rogauit eum, quid eſſet Perinthis renunciandum: Quid aliud, inquit, niſi quod tu vix dicendi finem feceris ego vero tacuerim? Hoc apophthegma ſimillimum eſt illi, quo ſuperius Abderitæ legati multiloquium taxarat. Loquacitas.

2 Cum legationem ſuſcepiſſet, ſolus ad Philippum profectus eſt. Is vbi admirans dixiſſet, Quid hoc rei eſt? Solus veniſti; Agis, quid, ni, inquit, ad vnum? Grauiter taxauit aliorum principium ambitionem, qui ſum ptuoſis ac ſplendidis legationibus exhauriunt ærarium, quum vnus vir cordatus poſſit totum hoc præſtare, quod Reipub intereſt. Simpliciter.

3 Quum è ſenioribus quidam videns priſcas leges & inſtituta vetera aboleri, & alia praua ſuccedere, atque ob id res Spartanorum inverti: quæ ſumma fuerant in imum deiectis,

Lepidè. & conteri: hæc quum apud Agidem iam senem deploraret, i..co respondit: Si fit, inquit, qu d narras, recto ordine res procedũt Siquidem ego puer à patre audiui, quod iam tum illis temporibus res inuerterentur. Itaque si rursus inuertuntur, redierunt in locum pristinum. Hoc quidem ille ludens. Cæterùm seriò dicebat se puerum hoc quoque accepisse à patre nihil esse mirum, si præsentibus succedant deteriore sed mirandum, si succedãt meliora, aut similia. Notauit peculiarem senibus querelam de rebus in deterius prolapsi, simulq; rerum humanarum hanc esse naturam, vt vsque in peius degenerent.

4 Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatem suam tueri possit: Si mortem inquit, contempserit Hoc qui caret, potest vbiq; quod rectum est, sequi, nec est, quod timeat improbos, qui vt extrema moliantur, nihil aliud possunt, quàm occidere.

Et hoc antea habetur pag 21. apo. 39.

AGIS SECVNDVS.

5 Agis iunior, Demadi dicenti, quod enses Laconici ob breuitatem à circulatorib. ac præstigias imitantibus deuorarentur: Atqui, his, inquit, ensibus Lacedæmonij assequuntur hostes longioribus armatos gladijs: declarans non referre quo quid apparatu fiat, sed quantum efficiatur. Siquidem hoc speciosior victoris gloria, quò minus habuit præsidij præter virtutem.

Vrbanè.

6 Quemadmodum ad improbum subinde percunctanté, quis esset inter Spartiatas vir optimus

Liberè.

mus: Qui tui, inquit, est dissimillimus. Indignè tulit vir generosus eum de virtutis præstantia loqui, qui ipse esset vitijs obsitus.

AGIS VLTIMVS.

Agis Laconicorum regum vltimus, per insidias captus, ac præter meritum ab Ephoris condemnatus quum ad laqueum duceretur, conspiceretq; quendam è lictoribus flentem ob indignitatem rei, cuius cogebatur esse minister: Desine, inquit, ò homo vicem meam flere. Nam sic moriens præter ius & æquum, melior, fæliciorq; sum his, qui me occidunt. Hæc loquutus vltro collum laqueo induit. Quo nemo Stoicorum docuit quicquam fortius, hoc ille iuuenis non verbis, sed re præstitit, fælicitatem omnem solo honesto metiens, eosque iudicans infæliciores, qui faciunt iniuriam, quàm qui patiuntur. Fortiter.

Parentibus rogantibus, vt sibi in re quapiā iniusta adesset, recusauit illis aliquamdiu. Cæterùm quum instarent, hunc in modum respōdit: Donec essem apud vos, nullam omnino tenebam iustitiæ scientiam: Verùm vbi me patriæ tradidistis, patriæque legibus, insuper & iustitiam, & honesta tam pro viribus docuistis conabor huic magis obtēperare, quàm vobis. Et quando quidem hæc est vestra voluntas, vt quæ sunt optima, faciam; optima verò sunt, quæ iusta sunt, quum homini priuato, tum præcipuè principatum gerenti: quæ vultis, faciam quæ dicitis, negabo. Narrant. Agidem puerum in summis delicijs fuisse educatum: Iustè. Grauiter.

sed

ſed ſimu'atq; adoleſcens etiamnum ad Reip. gubernacula admotus eſt, incredibili mutatione, reiectis priſtinæ vitæ voluptatibus huc totum animum adiecit, vt Spartam Barbarorũ ac Gręcorum moribus corruptiſſimam ad priſtinam frugalitatem euocaret: quę res illi fuit exitij cauſa Vtinam autem cæteri Principes, quorum prima ætas ferè luxu, delicijsq; corrumpitur, ſaltem cum Agide tum animum vertant ad bonam frugem, quum regni habenas accipiunt: atque hanc formam ſequantur, quã præſcripſit Agis, ſi quis quid petat ab ipſis, quod legibus & honeſto aduerſatur. Nec egregius iuuenis moroſa atque aſpera recuſatione contriſtauit parentum animos, ſed mira ciuilitate reſpondit, ſe magis hoc pacto obtemperare parentibus, ſi faceret, quod illorum perpetua voluntas optabat, quodque ſemper eſſent probaturi, quàm ſi pręſenti affectui indulſiſset.

9 Idem quum in carcere rogaretur ab Ephoro, num pœniteret eorum, quæ geſſiſset, impauidè reſpondit, ſe nulla tangi pœnitentia con ſilijs cum prudentia, honeſtoque, coniunctis, tametſi non ignoraret ſe mortem præproperè relaturum, ſciens ipſam virtutem abundè magnum eſſe ſui præmium quicunque ſequatur euentus.

Ex Plutarchi viris Cõſtanter.

10 Ageſilaus Ephorus, quum ipſius ſuaſu factum eſset, vt fieret omnium debitorum ſolutio, iamq; tabulis in forum clarium comportatis ignis eſset iniectus, ac flamma exurgeret, cæteris creditoribus mœſtis, inſultabat dicens ſe nunquam clarius lumen, aut ignem vidiſse purio-

Improbè.

puriorem. Debebat. n. ipse plurimum, & erat agrorum prędiues, nihil tamen cuiquam soluere habebat in animo. Extrema improbitatis est linea etiam illudere quos afflixeris.

ALCAMENES.

Alcamenes Telecri filius, cuidam percunctanti, quo pacto quis optimè regnum seruare posset: Si lucrum, inquit, non magni fecerit: longe, lateque dissentiens à malis principib. qui non alia magis ratione principatum cōstabilire student, quàm attenuandis ciuium, suis augendis opibus, quum iustitia & æquitas maximè reddant diuturnum imperium. 11 Grauiter.

Alio quodam rogante, cur à Messenijs oblata munera recusasset: Quoniam si recepissē, inquit, cum legibus pacem habere non poteram. O mentem regno dignam, quæ magno obuioq; lucro legum autoritatem antepofuit. Et vbi sunt interim, qui clamant, quòd principi placuit, legis vigorem habet, & principem dare quidem leges, at non teneri legibus? 12 Integrè.

Cum quidam illi obijceret, quòd parcè frugaliterq; viueret, quum facultates amplas possideret: Decet. n. inquit, eū qui multa possidet, pro ratione, non pro libidine viuere. Significans pernitiosas esse diuitias, nisi adsit animus diuitijs superior, qui possit earum vsum, non ex copia, sed ex necessitate moderari. 13 Continenter.

ANAXANDRIDAS.

Anaxandridas Leontis filius, cuidam acerbè ferenti, quod cogeretur vrbe exulare: Ne, inquit, vir optimè exhorrescas exulare ciuitate, sed à iustiria exulare horrendum est Seni sit non esse miseros, quibus præter meritum inco- 14 Sapienter.

incolumiq; innocentia accedit aliqua calamitas, sed eos verè deplorandos, qui sua sponte discesserunt ab honesto, etiam si nulla sequatur calamitas.

15 Cum quidam Ephoris opportuna quidem loqueretur, sed pluribus quã n sat erat Anaxandridas, Hospes, inquit, tu necessaria in nõ necessar.o vteris: significans quod per se rectum est & vtile, non egere prolixa oratione: quod ipsa causæ bonitas facilè seipsam commendet.

Loquacitas.

16 Percunctanti cuidam, cur Lacedæmonij Helotibus (sic apud illos dicebantur, quorum cõditio media erat inter seruos & ingenuos) cõmitterent colendos agros, ac non ipsi potius eos colerent: Quoniam, inquit, non ipsorum causa, sed nostra Hel tas nobis comparauimus: videlicet stultitiam eorum taxans, qui mancipia ad ostentationem alunt otiosa, & seruos socios ac ministros voluptat.im habere malunt, quàm frugiferis operis occupatos.

Argutè.

17 Alius quidam quum dixisset gloria ac ce'ebre nomen nocere, eoq; fęlicem esse qui illud effugerit: Ergo, inquit Anaxandridas, si vera 'o queris, qui nefaria perpetrant fęlices erunt. Nam qui fieri potest, vt qui sacril gium committit, aut aliud iniustum facinus perpetrat, gloriæ curã habeat? Notauit eos, qui sic contemnunt laudem, vt interim per ignauiam nihil gerant laudabile, quum eximiam virtutem honesta fama comitetur vltro, ac generosis animis amor laudum veluti stimulus ad præclara facinora sit innatus.

Salsè.

Alijcuipiam percunctanti, quam ob causam

ſam Spartani impauidè ſemet exponerent periculi: Quoniam, inquit, pro vita timere conſueſcimus, non aliorum more expaueſcere: Significans moderatam vitæ curam addere calcar ad fortiter agendum, immodicum mortis pauorem ab egregijs factis deterrere.

Cuidam ab ipſo ſciſcitanti, quam ob rem ſeniores apud Lacedæmonios plures dies ſumerent ad cognoſcẽdum in cauſis capitalibus, & ſi quis fuerit abſolutꝰ, nihilo minus obnoxius ſit legi: Ideo, inquit, plurib diebus cognoſcũt, quoniam ſi in capitis diſcrimine errauerint, non eſt corrigendi conſilij poteſtas; oportet autem à cauſa liberatum obnoxium manere legibus, quod fieri poteſt, vt ſecundùm eandem legem liceat aliquid rectius, de reo ſtatuere. Hoc temperamento prouiſum eſt, nè vel occidatur innocens, vel effugiat nocens: qui quãuis errore iudicum ſit abſolutus, poteſt eadẽ lege denuo conueniri, pœnaſque dare legibus. 28 Prudenter. Iuſtè.

ANAXANDER.

Anaxander Eurycratis filius roganti cuidam, cur Spartani non colligerent pecunias in ærarium publicum: Nè, inquit, corrumpantur qui facti fuerint illarum cuſtodes. Quàm male conſulunt integritati ſuæ, qui priuatim pecuniarum vim in arcam recondunt, ſi vir prudens ciuium ſuorum moribus timuit à pecunia publica, cuius tantùm erant cuſtodes futuri, non domini. 29 Integrè.

ANAXILAS.

Cuidam admiranti quòd Ephori regibus non aſſurgerent, præſertim à regibus conſtituit: Ob hoc ipſum, inquit Anaxilas, quòd 30 Moderatè.

Ephori sunt. Magistratus est apud Lacedæmonios, quo qui funguntur, Ephori dicuntur. Eos prisci reges instituerunt, vt essent regum ministri. Quorum potentia postea eò creuit, vt ipsis etiam regibus imperarent demum, & occiderent. Vox animi moderatissimi testis, quod percunctator ille contumeliosum ac superbum iudicabat, ille interpretatus est esse ius legitimum.

ANDROCLIDAS.

22 Androclidas quidam Lacon, crure claudicans, coniecit sese in ordinem bellatorum: id prohibituri cum insurrexissent quidam ob cruris vitium: ille. Imo, inquit, non fugientem, sed manentem oportet bellare cum hostibus: perquam lepidè hoc ipso vitio ob quod reijciebatur se colligens, vtiliorem prælio quàm essent cæteri pedibus integris.

Simile habetur supe rius pag. 19 apo. 35.

ANTALCIDAS.

23 Antalcidas quum in Samothracia initiaretur, rogatus à Sacerdote, quid egregium patrasset in vita: Si quid, inquit, mihi tale peractum est, sciunt ipsi dij: existimans ineptum commemoratione suorum gestorum se dijs commendare, qui siue prædicaret siue sileret nihilo minus nouerant. Nam apud sacerdotem poterat esse falsa narrare. Sit hoc modestiæ exemplum, ac de Deo præclarè sentientis.

Modestè.

24 Quum Athenienfis quidam Lacedæmonios appellaret indoctos: Soli igitur nos, inquit, nihil mali à vobis didicimus. Sensit artes, qui

Grauiter.

bus

bus se iactabant Athenienses, magis ad ostentationem, ocium, ac voluptatem accommodas, quàm ad Rempub gubernandam, ad quod nulla disciplina deerat Lacedæmonijs.

Alteri cuidam Atheniensi sic apud ipsum 25 gloriauit: veruntamen nos sæpenumero vos à Salsè. Cephiso propulimus: Sed nos inquit, vos nunquàm ab Eurota summouimus: significans hoc ipsum esse fortitudinis argumentum, quòd Lacedæmonij frequenter ausi fuissent vsque ad Cephisum flumen Atticæ progredi, quum Athenienses nunquàm sustinuissent accedere ad Eurotam Spartæ fluuium.

Rogatus à quodam, quo pacto quis maximè placere possit hominibus: Si, inquit loquatur illis iucundissimè, præstet autem vtilissima. Admonuit in colloquijs adhibendam sermonis comitatem, in officijs præstandis spectandam vtilitatem. Reprehendendi sunt, qui quũ re sint fideles, tamen officium orationis asperitate corrumpunt: his peiores sunt, qui sermone benigni, re lædunt: pessimi verò qui quum verbis molesti sunt tamen factis noxij. 26 Sapienter.

Cum Sophista quispiam appararet recitare librum, & Antalcidæ percontanti quod esset argumentũ, respõdisset, Herculis Encomiũ: Quis, inquit, illum vituperat superuacaneum existimans in eo laudando sumere operam, quem vno ore prædicarent omnes. Hercules autẽ apud Spartanos religiosissimè colebatur. 27 Salsè.

Ad Agesilaum in pugna cum Thebanis vulneratum, Habes, inquit, doctrinæ tuę mercedẽ, qui eos pugnare docueris, cum antè pugnare nec scirent, nec vellent. Videbantur enim 28 Est superius pag. 30 apo. 19.

Thebani crebris Agesilai aduersus ipsos expeditionibus euasisse bellaces Significabat inutile semper cum ijsdem bello confligere. ne vsu colligant bellandi peritiam.

29 Idem muros Spartæ, dicebat iuuenes esse Spartanos, fines autem Spartanæ ditionis, esse lancearum cuspides, sentiens ciuitatem non egere mœnibus, quæ iuuentutem alat bellis idoneam. & eo vsque porrigi ditionem Lacedæmoniorum, quousque pertingerent armis: significans virtute, non dolis aut pecunia propagandum imperium.

Et hoc ante pag. 18. apo. 29. 30. & 33.

30 Cuidam roganti quamobrem Lacones in bello, breuibus pugionibus vteban tur: Quoniam, inquit, cominus cum hoste pugnamus. Lepidè torsit in argumentum fortitudinis, quo ille volebat eos videri minus vtiles bello.

Lepidè.

ANTIOCHVS.

31 Antiochus Ephorus cùm audisset, quod Philippus Messenijs dedisset agros, percunctabatur, num vires quoque dedisset, per quas aduersus pugnantes pro agris, tueri possent quod erat datum.

Arguitè.

ARGEVS.

32 Argeus, quibusdam non suas, sed aliorum quorundam vxores prædicantibus: per Deos, inquit de bonis & honestis mulieribus nihil temerè loquendum est, sed in totum quales sint oportet ignorari præterquam solis maritis, quibus cum viuunt. Tam insignis erat apud

Pudicitiæ iugum.

priscos virginum & vxorum pudicitia, vt eas ab alijs quàm a parentibu aut suis maritis cõspici, gradus aliquis ad impudicitiam haberetur: tantaq; cautione consulebatur illarum famæ, vt parum pudica videretur, de qua rumor quamuis vanus oriri potuit: sed ea demum summa matronalis pudicitiæ laus haberet ir, si mulier adeò domi cõclusa viueret, vt nullus esset, qui de ea vel bene, vel malè loqui posset: propterea quod hoc ipsum matrona versari in fabulis, trahiq; per ora hominum, prostitu ionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienam vxorem, videtur habere cognitam, cuius laude praedicat, quòd ipsum aliquod detrahit pudori fœmineo. Quid igitur vir ille praeclarus sentiret de ma ronis, quæ sine maritis interesse gaudent iuuenum conuiuijs, quę cursitant ad alienarum ciuitatum dies festos & emporia, quæ ducunt choreas ex viris ac fœminis alternè mixtas, quæ in balneis corpus nudum ostendunt quorumlibet virorum oculis?

Quodam tempore faciens iter per Selinuntem, quum in monumento quodam hoc Elegiacum carmen vidisset inscriptum. 33

Hosce tyrannida dum extinguunt, Mors sustuli atrox.

Ponè Selinuntis mœnia conciderent.

Iure perijstis, inquit, qui tyrannidem ardentem conati fitis extinguere: contra magis oppor uit illam sinere, donec tota deflagraret. Arripuit ioccum ex oc. asione verbi Extinguere. Extinguitur enim quod opprimitur, & extinguitur incendium.

34 Aristo cuidam laudibus vehenti dictũ Cleomenis, qui rogatus, quid oportet bonum regem facere, respondit, Amicis benefacere, inimicis malè: At quanto præstantius est, inquit, vir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos. Hanc sententiam citra controuersiam primus omnium Socrates prodidit, & ad illum autorem refertur.

Humaniter.

35 Alij cuipiam roganti: quot essent numero Spartiatæ. Quot, inquit, ad arcendos malos sufficiunt.

36 Cum Atheniensis quidam apud illum recitaret funebrem orationem cõscriptam in laudem eorum, qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cœsi: Quales igitur, inquit, nostros esse putas, qui istos vicerunt? Mos erat apud Atheniẽses, vt qui in prælio occidissent, publicitus oratione laudarentur, quam illi vocant Epitaphium. In hac magno artificio amplificabantur & ciuitas Atheniensis, & populus postremò peculiariter hi, qui fortiter in bello mortẽ oppetissent. At vir generosi animi, non inuidit arte exaggeratis Atheniensium laudibus, sed eas in suæ gentis gloriam retorsit. Itaque recitator ille, magis illustrabat virtutem Lacedæmoniorum, quàm Atheniensium: Quandoquidem hoc consilio Homerus multis modis attollit virtutem Hectoris, vt Achillis victoriam reddat illustriorem.

Arguté.

37 Archelaus, regni socius Charilao, solitus est de illo dicere, quo pacto non sit vir bonus Charilaus, qui ne sceleratis quidem molestus est.

eſt. Fertur. n. Charilaus manſuetiſſimi fuiſſe ingenij. Hoc mox in Charilao commemoratur in diuerſam ſententiam, ac meo iudicio argutiorem. Et haud ſcio an in vita Lycurgi, ſuperſit ſyllaba οὐκ. Ad hæc neſcio an Charilaus & Charillus idem ſint.

ARCHIDAMIDAS.

Archidamidas cuidam in laudem Charilli 38
prædicanti, quòd pariter erga cunctos fuiſſet Iuſtè.
mitis ac manſuetus: Et qua fronte laudetur aliquis, inquit qui erga ſceleratos ſe mitem prębet? Perſpexit vir egregius manſuetudinem cum iuſtitia coniunctam eſſe oportere. Alioqui principis in facinoroſos lenitas, quid aliud eſt quàm in bonos crudelitas?

Idem cuidam qui vitio vertebat Hecatæo 39
rethori, quòd adhibitus ad ipſorum conuiuiũ nihil dixiſſet: Videris, inquit, mihi neſcire, quod is, qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit opportunitatẽ In Senatu, in foro, in concionibus, in legationibus, alijsque Reipublicæ negotijs locus eſt oratori: in conuiuijs temulentis: maiore cum laude ſilet eruditus, quàm loquitur. Sic periti bellatoris eſt, non minus ſcire fugiendi artem, quàm pugnandi.

ARCHIDAMVS.

Archidamus Xeuxidami filius, roganti qui- 40
nam eſſent Spartanæ ciuitatis præfecti: Leges, inquit, ac legitimi magiſtratus.

Apud hunc quum quidam prædicaret ci- 41

tharœdum, eiusque in canendo facultatem admiraretur: Heus, inquit, vir optime, quid honoris ac præmij abs te ferent boni viri, quum tantopere prædices citharędum? Rectè taxauit non vulgi modò, verùm & principum præpostera iudicia, qui plerumq; pluris faciunt Mimum aut Morionem, quàm sapientem, fidique consilij virum: citharędum verò, cuius ars non Reipub. sed voluptati seruit, adeò non iudicauit prædicandum, vt nec inter bonos viros habendum duceret.

Artes inutiles.

42 Ad eum qui ipsi cantorem commendare volens, dixit, hic est bonus cantor: At apud nos, inquit, hic, est bonus condimentorum artifex: perinde quasi nihil referret, vtrum quis musicorum instrumentorum sono, an obsonijs, & condimẽtis voluptatem adferret. Apud Athenienses cantores erant in summo pretio, quũ coquis non haberetur idem honor: Lacedæmonijs verò nihil placebat artium, quod ciuium animos effœminaret magis quàm ad virtutem accenderent.

Ars inutilis.

43 Quodam illi pollicente vinum suaue: Quorsum, inquit, opus? Quandoquidem & plus absumetur, & quæ fortes decent viros, ea reddet inutiliora. O verè masculinum animum & omnium delitiarum contemptorem.

Continenter.

44 Cum Corinthiorum vrbem obsideret, vidit è solo mœnibus proximo exilire lepores, moxque versus ad commilitones. Hémus, inquit, hostes expugnatu faciles: quod fortuitò acciderat, velut in omen rapiens. Molles enim ac parum viros, Græci leporis vocabulo notare solent: argumento est illud è comœdia, Tutè

Solerter.

lepus

lepus es, & pulpamentum quæris.

A duobus inter se diffidentibus delectus arbiter, ambos duxit in lucum Mineruæ cognomento Chalciœcæ sacrum, ibi exegit ab illis iusiurandum, vt starent arbitri iudicio, id vbi iurassent, Pronuncio, inquit, nè prius hunc locum exeatis, quàm quod inter vos est dissidij, deponatur, & inuicem reconciliemini. Reperit vir ingeniosus quo pacto fieret, vt nec ambos offenderet recusato arbitrio, nec alterum è duobus alienaret, si pro altero contra alterum tulisset sententiam. Apud Lacedęmonios autem nefas erat fallere, quicquid in Mineruæ templo promissum esset. 45 Solerter.

Cum Dionysius Siciliæ tyrannus filiabus Archidami vestes splendidas, multiq; pretij dono misisset, recusauit accipere, dicens: Vereor nè hoc amictu puellę mihi turpes videãtur. Intellexit vir prudens virgines nullo cultu melius ornari, quàm simplici: porro serici, gemmis, & auro dehonestari magis quàm ornari: propterea quod vestitum luxu arguit animum parum sobrium, & intuentium animos ad libidinem solicitat citius, quàm ad honestam opinionem. Decet autem vt virgo tota & vndiq. virgo sit, nec vlla ex parte det corruptæ mentis significationem. 46 Seuerè.

Conspiciens filium suum, cum Atheniensibus iuueniliter ac temerè congredientem. Aut viribus, inquit, adde, aut animis adime. Docens periculosam esse audaciam, si vires non suppetant spiritibus. 47 Audacia periculosa.

48 Arrogãtia Archidamus Agesilai filius post conflictũ apud Cheroneam habitum, quum à Philippo rege Macedonum literas accepisset acerbius scriptas, hunc in modum rescripsit: Si metieris vmbram tuam, haud quaquàm reperies illam factam maiorem, quàm erat ante victoriã Grauiter admonens non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quum ipse sit nihilò maior. Aequum autem est, vt homo se suis ac proprijs bonis metiatur potius, quàm externis, quæ fortuna, cùm dat quum visum est, eripit.

49 Hoc antè dictum pa. 18.apo.19. Percunctanti quàm spatiosam regionem obtinerent Spartiatæ: Quantam, inquit, hasta possũt assequi. Allusũ est autẽ ad mensores agrorũ, qui decem pedis aruorum mætiuntur.

50 Degeneratio. Periando, qui cùm esset arte medendi celebris, & in primis laudatus, carmina scriberet inf ęlicia: Quid inquit, tibi accidit Periander, vt pro eleganti medico, malus poeta vocari concupiscas? Notauit hominum mores, qui res honestas aggressi degenerant ad sordidiora, quum consultum sit vnumquemque in ea se arte exercere, in qua valet plurimum.

51 In bello, quod gerebatur cum Philippo, quibusdam suadentibus, vt procul à patria pugnaretur: Haud istud spectandum est, inquit, sed bene pugnantes, hostibus erimus superiores: Fortiter. Significans non perinde referre vbi conflictans cum hoste, vt quàm strenuè segerat dux aut miles in bello.

52 Cùm Arcadas bello superasset, ob id laudatus

tus à quodam: Præstantius erat, inquit, si illos prudentia quàm viribus superassemus. Intellexit dux egregius, nullam esse speciosiorem victoriam, quàm virtute vincere, quum viribus superemur & à brutis animantibus. Victoria speciosa.

53 Cùm irrupisset in Arcadiam, audito quòd hostibus Ellei ferrent auxilium: scripsit illis in hunc modum: Archidamus Eleis quies bona. Non potuit breuius, & suadere quod erat illis commodum, & minari malum, si quid perperam aggrederetur. Decet hæc breuiloquentia & Ducem, & Laconem. Breuitas.

54 In bello Peloponnesiaco, socijs rogantibus, quanta pecunia futura esset satis, ac postulantibus, vt tributorum certum modum præscriberet: Bellum, inquit, non quærit definita: Significans eos qui bellum susceperunt, oportere per omnia seruire belli necessitatibus quarum nullus est certus modus, quòd variæ sint bellorum præter expectationem occasiones. Bella incerta.

55 Vbi vidisset iaculum catapulta mittendū id temporis primum ex Sicilia aduectum: Exclamans, inquit, Hercules, perijt viri virtus. Quoties enim instrumentis bellum geritur, quæ misso telo, saxoue procul feriunt, minimum interest inter fortem virum & ignauum. Verùm vbi cominus res geritur tum apparet qui viri sint, qui non. Fortiter.

56 Quum Græci nollent rescindere pacta, quę cum Antigono, & Cratero pepigerant, & amplecti libertatē quàm offerebat Archidamus, veriti nè grauiores essent habituri Lacedæmonios, quam Macedones: Ouis inquit, semper

ean-

eandem edit vocem. Cæterùm homo multas ac varias emittit voces, donec, quod decreuit, confecerit. Nullum autem est animal, cui tam varia vox sit, quam homo Hoc apophthegma videri possit indignum Lacone, nisi post integritas eius gentis, barbarorum commercio degenerasset. Dici potest honestus aliquis vsus esse, veluti si quis admoneat pro tempore, proq; re nata variandum esse sermonis habitum. Est vbi loquendum sit seuerius, est vbi blandius, est vbi magnificentius, est vbi summissius, est vbi iucundius, est vbi durius. Id si fiat citra perfidiam, prudétia est Porrò omni mores dicuntur hominum stupidorum, qui sese nesciunt rebus ac personis accommodare. Græcorum igitur constantiam Archidamus stultitiæ tribuit, qui proposita libertate nollent mutare vocem.

ASTYCRATIDAS.

57 Astycratidas posteaquàm Agis superatus est apud Megalopolim in prælio aduersus Antigonum, cuidam dicenti: Quid nunc facturi estis Lacedæmonij? An Macedonibus seruituri? Quid tandem, inquit? Num Antigonus vetare potest quò minus in pugna pro patria morte oppetamus? Generosa vox, sentiens libertatem vrbi esse vita chariorem, nec turpiter occumbere, qui pro patria pugnans, moritur. Quoniam morendi potestatem nullus hostis potest eripere. quisquis mortem contemnit, habet quo, quum vult, semet in libertatem asserat. Ea vox arguit egregiè fortem animum,

Generosè.

sed

sed cuius exemplum nulli bono sit imitādum. Tortius est d, utinam seruitutem quàmuis duram perferre, quàm morte finire dolores. Multoque sanctius est, quod docet Socrates non esse fa. animam de corporis præsidio decedere, iniussu Imperatoris.

BIAS LACEDAEMONIVS.

Bias Lacon insidijs circūseptus ab Iphicrate Atheniensium Duc., quum illius milites rogarent, quid in eo rerum statu esset faciendum: Quid aliud inquit, nisi vt vos seruemini, ego pugnando mor.ar? Talis erat animus Catonis Vticensis, qui cæteris suasit, vt suæ saluti consul rent, ipse spontanea morte turpem effugit serui utem. 58

BRASIDAS.

Brasidas quum murem in caricis comprehendisset, morsus ab eo dimisit captū, moxq́; ad eos qui aderant: Vt nullum inquit est animal tam minutum, quin seruari possit modò ausit vlcisci inuadentes. Hoc dicto fortis & animosus dux suis animum aduersus hostes addidit. 59 Solerter.

In prælio quodam per clypeum vulneratus, duxit hastam à vulnere, & eadem hostem interemit, qui vulnerauerat Pulcherrimum est inimicum suis ipsius armis opprimere. Hoc apophthegma non est: 60

Cuidam percunctanti quomodo vulnus accepisset, per quam festiuiter respondit, Prodente 61 Lepidè.

dente mescuto. Ita crebrò malum per illos venit, quorum præsidio credimus nos esse tutos.

62 Egressus ad bellum hunc in modum scripsit Ephoris: Quicquid erit malorum in bello, aut profligabo, aut moriar: testatus animum fortissimo Duce dignum. Nam euentus, homini non est in manu. Cęterùm vbi cecidisset in prælio, dum Græcos Asiam incolentes liberat, & id nunciaturi oratores Lacedæmonem missi matrem eius Archileonidem adisfent, il-
Fortiter. la nihil prius rogauit, quàm an Brasidas honestè occubuisset. Thracibus illius virtutem collaudantibus, dicentibusque non esse apud Lacedæmonios alium illi parem: Ignoratis inquit, hospites, quales sint Lacedæmonij. Erat quidem vir bonus Brasidas, cæterùm Sparta multos habet illo præstantiores. Vtrum in hac fœmina magis admirari conuenit, animine generositatem, quæ de filij morte, quòd obtigisset honesta, gloriandum etiam putaret, tam tum abest, vt muliebriter defleuerit: an modestiam & in patriam affectum, quæ non passa sit ita filium prædicari, vt reliquorum Spartanorum gloriæ decederet aliquid?

DAMONIDAS.

63 Damonidas quum à chori magistro postremum in choro locum accepisset. Euge, inquit, Chorage reperisti quo pacto, & hic locus quum per se sit inhonoratus, fiat honorificus. Generosus adolescentis animus, qui fiducia sui nō metuit, nè locus abiectior esset dedecori, sed citius futurū arbitrabatur, vt per ipsum

Habetur antea simile pag. 9. apo. 8.

sum

rum locus fieret honoratior. Id.n. sæpenumero factum legimus, vt hoīs virtus magistratui per se contēpto & humili dignitatē cōciliarit.

DAMIS.

Damis, quum Alexander Magnus per literas petisset, vt Lacedęmoniorū decreto decernerentur ipsi diuini honores, & in deorū numero referretur Agę, inquit, concedamus Alexādro, si velit appellari Deus. Vt despectim risit stultam principis ambitionē, qui putarit ab ijs posse creari Deos, qui ipsi nihil aliud essent quàm homines: aut si hoc non putauit, insigni stultitia falsi nominis vmbra gloriaretur. 64 Ambitio notata.

DAMINDAS.

Damindas quum Philippus irrupisset in Peloponnesum, & quidam ita loquerentur, periculum est, nè acerba patiantur Lacedæmonij, nisi Philippo reconcilientur: O semiuiri, inquit, quid nobis poterit acerbè accidere, qui mortem contemnimus? 65 Mortis contemptus.

DERCILLIDAS.

Dercillidas orator missus ad Pyrrhum, qui iam exercitus duxerat in terram Spartanorū, vt cognosceret quid sibi vellet, quū Pyrrhus præscriberet, vt regem suum Cleonymū reciperent, alioqui futurum vt intelligerent se nihilò cæteris esse fortiores, hunc in modum respondit: Si Deus est Cleonymus, non metuimus eū, quippe qui nihil sceleris cōmisimus. 66 Generositas.

ſin homo eſt: nihilò eſt nobis præſtantior. Hoc dilemmate taxauit ſuperbas regum minas.

DEMARATVS.

67 Demaratus poſtquàm cum ipſo colloquiũ Orontes habuiſset aſperius, cuidam dicenti. Aſperius tecum egit Orontes ò Demarate: Nihil, inquit in me peccauit. Siquidem qui ad gratiam colloquuntur, hi lædunt, non qui durius: cumque maleuolentia verba faciunt.

Blandiloquium.

Intellexit vir prudens nihil eſse nocentius blãdiloquio, quod vt non fallat, reddit hominẽ inſolentiorem. at qui ex odio durius loquitur, adeò non lædit, vt interdum proſit etiam, ei præſertim qui nouit ex inimico decerpere fructum aliquem.

68 Cuidam percunctanti, quam ob cauſam apud Spartanos, qui ſcutum abieciſsent, notarentur ignominia, & infami vocabulo Rhipſaſpides appellarentur; qui galeas aut thoraces, non item: Quoniam, inquit, hęc ſua ipſorum cauſa gerunt, ſcutum verò communis exercitus gratia: ſignificans vnicuique pluris eſse faciendam communem vtilitatem, quàm propriam. Qui galeam aut thoracem abijcit, ſeipſum prodit tantùm, & exarmat: qui ſcutum abijcit prodit vniuerſam phalangem. Nam obtentu clypeorum tota acies tuta eſt aduerſus hoſtium iacula.

Publica vtilitas.

69 Cum audiret cantorem quendam oſtentantem artem ſuam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantùm ait. Mihi videtur non malè nugari. Tantus erat contemptus artium, quæ licèt eſſent

Ars inutilis.

ſentoperoſæ: tamen ſolummodo delinirent aures, nullam ſeriam vtilitatem adferrent Reipublicæ.

In conſeſſu quodam rogatus, vtrum ob ſtul 70
titiam, an ob ſermonis inopiam ſileret: Atque Silētium
ſtultus inquit, ne poſſit quidem ſilere. Quidā opportu
hoc præclarum exiſtimant, ſi nūquam ſileāt, num.
quum id ſit fatuitatis argumentum: vt contrà ſilentium, vbi loquendi tempus non eſt, prudentiæ ſignum eſt.

Cuidam percunctanti cur exularet Sparta, 72
quum eſſet rex, Quoniam, inquit, leges ſunt in Modera
ea potentiores. ſignificans regem apud Lacedæ tè.
monios eſſe principem ciuitatis: at non legum dominum; ſed his non minus obnoxium regem quàm ciues. hoc ipſum laudabat in ſuæ gentis inſtitutis, per quod cogebatur exulare. Dedit interim inſigne moderationis ſpecimen æquo animo ferens exilium autoritate legum indictum, nec de patria malè loquens, nec de legum iniquitate quærens.

Perſa quidam à rege defecerat Is ſuaſu De- 73
marati mutatus, quum reuertiſſet ad ſuos, ten Clemen
taretque eum rex interficere: Turpe, inquit, ter.
fuerit ò rex, ſi cum hoſtis fuerit, non poteris ab eo defectionis pęnas ſumere, nunc amicum factum velis occidere. Hoc prudentiſſimo dicto, & regis indignationē temperauit, & eius, cui reditum perſuaſerat, incolumitati conſuluit. Vtrique conſultor vtilis, alteri, nè quid indignum regia manſuetudine cōmitteret, alteri, nè pęniteret ab errore reuocāti paruiſſe.

Ad eum verò qui apud regem Perſarum pa 74
raſitum agebat, ac ſubinde in Damarati exi-

Modera-tè. lium dicterijs ludebat: Non, inquit, amice tecum pugnaturus sum. Nam vitæ aciem absumpsi: Ludens ex ambiguitate vocis. τάξις enim Græcè, tum ordinem sonat, tum aciem. Nullus autem ad pugnam instructus est, cui nulla superest acies; & ordinem vitæ absumpsit, qui ex rege factus est exul.

EMEREPES.

75 Emerepes Ephorus, ex Phyrnidis musici cithara, nouem habente chordas, duas incidit, Noli, inquiens, deprauare musicam. Prisci causatores non nouerant nisi septem chordas quibus aliquid addere, ac musicam pro simplici reddere operosiorem, iudicabat artis esse corruptelam. Adeò Lacedæmonijs nulla non in re placebat simplicitas ac frugalitas.

Frugaliter.

EPAENETVS.

76 Epænetus dicere solitus est, mendaces omnium scelerum & iniuriarum autores esse. Ea sententia non dissonat a literis Hebræorum, quæ narrant serpentis mendacia primùm fores apertas omni vitiorum generi. Mendaciũ autem nomine continentur, assentatores, calumniatores, infidi consiliarij, peruersi educatores, qui fontes sunt ferè malorum omnium, quibus sursum deorsumque turbatur vita mortalium.

Mendacium.

EVBOIDAS.

77 Euboidas audiens à quibusdam prædicari

vxores

vxores alienas, non approbauit id factum, dicens de moribus ingenioque vxorum apud exteros nullam omnino faciendam, esse mentionem. Qui non tul t laudari coniuges aliorum, quid faceret vituperantibus? prima laus pudicitiæ matronalis est, nulli notam esse præterquàm suo viro, quicum cubat. Habetur pag. 48. apo. 32.

EVDAMIDAS.

78 Eudamidas Archidami filius, Agidis frater, quum audisset Xenocratem iam senem in Academia cum amicis disputantem, percunctatus est, quis esset ille senex, Responderat aliquis illum esse virum sapientem, & ex eorum numero, qui virtutem quærerent: Et quando, inquit, ea vsurus est, si adhuc quærit? Visum est Laconi ineptum, per omnem vitam de virtute disputare, veluti de re cōtrouersa, quum oporteat à prima statim adolescentia habere certissima decreta de honesto, impressa animo, & secundùm virtutem exerceri, non quærere quemadmodum faciunt philosophi, qui magna contentione inter ipsos de summo bono, ac malo digladiantur, ne in hoc quidem satis consentientes, quid sit virtus aut beatitudo. Argutè.

79 Idem audito philosopho qui disseruerat, solùm sapientem esse bonum belli ducem; Sermo quidem, inquit, mirificus est; at qui eum dicit, fide caret, eo quòd illum nunquam circunsonuit tuba. Probauit sententiam, sed indicauit neminem cum fide loqui de re, quam nullo modo sit expertus. Experientia.

80 Die quodam quum Xenocrates argumentū,

quod tractabat, disserendo absoluisset, iamque finem dicendi fecisset, superuenit Endamidas, cui quum comitum quispiam dixisset. Posteaquam nos adsumus, tum ille desijt dicere: Rectè, inquit, siquidem ea dixit, quæ voluit. Rursus quum alter diceret, Bonũ erat audire, putans fore vt sua causa iuberet Xenocratem eadem de integro disserere: Quid, inquid Eudamidas, si venissemus ad iam cœnatum, num postularemus vt cœnaret iterum? Ciuilitatis erat quòd philosophum ad iterandam disputationẽ perpellere noluit, quòd ea res non caruisset tædio dicentis: Laconicæ virtutis erat, quòd magis admirabatur præclara facinora designantes, quã de virtute disserẽtes.

Vrbanè.

81 Cuidam percunctanti, cur ciuibus bellum aduersus Macedones suscipere volentibus, ipse autor esset quiescendi: Quoniam, inquit, nolo illos mendacij arguere. Rectè significans Spartanos gloriosè magis quàm seriò bellum poscere. Eos prodidisset Eudamidas, si ipse quoque bellum approbasset. Tum enim fore putabat, vt ciues bellum detrectarent. Nunc effecit, vt per ipsum stetisse videretur, quo minus bellum susceptum esset, ac ciuibus fortitudinis gloriam reliquit integram, quasi promptos haberent ad bellandum animos.

Ciuiliter.

82 Cùm quidam commemorando laudem, ac trophæa, quæ Lacedæmonij ex rebus cum Persis præclarè gestis retulissent, hortaretur ad bellum cum Macedonibus suscipiẽdum: Ignorare mihi videris, inquit, isthuc idẽ esse, ac si quis deuictis mille ouibus, pugnaret cũ quinquaginta lupis: significans Persas vt delicijs

Argutè.

effœ-

effœminatos, & ob id imbelles non fuisse difficile vincere: sed aliud esse cum Macedonib. bellacissima gente rem habere. Proinde qui ob victorias à Persis reportatas censeret cum Macedonibus bellum item suscipiendum, nihilo probabilius diceret, quàm si quis ei, qui vicisset mille oues, diceret, aude cum quinquaginta lupis congredi, qui tot oues, deuiceris.

Rogatus de cantore quodam, qui fęliciter cecinerat, qualis ipsi videretur: Magnus, inquit, in re parua delinitor. Contempsit operosam artem, cuius nullus erat fructus, præter inanem, ac temporariam delectatiunculam aurium. 83 Ars inutilis.

Cùm quispiā prędicaret laudes vrbis Athenarum: Quis, inquit, eam ciuitatę meritò laudet, quam nemo dilexit, factus seipso melior? Non iudicauit eam vrbem esse dignam vlla laude, quę sic esset corrupta delicijs ac vitijs, vt nullus in ea libęter viuēs euaderet melior, sed deteriores oēs: tacitè præferens Spartam Athenis, in qua qui vixisset, efficeret melior. 84 Integrè.

Argiuo cuidā dicenti Lacedęmonios peregrinationibus reddi deteriores, quòd interim degenerent à maiorum legib. & institutis: At vos, inquit, quū Spartā venitis, nō deteriores, sed meliores euaditis. Dictum retorsit in Argiuum: Nam hoc dicens magis suam gētem vituperauit, quàm Lacędemoniorum; simul indicauit quantopere ref. rat, inter quos viuas. 85 Argutè.

Cùm Alexander in Olympijs pręconio ius fecisset omnibus exulibus in suam cuique patriam redeundi, præterquàm Thebanis: Infor 86

Argutè. tunatum quidem, inquit, præconium, sed vobis ò Thebani gloriosum, solos enim vos metuit Alexander. Ad consolandos Thebanos sic interpretatus est vir animi solertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in suam patriam, non metuit, nè moliantur vindictam. A Thebanis igitur solis m tuebat.

87 Rogatus à quodam, quàm ob causam Lacedæmonij prius quam irent in prælium, Musis immolarent, quum musis nihil videretur cum Marte esse commercij: Vt rebus, inquit, fortiter gestis contingat honesta commemoratio. Bene gerendæ rei laudem sibi tribuebant: vt autem egregia gesta splendidis verbis celebrarentur, hoc à Musis eloquentiæ præsidibus petendum iudicarunt, eo quòd ipsi negligerent eloquentiæ studium: simul admonebat non expetendam honorificam memoriam, nisi rectè factis promeritam.

Generosè.

EVRYCRATIDAS.

88 Eurycratidas Anaxandridæ filius, percunctanti cur Ephori per singulos dies de conuentis & contractibus ius dicerent: Vt inter hostes etiam, inquit, mutuam fidem inueniamus. Maiore Reipub. discrimine pacta violantur in bellis; sed illic quoque violantur ab his q qui domi consueuerint fallere.

HERONDAS.

89 Herondas quum esset Athenis, audissetque quendam iudicum sententia damnatum de cri

mine ocij, qui mœstus incederet, & ab amicis mœstis deduceretur, iussit sibi commonstrari eum, qui in causa liberali reus perageretur; Lacedæmonij quicquid erat sordidarum artium, non per ciues, sed per Helotas mancipia exerceri volebant: eoque mirabatur Heronidas, ob id quenquam vocari in ius quòd serui lia non exerceret ibique, pro crimine haberi quod Lacedęmone iudicaretur honestum ac liberale. Generosè.

THEARIDAS.

90 Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus à quopiam num esset acutus: Acutior, inquit, calumnia: grauiter innuens rem nocentissimam esse calumniam. Calumnia.

THEMISTEAS.

91 Themisteas quū esset vates, prædixit Leonidæ reg. futuram apud Thermopylas internicionem tum ipsius, cum cōmilitonum eius. Itaque quum à Leonida Lacedæmonem mitteretur, hoc quidem titulo, vt renunciaret euentura, sed re vera, nē simul cum alijs periret non sustinuit ire, dicens: Vt pugnarem huc missus sum, non vt ferrem nuncia. Quis non admiretur in vate tam præsentem animum? Præuidit exitum, nec euitare voluit, quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiam fuit Leonidæ moderatio, qui vati tristia nuncianti non tantum non succensuit, sed & vitæ, & famæ illius consultum voluit. Humaniter. Fortiter.

92 Theopompus interroganti quo pacto quis regnum tuto possit tueri: Si, inquit, amicis concedat iustam libertatem, pro viribus interim aduigilans, nè subditi afficiantur iniuria. Multis principibus exitio fuit, quòd amicis nihil non permitterent, ciues iniuria effectos negligerent. His temperantia adhibenda est, vt princeps nec amicos alienet tyrannica sæuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis audendum præter ius aduersus plebeios, qui nimium irritati sæpe Reges suos excusserunt.

Moderatè.

93 Hospiti cuidam iactanti, quòd apud Theopompi ciues, philolacon, hoc est, Laconum amans diceretur: Præstaret, inquit, si φιλοπολίτης id est, ciuiũ amans diceteris, potius quàm Lacònum. Alter expectabat, vt sibi pro studio erga Lacones agerentur gratiæ. At ille notauit hospitem, qui alienæ ciuitatis studiosus haberi mallet quàm suæ. Porrò quisquis alienam rempubl. vehementer adamat, suam quodammodo vituperat.

Argutè.

94 Huic simile est illud: Cum legatus ab Helibe misus diceret sibi ob id à ciuibus legationem commissam, quòd vnus Laconicam vitã admiraretur: rogauit hominem, vtrum meliorem duceret vitam, aliorum ciuium, an suam ipsius. Cum is respondisset suam ipsius: Qui potest, inquit, igitur ista ciuitas seruari, in qua quum multi sint, vnus tantùm bonus est? Salsè taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedæmonios, ac sese laudari cum suorum ciuium vituperatione. Probabat Lacedæmonio-

Argutè.

rum mores, sed solus Helidensium: restabat igitur, vt apud Helidenses non esset nisi vnus vir bonus, cui placerent honesta.

Dicente quodã ideo seruari Rempub Spar- 95
tanam, quòd reges scirent imperare, Imo potius, inquit, quòd ciues sciant parere: insigni modestia regum laudem in ciues transferens. Multum habet momenti principis integritas, sed multò plus ciuium recta institutio.

Grauiter.

Cum Pylij decretum edidissent, quo Theo- 96
pompo tribuebantur summi honores, rescripsit, Mediocres honores ipsum tempus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius? quod alij sibi aut vindicant arroganter, aut ambiunt ineptè, hoc vltro delatum rejecit, simul & suam declarans modestiam, & amicos admonens, in omni re modũ esse optimum. Quin & illud acutè perspexit, quæ subitò crescunt in altum, non esse diuturna, cuius generis sunt betæ & cucurbitæ: cęterarum quæ paulatim augescunt, ea ferre ætatem, veluti quercum & buxum.

Modestè

Cuidam ostendenti ciuitatis suæ mænia, ac 97
percunctanti, num valida & alta viderentur: Minimè, inquit, si quidem sunt mulierum: sentiens ciuitatem satis munitam esse, si viros habeat: sin minus, nihil prodesse quamlibet operosa munimenta.

Non est in Gręco, sed Philelphus vertit.

Vxori oburganti, quòd regnum humilius ac 98
minus esset filijs traditurus quàm accepisset: hactenus igitur, inquit, maius quod diuturnius? Ita Plutarchus in vita Lycurgi. Quę moderata sunt in longum tempus durant, & hoc ipso meliora sunt.

Sapienter.

TECTAMENES.

99 Thectamenes posteaquam Ephori capitis sententiam in ipsum pronunciassent, abijt ridens: Rogantibus qui aderant, an etiam contemneret Spartanorum leges, Nequaquam inquit, quin gaudeo potius, quòd hæc mihi mulcta soluenda est; quum eam nec indixerim cuipiam, nec à quopiam mutuo acceperim. Vir innocens non accusauit patriæ suæ leges, sed hoc felicitatis esse iudicabat, quòd mori iuberetur, qui neminem ad mortem adegisset. nec cuiquam deberet vitam nisi sibi. Facetè mortis pęnam vocauit mulctam, rem atrocem molliori vocabulo signans. Iure autem cogitur soluere pecuniam, qui eam vel extorsit ab alio, vel mutuo sumpsit. M. Tullio hoc apophthegma sic vertit Tusculan. quæst. lib. 1. Cum Lacedæmonius quidam, cuius ne nomen quidem proditum est, mortem tantopere contempserit, vt quum ad eam duceretur, damnatus ab Ephoris, & esset vultu hilari atq; lęto, dixissetq; ei quidam inimicus, Contemnis ne leges Lycurgi? responderit, Ego verò illi maximã habeo gratiam, qui me ea pœna mulctauerit, quàm sine mutatione & sine versura possem dissoluere. O virum Sparta dignum, vt mihi quidem qui tam magno animo fuerit, innocẽs damnatus esse videatur. Pro διαιτήσαντα Cicero vertisse videtur versuram. Lusit autem contemptu, mortis Thectamenes, quasi mors leuior esset mulcta, quàm pecuniaria, quòd illam quisque de suo posset soluere, ob hanc multi cogantur vsuram aut versuram facere.

Mors cõtempta.

THE-

THERYCION.

Therycion à Delphis rediens quum videret 100
n Isthmo angustias à Philippi copijs occupa-
as. Malos, inquit ô Corinthij portarum cu-
stodes vos habet Peloponnesus. Allusit eò,
quòd grauiter animaduerti solet in ciues, qui
ous vrbis portæ commissæ sunt, si eas indili-
genter custodierint. Multo magis accusari me
ebantur Corinthij, qui totius Peloponnesi
portas Philippo prodidissent.

HIPPODAMVS.

Hippodamus quo tempore Agis aduersus 1
Archidamum aciem instructam habebat, si-
mul cum Agide iussus est ire Spartam, curatu
rus illic ea, quibus erat opus. An non, inquit,
honestius est, vt pro Sparta fortem bonumq;
virum præstans mortem oppetam? Ac post Mors cō
sumptis armis, stansq; regi ad dexteram, pu- tempta.
gnando interijt. Consultum volebant illius
senectuti, quæ viribus defecta in bello non ita
multum esset habitura momenti, in patria fu
tura nonnulli vsui: excesserat enim annum
octogesimum, at ipse sibi non indulsit.

HIPPOCRATIDAS.

Hippocratidas acceptis literis à Cariæ sa- 2
trapa, in quibus continebatur, Lacedæmoniũ
quendam quum fuisset conscius insidiarum,
quas quidam ipsi struxerant, non indicasse rē,

sed silentio texisse, simulque rogabat satrapas, quid de illo facturus esset; respōdit hunc in modum: Si quo magno beneficio illū affecisti, interfice; sin minus, eijce è regione, vt ad virtutem formidolosum. Ingratitudinem erga bene meritum censuit morte plectendam. Cæterùm quod esset non per malitiam sed per formidolositatem commissum, ei satis supplicij iudicabat exilium. Non enim ipse struxerat insidias, sed sibi metuens non prodidit.

Moderatè.

3 Huic quum aliquando fuisset obuius adolescens, quem amator sequebatur, erubescenti adolescentulo: Cum his, inquit, oportet obambulare, cum quibus conspectus non mutes colorem: Docuit ex improbis conuictoribus nihil capi fructus, nisi probrum & ignominiā.

Pudicè.

CALLICRATIDAS.

4 Callicratidas classis præfectus, à Lysandri amicis solicitatus, vt vnum quendam ex inimicorum numero permitteret ipsis interimere, & acciperet talenta quinquaginta: tametsi vehementer opus haberet pecunijs ad soluendum nautis stipendium, haud tamen cōcessit. At quum Cleander qui erat illi à consilijs, dixisset, Accepissem si fuissem Callicratidas: Et ego, inquit, si fuissem Cleander. Mira ducis integritas, qui nulla pecunia licèt necessaria, vel in hoc corrumpi quiuerit, vt in vnum hominem pateretur aliquid iniquū fieri; simulq; monuit in omni actione spectandum esse decorum personæ. Quod fortè decuisset Cleandrum, non decuisset Callicratidem. Quod deceret

Iustè.

ceret plebeium, non ſemper decet princi-pem.

Idem profectus Sardeis ad Cyrum iunioré, quo tum Lacedæmonij in bellicis ſocio vtebantur, petiturus pecunias rei nauali neceſſarias; primo ſtatim die iuſſit renunciari ſe cum Cyro velle colloqui. Quem vt audit bibere, Expectabo, inquit, donec biberit. Ac tum quidem abij, quoniam intellexit eo die non poſſe dari conueniendi regis copiam, nè parum ciuilis haberetur. Poſtero verò quum iterum audiſset illum bibere, nec ſe admitti ad colloquium, dixit ita curam habendam pecuniarum, vt ne quid tamen cõmitteretur Spartа indignum: moxque inde receſſit Epheſum, multa imprecatus mala ijs, qui primi à barbaris fuiſsent ludibrio habiti, eosque ſua patientia docuiſsent illos fiducia diuitiarum alijs illudere. Iurauitq; apud comites ſeſe, vt primùm Spartam rediſset, nihil non facturum vt Græcos inter ſe conciliaret, quò barbaris fierét magis formidabiles, deſinerentq; illius regis viribus inter ſeſe pugnãtes egere. Quid non & faciunt & patiuntur homines, vbi pecuniarum vrget inopia? At generoſa Spartani mens maluit pecuniam negligere, quàm effœminati regis tertiò pati faſtidium, quum alij leuioribus de cauſis æquo animo ferant, ſi vel poſt totos ſex mẽſes admittãtur ad Regis colloquiũ. Deinde nihil imprecatus eſt ipſis barbaris aut regi, ſed ijs indignabatur, qui primi ſua tolerantia docuiſſent eos ob opulentiã tantas criſtas ſumere. Nam ſi fuiſsent oẽs quales erant Spartani, opũ ac voluptatũ contẽptores, Animosè.

nunquam

nunquam ad tantam insolentiam venissent barbari. Postremò singularis erat prudentiæ, quòd perspexit Græcos non alia magis ratione posse barbaris reddi formidabiles, quàm si positis intestinis simultatibus mutuam inter se concordiam sancirent.

Prudenter.

6 Interrogatus quod genus homines essent Iones liberi, inquit, mali, sed serui boni: significãs illos nescire imperare ac libertate vti, sed seruitutem æquo animo ferre, videlicet referendos ad secundum hominum genus iuxta distinctionem Hesiodi, qui per se quidem non sapiunt, sed parent recte sapient.

Simile ante habetur pa. 36. apopht. 67.

7 Quum Cyrus stipendium misisset militibus Callicratidi seorsum xenia, amicitiæ monumenta: stipendium quidem accepit, xenia verò remisit, negans sibi cum ipso priuatam habendam amicitiam, sed quàm haberet publicam cum Lacedæmonijs omnibus, eandem illi secum quoque intercedere. Quid hoc animo incorruptius, qui totus ad Reipubl. commoda spectabat?

8 Apud Arginusas quum esset nauali pugna conflicturus, atque Hermon Nauclerus diceret, bonũ esse ab eo loco soluere, quòd Atheniensium triremes numero longè plures essent: Quid, inquit, tum postea? Aeque fugere ignominiosum est Spartæ ac damnosum; contrà manentem aut mori, aut vincere honestissimum. Gloriam vitæ antepoſuit, sed publicam gentis, non priuatam suam.

Mors cõtempta.

9 Ante conflictum peracto sacrificio, quum aruspex nunciaret ex incensis, exercitui quidẽ portendi victoriam, sed Imperatori mortem. nihil

Mors cõtempta.

nihil expauefactus: Haud penes vnum, inquit, sunt res Spartæ: Me siquidem mortuo nihilo deterius habitura est patria: sed si cessero hostibus, aliquid decedet patriæ. Itaque quum Cleandrum pro se ducem designasset, naualem pugnã aggressus est, ac pugnando interijt.

CLEARCHVS.

Clearchus militum auribus subinde solet inculcare, militi magis esse metuendum Imperatorem quàm hostem: quæ vox mortem minabatur militi, qui parum gnauiter se gessisset in prælio. Honestius autem est cum laude vitam impendere patriæ, quàm cum dedecore pœnæ. Hoc dictum non quis milites laturi sint, sed hi facilè ferebant, quibus matres domi solent edicere, vt aut victores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur. 10

CLEOMBROTVS.

Cleombrotus Pausaniæ filius, cum hospes quidam controuersiam haberet cum patre de virtute, Tantisper, inquit, pater est te præstantior, quo ad tu quoque genueris. Ciuiliter deterruit hominem à contentione, quòd pater, vel hoc homine superior esset, quòd filium dedisset patriæ, quum ille nondum pater esset. 11 Vrbanè.

CLEOMENES.

Cleomenes Anaxandridæ filius, dicere solet Homerum esse poetam ciuium Lacedæmoniorum 12 Argutè

niorum

niorum, Hesiodum verò Helotum, hoc est, seruorum; quòd ille docuisset quomodo gerendum sit bellum, hic quomodo colendi agri: Nam, antè dictum est, Lacedæmonij tantùm ad bellicas res instituebantur, eoq; humiliores operas, & artes manuarias seruis committebant, quos illi vocant Helotes.

Idem cum Argiuis septem dierum pactus inducias, quum obseruans deprehendisset illos tertia nocte indulgere somno, fiducia videlicet induciarum, adortus est eos, & alios interfecit, alios abduxit captiuos. Cæterùm quum illi probro daretur violata iusiurandi fides. De diebus, inquit, pactus sum, noctes non additæ sunt in iureiurando. Quanquam & alioqui quicquid mali quis fecerit hostibus, id & apud Deos & apud homines habetur iustitia præstantius. Verùm huic magnificæ voci non respondit euentus. Nam & vrbe, cuius gratia violarat conuenta, frustratus est, eò quòd mulieres detracti è templis deorum armis illum vltæ sunt: perinde quasi dijs ipsis, quos contempserat, pœnas de ipso sumentibus. Postremò versus, pœnas de ipso sibi gladiolo quodam fodit & incidit corpus à talis vsque ad loca vitalia, itaq; vitam finijt, ridens & ore diducto. In hoc apophthegmate nihil habes imitatu dignum, vtile tamen exemplum ad vitandam iurisiurandi violationem.

14 Animosè. Cum augur illum dehortaretur, nè exercitum educeret ad vrbem Argiuorum, alioqui reditum illinc fore turpem, posteaquam admouisset ciuitati copias, ac portas videret clausas, & mulieres in mœnibus, Hic, inquit, reditus

tus tibi turpis videtur, in quo viris mortuis, vxores occlusere portas? Fortis animus, si cum æquo bonoq; fuisset coniunctus.

Argiuis nonnullis illum conuitio lacessenti- 15 bus vt periurum & impium. Vobis, inquit, po- Modeste. testas est mihi maledicendi: at mihi potestas est vobis faciendi malè. Admonet non esse tutum eos maledictis irritare, quibus in manu est, quum velint, re ipsa lædere; ad hæc non oportere potentes humiliorum dictis admodum commoueri. Satis enim vindictæ est quòd licet, quum libet, vlcisci, quum illis nihil aliud reliquum sit quàm malè loqui.

Venerunt ad Cleomenem Samiorum orato- 16 res, hortaturi vt cum Polycrate tyranno bellum susciperet: id quũ fecissent oratione plus æquo prolixa, respondit in hunc modum: Quæ Loquacitas. primo loco dixistis, non memini; & ob id nec media quidem intelligo: quæ verè dixistis omnium postrema, non probo. Admonet multiloquium non solùm molestum esse auditori, verum etiam ad persuadendum inutile, præsertim apud Principes, tum varijs curis occupatos, tum auribus fastidiosis.

Pirata quidam populabundus discurrebat 17 Audacia. per agros Lacedæmoniorum. Is vt captus est, rogatus quus id ausus esset, Quoniam, inquit, deerat mihi commeatus, quem militibus præberem, ad eos veni, qui & habebant, nec sponte dabant, vi erepturus. Ad id Cleomenes, Compendiosa, inquit, malitia. Detestatus prædonis nefarium scelus, probauit tamen orationis expeditam breuitatem.

Cum improbus quidam ipsum cõuitijs in- 18

Moderatè. cesseret, Num ideo, inquit, tu maledicis omnibus, ne si velimus respõdere, otium habeamus vicissim de tua dicendi malitia? Vt è sublimi contempsit maledicum, nec vllo responso, nec alia pęna dignum iudicauit hominem nullius rei, cui nihil esset præsidij præter maledicam linguam.

19 Vrbanè. Cum è ciuibus quispiam apud eum diceret, bonum regem omnino erga omnes mitem, & placidum esse oportet, Sed hactenus, inquit, nè sit contemptui: significans erga improbos mansuetudinem nimiam esse inutilem ciuitati, notansq; quorundam mores qu principes vehementer bonos & clementes, quum impensius amare debuerint, discunt habere contemptui. Est quidem præcipua virtus in principe comitas, ac mansuetudo, verum ob malorum ingenium hæc ita temperanda est, vt principi sua constet autoritas.

20 Argutè. Cum diu ino morbo vexatus, expiatoribus à diuinis auscultaret, ante non solitus idem facere, quodam id admirante. Quid miraris, inquit? Non enim idem sum nunc, qui tunc eram. Cum autem non sim idem, nec probo eadem. Elusit ille quidem inconstantiæ reprehensionem, verum tamen est, non eadem placere seni, quæ iuueni placuerant.

21 Decorũ. Sophista quodam de fortitudine multa disserente risit Cleomenes. At sophistæ dicenti, quid rides Cleomenes audiens de fortitudine differentem, præsertim quum sis rex? Quoniã, inquit, ò amice si hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio: sin aquila, magno silentio auscultarem. Visum

est

est ineptum quenquam de fortitudine magnifi cis vti verbis, qui ipse nihil fortiter gessisset vnquam, nec aliud posset quàm in hirundinis morem garrire.

Argiuis profitentibus se prioris conflictus fortunam in qua victi fuerant, iterato prælio sarcire velle: Demiror, inquit, si duarum syllabarum accessione facti estis meliores, quàm eratis prius. Huius apophthegmatis argutia Latinè reddi non potest. Nā Græcis μάχεσθαι pugnare est. ἀναμάχεσθαι redintegrare pugnam. Inter hæc duo verba nihil interest, nisi quòd posterius superat prius duabus syllabis ἀνα. 22 Facetè.

Quidam per conuicium illum dixerat delitijs deditum. At hoc, inquit, satius est, quàm iniustum esse. At tu pecuniarum amore teneris, quum quod satis est, possideas. Argutè significauit neminem esse posse iustitiæ tenacem, qui supra quàm satis est congerendi studio tenetur: ad hæc stultum esse qui alteri leuius exprobrat vitium, quum in ipsum illico grauius crimen possit retorqueri. 23 Bellè retortum.

Quidam vt Cleomeni cantorem quendam commendaret, quum alijs multis nominibus prædicabat hominem, tum illud in primis affirmabat, eum esse cantorem inter Græcos præstantissimum. At Cleomenes ostenso quodam ex his, qui aderant, At per deos hic, inquit, apud me iuris condiendi artifex. Contempsit artem ad solam delectationem vtilē. 24 Habetur ante pa. 53. ap. 42. Ars inutilis.

Mæander Samiorum tyrannus ob incursionem Persarum profugerat Spartam, ostenditque quantam pecuniarum vim secū apportasset, & quantum Cleomenes vellet largiri. At 25 Integrè.

Cleomenes ipse quidem nihil accepit, sed vetitus nè quid alijs ciuibus donaret, adijt Ephoros, dixitq́, satius esse, si hospitum suum Samium ex Pelponneso submouerent, nè cui Spartano persuadeat, vt fiat malus. Ephori verò Cleomenis consilio parentes, eodem statim die promulgarunt edictum, vt Mæander Pelopenneso decederet. Quantus in hoc homine diuitiarum contemptus; à quibus non secus atque à præsentissimo veneno timuit ciuibus suis, quum plerique non aliter existiment beatas ciuitates, quàm si quam maximè abundent opibus.

26 Quodam interrogante, cur Argiuos cum Lacedæmonijs bellum gerentes, quum sępenumero vicissent, non deleuerint: Ne optauerimus quidé, inquit, illos deletos, vt habeamus qui iuuenes nostros exerceant. Perspexerat egregius dux corrumpi iuuentutem, si permittatur ocio, luxus ac malorum omniū magistro.

Industriè.

27 Percunctanti cuidam, quā ob causam Spartiatæ non dicarent dijs spolia ab hostib. detracta; Quoniam, inquit, à timidis venerunt. Porrò quæ parta sunt ab his qui ob timiditatem capti sunt nec decet intueri iuuenes, nec dijs consecrata reponi. Sensit in bello aut vincendum, aut fortiter occumbendum, adeoq́, rem ignominiosam iudicabat metum mortis, vt alienæ quoque timiditatis monumenta putaret ab iuuenum oculis submouenda.

28 Cleomenes quum amicus quidam hospiti in phiditijs nihil apposuisset nisi vinum nigrum, & panem igne duratum, succensuit homini, dicens erga peregrinos non oportere nimium

mium κωνῖσαν Seueritas est, si quis à seipso exigat victum duriorem, at inhumanitatis est hospitem eodem compellere.

CLEOMENES ALTER.

Cleomenes Cleombroti filius, cum quispiam illi donaret gallos gallinaceos pugnaces, ac munus suum ornans verbis, diceret illos ob victoriam pugnãdo interire: Da igitur, inquit, mihi aliquot ex his qui hos occidunt. Nam illi his sunt præstantiores. Vir militaris ad bellum torsit omnia. Quisquis laudat victum, illustrabat victoris gloriam. 29 Lepidè.

LABOTVS.

Labotus cuidam apud ipsum prolixiore vtẽti sermone, Quid mihi, inquit de re pusilla, longa texis proœmia? Quanta res est, tantam oportet & orationem esse qua vteris. Est hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi sermone, quàm causa postulat, longiore: adeò nusquam non placebat frugalitas. 30 Loquacitas.

LEONTYCHIDAS PRIMVS.

Leontychidas huius nominis primus, cuidam obijcienti, quòd facilè mutaretur. Mutor, inquit, sed pro temporum ratione, non vt vos proprio morbo. Prudentia est pro renata nouare consilia. At sine causa subinde alium fieri, inconstantiæ vitium est. 31 Non habetur in Græco.

Idem rogatus à quodam quo pacto quis bona quæ adsunt tueri valeret, Si non omnia, inquit, fortunæ crediderit, in animi bona nullum ius habet fortuna. Tum externa bona reddemus nobis stabiliora, si quædam se posuerimus, nec fortunæ volubili commiserimus. At sunt principes, qui proferẽdæ ditionis studio, 32 Sapienter.

semet in periculum conijciunt, nè hoc ipsum quod habent Imperium, amittant: multi item diuites augendæ rei studio quicquid habent, totum committunt nauibus.

33 Interrogatus quid potissimū oporteret pueros ingenuos discere, Quæ illos, inquit, vbi ad virilem ætatem peruenerunt, vsui sint futura.

Habetur ante pa. 29 Apo. 65.34.

34 Percunctanti cuidam quamobrem Spartiatæ parcissimè biberent, Nè, inquit, pro nobis alij, sed nos potius pro alijs consultemus. Salsissimè notans vinolos non esse ad consultandum idoneos, sed salubrium consiliorum parens est sobrietas.

35 Leontychidas vnus è seniorū numero quos ferunt Lacedæmonijs fuisse viginti octo, cum Corinthi cænaret apud hospitem, rogauit num illic ligna quadrata nascerentur: illo negante, Quid igitur, inquit, si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in vita Lycurgi. Quamquam hoc alibi refertur alterius nomine.

36 LEONTYCHIDAS ALTER.

Maledicentia. Leontych das Aristone natus, cuidam ipsi dicenti quòd Demerati amici malè de eo loquerentur: Per Deos, inquit, nihil miror: quandoquidem nullus illorum de quodam bene loqui posset. Docuit contemnendum esse maledicentiam, quæ non a iudicio, sed ab animi morbo proficiscitur. Qui verò passim malè dicunt omnibus, eos palam est id naturæ vitio facere non ex eorum merito, quibus obtrectā.

37 Cum portæ illi proximæ clauem draco circumuolutus esset complexus, idque augures

Lepide: affirmarent esse portentum: Mihi, inquit, ne-

quaquam

quaquam videtur: sed si clauis fuisset circumplexa draconem portentum erat. Lepidè irrisit hominum superstitionem, qui terrētur his, quæ casu, nec præter naturam accidunt. Hunc mortalis ingenij morbum alunt augures, arioli, aruspices, ac diuinatores. Verùm vbi quis præter rectum, & honestum instituit nefaria consilia, tum oportebat horrere portentum, & aliquid magni mali sequuturum expectare.

Philippus quidam erat profitens Orphei 38
mysteria, & his alios initiare solitus. Is quum Superstitio nulla
esset extremæ paupertatis, tamen apud Leotichidam diceret, eos qui apud ipsum Orphei sacris initiati essent, post obitum fore beatos: Quin igitur, inquit, o demens, quàm ocissimè vitam abrumpis, vt desinas infœlicitatem tuam ac inopiam deplorare? O animum ab omni superstitione liberum. Post hanc vitam fœlices erunt, qui hic piè iusteque vixerint. Hoc persuasum erat Lacedæmonijs, qui hic piè vixissent, eos ab obitu fieri diuos.

LEON.

Leon Eutycratidis filius interrogatus, in 39
qua tandem vrbe aliquis possit tuto vitā agere: In ea, inquit, quàm qui incolunt, neq; plus possident, neque minus, & vbi iustitia viget, iniustitia imbecillis est. Grauiter admonuit Aequalitas
æqualitatem esse pacis & tranquillitatis altricem, inæqualitatem seditionis esse seminariū, nec ibi locum esse iustitiæ, vbi vt quisque potentior est, ita licentius opprimit imbecilliorem.

Idem quum, videret in Olympijs cursores 40
solicitos de cōmissione, vt aliquid lucri habe-

Iustè. rent ad occupandam victoriam: Quanto maior est, inquit, cura cursoribus de celeritate quàm de iustitia? Vir integræ mentis etiam in ludis volebat haberi rationem iustitiæ, nec tantum agendum, vt prior quis ad metam pertingeret, sed vt iustè vinceret.

41 Habetur ante simile pa. 47. ap. 15. 42 Cuidam de rebus haud quaquam inutilib: intempestiuè loquenti: O hospes, inquit, re opportuna non opportunè vteris.

LEONIDAS.

42 Moderatè. Leonidas Anaxandridæ filius, frater Cleomenis, cuidam ad ipsum ita loquenti, Excepto regno, nulla re nobis præstas: At, inquit, ni vobis fuissem melior, non essem rex. Moderatissimo dicto & refellit cōuitium, & suam dignitatem sibi defendit. Etenim vbi reges non nascuntur, sed ciuium suffragijs eliguntur, hoc ipso publicis calculis princeps iudicatus est cæteris melior, quòd ad regnum ascitus est.

43 Grauiter. Cum ad Termopylas proficisceretur, cum Persis conflictaturus, vxori Gorgoni roganti, quid ipsi mandaret: Vt bonis, inquit, nubas, bonosq; liberos parias. Hęc vox testabatur illum animo præsagisse interitum, nec hac pręsensione deterritus est ab expeditione, pulcherrimum esse ducens pro patria pugnantem occumbere.

44 Argutè. Ephoris dicentibus quòd ad Thermopylas proficiscens paucos secūm educeret: Ad hoc inquit, negotiū, ad quod proficiscimur? Iudicans satis multos educi ad moriendū in bello.

45 Mors cōtempta. Rursus quū Ephori percūctarentur, si quid prætereà rei facere statuisset: Nihil aliud, inquit quàm verbo tenus impediturus barbaro-

rum transitum, sed re vera pro Græcis moriturus. Egregium imperterriti pectoris documentum, in causa honesta, piaq; nec certam mortem horrescere.

Vbi peruenerat Thermopylas, sic commilitones affatus est: Aiunt barbarum in propinquo esse, nos autem tempus terimus. Nunc enim peruenimus ad barbaros, quos aut vincamus oportet, aut victi moriamur. 46

Quodam ita dicente, præ iaculis barbarorum nec Solem videre licebit, An non, inquit, lepidum fuerit, si cum illis sub vmbra pugnaturi sumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortem eunti etiam iocari libuit: sed ludens interim metum exemit suorum animis. Hoc apophthegma refert M. Tull. Tusc. quæst lib. 1. velut de ignoto. E quibus, inquit, vnus quum Perses hostis in colloquio dixisset glorians, solem præ iaculorum multitudine, & sagittarum vmbra non videbimus, in vmbra igitur, inquit, pugnabimus. 47 Lepidè.

Cum alius quidam militum de hostibus dixisset, Sunt prope nos; Et nos, inquit, prope illos: significans ob id non minus imminere discriminis hosti, quàm ipsis. 48 Animosè.

Cuidam dicenti, Siccine cum paucis aduersus multos belli fortunam experturus huc venisti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc venisse, ne Græcia quidē omnis satis sit: Siquidem ea ad barbarum multitudinem collata, exigua portio est: sin virtute, & hic numerus suffecerit. In bello iudicauit plus habere momenti quales ducas milites, quàm quam multos. 49 Fortiter.

Alteri

50 Alteri cuidam dicenti, quòd cum paucis adversus multos conflicturus iret, Imò multos, inquit, duco vt morituros. Hoc conuenit cum eo quod antè respondit Ephoris.

51 Xerxes Leonidæ scripserat, Si desinas θεομαχεῖν, id est cum dijs bellare, sed meis te copijs adiūxeris, potes Græciæ fieri Monarcha. Huic ita respondit. Si nouisses quæ sint in vita honesta, abstinuisses à concupiscendis alienis, Mihi verò potius est pro Græcia mori, quàm in populares meos gerere Monarchiam. At hic prius duxit honestam mortem pro amicis liberandis oppetere, quàm Monarcha factus eos seruitute premere, à quibus venerat depulsurus seruitutem barbarorum.

Iustè.

52 Rursus quum Xerxes scripsisset, Mitte arma, rescripsit, Veni & cape. Maluit armis mori, quàm traditis armis turpiter de vita cum hoste pacisci.

Animosè.

53 Cæterùm vbi iam adornaret cum hoste confligere, belli ducis admonuerunt, expectaret reliquos socios: Non adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt? An nescitis eos solos cum hostibus pugnare, qui reges verentur ac metuūt? Non putauit eos expectandos, qui ad præscriptum ab Imperatore tempus non adessent, Reliquos etiam si adsint, non pugnare.

Grauiter.

54 Milites sic adhortatus est, Ita prandete cōmilitones mei, tanquam apud inferos cœnaturi. Hæc vox ignauis ademisset animum, at viris fortibus addidit, admonens nè cibo vinoq; graues venirent ad prælium, aut certè pro patria fortiter occumberent.

Sapienter.

55 Idem percunctanti quàm ob causam fortes viri

viri gloriosam mortem in gloriæ vitæ antepo nant, Quoniam, inquit, alterum naturæ proprium, alterum peculiariter suum esse ducũt. Nam naturæ beneficio viuunt & ignauissimi: at honestè mori non contingit nisi virtute præditis.

Cùm cuperet iuuenes cęlibes, quò forent incolumes, abesse à belli periculo, sciretque illos id minimè laturos, singulis illorum tradidit scytalas, id est epistolarum Laconicarum genus, cumque his misit illos ad Ephoros: Cũ verò treis etiam ex his qui grandiores iã duxerant vxores, optaret saluos, ac simili prętextu ablegare conaretur in patriam, intellecto dolo non sustinuerunt accipere scytalas. Quorum vnus ita se excusauit. Non præco, sed pugnator te sequutus sum. Alter verò Hic, inquit, manens ero melior. Tertius porro, Non postremus, inquit horum, sed primus inibo pugnam. Vtrum hic potius admirari conuenit, ducis nè animum, qui de se nihil solicitus, eorum incolumitati prospexit, quos adhuc viuere referebat patriæ, an in ætate florenti tantùm vitæ contemptum? 56 Humaniter. Animose.

LOCHADVS.

Lochadus Polyęnedę filius, Sironis pater, nuncianti quòd è filijs ipsius alter interijsset Olim sciebam, inquit, illi moriendum esse. Nihil illi visum est nouę rei, si mortalis natus, moreretur, nec magni referre paulò serius an citius vita decederet, cui omnino breui foret decedendum. 57 Fortiter.

LYCVRGVS.

Lycurgus is qui Lacedæmonijs leges con- 58
didit,

Educatio. didit, quum conaretur ciues suos à moribus præsentibus ad temperantiorem viuendi rationem traducere, eosque virtutis & honesti studiosos reddere: nam erant corrupti delicijs: duos educauit catulos, eodem patre eademque matre progenitos, quorum alterum passus est dum lautiorib. vesci cibis, alterum eductum venationib. exercuit. Dein quum ambos produxisset in forum apud multitudinẽ, posuit illic spinas, simul & escas aliquas delicatiores m x emisit leporem: Quum vterque raperetur ad assueta, alter ad escas, alter leporem inuaderet, An non videtis, inquit, ciues duos catulos, quum eiusdem sint generis, tamen ob diuersam educationem admodum dissimiles inter sese euasisse, plusq; ad honestatem momenti habere exercitationem, quã naturam; sunt qui dicant ab illo productos catulos, non quidem ex ijsdem parẽtibus natos, sed quorum alter esset ex ignobili canum genere, qui aluntur ad ædium custodiam alter ex his, qui aluntur ad venandum Deinde qui erat ex ignobiliore gñe, exercuit ad venatũ alterum qui erat ex præstantiore gñe, tantũ delitijs exercuit. Dein quũ vterq; ferretur ad ea, quibus assueuerat, atq; hoc pacto palàm omnibus f cis et Lycurgus, quantũ institutio valeret, tum ad meliora, tum ad deteriora, dixit: Proinde nè nobi quidem ò ciues nobilitas, quam miratur hominum vulgus, ductumque ab Hercule genus profuerit, nisi ea gesserim⁹, per quæ ille mortalium omnium clarissimus, ac generosissimus extitit, ac per omnem vitam quæ honesta sunt & discamus, & exerceamus.

Repe-

Reperit vir ingeniosus viam, qua multitudini philosophicis rationibus non satis idoneæ, virtutis imaginem ob oculos poneret: magis. n. mouent ac penetrant in animos quæ cernuntur, quàm quæ audiuntur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuiq; patrifamiliâ in sua domo, cuique moderatori in suo grege faciendum est. Res quidem efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit & vertit in bonam. Quales nascantur liberi, nulli in manu est: at vt recta institutione euadant boni, nostræ potestatis est.

Quoniam intelligebat æqualitatem & ad frugalitatem & ad concordiam in primis conducere, fecerat nouam agrorum partitionem: & in singulos ciues æquam portionem distribuerat. Fertur itaq; quum dein ex peregrinatione rediens iter faceret per agrum recens demessum, conspiceretq; manipulorum aceruos ordine positos & æquales, delectatu eo spectaculo cum risu dixisse comitibus vt tota Lacedæmon videtur multorum esse fratrum, qui nuper inter se diuiserint hæreditatem. Bono principi, nihil iucundius est ciuium concordia, rursum tyranno nihil formidabilius. 59 Aequalitas.

Idem quum inductis nouis tabulis debitores æris alieni liberasset, iam & ea quæ quisque priuatim in ædibus habebat, ex æquo partiri tentauit, quò funditus è ciuitate tolleret discrimen opum & inæqualitatem: sed quũ cerneret eos ægrè laturos manifestam rerum ablationem, idem occultiore via facere aggressus est, Monetã auream simul & argenteã abro- 60 Diuitiarum contẽptus.

abrogauit, instituitq; vt ciues ferreo dumtaxat numo vterentur, & ad huius permutationem, totius subiectæ modum præscripsit. Hoc facto, omnis iniustitia exulabat ab Lacedæmone: neque enim iam furari, neq; largitionibus corrumpere corrumpive, neq; fraudare dolo, neq; rapere per vim quisquam poterat, quod nec celari videret, nec parere magnificum esset, nec vti periculo vacaret, nec importare aut exportare tutum foret. Hac arte vir solertis ingenij, quibus diuitiarum contemptum persuadere non potuit, diuitiarum vsum subtraxit, ac reponendi studium negotiandique materiam ademit.

61 Ad hæc quicquid erat rerũ superuacanearum, è ciuitate eijciendũ curauit, adeò vt nec negotiator, nec sophista, nec vates, nec circulator, nec lautitiarum artifex Spartam ingrederetur. Neque enim passus est illic esse pecuniam talibus vtile: tantùm ferream monetam cudit, quæ pondere Aeginetico æquabat minam valore æreos quatuor. His remedijs expugnauit auaritiam.

Artes superuacuæ.

62 Cæterùm quum statuisset inuadere delitias luxumque, & in his quoque tollere diuitiarũ admirationem, instituit syssitia, hoc est, conuiuia publica. Percunctanti verò cur ea constituisset sic, vt in singulis conuiuijs pauci cũ armis discumberẽt: Vt, inquit, expediti sint ad parendum imperatis, & si quid tumultus inciderit, penes paucos sit delictum, sitque inter omnes potus ac cibi æqua portio: deniq; non solùm in esculentis ac poculentis, verùm ne in stratu quidem aut vasis, aut alia re quacunque

Communitas.

plus

plus haberet diues quàm pauper. His rationibus quum diuitijs detraxiſset admirationem, poſtea quàm nemo erat, qui vel vti poſset illis vel oſtentare, dicebat amicis, Quàm præclarum eſt ò amici, ipſa re declaraſse cuiuſmodi ſint diuitiæ, ſi quando cæcæ ſunt, carentq́; ſpectatoribus & admiratoribus. Interim obſeruabat, ne quis prius domi ſumpta cœna veniret ad publica conuiuia, expletus alijs cibis, alioue potu. Quòd ſi quis cum cæteris non biberet, ederetvè, eum vituperabāt, vt qui alijs edulijs delinitus abhorteret à victu communi. Porrò qui palàm conuictus eſſet id fecisſe, ei mulcta dicebatur. Vnde Agis, qui multo poſt Lycurgum tempore rex fuit, debellatis Athenienſibus domum reuerſus, quum vellet vnum diem cœnam capere cum vxore, miſsus à ſyſſitijs poſcenti, præfecti militiæ non miſerunt. ea res quum poſtero die, innotuiſset Ephoris, mulctam illi dixerunt. In eodem facto geminum exemplum nobis eſt proditum, primum frugalitatis, deinde ſeueritatis, quum in cauſa non graui leges nec regi pepercerint: Τυφλὸς ἀλῦτοι.

63 Sed Lycurgo euenit, quod ferè ſolet his qui cum corruptis populi moribus bellum ſuſcipiunt Diuites hoc genus inſtitutionis indignè ferebant, coortiq́; ſunt in illum, & non ſolùm conuitijs inſectabantur, verum etiam ſaxa in illum iaculabantur, conantes eum lapidare. At quum vrgerent perſequentes, illapſus eſt per forum, ac reliquos quidem fugiēs anteuertit. Alcander autem pertinacius inſequens fuſte reſpicienti in tergum, extrudit oculum. Hunc Alcan-

Moderatè. Alcandrum quum noxæ deditum publico decreto accepisset puniendum, nec vllo affecit incommodo, nec incusauit: sed quum illum sui instituti socium haberet, effecit, vt & ipsum Lycurgum & vitæ rationē, quam cum eo egerat, prædicaret: nec victum modò, sed vniuersam ciuium educationem amaret quam Lycurgus induxerat. Porrò mali quod acciderat, monumentum locauit dicatum in templo Mineruæ, cui ab æreo delubro nomen Chalciæco, Deæq; cognomentum addidit vt Optiletis diceretur: nam Dores Lacedęmonem incolentes, oculos Optilos vocant, ab opto, quod Græcis sonat video. Et hic habemus geminum exemplum: alterum admonens non absque discrimine mores ciuitatis corruptæ vitijs, ad meliorem frugem reuocari: alterum insignis tolerantiæ, quæ ex hoste capitali reddidit amicum ac pugnatorem, quem etiam si necasset, vt ipsi licuit, nihilo tamen minus ipse fuisset luscus, & vno legum suarum defensore minus habuisset.

64 Prudenter. Percunctanti quàm ob causam non vteretur legibus scriptis, Quoniam, inquit, eruditi qui sunt, recteq; educati, probant, quid pro ratione temporis expediat: significans scripturam non mutari, quum pro varietate occasionum vir probus, & sapiens sæpenumero cogatur mutare consilium. Ea res nominatim prę scribi non potest. Satis est ciues honestè fuisse institutos. Hi sua sponte videbunt, quid pro tempore facto sit opus.

65 Rursum alijs percunctantibus quam ob rem statuisset, vt ad ædium culmen imponendum

fabri

fabri securi vterentur, ad fores verò addēdas sola serra, nec vllo alio instrumento: Vt, inquit, ciues mediocritatem seruent in omnib. quæ in ædes inferunt. neq; quicquam habeāt earum rerum, quæ apud alios sunt admiratio ni. Videbatur enim indecorum, si per ostium rude ac vile supellex inferretur exotica, pretio cara, arte operosa. Id nè fieret, ipsæ quodam modo fores admonebant Hinc aiunt accidisse, quod Leontychidas primus apud Lacones rex, quum cœnaret apud quendam, cerneretq; tectum domus sumptuoso apparatu factum, ac lacunaribus ornatum, rogabat hospitem num ligna apud eos quadrata nascerentur: adeo luxum esse putabat naturam artificio corrumpere.

Frugaliter.

Habetur ante pa. 19. apop. 28.

Rogatus aliquando Lycurgus, quam ob rē vetuisset frequenter aduersus eosdem expeditiones agere: Nè, inquit, cum crebrò sese defendunt: bellandi peritiam vsu colligant. Vnde Agesilaus grauiter accusatus est quod crebris in Bœotiam expeditionibus ac bellis, Thebanos Lacedæmoniorum hostes ad repugnandum induxisset: Nam cum Antalcidas vidisset illum saucium, exprobauit quòd Thebanos præliandi artem docuisset, quum ante nec scirent bellare, nec vellent: Præclaram inquit, doctrinæ tuæ mercedem habes, qui Thebanos nec animatos ad bellandum, nec exercitatos, vel inuitos consuefeceris, docuerisq; bellum gerere. Hoc stratagema latius etiam patet, videlicet nè sæpius cum ijsdem litigemus, aut contendamus, nè tandem assueti vel contemnant nos, vel superent.

66

Habetur ante pa. 28. apop. 65.

67 Alio quopiam percunctante, quam ob rem virginum corpora cursibus, luctis, discorum ac telorum iactibus fatigaret: Vt, inquit, fœtuum proseminatio ab ipsa statim radice, validum in validis corporibus initium sumens, rectè germinet: Simul vt ipsæ in perferendis partubus, facilè simul & generosè certent aduersus pariendi nixus doloresq́; : postremò si qua incidat necessitas, possint & pro se, & pro liberis, & pro patria pugnare. Intellexit vir prudens quanta rerum publicarum pestis sit ociũ atque ignauia. Contrà moderatos labores etiã corpora reddere tum firmiora, tum salubriora, vnde nec virginibus permisit in ocio viuere, sed has quoque masculinis exercitijs quodammodo vertit in masculos, quum in plerisque ciuitatibus per delitias ac luxum masculi transformarentur in fœminas.

Fæminę masculę.

68 Cæterùm quũ essent, qui vitio darent, quòd virgines in pompis ac ludis solennibus nudas exhiberet oculis omnium, causamq́; cur id instituisset, requirerent: Vt iisdem, inquit, cum masculis rationibus institutæ; nihilo sint illis inferiores vel robore, vel salubritate corporum, vel animorum virtute ac generositate, studioq́; verę laudis, vulgarem autem gloriã contemnant. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ vxore: Cùm quædam vt probabile est, extera mulier illi dixisset Solę Lacænę viris imperatis: respondit, Nimirum solæ viros parimus. Hoc exemplum nec in masculis, nec in puellis imitandum censuerim: hactenus tamen conducit, vt stupidum pudorem; qui frequenter obstat honestis actionib

Additũ ex alio loco per studiosũ quẽpiã.

ab

ab ætate tenera excutiamus, ſtatimq; diſcant nihil eſſet verè pudendum præter turpitudinem. Innumeras verò reperias, quæ nudatæ vehementer erubeſcant, ſi quid præter honeſtum dixerint, fecerintve, non mutent co orē. Sunt item innumeræ, quibus amictus, vilior, cultusq; ſimplicior genas rubore tingat, contrà glorioſum eſſe ducant ſi ſplendido veſtitu prodeant in publicum, negligentes earum rerum, quæ verum probrum, veramq; laudem adferunt. Pudor p̄poſter.

70 Cuidam percunctanti, quā ob cauſam lege cauiſſet, vt ſine dote virgines elocarentur: Vt, inquit neque propter inopiam vllæ relinquerentur inuptæ, neque ob diuitias expeterentur, ſed vt iuuenum quiſque ad puellæ mores reſpiciens ex virtute faceret electionem. Eadem de cauſa fucos & ornamenta quibus aliæ formam vel fingere, vel commendare ſolent, ex vrbe ſubmouit. Vt vbique vir egregius ſtuduit æqualitati. Vxor eſt genda.

71 Idem quum certum tempus præſcripſiſſet, quo puellæ nubere, iuuenes ducere deberent, interrogatus cur id ſtatuendum putarit: Vt, inquit, ſoboles ex adultis perfectæq; ætatis parentibus nata, valida ſit & vegeta. Ex coitu præpropero non ſolùm læduntur corpora gignentium, verum etiam proles naſcitur imbecilla. Tùm qui ante tempus dant operam liberis, carent apud illos authoritate, quam ætas conciliat: rurſus qui vergente iam ætate, nec fruuntur liberis ſuis nec eos poſſunt ad perfectam inſtitutionem perducere, morte ſenioq; præuenti.

Altero quodam admirante, quá ob rem vetuiſſet ſponſum cum ſponſa ſimul dormire, ſed ſtatuiſſet, vt vterque cum ſuis æqualibus maximam diei partem verſaretur, cumq; his totas noctes quieſceret, cum ſponſa verò furtim ac verecundè congrederetur: Primùm, inquit, vt corporibus eſſent validi, ſi non vterentur congreſſu ad ſatietatem: dein vt illis amor mutuus ſemper maneret recens ac vigens: denique vt fetus ederent robuſtiores. Hoc demum eſt patriæ partem agere, nuſquam non aduigilare ad Reipublicæ vtilitatem, ciuiumque tum animis, tum corporibus vndequaque conſulere.

Coitus moderatus.

73 Quin & vnguenta eiecit à Republica tanquam olei corruptelam ac perniciem. Nam oleum odoribus vitiatum nullũ habet vſum, nec ad eſum, nec ad membrorum vnctionem: atque dum rem neceſſariam ad delitias corrumpunt, fit vt minor ſit copia.

Vnguẽta

74 Submouit & tingendi artificium, veluti ſenſus adulationem Etenim dum color blanditur oculis, natura rei corrumpitur. In ſumma cunctis ornandorum lanicinio corporum artificibus Spartana vrbe interdixit, vt qui malis artibus bonas arteis corrumperent: propterea quod huiuſmodi delitijs ciues à ſalubribus ac ſerijs exercitamentis auocarentur.

Delitiæ.

75 Tanta porro erat illis temporibus vxorum pudicitia, tantumque aberant ab ea facilitate quæ poſt inuaſit, vt prius eſſet incredibile adulterij crimen apud Spartanas inueniri: Fertur que dictum cuiuſdam vetuſtiſſimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hoſpite quodam, quid pœna-

Adulterium.

pœnarum darent apud Spartanos adulteri, neque enim videre se quicquam super hac re sancitum à Lycurgo: Nullus, inquit, ô amice apud nos adulter est. Cum ille subiecisset: Quid igitur si existat? Dabit inquit, bouem tantum vt porrecto vltra Taygetum montem collo, bibat ex Eurota: cumq; ille ridens dixisset, fieri non potest vt tantus bos inueniatur: Et quo pacto, inquit, Geradas, Spartæ existat adulter, in qua diuitiæ, delitiæ, & corporis ascititius cultus probro habentur: contrà verecundia, modestia, ac obedientiæ magistratibus debitæ obseruatio, decori laudique donantur? Prudenter intellexit Geradas ibi non posse nasci, vbi non admittuntur vitiorum seminaria, eaque vbique iacere, quibus pro honore tribuitur ignominia. Atque hęc est clementissima ratio medendi prauis moribus, excitandique virtutis studium.

Cuidam postulanti vt in ciuitate pro aristo 76 cratia, id est, optimatum gubernatione constitueret, democratiam, hoc est, popularem gubernationem: Tu fac, inquit, prius domi tuę democratiam instituas. Compendio docuit eam Reipublicæ speciem non vtilem ciuitati, quam nemo vellet esse in sua familia. Ciuitas autem nihil aliud est quàm magna domus. *Argutè.*

Percunctanti cur instituisset, vt minutis ac 77 vtilibus rebus sacrificaretur. Nè vnquam, inquit. Lycurgus deficiat nos, quo numen honoremus. *Sacrificia frugalia.*

E certaminibus ea sola concesserat exercere, in quibus manus non extenderetur in altū: Eius constitutionis causam percunctanti: Nè *Exercitatio.*

quis, inquit, laborando consuescat defatigari. Si quidem exercitia ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriendas vires. Qui verò subinde delassantur in exercitamentis, quoniam imbecilliores veniunt ad labores necessariò, facilius deficiunt.

Astutè. Cuidam percunctanti quam ob rem crebrò mutari castra iuberet. Vt magis, inquit, lædamus hostem. Lacedæmonij quoniam erant ex pedi i, non magno negotio transferebant exercitum; verùm idem facere non perinde commodum erat hostibus, magnam sarcinarum & impedimentorum vim secum trahentibus, præsertim qui castra ferè fossis, aggeribus, ac vallis solent communire.

80 Roganti qua de causa vetuisset oppugnari turres: Nè, inquit, à fœmina, puerove, aut ab alio quopiam homine puero ac fœminæ non dissimili viri præstantiores occidantur. Non probauit prælij genus, in quo virtuti locus non esset. E turribus verò puer aut mulier deiectu saxorum potest virum quantumvis fortem interimere. Stratagema.

81 Argutè. Cum Thebani consulerent Lycurgum de sacrificio luctuque quem illi Leucotheæ solent facere: Si, inquit, deam esse creditis, ne lugeatis: sin hominem, ne vt deæ rem diuinam faciatis. Mirè taxauit Thebanorum ritus secum pugnantes. Non enim conuenit simul lugere & sacrificare, hoc est, ab ea petere opem, quæ ipsa sit in calamitate, ac lugenda.

82 Paupertas expedita. Ciuibus quibusdam interrogantibus, quo modo liceret hostium insultum effugere: Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat.

quirat. Ad opulentos & onuſtos prædæ ſpes inuitat hoſtem, nec facilè poteſt elabi, qui ſarcinis & impedimentis retardatur. Ad hæc tutiores ſunt ab hoſtium incurſu, inter quos eſt æqualitas, & ex æqualitate concordia.

Iiſdem percunctantibus cur prohibuiſſet vr- 83
bem cingi muris: Quoniam, inquit, non caret Fortitez,
mœnibus ciuitas, quę non lateribus, ſed viris cincta eſt. Indicauit id genus munimenta magis arguere ciuium ignauiam quam fortitudinem.

Spartanis ſtudio eſt alere comam, & ſuper 84
ea quoque re narrant Lycurgum reddidiſſe rationem: Quoniam, inquit, coma, formoſis addit decorem deformes verò reddit hoſtibus terribiliores. Vt enim decet coma ſpecioſos, Coma.
ita minus fęlici ſpecie præditis horrorem, ac ferinum quiddam conciliat. Capillitium naturalis eſt ornatus, minimoq́; conſtans: hoc genus non damnauit Lycurgus, vt quod nec operoſis artibus conſtaret, nec pro frugalitate luxum induceret.

Præcipere ſolebat, vt poſtea qui in bello 85
hoſtem vertiſſent in fugam, ac ſuperaſſent, tādiu fugientes inſequerentur, donec certa eſſet Moderatio victoriæ.
victoria, moxq́; retrocederent. Neque enim Græcorum conuenire moribus, eos trucidare qui ceſſiſſent: idq́; non ſolùm honeſtius, verum etiam vtilius eſſe dicebat, Siquidem hoſtes, quibus cum res eſt, vbi cognorint Lacedæmonios parcere cedentibus, occidere verò qui loco non cedunt, ſibi conducibilius exiſtimabunt fugere quàm perſiſtere. Frequenter enim deſperatio magnum robur addit animo,

quis, inquit, laborando consuescat defatigari. Si quidem exercitia ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriendas vires. Qui verò subinde delassantur in exercitamentis, quoniam imbecilliores veniunt ad labores necessariò, facilius deficiunt.

Astutè. Cuidam percunctanti quam ob rem crebrò mutari castra iuberet. Vt magis, inquit, lædamus hostem. Lacedæmonij quoniam erant ex pediti, non magno negotio transferebant exercitum; verùm idem facere non perinde commodum erat hostibus, magnam sarcinarum & impedimentorum vim secum trahentibus, præsertim qui castra ferè fossis, aggeribus, ac vallis solent communire.

80 Roganti qua de causa vetuisset oppugnari turres: Nè, inquit, à fœmina, puerove, aut ab alio quopiam homine puero ac fœminæ non

Stratagema. dissimili viri præstantiores occidantur. Non probauit prælij genus, in quo virtuti locus non esset. E turribus verò puer aut mulier dejectu saxorum potest virum quantumvis fortem interimere.

81 Cum Thebani consulerent Lycurgum de sa-

Argutè. crificio luctuque quem illi Leucotheæ solent facere: Si, inquit, deam esse creditis, ne lugeatis: sin hominem, ne vt deæ rem diuinam faciatis. Mirè taxauit Thebanorum ritus secum pugnantes. Non enim conuenit simul lugere & sacrificare, hoc est, ab ea petere opem, quæ ipsa sit in calamitate, ac lugenda.

82 Ciuibus quibusdam interrogantibus, quo

Paupertas expedita. modo liceret hostium insultum effugere: Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat.

quirat. Ad opulentos & onuſtos prædæ ſpes inuitat hoſtem, nec facilè poteſt elabi, qui ſarcinis & impedimentis retardatur. Ad hæc tutiores ſunt ab hoſtium incurſu, inter quos eſt æqualitas, & ex æqualitate concordia.

Iiſdem percunctantibus cur prohibuiſſet vr- 83
bem cingi muris: Quoniam, inquit, non caret Fortitet.
mœnibus ciuitas, quę non lateribus, ſed viris cincta eſt. Indicauit id genus munimenta magis arguere ciuium ignauiam quam fortitudinem.

Spartanis ſtudio eſt alere comam, & ſuper 84
ea quoque re narrant Lycurgum reddidiſſe rationem: Quoniam, inquit, coma, formoſis addit decorem deformes verò reddit hoſtibus terribiliores. Vt enim decet coma ſpecioſos, Coma.
ita minus fęlici ſpecie præditis horrorem, ac ferinum quiddam conciliat. Capillitium naturalis eſt ornatus, minimoq; conſtans: hoc genus non damnauit Lycurgus, vt quod nec operoſis artibus conſtaret, nec pro frugalitate luxum induceret.

Præcipere ſolebat, vt poſtea qui in bello 85
hoſtem vertiſſent in fugam, ac ſuperaſſent, tā- Moderatio victoriæ.
diu fugientes inſequerentur, donec certa eſſet victoria, moxq; retrocederent. Neque enim Græcorum conuenire moribus, eos trucidare qui ceſſiſſent: idq; non ſolùm honeſtius, verum etiam vtilius eſſe dicebat, Siquidem hoſtes, quibus cum res eſt, vbi cognorint Lacedæmonios parcere cedentibus, occidere verò qui loco non cedunt, ſibi conducibilius exiſtimabunt fugere quàm perſiſtere. Frequenter enim deſperatio magnum robur addit animo,

non minus quàm ſpes victoriæ. Decet autem Græcos legibus, ac diſciplinis imbutos etiam in bellis meminiſse clementiæ. Barbaricæ feritatis eſt ſeuire in proſtratos. Sed rurſus ita têperanda eſt clementia, nè nobis ſit exitio. Fit enim non raro, vt hoſtis fugam ſimulet, vt redintegratis viribus acrior inſurgat in victorê.

86 Percunctanti quamobrem hoſtium cæſorum cadauera ſpoliare vetuiſset: Nè, inquit, dum ſpolijs incumbunt, pugnam negligant, ſed paupertatem, vnà cum ordine ſeruent, Vt vir ille ſapiens vbiq; ciuibus ſuis metuit à diuitijs tam quam à fonte plurimorum malorum, quum apud hominũ vulgus nihil expectatur auidius quaſi in his ſint præcipua fęlicitatis humanæ præſidia.

Stratagema.

LYSANDER.

88 Lyſander precioſas veſtes, quas Dionyſius ad filias ipſius miſerat, non accep t dicens, Vereor, nè his amictæ turpes videantur.

89 Is quum egregius ſimulandi artifex euaſiſſet, ac pleraque quæ crudeliter & auarè gerebat, callidis fucis ornaret; iuſtum non alia rê quàm vtilitate, & honeſtum commodo metiens, fatebatur quidem veritatem mendacio præſtantiorem eſse, ſed vtriuſque dignitatem ac precium vtilitate æſtimandum. Inuertit vir improbus philoſophorum dogma, qui quod honeſtum eſt, idem eſse volunt vtile: hic quicquid eſset vtile, idem ducebat honeſtum.

Vtilitas virtute potentior.

90 Ad eos verò, qui ipſi probro dabant, quòd pleraque dolo ac fraude gereret, nô palàm vir

tute conficeret, hac parte Hercule generis au-
tore indignus, ridens dixit: vbi quod vellet, Vafre.
non assequeretur leonis exuuium, ibi vulpi-
num applicandum esse: sentiens, quòd hone-
stis rationibus non posset effici, id fraudem, do
lisq; perficiendum.

Rursus alijs illi vitio vertentibus, quod fæ- 91
dera quæ cum iureiurando fecisset, in Mileto Perfidio
violasset, ait pueros talis esse fallendos, viros sè.
iureiurando, quasi hoc ipsum esset viro di-
gnum, periurio fallere.

Cùm Athenienses non virtute, sed insidijs 92
vicisset iuxta flumen, cui nomen Aegis, eisq; Glorio-
fame pressis vrbem in fidem suam accepisset, sè.
scripsit Ephoris: Captæ sunt Athenæ, perin-
de quasi vi rem gessisset, gloriam aucupans
mendacio.

Cùm Argiui de ditionis finibus ambigerent 93
cum Lacedæmonijs, asseuerarentq; se iustio- Violẽter
rem habere causam, Lysander stricto ense:
Qui hoc, inquit: superior est, is optimè de
finibus disputat. Ab æquo & bono vir insolens
ad vim prouolauit.

Ad Bœotos ancipites, nec huic nec illi par- 94
ti addictos, quum per illorum confinia face- Animo-
ret iter, legatos misit, qui percunctarentur, sè.
vtrum rectis an inflexis hastis per illorum a-
gros proficisci deberet, significans siue amici
essent Bœotij, siue inimici nihilo minus se cœ-
ptum iter peracturum, nisi quòd per ho-
stium agros iturus esset erectis hastis, ad pro-
pulsandum, si quis obsisteret: per amicorum
inuersis, veluti nemini nociturus. Hoc di-
ctũ nonnihil resipit indolis Laconicæ, qui nec
inimi-

inimicis supplex esse vellet, ne amicis grauis.

95 Megarensi cuidam in publico conuentu libe-
Libertas in dicendo. rius aduersus ipsum loquenti: Tua verba, inquit, amice opus habent ciuitate: significans in ciuili consessu cuique liberum esse, quæque videntur, dicere, in bello non esse eandem libertatem.

96 Cum ad Corinthiorum, qui defecerant, mu-
Habetur antesimile pag. 51 apo. 44. Solerter ros peruenisset, videns Lacedæmonios cunctanter aggredi, ac fortè accidisset, vt lepus conspiceretur excitatus transilire fossam: Non pudet, inquit, o Spartani huiusmodi formidare hostes, quorum mœnibus ob ipsorum ignauiã lepores indormiunt? Casum fortuitum solertia ducis torsit ad animum addendum militibus.

97 Eidem in Samothrace oraculum consulen-
Simile dictum est pag. 18. apo. 18. ti sacerdos iussit, vt quod in vita maximè scelératum commisisset, diceret. Ille sacerdotem rogauit, Vtrum hoc suo, an Deorum iussu facere oporteret? quum sacerdos respondisset, Deorum iussu: Tu igitur hinc discede, ac dijs dicam, si percunctentur. Mos erat Lacedæmonijs nihil aggredi nouæ rei, nisi consultis oraculis. At Lysander cùm nulla religione teneretur, nihilo secius hinc quoq; solitus est suis vitijs honesti speciem prætendere, tametsi parum successit.

98 Interroganti Persæ, quam Rempubl. maximè probaret: Eam inquit, in qua fortibus viris ac meticulosis, congrua virisq; redduntur. Sensit virtutem inuitari præmijs, ignauos excitari ignominia Nimirum hoc est, quod apud Homerum stomachatur Achilles, idem honoris

gis haberi ignauis ac fortibus. Ea sententia non solùm habet locum in Republica verum etiam in priuatis familijs Sunt enim hęc duo præcipua ad conseruandam cuiuslibet gregis disciplinam. Honos enim nõ solùm alit artes, vt habet prouerbium, verum etiam virtutem, Nec tam refert Monarchia sit, an Aristocratia, an Democratia, an aliqua Reipublicæ forma ex his temperata, quàm vt in quacunque gubernatione discrimen habeatur publicum inter viros vtiles Reipub. & suo viuentes homini. Præmia virtutis.

99 Cuidam apud Lysandrum iactanti, quod ipsum & laudibus eueheret, & aduersus obtrectantes tueretur: Duo inquit, mihi sunt boues ruri, tacentibus ambobus, tamen certò noui, vter sit ignauus, vter ad laborem strenuus. Sensit veram virtutem non egere laudibus humanis, quum ipsa secum ducat suam laudem ac decus. Cæterùm qui nihil gerunt præclari, his opus est præconibus. Laus ab hoibus.

100 Ad quendam à quo conuitijs impetebatur: Dic, inquit, assiduè ò amicule, dic, nihil omittas, si qua tuum animum malis, quibus videris plenus, valeat exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum arbitrari maledicum, quum in promptu esset vltio. Moderatè.

1 Aliquanto post defuncto iam Lysandro quũ de societate belli nata esset controuersia, Agesilaus adijt Lysandri domum inquisiturus super hac re literas, quas Lysander apud se detinuerat. Reperit autem prætereà librum Lysandro conscriptum de nouando Reipub statu; quod oportet regnum ab Eurytiontidis & Hoc antè habetur in Agesilao, licet aliter narratũ, pag. 24. Apophth. 11.

Agide

Agide ablatum (nam ex his tantum familijs fas erat creare reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis: quò videlicet hoc honoris discerneretur, non his qui genus duxissent ab Hercule, sed ijs qui tales essent virtute, qualis fuisset Hercules: quando quidem virtute, non generis commendatione & ille ad diuinos honores subuectus est. Hanc orationem Agesilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens per eam ostendere, qualis ciuis clanculum fuisset Lysander, non sine calumnia eorum qui Lysandro fauerant. Sed ferunt Cratidem, qui tum inter Ephoros primas tenebat, veritum nè lecta oratio persuaderet, reuocasse ab eo consilio Agesilaum, ac dixisse, non solùm non esse refodiendum Lysandrum, sed ipsam potius orationem cum illo defodiendam, quod callidè & ad persuadendum accomodatè composita videretur. Hoc factum declarat Lysandri peruersam ambitionem, qui nihil intentatum reliquerat ad regnum adipiscendũ: sed idem arguit Agesilai moderationem, qui priuatam simultatem posthabuit vtilitati Reipublicæ.

2 Cæterùm qui filiarum illius nuptias prius

Seuerè. ambierat, mox post obitum eius, quod repertus esset pauper, eas recusabant. ijs Ephori dixere mulctam, eò quòd quem diuitem esse credentes coluerant, eundem iustum ac probum ex paupertate agnitum, contemnerent. Hoc vt apophtegma non est, ita salubre est exemplũ seueritatis, quòd admoneat in conciliandis matrimonijs magis spectandam virtutem, quàm censum; eosque perfidos & inconstan-

tes

tes esse amico, qui amicitiam commodo metiuntur, cuius spe adempta, protinus recedunt ab amicitia. Quin & illud nos admonet, honestius esse fama, quàm pecunia ditescere.

NAMERTES.

Namertes quum legatione fungens à quodam eius gentis, ad quam erat missus, beatus prædicaretur, eo quod multos haberet amicos, interrogauit quomodo qui multos haberet amicos periculum faceret, an amicum haberet syncerum ac probum. Id quod alter fassus se nescire; cuperet discere: Per aduersam, inquit, fortunam. 3 Videtur adiectũ. Amici exploratio.

NICANDER.

Nicander cuidam dicenti, quòd Argiui malè de ipso loquerentur: Num igitur, inquit, dant pœnas qui de bonis loquuntur malè? significans rempub. malè moratam, vbi liceret impunè malè dicere, nihil mali commereri. 5 simile pag. 63. apopht. 63.

Idem percunctanti quare Lacedæmonij comam ac barbam alerent: Quoniam, inquit, hic ornatus quũ sit homini omnium pulcherrimus ac proprius, nullo constat impendio. 6

Cum Atheniensis quidam dixisset, nimiũ ò Nicander amplectimini ocium: Verũ, inquit, prædicas, sed non quemadmodum vos, quocunq; modo nobis parare studemus. Sensit ocium honestis rationibus partum non esse reprehendendum: sed eos vituperio dignos, qui per fas nefasque sectarentur ocium. Ocium autem Atheniensis dixit, non exercere sordidas artes.

ZEVXIDAMVS.

Zeuxidamus cuidam percunctanti, quam 7

ob causam Lacedæmonij leges de fortitudine citra scriptum seruarent, ac non potius descriptas traderent iuuenibus legendas? Quoniam inquit, assuefaciendi sunt, vt præclaris gestis potius quàm scriptis intendant.

8 Aetolo quodam dicente, quòd qui studerét probitatem cum fortitudine coniungere, ijs bellum esset potius pace: Non per Deos, inquit, sed his mors vita potior esse debet. Correxit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum, sed nec in bello nec in pace libertatem tueri licet, nisi mortis terrorem abieceris.

PANTHOIDAS.

9 Panthoidas legatus missus in Asiam, ostendentibus ipsi murum probè munitum: Per deos, inquit, ò hospes, bellum conclaue mulierum

Habetur antesimile pa. 66. apo. 97.

10 Idem quum in academia philosophos audisset multa de virtute disserentes, interrogatus cuiusmodi viderentur eiusmodi sermones: Quid aliud, inquit, quàm probri, sed prorsus inutiles vobis, qui illis non vtimini. Salsè tetigit mores Atheniensium, qui virtutem haberent in labris, non in factis.

Salsè.

PAVSANIAS.

11 Pausanias Cleombroti filius, quum Delij de insula cum Atheniensibus haberent controuersiam, atque inter cætera dicerent quod ex more regionis, neque mulieres in insula parerent, neque mortui sepelirentur: Quomodo igitur, inquit, hæc insula erit vobis patria, in qua neque fuit quisquam vestrum, nec futurus est? Argutè notauit ineptam Deliorum

Argutè.

con-

consuetudinem, qui suos in patria, neque nasci sinerent viuos, nec humari mortuos, quum vt mulier, ita nec regio mater sit, nisi gignat. Alienum autem sit à materna pietate nolle sepeliri, quos genuit.

Cum Athenensium exules hortarentur illum, vt aduersus Athenienses moueret exercitum, diceretque, quòd quum in Olympijs pręconis voce pronunciaretur victor, soli Athenienses ipsum exsibilassent: Cùm hoc, inquit, fecerint in bene meritum, quid facturos creditis, si illis malefecero? Insigne moderationis exemplum, nihil tam atroci commoueri contumelia: at idem ingenij mirè solertis argumentum, quòd adferebatur, velut instigaturum Pausaniæ animum ad suscipiendum bellum, id in partem diuersam retorquere. 12 Moderatè.

Percunctanti cur Tyrreum poetam Spartę ciuem fecissent: Nè quis inquit, externus nobis dux fuisse videatur. Poetæ apud Lacedæmonios non erant in pretio, nec hoc nomine Tirtęus meruit apud illos honorem, sed quoniam strenuum se ducem in bello præstiterat, putarunt eam laudem patrię vindicandam. 13 Argutè.

Ad quendam imbecilli corpore, tamen hortantem vt eum contra hostes terra mariq; experirentur: Vis, inquit, igitur positis vestibus te ipsum ostendere, qualis sis, qui nobis bellandi es autor? Salsè risit ad id hortantem alios, in quo ipse nihil opis adferre posset. 14 Salsè.

Quibusdam in spolijs barbarorum demirãtibus pretiosas vestes: Præstiterat, inquit, ipsos esse multi pretij, quàm possidere pretiosa: Correxit suorum admirationem, eosque 15 Sapienter.

ad

ad verorum bonorum admirationem reuocauit.

16 Post victoriam à Medis apud Plateas reportatam, præcepit suis, vt apponerent cœnam Persicam, quam sibi barbari priùs apparauerant. Ea quum esset opipara ac sumptuosa: Lurco inquit, erras ò Persa, qui quum tantas haberes delicias, ad nostram veneris mazan: id erat panis genus contemptum ac vulgare. Admonuit stultissimum esse locupletes pugnare cum his, quibus non multum est quod eripiatur. Etenim si fœliciter cadat Martis alea, exile lucrum est, sin secus, ingens est damnũ. Dicti verò argutia in hoc est, quòd fastidiosè delicatus videtur, qui inter varias delicias, appetit cibum vilem ac plebeium. Nam id solent interdum diuites, quibus assidua copia lauticiarum parit nauseam.

Lepidè.

PAVSANIAS ALTER.

17 Pausanias Plistonactis filius, cuidam roganti, quam ob rem apud Spartanos nefas esset, vllam priscarum nouare legum: Quoniam, inquit, legibus conuenit autoritas in homines, non hominibus in leges.

Legũ autoritas.

18 E patria profugus, quum Tegeæ laudaret Lacedæmonios, cuidam dicenti, Quin igitur mansisti Spartæ, sed fugere maluisti? Quoniã inquit, nec medici apud sanos, sed apud ægrotos versari solent. Salsissimè conuitium exilij extorsit in Tegeaten, quòd eius gentis corrupti mores egerent Spartana disciplina.

Salsè.

19 Alteri percunctanti, quo pacto posſent debellari Thraces: Si, inquit, qui vir optimus est, eum belli ducem delegerimus. Admonens pluri-

Dux bonus.

plurimum ad victoriam momenti esse in Imperatore. Quemadmodum in omni negotio magni refert, quales sint quibus gerendæ rei creditur autoritas.

Medicus qui inuisebat Pausaniam, dicebat, 20
Nihil habes mali: Non enim inquit, te medico vtor. Hoc ipsum quod nihil habebat mali, adeò non acceptum ferebat medicis, vt eos solos iudicaret prospera esse valetudine, qui medicis non vteretur. Id vt perpetuò verum non sit, tamen extra controuersiam est, maximam malorum partem à medicis proficisci; vel quia sint imperiti, vel quia negligentes, vel quia ambitione, quęstuve corrupti.

Medicina contempta.

Cùm ab amico argueretur, quòd de medico quodam malè loqueretur, à quo nec vlla re læsus, nec esset cuius fecisset periculum: Si fecissem, inquit, periculum, nequaquam viuerem. 21

Medicorũ osor.

22
Medico cuidam dicenti Pausaniæ, Ad senectutem peruenisti: Ob id, inquit, quòd te medico non sum vsus. Medicus existimabat arti suæ deberi, si contigisset senecta at ille credebat vix vnquam ad senectutem pertingere, qui medicis vtuntur.

Medicorũ osor.

Eum verò medicum censebat optimum, qui non sineret ægrotos extabescere, sed quam primùm sepeliret. Inhumanior quidem videtur hæc sententia, sed tamen à Socratis opinione non multum abhorrens, qui vult admodum valetudinarios, nec vlla iam ex parte vtiles Reipub. æquo animo debere è vita decedere, sic tamen, vt nemo sibi vim adferat, sed honestis actionib. immoriatur. Certè nõ apparet, quid 23

Medicus optimus quis:

magni faciant, quum quatuordecim medici multo tempore immodicis impendijs adnituntur, vt annui iam præmortuæ vitam in vnum, alterumve mensem proferant. Quid enim aliud agunt, nisi quòd arte sua mortem reddunt longiorem, quasi hoc cuiquam sano sit optabile, diu mori. At viri sapientes mortem inopinatam, ac breuem iudicarunt optimam.

PAEDARETVS.

24 Pædaretus cuidam dicenti magnum esse numerum hostium: Tantò inquit, plus gloriæ referemus, quoniam plures interficiemus. Quod alter adferebat ad persuadendam ignauiam, ille vertit in calcar fortius agendi. Eodem telo repelli possunt, quicunque difficultatis causatione dehortantur ab honesto.

Fortiter

25 Idem cõspecto quodam, qui natura mollis, tamẽ ob humanitatem laudabatur à ciuibus, dixit, nec viros, qui mulierum similes sint, oportere laudare, nec mulieres, quæ virorum sint similes, nisi si qua mulierem vrgeat, necessitas. Sensit aliud decere bonum virum, aliud bonam mulierem: ac pro muliere in virum transfigurata, accipit necessitatis excusationem: in viro degenerante in mulierem nullam recipit excusationem. Ita non eadem laus decora principi est, quæ plebeio, non eadem magistratui, quæ priuato.

Decorũ.

26 Cum in trecentorum virorum ordinem non esset ascriptus, qui honos apud Spartanos primam dignitatem obtinebat; repulsus discessit hilaris ac ridens: reuocantibus autem Ephoris, quidq; rideret percunctantibus: Gratulor, inquit, huic Reipublicæ quæ trecentos ha-

Candor.

beat ciues multò meliores. Quid hoc pectore magis philosophicum? Nec molestè tulit repulsam, nec questus est de Ephororum iudicio, sed plus voluptatis capiebat ex publico Reipublicæ bono, quàm sensurus erat ex honore impetrato.

PLISTARCHVS.

27 Plistarchus Leonidæ filius cuidam interroganti, quam ob causam reges Lacedæmoniorũ non à priscis regibus cognomen sortirentur: Quoniam, inquit, illi ducere quàm regnare maluerunt posteriores illis nequaquam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agis autem dictum est à ducendo, quoniam clementer imperabant, & regum est imperare potius, quàm persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis imperantem. Moderatè.

28 Cùm patronus quidam ridicula loqueretur in causa, Plistarchus interpellans illum dixit, Non tu cauebis amice perpetuo risu digna dicere, nè quemadmodum, qui assiduò palæstricam exercent, palæstricæ fiunt, ita tu fias ridiculus? Sensit vir egregius ratis lapsibus dandam esse veniam: cæterùm quum error transit in habitum & consuetudinem, fit malum immedicabile. Expedit autem hac Plistarchi interpellatione amicos crebrius peccantes reuocare, nè peccandi colligant vsum, & vitium transeat in naturam. Stultiloquium.

29 Cuidam referenti ipsum à maledico quodam laudari, Demiror, inquit, si quis illi dixit me mortuum esse. Nam ille de viuo bene loqui possit nemine. Non delectatus est virgenero-

nerosus laude, quæ à viro illaudato proficiscebatur.

PLISTONAX.

30 Plistonax Pausaniæ filius, quum rethor quidam Atticus Lacedæmonios dixisset indoctos: Non enim, inquit, Græcorum soli nihil à vobis didicimus mali. Lacedæmonij malum existimabant, quicquid non faceret ad efficiendam ciuitatem meliorem.

Habetur pa. 46. apoph. 24

POLYDORVS.

31 Polydorus Alcamenis filius, in eum qui non cessabat minitari hostibus: Non intelligis, inquit, te maximam vindictæ partem frustra consumere: Qui statuit inimicum vlcisci, minis nihil aliud efficit, nisi vt præmonito inimico sibi minuat lędendi facultatem. Fortium autem virorum est malefacere ijs, qui malo digni sunt, non maledicere.

Generosè.

32 Cùm in Messenensium regionem eduxisset copias, roganti cuipiam, num aduersus fratres essent pugnaturi: Non, inquit, sed in eam agrorum partem proficiscimur, quæ nondum sortitò diuisa est. Elusit percunctatorem, dissimulans consilium suum. Sit hoc quoque exemplum celandi propositum, si quem cupias lædere.

Dissimulanter.

33 Cùm Argiui post illam trecentorum pugnã rursus essent prælio superati, socij Polydorum adhortabantur, nè eam opportunitatem præteriret, sed aggressus hostium muros ciuitatẽ illorum caperet. Id enim factu fore facillimum, quum interfectis viris solæ mulieres essent reliquę. His iu hunc respondit modum: Mihi pari Martis alea rebellantes deuincere honestum

Moderatè.

honestum est, cæterùm qui pro agris pugnarim, vrbem velle capere, non arbitror esse iustum. Si quidem huc veni, agros recepturus, non vrbem occupaturus. Vir excellentis animi ne cum hostibus quidem putauit agendum secus quàm postulabat æquitas, quum hominum vulgus sibi in hostem putet licere omnia, in tantum vt si de frigido oppidulo fuerit concertatio, victor existimet sibi ius esse, regnum vniuersum victi occupare. Ille etiam turpe sibi iudicabat bellare cum his, quibus deerant paria ad bellum præsidia. Talis enim victoria nullam habet virtutis laudem, sed crudelitatis crimen.

Percunctanti quid esset in causa quod Spartani in bello fortiter sese periculis obijcerent: Quoniam, inquit, duces reuereri didicerunt potius quàm timere. Reuerentia cum amore coniuncta est: metuimus autem illos maximè, quos odimus. Rectius autem suo fungitur officio, qui ex animo facit, quàm qui metu mali. 34 Sapienter.

P O L Y C R A T I D A S.

Polycratidas vnus cum cæteris missus orator ad duces regios, quum ab his interrogaretur, vtrum priuatim venissent, an publicè missi: Si impetramus, inquit publicè: sin minus, priuatim. Vox pij candoris in patriam index. Si cessisset ex sententia legatio, gloriam volebat Reipublicæ cedere; sin minus, ignominiam repulsæ ad patriam non pertinere. 35 Patriæ studium.

S O E B I D A S.

Soebidas cùm essent Lacedæmonij in pugna Leuctrica Martis aleā experturi, cuidam dicē

ti, Hic dies declarabit virum bonum: Præclarus, inquit, dies, qui possit declarare virum bonum incolumem: præsagiens in eo prælio plurimos egregios viros fortiter occubituros, quos ipsa patriæ maluisset incolumes.

37 Idem cùm esset in loco quo, præterea nullam habente aquam, obsessus ab hostibus, dicitur pactus cum hostibus, vt ipsis terram bello partam crederent, si milites vnà cum ipso è vicino fonte bibissent? Nam cum hostes obsederant. Eo fœdere congregatis ad se omnibus pollicitus est se daturum ejus regionis Imperium ei, qui non bibisset Porrò quum nemo sibi temperaret, sed bibissent omnes, ipse post omnes descendit in fontem: & aqua conspersus, hostibus etiamnum præsentibus, abijt, regionem occupauit, vt qui non bibisset. Eodem stratagemate & exercitum à sitis periculo liberauit & hostem elusit, & regnum sibi vindicauit tolerantia. Non erat obstrictum inimicis ex fœdere, quia non omnes cum ipso biberant: nec milites fefellit, quia nemo præter ipsum à potu abstinuit. Quòd si hostes voluissent ad arma currere, iam nactus locum pugnæ commodiorem, ac fonte potitus, facilè poterat illis esse par.

Callidè.

TELECRVS.

38 Telecrus ipsi nuncianti patrem de eo malè loqui: Nisi, inquit, illi dicendum esset, haud quaquam diceret. Maluit in se transferre culpam, quàm committere, vt pater quicquam temerè loqui videretur. Habes & pietatis simul & modestiæ exemplum.

Piè in patrem.

39 Iam fratri suo querenti, quòd ciues erga se

non perinde afficerétur atque erga illum, sed inhumanius tractarent, quòd nondum ab illis esset creatus Ephorus: Tu, inquit, iniuriam fer re nescis, ego scio: Significans ei, qui velit vti fauentibus ciuibus, ad multas iniurias esse conniuendum. Comiter.

Percunctanti quare mos esset apud Spartanos, vt iuuenes assurgant senioribus, Vt, inquit, assueti honorem habere nulla propinqui tate iunctis, magis honorent parentes. Optima ratio consuefaciendi ad debitum officium, si vltra quàm debetur, doceamus pręstandum. Veluti si quis assuescat cum vxore verecundè, casteq; conuiuere, multò minus improbus erit apud alienas. 40 Grauiter.

Percunctanti quantum possideret facultatum: Non plus, inquit, quàm sat est. Diuitias non cupiditate, sed vsu metiebatur. 41

CHARILLVS, SIVE CHARILAVS.

Charillus interroganti, quam ob causam Lycurgus tam paucas leges tulisset Lacedęmonijs: Quoniam, inquit, pauca loquentibus, paucis etiam legibus est opus; Sensit nimirum pleraq; mala ex multiloquio nasci. Laconibus autem peculiaris erat breuiloquentia. 42 Loquacitas.

Alteri percunctanti, quam ob rem Lacedęmonij virgines nudas producerent in publicum, vxores verò tectas: Quoniam, inquit, virginibus mariti sunt inueniendi, vxores verò seruandæ ijs, qui eas nacti sunt Huc spectabat ea consuetudo, vt nec puellis deessent mariti, nec contaminarentur matrimonia præter aliarum gentium consuetudinem. 43

Seruo cuidam audacius agenti cum ipso: 44

Modera-tè. Ni iratus essem, inquit, occiderem te. Adeò putabat nihil rectè dici fierive ab irato, vt ne in seruum quidem animaduertere voluerit commotior.

45 Sapienter. Interroganti quam arbitraretur optimam Rempublicam: In qua, inquit, plurimi ciues de virtute inter sese decertant, citra seditionem. In plerisque ciuitatibus certamen est de opibus & honoribus: de virtute qui certent, pænè nulli. Quamquam hoc quoque certamē de honesto debet hactenus feruere, nè prorumpat in seditionem. Iam enim non est concertatio virtutis, sed ambitionis. Qui vera virtute præditus est, nihil spectat, nisi vt prosit Reipublicæ. At seditio præsens venenum est ciuitatis.

46 Otium. Percunctanti cuidam, quam ob rem omnium Deorum statuæ apud Lacedæmonios ponerentur armatæ: Nè inquit, probra quæ ob ignauiam iaciuntur in homines ad Deos referamus, neve iuuenes nisi armati Deos comprecentur; Eo commento ciuium animis hanc opinionem infigere studebant, Dijs gratam esse fortitudinem, inuisam ignauiam.

LIBER SECVNDVS.

LACONVM ALIQVOT ΑΝΩΝΥΜΩΝ *Apophthegmata.*

SAMIORVM legatis prolixiore vtētibus oratione dixerunt Spartani, Prima fumus obliti, poſtrema non intelleximus, quia prima non meminimus. 1 Habetur pag. 73. apop. 16.

Ad Thebanos item, qui de quibuſdam pertinacius contradicebant: Oportet, inquiunt, aut minus habere ſpirituum, aut plus virium. 2 Habetur pag. 39. apop. 99

Lacon quidam ſenex interrogatus cur barbam geſtaret ſyluoſam ac prolixam: Vt inquit, intuens canos pilos nihil committam illis indignum. Vir bonus vndecunque venatur ſtimulos ad virtutem. 3 Canicies

Alius cuidam laudibus immodicis efferenti bellatores optimos: Apud Troiam, inquit: Significans tales olim fuiſſe, ſed hoc genus hominum iam olim deſiſse inueniri. 4 Argutè

Alius quidam Lacon quum audiſset, quoſ- 5

dam

Ebbacitas. dam à cœna cogi ad bibendum: Num, inquit, coguntur etiam ad edendum? Notauit Græcorum morem in conuiuijs compellentium ad certum cyathorum modum, quum id re vera nihilo absurdius sit, quàm hominem qui non esuriat, ad certum escarum modum compellere.

6 Liberè. Recitato quod scripsit Pindarus, Græciæ fulcimentum esse Athenas, Lacon dixit ruituram Græciã, si tali fulcitura niteretur. Taxauit Atheniensium molliciem, quæ poetæ elogio non responderet, aut certè poetæ vanitatem, qui tali præconio celebrasset indignos.

7 Salsè. Quidam conspecta tabula, quæ picturam habebat, quomodo Lacedæmonij trucidarentur ab Atheniensibus, dixit, Fortes Athenienses. Id Lacon audiens subiecit, In tabula: significans ridiculum esse pictura gloriari, quòd ea non minus mentiri soleat quàm poetę.

8 Maledici. Ad eum qui maledicta in alios per calumniam iactata, solet facilè admittere, Lacon, Desine, inquit, aduersum me præbere aures. Sensit non solum eos vituperio dignos, qui calumniarentur alios, verum etiam qui calumniantibus accommodarent aures: Et iniurię genus est aduersus nihil malè meritũ audire maledicam linguam, Non enim essent maledici, si nullum inuenirent auscultatorem. Proinde Lacon expostulauit etiam cum illo, qui præbuerat aures de ipso malè loquenti.

9 Astutè. Quidam seruo, qui dum puniretur dicebat, non volens erraui: Non volens igitur, inquit, pęnas dato. Vulgaris quidem, sed frigida excusatio est: Insciens feci: vigilandum erat, ne quid

quid committeret imprudens.

Alius quum in peregrinatione vidisset homines in sellis currulibus sedentes: Absit, inquit, vt in talibus sedeam sellis, vnde non liceat assurgere seniori. In his enim sedebant delicati porrectis cruribus, ac cœlum imminens capiti prohibebat exurgere. Apud Lacedæmonios verò scelus erat iuuenem non assurrexisse seni. 10 Seuerè.

Chij quondam Spartæ peregrinantes à cœna vomuerant in Ephororum curiam, dein etiam in sedes, in quibus sedere solent Ephori, ventris onus deiecerant. Ac primùm quidem acris inquisitio facta est, quinam hoc designassent, ne forte ciues essent. Vt verò compertum est fuisse Chios, edixerunt se Chijs permittere, vt agant intemperantius. Excellentium virorum est negligere contumeliam, quæ à palam improbis proficiscitur, à quibus etiam laudari turpe est. 11 Licentia

Alius quidam Lacon quum duas amygdalas duras duplo vendi conspiceret: Sunt ne hic, inquit, rari lapides? Quasi nihil interesset inter silicem & duram Amygdalam. Adeò Lacon delitiarum erat rudis, vt nesciret sub cortice latere nucleum. Et apparet hoc genus arboris non quibuslibet regionibus fuisse notum, quando Plinius dubitat, an ætate Catonis fuerit in Italia. 12 Lepidè.

Alius quum in luscinia plumis reuulsis minimum reperisset carnium: Vox, inquit, tu es, præterea nihil. In eos dici potest, qui præter garrulam linguam, ac magnifica verba nihil habent. 13 Loquacitas.

Alius

14 Alius quidam quum videret Diogenem cognomento canem, in vehementi frigore statuam æream amplectentem, rogauit num algeret: illo negante: Quid igitur, inquit Lacō, magni facis? Philosophus gloriæ mancipium hoc ipsum existimabat magnificum, quod sic haberet corpus ad omnes iniurias duratum, vt in rigore frigidæ statuæ cōplexum ferre posset, absq; dolore. Id Laconi nihilo pulchrius videbatur, quàm si quis in æstate simile quippiam amplecteretur nullo suo incommodo.

Argutè.

15 Quidam Metapontibus Laconi objicienti ignauiam: Atqui, inquit, non parum alienæ regionis possidemus: Ergo, inquit, Lacon, non solùm ignaui estis, verum etiam iniusti: Significans non posse fieri, vt quis meticulosus & imbellis multum teneat alienę ditionis, nisi fraude partum.

Argutè.

16 Hospes quidam apud Lacedæmonios, quū ipsi stanti interim altero pede, crepida in alterum indueretur, dixit cuidam, Non arbitror te Lacon tantum temporis vni pedi posse insistere, quantum ego possum. Lacedęmonius excipiens: Fateor, inquit, attamen nullus est anserum, qui isthuc non possit. Iure derisit hominem qui longo vsu didicisset artem, quæ nihil vtilitatis adfert Reipublicæ. Huiusmodi sunt artes præstigiatorum, funambulorum, & similium.

Ridiculè

17 Cuidam iactanti de arte Theorica: At per Geminos, inquit, Lacon, ars nisi verum attigerit, nec est, nec vnquam erit. Notauit rhetores, qui se profitentur verisimilia dicere, licet vera non sint.

Grauiter.

Argiue

Argiuo quodam dicente, multa Spartanorũ sepulchra apud nos sunt. Lacon excipiens: Atqui Argiuorum apud nos nullũ est sepulchrum: innuens quòd Spartani semper inuasissent Argos, Argiui verò Spartanos nunquã. Solerter Lacon, quod ille dixerat in gentis suæ laudem, retorsit in ignominiam. 18 Argute.

Lacon in bello captus cum sub hasta veniret, ac præco diceret, Laconem vendo, obturauit illi os: Captiuum, inquit, prædica te vendere. Suam conditionem æquo animo tulit, patriæ ignominiam ferre non potuit in auctione traducendæ. 19

Ex his militibus, qui sub Lysimacho stipendium faciebant, quidã quum ab eo rogaretur, num esset quispiam ex helotum id est, seruorum Laconicorum numero: Tunc, inquit existimas Laconem ad te venturum, vt abs te ferat quatuor obolos? Maluit se fateri seruum, quàm hoc probri admittere in nomen Lacedæmonicum. 20

Cùm Thebani deuictis apud Leuctra Lacedæmonijs ad ipsum venissent Eurotam & quidam gloriabundus dixisset, Vbi nũc Lacones? Spartanus quidam ab illis captus: Non adsunt inquit, aliqui, vos huc non venissetis. Ne victus quidem, & captiuus potuit obliuisci indolis Laconicæ, nec tulit victoris iactantiam. 21

Atheniensibus quum tradita ciuitate postularent, vt Samum tantùm ipsis relinquerent, ita responderunt Lacones: Hoc tempore, quo vestri non estis, alios habere postulatis: Vnde natum est prouerbium. 22

Qui semetipsum non habet, Samum petit.

23 Cum Lacones ciuitatem quandam armis
Habetur cæpissent, Ephori dixerunt, Perijt iuuentutis
ante pa. luctamen. Non enim posthac habebunt aduer
17. ap. 26 sarios. Gaudebant quidem de victoria, sed iuuenibus exercendæ virtutis materiam ereptam dolebant.

24 Cum Lacedæmoniorum rex polliceretur se
Generosè. funditus euersurum alteram quandam ciuitatem, quæ sæpenumero Lacedæmonijs exhibuerat negotium, non permiserunt Ephori, dicentes Nequaquam abolebis, neque subuertes iuuenum cotem. Vrbem infestam appellabant cotem iuuentutis, quòd per eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.

25 Lacedæmonij nō præficiebant pædotribas, qui pueros ad luctam exercerent vt virtutis esset certamen, non artis. Vnde, & Lysander interrogatus, quo pacto à Charonte victus esset, respondit vario artificio. Nam existimabat ea gens, in quauis re speciosam esse victoriam, quæ callidis consilijs contigisset potius, quàm animi, corporisq; robore. Ars autem omnis, vt à naturali simplicitate recedit, ita dolo affinis est.

26 Philippo quum peruenisset in agros Lace-
Liberè. dæmoniorum, scripsissetq; vtrum vellent ipsum venire hostem an amicum, responderunt, Neutrum. Vnico verbo absoluerunt sententiam, quod erat Laconum, ac simpliciter negantes regi transitum, quod erat virorum fortium.

27 Lacones legatum, quem ad Antigonum De-
Factum. metrij filium miserant, quoniam acceperant quòd

quòd Antigonum appellasset regem, mulctarunt, quamuis in annonæ penuria, medimnum frumenti in singulos ab ipso reportaret. Tantus erat apud illos legum rigor, vt nec tanto beneficio subleuata inopia ab illis veniam impetraret; vt vnius voculæ gratiam facerent prosperè legatione perfuncto.

Cum improbus quidam sententiam dixisset optimam, ipsam quidem sententiam adprobarunt, sed eo qui dixerat amoto, alteri cuidam in culpatis moribus eandem sententiam tribuerunt: adeò in Rempublicã nihil honoris habendum putarunt his, qui flagitiosè vixerent. Autorem mutarunt, ne esset dedecori Reipublicæ: consilium non reiecerunt, ne ob priuatam ignominiam publicam vtilitatem neglexisse viderentur. Meminit huius & A. Gellius. 28 Factum.

Cùm duo fratres inter se dissidium haberent; Lacedæmonij mulctam dixere patri, quòd filiorum discordiam dissimulasset. Iuuenibus ignoscendum putarunt, sed quicquid illi per calorem ætatis peccassent, parenti imputabant, cuius autoritas prouidere debuerat, nè quid inter filios oriretur simulatis. 29 Factum. Pater pro filio punitur.

Cantori apud Spartanos peregrinanti, dixere mulctam, quòd citharam digitis pulsaret, non ebore. Adeò non patiebantur innouari publico vsu recepta. Hoc studio cuidam alteri ex nouem chordis duas incidit Lacedæmonius ille. 30 Factum seuerè.

31 Duo pueri inter se pugnabãt, quorum vnus alteri lethale vulnus inflixit. Puerorum autẽ sodales, quum saucius ille moriturus esset,
polli-

polliciti sunt illi vindictam, seq; vulneris autorem interfecturos: At ille: Nequaquam, inquit per deos, Non enim æquum est: quandoquidem & ipse hoc facturus eram, si anteuertissem, sique strenuus fuissem: Indolem verè Laconicam, qui victus ac moriens iusto tamen victori fauebat, quòd virtute, non dolo superasset aduersarium. Quid talibus ingenijs fęlicius, si à teneris ad veram virtutem fuissent instituta potius, quàm ad militarem duritiē?

Generosè.

32 Alter quidam puer illo tempore, quo mos erat apud Spartanos, vt pueris ingenuis fas esset, quod quisque posset suffurari, sed hactenus vt deprehendi turpe esse, quum viuam vulpeculam, quam sodales erant furati sibi ab eis traditam seruaret, venissentque qui eam perdiderant inquirendi gratia, vulpeculam sub veste abditam tenebat. Cæterùm cū efferata bestia latus pueri vsque ad intestina eroderet, dissimulauit tacitus, ne proderetur furtum. Mox verò quum digressis illis pueri vidissent, quod acciderat obiurgabant illum dicentes, Præstiterat apperire vulpeculam, quā ad mortem vsque celare: Nequaquam, inquit. imò præstat doloribus immori, quam hac nota traduci, vt ob molliciem dicar lucrifecisse vitam ignominiosam. Quid absolutius, si tam fęliciter natis ingenijs accessisset philosophia?

Fortiter

33 Cùm quidam fortè obuij Laconibus dixissent, fortunati estis ò Lacones: nam modò hinc abiere latrones. Non nos inquiunt. per Enyalium (sic enim illi Martem vocant) sed illi potius fortunati sunt, qui in nos non inciderint.

Animosè.

derint. Adeò gens ea gerebat animos ad omnia impauidos, quæ vulgus hominum formidat.

Lacon quidam interrogatus, quid artis sciret: Liber, inquit, esse. Ea gens nec disciplinis philosophorum, nec officijs exercebatur. Tantum inuictis animis libertatem tuebatur, nec hominibus, nec vitijs seruire docilis. 34 Generosè.

Puer Spartanus captus ab Antigono rege, ac sub hasta venditus, in cæteris omnibus, quęcunq; putabat ab ingenuo decenter fieri posse, obsequens erat ei, qui ipsum fuerat mercatus. Cæterùm iussus adferre matulã, haud sustinuit, dicens, Non seruiam. At quum instaret herus, puer conscenso tecto dixit, Senties cuiusmodi mercatum feceris: moxq; sese è sublimi præcipitem dedit, ac perijt. Captiuus esse poterat, seruilia facere non poterat. 35 Generosè. Fortiter.

Alter quum venderetur rogatus à licitatore: Eris ne frugi, si fuero mercatus? Etiam si non fueris mercatus. Ne fortuna quidem seruilis docere potuit illum serui ia loqui. Qui enim natura probus est, vbique & apud omnes probus est. 36

Alter quidam captiuus quum venderetur, ac præco diceret se mancipium vendere: Scelestè, inquit, non tu dices captiuum? non puduit duræ conditionis, sed puduit tituli seruilis. Tantus erat libertatis amor. 37 Simile ante pa. 112. apo. 19.

Lacon quidam in clypeo pro insigni gerens muscam, eamq; non maiorem vera quibusdam irridentibus, dicentibusque, quod id studio fecisset: quod lateret, Imo, inquit, vt sim conspicuus. Tam enim propè accedo ad ho- 38 Salsè.

ftes, vt ab ipfis infigne cuiufmodi fit videri poffit. Salfiffimè conuiuium ignauiæ vertit in argumentum fortitudinis.

39 Lacedæmonius alter, quum fuper conui-
Generè. uium effet illata lyra: Non eft, inquit, Laconicorum nugari, longè diffentientes à cæteris Græcis, quibus nullum conuiuium fuaue videbatur abfq; mufica. Id Laconi nugatorium videbatur, qui lautius exiftimabat, honeftis ac feftiuis fabulis cődire compotationem, quàm inani liræ ftrepitu.

40 Spartanus interrogatus, num tutum effet
Argutè. ad Spartam iter: Refert, inquit, qualis eò defcendas. Nam leones illuc euntes plorant, lepores autem in vmbraculis venamur: fignificauit, nec ferocibus ac violentis effe tutum proficifci Spartam, nec mollibus & effœminatis, quòd hoftili animo illud proficifcentes malè acciperentur à fortioribus, delicatos homines illic non finerent lafciuire in tenebris.

41 In luctandi genere, quod illi Chirapfiam
Argutè. appellant, quum is qui collum alterius vrgebat fruftra, prèterq; legem palæftræ pulfaret vndique, & in terram detraheret, poftea quam corporis viribus deftitueretur, qui inhærenti cedere cogebatur, brachium vrgentis momordit, cumq; alter diceret, Mordes ò Lacon, fœminarum more: Non inquit fed more leonum. Vt folerter obiectam ignauiam detorfit in laudem fortitudinis. Nullum enim probrű apud illos deteftabilius, quàm muliebribus imbecilitatis argui. Iure autẽ fe mor-

ſu liberauit, qui præter ius certaminis vrgebatur à victo.

Claudus ad bellũ proficiſcẽs quum ab alijs rideretur. Non opus eſt fugientibus, inquit, ſed qui ſubſiſtant, locumq; in acie tueantur. 42

Alius ſagitta percuſſus cùm animam ageret, dicebat, Non me mouet, quòd morior, ſed partim, quod ab imbelli ſaggittario ac mulierculæ ſimili, partim quod nullo facinore edito morior. Victis ſolèt eſſe ſolatio, virtute præſtantis viri dextra cadere: Lacedæmonij verò quoniã enſibus pugnare ſolent cominus, non putabant eſſe virtutis procul miſſa ſagitta quempiam interficere, quod idem poſſunt & fęminę. Tum ęquiore animo decedunt è vita, qui rectè factorum poſt ſe relinquunt memoriam. 43 Generoſè

Quidam ingreſſus diuerſorium cauponi dedit obſonium, vt appararet: quum ille poſceret caſeum & oleum: Quid inquit Lacon, ſi caſeum haberem, iam non egerem obſonio. Caupo caſeum & oleum petebat ad condiendum piſcem: at Lacon cui ſufficiebat victus ſimplicitas, ſuperuacuum exiſtimabat, cibum cibo miſcere, quum alter per ſe ſatis eſſe poſſet. Quantùm abſunt ab huius Laconis animo, qui centum rerum ſpecies in vnum miſcent diſcum? 44 Frugaliter.

Cuidam Lampen. Aeginetam efferenti ac fęlicem prædicãti, quòd prædiues videbatur, multorum nauigiorum dominus: Lacon. Nihil, inquit, moror fęlicitatem de funibus pendentem. Quum omnes diuitiæ ſunt in manu fortunæ, tum eæ præcipuè, quas negociato- 45 Argutè.

tes commisere nauibus: ruptis funibus sequitur naufragium, & hinc mercium omniũ interitus. Vnde philosophus quidam interrogatus, vtrum putaret maiorem esse numerum viuorum an mortuorum, vicissim rogauit vtro loco haberet nauigantes, quòd hi versantes in summo vitæ discrimine vix essent habendi pro viuis.

46 Quidam Laconi dixit, Mentiris, ille cõtrà,
Argutè. Nimirũ inquit, liberi sumus, alij verò nisi vera dixerint, vapulant. Nihil commotus est Lacedæmonius, sed attrox conuitiũ elusit ioco, obiter taxans maledicũ, quòd ipse nõ esset Lacedæmonius, atq; ob id nec liber. Porrò serui si quid fallant mendacio, loris emendantur.

47 Alius quum vellet cadauer statuere rectum nec id posset efficere, quum nihil non fecisset: Per Iouem, inquit, aliquid intus sit oportet. Suspicatus est Lacon aut animã, aut genium malum latere in cadauere Solent enim cadauera in rogo erecta poni.

48 Tynnichus Thrasybuli filij mortem per
Fortiter. quàm forti animo tulit. In hunc hoc factum est epigramma.

Exanimis Pitanem clypeo Thrasybile redisti.
Septem ex Argiuis vulnera sæua gerens,
Aduersa ostendis tamen omnia sanguinolenta
Mẽbra rogo imponẽs Tynnichus hoc senior:
Plorantur timidi, mi infletus humabere fili,
Qui & patre hoc verè dignus es & patria.

49 Quum Alcibiadi Atheniensi balneator plu
Salsè. rimum administraret aquæ, Lacon id videns: Quid hoc rei est, inquit; Plus aquæ infundit, quasi non puro, sed vehementer sordido: Hoc

schem-

schemmate notauit Alcibiadis vitam multa infamia contaminatam.

50 Philippo Regi Macedonum quædam per literas imperanti, rescripserunt Lacedæmonij, De quibus nobis scripsisti, non. Ad prolixam regis epistolam vnica syllaba responderunt, quàm grandibus literis pinxerant, vt expleret iustum epistolæ spatium, simul & gentilis breuiloquentiæ memores, & solitæ fortitudinis. Non est in Græco nřo, sed ĩ Philelpho.

51 Rursum quum Philippus in agros Lacedæmoniorum duxisset exercitum, resq; in eo esset statu, vt probabile esset eos ad vnum omnes interituros, rex dixit cuidam Spartiatæ, Quid nunc facietis Lacedæmonij? At ille, Quid, inquit, aliud, nisi quòd fortiter moriemur, quando nos soli Græcorũ liberi esse, non alijs parere didicimus. Nemo seruire cogitur, qui mori paratus est. Quàm dulce bonum est libertas, quæ morte emitur: quàm misera res seruitus, cui mors anteponitur. Quid igitur mentis dicemus his esse, qui se sponte dedunt in eã seruitutẽ, vnde nec dato peculio possunt redimi, nec gratuita manumissione liberari? Fortiter.

52 Post Agin bello superatum, Antipatro postulanti obsides pueros quinquaginta: Eteocles, qui tum Ephorum agebat, respondit, se pueros non daturum: nè si licenter vixissent, fierent indociles patriæ disciplinæ, itaque ne ciues quidem essent. Cæterùm senes ac mulieres se duplo numero daturum. Verùm Antipatro dira minitanti vt acciperet postulata, populus vna voce respondit, Si imperas acerbiora morte, facilius moriemur. Hunc animũ in vno alterove ciuium reperire fortasse non ita Liberi.

magni miraculi esse videatur; in vniuerso populo tantum esse consensum, prodigiosum est. Hoc exemplo simul admonemur, quanta solicitudo debeatur ætati teneræ ad probitatem educandæ, quando licenter educatos iuuenes illi non putarunt habendos pro ciuibus, perinde quasi mater abdicet filium ex se natum, nisi probitate morũ maioribus suis respōderet.

53 Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis, quod agebatur, sed quum nulla vacaret sedes, ad varia loca sese conferens, ludibrio erat, ac scommatis petebatur, quòd nullus eum exciperet. Vt verò peruenit ad Lacedæmonios, nō solùm pueri omnes assurrexerunt, verum etiam viri multi cesserunt illi locum. Id factum quum cæteri Græci quotquot aderant, plausu cōprobassent, patriumq; morem supra modũ collaudassent, Senex concutiens canas genas, & tempora cana, ac fusis lachrymis, Heu miseriam, inquit, vt omnes Græci norunt, quid sit honestum, sed eo soli vtuntur Lacedæmonij.

Salsè.

54 Sunt qui narrent hoc idem accidisse Athenis: Cum enim agerentur panathenæa, Attici senem ludibrio habuerunt, inuitantes tanquam admissuri, cæterùm vbi venisset non admittentes. Verùm iam perambulatis ferè omnibus, tandem ad Lacedæmonios spectatores quum venisset, omnes è sedilibus assurgentes locũ illi cesserunt. Eo facto delectaturus populus, plausu multaq; gestuum significatione comprobauit. Inter hæc è Spartanis quidam dixit: Per Geminos, norunt Athenienses, quæ sint honesta, at non ea faciunt. Apud Athe-

nienses maxime florebat philosophia, quæ docet quid turpe, quid honestum: Spartani nõ recipiebant eiusmodi disciplinas, sed ex institutione maiorum virtutem factis ac moribus præstabant. Ita factum est, vt apud Athenienses essent verba philosophiæ, apud Lacones ipsa res. Admonet apophthegma turpissimũ esse scire quid deceat, & tamen diuersa sequi.

Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone. 55
At ille, Si quid, inquit, dedero magis es futurus mendicus. Verùm istius probrosæ vitæ tuæ fuit autor, qui tibi primus dedit, teque fecit inertem. Apud Lacedæmonios probro dabatur mendicitas, quòd & ocium odissent, & minimo essent contenti. Argutè

Lacedæmonius videns quendam dijs corrogantem: Nihil, inquit, moror deos, qui me sint pauperiores. 56

Alius quidam quum adulterũ apud deformem vxorem deprehendisset. Miser inquit, quæ tibi fuit necessitas? Primùm hic editũ est nobis moderationis exemplũ. Quis sibi temperet in adulterum deprehensum? Hic potius videtur misertus hominis qui graui quapiam necessitate videretur huc compulsus, vt cum deformi rem haberet. Neque enim verisimile erat adulterum voluptatis gratia sese in hoc discrimen coniecisse. 57 Modestè.

Alius quum audiret Rhetorem magnos sermonis circuitus connectentem. Per Geminos, inquit, fortis sanè homo, qui quum nullum habeat argumentũ, tamen egregiè voluit linguam. Lacedæmonijs nulla placebat oratio, nisi breuis & vera, & ad rem seriam pertinens. 58 Loquacitas.

Proinde ridiculum existimabat, quòd orator in ficto thęmate tantam verborum copiam profundere.

59 Quidam profectus in Lacedæmonē, quum vidisset honorem quem iuniores præstant senioribus, in sola, inquit, Sparta expedit senescere. Paupertas onus est & miserū, & graue, vt ait Comicus: sed in hac molestiarum maxima pars est, quòd homines facit etiam ridiculos, vt ait Satyricus. Sic inter incommoda quæ fert ætas ingrauescens, non minima pars est, quòd senes ferè contemptui sunt ac ludibrio: Proinde Sparta visa est multis honestissimum virtutis domicilium.

Senectus honorata.

60 Lacedæmonius percunctanti, quid ipsi videretur Tyrsæus poeta: Bonus, inquit, ad deprauandos iuuenum animos. Quemadmodum Plato iudicabat Homeri poesim inutilem esse Reipub qualem institui volebat, ita Lacedæmonij non recipiebant poetas, qui blanda scriberent potius quàm salubria.

Ars inutilis.

61 Cuidam qui laborans ab oculis exierat in bellum, quum nonnulli dicerent. Quò vadis ad istum affectus modum, aut quid facturus? Vt nihil, inquit, aliud, certè hostis gladium hebetabo. Hoc dictum salsius ne sit an fortius nondum statui

Fortiter.

62 Buris & Spartis Lacedęmonij sponte profecti sunt ad Xersem Regem Persarum, daturi pœnas, quas Lacedęmonij iuxta oraculū pendere debebant, eò quòd oratores à Persa missos occidissent. Hi quum venissent ad Xerxē, iusserunt vt ipsos quocunq modo videretur, interficeret pro Lacedæmonijs. Cumque rex admira-

Pietas in patriam.

admiratus & pietatem in patriam, & animorũ fortitudinẽ, liberaſſet illos à pœna, peteretq́; vt apud ſe manerẽt: Qui poſſumu, inquiunt, hic viuere relicta patria patrijsq́ue legibus, ac viris, quorum gratia tantum iter ſuſcepe-rimus morituri? Cæterũ quum Indarnus exercitus regij dux, rogans inſtaret, diceretq́ue, fore, vt in pari honore haberentur cũ his, qui inter regis amicos primas tenebant, hunc in modum reſponderunt: Videre nobis ignorare quàm ingens bonum ſit libertas, quam nemo ſanus vel cum Perſarum regno commutaret. In eodem facto nobis propoſitũ eſt exemplum pietatis erga patriam, & cõſtanter adamatę libertatis, & animi mortis terrore vacui.

Laconem hoſpes quem pridie declinauerat, poſtridie ſtragulis commodato ſumptis ſplendidè excepit: at ille ſtragulis conculcatis dixit, Propter has heri ne ſtorijs quidem indormire licuit. Lepidè riſit illorum morem, qui quum ſint tenues, tamen affectant videri diuites, corrogata aut conducta ſupellectile, quod maximè ſolent in excipiendis hoſpitibus, in nuptijs, aut alioqui ſolennibus epulis. Porrò quum ineptum ſit oſtentare tuas diuitias, quanto magis ridiculum eſt oſtentare ſupellectilem alienam, interdum ab vſurarijs ſumptam; At Lacedæmonij non ſolùm oratores regum, verùm ipſo etiam reges ad ſua phiditia inuitabant, eam frugalitatem ſibi magno etiam honori futuram exiſtimantes. 63 Lepidè.

Alius quidam quum veniſſet Athenas, vidiſſetq́ue ille præcones qui muriam promit- 64 Licẽtia.

terent,

terent, qui obſonium, qui publicanos, & lenones, aliasq; parũ honeſtas functiones profiterentur, neque quicquam ſibi turpe ducerent. vbi reuerſus eſt in patriam, ciuibus percunctantibus quomodo ſe res haberent Athenis, Omnia, inquit, honeſta, per ironiam innuens, Athenis omnia haberi honeſta, turpe nihil. Argutia dicti eſt in ambiguo ſermonis.

65 Alter interrogatus de re quapiam, reſpondit, Non. Verùm vbi percunctator dixiſset illũ mentiri: Non vides igitur, inquit Lacon, te ſtultum eſse, qui ſciſciteris de his, quæ noueris? Salsè taxauit in illo vitium garrulitatis, qui de nihilo quæſierit fabulandi materiã.

66 Venerunt aliquãdo Lacedæmonij ad Lygdamin tyrannũ legatione fungentes: ſed cum ille varijs cauſationibus frequenter diſtuliſset colloquendi copiam, tandem poſt omnes excuſationes dictum eſt, illum parum firma eſse valetudine, ſed languere nonnihil. Legati reſponderunt. Per Iouem nõ venimus huc cum illo luſtraturi, ſed colloquuturi. Belle taxarunt barbari regis faſtũ ac delitias, qui, quãuis friuola de cauſa, res ſerias omitteret.

67 Quidam ſacris initiaturus Laconem, rogauit quid ſibi conſciret maximè impiè factum per oẽm vitam; At ille hoc, inquit, dij ſciunt. Quum initiator magis vrgeret, diceretque, omnino proferas. neceſse eſt, Lacon viciſſim rogauit, Vtrum, inquiens, oportet me tibi dicere an Deo, quum ille reſpondiſset, Deo. Tu ergo, inquit, hinc ſecede, vt illi dicam.

Habetur ante pagi. 100 a pag. 8.

68 Alius Lacon quidam noctu præteriens monumentum, quum ſibi viſus eſset videre ſpectrum,

Superſti.

ctrum, accurit, lancea traiecturus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura. O mentem verè liberam omni formidine, quæ nec laruarum ac lemurum occursu terreri potuerit. tio nulla.

69 Lepidè.

Lacon alius quũ voto se obstrinxisset, quòd se de Leucate pręcipitē daret, cōscendit montem, & conspecta altitudine sese auertit. id quum illi probri gratia obijceretur. Non putaram, inquit, illi voto maiore voto opus esse, loco elusit inconstantiæ formidinisque crimen. Etenim qui facinus arduũ concipit animo, prius à dijs optare debet animum facinori parem.

70 Belli disciplina.

Quidam in acie quum strictum iam ensem in hostem esset infixurus? quoniã interim signum datũ est receptui canens, non infixit. Roganti vero cuidam quur hostem quem in potestate habebat, non occidisset: Quoniam, inquit, melius est parere Imperatori, quàm hostem occidere. Exemplum disciplinæ militaris, à qua immane quantum recesserunt, qui sub belli titulo mera exercent latrocinia. Olim non licebat ferire hostem, nisi tuba dedisset signũ Eadem simul atq; cecinerat receptui, homicidij crimen erat hostem interemisse.

71 Argutè.

Quidã Laconi in Olympico certamine superato dixit. Aduersarius tuus ò Lacon te fuit potentior: Imò, inquit, ad deijciendũ accommodatior. Quoniã certamen artis erat magis quàm virtutis. Lacedæmonius nō putabat se ob id deteriorem, quòd victus esset. Dicti argutia sita est in ancipiti voce; nam κρέιττων & meliorem significat, & potentiorem, siue superio-

periorem, aut præstantiorem. Is verè inferior est, qui honesto vincitur.

72 Aetoli quondā ingressi regionē Laconicam, abduxerunt quinquaginta seruorum millia. Vnde Lacon quispiam senior festiuiter dixisse fertur: Magno bono fuerunt hostes Laconiæ, quam tanta turba leuarunt.

73 Mos erat apud Lacedæmonios, vt rex hostes aggrederetur, præcedente quopiam gestāte coronam, qui in certamine victor aliquando tulisset coronam. Cum igitur Lacon quidam in Olympijs magnam pecuniæ vim respuisset, sed multo cum sudore deiecto aduersario coronam tulisset, cuidam dicenti, Quid emolumenti tibi adfert victoria ò Lacon? ille ridens & alacer respōdit, Ante regem inquit, coronatus incedens, pugnabo cum hostibus. Generosæ mentis est, laudis amore teneri potius quàm pecuniæ.

74 Miles quidam Lacedemonius quum prostrato hostis insideret tergo occisurus, rogatus, vt se verteret, & in pectus potius stringeret ensem: rogatus quid ita, Ne amasius, inquit, meus erubescat, si viderit auersis confossum vulneribus.

75 Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in Olympijs & filios, & ex filio filiaque nepotes vidisset coronari: Morere, inquit, Diagora, non in Olympum ascendes? Sentiens tum optimū exire de vita, quum res sunt prosperrimæ. Ita Plutarchus in Vitis: Meminit & Cicero in Tusc. quæst lib. 1.

76 Lacon quidam pędagogus pueri cura susce pta quum interrogaretur, quid esset illum doctūrus,

ſtūrus, Efficiam, inquit, vt honeſtis delecte-tur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad veram fęlicitatem, quàm amare virtutē propter ſe, odiſſe vitium propter ſe.

Spartanus quidam interrogatus, quid con- 77 ferrēt vtilitatis pueris adhibiti pedagogi: Efficiunt, inquit, vt quæ ſunt honeſta, eadem pueris fiant etiam iucunda.

Ageſilaus dicebat ſic iucundum eſſe lauda- 78 ri ab his, qui non vererentur & vituperare, ſi quid diſplicuiſſet Tales enim ſi quid laudant, iudicio laudant, non metu aut adulatione.

Demonides amiſſis furtō crepidis, precatus 79 eſt, vt eius qui ſuſtulerat, pedibus conuenirent. Viſus eſt bene precari, quum illi magnum precaretur malum, videlicet pedes diſtortos, quales habebat Demonides.

Lacedęmonij quū Smyrneis egentibus com- 80 meatum miſiſſent, atque illi beneficium verbis attollerent, Lacedæmonij ſermonē interrumpentes, Nil magni eſt, inquiunt; Hæc enim colligimus vnius diei prandio nobis & iumentis detracto. Gratius eſt beneficium, quod extenuatur, ab eo qui confert. Nam qui quod largiuntur exagerant, qui pleriſque mos eſt, bonam gratiæ partem amittunt.

Lacydes Arceſilai familiaris Cephiſicrati 81 crimen læſæ maieſtatis deprecan:i, vnà cum reliquis amicis aderat. Attamen accuſator annulum exhiberi flagitaret, per quem coargui poterat, isque clàm in terram demiſiſset, Lacydes ſentiens pede impoſito texit. Inficiatus eſt igitur Cephiſicrates & abſolutus. Mox reo iudicibus, vt mos eſt, agenti gratias,

quidam è iudicum numero qui viderat, iussit vt Lacydi quoque gratias ageret.

82 Arcesilaus quum arderet podagræ doloribus, dum q. Carneades inuisisset, atque exiret tristis: Mane, inquit, Carneade, nihil enim illinc hùc peruenit, ostensis pedibus & pectore: Sentiens pedes quidem dolere, sed animum dolore vacuum esse.

PRISCA LACEDAEMONIORUM instituta.

1 Ad publica conuiuia ingredientibus, qui natu erat maximus, singulis ostendebat fores, dicens: Per has nullus egreditur sermo: admonens nihil effutiendum, si quid liberius dictum esset in conuiuio. Hunc morem instituit Lycurgus.

Silentiū.

2 Quoniam apud Lacedæmonios in summo pretio erat ius, quod illi nigrum appellant, adeò vt seniores hoc contenti non desiderarent carnes, sed eas iuuenibus cederent, Dionysius Siciliæ tyrānus dicitur huius gratia coquum emisse Laconicum, eiq; mandasse vt sibi hoc ius appararet, nullis parcens impendijs. Quod vbi rex gustasset, ac displicuisset, expuit. Tum coquus, Hoc, inquit, ius ò rex sumendum est, postea quàm te Laconum more exercueris, & in Eurota laueris. Festiuius hoc narratur à M Tullio Tuscul. quæst. lib 5. in hoc varians à Plutarcho, qui scribit illum, Spartę in phiditijs cœnauisse & à cœna negasse sibi nigrum illud ius, quod cœnę caput erat, placuis-

Exercitatio p cōdimēto.

placuisse: tum qui illud coxerat respondisse, minimè mirum, si displicuisset, condimenta enim deesse: ac Dionysio rogante, quæ tandē illa? Labor, inquit, in venatu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis his enim rebus Lacedæmoniorum epulas condiri.

Lacedæmonij posteaquàm moderatè biberunt in conuiuijs publicis, discedunt absq tęda: non enim fas est illis ad lumen incedere, nec hac via nec illa, quo consuescant in tenebris noctuq; confidenter & intrepide ire. Id interdum in bellis vsu venit, vt necesse sit. 3 Tenebris assuescere.

Jjdem literas quidem discebant ad vsum, cæteras verò disciplinas exoticas eijciebant, nec minus homines harum professores quàm ipsos libros. Hæc autem erat illorum eruditio. bene parere magistratibus, patientem esse laborum, & in prælio aut vincere, aut mori. Hoc animo fuerunt olim & Romanorum quidam, qui philosophos Græcos vrbe pepulere, quòd curiosis disciplinis auerterent iuuentutem ad ocium & ignauiam, redderentq; ad disserendum quidem instructos, ad gerenda verò Reipub. munia inutiles. 4 Philosophica rustica.

Perseruabant absque tunicis vestem vnicam accipiētes corporibus squalidi, quippe à balneis & vnguentis ferè in totum abstinentes. Nemo tales facilè inuadit tum inopes, tū duros: nec malis artibus cogebantur rem quærere, qui tam paruo contenti sunt. Hæc Lacedæmonij, qui nec philosophorum dogmata, nec Christum nouerant, & non pudet nos delitiarum nostrarum? 5 Frugaliter.

Iuuenes verò gregatim ac turmatim dormiebant 6

Frugaliter. miebant supra stibadas, herbæ genus, quas ipsi sibi congerebant ex arundine apud Eurotam nascente, cuius summa non ferro, sed manibus defringebant: Per hyemem verò sustinebant sibi, quos vocant Lycophones ac stibadis commiscebant, quod ea materia caloris quiddam habere videretur. Vbi sunt nunc qui toto corpore plumis anserinis indormiẽtes queruntur ob duriciem sibi dolere latera?

7 Amor animi. Amare puerorum indolem, qui probo ingenio videbantur, permissum illis erat, cæterùm abuti illis turpissimum habebatur, quasi corpus adamaretur potius quàm animus. Quòd si quis accusatus esset, quòd parum honestam cum illis habuisset cõsuetudinem, is per omnem vitam infamis erat, & à publicis honoribus submouebatur. Hoc non solùm in pueris, quorum ætati cõsulens lex permisit grandioribus amare, sed citra turpitudinem, locum habet, verùm etiam in coniugibus.

8 Sapiẽter. Mos erat vt adolescentes quopiam abituri, à senioribus intorrogarentur, quò irent, & ad quid: obiurgabatur autẽ, qui vel non responderet percunctanti, aut friuolas causas recitaret. Senior qui non obiurgarat adolescentem ipso pręsente delinquentem, eidem pœnę erat obnoxius quam daturus erat si peccasset ipse. Cęterùm qui obiurgationem molestè ferebat, in magno erat probro. Meritò puerorum errata imputantur ijs, quorum partes erant ea vel arcere, vel corrigere. Simul autem magna necessitas habebat seniores, nè quid testibus adolescentibus præter decorum committerent. Nam qua fronte obiurgarent iuniores,

niores, si ipsi senes essent obiurgandi?

Si quis in peccato deprehensus fuisset, is co- 9
gebatur aram quandam, quæ erat in vrbe, cir-
cumire ac vituperationem interim in ipsum
compositam canere, quod nihil aliud erat, quã Castiga-
seipsum sua voce obiurgare. Ingenui pudore tio.
& laudis amore melius ducuntur ad honesta.
Virgis aut flagris cædi seruile est.

Quin & ille mos erat, vt iuuenes non solùm 10
suos quisq; parentes reuererentur, hisq; dicto
audientes essent, verùm etiam vt omnes seniores
vererentur, tum de via cedentes, tum è se- Commu-
dibus assurgentes, ac prætereuntibus illis ta- nitas.
cisi quietiq;. Quare factum est, vt quisq; non
quemadmodum fit in aliis ciuitatibus, in pro-
prios modò liberos, seruos ac possessiones au-
thoritatem haberet: verum etiam in amicorũ
vicinorũ liberos ac possessiones perinde ius ha-
beret atq; in sua propria: vt omnia quàm ma-
xime inter se cummuniter haberent, ac aliena
quisq; nõ aliter quàm sua curaret. Intellexe-
runt illi quantam vtilitatem haberet cõmu-
nitas, non adacta, sed ex mutua beneuolentia
proficiscens. Quod enim à Pythagora prodi-
tum est amicorum cõmunia esse omnia, id il-
li volebant in Repub. sua quàm latissime pate-
re. Omnes enim ciues inter se amici sunt mul
to magis omnes eandem professi religionem.
Postremò inter omnes homines ob hoc ipsum
quòd homines sunt, intercedere deberet mu-
tua beneuolentia.

Cæterùm puer ab quopiam castigatus, si 11
querelam ad patrem detulisset, turpe erat pa- Discipli-
tri, si hoc audito non iterum filium emendas- na pue-
set.

cerum. set. Si quidem ex institutione maiorum habe-
bant hanc de se mutuo fiduciam, vt crederent
neminem esse, qui cuiusquã liberis, quos quis-
que pro suis habebat, quicquã imperaret inho
nestum. Prima ætas, quoniã nondum sentit
quid turpe, quid honestum, verberibus eget.
Solent autem pueri à præceptoribus cęsi apud
parentes quæri de crudelitate eorum, à quibus
castigati sunt. Ea res quoniam minuebat aliorum
seniorum authoritatem, hanc fenestram
occluserunt liberis suis, vt omnium seniorum
eadē esset in pueros authoritas, quę patribus.

12 Furantur illic pueri etiã ex esculentis quicquid
possunt discentes dextrè imponere vel
dormientibus, vel indulgentius sua seruantibus.
Deprehenso pœna erat vapulare & esurire.
Datur enim illis cœna per quàm tenuis,
quò dum suopte ingenio depellunt inopiam,
cogãtur audaces esse & callidi. Hoc erat quur
cibi inopia præmerentur: quin ob id et à dabatur
illis victus exiguus, vti cõsuescerēt nunquam
expleri ad satietatē vsque, sed famem
tolerare possent. Si quidem hac ratione existimabant
illos & ad bellum vtiliores euasuros,
si valerent, & post toleratã inediam perdurare
in laboribus: quin & tēperatiores vilibusq; contentos
fore, si longo tempore minimis impendijs degerent.
Insuper citra obsonium assuescerent viuere, & quemuis cibum
appositum boni consulere; existimabant corpora
fore tum salubriora, tum maiora: quòd
subtracta cibi copia cõferret ad proceritatem,
dum nō depressa corpora tolluntur in altum
potius quàm in latum, redduntúrq; etiã pulchriora.

Furandi ars.

Non est styl⁹ Plutarchi.

Sentētia est apud Xenophontem.

chriora. Tenuis enim & gracilis corporũ habitudo obsequitur artuum momento: obesitas verò ex cibi copia collectã, propter grauitatẽ obsistit. Vt ea gens nihil dabat voluptati delitijsve, sed in omnibus spectabat Reipu. commoda, longè lateq; dissentiens à plurimorum sentẽtia, qui sibi persuadent, nihil esse vtilius quàm pueros immodico cibo potuq; saginare: quum ea res nõ modo pigros reddat & laboribus inutiles, verumetiam tum corpora reddat deformiora, tum ingenia crassiora.

Nec minor illis cura fuit de genere musices, modorum, & cantionum, quàm de victu, cultu, & cæteris quæ cõmemorauimus. Hæc autem talis erat, vt animi vim ac spiritus excitare: & impetum diuino afflatui similem, adque res gerendas accommodum induceret, quum reliquis Græciæ ciuitatibus magis placeret musica demulcens & ad voluptatẽ mollitiemq; effœminans animos. Nam Plato magni referre putat, quo genere musices vtantur ciues. 13 Musica virilis.

Quin & orationis genus simplex & inaffectatum, nihil habens molle ac delicatum, nec in alijs versabatur argumẽtis quàm vel in laudibus eorum, qui fortiter ac generosè vitam exegissent, quiq; pro Sparta occubuissent, & ob id ab omnibus vt beati celebrabantur, vel in vituperandis his qui metu periculorum nihil egregij gessissent, & qui ob ignauiã à morte cruciabilem, infelicemq; vitam viuerent: vel in pollicatione per glorię studium accedente animos ad virtutem, ad cuiusq; ætatem accommodare. Itaq; tres erant apud illos chori 14 Chori tres.

iuxta triplex ætatũ discrimen, quibus in festis simul cõstitutis, senũ chorus incipiẽs canebat:

Nos sumus olim strenui iuvenculi.

Secundus, in quo erant viri robustæ ætatis, ita respondebat:

At nos sumus, si vis, facito periculum.

Porrò tertius qui erat puerorum, ita canebat:

Præstantiores nos futuri olim sumus.

15 Quin insuper apud illos erant numeri, ad quos temperarent incessum cõcitandis animis ad fortitudinem, audaciam mortisq; contemptu accõmodi, quibus vtebantur tum in choris, tum ad tibiam tendentes in hostes. Siquidem Lycurgus rei bellicæ studium cum musices studio copulauit, quò in mirum nimis bellandi ardor modulatione temperatus cõsonantiam aptumq; concentum haberet. Vnde mos erat, vt in bellis Rex priusqaam iniret præliũ, musis sacrificaret, quò pugnãtes facinora ederent digna, quæ scriptis honestaque memoria celebrarentur. Nec permittebant, vt quisquã aliquid de veteri musica mutaret, adeò vti Terpandrum quum esset antiquissimus, & omnium eius qui citharœdorum præstantissimus, egregiusque gestorum heroicorum celebrator, tamen Ephori mulctauerint, eiusque citharam arreptam taxillo affixerint, quòd vnam tantũ chordam in ea præter necessitatẽ intendisset, ob vocis varietatẽ. Non enim probabant modos nisi simplicissimos. Ac Timotheum certantem in Carneis (id festum erat in honorem Carni cuiusdam vatis institutum: Pausanias autem iudicat apud illos Apollinem dici Carnion) ex Ephoris quidam arrepto ense interroga-

Musicæ genus.

terrogaret, ex vtra citharæ parte incidi vellet cordas quæ accesserant vltra septem. Et vbique gens illa frugalitatem colebat, luxum horrebat, metuens à maiorum institutis recedere, quòd ex his fontibus nasci soleat omnis rerum publicarum pernicies.

Quin & sepulchrorum vniuersam superstitionem sustulit Lycurgus, permittens vt non solùm intra ciuitatem humarentur cadauera, verum etiã vt monumenta templis vicina haberentur. Submouit & funebres expiationes, nec concessit, vt quicquam vnà cum cadauere sepeliretur. Nam aliæ nationis si quid fuisset viuo charissimum, id mortuo addebant in sepulchro: sed in puniceo amictu, & oleæ folijs ex æquo omnes sepeliri iussit. Vetuit etiam titulos & inscriptiones addi monumentis præterquàm eorum qui in bello cecidissent. Sustulit autem & luctus & funebres exequias, quas reliquorum hominũ vulgus, incredibili sumptu & apparatu, etiã per conductos ploratores, celebrare consueuit. 16

Peregrinari illis concessum non erat, nè morum peregrinorum vitæq; incompositæ contagium attraherent. Quin & peregrinos vrbe exigebant, nè paulatim inundantes mali cuiuspiam ciuibus existerent magistri. Quisquis autem ciuium non tulisset liberorum suorum iuxta patrios ritus institutionem, iure ciuium priuabatur. Rursus narrant quidam, quicunq; peregrinus Spartanæ ciuitatis institutis sustineret exerceri, eum ex Lycurgi sententia, admitti in eam ciuilitatis portionem, quæ fuerat à priscis ordinata. Cæterũ vendere ius ciuita- 17

Peregrini mores

tis nulli fas erat. Perſpexerat vir ille pruden-tiſſimus, commercijs exterorum ac negotiatorum, ciuitates quamuis bene inſtitutas, corrumpi, quod ad nequitiam omnes ſunt magis dociles, quàm ad virtutem. Sed nulla mixtura perniciosior, quàm quæ per imperij tranſlationem prolationemve inuehitur. Sic influxu Grecarum nationum effœminata eſt Roma. Sic barbarorum commercio tandem & Sparta ex ſanctiſſima facta eſt corruptiſſima. Sic aliarum nationum admixtu effœminata eſt Gallia; non nihil etiam Germania.

16 Communitas. Vicinorum famulis perinde vt ſuis vti mos erat, ſi quando quis opus haberet itidem & canibus & equis, niſi forſitan his tum opus eſſet hero. Quin & ruri ſi qua re quis egeret, aperris foribus, & ablatis ab eo qui habebat ad vſum preſentem accommodis, obſignabat locũ, vnde abſtulerat, atq; abibat. Inter huiuſmodi mores, vbi locum inuenerit inſatiabilis auaritia? Vbi rapacitas aliena pro ſuis vindicantiũ. Vbi ſupercilium è diuinis ſumptum? Vbi latronum immanitas ob aliquantulum nummoſum viatorem ignotum & innocuum iugulantium? Diceres hoc Germane Chriſtianos, ſi pro Lycurgo Chriſtum nacti fuiſſent legumlatorem.

17 Callidè. In bellis vtebantur Puniceis tunicis, ſiue ꝙ hic color videbatur illis aliquid habere virile: ſiue quòd ſanguineus coloris rubor plus terroris incuteret bellorum imperitis: ſiue nè protinus conſpicuum eſſet hoſtibus ſi quis vulnus accepiſſet, ſed vtiliter laterent, ob veſtem ſanguini concolorem.

Si quando stratagemate hoc est, callido cõsilio superassent hostem, Marti bouem immolabant: sin aperto prælio, gallum: hoc pacto consuefacientes belli duces, vt non solùm fortes essent ad prælium, verum etiã callidis cõsilijs aduersus hostem instructi. Præclarius.n. existimabãt hostẽ ingenio citra sanguinẽ deijcere, quàm pugna plerumq; vtrunq; cruenta. 20 Consilia in bellis.

Cùm Deos cõprecantur, hoc votis addunt: vt possint iniuriam pati: quòd neminem iudicarent ad gerendũ imperium, aut alioqui magnas res obeundas idoneum, qui quauis iniuria commoueretur. 21 Tolerantia.

Summa cómprecationis hæc erat, vt dijbonis adderét honesta, præterea nihil. Non aliud petebant virtutis præmium quàm honestam famam. 22 Vota.

Venerem quam illi vocant μορφὼ, armatam colunt, quin omnes etiam deos deasq; hac figura fingunt, vt lanceam teneant, hac imagine significantes omnes esse bellica virtute præditos. Quoniam nihil ducebant turpius ignauia, nihil bellica virtute pulchrius, tali specie proponebant Deos suos, quales cupiebant esse ciues. At cæterorum Græcorum superstitio faciebat Deos ociosos, & quietos, eoque fingebant illos gestu recumbentium. 23 Armati dij.

Iam & prouerbio celebratũ est apud illos, admota manu fortunam esse inuocandam: quò significabant sic esse inuocandos Deos, vt simul & manũ apponamus, & nostram addamus operam, alioqui frustra inuocari. Verum est, numini acceptum ferri oportere, si quid in actionibus hominum prosperè cedit, sed non fauet 24 Industria.

numen ociosis ac pigris. Vult sua munera ad nostram venire industriam; nè stultum videatur, si faueat ipsius dona contemnentibus.

25 Pueri ostendebant seruos, qui vino essent temulenti, quò magis abominarentur ebrietatem, videntes quàm deforme spectaculum sit homo immodico madens vino, quamque dementi similis. Imò cogebant helotes quàm plurimum bibere, deinde saltationes ineptas salire, & carmina quædam ridicula canere. Ita quod alij prolixo sermone vix persuadent, sobrietatem esse rem honestissimã; ebrietate nihil esse homine indignius: illi compendio ponebant ob oculos, sed in mancipijs, ad quorũ mores degenerare ingenuis turpissimum est.

Temulẽtia.

26 Mos erat apud illos, nõ pulsare fores atriorum, sed voce foras euocare, si quid vellent. Adeò nihil clam geri volebant, sed pro palam omnia.

27 Strigibilibus quibus sudor abstergeretur nõ ferrei, sed arundineis vtebantur in balneis, vt minus operosis, paruoq; parabilibus nusquã non memores frugalitatis ac parsimoniæ.

Parsimonia.

28 Comœdias & tragœdias non audiebant; vt nec serio, nec ioco quicquam audirent repugnans legibus. Leges enim prohibent stupra, incestum, & adulteria: prohibent dolos, iniurias, furta, cæteraq; flagitia: at in fabulis, talia poetę dijs affingunt. Nec placuit illis quorundam excusatio, fabulas ad voluptatem fingi, non ad fidem veri. Voluptas ea corrumpit imbecillium animos. Hanc ob causam Archilochum poetam quum venisset in Lacedæmonem, eadem hora expulerunt, quòd intellexerant,

rant; ab illo scriptum, satius esse abijcere arma, quàm mori: Carmen sic habet:

Scuto aliquis gaudet Saiorum, quòd bene pulchri.
Deserui nolens inter opaca rubri.
Ille quidem clypeus valeat, quoniam mihi posthac
Illo haud deterior forsitan obueniet.

Virginibus ac pueris sacra erant communia, quo vel sic puellæ ad masculinum robur proficerent. 29

Sciraperhidam mulctarunt Ephori, quòd à multis erat iniuria affectus. Interpretabantur enim illius ignauiam esse in causa, quòd complures auderent eundem lædere. Nam qui veterem impunè fert iniuriam, inuitat nouam. Si qui primus læserat delatus dedisset pœnas legibus, cæteri temperassent ab iniuria. 30. Lenitas praua.

Scutiferum militem interimere, quòd scuto nonnihil purpurei panni intertexuisset. Intantum horrebant exemplum peregrinæ luxuriæ, non ignari ex minimis initijs, immedicabilem vitiorum colluuiem inundare, eoq; tutissimum esse iudicantes principijs obstare. Ob id in primos authores seuerissimè animaduertebant. Plurimum nocuit Reipu. quisquis fenestram vitijs aperuit. 31 Seueritas.

Adolescentulum ex eorũ numero, qui exercebantur, increpuerunt, quòd viam nosset, quę ducit in Pyleam: adeò studebant suos à peregrinationibus ac rerum exoticarum cognitione seruare alienos, nè per occasionẽ à patrijs institutis degenerarent: præsertim quum Arcadia, cuius est Pylea, luxu, delitijsq; barbaricis esset corrupta. 32 Peregrini mores

Cresiphontem eiecerunt, qui se profitebatur

Loquacitas. tur de re quauis totum diem posse dicere; dicentes boni oratoris esse, sermoné habere rebus parem. Nulla in re iustius putarunt adhibendam frugalitatem, quam in oratione, quā Hesiodus non aliter quàm pretiosum thesaurū parcissimè censet esse depromendā ad vsum, non ostentationem.

34 Pueritiæ dura. Pueri apud illos in aram Dianę, cui ab indicibili virtute cognomen orthia, flagellis ex more totum diem cęduntur: itaq; frequenter durant ad mortem vsq; hilares ac læti, concertātes inter sese de victoria quis ipsorū diutissimè, fortissimeq; toleret verbera, victor cū primis celebris habetur. Hoc certaminis genus appellant διαμαστίγωσιν. Renouatur autem quotannis. Huius consuetudinis originem indicat Plutar. in vita Aristidis. Cum Pausanias paulisper semotus à statione militum rem diuinam faceret, Lydi aliquot incursione facta, sacrificiorum apparatū diripuerunt: quos ipse cum comitibus suis, comprehensos, quoniā inermes erant loris cecidit. In huius facti memoriam fieri cœptum est Spartę, quod retulimus. Pausanias in Laconicis diuersam adfert huius cōsuetudinis causam. Quum Limnates, Cynosurenses, Mesoani, & Pitanenses Dianæ sacrificarent, in dissidiū venerunt, ex dissidio ad pugnā, adeò vt multis cadaueribus ara cōpleretur. Reliquos pestilentia consumpsit. Hinc proditum est oraculum, aram Dianæ humano sanguine expiandā esse. Cum igitur immolarent, cuicunq; sors obuenisset, Lycurgus eam mactationem vertit in flagellationē adolescentulorum. Ita factum est, vt citra necem homi-

hominum ara sanguine humano expiaretur. Hoc exemplum vt imitari sit ineptum, ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui sic in delitijs eos educamus, vt ad studiorũ quoq; laborem sint inutiles,& omnis increpationis quamuis blandæ impatientes.

Hæc vtcunq; æstimētur, vnum tamen quiddam ad honestatem ac beatitudinem condu- 35 Ocium liberale.
cēs ciuibus suis prçstitisse videtur Lycurgus. Quid hoc? Affatim ocij, propterea quòd sedentarias artes in totũ attingere fas non erat. Neq; prorsus opus erat vllo opificio operosóque ad quæstum, posteaquàm diuitijs in totũ, tum admirationem tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc est, mancipia colebant illis agros, fructumq́; reddebant à maioribus prçfinitum. Sunt & hodie, qui hoc exemplũ imitentur, per seruos aut cõductitias operas, aut per eos quos ex liberis seruos faciunt pleraq; facientes, non vt ipsis interim vacet meditari meliora. sed vt ocium habeant bibendi, aut ludendi aleam.

Erat autem detestabile, si quis alicui plu- 36
ris locasset agrum, quàm erat præscriptũ, quò simul & mancipia lucri gratia libentius inseruirent, nec ciues plus solito quærerēt. Quanto consilio ea gens omnium vitiorum materiã in mancipia rçijciebat, ab ingenuis arcebat: contrà quàm reliquæ faciebant nationes, quæ liberis luxus, libidinis, auaritiæ, temulentiæque seminaria vindicant, seruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

Interdictum erat illis nauticam exercere, 37
ac naualibus vti pugnis, tametsi post naualibus

prælijs

prælijs mare potiti rursus abstinuerunt, quod perspicerent ciuium mores corrũpi. Sed denuo ab hac sententia mutati sunt, quemadmodum in cæteris omnibus. Vbi pecuniæ sunt in Lacedæmoniorum regionem coniectæ, qui eas importarent, morte damnati sunt. Siquidem Alcameni, ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum. Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilo secius tamẽ Lysander deuictis Atheniensibus, magnam auri argentiq́ue vim inuexit, nec solùm pecunias receperunt, verumetiam ipsi viro honos est habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus vteretur, nec à iureiurando recederet, sexcentis annis in Græcia primas tenuit & legum æquitate & gloria. Cæterùm quum ab his paulatim deflue rent, inundaretq́; obiter diuitiarum amor, & auaritiæ malum: non solùm ob hæc decreuit illorum potentia, verumetiam quibus antea socijs & amicis in bello fuerant vsi, eos inimicos habere cęperunt. Porrò quum ita se gererẽt, tamen post Philippi Macedonis in Cheronea victoriam, quãquàm Græci cæteri omnes illum Imperatorem terra pariter ac mari declarassent, ac post hunc Alexandrũ filium, euersis Thebanis, soli Lacedæmonij tametsi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, essentque non modò perpauci propter assidua bella, sed multo quàm antea imbecilliores captu faciles essent, facti, quoniam adhuc seruabant admodum exiguas quasdam Lycurgicarum legum scintillas, non se præbuerunt belli socios, neque cæteris Græcis, neq; post Macedonicis regibus, neque in commune cum

illis

Pecunia pestifera res.

illis concilium venerunt, neq; tributum pendere coacti sunt: donec per omnia cōtemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppressi sunt, ita vt nihil iam reliquum esset patriæ institutionis, sed reliquorū similes effecti, & gloria, & libertate, quam prius obtinuerant, exuti sunt, & in seruitutem traducti. Graue documentum vniuersis, imperia virtute parari, auaritia, luxu, delicijsq́; vel perire, vel verti in tyrannidem. Degeneratio.

APOPHTHEGMATA Lacænarum.

1 Archileonis Brasidæ mater, post obitum filij quum Amphipolitę quidam venissent Spartam, eamque inuiserent, percunctata est num honestè, & vt Spartano dignū erat, occubuisset: illis iuuenis virtutem amplificantibus, ac dicentibus eum in bellicis negocijs Lacedæmoniorum omnium esse præstantissimum, respondit: O hospes, honestus quidem ac strenuus erat filius meus, sed multos illo præstantiores habet Lacedæmon. Habetur pa 56. & po. 62.

2 Gorgo Cleomenis regis filia, quum Aristagoras Milesius Cleomenem ad bellum pro Ionibus aduersus Regem Persarum suscipiendū hortaretur, magnam pecuniarum vim pollicens, quantoq; magis ille recusabat, tātō plus adderet promissæ summæ. Pater, inquit, corrumpet te hic peregrinulus, ni ocyus eum edibus extruseris. Vbi nunc sunt, qui dicant, auarum Pecunia contempta.

rum mulierum genus, quum Gorgo pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?

3 Eidem quum pater aliquãdo mandasset, vt cuidam mercedis nomine daret frumentum, & elogium addidisset: docuit enim me vinũ reddere suauius. Ergo inquit, ò pater, & vini plus bibetur, & qui bibent, delicatiores decorioresq; reddentur. Quis satis prædicet hanc puellam & sene, & viro seniorem? Atqui solet hic sexus maximè capi rebus suauibus.

Simile habetur antea pagi 53. p. 43.

4 Eadem quum videret Aristagorã à quopiã è famulis calceari: Quid, inquit, pater? Hospes iste manus non habet? Existimabat, non ferendas viri delitias, qui in eo abutebatur famuli opera, quod ipse suis manibus facere sibi poterat. Et non pudet quosdam quibus vestiendis comendisque vix decem famuli sufficiunt? Opus est famulo qui ventrẽ exoneraturo soluat ligulas, qui fœnum aut lanã porrigat extersuro, ac minimo minus qui abstergat.

Seuerè

5 Cum hospes quispiã molliter vestem prælongam duceret, protrusit hominem, dicens: Non tu hinc abis, qui nec ea possis, quæ sunt fœminarum? Mulierum est laciniosis & in humum defluentibus vti vestibus, quin & caudas admodum longas interdum trahunt, nec tamen grauantur onere aut succingunt.

Seuerè

6 Gyrtias quum Acrotarus, qui illi erat ex filia nepos, e quadam puerorum pugna multis acceptis plagis domũ pro exanimi relatus esset, plorantibus cæteris familiaribus ac notis: Non tacebitis, inquit; Declarauit cuius esset sanguinis. Addidit fortes non esse complorandos, sed sanandos.

Pudicè.

Cùm

Cùm illi è Creta nuncius esset allatus de morte Acrotari: Cùm ad hostes, inquit, proficisceretur, non ne futurum erat, vt aut ipse moreretur, aut illos occideret? Iucundius autem est audire quòd mortuus est, vt & ipso, & ciuitate, & progenitoribus dignum erat, quàm si iners & imbellis per omne æuum viueret. Solent auiæ tenerius & impotētius amare nepotes suos, quàm ipsæ matres. Et vbi nunc sunt, quæ in morte liberorum confugiunt ad laqueum, quum Gyrtias nepotem & semine- cem lugeri vetuerit, nec eundem flendum putarit; quòd fortiter pugnans interijsset? 7 Fortiter. Prudenter.

8 Damatria quū accepisset filiū ita se gerere in bello, vt tali matre videretur indignus, domū redeuntē interemit. Qua de re hoc fert epigr. Fortiter.

Transgressum leges mater Damatria natum
Ipsa Lacæna necat, non Lacedæmonium.

Hoc facinus propius accedit ad barbaricā immanitatem, quàm ad fortitudinem. Vtile tamen exemplum est ad exprobrandā vulgò matrum nimiam in liberos indulgentiā, quæ ob hoc ipsum sæpe impotentius amant eos, quòd sint nequitia corruptissimi.

9 Altera quædam Lacæna filium qui deserto in acie loco fugerat, vt patria indignū interemit, dicens: Haud meum est hoc germen, in quem hoc extat epigramma: Fortiter.

Germen iners abeas ad tartara, teq; prorsus.
Eurotas ceruis nec det aquam timidis.
Ignauus catulus, mala sors hunc, vade sub Orcum.
I Sparta indignus, quem nec ego peperi.

Alia quædam quum filium audisset fortiter in acie cecidisse, ait.

Plorentur timidi, mi insletus humabere nate,
Et matre hac verè dignus es, & patria.

Habetur pag. 119 apo. 48. Hic ante tributum est Tynnico, quod tamen Philciphus separatim commemorat.

10 Animosè. Alia quædam vel audierat filium incolumem, sed fugisse ab hostibus, scripsit illi: Malus, rumor de te sparsus est, aut hunc dilue, aut ne sis. Præstabilius iudicauit mori, quàm cum ignominia viuere.

11 Rusticè. Alia rursus quum filij, qui è prælio fugerāt, ad ipsam venirent: Quò, inquit, citis, ignaua & fugitiua mancipia? & ostenso ventre: Num hac inquit, denuo subituri, vnde emersistis? Hoc apophtegma Cynica dignum est.

12 Fortiter. Quædam filium ad se venientem conspicata, percunctata est, quid ageret patria: is quū respondisset, perire omnes, laterem coniecit in illum, occiditque, dicens: Te igitur nobis misere mali nuncium? Vita putauit indignū, qui cum suis perire non sustinuisset.

13 Animosè. Cuidam qui matri narrasset quàm generose frater occubuisset: Proinde non turpe est, inquit, tibi non contigisse illi esse comitem?

14 Fortiter. Quædam filios habebat quinque, posteaquā in bellum emiserat, ante suburbanum stabat expectans quis esset belli exitus. Vt accessit quispiā nuncians filios illius omnes occubuisse: Non istud percunctabar, inquit, ignauum mancipium, sed quid ageret patria. Is cum respondisset, à patria stetisse victoriam. Libenter igitur, inquit, accipio filiorum interitum. Egregia mulier priuatum in liberos affectum, publicæ in patriam pietati posthabuit.

15 Quædam sepeliebat filium, ad eam quum

vilis anicula quædam acceßißet, dicens: Heu fo tunam ò mulier: illa subiecit: Per Geminos, inquit, bonam equidem arbitror. Siquidem cuius gratia filium peperi, videlicet vt pro Sparta moreretur: id mihi cont git. Fortißima mulier aniculæ deplorationem vertit in gra ulationem. Huius meminit M. Tullius Tusculanarum quæstionum lib. 1. Fortiter.

Quum mulier quędam Ionica de texto quo dam suo, vt pretioso gloriaretur, Lacęna osten sis quatuor filijs, quos habebat moribus compositißimis. Huiusmodi, inqnit, decet esse honestæ, probæque mulieris opera, deq; his tollere animos & gloriari Iones operosis texturis văcant, quæ varia picturarum habent argumenta. At Spartana docui: nullum opus esse præclarius, quàm si filios honestis moribus instituat His enim melius ornari patriam, quàm auleis, aut vestibus Ionicis. 16 Grauiter.

Alia quum accepisset, quod filius peregrè agens inhonestè se gereret, scripsit illi. Malus rumor de te sparsus est, hunc tollito, aut ne esto. 17

Similiter quum Chij exules venissent Spartam, multis nominibus incusabant Pędaretū. eos mater Teleutia ad se accersit: ex his vbi cognouisset, quæ filio obijcerent, videreturque filius in culpa esse scripsit illi in hunc modum: Mater Pædareto, vt aut melius viueret, aut illic maneret, desperans se Spartæ esse incolumen. Virago mortem minata est filio, ni mores corrigeret suos. 18 Seuerè.

Altera filió iniuriarum postulato: Aut crimine, inquit, fili, aut vita teipsum libera: Ma 19 Seuerè.

ter in filium seuerior, quàm iudex, quæ extinctum malebat quàm cum ignominia viuum.

20 Claudi⁹. Alia filium claudum in aciem proficiscentē deducens, Fili, inquit, singulo quoque gradu fac virtutis memineris. Alijs claudicationis vitium solet formidinem incutere: at hæc monuit, vt ex ipso vitio sumeret animos ad rem fortiter gerendam: ita cogitans: nihil esse in fuga præsidij claudo aut vincendum est, aut moriendum.

21 Fortiter. Alia quum illi filius redijsset ex acie, atque ex vulnere pedis vehementer doleret: Si virtutis, inquit, memineris ò fili, non solùm non dolebis, verumetiam bono futurus es animo. At vulgus matrum solet filiorum dolorem suis quærimonijs & lachrymis exasperare, hæc animauit ad doloris tolerantiam.

22 Fortiter. Lacedæmoniu quidam sic in bello vulneratus, vt ingredi non posset, sed quadrupedum more ambularet, quum ob id derisus erubesceret, à matre reprehensus est his verbis: Quanto præstabat fili de fortitudine gaudere, quàm de stulto risu pudescere; Simile narrat Cicero de matre Sp. Caluidij, verba mulieris sumens ex apophthegmate quod paulò ante præcessit.

23 Fortiter. Alia clypeum imponens filio sic illum adhortata est: Fili, aut hunc, aut super hunc: Laconica breuitate sentiens sic rem gerendam in bello, aut vt victor clypeum referret, aut mortuus in eo domum reportaretur.

24 Fortiter. Alia rursus alio ad bellum proficiscenti clypeum imponens: Hunc, inquit, tibi pater semper seruauit, proinde tu fac serues eundem, aut ne sis.

Alia

Alia filio dicenti, quòd breuem haberet gladium: Tu, inquit, adde gradum: significans nihil obfuturam gladij breuitatem, si propius ad hostem accederet. 25 Argutè.

Alia quum audisset, quòd filius fortiter in prælio se gerēs occubuisset: Nimirum, inquit, meus erat. Non deplorauit mortem filij, sed de virtute sibi gratulata est. Contrà quum de altero audisset, quòd ob timiditatem prælium detrectans saluus esset: Nimirum, inquit, non erat meus: sentiens non esse habendos pro liberis, qui à parentum institutione degenerassent. 26 Fortiter.

Alia quum audisset filium in prælio cæsum: Deponite illum, inquit, vt erat in ordine locatus, eiusq́ locum expleat frater. Tale robur animi, quàm in paucis reperias viris. Non metuit orbitatem, modò vita patriæ impenderetur. 27 Fortiter.

Alia quum in publica, solenniq́; pompa audisset filium in prælio quidem tulisse victoriā, sed ex vulnerum multitudine mori, coronam non deposuit, sed glorians comitibus dixit: Quanto pulchrius est amicæ, in acie victorem occumbere, quàm in Olympijs parta victoria viuere. Quantum hæc virago dissensit à cęteris mortalibus, quibus persuasum erat, dijs proximum esse in Olympijs, ferre palmam, quum ibi non ageretur certamen virtutis, sed artis & impendiorum: tum nihil esse terribilius morte, neque quicquam esse tanti, quod vitæ iactura sit emendum? Hæc nullam existimauit victoriam speciosiorem, quàm quæ patriæ quæreretur, nec vllam mortem optabiliorē, quàm quæ cum hac laude contigisset. 28 Fortiter.

29 Quum quidam sorori suæ narraret, quàm Similẽ a- fortiter ipsius filius in prœlio occubuisset: Quã- tea pag. tum, inquit illa, de filio cępi voluptatis tan- 144. apo. tum tuam doleo vicem, qui à tam honesta so- 23. cietate defeceris.

30 Pudicè. Quidam Lacęnam misso nuncio solicitauit, num assentiretur vt ipsi sui faceret copiam. Cui illa respondit: Quum essem puella paren ti obedire didici, idque feci: mulier autem facta, viro. Itaq; si me inuitat ad honesta, viro meo primùm rem aperiat.

31 Pudicè. Virgo quædam paupercula roganti, quam sponso dotem esset allatura: Pudicitiam, inquit, à maioribus traditam. Genero è professa est eam esse pulchrè dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.

32 Pudicè. Lacęna rogata num ad virum accessisset, Non, inquit, sed ille ad me: Significans sese non libidinis causa commercium habere cum viro, sed parentibus ac legibus obtemperantem. Turpissimum enim est fœminæ, si virum ad coitum solicitet.

33 Fortiter. Virgo quædam clanculum corrupta, fœtum extinxit, tam interim patiens dolorem, vt nullam ederet vocem, adeò vt parturiens, & patrem, & alios qui aderant, falleret Nam magnitudinem cruciatus turpitudo cum honestate coniuncta superauit: Generosi animi erat, quòd ignominiam pati non posset: factum ipsum habebat turpitudinem, quam vt effugeret, nixus, in quibus aliæ mulieres solent miseras voces edere, silentio perpessa est.

34 Generosè. Alia quum venderetur, interrogata quid sciret: Fidelis inquit, esse. Existimabat fidem

in

in famula quouis opifico esse melius.

Alia similiter captiua quum interrogaretur 35 quid sciret: Probè, inquit, regere domum. Et hæc non vulgaris ars est in muliere.

Quædam à licitatore interrogata num esset futura proba si ipsam emeret: Etiam, inquit, si me non emeris.

Alia quum in auctione præco rogaret illā, 36 quid sciret: Libera inquit, esse: significans sese captiuam quidem esse, cæterùm ad illiberalia iussa non pari uram. Itaque quum emptor imperasset, quædam non conuenientia liberæ. Plorabis, inquit, qui tibi ipsi talē inuideris possessionē, moxque sibi necem consciuit.

Habetur antè de viro pag. 116. apo. 36.37. Simile habetur de viro pagin. 116. apo. 34. 38.

37 Agesistrata quum Agidem filium exanimem iacentem videret, exosculata faciem dixit, Nimia tua ò fili bonitas, nimia mansuetudo & humanitas te simul & nos perdidit.

38 Moliebatur enim Agis facinus sanè præclarum, sed inuidiosum nimirum vt degenerantes Lacedæmoniorum mores ad priscam illam seueritatem reuocaret. Interim dum studet offendere neminem, & gratificari omnibus, semet ipsum in exitium coniecit.

39 Eadem laqueo guttur ingerens: In hoc tantum, inquit, Spartæ vtilis fui. Doluit generosa fœminæ, quòd filio non licuit de patria, quemadmodum voluit, bene mereri.

Pietas in patriam.

40 Cum Thebani irrupissent in Laconicam & inter captiuos, captiuasq; multos etiam abduxissent helotas, iusserunt illos Terpandri, Alcmanis, ac Spendonis Laconica carmina canere: illi recusarūt, dicētes id nolle filias heriles: adeò plus apud illos valuit concaptiuarū puellarum

Seruorū turba.

larum autoritas, quàm iussa victoris. Hinc probarunt quidam esse verum, quod vulgò diceretur: liberum Spartæ maximè liberum esse, contrà maximè seruum. Ita Plutarchus in vita Lycurgi.

41 Theano vestem induens casu brachium nudauit, cuidam autem dicenti, ò pulchrum brachium: At non publicum, inquit. Admonens vni pulchrum esse, non ciuibus, & laudibus illius intemperantiam notans, qui alieni corporis nimium curiosus spectator esset.

APOPHTHEGMATA, Chilonis Laconis.

1 Non dubiũ est, quin Chilo Lacedæmonius, qui fertur vnus de numero septem Græciæ sapientum in apophthegmatis Laconicam indolem retulerit, quanquam scriptorum, vt opinor, vitio, non habent eandem gratiam, quæ illi tribuũtur. Diogenes Laertius hæc illi ascribit: Fratri querenti, quòd Ephorus ipse non crearetur, quum ille esset: Ego inquit, iniuriã ferre noui, tu non, significans neminem esse idoneum magistratui, qui non possit dissimulare multa præter æquum & bonum facta, iuxta illud, ἄρχον ἄκουον καὶ δικαίως κἀδίκως, i. Princeps æqua & iniqua pariter audias.

Idem tribuitur alteri. Moderatè.

2 Ab Aesopo interrogatus, quid ageret Iupiter respondit, Excelsa deprimit, depressa extollit: indicans arbitrio numinis res hominum sursum & deorsum volui, reuoluique.

Vicissitudo rerũ.

Inter-

Interrogatus qua re docti precellerent in doctos: Bona: inquit, spe. Doctos autem appellabat, honestis legibus ac moribus institutos, & iuxta rectam institutionem vitam agentes. Hi cæteris rebus pares hoc vno superant improbos, quòd post hanc vitam sperant rectè factorum præmia. Nam Lacones existimabant egregios viros post ob.tum in vitam beatam tran latos fieri diuos. 3 Virtutis pręmia.

Dicere solet, quid Lydius lapis est auro, id aurum esse homini. Lapis enim index affrictu prodit quale sit aurum, ipsum autem aurum arguit, quale sit hominis ingenium. iuxta illud, Magistratus virum arguit. 4 Auri index.

Iam grandæuus dicebat se sibi nullius facti conscium esse, cuius pœniteret, vno excepto, quod quum esset ascitus arbiter, vt inter duos amicos finiret controuersiam, nec quicquam vellet aduersus leges facere, persuasit alteri amico, vt ad alios deferret arbitrium. Hoc pacto & legem seruauit & amicum. Hic scrupulus non nihil mouebat senis animum, quod perfectę virtutis fuisset, nullo metu à regula legũ deflectere, nec illius amicitiam magnifacere, qui ob sententiam secundùm leges, non secundùm ipsum datam, desineret amicus esse. 5 Consciētię puritas.

Quidam quorum est A. Gellius, huic tribuunt & illud. Sic ama tanquam osurus, sic oderis tanquam amaturus. Hoc dicto admonuit nec simultates tam acriter exercendas, vt præcludatur omni gratiæ reditus, nec amicis adeò fidendum, vt illis committas, quo si fiant inimici, possint te perdere. 6 Moderatè.

7 Docebat neminem conuitijs lacessendum: nè si dixerimus, quæ lubet, audiamus vicissim quæ dolent: Habet enim & maledicendi morbus suam voluptatem, sed quæ plerumque malè audiendi summo dolore pensatur. Huc allusit M. Tullius, Salustio comminans fore, vt si quam voluptatem malè dicendo cępisset, eam malè audiendo perderet.

Maledicentia.

8 Dicebat, non committendum vt lingua prę curreret animum: admonens prius cogitandum quid loquaris, quàm lingua prorumpat in verba. Nescit enim vox missa reuerti. Cogitatio prior potest corrigi posteriore meliore, vt habet prouerbium, vox non item.

Lingua prçces.

9 Damnum aiebat turpi lucro præferendum. Nam illud semel dolere, hoc semper iactura rei facilè sarciri potest, fama contaminata vix vnquam diluitur. Res amissa exiguo tempore dolet, sceleris conscientia semper cruciat, animum. Itaque lucrum scelere partum, damnum est, non lucrum.

Lucrum turpe.

10 Non esse tentanda quæ fieri non possunt. Quædam honesta sunt ac magnifica, sed magno Reip. malo tentãtur, si nequeas perficere. Atque hæc est præcipua pars boni consultoris, dispicere nõ solùm, quid per se optimũ sit, sed quid pro temporũ ratione possit obtineri.

11 Rogatus, quid esset difficile: Arcanum, inquit, reticere. Tanta est linguæ omnium maximè volubilis incontinentia, quum alioqui nihil videatur facilius quàm silere.

Silentiũ

12 Idem præcipiebat, linguam quum aliàs semper, tum præcipuè in conuiuio continendam, quòd illic cibus & potius inuitet ad intempe-

Loquacitas in cõuiuio.

tan-

rantiam. Porrò vbi plus eſt periculi, ibi maior eſt adhibenda cautio.

13 Minaia utilis. Nulli minandum eſſe, non ſolùm quòd id mulierum videatur eſse potius quàm virorũ, verum etiam quòd minitari ei, cui velis nocere, eſt inimicum admonere, vt ſibi caueat, tibiq́ue ipſi lædendi facultatem, adimere. Amicis autem minari parum eſt humanum: Rectè tamen minamur, quoties aliquem hoc remedio correctum eſse cupimus, & hac pæna decreuimus eſse contenti.

14 Amicus verus. Promptius ad amicorum aduerſam fortunam, quàm ad res ſecundas accurrendum. Rebus proſperis aduolant, quilibet etiam minus amici: qui adſunt reflante fortuna, hi verè ſunt amici.

15 Vxor humilis. Vxorem humilem modico apparatu ducendam, nè pro coniuge dominam accerſas domum: Sat enim dotata venit puella, quæ pudicitiam & honeſtos mores ſecum adfert. Proinde hoc erat vnum ex Laconicis inſtitutis, vt virgines ſine dote nuptum irent.

16 Mortuis parcendum. Vetabatur de mortuis malè loqui, quod ignauum videretur eos inceſsere lingua, qui reſpondere non poſsunt, ac turpe eſset cum vmbris ac laruis luctari. Nam id eſt quodammodo ſepultum refodere.

17 Senect. honorãda. Docebat honorem à iunioribus habendum ſenectuti, vt ipſi facti ſenes ab alijs habeantur in precio. Ea res geminam habebat vtilitatem. Si quidem, vt ſenum autoritas ac reuerentia temperabat ætatem laſciuam à peccando: ita ſenes cauebant, ne quid committerent, quo iuuenibus, vel ob ineptam ludibrio poſset eſse,

vel

vel ob turpitudinem perniciosi : sed inter omnes iuuenes , omnesq; senes ea esset reuerentia,quæ inter parentes,ac liberos.

18 Insolentia. Admonebat secundis rebus elato non applaudendum nec arridendum. Infelix fęlicitas est,quę hominem reddit insolentiorem eoque non plausum meretur,sed lachrymas:grauiusque peccant , qui docent insolentiam , quàm qui vtuntur . Sæpe populus clamat in auaritiam ac tyrannidem principum, quum ipse doceat illos hæc vitia . Quidam codex Græcus habebat ἀτυχοῦντι μὴ ἐπιγελᾶν infęlicem non esse irridendum , siue infęlici non insultandum : id enim extremæ est inhumanitatis .

19 Moderatè. Docuit potentiæ adiungendam mansuetudinem , vt à suis non tam metum extorqueat , quàm impetret reuerentiam. Reuerentiæ comes est amor , metus , odium . Amari autem non solùm honestius est, verumetiam tutius.

20 Admonebat vt suę quisq; domui bene præesset. Primam enim curam debemus familiaribus : nec idoneus videtur administrandæ Reipub. qui priuatam rectè gubernare nescit. Domus enim nihil aliud est, quàm parua ciuitas.

21 Ira. Vincendam iram , quòd is affectus sit cæteris potentior,quem superare fortius est,quàm hostem armatum deijcere ; nec minus exitij mortalibus fit ab ira, quàm ab hoste .

22 Diuinatio. Diuinationem non esse detestandam, quod hanc deorum munus esse crederet , quę ratione percipi possit ab homine insigni virtute prędito. Nam ipse prædixisse fertur,futurum, vt ex insula Cythera summum malum oriretur Lacedæmonijs, cuius situm, naturamque cùm didi-

didicisset: Vtinam, inquit, hæc aut nunquam fuisset, aut simul vt nata fuit, subuersa fuisset. Nam Demaratus Lacedæmone profugus Xerxi suasit, vt in ea insula classem haberet: ac planè Græciam subegisset Xerxes, si Demarati consilium fuisset sequutus. Post Nicias ea potitus statuit illic præsidium Atheniensium, & Lacedæmonios multis cladibus afflixit.

23 Fertur & hoc illius nomine, in via non properandum. Ex incessu colligitur animus, præceps arguit præcipitem, nimium, lentus ignauum. Decet autem in publico compositis esse moribus. Fortasse deterruit à præcipiti consilio. *Mores in publico.*

24 Huic similium est, inter loquendum non esse mouendam manum. Id enim esse vecordium. Vnde & in Hebræorum prouerbijs est, Stultum digito loqui.

25 Monuit obtemperandum legibus: hoc ad principes præcipuè pertinet, qui se credunt non teneri legibus. Nec aliunde magis florent Respub. quàm si legum vigeat autoritas. Nec ibi tyrannis oriri potest, vbi ex arbitrio priscarum legum geruntur omnia. *Legũ autoritas.*

26 Dicebat adamandam esse quietem, quoties datur honestum ocium, iuxta illud, ἡσυχία καλόν. Nihil enim vel tutius, vel iucundius. Nullum autem negotium periculosius, quàm bellum. *Ocium.*

27 Quin & illud huic ascribitur, Caue tibi ipsi. Fortasse legendum, caue teipsum, siue a teipso, siue obserua teipsum: Nam Græcè est, φυλάττου ἑαυτόν: vt admoneant sibi quemque debere suspectum esse. Omnes sibi cauent ab *Cautio suis.*

alijs.

alijs, at frequenter nemo magis hostis est homini, quàm homo sibi, dum libidinem, dum iram, dum ambitionem, aliasq; cupiditates adhibet in consilium. Demiror autē quem autorem sequutus Ausonius hæc illi ascribat.

28 Ita moderandam vitam, vt nec inferioribus sis terrori, nec superioribus despectui. Metui à subditis tyrannicum est: negligentiæ verò est, sic agere, vt à maioribus contemnaris. Hoc & ad ætatem referri potest. Sic temperandi mores, vt à iunioribus ameris potius, quàm timearis, à maioribus non contemnaris. Immodica seueritas parit terrorem, somnolentia, violentia, incogitantia, similiaque vitia gignunt contemptum. potest & ad fortunam accommodari, quæ sit vehementer ampla, parat qui metuant citius, quàm qui ament, aut reuereantur: sin humilior, patet contemptui. Mediocritas igitur hic quoque est optima. Ausonij carmen sic habet:

Amari si, ne contē ptu.

Nolo minor me timeat, despiciatq; maior.

29 Præterea sic esse contemnendam mortē, vt nihilo secius curam habeas incolumitatis. Non est fortitudinis, sed amentiæ, semet temerè in vitæ discrimen conijcere: sed quoties aut ineuitabilis necessitas vrget, aut grauis honestaq; causa suadet, mortem contemnere fortis animi est. In morbo non est metuēda mors, sed interim adhibenda curatio mediocris. In bello sumendus est animus ad mortē paratus, sed interim fortiter pugnandū pro victoria. Ausonij carmen sic legendū arbitror.

Mors quaten' contemnenda.

Viue memor mortis, vti sis memor & salutis.

Potest autē & hic accipi sensus, Hactenus memineris

mineris te moriturum, vt abstineas à vitijs, curisque superuacaneis: sed interim perinde quasi diu victurus sis ea cures, quæ ad honestam, beatamq; vitam pertinerent. Multos mortis consideratio deterret ab honestis actionibus: contrà, mortis obliuio multos inuitat ad licentius peccandum. Potest & sic intelligi. Ne sic metuas mortem, vt viuas anxius ac tristis, sed vitæ spes mortis horrorem temperet. Hunc sensũ indicat carmẽ quòd sequitur.

Tristitia cuncta exuperans aut animo, aut amico.

Hæc vita præterquàm quod multis miserijs exposita est, nihil habet tristius quàm quod mortem habemus certissimam, diẽ mortis incertissimum. Sed omnia superanda sunt aut animi fortitudine, aut amicorum alloquijs. Nullum enim in dolore remedium præsentius quàm curas, æstusq; animi in amicorum sinum effundere, quorum & consolatio, & communis dolor maximam mali partem tollit. Amicus consolator.

30 Beneficij dati obliuisci decet, accepti meminisse. Vulgus hominum contrà facit. Si quid cui benefecerunt, id sine fine prædicant, & sine modo exaggerant: si quid in ipsos collocatum fuerit officij, mox aut obliuiscuntur, aut dissimulant, aut eleuant. Carmen Ausonij sic habet: Gratitudo.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

31 Eidem hanc tribuit sententiam, optabilem esse senectutem iuuenilem, molestam esse iuuentutem senilem. Maxima malorum pars ob quæ male audit senectus, à vitijs hominum proficiscitur. Habet autem ex sese nonnulla cõmoda plurimum rerum vsum ac memoriam, Senect. iuuenilis.

consu-

consulendi facultatem, reuerentiam, authoritatem: hæc si adsint commoda, absintq; incommoda, ea senectus optabilior est multorum iuuentute, vitijs & inertia marcescente. Videas atamē in nonnullis iuuenib. senilem imbecillitatem, senilem somnolentiam, senilem ignauiam, senilem morositatem, horum iuuentus peior est senectute. Nam cùm senecta careant, senio tamen abundant. Ausoniani versus sic habent:

Grata senectus homini, quæ parilis iuuentæ.
Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

32 Plinius & illud oraculi vice celebratum ascribit Chiloni, ἐγγύα, παρὰ δ' ἄτη, sponde, sex noxa præstò est.

33 Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 1. c.3. ascribit illi, quod dicam, idq; autore Plutarcho in libro de animo: quendam prædicantem sibi nullum esse inimicum, rogauit, an vllum etiam haberet amicum: sentiens amicitias & inimicitias inuicem sese consequi, nec fieri posse, quin qui multos habet amicos, complures habeat & inimicos. Sit hic huius conuiuij secundus missus, si videtur, cui subjiciemus philosophos non omnes, ne nullus sit finis, sed aliquod eximios, vt varietas excludat lectionis tædium. Quòd si quem huius patinæ maior auiditas tenet, huic Diogenes Laertius facilè stomachum explebit, si modò non habeat nimis fastidio.

Amicitia iūcta inimicitiæ.

LIBER

LIBER TERTIVS.

SOCRATICA.

AD Laconicam indolem mihi proximè videtur accedere Socrates, non tantùm integritate morum, decretis ac dictorum sale, verùmetiam tolerantia, vt dicas patria quidem Atheniensem, ingenio verò Spartanũ, nisi quod Laconicam breuiloquentiam non affectauit, magis studens virtutem persuadere, quàm præcipere. Ad id potissimùm vtebatur similibus, & inductionibus, quas Græci vocant ἐπαγωγὰς, cui generi non conuenit illa Laconica breuitas. Vt autem hac parte vincitur à Lacedæmonijs, ita sanctitate dictorum superat illos quorum aliquot recensere non ab re fuerit.

Dicebat, Deos omnium optimos ac felicissimos, ad horum similitudinem quo quisq; pro 1
pius accederet, hoc & meliorem esse & bea- Deus imitandus.
tiorem.

A dijs nihil petendum, nisi bona simplici- 2
ter, quum vulgus petat bene dotatam vxoré, Vota qualia.
opes, honores, regnum, longam vitam, quasi præscribentes numini quid oporteat facere. At Deus optimè nouit, quid nobis bonum sit, quid non.

Sacrificia volebat quàm minimis impendijs 3
con-

Sacrificia minimi sumptus. constare, quòd dij, vt non egent rebus hominum, ita magis spectant affectus immolantiũ, quàm diuitias. Alioqui quum improbissimi quique maximè abundent diuitijs actum esset de rebus humanis, si malorum potius, quàm bonorum victimis delectarentur. Eoque versum hunc magnopere probare consueuit, κὰδ δύναμιν δ' ἔρδειν ἱέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσι Quod dictum multis accommodari non incommodè potest negotijs, in quibus superabundans luxuries laudatam admodum frugalitatem (quàm magnum appellat Tullius vectigal) euertit: quæ Spartanam maximè commendatam reddidit Rempublicam ex qua non minus laúdis quàm bellica sibi disciplina & fortitudine tàm animi quàm corporijs peperere. Eandem frugalitatem adhibendam docu t in excipiendis hospitibus eodem vtens versiculo: κὰδ δύναμιν δ' ἔρδειν.

4 Argutè. Quum admoneretur ab amico, quod accepturus hospites, admodum tenuem fecisset apparatum: Si boni sunt, inquit, satis erit: sin minus, plus, satis.

5 Frugalitas. Docuit abstinendum à cibis, qui non esurientem incitarent ad edendum; & à potu, non sitientem inuitaret ad bibendum. His enim rebus non est vtendum, nisi quatenus corporis necessitas exigit.

6 Frugalitas. Dicebat optimum condimentum esse famem quod & optimè edulcaret omnia, & nullius esset impendij. Vnde ipse semper iucundè edebat ac bibebat, quia neutrum faciebat, nisi esuriens ac sitiens.

7 Affectus cohibiti Quin & ad famem ac sitim tolerandã exercuerat sese: post sudoré enim è palæstra collectum,

ctum, quum alij potum vehementer appetunt, nunquam bibebat de primo cratere: rogatus, quàm ob rem id faceret: Ne consuescam, inquit, obsequi affectibus. Interdum enim licet si tias, noxium est bibere. Hinc quum ratio suadet abstinentiam, affectus hortatur, vt bibas, magis obtemperandum est rationi.

8 Voluptas ex virtute.

Dicebat, eos qui se ad continentiam ac frugalitatem exercuissent, & longè plus habere voluptatis, ac minus dolorum, quàm qui summa cura vndiq; pararent oblectamenta: quòd voluptates intemperantium, præter animi sibi malè conscij cruciatum, præter infamiam ac paupertatem, frequenter ipsi etiam corporis plus adferant molestiæ, quàm delectationis. Contrà, quæ sunt optima, eadem fiunt iucundissima, si quis assuescit.

9 Seruire voluptatibus.

Aiebat esse turpe, si quis sua sponte seruiés voluptatibus, talem se faceret, quales nemo domi suæ vellet habere seruos. Talibus autem nullam salutis spem reliquam esse, nisi si pro eis deos comprecarentur alij, vt bonos duos nancisci possent, quando prorsus decretum erat seruire, existimabat autem nullos fœdiorem, miserioremq; seruire seruitutem, quàm qui & animo & corpore seruirent voluptatibus.

10 Prodesse pluribus.

Interrogatus quamobrem ipse non administraret Rempublicã quum administrandi rationem optimè sciret: respondit, eo vtiliorem esse ciuitati, qui multos efficeret idoneos gubernandæ Reipub. quàm qui ipse rectè gubernaret. Idé respondit Nicolaus Leonicenus Ferrariæ, demiranti cur artem medicandi, quàm

profitebatur, ipse non exerceret: Plus, inquit, ago docens omnes medicos.

11 Rogatus quo pacto, quis posset honestam assequi famam: Si talis, inquit esse studeas, qualis haberi velis. Veluti si quis bonus tibicen haberi cupiat, ea præstet oportet, quæ à probatis tibicinibus fieri viderit. Quemadmodũ qui medendi est imperitus, non ideo medicus est, quod pro medico ascitus est, & vulgo medicus appellatur.

Fama quõ parãda.

12 Dicebat, vehementer absurdum esse, quum artes sedentarias nemo profiteatur absque dedecore, qui eas non didicerit, neque quisquã scrinium faciundum locet ei, qui rudis sit eius opificij: ad publicos magistratus admittit, qui nunquàm dederunt operam disciplinis, sine quibus nemo potest rectè magistratum gerere: cumque nemo nõ detestaturus sit eum qui clauo assideret ignarus artis nauticeæ, multò magis detestandos, qui remp. capessere͂t ignari politicæ philosophiæ Neque eum putabat appellandum impostorem, qui à persuaso quopiam aut vasculum acciperet, quod non posset reddere: sed illos magis impostores habendos dicebat, qui dolo persuaderent se idoneos gubernandæ Reipublicæ, quum sint homines nihili.

13 Dicere solitus est, nullam esse possessionem pretiosiorem vero, bonoq; amico, nec aliunde plus fructus aut voluptatis capitur. Itaq; præposterè facere multos, qui pecuniæ dispendiũ grauius ferunt, quàm amici iacturam, quique se beneficium perdidisse clamant gratis collocatum, qui eo sibi conciliarent amicum quo-

Amicus sincerus

tis lucio potiorem.

Vt illis committimus ſtatuas faciendas, à quibus videmus aliquot ſtatuas eleganter factas: ita non ſunt admittendi in amicitiam, nisi quos cognouerimus erga alios præſtitiſſe filios & vtiles amicos. 14 E factis iudiciũ.

Quendam actius caſtigantem ſeruum percunctabatur, quamobrem ita ſæuiret. Quoniam, inquit, quum ſit obſoniorum voraciſſimus, tamen ignauiſſimus eſt, quumq; ſit auidiſſimus, tamen deſidioſiſſimus eſt, Tum Socrates: Nunquam ne, inquit, conſideraſti, vter veſtrum pluribus egeat verberibus, tu ne an famulus? Vtinam ſibi quiſque dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in alijs reprehendit, punitque idem, quod ſibi ignoſcit: aut ſi non idem, crebrò deterius. 15 Punire ĩ alijs, qđ ipſi committim⁹.

Cuidam cupienti quidem ire ad Olympia, ſed itineris labore deterrito: Quum, inquit, domi ſæpenumero totum propè diem ambules ante prandium, rurſus ante cœnam: ſi domeſticas ambulationes pr feras ad quinque ſex- ve dies, facile peruenies Olympiam. Docuit vir ingenioſus id quod terret in adeundis laboribus, imaginationẽ eſſe potius quàm ipſum laborem. Si quid honeſtæ rei gratia, periculi, diſpendij, aut laboris, ſuſcipiendum eſt, excuſamus, detrectamus, horremus, quum frequenter vltro in rebus nihili, non enim dicam turpibus, plus impendamus Ita quidam inuitati ad ſtudia literarum, excuſant valetudinem, inſomnium, impendia librorum, quum interim totam noctem ludant aleam, potatione contrahant febrim, podagram, hydropem, 16 Spõtanũ laboris.

 & lip-

& lippitudinem, scortatione paralysim, aut scabiem nouam, quàm Gallicam appellant.

17 Quendam conquerentem se defatigatum longo itinere, rogauit, num puer ipsum potuerit consequi Ait. Rogauit vacuus ne an aliquid ferens oneris: Portauit inquit, nonnihil sarcinarum Quid, inquit, quæritur ne ille se defessum? Quum negaret: An non pudet, inquit, ne mollicici, qui vacuus ambulans defessus fueris, quum ille gestans sarcinam non quæratur se fatigatum? Ostendebat Soctates seruum in hoc fœliciorem domino, quòd ad labores exercitatior minus sentiret molestiæ.

Seruus domino melior.

18 Admonere solet, quod apud alios diceretur edere, aut conuiuari, apud Athenienses dici ἐυωχεῖσθαι qua voce dicebat nos admoneri, eo temperamento sumendum cibum, vt nec corpus: nec animus oneretur, huc opinor allu dens, quod ὀχεῖσθαι sonet vehi, vnde ὀχεῖον vehiculum, quanquam ὀχὴ dicatur & cibus eoq; additum εὐ, ne sarcina iusta grauior, imponeretur corpori.

Sobrietas in edulijs.

19 Dicebat, optimè natis, ingenuisq; potissimum adhibendam rectam institutionem: Idem enim in his vsu venire, quod in equis, in queis qui feroces sunt ac generosæ indolis, si statim à primis annis rectè instituantur, egregij & ad omnem vsum accommodi euadunt: sin minus, efferati intractabiles & ad nihil vtiles. Eoque fit, vt fœlicissima quæque ingenia corrumpantur inscitia instituentium, qui mox equos vertunt in asinos, quod erectis ac liberis animis imperare nesciant.

Dicta-

Dictabat illum impudenter facere, qui quũ boues efficeret pauciores, postularet tamen haberi bonus bubulcus: sed multo absurdius esse si quis haberi velit bonus Reip. gubernator, quum ciuium numerum imminuat. Hoc dictum torsit in Critiam & Chariclem, qui multos ciuium trucidarant. Nec illos id latuit: Critias enim illi minatus est, ni sileret, fore vt ipse quoq; faceret boues pauciores: & quod minatus est verbo, re præstitit. Nam huius opera Socrates perijt. 20 Indoles erecta.

21 E priscis autoribus selegerat versiculos aliquot, quos prouerbiorum vice frequenter vsurpabat, quorum est ille Hesiodius. Otiũ turpe.

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος.

Non probrum est operari, est cessatio probrum.

Quo dehortabatur iuuenes, nõ solùm ab otio, verumetiam ab actionibus infrugiferis. Siquidem eos appellabat otiosos, qui alea, compotationibus, & scortis ætatem absumerent.

Item illud Homeri, vt indicat Gellius, ac Laertius. Id est,

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται,

Aedibus in nostris quæ praua aut recta geruntur.

22 Eo non solùm reuocauit auditorem à curiositate rerum alienarum, verumetiam à disciplinis non necessarijs, velut ab exacta cognitione astrologiæ, aut geometriæ, aut causarum naturalium, aut rerum vltra mundanarum, ad cognitionem Ethices, cuius scientia præstat, vt nobis ipsi noti simus, vtque rem domesticam aut publicã vtiliter administremus. 23 Curiositas.

Eodem spectat & illud, quod illi ascribitur, & in primis celebratur, Quæ supra nos, nihil ad Curiositas

ad nos. Sic enim respondere sol:t admirantibus, quòd de moribus semper de astris deque meteorologis nunquam d sputaret.

24 Patiēter. Quum in via quidam illi per lasciuiam calcem impegisset, admirantibus quod id pateretur: Quid facerem inquit? Illis hortantibus, vt vocaret hominem in ius: Ridiculum, inquit, si quis asinus me calcē p:rcussis.et, diceretis mihi, voca illum in ius? Nihil putabat interesse inter asinum & hominem brutum, nullaq; virtu:e præditum, ac vehementer absurdum videri, non pati ab homine, quod ab animamte bruto pas.urus sis.

25 Moderatè. Quidam ab eo salutatus non resalutauit, nec id molestè tulit Socratēs: amicis autem admirantibus, & ob hominis inciuilitatem indignantibus dixit, Si quis nos præteriret peius affectus corpore, quàm nos sumus, nequaquā illi succenseremus, cur igitur illi succenseam, qui peius affectus est animo, quàm nos sumus?

26 Salsè. Euripides obtulit Socrati librum ab Heraclito conscriptum, eo lecto, rogauit, quid illi videretur: Per Iouem, inquit, quæ intellexi, mihi præclara videntur, qualia puto & ea, quę non inte lexi, sed opus est Delio quopiam natatore. Notauit per quàm salsè affectatam eius scriptoris obscuritatem, vnde & σκοτεινοῦ cognomen inditum est, De Delio natatore diximus in Chiliadibus.

27 Munus inutile. Quum Alcibiades illi spatiosam aream offerret dono, in qua sibi domum ædificaret. Quid, inquit, si mihi calceis opus ess t, num corium dares, vnde mihi calceos conficerem? Et si dares, an non ipse ridiculus essem, si accipe-

ciperem Hac similitudine munus inutile recusauit.

Per forum obambulans cum aspiceret mercium copiam, quæ illic vendebantur, ita secũ loqui consueuit, Quàm multis rebus ego non egeo Alt alij cruciantur animo ita cogitantes, quàm multa mihi desunt. Socrates sibi gratulabatur, quòd iuxta naturam viuens, ac paucis afsuetus, aurum, purpuram, gemmas, ac ebur, aulæa, reliquasq́; diuitum delitias, nec cuperet, nec egeret, quas dicere solet magis necessarias agendas tragædijs, quàm ad vsum vitæ. In hanc sententiam vsurpabat versus Iambicos poetæ nescio cuius. 28 Frugalitas.

τὰ δὲ ἀργυρώματ᾽ ἐστὶν, ἥ τε πορφύρα
Εἰς τοὺς τραγῳδοὺς χρήσιμ᾽ οὐκ εἰς τὸν βίον.
Argentea isthæc vasa simul ac purpura.
Tragædiorum accommoda histrionibus
Sunt, ad beatam conferunt vitam nihil.

Dicere solitus est, eum esse dij simillimum qui quàm paucissimis egeret, quum dij omnino nullius egeant rei. At vulgus diuites dijs proximos existimant, quorum delitijs nihil satis est. De his enim dictum est in comœdia Terentiana: Quàm vos facillimè agitis Hoc autem Homerus dij tribuit, quos appellat ῥεῖα ζώοντας. i. facillimè viuentes: facillimè autem viuit, qui paucissimis contentus est. 29 Frugalitas.

Dicebat, qui suauiter ederet panem, huic non esse opus obsonio, & qui suauiter biberet quemlibet potum, hunc non desiderare poculum præter id quod adest. Fames enim & sitis optimè condit omnia. 30 Frugalitas.

Dicebat, cuius esse promptum, si quid rerũ 31

 insi-

Amicus syncerus insignium haberet proloqui, quum difficillimum esset nominare, quos possideret amicos; quum hac possessione nulla sit charior. Hoc dicto taxabat præposterum vulgi de rebus iudicium, qui hoc negligentissimè haberet, quod omnium plurimi faciendum erat. Ditior sibi videtur, cui pecuniæ nonnihil obtigit & damnum deplorat, cui perijt: at qui sibi parauit bonum amicum, non videtur sibi factus beatior, nec iacturam deflet, qui perdidit.

32 Sensus cō munis. Euclidi contentiosarum argutationum admodum studioso: Sophistis, inquit, o Euclides vti poteris, hominibus non poteris: Indicans Sophisticen inutilem ad publicas functiones, quas qui affectat, eum non oportet gryphis quod inanibus argutijs ludere, sed hominum moribus semet accommodare.

33 Scientiam dicebat vnicum esse bonum, contra vnicum malum ignorantiam: quod quicunque committunt rem iniustam, hoc peccant, quod ignorant quid cuique sit tribuendum: & qui fortes sunt, non alia re fortes sunt, nisi quòd sciunt ea expetenda, quæ vulgus existimat horrenda: & qui intemperantes sunt, hoc errant, quòd ea putant suauia aut decora, quę minimè sunt.

34 Cuidam dicenti, Antisthenem philosophū matre Thericia prognatum esse, velut hoc probrum impingenti viro, quod hybrida esset patre quidē Atheniensi, sed matre barbara: Quid, inquit, an tu putas virum adeò præclarum ex vtroque parente Atheniensi nasci potuisse? Notans corruptissimos Atheniensium mores, vt citius è Thrace, Scythave nasci posset vir probus,

Facetè.

bus, quàm ex Atheniensi & hoc quod habebat probitatis Antisthenes, matri tribuendum putauit.

35 Dicebat ocium possessionum omnium optimum. Ocium autem sensit non ignauiam, sed à tumultuosis negotijs, & à cupiditatibus animi tranquillitatem vitiantibus, esse quietum. Ociū honestum.

36 Illud omnium maximum celebratur, quod dicebat, se nihil scire, nisi hoc vnum, quod nihil sciret: inquirebat enim de singulis, tanquā ambigens, non quod reuera nihil haberet certò cognitum: sed hac ironia & suam declarabat modestiam, & aliorum redarguebat arrogantiam, qui se profitebantur nihil nescire, quum re vera nihil scirent. Sophistę quiddam publicè profitebantur sese ex tempore respon suros ad omnem propositam materiam. Horū arrogantem inscitiam sæpenumero confutabat Socrates. Atque ob hoc ipsum vt ipse quidem interpretatur, ab Apolline iudicatus est sapiens, quòd quamuis omnium rerum ignorantiam cum cæteris haberet communem, eo nomine tamen illos superaret, quòd suam inscitiam agnosceret, quum illi hoc quoque nescirent, se nihil scire. Modestia.

37 Laertius & hoc illi tribuit, Cœpisse, dimidium facti esse, dicebat enim dimidium operis peractum ei, qui iam esset aggressus. Sunt enim qui cunctando, ac deliberando vitam omnem absumant. Est autem hemistichium Hesiodium, Ἀρχὴ ἥμισυ παντός. Cūctatio mala.

38 Qui res præcoces magno emerent, eos alebat desperare quòd ad tēpus maturitatis esset Festinatio.

peruen-

peruenturi. Alioqui stultum est, & pluris & deterius emere, quum paulò post liceat & minoris & meliores. Ita nusquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes ad sobrium iudicium.

39 Quodam tempore tum Euripides ita de virtute differret, vt diceret.

Κράτιςον εικῆ ταῦτα τ᾽ ἐμὸν ἀνέιμενα. idest,

Virtus q̃rendæ. *Hæc missa timere est optimum relinquere.*

Quasi virtus inueniri vix posset, surrexit Socrates, dicens ridiculum esse, quum mancipiũ si non protinus inueniatur, operæprecium existimemus inuestigare, virtutem nulla inuestigatione dignam iudicare, si non protinus contingat homini.

40 Matrimonium Rogatus ab adolescente quodam vtrum melius censeret vxorem ducere, an non ducere: Vtrumcunque, inquit, feceris pœnitebit: indicans & cœlibatum & coniugium habere suas molestias, ad quas perferendas esset præparandus animus. Cælibatum comitatur solitudo, orbitas, generis interitus, hæres alienus. Matrimonium perpetua solicitudo, iuges querelæ, dotis exprobratio, affinium graue superciliũ, garrula socrus, lingua, subsessor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus, aliaque innumera incommoda. Proinde non hic est electio, qualis est inter bonum & malum; sed qualis inter leuiora & grauiora incommoda.

41 Frugalitas. Quendam ex amicis conquerentem, quòd Athenis omnia magno venirent: vnum enim Chiummina, purpuram tribus minis constare, mellis heminam quinque drachimis: manu illius prehensa duxit in penum farinariã, obo-

lo

lo inquiens semisextarius venit, vilis igitur annona est. Hinc ad oleariam deducens: duobus, inquit, æreis sextarius. Non magno igitur in vrbe veneunt omnia. Qui paucis ac necessarijs contentus est, sibi facit vilem annonam.

Archelaus rex Socratem ad se vocarat, multa pollicens, Socrates respondit, se nolle ad eum venire, à quo acciperet beneficia, quum illi reddere paria non posset. Hoc dictum improbat Seneca, quòd philosophus persuadens auri, argentique contemptum, plus dat, quàm si det aurum & argentum. 42 Munera contempta.

Quodam tempore reuersus è foro, inter amicos dixit, Emissem pallium, si nummos habuissem. Nihil postulauit, tantum verecundè admonuit egestatis. Mox inter amicos ambitus erat, à quo Socrates acciperet. Et tamen post eam vocem quisquis properauit, vt ait Seneca, serò dedit. 43 vltronea beneficentia.

Cuidam quærenti, quòd peregrinationes sibi nihil profuissent: Non immerito, inquit, tibi istud euenit. Tecum enim peregrinabaris. Multi putant longinquis peregrinationib colligi prudentiam, quum Horatius clamet, Cœlum non animum mutat, qui transmare currit: congressus sapientum confert prudentiam, non montes, aut maria. 44 Peregrinatio inutilis.

Colapho percussus à quodam in via, nihil aliud respondit, quàm quòd homines nescirent quando prodire deberent cum galea. Simile quiddam Laterius adscribit Diogeni. 45 Patiẽter.

Aiebat se mirari, quòd quum statuarum artifices id summo studio conniterentur, vt lapis quàm simillimus homini redderetur, non pari- 46 Lepidè.

ter hoc curarent, nè ipsi lapidibus similes & viderentur & essent. Sunt autem qui putent Socratem prius, quàm ad ocium philosophiæ sese conferret, statuarum opificem fuisse.

47 Cultus animi. Abhortabatur iuuenes, vt se subinde ad speculum contuerentur, quo si essent egregia corporis forma, cauerent nè quid ea indignũ committerent: sin minus, quod corpo i deesset, id ingenij cultu, morumq; honestate pensarent. Adeò vir ille vndecunq; rapiebat occasionem ad virtutis studium adhortandi.

48 Simile antè. Frugalitas. Aduocarat diuites aliquot ad cœnam: ob id solicita Xãthippæ, quòd apparatus esset perquàm exiguus, Bono animo sis, inquit: Nam si frugi, temperantesq; sunt, boni consulent. sin minus, nulla nobis horum cura debet esse Hoc dilemma nobis meritò excuteret operosam & sumptuosã ambitionẽ in excipiendis conuiuijs.

Dicebat, multos in hoc viuere, vt ederent, 49 Luxus. biberentq; se contra, ob id edere ac bibere, vt viueret: quòd his rebus non ad voluptatem, sed ad naturæ necessitatem vteretur. Hanc sententiam retulit Satyricus.

Non uiuas, vt edas: sed edas, vt viuere possis.

Eos, qui multitudini imperitæ fidem habe-50 Pecunia qualis. bant, aiebat perinde facere, ac si quis tetradrachmum vnum contemnens reijceret, & aceruũ è similibus congestum probaret, reciperetque. Cui non fideres soli, ei ni hilo magis fidendum est in turba similium. Nec enim refert, quàm multi sint, sed quàm graues. Nummus adulterinus, etiam in quamuis magno aceruo adulterinus est. Hoc aduersus turbam testium, & indocti vulgi iudicia.

Cùm Aeschines ambiret esse de numero discipulorum Socratis, excusaretque verecundè paupertatem suam, ac molestè ferret: quod quum cæteri Socratis amici diuites multa largirentur, sibi nihil esset, quod daret præter seipsum: An non intelligis, inquit, quàm magnum munus mihi dederis, nisi fortè teipsum paruo æstimas? Itaque mihi curæ erit, vt te tibi reddam meliorem quàm accepi. Alij Sophistæ quum meras nugas docerent, nullum admittebant discipulum nisi magna mercede, Socrates nihilo minus libenter recepit inopes quàm opulentos. 51 Comiter.

Cùm quidam illi diceret, Athenienses te morti adiudicarunt: Et illos inquit, natura. Sentiens non esse magnum malum, si quis adigatur ad mortem, pauló post moriturus etiã si nemo interficiat. Quanquam hoc dictum quidam ad Anaxagoram referunt. 52 Mors ineuitabilis.

Vxori muliebriter complorantì, dicentiq; Mi vir, innocens morieris: Quid, inquit vxor num me nocentem mori malles? Mors bonorũ ob hoc ipsum minus deflenda est, quod pręter meritum occiduntur: his verò deplorãdi sunt, qui ob malefacta dant pœnas, sed longè miserius est, meruisse pœnas quàm dedisse 53 Mors nõ deflẽda.

Hodie quo Socrates bibiturus erat venenũ, Apollodorus ei pallium multi pretij ad solatium obtulit, vt eo indutus moreretur. At ille recusans donum: Quid, inquit, hoc meum pallium, quod viuenti conuenit, mortuo non conueniet? Damnans quorundam ambitionem, hoc miro studio prouidentium, vt quàm honorificentissimè efferantur, ac sepeliantur. 54 Funeris cura.

55 Moderatè. Nunciati, quòd quidam de ipso male loqueretur? Nimirum, inquit, non didicit bene loqui: Linguę morbum non malitiæ tribuens, sed inscitiæ: nec ad se iudicauit pertinere, quid de se dicerent, qui morbo animi, non iudicio loquuntur.

56 Sordes gloriosę. Cùm Antisthenes Cynicus pallium haberet pertusum, idq; obuertens fissuram omnibus daret inspiciendam: Per fissuram, inquit Socrates pallij tui video tuam inanitatem: eleganter notans, turpiorem esse ambitionem è vilitate cultus, quàm ex amictu splendido.

57 Moderatè. Quidam admiranti, quod nihil in eum commoueretur, à quo conuitijs incessebatur: Mihi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea, quæ dicit, mihi non adsunt, nec in me hærent. Atqui ob hanc causam hominum vulgus magis commouetur, si quid dicitur in immerentem. Boni quum male audiunt, sibi gratulantur, quod puri sint ab his malis, quæ ipsis impinguntur, nec in se dici interpretentur: nihilo magis, quàm si quis oculorum errore Platonem appellet Socratem, & in Socratem congerat maledicta, is non maledicit Platoni, sed ei, quem existimabat esse Platonem.

58 Maledicus prodest. Vetus comœdia solet nominatim in ciues dicteria iacere. Horum libertatem quum plerique metuerent, Socrates dicebat expedire vt quis semet illis sciens, ac volens obijceret. Nam si quid, inquit, dixerint in nos, meritò reprehendendum, admoniti corrigemus, & profuerint: sin falsum conuicium in nos iaculabuntur, nihil ad nos.

59 Socrates quum Xanthippen diu rixātem tulisset

liſſet in ædibus, ac tandem ſeſsus conſediſset ante fores, illa magis irritata quiete viri, de feneſtra perfudit eum lotio. Ridentibus, qui prę teribant, & ipſe Socrates arridebat, dicens: facilè diuinabam, poſt tantum tonitru ſequuturam pluuiam. Lepidè & leniter.

Alcibiadi demiranti, quod Xanthippem ſupramodum rixoſam domi perpeteretur. Ego, inquit, iam pridem his ſic aſsueui, vt non magis offendar, quàm ſi rotæ, quæ aquam educit è Puteo ſtridorem audiam. Nam is ſtridor moleſtiſſimus eſt inſuetis: eundem, qui quotidie audit, adeò moleſtè nõ fert, vt ſe audire neſciat. 60 Aſſuetudo mitigat.

Eidem ſimile quidam dicenti: At tu, inquit Socrates, non ne domui tuę toleras gallinarum glarientium ſtrepitum? Tolero, inquit Alcibiades, ſed gallinæ mihi pariunt oua, pulloſque. Et mihi ait Socrates, mea Xanthippe parit liberos. 61 Vxor quare ferenda.

Sunt qui putent Socratem ſimul aluiſse domi duas vxores, Myrtò, & Xanthippen. Proinde demiranti cuidam in quem tandem vſum aleret duas mulieres. præſertim rixoſas, nec eas domo exigeret: Hæ, inquit, me domi docent tolerantiam, qua mihi in publico vtendũ eſt, harum moribus exercitatus, commodior ero ad aliorum conſuetudinem. Hunc percunctatorem A. Gellius facit Alcibiadem. 62 Lenitas.

Cùm Xanthippe in publico pallium marito detraxiſset, ac familiares admonerent, vt tantam iniuriam manu vlciſceretur: Pulchrè, inquit, nimirum vt nobis colluctantibus, nobis acclametis; alius Eia Socrates, alius Eia Xanthippe. Nam huiuſmodi vocibus ſpectatores 63 Lenitas.

ani-

animant duos inter se commissos. Maluit autem vir sapiens, tolerantiæ exemplum de se præbere, quàm ridiculum exhibere spectaculum viri cum vxore concertantis.

64 Percunctanti cur Xanthippen moribus in
Lenitas. commodissimis fœminam haberet domi dicebat, sic habendam consuetudinem cum morosis vxoribus, quemadmodum qui se ad studiũ equestre exercerent parant equos ingenij fero cioris: quos si subegerint, ac perpeti possint cę teris vtuntur commodius: ita qui morosæ con iugis mores ferre didicerit, multum facilius cum quibuslibet habebit consuetudinem.

65 Cùm Socrati Lysias orationem quã in eius
Decorũ personæ. defensionem composuera', recitasset: Præclara, inquit, & elegans oratio est, sed non conuenit Socrati: Erat enim forensi instituto aptior, quàm philosopho, ac tali philosopho. Rursus Lysiæ percunctanti, cur si bonam iudicaret orationem putaret sibi non conuenire: Nonne, inquit, fieri potest, vt amictus aut calceus elegãs sit ac pulcher, qui tamen alicui non conueniant? Hoc ipsum Valerius Maximus narrat odiosius, minusque Socraticè. Sic enim Lysię respondisse memorat: Aufer, quæso, istam. Nam ego si adduci possem, vt eam in vltima Scythiæ solitudine perorarem tum meipsum morte mulctandum concederem.

66 Cùm Iudices inter se disceptarent, qua pæ-
Fiducia benè factorum. na dignus esset Socrates: Ego, inquit, ob ea quæ feci, dignum me censeo, qui publicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi solet, qui præclarè de Repub. fuissent meriti.

67 Xenophontem in angiportu quodam Socra

tes

tes habuit obuium, quumq; videret adolescentem rara indole, porrecto baculo, vetuit nè præteriret: vbi constiterat, rogauit, vbi fierēt, venderenturq; variæ merces, quibus vulgo vtuntur homines, ad id quum prompte respondisset Xenophon, percunctatus est, vbi homines fierent boni, cum adolescens respondisset, se id nescire: Me igitur sequere, inquit, vt hoc discas, Ex eo Xenophon cœpit esse Socratis auditor. Absurdum est scire vbi parare queas honestam vestem, aut poculum, & ignorare vnde tibi comparare possis animi cultum.

Quondam pro foribus deambulanti contētius vsque ad vesperam, quum prætereuntium quispiam dixisset Quid agi, Socrates: Obsonium, inquit, mihi comparo in cœnam: de fame sentiens, quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius sic explicat, Quo melius cænem accelero ambulando famem. 68 Frugalitas. Tuscul. q. lib. 5.

69 Aiebat vnguenta relinquenda fœminis, in iuuenibus nullum vnguentum melius olere, quàm oleum, quo inter exercendum vtebātur. Nam amaracino, aut foliato, protinus idem olent seruus & ingenuus. Rogatus, quid senes olere deceat, probitatem, inquit, Rogatus, vbi hoc vnguentum venderetur, recitauit Theognidis carmen.

Εσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι. Id est.
Qui bonus est, ab eo bona discito.

Huius generis, quædam congerit Xenophon in conuiuio.

Cùm diues quidam filium adolescentulum ad Socratem misisset, vt indolem illius inspiceret, ac pædagogus diceret, Pater ad te o So- 70

Oro speculum animi. crates misit filium, vt eum videres: tum Socrates ad puerum, Loquere igitur, inquit, adolescens, vt te videam: significans ingenium hominis non tam in vultu, re lucere, quàm in oratione, quod hoc certissimum minimeque mendax animi speculum.

71 Femineus sexus ad omnia docilis. Dicebat mulierum sexum non minus esse docilem & ad disciplinas, & ad omnem virtutem, etiam fortitudinem, quę tanquam viris propria Græcis à viro dicitur ἀνδρία, si diligenter instituatur. Id collegit ex puella saltricula, quæ inducta in conuiuium, mira arte trochos duodecim in altum proiectos excipiebat, ita temperato altitudinis spatio, numeris pedum vt nunquam falleret: eadem inter acutissimos gladios, non sine horrore spectantium impauida saltaret.

72 Cum iret ab Agathone vocatus ad conuiuium soleatus & vnctus, idq; præter morem, & ab amico quodam obuio rogaretur, cur esset solito nitidior, ludens dixit, Vt pulcher eam ad pulchram, quum nullus esset ab huiusmodi affectibus alienior.

73 Voluptas doloris comes. Eo die quo bibiturus esset venenum, quum tractis compedibus ex frictu sensisset voluptatem dicebat amicis: Quàm mirè, hoc natura comparatum est, vt hæ duæ res sese inuicem comitentur, voluptas ac dolor: nisi enim præcessisset molestia, non sentirem hanc voluptatem.

74 Hilaritas in re tristi. Carceris ministrum porrigentem in poculo cicutam interrogauit, quomodo sumendum esset hoc pharmacum, quod eius artis esset peritus: alludens ad ægrotos qui à medicis discũt,

quan-

quãdo & quomodo oporteat sumere, quàm ab illis temperatum est: quumque puer respondisset, semel totum hauriendum si posset, deinde tantisper inambulandum donec sentiret grauedinem in cruribus, post in lecto decumbendum supino corpore ibi pharmacum effecturũ quod solet: Socrates rogauit liceret ne inde aliquid libare, quod in conuiuijs mos sit, effusa vini portiuncula, nominatum alicui Deo libare, minister respondit se tantùm miscuisse, quantum opus esse: hoc sermone innuens, nihil esse quod effunderetur. Tum Socrates, Sed & fas est, & oportet orare Deos, vt fęlix faustaque sit hæc mea migratio.

Quum puer illum detexisset, quod illi iam frigerent præcordia: Debemus, inquit, ò Crito, Gallum Aesculapio, quem persoluere neglexeris: perinde quasi sumpta potione medica conualuisset. Nam Crito hoc summis viribus egerat, vt Socrates vitæ suæ consuleret. Adeo inerat illi viro natiua quædam vis vrbanitatis vt moriens etiam iocaretur. Nam hanc ferunt illi fuisse supremam vocem. 75 Hilaritas in morte

Docuit animorum formam magis amandã quàm corporum, eamque voluptatem quam in nobis gignit conspecta formosa facies ad longè pulchriorem, sed latentem animi speciem esse transferendam. Verùm vt hanc videamus, philosophicis oculis opus esse. Notabat φιλεῖσθαι, Græcã vocem ancipitem esse ad osculandum & ad amãdum, quorum prius est corpus amantium, alterum mentem. 76 Amor castus.

Critoni vehementi studio suadenti, vt si vitam ipse suam negligeret, certè liberis etiam- 77 Mors sancta.

num paruulis, & amicis ab ipso pendentibus se seruaret incolumem, Liberi, inquit, Deo, qui mihi eos dedit curæ erunt: amicos hinc discedens inueniam vobis aut similes, aut etiam meliores, ne vestra quidem consuetudine diu cariturus, quando quidem vos breui eodem estis commigraturi.

78 Amor castus. Eos qui corpus tantùm amarent, similes esse aiebat medicis, qui semper egerent, semper instarent aliquid flagitantes: rursus qui amici essent potius quàm amatores, similes esse his qui proprium fundum possiderent, quem semper student reddere meliorem. Amator suam quærit explere voluptatem, amicus haud quaquam ad se spectans, hoc se putat ditiorem, quò meliorem reddiderit amicum.

79 Lenocinium. In conuiuio apud Xenophontem singulis dicere iussis, quo artificio, quove bono sibi præcipuè placeret, quum ordo venisset ad Socratem, ioco dixit, se maximè gloriari de lenocinio: sentiens se tradere veram virtutem, quæ potissimum commendat habentem, quæque tum priuatim, tum publicè conciliat homini beneuolentiam & amorem.

80 Philosophia naturam mutat. Physiognomon qui se profitebatur ex habitu corporis, & oris lineamentis posse hominis ingenium certò depræhendere, inspecto Socrate pronunciauit, illum esse hominem bardum ac stupidum, tum mulierosum, ac puerorum amoribus impurum, vinolentum, & intemperantem. Cum amici vehementer indignati minarentur homini. Socrates illos cohibuit dicens: Nihil, inquit, mentitus est, omnino talis eram futurus, nisi me philosophiæ gubernan-

bernandum tradidiſſem.

81 Quum Ariſtippus Socratis diſcipulus ex quæſtu, quem Socraticorum primus facere inſtituit, præceptori miſiſſet viginti minas, remiſit illico Socrates ad illum pecuniam, dicẽs ipſius genium hoc nequaquam permittere. Dicebat enim Socrates ſibi peculiarem eſſe dæmonem, à quo prohiberetur arcano ſigno, ſi quid tentaret parum honeſtum. Genium autem illum opinor fuiſſe rationem. Atque interim ciuiliter indicauit Ariſtippo, ſibi non probari, quòd philoſophiam doceret mercede, eoque donum ſicut ſacrilegio partum reiecit. Pecuniæ contemptus.

82 Socrates è palæſtra redeũtem Euthydemum caſu factus obuius duxit ad cœnam. Illis autẽ inter ſe multa commentantibus, Xanthippe irata ſurrexit, multaque in maritum dixit cõuitia: quibus quum ille nihil commoueretur, tandem & menſam ſubuertit. Cum autem Euthydemus valde perturbatus ſurgens abire cœpiſſet: Quid habes, inquit Socrates, non ne nuper hoc idem accidit domi tuæ, vt gallina ſubuolans euerterit, quæ erant in menſa? Nos tamen ob id non indignabamur. Patiẽtia.

83 Quum in Ariſtophanis comœdia, cui titulus Nebulæ, multis & acerbis conuitijs proſcinderetur, & adſtãtium quidam diceret, Nõ hæc iniquo fers animo Socrates? Non per Iouem, inquit ægrè fero, ſi in theatro, perinde vt in magno conuiuio ſalibus mordeor. Mos hic etiamnum durat apud quoſdam Germanos, vt in celebrib. cõuiuijs adhibeatur dicax aliquis, qui in conuiuijs faciat ſcommata, qui- Comœdiæ libertas.

bus commoueri vehementer inciuile habetur.

84 Dicere solitus est, saltatione mouenti corpus, spatiosa domo opus esse, ad exercendum sese: at qui cantu, aut oratione sese exerceat huic vel stanti vel accumbenti quemuis locum sufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, præsertim à cibo sumpto, turbulentiores improbabat.

85 Salsè. Socrati acrius obiurganti familiarem quempiam in conuiuio, Plato dixit, Non ne satius erat hæc illi dixisse seorsum? Cui Socrates. Et non tu quoque rectius fecisses, si hæc mihi seorsum dixisses? Salsissimè taxauit hoc ipsum reprehendendo committentem, quod committebat.

86 Deliciæ. Socrates in conuiuio videns adolescentem auidius vescentem obsonio, ac subinde panem in ius immergentem, O conuiuæ, inquit, quis vestrum pane vtitur pro obsonio, obsonio pro pane? Hinc orta inter conuiuas disputatione: sensit iuuenis, & erubuit, cœpitque moderatius obsonio vesci.

87 Modus. Rogatus quæ esset præcipua iuuenum virtus. Vt, inquit, ne quid nimium tentent. Nam calor ætatis vix sinit illos seruare modum. Huc Terentius spectauit in iuuene Pamphilo.

88 Memoria. Literas quas vulgus putat repertas iuuandæ memoriæ, dixit vehementer officere memoriæ. Olim.n. homines si quid audissent dignum cognitu, non libris, sed animo inscribebant: hac exercitatione confirmata memoria facilè tenebant, quicquid volebant: & quod quisque sciebat, habebat in promptu. Post reperto literarum vsu, dum libris fidunt, non perinde studuerunt

runt animo infigere, quod didicerant. Ita factum est vt neglecto memoriæ cultu, minus viuida esset rerum cognitio, & pauciora quisque sciret, quandoquidem tantum scimus, quantum memoria tenemus.

Quum iam tempus vrgeret moriendi, rogatus a Critone, quo modo sepeliri vellet, Multam inquit, ò amici operam frustra consumpsi: Critoni enim nostro nondum persuasi, me hinc auolaturum, neque quicquam mei relicturum. Verumtamen ò Crito, si me assequi poteris, aut sic vbi nactus eris, vtcunque tibi videtur, sepelito. Sed mihi crede, nemo me vestrum quũ hinc excessero, consequetur. Sensit Socrates, animum esse hominem, corpus nihil aliud esse, quàm animi vel organum, vel domicilium. 89 Aĩa immortalis

Idem dicere solet mortem esse similem profundo somno, aut diutinæ peregrinationi. Sõnus profundior adimit omnem sensum, & animus à corpore digressus, aliquando in suum domicilium rediturus est. 90 Mors est somnus.

Idem dicere solet, vt omnes omnium hominum calamitates in vnum conferrentur, moxq; singulis ex eo aceruo portiones æquè distribuerentur: Ita foret, vt suas quisque calamitates recipere malit, quàm æquam è comportionem. Hoc aduersũs vulgares hominum mores, qui alienæ inuident, suam deplorant sortem. 91 Sua cuiq; sors displicet.

Didicit fidibus canere iam natu grandior inter pueros: id admirantibus velut absurdum, negauit absurdum esse, quæ quis nesciret ea discere. Nulli enim vitio vertitur, ea sibi para- 92

re, quibus opus est, si desint: nec hic spectanda est ætas, sed egestas.

93 Dicebat bene incipere, non esse pusillum sed iuxta pusillum. Græca sic habent: εὖ ἄρχεσθαι, μικρὸν μὲν μὴ εἶναι, παρὰ μικρὸν δέ quòd Laertij interpres ita reddidit, Bene incipere parum non esse, sed maximum Quamquam aliud exprimunt verba Socratis, sed sentit, ni fallor, bene incipere non esse quidem paruum sed parui fieri. aut, rectè incipere non esse pusillum, sed iuxta pusillum. Paulatim enim incipiendum, eò quòd qui in initio præproperi sunt, serius perueniant ad finem, vt alludat ad Hesiodum iubentem, vt pusillum pusillio addamus. Dicti argutia est in Græcis vocibus, eaq; Latinè reddi non potest.

94 Admonebat esse dādam operam geometrię, donec quis possit mensurā terram & accipere & tradere Græca sic habent: ἐφασκε δεῖν γεωμετρεῖν μέχρι ἄν τις μέτρῳ δύνηται γῆν παραβαλεῖν τε καὶ παραδοῦναι. Opinor eum sensisse, moderatos agros esse parandos, quos & tibi commodum sit à maioribus accipere, & hæredibus tuis tradere. Nam immodicæ possessiones, vt non sine negotio parantur, ita non absque lite perueniunt ad hæredes. Dicti argutia est in verbo γεωμετρεῖν quod anceps est, ad artem geometricam, & ad agrorum mensores.

95 Cuidam molestè ferenti, quod negligeretur quo tempore triginta tyranni Rempub. occuparant, Nunquid est, inquit, cuius te pęniteat? Sentiens non esse molestè ferendum, si quis cōtemnatur ab improbis, nec hoc nomine sibi quemquam oportere displicere, sed si quid cō

misit

misit ob quod meritò & sibi, & alijs bonis displiceat. Malis enim displicere, laudi est.

Quum in somnis quidam ipsi visus esset dicere. 96

Ἤματί κεν τριτάτῳ φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.

Ad Phthiam venias simul ac lux tertia surget.

Aeschini, dixit tertio die moriar, versum Homericum pro oraculo interpretans: idq; euenit Phthia erat patria Achillis, & amici conati sunt persuadere Socrati, vt in Thessaliam fugeret, quòd illic haberet bonos amicos.

Dicebat viros oportere ciuitatis parere legibus, vxores autem maritorum quibuscum viuunt moribus. Norma coniugis vir est, quæ rectè viuit, si ille publicis legibus obtemperet: 97

Admonebat voluptates non aliter quàm Sirenas esse prætereundas ei qui properat, vt virtutem veluti patriam conspiciat. Allusit ad Vlyssem, qui cera obturatis auribus præternauigauit Sirenas, vt Itacæ fumum subsilientem cerneret. 98

Quum audiret recitare Lysidem Platonis, Deum inquit, immortalem, quàm multa de me mentitur adolescens, siue quòd ob modestiam non agnosceret laudes quas ipsi tribuebat Plato, siue quod in dialogo multa de Socrate fingeret. 99

Aeschinem qui premebatur inopia, solebat admonere, vt à seipso sumeret mutuum siue vsuram: παρ' ἑαυτοῦ δανείζεσθαι, & addidit modum, sibi ipsi subtrahendo cibaria. Iuxta illud, Magnum vectigal parsimonia. Expeditissima ratio est augendi census, detrahere sumptibus. 100

ARI-

Arbitror conuenire, vt discipulum & ætate & autoritate primùm præceptori iungamus, quo nemo fuit inter philosophus, vel ingenij dexterioris, & ad omnem vitę habitum accommodatioris, vel in dicti vrbanior aut festiuior, tametsi non præstitisse videtur e m morum sanctimoniam, quam in Socrate mirantur omnes.

1 Libertas Inter hunc & Diogenem Cynicum nonnulla fuit æmulatio ob diuersum vitæ institutum: Diogenes Aristippum appellabat canem Regium, quòd Dionysium Siciliæ tyrannum coleret. In quem vicissim Aristippus. Si Diogenes sciret vti Regibus, non vesceretur crudis oleribus. Contrà Diogenes, Si Aristippus didicisset esse contentus crudis oleribus, non esset canis Regius.

2 Arguté. Quum aliquando perdicem quinquaginta drachmis iussiset emi, cuidam detestanti luxum in philosopho, Et tu, inquit Aristippus, si obolo venalis esset, non emeris? Quum is re spondisset se empturum, Et mihi, inquit, tanti sunt quinquaginta drachmæ. Quod ille luxus nomine damnabat, hic dicto fit ad laudem contemptæ pecuniæ, Siquidem qui pretij magnitudine deterretur ab emendo, is non contemnit cibum, sed pluris facit pecuniam. At philosopho nihilo pluris æstimabantur quinquaginta drachmæ, quàm illi obolus Aristippus itaque obsonij cupiditate, par, superior erat despectu nummorum.

3 Quum Dionysius illi tres venustas meretrices

ces obtulisset admonens, vt ex ijs quam vellet eligeret, omnes apprehendit dicens, ne Paridi quidem fuisse tutum, vnam cęteris prætulisse: ac puellas deduxit ad . ulæ vestibulum, dimisitq; , non minus in contemnendo facilis, quàm in amplectendo. Lepidè.

4 Strato, siue, vt alij tradunt, Plato, dixit Aristippo, Tibium & clamydem, & pannum ferredatum est, Chlamys vestis est Straparum, pannus mendicorum. Id notauit Horatius quum ait: Omnis Aristippum decuit color. Apud Dionysium saltauit in purpura, interdum vili pallio vtebatur, semper tamen decori memor.

5 Consputus à Dionysio, æquo animo tulit: ob eam contumeliam alij indignantibus, Piscatores, inquit, vt gobionem capiant, aqua marina se patiuntur aspergi, ego vt balenam capiam, non patiar me aspergi saliua? Balenę vocabulo regem signans, quem sua patientia conabatur ad philosophiæ studium allicere. Plurimum autem vtilitatis ex principum sapientia nascitur.

6 Rogatus quid fructus cępisset ex philosophiæ studio. Quod cum quibuslibet, inquit, libere loqui possim Nec enim metuebat potentes, nec fastidiebat humiles. Quoniam animum habebat spe pariter ac metu liberum, nemini seruiebat, neque cuiquam assentabatur præter animi sententiam. Libertas

7 Quum quidam illi probro darent, quòd splendidè exquisiteque viueret philosophus, Id, inquit, si vitium esset, in celebritatibus deorum nequaquam fieret. In his enim & magnificè vestiri, & lautissimo ciborum apparatu solent Argutè.

lent

lent vti. Porrò quum dij sint insensi vitijs, non placarentur, sed irritarentur eiusmodi magnificentia, si ea cum vitio esset coniuncta. Sic ille quidem elusit conuitium, non ostendit, quid esset optimum.

8 Percunctanti Dionysio, quid eximium haberent philosophi præ cęteris hominibus, Vt, inquit, etiam si omnes leges aboleantur, tamē æquabiliter victuri simus. Vulgus legum præscriptis arcetur à peccando, philosophus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum est faciens, quia lex iussit, nec à scelere temperans quia lex vetuit, sed quia nouit illud per se rectum esse, hoc per se turpe.

Philosophiæ fructus.

9 Vterque Dionysium coluit, Aristippus & Plato: sed Aristippus à delitijs aulicis quum adessent, non abstinebat. Plato etiam inter regalem luxum frugalitatem seruare nitebatur. Itaque quum Plato reprehenderet Aristippū, quòd adeò lauticijs indulgeret: rogauit, quid sentiret de Dionysio, num vir bonus videretur. Quum respondisset videri bonum, Atqui ille, inquit, me multò viuit lautius. Proinde nihil vetabat eundem, & lautè viuere, & bene viuere.

Lepidè.

10 Percunctanti Dionysio qui fieret, vt philosophi diuitū limina tenerent, non contra Quoniam, inquit, philosophi norunt, quibus egeant, illi nesciunt Philosophi sciunt absque pecunia viui non posse. itaque petunt eos, qui quod opus est dare possunt. Quod si diuites æquè intelligerent se egere sapientia, multo magis tererent philosophorum limina. Miserior enim est egestas animi quàm corporis, atque

Philosophiæ necessaria.

que

que hoc miserius egenis sunt diuites, quòd
non intelligant, quàm prætiosa quamque necessaria re careant.

Rogatus quo different docti ab indoctis, 11
Quo, inquit, equi domiti ab indomitis. Quem Philosophiæ
admodum equus indomitus ad omnem vsum fructus.
incommodus est ob inscitiam ac ferociam: ita
qui rapitur affectibus, quos sola domat philosophia, ad omnem vitæ consuetudinem inutilis est.

Quum aliquando adiret scortum, sensit quendam 12
dam ex adolescentulis, qui aderant erubescere, Venus
re, quasi turpe esset philosophum ingredi fornicem: moderata.
nicem: ad hunc versus, Huc, inquit, ingredi
turpe non est adolescens, sed egredi non posse
turpe. Sensit ignoscēdum si quis moderatè vtatur licita venere, non ignoscendum si quis addictus voluptati seruiat. Hoc dictum illo seculo probari poterat, quo nulla lex vetabat
cum scorto congredi, nunc præter argutiam
nihil habet laudabile.

Cuidam qui proposuerat ænigma, vehemēter 13 Lepidè.
ter instanti, vt solueret Qui, ò stolide, inquit,
vis soluam, quod nobis etiam ligatum exhibet
negotium? Lusit ex ambiguo. Soluit enim quæstio, & soluitur homo, aut belua vincta. Stultum autem sit furiosum hominem aut noxiam
bestiam soluere, magis nocituram.

Dicebat satius esse fieri mendicum quàm in 14
doctum, quod ille tantū pecunijs egeat, hic hu Eruditio vtilis.
manitate. Nihilo minus homo est, cui deest pecunia: at homo non est, cui deest eruditio. Et
tamen cui deest pecunia, petit ab obuijs: cui
deest sapientia, nullum solicitat, vt accipiat.

Quum

15 Quum à quodam conuicijs incesseretur, tacitus abijt: at quum maledicus insequeretur abeuntem dicens: Quur fugis? Quoniam, inquit, tibi quidem potestas est male loquendi, mihi verò non audiendi. Salsissimè notauit hominis impudentiam, qui quum sibi ius daret malè loquendi, non saltem hoc iuris concederet alteri, vt subduceret sese, desineretque male audire. Nam vox hæc, cur fugis? erat velut expostulantis de iniuria.

Maledico cedendum.

16 Quidam multa destomachans in philosophos, etiam hoc adiecit, quod conspiceret illos semper obsistere fores diuitum. cui Aristippus, Et medici, inquit, ægrotantium domos frequentant: nemo tamen ægrotus esse mallet, quàm medicus. Scitè retorsit in diuersum conuitium. Philosophi prædicant fęlicitatē, quam vni sapienti vindicant, & tamen assiduè versantur apud diuites aliquid venantes ab illis. Vnde colligebat diuites esse beatiores quàm Philosophos. Sed ille interpretatus est, Philosophos ideo potissimùm colere diuites, quod ob luxum ac delicias cæteris mortalibus & stultiores & corruptiores, magis egerent præceptis sapientiæ, philosophus autem animorum male habentium medicus est. Porrò beatius est esse medicum, quàm ægrotum.

Philosophia medicina animorū.

17 Quum aliquando Corinthum nauigasset, & orta tempęstas naufragium minaretur, expalluit Aristippus: id animaduertens è vectorib. crassus quispiam militaris ac philosophorum osor, sedata tempestate cępit insultare: Cur inquit, vos philosophi, qui prædicatis mortem non esse formidandam, expallescitis

Mortis metus.

in discrimine, nos indocti non timemus? Quoniam, inquit Aristippus non de pari anima tibi mihiq́, cura ac metus est. A. Gellius hoc addit, Ego timeo animæ Aristippi, tu non times animæ nebulonis: quod tamen amarulentius dictum est, quàm vt Aristippo conueniat, cuius vrbanitas non tantùm habet nigri salis. Rebus vilissimis minimè timemus, vnde prouerbium Hydria in foribus. Hinc lusit Aristippus illum non expalluisse, non quòd esset fortior, sed quod quum esset homo nihili, haberetq́; animum omni virtute vacuum, minimũ erat detrimenti, si perisset. Vir eruditus ac sapientia præditus non perit nisi graui Reipublicæ dispendio.

Cuidam iactanti se quòd esset πολυμαθὴς, 18
hoc est multiplicis eruditionis, quasi nihil nõ didicisset. Quemadmodum, inquit, non hi qui plurimùm edunt, excernuntq́, melius valent his, qui sumunt quantum opus est: ita non qui plurima, sed qui vtilia legerunt, studiosi & eruditi sunt habendi. Grauiter taxauit eos qui tumultuaria immodicaq́; lectione semet ingurgitant, nec ea quæ legunt, traijciunt in animum, sed tantum reponunt in memoria quare nec doctiores euadunt nec meliores.

Varia lectio.

Oratot quidam Aristippum reum defendit 19
in iudicio vicitque litem. Is quum velut artem suam præferẽs philosophiæ diceret, quid tibi profuit Socrates Aristippe? Hoc, inquit, quod oratio, quam pro me dixisti, vera fuit. Defenderat vt virum bonum & innocentem. Vt autem talis esset, qualis ab oratore prædicabatur, Socrates præstiterat, à quo philosophiam

Philosophia oratoria præferenda.

phiam

phiam didicit. Orator non hoc efficit, vt quis sit vir bonus, sed vt talis videatur iudicibus, etiam si non sit. Præstantius igitur est, quod præstat philosophus, quam quod orator.

20 Modus. Aretam filiam salubribus præceptis instituebat, consuefaciens vt vbique quod immodicum esset, contemneret, quòd mediocritas in omni re sit optima, & in fœmina maximæ virtutis sit temperare cupiditatibus.

21 Eruditio vtilis. Cuidam percunctanti, qua re esset melior euasurus filius, si eum curaret literis erudiendum: Vt nihil aliud, inquit, certè in theatro non sedebit lapis super lapidem: Amphitheatra gradus habebant marmoreos, in quibus sedens populus spectabat. Lapidem aūt vulgo dicebant hominem indoctum & elinguem.

22 Institutio recta. Quidam cum Aristippo agebat, vt filium suum susciperet erudiendum: sed quum philosoph. pro mercede peteret quingētas drachmas, alter deterritus magnitudine pretij, Minoris inquit, emerem mancipium. At hic, inquit, habebis duo. Sensit eadem pecunia illum sibi paraturum: & Philosophum vtilem, & filium obsequentem. Lepidè taxauit vulgi iudicium, qui nusquam parcior est quàm in rectè instituendis liberis, plusq; sumptus impendit curandis equis, quàm filijs.

23 Diuitiarū vsus. Reprehensus, quòd pecunias acciperet ab amicis, ait se non ideo accipere, vt vteretur ipse, sed vt illi discerent, ad quas res vtendū sit pecunijs. Vulgus enim diuitum, aut in equos, aut in operosas structuras, aut in luxum perdit pecuniam, quū ea bonis viris si egeant, sit erogand. Quin & aliter intelligas licebit.

Aristip-

Aristippus non nisi ad vitæ necessaria pecunijs vtebatur, ideoq; à diuitibus accipiebat, vt eis demonstraret bene vtendi rationem: id non poterat, nisi illi materiam subministrassent. Veluti qui cupit artem scribendi discere, chartam & calamum porrigit docturo.

24 Philosophus oratore præstantior.

Cuidam exprobanti, quòd in propria causa oratore conductitio fuisset vsus, Nil mirum, inquit, & cœnam apparaturus coquum conduco. Alter videri volebat ob hoc oratorem præstantiorem philosopho, quod eius operam conduceret: ille retorsit in diuersum, innuens, inferiorem esse qui conducitur. Oratoris enim munus inferius est quam vt philosopho conueniat.

25 Liber.

Iussus est aliquando è sua philosophia non nihil dicere, quumque detrectantem vrgeret Dionysius: Ridiculum, inquit, si quidem me, vt de philosophia loquar, rogas, & quando oporteat loqui ipse me doces. Sensit hoc ipsum esse philosophi scire quando loquendum sit, quando tacendum: atqui petit, vt audiat aliquid ex philosophia, declarat se philosophiā à philosopho velle discere: rursus qui cogit ad loquendum, is videtur ipso philosopho doctior, vt qui melius norit loquendi tempus quàm philosophus ipse. Ob hoc Aristippi responsum indignatus rex iussit illum in conuiuio infimum omnium accumbere: hic Aristippus nihil offensus, Hunc, inquit, locum ò rex illustrare vis ac honorificum reddere: significans non locum reddere hominem viliorem, sed ex dignitate hominis honorem addi loco.

Locus ornat hominem.

26 Quendam sibi vehementer placentem de natandi peritia, non tulit Aristippus. Et non te pudet, inquit, tam insolenter his de rebus iactare te, quæ Delphinorũ sunt propria? Lepidius erat, si dixisset, ranarum: Decet hominem gloriari super his, quæ sunt hominis propria. Nihil autem magis conuenit homini quàm ratione pollere. Nullus tam peritus natator est, quin hic à Delphinis superetur.

27 Percunctanti quâ re differt sapiens ab indocto: Mitte inquit, ambos nudos ad homines ignotos, & videbis. Significauit sapientem secum in pectore circunferre, quo se commendet quibuslibet. Proinde si doctum & indoctũ, pariter nudos mittas in regionem peregrinã, vbi ambo sint æque ignoti, sapiens proferens opes suas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro insano ridetur, & fame periclitabitur.

Eruditio vtilis.

28 Iactanti cuidam, quòd multum biberet, nec inebriaretur, Quid, inquit, magni narras, quũ idem faciat mulus?

Bibacitas.

29 Quidam Aristippo vitio dabat, quòd cũ meretrice haberet consuetudinem. Hunc Socratica isagoge sic confutauit, Age dic mihi, nũ referre putas, vtrum quis accipiat domum, quam multi inhabitarint, aut quam nemo? Cum negasset referre, Quid, inquit, refert ne vtrum veharis naui quæ multos vexerit, an quæ nullos? Cum negasset & hoc, Quid igitur interest, inquit, vtrum consuetudinem habeas cum muliere quę multis sui fecerit copiam, an quæ nulli?

30 Reprehensus à quodam, quòd Socratis discipulus

pulus contra Socratis morem pecuniam acciperet: Meritò, inquit, hoc facio: nam Socrati plurimi diuites amici mittebant triticum & vinum, è quibus pauca in vsus necessarios reseruans remittebat reliquum. Nimirum habebat ille dispensatores Atheniensium primores, ego verò Entychidem seruum meum emptitium. Significabat se nihilo minus contemnere pecuniam quàm Socratem, sed illi fuisse largiores amicos. Hoc colore se possent & hodie quidam excusare profitentes summum pecuniæ contemptum, quum apud amicos habeant depositam pecuniam, quod olim habebant benignos peni curatores, nunc esurituros satis, si nihil sit alicubi reposi um nummorũ. Prouisio necessariorum.

31 Habuisse dicitur consuetudinem cum Laide nobili scorto. Quo nomine quum vulgò male audiret, cuidam obijcienti quod philosophus haberetur à Laidè: Imo Lais, inquit, habetur à me, non ego à Laide: significans non esse turpe vti concessa voluptate, sed ei seruire deditumq; esse, in turpibus habendum.

32 Rursum obijcienti quod cibis lautioribus vteretur, hac ratione occlusit os: Tu, inquit, hos cibos triobolo non emeres? cumque is qui volebat lautitiarum videri contemptor, annuisset: Ergo, inquit, non tam ego voluptati studeo quam tu auaritiæ. Siquidem vsurus erat & ille lautitijs, si gratis aut minimo constitissent. Lautitia.

33 Dionysij quæstor, nomine Simus, natione Phryx, ostendit Aristippo suas ædes vndequaque splendidas, etiam pauimento pretiosis tessellis constrato; omnibus circunspectis Aristip- Liberè.

pus sputum oris reiecit in barbam Simi. & ob id indignanti hoc colore se excusauit, quòd in tota domo nihil videret ad excipiendum oris recrementum opportunius: innuens in tota domo nihil esse fœdius aut immundius barbari facie, quum eam hominis partem oporteret esse mundissimam. Quanquam hoc dictum magis quadrat in Cynicum aliquem, quàm in Aristippum, vtcumque illi ascribitur.

34 Delectatus aliquando insigni vnguento, Male sit, inquit, malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt. Sentiens multa per se bona reijci culpa vtentium male.

35 Interrogatus quomodo Socrates obisset diem, Vt ego, inquit, optarim: significans talem mortem quauis vita optabiliorem. nec potuit brevius fœlicem obitum describere. Dicti tamen argutia in hoc est, quòd philosophus aliud responderit, quàm expectabat percunctator. Ille quærebat de genere mortis, morbo perisset, gladio, veneno an præcipitio: ille putans id nihil referre, respondit, illum fœliciter esse mortuum.

36 Sophista Polyenus ingressus ædes Aristippi quum videret illic mulieres pulchrè ornatas, ac magnificè instructum conuiuium, cœpit reprehendere tantum in philosopho luxum. Aristippus dissimulata obiurgatione aliquanto post: Potes ne inquit hodie nobiscum, esse? Cum ille non recusasset, Quid igitur, inquit, incusas? Videris enim non lautiorem mensam reprehendere, sed impendium. Nam si conuiuium ob hoc ipsum displicuisset, quòd esset lautius, recusasses esse conuiua. Porrò proba-

te quidem apparatum, sed offendi sumptu, non frugalis, sed auari hominis esse videtur.

Vix credibile est quod de illo refert Bion, cum famulus in itinere gestans pecuniam onere premeretur: Abijce, inquit, quod nimium est, & fer quod potes. 37 Philosophiæ studium.

Quodam tempore nauigãs, vt intellexit nauim esse piraticam, deprõpsit aurum ac numerare cœpit, moxque abiecit in mare, & grauiter ingemuit, fingens sibi imprudenti & inuito excidisse. Hoc ingenio vitæ suæ consuluit, adempta piratis occidendi vinciendive materia. Sunt qui narrent illum & hæc dixisse: Satius est, vt hæc per Aristippum, quàm propter hæc pereat Aristippus. 38 Ingenium.

Percunctanti Dionysio cur Aristippus venisset in Siciliam relicto Socrate: Vt inquit, quæ habeo, impartiam: quæ non habeo, accipiam. Sunt qui narrent illum sic respondisse: Quum egerem sapientia, adij Socratem: nunc quoniam egeo pecunia, ad te veni. 39 Liberè.

Aristippus Platoni obiurganti, quòd multos pisces emisset, respondit, se illos emisse obolo. quumque Plato dixisset, tãti & ipse empturus eram: Vides, inquit, igitur, ô Plato, me non esse obsoniorum auidum, sed te pecuniæ amantẽ. Similia quædam antè commemorata sunt. 40 Argutè.

Idem Aeginæ in Neptunalibus consuetudinem habuit cum Phryne: cumque illi quispiã obiecisset, quòd tantum pecuniæ impenderet mulieri, quæ Diogenem Cynicum gratis admitteret: Ego inquit, illi multa suppedito, vt ipse ea fruar, non me quis alius. Traditum est hoc de Phryne, quod quũ esset formosissima 41 Cũdidè.

pretio non peruehitur eò, quò vult.

Confutatus in disputatione à quodam homine audaci, sed eodem furioso ac stolido, quum illum videret gestientem, inflatumque victoria: Ego quidem inquit, redargutus ab eo, sed suauius dormiturus te qui redarguisti. 45 Modeste.

46 Helicon Cyzicenus vnus ex Platonis æqualibus Solis defectum prædixerat. Qui posteaquàm accidit, queadmodum ille prædixerat, à Dionysio argenti talento donatus est. Tum Aristippus ad reliquos philosophos, Et ego rem miram habeo, quam possim prædicere. orantibus vt proferret. Prædico, inquit, breui inter Platonem ac Dionysium futuram simultatem. Senserat enim regem animum suum iam dudum dissimulare.

47 Illud cum primis damnabat in hominum moribus, quòd in auctionibus vasa diligenter inspicerent prius, quàm emerent; vitam eorũ non inspicerent, quos sibi in amicitiam adiungerent. At maior vtilitas est à fidis amicis, quàm à vasis, & plus damni est, nisi deligas. Amicus deligendus.

48 Cum Dionysius in conuiuio iussisset vt singuli in veste purpurea saltarent: purpura verò tum Regum erat gestamen nunc sutoribus etiam communis. Id Plato facere recusauit, his trimetris è fabula quapiam:

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολήν:
Ἄῤῥην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄῤῥενος. Id est, Comites

Muliebri ego haud quaquam indui quàm stola,
Vir natus ipso & ex uirili germine.

Aristippus verò non recusauit, sed indutus purpura saltaturus, hos versus recitauit ex tempore

Καὶ γὰρ ἐν τ' σώφρων ὁ χεύμασιν **Idem,**

Οὖσ' ἡ σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.

Nam in Liberi patris sacris

Mens, quæ pudica est, nesciret corrumpier.

49 Dum aliquando Dionysium interpellaret pro amico, nec ille preces admitteret, prostratus cœpit amplecti pedes Regis, & impetrauit. Id factum quum quidam velut abiectius, quàm vt philosophum deceret, reprehenderet: Nõ ego, inquit, sum in culpa, sed Dionysius, qui aures habet in pedibus. Ingenium iuxtà promptum, & ad fauendum, & ad excusandum quidlibet.

Preces abiectæ.

50 In Asia comprehensus est ab Artapherne Satrapa. Id temporis quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet solitam animi fiduciam. Inepte, inquit, quasi vnquam fuerim fidentiori animo, quàm nunc alloquuturus Artaphernem. Nimirum hoc illi præstabat philosophia, nè quem hominem metueret; sed cum omnibus liberè ageret.

Animus metu liber.

51 Eos qui liberalibus imbuti disciplinis philosophiam negligerẽt, dicebat esse similes procis Penelopes, quod hi cum Melanthone & Polydora ancillis rem habuerint, & omnia potius se habituros sperauerint, quàm dominæ nuptias. Sensit liberales disciplinas esse velut pedissequas. Philosophiæ moralis, quæ cum primis sit adhibenda, & cuius gratia reliqua discuntur omnia. Simile quidam dixisse fertur & Aristo de Vlysse, qui quum descẽdisset ad inferos, ait illum cum omnibus ferè Manibus fuisse collocutum, quum ipsam reginam ne videre quidem potuerit.

Philosophia regina.

Per-

Percunctanti, quæ potissimùm adolescentibus essent discenda: Quæ viris, inquit, vsui futura sunt. Hoc dictum & alijs ascribitur. Optima statim discéda sunt, nec rudis ętas, quæ maximè docilis est, superuacaneis est occupāda. 52 Optima primum.

Posteaquam Aristippus magnam pecuniarum vim sibi comparasset, & admiratus Socrates diceret, Vnde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca? Non enim minus ad mirandum arbitrabatur, quòd Socrates tantus philosophus, & qui tantos haberet amicos, pauper esset, quàm quòd ipse diues. 53 Philosophus diues.

Scorto cuidam dicenti, Sum ex te grauida Aristippe: Isthuc, inquit, nihilo magis scire possis, quàm per densissimas spinas ambulans dicere, Hæc me spina pupugit. 54 Lepidè.

Incusante quodam, quòd filium sic abijceret, negligeretq; quasi ex ipso natus non esset: An non, inquit, & pituitam & pediculos è nobis natos velut inutiles procul à nobis abijcimus? nam Sensit eos non habendos pro filijs, qui nihil haberent alioqui quo se parentum affectui commendent, nisi quòd ab ipsis progeniti sint. Ita senex in comœdia: Tantisper te volo meum, dum id quod te dignum est facis. 55 Liberi degeneres.

Cùm Aristippus à Dionysio pecunia donatus esset, Plato libris, atque ob id à quodam carperetur quasi ad rem attentior esset quàm Plato: Quid refert? inquit, mihi pecunijs erat opus, Plato libris: sentiens neutrum accusandum. 56 Auaritia non pecuniętantum est.

Interrogatus quam ob causam sic ipsum argueret Dionysius, Ob eandem, inquit ob quā cæteri, significans philosophi libertatem om- 57 Veritas odiosa.

nibus esse molestiam, non igitur mirandum si Regi, simul illud innuens, Regis iudicium nihil à vulgari differre, quòd fortuna non addat sapientiam.

58 Quondam petijt talentum à Dionysio, qui que ex redarguendi nactus occasionem, diceret, Nonne tu prædicabas philosophum non egere? Da, inquit, & postea de hoc disputabimus. Cùm accepisset pecuniam, An non, inquit, rectè dixi philosophum non egere? Non eget qui quum opus est, habet vnde accipiat.

Philosophus nullius eget.

59 Dionysio recitanti versiculum ex Sophoclis tragœdia:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅς τις ἐμπορεύεται,
Κεῖν᾽ ἐστὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id est,
Quis quis tyranni ad tecta se contulit,
Fit seruus illi, liber etsi venerit.

Aristippus correcto posteriore versiculo respondit:

Οὐκ ἐστὶ δοῦλος, ἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id est,
Haud seruus est, si liber illuc venerit.

Significans non esse verum liberum, nisi cuius animum spe metuque liberauit philosophia. Neque enim verè liber est, quisquis ingenuus natus est. Quidam hoc dictum ascribunt Platoni.

Libertas vera.

60 Cùm inter Aristippum & Aeschinem incidisset simultas, quidam autem diceret, Vbi nunc illa vestra amicitia? Dormit, inquit, sed eam excitabo. Itaque simultatem Aristippus commoda liberaq; appellatione facilè sustulit. Nè silentio malum, vt solet, incrudesceret, vltrò adijt Aeschinem, Non, inquit, quàm primum redibimus in gratiam, ac nugari desinemus?

Reconciliatio.

nemus? An potius expectabimus, vt scurris inter pocula de nobis loquendi materiam præbeamus? Cui quum Aeschines respondisset, se lubenti animo rediturum in gratiam: Memento igitur, inquit Aristippus, quòd quum essem natu maior, prior ad te venerim. Tum Aeschines, Ne tu profectò vir me longè melior es. Siquidem à me simultatis, abs te sarciendæ gratiæ, fuit initium. Hoc pacto redintegrata est inter illos amicitia.

Quodam tempore cum ciuibus aliquot suis 61 nauigans naufragio eiectus est. Quum in litto re vidisset figuras mathematicas in arena depictas: Salua, inquit, res est amici, hominum vestigia conspicio. & ingressus ciuitatem proximam inuestigauit, quinam essent illic disciplinarum studiosi, cum his vbi congressus est, summa cum humanitate tractarunt, non ipsum modò, verùm & comites illius, atque etiam viatica ad reditum subministrarunt. Tandem quum hi qui cum Aristippo venerãt, pararent reditum in patriam, rogarentq; illum, ecquid vellet suis ciuibus renunciari: Vt, inquit, studeant sibi huiusmodi parare opes, quæ naufragio non pereunt, sed simul cum possidente enatant.

Vera bona animi

Quum Socrates taxaret vnguentis delibutos. & Charondas, siue vt alijs placet, Phedon 62 percũctaretur, quis esset ille vnguentis delibutus: Ego, inquit, infælix, & me infœlicior Persarum rex. At vide, inquit, vt quemadmodum hac parte nullo cæterorum animalium est superior, ita nec hominum vllo præstantior:

Liberè.

Non inconcinus, vt arbitror, ordo videbitur, si post facetam Socratis sanctimoniam, post hilarem Aristippi libertatem, Diogenem Sinopensem commemoremus, qui dictorum omni iugi gratia longè superauit cęteros: quamquam omnes hos tres diuersis quidem virtutibus, ex æquo tamen suscipiendos iudico, vt licèt dissimillimi fuerint, æquales tamen fuisse dicas.

1 Studiũ sapiẽtia. Primùm Athenas profectus ad Antisthenem se contulit, à quo sæpe repulsus (nullum enim discipulum recipiebat Antisthenes) non destitit tamen hærere: adeò vt quum aliquando baculum intentaret Antisthenes, vltrò baculo caput subiecerit, dicens: Cæde si vis: at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas, dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamatæ sapientiæ.

2 Libertas. Cùm murem fortè conspiceret in Megarico discurrentem, qui neque cauum quæreret, neque tenebris terreretur, neque cibum appeteret: Bellum, inquit, libertatis exemplum. moxque contemptis omnibus cœpit in dolio habitare.

3 Facetè. Demirantibus quòd nullas haberet ædiculas, vbi cibum capere posset, ostendit Iouis porticum, aitq; Athenienses ipsi magnificam extruxisse, aulam, vbi vesceretur. Quod publicũ erat sibi quoq; paratũ interpretabatur. Neque potuit optare cœnationem splendidiorem.

4 Artis su Euclidis scholam, quòd arguta quidem, sed ad rectè viuendum inutilia docere videretur,

βολὴν, id est, bilem ac molestiam appellabat, quum schola Græcis sonet otium, & Platonis διατριβὴν. i. exercitationem κατατριβὴν, id est, contritionem voce deprauata vocabat, quòd à communi vita semotus disputationibus insenesceret, quum Diogenes in publico viuens mallet philosophicè viuere, quàm disputare. *perusacute.*

5 Dionysiaca certamina, quæ Athenis in honorem Bacchi, magnis impendijs pompaque celebrabantur, appellabat magna stultorũ miracula, quod in his nihil nõ ridiculũ ageretur. *Põpa inepta.*

6 Oratores qui summo in pretio habebant Athenis, dicebat turbæ ministros, quod ad gratiam loqui cogerentur, ac seruiliter adulari stolidæ multitudini. Coronas autem dicebat esse gloriæ pustulas, ἐξανθήματα, qualia nonnullis progerminant in naso vultuque ex bile. *Oratores.*

7 Quoties considerabat in hominum vita, ciuitatum gubernatores, medicos, ac philosophos, dicebat nullum animal homine sapientius. Idem contemplans somniorum interpretes, coniectores, diuinos, & huius generis cæteros, aut qui gloriæ diuitijsq; seruirent, aiebat sibi nihil homine videri stultius: indicans hominis ingenium ad res optimas accommodum si exerceatur: sin ad vitia degeneret, longè esse infra mutas pecudes. *Homo animal stultissimum.*

8 Dicere solitus est sæpius in vita parandum λόγον ἢ βρόχον, id est sermonem quàm laqueũ. Qui desponderunt animum, ad laqueum confugiunt, quum ad consolatorium sermonem potius sit confugiendum. Nam animo ægrotanti medicus est oratio. Nec absurdus fuerit sensus, si λόγον accipias pro ratione. *Nota.*

9 Quum in opiparo conuiuio videret Platonem nihil attingentem lautitiarum, sed oleis duntaxat vescentem: Quid accidit, inquit vir sapientissime, vt quum ob huiusmodi mensas in Siciliam profectus sis, hic à paratis abstineas? Ad hæc Plato, At hercle, Diogenes, & in Sicilia huiusmodi ferè cibo contentus eram. Quid igitur, inquit, Diogenes, necesse erat Syracusas nauigare? An tum Attica non ferebat oleas? Hoc dictum quidam ascribunt Aristippo.

Philosophus aulicus.

10 Diogenes aliquando Platoni occurrit, caricas ædens eique offerens dixit, Licet participem esse: cum acceptas edisset, Participem esse dixi, inquit, non deuorare, μεταοχεῖν ὡ τον ὀ καταφαγεῖν. Hic iocus ad rem seriam potest accommodari, videlicet in eos, qui principis, præceptoris, aut parentum permissu abutuntur ad inconcessa, Veluti si quis admonitus non esse inutile degustare dialecticam, totam vitam ei impendat studio. dictum ita refertur à Laertio, vt dubites vter alteri obtulerit caricas.

Cōcessis abuti.

11 Plato frugalis quidem erat, sed tamen amãs mundiciei, contra Diogenes sordidus. Itaque calcans Platonis culcitiã præsentibus aliquot Dionysij amicis quos Plato inuitarat ad conuiuium, dixit, Calco Platonis ambitionem. Mox Plato, At, quanta superbia tumes ipse Diogenes, dum alienam superbiam te calcare putas. Hoc ipsum ab alijs narratur lepidius. Diogeni dicenti, Calco fastum Platonis, Calcas, inquit, Plato sed alio fastu. Nam hoc ipsum fastus erat, quod iactabat mundiciei contemptum: & qui

Gloriatėcta.

& qui sordibus gloriantur, non minus ambitiosi sunt, quàm qui splendidè vestiuntur, sed aliter. Turpior est autem ambitio ex fuco virtutis laudem captans. Photion tamen hoc non ascribit Diogeni, sed Platoni Cynico.

Diogenes à Platone petierat vini paululum, 12 tunc, & caricas: Plato misit lagænam. Cui Cynicus hunc in modum gratias egit, Quum interrogaris quot sint duo & duo, respondens, viginti: ita nec secundùm ea quæ rogaris, das: nec ad ea, quæ interrogaris, respondes: Notauit Platonem, vt immodicè loquacem: quod idem in illius scriptis notauit Aristoteles.

Liberalitas nimia

Percunctanti in qua parte Græciæ vidisset 13 bonos viros: Viros, ait, nusquam, sed Lacedæmone vidi pueros. Notans totius Græciæ corruptissimos mores, adeò vt apud Lacedæmonios, gentem incorruptissimam, tantùm in pueris resideret prisca integritas. Simul illud innuit, in reliqua Græcia ne pueros quidem esse bonos: tum & illud, viros esse pueros esse pueris deteriores, quum ab his oporteat pueros ad probitatem institui.

Pauci boni.

Quum aliquando de re seria disserens, nul- 14 lum haberet auscultatorem attendentem, cœpit ineptam cantionem canere, veluti saltaturis. Vbi iam plurimi concurrissent, obiurgauit illos, quod ad stulta & inepta frequentes, & alacres accurrerent: ad seria verò & bene ad viuendum vtilia, nec alacriter conuenirent, nec diligenter auscultarent. Huic simillimum est, quod Demostheni quidam ascribunt de vmbra asini.

Ridicula prẹferuntur salutaribus.

Reprehendebat homines, quod lucta, cal- 15 citran-

Preposte ra studia. citrando, alijsq; his similibus semet exercerent, vt periti euadant: nullos autem in hoc incumbere, vt probi & honesti euaderent.

16 A nullo denique hominum genere linguæ dicacitatem temperabat. Grammaticos aiebat se demirari, qui tanto studio mala Vlyssis perquirerent, sua ipsorum mala ignorarent. Olim Grammatici potissimùm versabantur in Homeri rhapsodijs: at is in Odyssea commemorat varios Vlyssis errores. Musicos item accusabat, quòd in cythara diligenter aptarent chordas ad concentus, mores haberent inconcinnos. Reprehēdebat & Mathematicos, quod Solem, Lunam, ac stellas intuerentur, non videntes ea quæ essent ante pedes. Oratores carpebat, quòd studerent iusta dicere, sed eadem facere negligerent. Auaros obiurgabat, quòd pecuniam verbis vituperarent, quum eā animo plurimi facerent. Est enim hoc auaris peculiare, quòd nulli magis detestantur auaritiam, quàm ipsi.

Preposte ra studia.

17 Taxabat hominum vulgus, quòd bonos viros hoc nomine laudarent, quia pecunias contemnerent, nec interim imitarentur, quos laudibus extollerent vehementer, sed pecuniosos magis sequerentur, quos vituperabant. Destomachabatur in eos, qui pro bona valetudine sacrificarent, & in ipso sacro epulis immodicis semet ingurgitantes, facerent bonæ valetudini contraria. Dicebat se mirari seruos, qui quum viderent dominos plus æquo voraces, non illis eriperent cibos. Nam hoc esset dominorum valetudini consulere, & seruis magis conueniit edacitas.

Hactenus dictum est, quos quibus nominibus reprehenderit, nunc audi, quos laudarit. Probabat eos, qui vxores ducturi non ducerét, qui nauigaturi non nauigarent, qui pueros alturi non alerent, qui ad Rempub accessuri nó accederent, qui se ad conuiuendum præpotentibus componerent, nec tamen accederent, significans ab his omnibus abstinendum, eosque prudentes videri, qui ad ea solicitati, tempestiuè vertissent sententiam, quod semel agressis non sit integrum mutare consilium, etiam si pœniteant instituti. Qui duxit vxorem, iam sui iuris non est, qui se mari commisit, ventorum arbitrio feratur oportet: qui semel accessit ad Rempublicam, scenę seruiat oportet, & vt cupiat, tutum non est ad priuatam redire vitam. 18 Quę in vita fugienda.

Illi tribuitur & hoc ęnigma, manus non esse porrigendas amicis complicatis digitis: innuens non satis esse si comites non præbeamus amicis, sed comitati comitem adiungendam benignitatem. Qui comiter tractant amicos, dicuntur δεξιοῦσθαι, quasi dicas dextrare. 19 Benignitas.

Quum captus venderetur in Creta, præconi roganti, quid sciret, & quo titulo eum commendaret emptori: Dic, inquit, te vendere hominem, quàm sciat imperare liberis. Quidam Xeniades Corinthius admiratus præconij nouitatem, adiit Diogenem percunctans nũ sciret, quod profiteretur: vbi ex sermone hominis comperit esse sapientem ac doctũ, mercatus duxit domum, eiq; suos liberos erudiendos tradidit: quos ille susceptos liberaliter instituit, primumq; tradidit artes liberales, 20 Educatio frugalis.

mox docuit equitare, arcum tendere, fundam rotare, iaculari telum. In palæstra verò non permittebat, vt pædotriba illos grauioribus laboribus in morem athletarum exerceret sed hactenus quantum ad ruborem, bonamq́; corporis valetudinem conduceret. Curauit vt ex poetis, alijsq́, scriptoribus optima quæque ediscerent, quod ea modò verè scimus, quæ memoria tenemus: breuiter totius doctrinæ summam illis redegit in compendium, quò & citius perciperent, & fidelius memoria complecterentur. Eosdem instituit domi ministrare parentibus, cibo leui, viliq́; & aquæ potu contentos esse: quumq́; cæteri cæsariem alāt ad formæ commendationem, ille iussit illos radere comam, & si quando prodeundum esset in publicum, incomptos producebat absquè tunicis, incalceatos, ac tacitos. Quin & ad venatum illos instituebat, Lacedæmonio imitatus. Hic rebus factum est, vt à pueris obseruaretur, perque illos parenti commendaretur. Alij narrant præconem Diogenis iussu ita prædicasse: est ne quispiam, qui velit emere dominum.

21 Quum sederet in auctione, vetitus est sedere, ac iussus est stare ob id opinor, vt facilius inspiceret emptor quid emeret. At Diogenes: Quid, inquit, refert, quando pisces quocunq; modo iaceant emuntur: notans vulgi stultitiā, qui emptori seruum cauent, nè quod corporis vitium fallat, nec simili cautione explorant mentis habitum. Is autem deprehenditur ex oratione.

22 Aiebat sibi videri mirum quod quum vllā

aut

aut operculum non emerent homines, nisi pulsu ac tinnitu exploratum, in emendo homine solo aspectu essent contenti: significans hominem nulla ex re melius cognosci, quàm ex oratione. Vt igitur, qui vas fictile teruncio parant emere, digito pulsant atque ex tinnitu reddito dignoscunt, sit ne integrum, probæ argillæ, ac bene coctum: ita priusquam minis aliquot emat hominem, oportebat ad dicendum prouocare, atq; ex oratione deprehendere qualis sit. Eodem pertinet dictum superius, piscis mutus est, nec refert quomodo iaceat, quum nihil aliud sit quàm piscis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, si silentem emas. 12 Venus moderata.

Xeniadæ, à quo fuerat emptus, dicebat, Mihi licèt seruo obtemperes necesse est, propterea quòd qui nauclerum aut medicum habet seruum, ei tamen parere cogitur, si velit ex eo capere vtilitatem. 23 Seruo prudēti obtēperandum.

Apud hunc Xeniadem fertur consenuisse, & à suis discipulis sepultus esse. Rogatus à Xeniade, quomodo sepeliri vellet, in faciem, inquit. Percūctanti causam: Quoniam, inquit, paulò post futurum est vt inferiora fiant superiora, huc alludens, quod id temporis Macedones rerum potirentur, atque ex humilibus fierent excelsi: quòd si inuerterentur omnia, fore vt cadauer etiam ex prono fieret supinum. Fortassis illud sensit, nihil referre quo statu corpus exanime sepeliatur, qua in re magna erat vulgi superstitio: porrectis in portam pedibus efferebantur, stantes cremabantur, & hodie stantes, vt audio sepeliuntur Iudæi, certè su- 24 Sepultura.

pini sepeliuntur omnes Christiani.

25 In foro quondam stans clamabat, Adeste homines, veluti concionaturus apud populum: quumq; tam frequentes conuenissent, nec ille desineret clamare, Adeste homines, quidá indignati, En adsumus dic aliquid. Tum Diogenes baculo illos abigens, Homines, inquit, adesse iussi, non sterquilinia. Non putauit hominis cognomen competere eis qui non viuerent iuxta rationem, sed brutorum in morem agerentur affectibus.

Homines pecudum similes.

26 Alexãder Magnus quũ esset Corinthi adijt Diog. pro dolio sedentẽ, cumq; eo multa collocutus est: à quo digressus indignantib. amicis ꝙ Rex illi cani tantũ habuisset honoris qui tanto Principi nec assurgere dignaretur: Imo, inquit, ni Alexander essem, Diog. esse vellẽ. Adeo demiratus est animum illum liberum ac rebus humanis omnibus superiorem, vt nihil regno similius esse iudicaret. Præcipua Regũ fœlicitas est quòd nulli seruiunt: sed quicquid volunt, facilè efficiunt, tum quòd nullius egeant: atqui hoc ipsum homini præstat philosophia multò verius, quàm regnum monarchis. Quanquàm Alexandrum esse, Alexãder maius quiddã existimabat quàm regem esse.

27 Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui surdi essent, aut cęci, sed qui peram non haberent. Lusit autem affinitate vocum. Nam ἀνάπηρος Græcis dicitur mancus, aut mutilus, ἄπηρος qui pera caret: innuens, opinor, hominem ad omnem vitæ functionem inutilem esse, qui expers sit philosophiæ. Pera enim Cynicorum penus erat.

Philosophia.

Ingres-

Ingressus aliquando iuuenum cõuiuium capite semitonso, non solùm non comiter exceptus est, sed multis plagis onustus dimissus est. Quos ille hac ratione est vltus: Nomina iuuenum, à quibus fuerat cæsus, albo inscripsit, itaque obambulabat soluto pallio: plagarum notæ loquebantur quid esset passus, & album prodebat autores. Hoc pacto iuuenes inhumanos omnibus obiurgandos ac reprehendendos exposuit. 28 Vindicta ciuilis.

Quoniam Cynicus erat, canis dictus est; & hoc vitæ genus à multis laudabatur, nemo tamen imitabatur. Itaque dicere solitus est, se canem esse laudantium, sed laudatorum neminem cum laudato cane audere venatum ire. 29 Virtus laudata tantum.

Iactante se quopiam ac dicente, Viros supero in Pythijs. Equidem, inquit, viros, tu verò mancipia. Lusit rursus affinitate vocum, quæ est inter ἄνδρας & ἀνδράποδα. Mancipia autem appellabat quicunque seruirent cupiditatibus. Has philosophia vincere pulchrius est quàm in Pythijs ludis vincere viros. 30 Seruiuere.

Cuidam admonenti, vt iam senex quiescere à laboribus. Quid, inquit, si in stadio currerem, vtrum oporteret iam metæ vicinum cursum remittere, an magis intendere? Rectè sensit virtutis studium hoc magis intendendũ, quo minus superest vitæ, quòd turpe sit tum ab honesto instituto refrigescere. 31 Intendẽdũ honesti studium.

Aliquando vocatus ad cœnam, negauit se venturum. Roganti causam, Quoniam, inquit, heri mihi non sunt actæ gratiæ. Vulgus hominum postulat sibi veluti pro magno beneficio gratias agi, si quem admiserint ad conuiuiũ; 32

At Diogenes licèt pauper, existimabat sibi deberi gratiam, quod non grauaretur interesse conuiuio, quia nusquam iret a symbolus, sed lautius philosophiæ sermonibus pasceret conuiuatores & conuiuarum animos quàm ille corpus epulis.

33 Demosthenem aliquando in publico diuersorio prandentem deprehendit, quumque ille conspecto Diogene sese subduceret, Tanto magis, inquit, in diuersorio futurus es, significãs hoc illum magis fore conuiua cum fabulãm, quòd non solùm ibi versaretur, sed etiam tam quam in re nefaria deprehensus, sese subduxisset. Hoc enim memorabilius, quàm quòd illic potaret. Alij narrant hoc cuidam adolescẽti dictum. Is potuit & Demosthenes esse; simplicior autem sensus est, vt accipiamus adolescentulum admonitum, nè intro fugeret, sed foras. Nam quò interius sese abdebat in popinam, hòc magis erat in popina.

34 Hospitibus quibusdam celebrem illum Demosthenem videre cupientibus, porrecto medio digito, hic est, inquit, ille Demosthenes Atheniensium orator. Digitus pollici proximus index dicitur, quòd hunc intendentes solemus aliquid commonstrare. Digitus autem mediu apud priscos infamis habebatur, ob causam hic non referendam. Porrò Demosthenes vulgo malè audiebat, quasi parum vir esset. Id significans Diogenes maluit illum medio quàm indice demonstrare.

Hic est ille.

35 Cuidam exciderat panis, eumq; reliquit, quod puderet recipere. Hunc castigare volens Diogenes iniecto fune collo traxit vrceũ per

Pudor inutilis.

per ceramicum, hoc faciens in populo, quod ille in pane facere erubescebat.

36 Exēpla insignia. Cum multis videretur immodicè philosophus, respondit sese imitari chori magistros: qui tonum legitimum excedere solent, vt alij congruum arriperent Quod enim excedit modum, tametsi vitiosum est, tamen ad excitandam aliorum socordiam conducibile est. Ita pallium ac dolium Diogenis, diuitibus suas delitias exprobrabant.

37 Insaniæ genera. Dicebat plurimos insanire præter digitum. Num si quis assiduè medium digitum intendat vice indicis, vulgò habeatur insanus: si quis indicem, sanus videtur: At plurimi sunt homines, qui grauius insaniunt in rebus serijs, quã si digitum pro digito porrigant, & tamen hi vulgo non habentur insani. Quemadmodum & hodie, parentes in liberis pro graui peccato castigant, si læua pro dextra vtantur. Atqui non itidem castigant eos, quum turpia pro honestis eligunt.

38 Aestimatio præpostera. Taxabat & in hoc hominum insaniam quod res pretiosas minimò emerent, venderentque vilissimas plurimò. Statuam enim tribus nummum milibus emi, quum farinæ chęnix duob. æreis veniret. At statua nihil opus ad vitam, sine farina viuere non licet. Conueniebat igitur farinam multò statuis esse chariorem, Philosophus precia rerum æstimabat vsu naturali, vulgus æstimabat stulta persuasione.

39 Seruus prudentior hero. Quod suprà retulimus de Xeniade, quidam ita narrant Quum esset emptus Diogenes perinde quasi ipse Xeniadem emisset, dixit illi: Vide vt iussis meis pareas: quũq; ille diceret,

ἀνωποταμῶν, significans rem præposterè agi si seruus imperet hero. Si medicum, inquit Diogenes, emisses, æger non illi præscribenti obtéperares, an diceres ἀνωποταμῶν? Si herus corpore malè affectus auscultat seruo rei medicæ perito, multò magis decet animo ægrũ auscultare seruo philosophiæ perito, quod enim ars medica præstat corpori, hoc philosophia præstat animo. Illa medetur febri, hęc prauis cupiditatibus Quanto autem animus pręstat corpori, hoc illius morbi sunt quàm huius grauiores: Laertius addit, quum à præcone rogaretur, quo titulo vellet prædicari, isque respondisset, se scire imperare liberis, vbi vidisset prætereuntem quendã bene cultum, Huic, inquit, me vende: nam is eget domino.

40 Pudor inutilis. Cuidam ambienti à Diogene in philosophiæ disciplinam recipi, admisso explorandi gratia pernam in via ferendam dedit, seq; iussit sequi. Ille præ pudore, abiecto quod gestabat furtim se subduxit. Aliquanto post, fortè fortuna illi factus obuius, ridens: Tuam, inquit, ac meam amicitiam perna diremit: indicans illum non esse idoneum philosophiæ discipulum, qui stultum pudorem non posset contemnere. Neque enim turpe est gestare pernam; sed ab honesto recedere, turpe est: Diocles hoc ipsum paulò secus narrat. Quum quidam ambiens esse Diogenis discipulus, dixisset illi, Impera mihi Diogenes, admisso in famulitium casei frustum portandum dedit. Id quum ille ob pudorem recusaret: Nostram, inquit Diogenes, amicitiam paululum casei diremit.

Quum aliquando vidisset puerum caua manu bibentem, Hic puer, inquit me frugalitate superat, qui supellectilem superfluam mecum circumferam: & eductum è pera poculum ligneum abiecit: Nesciebam, inquiens, & in hoc nobis prouidisse naturam. Quum alterum puerum vidisset vasculo fracto, cauo panis excipere lenticulam, abiecit & catinum ligneum, vt superuacaneum. Hæc patiar videri ridicula, modò fateamur immodicum simplicitatis exemplum in hoc vtile, vt nos nostri luxus pudeat. 41 Frugalitas.

42 Sapienti nihil deesse colligebat de hoc syllogismo, Deorum omnia sunt, Deorum autem amici sunt sapientes, & amicorum communia sunt omnia; sapientum igitur sunt omnia. Sed eodem syllogismo reijci poterat petens aliquid, Cur petis habens omnia? Sapiēs diues.

43 Quum vidisset fœminam dijs procumbentem, ita curuato corpore, vt à tergo quædam apparerent, quæ nudari non debet oculis hominum, adijt illam dicens: Non vereris, mulier ne stante post tergum tuum Deo: nam illius plena sunt omnia: parum decenter te geras? Aesculapio percussorem consecrâsse dicitur, qui accurrens procidentes in faciem contereret. Decorū vbique seruandum.

44 Solitus est ioco dicere, sibi tragicas execrationes occurrisse, quod esset, Ἀνέστιος ἄπολις ἄπατρις, ἄπορος, ἀλήτης καὶ ἡμερόβιος. Id est, Domo, ciuitate, patriaque carens, pauper & erro: Alludens ad locum aliquem è tragœdijs. Paupertas tragica.

45 Quin & illud dixisse fertur, quod fortunæ opponeret animi fiduciam, legi naturam, affe- Philosophi vita.

ctibus rationem, eò quod his tribus paratur ac seruatur hominum tranquillitas. Aduersus fortunæ procellas tuetur sapientem animus impauidus; naturam pro lege sequitur, cui si repugnet lex, contemnit eam. Porrò cupiditatum tumultus ratione compescit.

46 Quum Alexander Magnus inuiseret Diogenem, reperit, eum in cranio sedentem pro dolio, ac laceras schedas glutino committentem postea quàm Rex multa cum illo colloquutus pararet abire, diceretq́; Cogita Diogenes, quid à me velis petere: nam quicquid optaris, feres: Mox, inquit, de alijs, interim secede paulisper. Cùm Rex secessisset, putans illum velle deliberare, diutius silenti repetijt, Pete quod vis Diogenes. Hoc, inquit, volebam nam prius arcebas mihi Solem, ad id quod ago necessarium. Alij narrant illum dixisse, Ne mihi feceris vmbram, quod vellet apricari.

47 Philosophus paucis eget. Memoratur & illud Alexandrum ita fuisse loquutum, adsum ò Diogenes tibi subuenturus, quandoquidem video te multis egentem, cui Diogenes. Vter nostrum pluribus eget, ego qui vltro peram & pallium nihil desydero: an tu qui non contentus patrio regno, periculis temet obijcis, vt latius imperes, adeo vt vix totus Orbis tuæ cupiditati videatur satis futurus.

48 Lepidè. Quodam tempore, quum diutissimè legens tandem eò venisset, vt videret chartam vacuam: Bono inquit, animo estote viri, terram video. Alludens ad longa nauigatione fessos, qui recreantur animo, quum ipsis procul appa ret portus.

Cuidam sophisticis argumentationibus col 49
ligenti, quòd Diogenes haberet cornua, fron- *Argutiæ*
tem ac tempora manu contrectans. Atqui, in- *friuola.*
quit, ego non video. Irridere maluit friuolum
enthymema quàm soluere.

Quum Zenon in scholis differés acutissimis 50
rationibus probaret nullum esse motum, nec
esse posse. Diogenes surgens cœpit inambulare. Id admiratus Zenon. Quid, inquit, agis Diogenes? Confuto inquit, tuas rationes. Taxans interim inanem ingenij ostentationem.

Sophista quidam volens apud Diogenem 51
ostentare acumen ingenij, hunc in modum ratiocinatus est. Quòd ego sum, tu non es. Cum
annuisset Diogenes. Ego, inquit, sum homo, *Argutia*
igitur tu non es homo. Tum Diogenes. A *friuola.*
me inquit, incipe, & rectè collegeris. Non dignatus est aperire, quid haberet vitij ratiocinatio, sed maluit irridere de tam friuolis nugis sibi placentem. Si sic sumpsisset, tu es homo. sequebatur sophistam non esse hominem.

Cuidam ad ostentationem ingenij multa de 52
rebus cœlestibus disserenti: Quam nuper in- *Ignota*
quit, de cœlo venisti? Socratem in hoc retu- *loqui.*
lit, cuius est illud, Quę supra nos, nihil ad nos.

Eunuchus quispiam contaminatæ famæ in 53
scripserat ædib suis μηδὲν εἰσίτω κακόν, ne quid *Mala ve-*
ingrediatur mali. Id videns Diogenes; Ae- *ra.*
dium, inquit, dominus, qua ingreditur? Eunuchus boni omnis gratia posuerat titulum,
nè quid infœlicitatis attingeret domum. Id
Diogenes detorsit ad mala animi, quę sola verè mala sunt.

Nactus vnguentum, eo pedes inunxit pręter 54
morem

Ridiculum. morem publicum. Id demirantibus dixit. Quoniam vnguentum capiti infusum exhalatur in aerem, à pedibus autem ascendit ad nares: similiter alius reprehendit publicam consuetudinem, qua coronas capiti imponunt, quum magis conueniat infra nares ponere, quòd fragrantiæ vapor non tam descendat, quàm ascendat.

55 Imitari non est satis. Athenienses hortabantur Diogenem, vt mysterijs initiaretur, addentes quod initiati apud inferos principatum tenerent. Ad quæ Diogenes: Perquam ridiculum est, inquit, si Agesilaus & Epaminondas in cœno degunt, & Pateation fur ac vtilissimi quique homines, quod initiati sint, in beatorum insulis erunt.

56 Cùm primùm cępisset philosophari, quum in dolio sicco mucidoq; pane vescens solus, audiret totam vrbem lætitia perstrepentem, erat enim dies festus, sensit animo nonnihil tædij, diuque secum de relinquendo vitæ instituto cogitauit. Sed quum tandem mures videret adrepentes panisque micas edere: Quid tibi displices, inquit Diogenes, sat magnificus es, ecce etiam parasitos alis.

57 Conuitium. Platoni ipsum ob vitæ sordes canem appellanti: Sanè, inquit: nam ad eos qui me vendiderant recurri. Solent enim canes si vendantur ad veteres dominos recurrere: Non offensus est conuitio, sed commodè interpretatus est quum Aeginam nauigans, interceptus esset à piratis, atque in Cretam perductus, ibique venditus. Eos piratas puto Corinthios aut Athenienses, aut certè Aeginetas.

58 Quum è balneis redeuntem quidam rogassent,

sent, num illic esse multum hominum, negauit esse. Rursus percunctatus, an illic esset multa turba, annuit: significans hominis vocabulum paucis competere. Homines non homines.

59 Narratur & illud vix credibile: Plato sic definierat hominem: Homo est animal bipes absque pennis, ei diffinitioni quum discipuli Platonis applauderent, Diogenes gallum gallinaceum pennis ac plumis nudatum produxit in scholam. En, inquiens, hic est homo Platonis. Itaque diffinitioni adiectum est, latis vnguibus, quòd aues eiusmodi non habent. Ridiculum.

60 Percunctanti qua quis hora prandere debeat: Si diues est, inquit, quum vult: si pauper, quum potest. Festiuè.

61 Apud Megarenses quum viderat arietes pellibus tectos aduersus frigoris iniuriam, ipsorum autem filios nudos; Satius est, inquit, Megarensis esse arietem quàm filium. Traditum est de Megarensibus, quòd indiligenter habent filios suos. Educatio.

62 Quidam in publico gestans longam trabem, per imprudentiam percusserat Diogenē, moxque ex more dixit, Caue. At Diogenes: Num, inquit, me vis iterum percutere? Alij sic narrant: Dicenti Caue? baculum impegit in caput, & post ictum adiecit, Caue: par pari referens. Nam ante lęsionem dicendum erat, Caue. Sera monitio.

63 Quodam tempore lucernam accensam gestans obambulabat in foro clarissima luce, quæ renti similis; Rogantibus quid ageret: Hominem, inquit, quæro: notans publicos ciuitatis mores, vix homine dignos. Homo rarus inuētu.

Cùm

64 Cùm aliquando perfusus esset aqua, staretq; toto distillans corpore, circunstantes aliquot, vt fit, commiserabantur hominē indigna passum. Quibus Plato, nam & is fortè tum aderat: Si vultis, inquit, commiserari Diogenē, abite: notans in philosopho gloriæ cupiditatem. Hoc igitur spectaculo quoniam delectabatur fœlix erat potius quàm miserandus: at si nullo teste perfusus fuisset, tum verè fuisset miserabilis.

Gloria tecta.

65 Colaphum impingenti: Profectò, inquit, nesciebam me capite galeato ambulare. Ludens manum pronam galeam dixit: Nec aliter vltus est percussorem. Nisi fortè legendum est. Nesciebam capite galea tecto incendendum esse.

Moderatè.

66 At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi colapho dixerat, Tria millia tibi in mensa sunt posita: per ludibrium illi gratulans, quòd pro calapho tātum nummorum ex mulcta ad ipsum esset rediturum, si lege ageret. At Diogenes postridie sumpto pugillum loro, eoque impacto Midiæ totidem verbis dixit, Tria millia tibi in mensa sunt posita. A. Gellius narrat de quodam, qui pro delectamento habebat manu depalmari homines, moxq; è crumena, quam in hoc circunferebat, iussit numerari mulctam. At Diogenes declarauit non omnes esse ea patientia, vt mulcta contenti sint.

Par pari.

67 Philosophi vulgò hoc nomine malè audiebant, quod Deos aut non crederēt esse, aut cōtemnerent. Hoc innuens Lysias interrogabat Diogenem, crederet ne esse Deos? Cui Diogenes:

nes: Qui conuenit, inquit, vt non credam, quũ persuasum habeam, te Dijs inuisum esse; Hoc dictum quidam attribuunt Theodoro Non respondit ad quæstionem, sed in contumeliosè interrogantem.

68 Conspicatus quendam se religionis causa aspergentem aquis fluuialibus: Nam hoc ritu, prisci solent purificari, si quid piaculi commisisum crederent: Infælix, inquit, quum erras in Grammatica, non absolueris aspersus: multò minus aspersio te liberabit à vitæ criminibus. Superstitio.

69 Eos summouere reprehendebat, qui si quid secus euenisset, fortunam incusarent, id quod vulgus hominum solet, dicens ipsos homines potius incusandos, qui postularent à fortuna, non quæ verè bona essent, sed quæ ipsis bona viderentur. Nam si permitterent Dijs, quæ ipsi iudicant optima dare, darent, nunc non acceptis his quæ flagitarunt, impudenter incusant Deos. Vita stulta.

70 Superstitionem hominũ qui in somnijs terrentur hoc pacto deridebat: Quæ vigilantes, inquit, agitis, ea non curatis: quæ verò dormientes somniatis, sollicitè perquiritis. Ad fœlicitatem enim aut infœlicitatem homines non tam refert, quid patiatur in somnis, quid agat vigilans. Ibi quoties aliquid turpe committi, oportebat metuere Deorum iram, ac tristem euentum, non si quid dormientibus sit visum. Voluptas.

71 In Olympijs præconem ita pronunciantẽ, Doxippus viros vicit: correxit Diogenes: Hic victoria inquiens mancipia, sed ego viros: significans pulchra-

eos, qui certarent Olympia, non esse viros, sed gloriæ mancipia. Solus philosophus vincit viros. Simile huic est, quod supra retulimus.

72 Cùm Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, venit eò Diogenes, & comprehensus à militibus deductus est ad Regem: qui conspecto Diogene ignoto iratus exclamauit, Explorator, Cui Diogenes; Prorsus, inquit, explorator, nam huc veni inspecturus insaniam tuam, qui non contentus regno Macedonum, aliena captans temet in discrimen conijcis, nè & regno & vita priueris. Rex admiratus hominis libertatem, iussit illum abire liberum.

Ambitio

Præposte ra studia.

73 Alexander Macedonum rex miserat epistolam ad Antipatrum, per quendam nomine Athliam: quum id temporis fortè adesset Diogenes qui Cynico more dixit, Athlius ab Athlio per Athliam ad Athlium. Porrò Athlius Græcè miserum sonat multisque laborib. afflictum, vnde & athletis nomen. Sensit philosophus principes ob ambitionem assiduis bellis tumultuantes verè miseros esse: æquè miseros qui illorum cupiditatibus inseruirent.

74 Inuitatus vt ad Alexandrum veniret recusauit: at Perdicæ præfecto minitanti necem, ni veniret: Nil, inquit, magni feceris, siquidem & cantharis & phalangium idem possunt. Cantharis pusillum est insectum non dissimile scarabeo, sed præsentaneum habens venenum: phalangium aranei genus est nocentissimum. Nec dubitauit vicissim minitari Perdicæ, se feliciter victurum, si sine illo viueret: indicans infelices esse, qui cum Perdica viuerent.

Liberè.

76 Aiebat faciles esse Deos ad donandam homi-

minibus vitam, cęterum hanc ignorari ab his, qui quærunt dulciora, vnguenta, aliasq; hoc genus delicias. His enim qui fruuntur, credunt se viuere, quum veram vitam tranquillam ac suauem sola præstet sapientia. Non igitur Dij sunt incusandi, sed homines, qui per stultitiã non postulant ab illis vitam, sed voluptates.

Conspiciens delicatum. quendam à seruo 76
calceari: Nondum, inquit, sat beatus es, nisi Deliciæ.
te etiam abstergat, id erit, si mancus fueris. Visum est Diogeni non multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare valeat, quàm si post exoneratam aluum adhibeat famulum abstergendo podici. Quamquam intelligi po est & de abstergendo naso. Philosopho ethnico prodigiosæ delitiæ videbantur, ethnicum calceari a famulo.

Conspicatus duci quendam, qui phialam 77
ex ærario furatus sustulerat: ducebatur autem à magistratibus, quos illi ἱερομνήμονας appellant: Manni, inquit, Diogenes fures paruum ducunt.

Videns adolescentem lapides iacientem, in 78
crucem, Euge, inquit, scopum attinges. In- Salsè.
nuens fore, vt aliquando in crucem ageretur.

Cùm adolescentuli circunstantes Diogenem 79
acclamassent, Canis, canis, ac mox territi fu- Salsè.
gere cœpissent, rogatique cur fugerent, dixissent, nè mordeas nos canis: Bono, inquit, animo sitis filioli, canis non edit betulam. Rectè illis exprobrans molliciem.

Cuidam sibi placenti, quòd leonis exuuio 80

Hypocrisis. tectus incederet: Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit, quod homo mollis Herculis amictum sibi vendicaret.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, quòd apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur: Imò, inquit, infælix est, quod illi prandendum, cœnandumque sit, cùm Alexandro visum fuerit: sentiens nihil esse beatum, si absit libertas. Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus quem Alexander tãdem coniecit in carcerem, vbi & periit. Quidam pro Callisthene supponunt ipsum Aristotelem, cuius fœlicitatem prædicantibus, quod cum Regis filio viueret Aristoteles, inquit, prandet quum vult Alexander, Diogenes cum vult Diogenes

82 Benignitas. Si quando egebat pecuniis, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eum, quod præter philosophi dignitatem peteret: quòd esset mẽdicorum: Imò, inquit, non peto, sed repeto, οὐκ αἰτῶ ἀλλ' ἀπαιτῶ: Repetimus enim mutuum, aut depositum. Amicus autem egenti amico dans non donat, sed reddit quod debebat Quisquis enim in tali casu pecuniam seruat, rem alienam detinet.

83 Mollicies. Quum adolescens quidam comptior Diogeni proposuisset quæstiunculã. Non tibi prius, inquit, responsurus sum, quàm sublatis vestibus ostenderis vtrum masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum virili notauit illius mollicié.

84 Ars inhonesta. Alteri cuidam adolescenti, lusum quendã amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Græci vocant κοτταβίζειν, Diogenes quò melius,

melius, inquit, hoc deterius, damnans improbatam artem, qualis est & alea, cuius quo quisque est artifex melior, hoc vir est deterior.

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebant appellantes illum canem, ossa illi proijciebant, quod id canibus fieri consueuit: at ille discedens à tergo commingebat accumbentes: significans & hoc esse canum. 85 Canini mores.

Oratores ac cæteros omnia ad gloriam facientes appellabat τρισανθρώπους, idest, ter homines ancipiti dicto, Nam vt vulgus hominem esse negat, qui nec doctus, nec humanus, ita philosophus hominem vocabat miserum, qui nihil haberet supra hominem. Siquidem, iuxta Homerum, nullum animal homine miserius. Proinde ter homines dixit, ter miseros, qui sua studia omnia conferrent ad rem ignauissimam, ac populari multitudini, multorum capitum beluæ seruirent seruitutem. 86 Ter homines.

Diuitem quendam indoctum, sed splendidè vestitum appellabat, hoc est, ouem aureo vellere, Nam tales fuisse proditum est à poetis: qui minimum valerent ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur. 87

Præteriens prodigi cuiusdam ædes inscriptionem habentes, venales: Facilè, inquit, diuinabam fore vt præ immodica crapula domum euomeres, iam enim domum absumpserat, ante quàm venalem proscriberet. Vomitus igitur erat ille verius quàm venditio. 88 Profusio

Adolescenti conquerenti, quòd à multis perturbaretur. Desine, inquit, tu & perturbationis indica præ te ferre: significans nulla re melius improbitatem lædentiũ finiti, quàm 89 Dolor assimulatus.

si qui læditur, dolorem dissimulet. Etenim qui ob id incessunt hominem, vt illum discruciēt, desinent, si viderint illum nihil commoueri. Et Græcis suspicor alium esse sensum: Quum.n. adolescens quereretur sibi turbam esse molestam, παῦσι γὰρ inquit, καὶ συτὰ δείγματα τοῦ μασχητιῶντες περιφέρειν, id est, At desine tu quoque signa mollis & effeminati circumferre.

90 Citharædum imperitum obesoque corpore & ab omnibus vituperatum, solus Diogenes laudabat. Demirantibus quam ob rem id faceret: Laudo, inquit, quòd quum talis sit, maluerit se cithara quàm latrocinijs exercere: significans illum corpore validum, ingenio rudem latrocinijs aptiorem esse quàm musicæ; locus est ab inexpectato.

Salsè.

91 Alterum citharædum, qui quoties caneret, ab auditoribus deserebatur, obuium ita salutabat, Salue galle. Quum ille offensus salutationis nouitate diceret. Quid ita? Quoniam, inquit, cantu tuo excitas omnes. Iocum captauit ex ambiguitate verbi Græci: ἀνεγείρων. n. dicitur & qui excitat dormientem, quod solēt galli gallinacei malè canentes: & qui sedentem excitat vt surgat, quod ille solet.

Salsè.

92 Cùm adolescentem quendam insigni forma plurimi intuerentur. Diogenes incuruato corpore sinum lupinis implebat. At hoc spectaculum conuersis omnium oculis, aiebat mirari se, cur adolescentulo dimisso, sese intuerentur: obiter notans illorum intemperantiam.

93 Cuidam vehementer superstitioso, ac lemurum, laruarumq; terroribus obnoxio, necem

ipsi

ipsi minanti: dicentique. Vnico ictu tibi perfringam caput: At ego, inquit si id feceris, tibi sinister astans vt contremiscas, efficiam: Significans se mortuum etiam illum terrere posse, à quo viuus contemnebatur. Hic tamen affectus & hodie plurimos habet, qui cum sint aduersus viuos feroces, aduersus vmbras sunt formidolosissimi. Superstitio.

94 Ab Hegesia rogatus, vt ipsi libros aliquot commodato daret: Non sapis, inquit, Hegesia, qui quum caricas non pictas, sed veras eligas, vera exercitatione neglecta ad scriptam te conferas. Hoc dicto notauit eos, qui per omnem vitam nihil aliud legunt quàm philosophorum libros, rectè viuendi precepta continentes, quum virtus magis vsu discatur quā lectione. γράφειν Græcis anceps vox est ad scribere & ad pingere. Itaque virtus libris expressa quodam modo picta virtus est. Absurdum autem videtur, in caricis habere delectum, in virtute non item. Lectio mortua.

95 Cuidam illi probro obijcienti, quòd exularet à patria. Miser, inquit, istius rei causa philosophatus sum: siue quòd exilium compulisset Diogenem ad philosophandum, siue quod ideò didicisset philosophiam, vt exilium similesque casus æquo animo perpeti posset. Exilium vtile.

96 Alteri cuipiam per conuitium dicenti: Sinopenses exilio te damnant: At, ego, inquit, illos, mansione: significans se quod solum vertere iuberetur, nihilo infœliciorē esse his, qui in patria manerent, nec exilium ęquo animo pati possent. Tam. n. miserū est manere coactum,

quàm exulare coactum. Philosophus, cui quæuis terra patria est, si iubeatur ire exulatum, vnius tantùm ciuitatis exul est. At qui nusquã potest viuere nisi in patria, plurimarum regionum exul est. Diogenes autem ob adulteratã, vt putant monetam solum vertere iussus est. Erat autem Sinopensis. Hoc ita refert Plutarchus in libello de exilio, Te Sinopenses Ponto exulem esse iusserunt: At ego, inquit, illos hac damno pœna, vt in Ponto extremisq; Euxini littoribus inclusi perpetuò maneant. Diogenes mutarat patriam, sed in melius: exulabant potius, qui infælici regioni erant ascripti.

97 Quum Olympionicem, hoc est, in Olympijs certare solitum, offendisset pascentes oues. Quàm celeriter, inquit, ò præclare ab Olympijs ad Nemea te contulisti: ludens affinitate vocum. Nam νέμεα certamina dicuntur à loco, quemadmodum Olympia. Νέμω verò Græcis pasco sonat, & νομὸς pascua.

Facetè.

98 Interrogatus quamobrem athletæ nihil sentirent. Quoniam, inquit, suillis ac bubulis carnibus educati sunt. Nam Athletæ crassioribus cibis enutriuntur, qui corpori quidem robur conferunt, sed mentis acumen hebetant. Vocis autem ambiguitas dedit ioco locum. Nam vt Græcis αἰσθάνεσθαι, ita Latinis sentire, tam ad animum quàm ad corpus pertinet. At percunctator ille quærebat, quid esset causæ, cur Athletæ veluti sensu carentes non offenderentur plagis. Diogenes animorum stuporem notare maluit.

ἀναισθησία. Stupor animi.

99 Solitus est interdum adire statuas, & aliquid ab illis petere. Demirantibus cur id facere-

Vsus Ic-

ret.

ret. Vt consuescam, inquit, non commoueri, si quando ad hominibus non impetro, quod peto.

Posteaquàm inopia compulsus cœpisset mendicare, his verbis solet aggredi: Si cui alteri dedisti, da & mihi: sin nemini, à me incipe: Significabat se, non inferiorem cæteris mendicis: itaq; par esse vt qui daret, & Diogeni: qui verò tam parcus esset, vt nemini quicquam daret, huic tempus esse, vt aliquando dare incipiat. 100 Mendicitas.

Interrogatus aliquando à tyranno, è cuiusmodi ære potissimum oporteret fieri statuas: Ex eo, inquit, ex quo fusi sunt Harmodius & Aristogiton: innuens illum esse tollendum, quòd illi tyrannicidæ fuerint. 1 Liberè.

Percunctanti quo pacto Dionysius vteretur amicis. Vt vtribus, inquit, plenos suspendit, inanes abijcit: significans à tyranno diuites occidi: pauperes negligi. 2 Salsè.

Quidam gloriosum titulum inscripserat ædibus suis, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, nè quid introeat mali. Diogenes ex inscriptione stultitiam hominis deprehendēs, adiecit, μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία. Id est, Post bellum auxilium: indicans seruam esse malorum omnium deprecationem, posteà quàm talis immigrasset. Colebatur enim Hercules ἀλεξίκακος, malorum depulsor. Eum oportuit in ædes immigrare, priusquam immigrasset dominus ædium, qui ipse erat magnum malum. 3 Seuerè.

Luxuriosum quempiam in diuersorio conspiciens vescentem oleis. Si sic prandisses, inquit, non ita cœnares: sentiens non esse fru- 4 Luxus.

galitatis quòd cœnaret oleas, sed quòd stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nam tenue prandium optimè condit cœnam.

5 Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem μητρόπολιν, non procul abludens à sententia Salomonis, qui dixit, cupiditatem, radicem malorum omnium.

Auaritia.

6 Bonos viros dicebat esse deorum simulachra. Deorum, quum sint optimi natura, proprium est bene facere omnibus, nocere nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus ac bonis viris, quàm in statuis, quum dij sint incorporei.

Boni similes dijs.

7 Amorem dixit otiosorum negotium, quòd hic affectus potissimum occupet ocio deditos. Ita fit vt dum ocio vacant, in rem negotiosissimam incidant, nec interim tamen quicquam bonæ rei agunt.

Amor turpis.

8 Percunctanti quid esset in vita miserrimũ, Senex, inquit, egenus. Siquidem vbi naturæ præsidia destituunt hominem, extraneis rebus fulcienda est ætatis imbecillitas Verùm inter egenos habendus non est, qui bonas artes ac probos amicos sibi parauit, certissimum senectutis viaticum: ille infelicissimè egenus est, qui nullà virtute præditus est.

Senectus

9 Interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum: Si de feris, inquit, interrogas, obtrectator: si de cicuribus, adulator: Nam obtrectator præ se fert odium, adulator sub amici persona multò etiam lædit grauius.

10 Conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessimè pictos: Vter, inquit, horum deterior

Salsè.

terior est? Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret vter esset deterius pictus. Vsus est autem voce ambigua, nam χείρων, & peior dicitur, & in pugna inferior.

Orationem blandam non ex animo proficiscentem, sed ad gratiam compositam, dicere solet, melleum laqueum, quod blande amplectens hominem iugulet. 11 Blandiloquium.

Luxuriosorum ventrem, vitæ charybdin appellabat, quòd omnia deuoraret, nec satiaretur vnquam, Charybdis tantum ea sorbet, quę mari vehuntur, & reuomit tandem, quòd absorbuit: at lurconum ventribus nec aer, nec terra, nec flumina, nec maria sufficiunt, quin domos & agros totos absorbent, nec reuomunt. 12 Venter omnia deuorans.

Cùm quidam Diogeni referrent, Dydimonem mœchum comprehensum: Dignus est, inquit, ex ipso nomine suspendi. Porrò Didymi Græcis testiculi dicuntur: ab his igitur vnde nomen habebat, & quibus peccauerat, vult eum suspendi. 13 Adulterium.

Physicus quidam interrogauit Diogenem, quàm ob causam aurum palleret: Quoniam, inquit, plurimos habet sibi insidiantes. Pallent autem, qui metuunt. 14 Auri amor.

Cum videret mulierem in lectica, dixit: Caueam non conuenire feræ: notans tam efferum ac noxium animal ferrea cauea coercendum. Lectica verò sellæ genus est cancellatæ, vt aliquam caueæ speciem præbeat: in hac diuites ac delicatæ sedere, atq; et gestari solent. 15 Deliciæ.

Seruum fugitiuum videns ad puerum sedentem: Vide, inquit, adolescens, ne excidas: ambiguo verbo ludens. Nam excidit, qui in pu- 16 Ambiguè.

teum decidit, & ἐκπίπτει, id est excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autem pueros olim fuisse factos, & ab his non fuisse fas quendam vi detrahere, quemadmodum è templis aut à statua principis.

17 Ambiguè. Cùm in balneis vidisset λωποδύτην, id est, furem vestium, dixit illi, Num ad vnctiunculam, an ad aliud vestimentum? Rursum lusit affinitate vocum, quæ Latinè reddi non potest Græcè est ἐπ' ἀλειμμάτιον, ἐπ' ἀλλ' ἱμάτιον, dictiones minimè discrimine soni inter se differũt ἄλειμμα ab ἀλείφω, vnguentum est, vnde & aliptæ dicti. Inde ἀλειμμάτιον diminutiuum ἀλλ' ἱμάτιον, duæ dictiones, sed ob συναλοιφὴν propemodum vna videtur, quàm si remoueas, ἄλλο ἱμάτιον, id est, aliam vesticulam. In balneis enim olim vngebantur, & ibidem fures suum agebant negocium, quòd positis vestibus lauare mos est. Notabat itaque furem, quòd alibi furatus vestem, eò venisset alteram furaturus.

18 Sordes. Ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat: Qui hic lauant, vbi lauantur? Significabat illic homines puros sordidari, & ibi lotis opus esset alio balneo, quo mundentur.

19 Osor fœminarũ. Cùm aliquando vidisset mulieres ex oliua pendere laqueo præfocatas: Vtinam, inquit, & cæteræ arbores similem ferrent fructum. Erat enim Diogenes, μισογύνης, id est mulierum osor, eoque cupiebat omnes videre pensiles,

Cernens quendam malè audientem, quasi monumenta spoliaret, Homeri carmine compellauit.

Τίπτε δ' αὖτ', ὦ φέριστε,

Ἤ τινα συλήσων νεκύων κατατεθνειώτων. Id est, Sacrilegium.
Quid tu huc venisti vir præstantissime, nam fors,
Vt spolies aliquem horum, quos mors occupat atra?

Interrogatus num seruum, ancillamve haberet, negauit. Cumque percunctator adiecisset, Quis igitur te efferet, si moriaris? Cui domo, inquit, erit opus, Multi superstitiosè soliciti sunt, quomodo, & per quos efferantur, Hac cura prorsus vacabat Diogenes, non dubitans quin futurus esset aliquis, qui cadauer eijceret, vel ob id, quò domum faceret vacuam. Quanquam illi contigit honorifica sepultura. 20 Sepultura.

Conspiciens adolescentem quendam neglectius dormientem, baculo pungens illum, dixit Carmen Homeri. 22

Ἔγρεο, Μή τις σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. Id est.
Surge. Ne quis, dum dormis, à tergo infixerit hastam.

Ad eum qui obsonijs ac luxui plus æquo indulgebat, illud Homericum accommodabat. 23
Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, id est, 24
Nate mihi fueris breuis æui. significans illum sibi luxu mortem accelerasse. Argutiæ nugatoriæ.

Platonis ideas, id est, formas risit & Aristoteles. Quodam igitur tempore quum Plato multa de ideis dissereret, & rem confictam con fictis vocabulis explicare conaretur, subinde in ore habens, mensæ itates, & cyathitates, per quas voces intelligebat species mensæ & cyathi: Diogenes irridens subtiles nugas: Mensam, inquit, ac cyathum video, menseitatem & cya-

cyatheitatem non video. At Plato reieffit dictum. Nec mirum, inquit: nam oculos habes, quibus cernuntur cyathi ac mensæ: at mentem non habes qua decernuntur menseitates ac cyathitates.

25 Interroganti quando ducenda esset vxor: Iuueni, inquit, nondum, seni nunquam: Græcè iucundius, μηδέποτε, μηδέποτε: subindicans pro sus abstinendum à matrimonio. At percunctator ille discere cupiebat, quo ætatis anno, aut qua anni parte expediret ascicere coniugem: quemadmodum Aristoteles præscripsit puellæ decimum octauum, viro trigesimum quintum: & Romani Aprilem, & Iuniũ existimabant auspicatum nuptijs, Maium inauspicatum.

Matrimoniũ vitandũ.

Percunctanti quidnam vellet, vt colaphum acciperet Galeam, inquit Et hic iocus est ab inexpectato. Nam ille expectabat quid mercedis peteret pro colapho.

26 Cùm videret adolescentem quempiam sese ornantem: Si ad viros, inquit, frustra: si ad fœminas, iniustè. Hoc dictum festiuius est Græcis ob vocum affinitatem, ἀτυχεῖς & ἀδικεῖς. Nam frustra se mas parat masculo, inter quos non potest esse coniugium: & inique facit adolescens, si cultura formę insidiatur infirmo sexui, quum vxor non lenocinio, sed honestis moribus concilianda sit.

Locus ab inexpectato.

27 Mollicies.

28 Adolescenti cuidam erubescenti, atque ob id perturbato: Bono animo sis, inquit, fili, istiusmodi est virtutis tinctura.

Pudor.

29 Cùm audisset duos legum peritos per se contendentes, damnauit, ambos, quòd alter furtum

Lucrum illicitũ.

tum commiſiſset, alter non perdidiſset, ſignificans vtrumq; dignum exitio. Argutia dicti in hoc eſt qui furatur, lucrifacit aliquid: is verò cui res furto tollitur damno afficitur. At hic abſurdum quiddam acciderat alter alterius rem furatus erat, nec tamen is cui furtum eſt factum perdidit, quòd hoc ipſe furatus eſſet, quod alter ſuſtulit.

Percunctanti quod vinum libentius biberet: Alienum, inquit: & hic ἀπροσδόκητον addit gratia dicto. Aliud enim expectabat percunctator, videlicet de genere vini ſentiens. 30 Aliena dulciora

Cuidam ipſi dicenti, Plurimi te derident: At ego, inquit, non derideor. Id autē videtur ἀδύνατον, vt aliquis te percutiat, tu tamen non percutiaris ſed Diogenes negauit ſe rideri ſiue quòd non eſset deridiculus: ſiue quod exiſtimaret hominum irriſionem nihil ad ſe pertinere. 31 Neglectus iniuriarum.

Dicenti miſerum eſſe viuere: Non, inquit viuere miſerum eſt, ſed male viuere miſerum eſt, Vulgus miſeram appellat vitam, laborib. doloribus, morbis, damnis, exilijs, multiq́ue hoc genus incommodis obnoxiam. At philoſophus nihil malum aut miſerum eſſe ducebat, niſi quod cum turpitudine coniunctum eſſet. 32 Vita miſera.

Erat Diogeni ſeruus nomine Manes; is cum profugiſset à domino, admonuerunt amici, vt fugitiuum inueſtigaret: At ridiculum, inquit Diogenes, ſi Manes abſque Diogene viuat, Diogenes abſque Mane viuere non poſſit. At multi ſeruos inſequuntur, vt vlciſcātur, Diogenes ſpectabat vſum. Melior autem philoſophus 33 Frugalitas.

64 Cùm aliquando perfusus esset aqua, staretq́; toto distillans corpore, circunstantes aliquot, vt fit, commiserabantur hominē indigna passum. Quibus Plato, nam & is fortè tum aderat: Si vultis, inquit, commiserari Diogenē, abite: notans in philosopho gloriæ cupiditatem. Hoc igitur spectaculo quoniam delectabatur fœlix erat potius quàm miserandus: at si nullo teste perfusus fuisset, tum verè fuisset miserabilis.

Gloria tecta.

65 Colaphum impingenti: Profectò, inquit, nesciebam me capite galeato ambulare. Ludens manum pronam galeam dixit. Nec aliter vltus est percussorem. Nisi fortè legendum est. Nesciebam capite galea tecto incendendum esse.

Moderatè.

66 At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi colapho dixerat, Tria millia tibi in mensa sunt posita: per ludibrium illi gratulans, quòd pro calapho tātum nummorum ex mulcta ad ipsum esset rediturum, si lege ageret. At Diogenes postridie sumpto pugillum loro, eoque impacto Midiæ totidem verbis dixit, Tria millia tibi in mensa sunt posita. A. Gellus narrat de quodam, qui pro delectamento habebat manu depalmari homines, moxq́; è crumena, quam in hoc circunferebat, iussit numerari mulctam. At Diogenes declarauit non omnes esse ea patientia, vt mulcta contenti sint.

Par pari.

67 Philosophi vulgò hoc nomine malè audiebant, quod Deos aut non crederēt esse, aut cōtemnerent. Hoc innuens Lysias interrogabat Diogenem, crederet ne esse Deos? Cui Diogenes:

nes: Qui conuenit, inquit, vt non credam, quũ persuasum habeam, te Dijs inuisum esse; Hoc dictum quidam attribuunt Theodoro Non respondit ad quæstionem, sed in contumeliosè interrogantem.

68 Superstitio. Conspicatus quendam se religionis causa aspergentem aquis fluuialibus: Nam hoc ritu, prisci solent purificari, si quid piaculi commissum crederent: Infælix, inquit, quum erras in Grammatica, non absolueris aspersus: multò minus aspersio te liberabit à vitæ criminibus.

69 Vita stulta. Bos summouere reprehendebat, qui si quid secus euenisset, fortunam incusarent, id quod vulgus hominum solet, dicens ipsos homines potius incusandos, qui postularent à fortuna, non quæ verè bona essent, sed quæ ipsis bona viderentur. Nam si permitterent Dijs, quæ ipsi iudicant optima dare, darent, nunc non acceptis his quæ flagitarunt, impudenter incusant Deos.

70 Voluptas. Superstitionem hominũ qui in somnijs terrentur hoc pacto deridebat: Quæ vigilantes, inquit, agitis, ea non curatis: quæ verò dormientes somniatis, sollicitè perquiritis. Ad fœlicitatem enim aut infœlicitatem homines non tam refert, quid patiatur in somnis, quid agat vigilans. Ibi quoties aliquid turpe committi, oportebat metuere Deorum iram, ac tristem euentum, non si quid dormientibus sit visum.

71 Victoria pulchra. In Olympijs præconem ita pronunciantẽ, Doxippus viros vicit: correxit Diogenes: Hic inquiens mancipia, sed ego viros: significans

eos,

eos, qui certarent Olympia, non esse viros, sed gloriæ mancipia. Solus philosophus vincit viros. Simile huic est, quod supra retulimus.

72 Cùm Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, venit eò Diogenes, & comprehensus à militibus deductus est ad Regem: qui conspecto Diogene ignoto iratus exclamauit, Explorator, Cui Diogenes; Prorsus, inquit, explorator, nam huc veni inspecturus insaniam tuam, qui non contentus regno Macedonum, aliena captans temet in discrimen conijcis, nè & regno & vita priueris. Rex admiratus hominis libertatem, iussit illum abire liberum.

Ambitio Præpostera studia.

73 Alexander Macedonum rex miserat epistolam ad Antipatrum, per quendam nomine Athliam: quum id temporis fortè adesset Diogenes qui Cynico more dixit, Athli⁹ ab Athlio per Athliam ad Athlium. Porrò Athlius Græcè miserum sonat multisque laborib. afflictum, vnde & athletis nomen. Sensit philosophus principes ob ambitionem assiduis bellis tumultuantes verè miseros esse: æquè miseros qui illorum cupiditatibus inseruirent.

74 Inuitatus vt ad Alexandrum veniret recusauit: at Perdicæ præfecto minitanti necem, ni veniret: Nil, inquit, magni feceris, siquidem & cantharis & phalangium idem possunt. Cantharis pusillum est insectum non dissimile scarabeo, sed præsentaneum habens venenum: phalangium aranei genus est nocentissimum. Nec dubitauit vicissim minitari Perdicæ, se fœliciter victurum, si sine illo viueret: indicans infœlices esse, qui cum Perdica viuerent.

Liberè.

76 Aiebat faciles esse Deos ad donandam homi-

minibus vitam, cęterum hanc ignorari ab his, qui quærunt dulciora, vnguenta, aliasq́; hoc genus delicias. His enim qui fruuntur, credunt se viuere, quum veram vitam tranquillam ac suauem sola præstet sapientia. Non igitur Dij sunt incusandi, sed homines, qui per stultitiã non postulant ab illis vitam, sed voluptates.

Conspiciens delicatum quendam à seruo calceari: Nondum, inquit, sat beatus es, nisi te etiam abstergat, id erit, si mancus fueris. Visum est Diogeni non multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare valeat, quàm si post exoneratam aluum adhibeat famulum abstergendo podici. Quamquam intelligi potest & de abstergendo naso. Philosopho ethnico prodigiosæ delitiæ videbantur, ethnicum calceari a famulo. 76 Deliciæ.

Conspicatus duci quendam, qui phialam ex ærario furatus sustulerat: ducebatur autem à magistratibus, quos illi ἱερομνήμονας appellant: Manni, inquit, Diogenes fures paruum ducunt. 77

Videns adolescentem lapides iacientem, in crucem, Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, vt aliquando in crucem ageretur. 78 Salsè.

Cùm adolescentuli circunstantes Diogenem acclamasent, Canis, canis, ac mox territi fugere cœpissent, rogatique cur fugerent, dixissent, nè mordeas nos canis: Bono, inquit, animo sitis filioli, canis non edit betulam. Tectè illis exprobrans molliciem. 79 Salsè.

Cuidam sibi placenti, quòd leonis exuuio 80

Hypocrisis. tectus incederet: Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit, quod homo mollis Herculis amictum sibi vendicaret.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, quòd apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur: Imò, inquit, infælix est, quod illi prandendum, cœnandumque sit, cùm Alexandro visum fuerit: sentiens nihil esse beatum, si absit libertas: Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus quem Alexander tandem coniecit in carcerem, vbi & perijt. Quidam pro Callisthene supponunt ipsum Aristotelem, cuius fœlicitatem prædicantibus, quod cum Regis filio viueret Aristoteles, inquit, prandet quum vult Alexander, Diogenes cum vult Diogenes

82 Benignitas. Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eum, quod præter philosophi dignitatem peteret: quòd esset mēdicorum: Imò, inquit, non peto, sed repeto, οὐκ αἰτῶ ἀλλ' ἀπαιτῶ: Repetimus enim mutuum, aut depositum. Amicus autem egenti amico dans non donat, sed reddit quod debebat Quisquis enim in tali casu pecuniam seruat, rem alienam detinet.

83 Mollicies. Quum adolescens quidam comptior Diogeni proposuisset quæstiunculā. Non tibi prius, inquit, responsurus sum, quàm sublatis vestibus ostenderis vtrum masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum virili notauit illius mollicié.

84 Ars inhonesta. Alteri cuidam adolescenti, lusum quendā amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Græci vocant κοτταβίζειν. Diogenes quò

melius,

melius, inquit, hoc deterius, damnans improbatam artem, qualis est & alea, cuius quo quisque est artifex melior, hoc vir est deterior.

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebant appellantes illum canem, ossa illi proijciebant, quod id canibus fieri consueuit: at ille discedens à tergo commingebat accumbentes: significans & hoc esse canum. 85 Canini mores.

Oratores ac cæteros omnia ad gloriam facientes appellabat τρισανθρώπους, idest, ter homines ancipiti dicto, Nam vt vulgus hominem esse negat, qui nec doctus, nec humanus, ita philosophus hominem vocabat miserum, qui nihil haberet supra hominem. Siquidem, iuxta Homerum, nullum animal homine miserius. Proinde ter homines dixit, ter miseros, qui sua studia omnia conferrent ad rem ignauissimam, ac populari multitudini, multorum capitum beluæ seruirent seruitutem. 86 Ter homines.

Diuitem quendam indoctum, sed splendidè vestitum appellabat, hoc est, ouem aureo vellere, Nam tales fuisse proditum est à poetis: qui minimum valerent ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur. 87

Præteriens prodigi cuiusdam ædes inscriptionem habentes, venales: Facilè, inquit, diuinabam fore vt præ immodica crapula domum euomeres, iam enim domum absumpserat, ante quàm venalem proscriberet. Vomitus igitur erat ille verius quàm venditio. 88 Profusio

Adolescenti conquerenti, quòd à multis perturbaretur. Desine, inquit, tu & perturbationis indica præ te ferre: significans nulla re melius improbitatem lædentiũ finiti, quàm 89 Dolor assimulatus.

si qui læditur, dolorem dissimulet. Etenim qui ob id incessunt hominem, vt illum discruciét, desinent, si viderint illum nihil commoueri. Et Græcis suspicor alium esse sensum: Quum.n. adolescens quereretur sibi turbam esse molestam, παῦσαι γάρ inquit, καὶ σὺ τὰ δείγματα τοῦ μαλακιῶντος περιφέρειν, id est, At desine tu quoque signa mollis & effœminati circumferre.

90 Salsè. Citharædum imperitum obesóque corpore & ab omnibus vituperatum, solus Diogenes laudabat. Demirantibus quam ob rem id faceret: Laudo, inquit, quòd quum talis sit, maluerit se cithara quàm latrocinijs exercere: significans illum corpore validum, ingenio rudem latrocinijs aptiorem esse quàm musicæ; locus est ab inexpectato.

91 Salsè. Alterum citharædum, qui quoties caneret, ab auditoribus deserebatur, obuium ita salutabat, Salue galle. Quum ille offensus salutationis nouitate diceret. Quid ita? Quoniam, inquit, cantu tuo excitas omnes. Iocum captauit ex ambiguitate verbi Græci: ἀνεγείρειν. n. dicitur & qui excitat dormientem, quod solét galli gallinacei malè canentes: & qui sedentem excitat vt surgat, quod ille solet.

92 Cùm adolescentem quendam insigni forma plurimi intuerentur. Diogenes incuruato corpore sinum lupinis implebat. At hoc spectaculum conuersis omnium oculis, aiebat mirari se, cur adolescentulo dimisso, sese intuerentur: obiter notans illorum intemperantiam.

93 Cuidam vehementer superstitioso, ac lemurum, laruarumq́; terroribus obnoxio, necem ipsi

ipsi minanti: dicentique. Vnico ictu tibi perfringam caput: At ego, inquit si id feceris, tibi sinister astans vt contremiscas, efficiam: Significans se mortuum etiam illum terrere posse, à quo viuus contemnebatur. Hic tamen affectus & hodie plurimos habet, qui cum sint aduersus viuos feroces, aduersus vmbras sunt formidolosissimi. Superstitio.

Ab Hegesia rogatus, vt ipsi libros aliquot commodato daret: Non sapis, inquit, Hegesia, qui quum caricas non pictas, sed veras eligas, vera exercitatione neglecta ad scriptam te conferas. Hoc dicto notauit eos, qui per omnem vitam nihil aliud legunt quàm philosophorum libros, rectè viuendi pręcepta continentes, quum virtus magis vsu discatur quā lectione. γράφειν Græcis anceps vox est ad scribere & ad pingere. Itaque virtus libris expressa quodam modo picta virtus est. Absurdum autem videtur, in caricis habere delectum, in virtute non item. 94 Lectio mortua.

Cuidam illi probro obijcienti, quòd exularet à patria. Miser, inquit, istius rei causa philosophatus sum: siue quòd exilium compulisset Diogenem ad philosophandum, siue quod ideò didicisset philosophiam, vt exilium similesque casus æquo animo perpeti posset. 95 Exilium vtile.

Alteri cuipiam per conuitium dicenti: Sinopenses exilio te damnant: At, ego, inquit, illos, mansione: significans se quod solum vertere iuberetur, nihilo infœliciorē esse his, qui in patria manerent, nec exilium ęquo animo pati possent. Tam. n. miserū est manere coactum, 96

quàm exulare coactum. Philosophus, cui quæuis terra patria est, si iubeatur ire exulatum, vnius tantùm ciuitatis exul est. At qui nusquã potest viuere nisi in patria, plurimarum regionum exul est. Diogenes autem ob adulteratã, vt putant monetam solum vertere iussus est. Erat autem Sinopensis Hoc ita refert Plutarchus in libello de exilio, Te Sinopenses Ponto exulem esse iusserunt: At ego, inquit, illos hac damno pœna, vt in Ponto extremisq; Euxini littoribus inclusi perpetuò maneant. Diogenes mutarat patriam, sed in melius: exulabant potius, qui infælici regioni erant ascripti.

97 Facetè. Quum Olympionicem, hoc est, in Olympijs certare solitum, offendisset pascentes oues. Quàm celeriter, inquit, ò præclare ab Olympijs ad Nemea te contulisti: ludens affinitate vocum. Nam νέμεα certamina dicuntur à loco, quemadmodum Olympia. Νέμω verò Græcis pasco sonat, & νομὸς pascua.

98 ἀναισθήμητοι. Stupor animi. Interrogatus quamobrem athletæ nihil sentirent. Quoniam, inquit, suillis ac bubulis carnibus educati sunt Nam Athletæ crassioribus cibis enutriuntur, qui corpori quidem robur conferunt, sed mentis acumen hebetant. Vocis autem ambiguitas dedit ioco locum. Nam vt Græcis αἰσθάνεσθαι, ita Latinis sentire, tam ad animum quàm ad corpus pertinet. At percunctator ille quærebat, quid esset causæ, cur Athletæ veluti sensu carentes non offenderentur plagis. Diogenes animorum stuporem notare maluit.

99 Vsus Ic- Solitus est interdum adire statuas, & aliquid ab illis petere. Demirantibus cur id faceret.

ret. Vt consuescam, inquit, non commoueri, si quando ad hominibus non impetro, quod peto.

Posteaquàm inopia compulsus cœpisset men- 100
dicare, his verbis solet aggredi: Si cui alteri Mendicitas.
dedisti, da & mihi: sin nemini, à me incipe: Significabat se, non inferiorem cæteris mendicis: itaq; par esse vt qui daret, & Diogeni: qui verò tam parcus esset, vt nemini quicquam daret, huic tempus esse, vt aliquando dare incipiat.

Interrogatus aliquando à tyranno, è cuius- 1
modi ære potissimum oporteret fieri statuas: Liberè.
Ex eo, inquit, ex quo fusi sunt Harmodius & Aristogiton: innuens illum esse tollendum, quòd illi tyrannicidæ fuerint.

Percunctanti quo pacto Dionysius vteretur 2
amicis. Vt vtribus, inquit, plenos suspendit, Salsè.
inanes abijcit: significans à tyranno diuites occidi: pauperes negligi.

Quidam gloriosum titulum inscripserat æ- 3
dibus suis, Iouis filius Callinicus Hercules hic Seuerè.
habitat, nè quid introeat mali. Diogenes ex inscriptione stultitiam hominis deprehendēs, adiecit, μετὰ πόλεμον ἡ συλλαχία. Id est, Post bellum auxilium: indicans seruam esse malorum omnium deprecationem, posteà quàm talis malum grassset. Colebatur enim Hercules ἀλεξίκακος, malorum depulsor. Eum oportuit in ædes immigrare, priusquam immigrasset dominus ædium, qui ipse erat magnum malum.

Luxuriosum quempiam in diuersorio con- 4
spiciens vescentem oleis, Si sic prandisses, in- Luxus.
quit, non ita cœnares: sentiens non esse fru-

galitatis quòd cœnaret oleas, sed quòd stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nam tenue prandium optimè condit cœnam.

5 Avaritia. Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem μητρόπολιν, non procul abludens à sententia Salomonis, qui dixit, cupiditatem, radicem malorum omnium.

6 Boni similes dijs. Bonos viros dicebat esse deorum simulachra. Deorum, quum sint optimi natura, proprium est bene facere omnibus, nocere nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus ac bonis viris, quàm in statuis, quum dij sint incorporei.

7 Amor turpis. Amorem dixit otiosorum negotium, quòd hic affectus potissimum occupet ocio deditos. Ita fit vt dum ocio vacant, in rem negotiosissimam incidant, nec interim tamen quicquam bonæ rei agunt.

8 Senectus Percunctanti quid esset in vita miserrimũ, Senex, inquit, egenus. Siquidem vbi naturæ præsidia destituunt hominem, extraneis rebus fulcienda est ætatis imbecillitas Verùm inter egenos habendus non est, qui bonas artes ac probos amicos sibi parauit, certissimum senectutis viaticum: ille infelicissimè egenus est, qui nullà virtute præditus est.

9 Interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum: Si de feris, inquit, interrogas, obtrectator: si de cicuribus, adulator: Nam obtrectator præ se fert odium, adulator sub amici persona multò etiam lædit grauius.

10 Salsè. Conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessimè pictos: Vter, inquit, horum deterior

terior est? Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret vter esset deterius pictus. Vsus est autem voce ambigua, nam χείρων, & peior dicitur, & in pugna inferior.

Orationem blandam non ex animo proficiscentem, sed ad gratiam compositam, dicere solet, melleum laqueum, quod blande amplectens hominem iugulet. 11 Blandiloquium.

Luxuriosorum ventrem, vitæ charybdin appellabat, quòd omnia deuoraret, nec satiaretur vnquam, Charybdis tantum ea sorbet, quę mari vehuntur, & reuomit tandem, quòd absorbuit: at lurconum ventribus nec aer, nec terra, nec flumina, nec maria sufficiunt, quin domos & agros totos absorbent, nec reuomunt. 12 Venter omnia deuorans.

Cùm quidam Diogeni referrent, Dydimonem mœchum comprehensum: Dignus est, inquit, ex ipso nomine suspendi. Porrò Didymi Græcis testiculi dicuntur: ab his igitur vnde nomen habebat, & quibus peccauerat, vult eum suspendi. 13 Adulterium.

Physicus quidam interrogauit Diogenem, quàm ob causam aurum palleret: Quoniam, inquit, plurimos habet sibi insidiantes: Pallent autem, qui metuunt. 14 Auri amor.

Cum videret mulierem in lectica, dixit: Caueam non conuenire feræ: notans tam efferum ac noxium animal ferrea cauea coercendum. Lectica verò sellæ genus est cancellatæ, vt aliquam caueæ speciem præbeat: in hac diuites ac delicatæ sedere, atq; etiam gestari solent. 15 Deliciæ.

Seruum fugitiuum videns ad puerum sedentem: Vide, inquit, adolescens, ne excidas: ambiguo verbo ludens. Nam excidit, qui in puteum 16 Ambiguè.

teum decidit, & ἐκπίπτει, id est excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autem pueros olim fuisse factos, & ab his non fuisse fas quendam vi detrahere, quemadmodum è templis aut à statua principis.

17 Cùm in balneis vidisset λωποδύτην, id est, furem vestium, dixit illi, Num ad vnctiunculam, an ad aliud vestimentum? Rursum lusit affinitate vocum, quæ Latinè reddi non potest Græcè est ἐπ' ἀλειμμάτιον, ἐπ' ἀλλ' ἱμάτιον, dictiones minimè discrimine soni inter se differũt ἄλειμμα ab ἀλείφω, vnguentum est, vnde & aliptæ dicti. Inde ἀλειμμάτιον diminutiuum ἀλλ' ἱμάτιον, duæ dictiones, sed ob συναλοιφὴν propemodum vna videtur, quàm si remoueas, ἄλλο ἱμάτιον, id est, aliam vesticulam. In balneis enim olim vngebantur, & ibidem fures suum agebant negocium, quòd positis vestibus lauare mos est. Notabat itaque furem, quòd alibi furatus vestem, eò venisset alteram furaturus.

Ambiguè.

18 Ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat: Qui hic lauant, vbi lauantur? Significabat illic homines puros sordidari, & ibi lotis opus esset alio balneo, quo mundentur.

Sordes.

19 Cùm aliquando vidisset mulieres ex oliua pendere laqueo præfocatas: Vtinam, inquit, & cæteræ arbores similem ferrent fructum. Erat enim Diogenes, μισογύνης, id est mulierum osor, eoque cupiebat omnes videre pensiles,

Osor fœminarũ.

Cernens quendam malè audientem, quasi monumenta spoliaret, Homeri carmine compellauit.

Τίπτε αὖτ' ὦ φέριστε,

Ἤ τινα συλήσων νεκύων κατατεθνειώτων. Id est, Sacrilegium.
Quid tu huc venisti vir praestantissime, num fors,
Vt spolies aliquem horum, quos mors occupat atra?

20 Interrogatus num seruum, ancillamve haberet, negauit. Cumque percunctator adiecisset, Quis igitur te efferet, si moriaris? ui domo, inquit, erit opus, Multi superstitiosè solliciti sunt, quomodo, & per quos efferantur, Hac cura prorsus vacabat Diogenes, non dubitans quin futurus esset aliquis, qui cadauer eijceret, vel ob id, quò domum faceret vacuam. Quanquam illi contigit honorifica sepultura. Sepultura.

22 Conspiciens adolescentem quendam neglectius dormientem, baculo pungens illum, dixit Carmen Homeri.

Ἔγρεο, μή τις σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. Id est.
Surge. Ne quis, dum dormis, à tergo infixerit hastam.

23 Ad eum qui obsonijs ac luxui plus æquo indulgebat, illud Homericum accommodabat.
24 ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, id est,
Nate mihi fueris breuis æui. significans illum sibi luxu mortem accelerasse. Argutiæ nugatoriæ.

Platonis ideas, id est, formas risit & Aristoteles. Quodam igitur tempore quum Plato multa de ideis dissereret, & rem confictam con fictis vocabulis explicare conaretur, subinde in ore habens, mensæ itates, & cyathitates, per quas voces intelligebat species mensæ & cyathi: Diogenes irridens subtiles nugas: Mensam, inquit, ac cyathum video, menseitatem & cya-

tum commisisset, alter non perdidisset, significans vtrumq; dignum exitio. Argutia dicti in hoc est qui furatur, lucrifacit aliquid: is verò cui res furto tollitur damno afficitur. At hic absurdum quiddam acciderat alter alterius rem furatus erat, nec tamen is cui furtum est factum perdidit, quòd hoc ipse furatus esset, quod alter sustulit.

Percunctanti quod vinum libentius biberet: Alienum, inquit: & hic ἀπροσδόκητον addit gratia dicto. Aliud enim expectabat percunctator, videlicet de genere vini sentiens. 30 Aliena dulciora

Cuidam ipsi dicenti, Plurimi te derident: At ego, inquit, non derideor. Id autē videtur ἀδύνατον, vt aliquis te percutiat, tu tamen non percutiaris sed Diogenes negauit se derideri siue quòd non esset deridiculus: siue quod existimaret hominum irrisionem nihil ad se pertinere. 31 Neglectus iniuriarum.

Dicenti miserum esse viuere: Non, inquit viuere miserum est, sed male viuere miserum est, Vulgus miseram appellat vitam, laborib. doloribus, morbis, damnis, exilijs, multique hoc genus incommodis obnoxiam. At philosophus nihil malum aut miserum esse ducebat, nisi quod cum turpitudine coniunctum esset. 32 Vita misera.

Erat Diogeni seruus nonime Manes; is cum profugisset à domino, admonuerunt amici, vt fugitiuum inuestigaret: At ridiculum, inquit Diogenes, si Manes absque Diogene viuat, Diogenes absque Mane viuere non possit. At multi seruos insequuntur, vt vlciscātur, Diogenes spectabat vsum. Melior autem phisophus est, 33 Frugalitas.

est, qui paucioribus eget. Nolebat itaque his seruo videri deterior.

34 Quodam tempore prandebat oleas, mox inductam placentiam abiecit accinens illud è tragœdia:

Delitiæ spretæ.

ὦ ξένε τυράννοις ἐκποδὼν καθίσατο. Id est,
Procul à tyrannis temet hospes auferas,
Item illud Homericum.
ἄλλοτε μάστιξιν δ' ἐλάαν.

35 Interdum scuticis agitabat se tyrannum appellans delitiarum contemptorem, quas procul abigi volebat.

36 Diogenes vulgò canis dicebatur. Sunt autē canum multa genera, sunt enim venatorij, sunt aucupatorij, sunt custodes ouium, & ædium, sunt qui habentur in delitijs Ergo percunctanti qualis ipse canis esset lepidè respondit: Esuriens, inquiens, Melitæus, satur Molosseus: quod cibi appetens blandiretur, saturatus morderet.

Canis Diogenes.

37 Interrogatus an philosophi placentis vescerentur: Omnibus, inquit, vt cæteri homines. Rursus hic aliud respondit, quàm interrogabatur. Quærebat percunctator, an conueniret philosophis frugalitatem profitentibus, vesci placentis cibis delicatorum, Diogenes ita respondit, quasi philosophi non essent homines, & tamen vescerentur cibis humanis.

Philosophus homo.

37 Cùm aliquando Diogenes in conuiuio placentam ederet, diceretq́ conuiuarum quispiam, Quid comedis Diogenes? suspicans Cynicum philosophum nescire, quid sit placenta: Panem, inquit, bene pistum: dissimulans

Dissimulatio.

se

se scire quid esset: alijs erat placenta, Diogeni panis erat, qui nō edebat voluptatis gratia.

Percunctanti cur cæteris mendicis benignè largirentur homines, philosophis non item: 38 Salsè.
Quoniam, inquit, credunt citius futurum vt claudi cæciue fianti, quàm philosophi. Qui miserentur afflictorum, quales ferè sunt mendici, faciunt hoc contemplatione communis hominum sortis, ita cæco opitulantur, cogitantes, hoc ipsum mihi poterit accidere: de philosopho non item cogitant. Dictum festiuius est, ob abusum verbi, sperant: vt philosophus fias sperari potest; cæcitatem, aut claudicationem nemo sperat.

Diogenes poscebat aliquid ab homine auaro: 39 Cunctanter daret
quem vbi videret cunctantem ac negaturo similem: O homo, inquit ad cibum te postulo, non ad cyppum: vt qua licèt Græcarum vocum affinitatem reddam. Græcis enim & τροφὴ cibus est, & ταφὴ sepulturæ.

Cuidam obijcienti, quòd aliquando falsò si 40 Error correct.
gnasset monetam: Nam hanc ob rem, vt dictū est, iussus est exulare: Fateor, inquit, fuisse tempus, quo talis eram, qualis tu nunc es: qualis autem ego nunc sum, tu nunquam futurus es. Notabat eos, qui iuuentutis errores in alios reprehendunt quum ipsi ne in senectute quidem corrigant suos.

Alteri cuidam hoc ipsum opprobranti, cri- 41 Error iuuenilis.
men iuuentutis obtentu defendit: dicens, Tum celerius reddebam lotium, nunc non item. Cynica circuitione notauit iuuenilem ætatem, quæ facilius reddit humorem vesicæ, quum senibus molesta sit dysuria.

Myn-

42 Ridiculum. Myndum aliquando profectus, quum videret portas amplas ac magnificè extructas, quũ oppidum esset exiguum: Viri, inquit, Myndij, claudite portas, nè ciuitas vestra egrediatur: notans oppidum tam esse pusillum vt per portas egredi posset.

43 Facetè. Conspiciens furem purpuræ comprehensum, Homericum carmen in eum detorsit:

Ἔλλαβε, inquit, τε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κρατὴ. Id est.

Te mors purpurea apprehendit violentaq; Parca.

44 Libertas. Craterus Alexandri Magni præfectus, homo prædiues, inuitarat Diogenem vt ad se commigraret, cui respondit: Malo Athenis salem lingere, quàm apud Craterum opipara frui mensa: Sentiens libertatem quamuis inopem omnibus diuitum delitijs præferendam, vbi minuitur libertas.

45 Obesitas. Anaximenes rhetor obeso aqualiculo erat onustus: hunc adiens Diogenes ita loquutus est: Impartire nobis tenuibus, & ventrem. Nam & ipse leuaberis onere, & nobis commodabis.

46 Ridiculũ. Cùm oraret aliquando Anaximenes, Diogenes prætendens pernam, auditores in se conuertit: ob id indignatus Anax. obticuit, ab auditorio destitutus. Tum Diogenes, Anaximenis, inquit, disputationem oboli precium dissoluit: significans illum de rebus friuolis disseruisse, quæ non admodum attentos haberent auditores.

47 Quibusdam obijcientibus, quod in foro cibum

bum caperet? Quid mirum, inquit? in foro esurio: ratiocinatus a relatiuè oppositis. Si fames non vrgeret hominem in foro, fortassis absurdum esset in foro vesci. Sed eodem colore se tueri poterat in foro deijciens aluum, aut vrinam reddens. Vesci in publico.

48 Sunt qui & illud ascribant Diogeni: Plato offendens illum lauantem olera, dixit illi ad aurem: Si Dionysio morem gessisses, profectò non lauares olera. Diogenes vicissim Platoni in aurem dixit: Si tu lauares olera, Dionysio non inseruisses. Verùm hoc videtur effictum ad similitudinem illius, quod ante retulimus de Aristippo, quemadmodum & hoc quod subijciam. Libertas.

49 Cuidam dicenti, Multi te derident ò Diogenes: Et illos inquit fortassis Asini. Altero subijciente, Sed illi non curant Asinos. Nihilo magis, inquit, ego ipsos. Asinis irrisionem tribuit, quod subinde nudatis dentibus irrisionis speciem præbeant. Quid & deridentes quempiam, mota ab aure manu imitantur Asininas auriculas. Videtur igitur & Asinus motis auriculis irridere homines, nemo tamen offenditur. Irrisio contempta.

50 Conspicatus adolescentulum philosophiæ dantem operam. Euge, inquit, corporeæ formæ amatores ad animi pulchritudinem auocas: Sentiens illum hoc agentem: vt animum virtutibus & honestis disciplinis exornaret, hoc consequuturum, vt longè meliores amicos sit habiturus. Nihil enim sapientia pulchrius, nihil virtute amabilius. Animi cultus.

51 Adolescenti formoso ad conuiuium eunti,

Conuiu. improb. deterior, inquit, redibis. Reuersus à conuiuio adolescens quum Diogeni dixisset, hui nec stedij deterior, inquit χείρων καὶ νῦν, id est, deterior igitur: indicans fieri non posse, quin adolescens è luxurioso temulentoque conuiuio redeat deterior.

53 Diogenes ab Eurytio petijt quiddam magni: qui quum ex more his verbis negaret, Faciam, si mihi persuadere possis: Si possim, inquit, Diogenes, iam pridem tibi suasissem, vt te suspenderes. Hic præter Cynicam libertatem nihil est quod mireris.

Libere.

54 Inuiserat Lacedæmonem: inde Athenas reuersum percunctabatur, vt fit, quò iret, & vnde veniret, A viris, inquit, ad fœminas: notans Atheniensium delitijs effœminatos mores, quũ Lacedæmonij durè instituerentur.

Delitię.

55 Redeuntem ex Olympijs quidam interrogabant, vidisset ne illic multam turbam: Turbam, inquit, plurimam, sed homines perpaucos. Et hoc imitatum apparet ex eo, quod suprà dictum est de balneo.

Homines pauci.

56 Eos qui per luxum in coquos, nepotes, scorta & adulatores facultates suas profunderent, similes dicebat arboribus per præcipitia nascentibus, quarum fructus homo gustaret, sed à coruis & vulturibus ederentur. Sentiens eos qui gulæ ventrique seruiunt, non esse homines.

Profusio

57 Græci si cui precantur exitium, iubent abire ad coruos, ἐς κόρακας. At Diogenes dicere solet, multò periculosius esse incidere in assentatores, quàm in coruos. Dicti iucunditas perit nobis, quæ est in Græcarum vocum affinitate.

Adulatio.

tate. Nam illi κόρακας appellant coruos; & una literula mutata κόλακας dicunt adulatores. Hoc dictum tribuitur & Antistheni.

58 Phryne meretrix Delphis Venerem aureã dicauit. Eam videns Diogenes, ascripsit elogium, Ex Græcorum intemperantia. Arguebat enim Græcos supra modum libidini deditos esse, quod scortum è turpi quæstu tantum auri collegisset.

59 Sunt qui & illud illi attribuant. Cum Alexander Magnus ad Diogenem venisset, eumq; salutasset, percunctatus est Diogenes quis esset: quumq; ille respondisset, Ego sum Alexander ille rex: At ego, inquit, sum Diogenes ille canis: non minus superbiens sua libertate, quã Alexander suo regno. Interrogatus ob quæ facta canis nomen vulgò sortitus esset: Quoniam dantibus blandior, inquit, non dantibus oblatro, malos etiam mordeo. Libertas.

60 E ficu quadam fructus decerpenti Diogeni quum horti custos dixisset, Ex ista arbore ante paucos dies homo quidam se suspendit: At ego, inquit illam purgabo. Arbitrabatur ille fore, vt Diogenes admonitus abstineret à funesta arbore, quæ gestasset cadauer: at ille liber ab omni superstitione, nihilo impuriores fructus arbitrabatur. Superstitio nulla.

61 Animaduertens Olympionicem quendam oculos defigere in scortum, adeò vt prætereũs capite reflexo intueretur: Ecce, vt inquit aries Martius à puella publica, obtorto collo vinctus abducitur. Ridiculum existimabat, certare cum electis viris, & à vili puella veluti captiuum trahi sine funibus. Voluptas.

62 Formosa scorta similia dicebat mulso letalibus venenis temperato, quòd adferrent quidem initio voluptatem, sed quàm perpetuus dolor consequeretur.

Scortum

63 Quum in publica via pranderet, multique cingerent illum ob spectaculi nouitatem ac subinde acclamarent, Canis canis: Imò, inquit, vos potius estis canes, qui prandentem circumstatis. Nam id canibus cùm primis familiare.

Liberè.

64 Cum mentio fieret de puero stuprato, Diogenes interrogatus cuius esset, lusit ex ambiguo dicens. Tegeates. Nam Tegeo ciuitas est Arcadiæ. Tegeos autem interdum id quod lupanar, vnde Tegeatem dixit philosophus scortum publicum.

Ambiguè.

65 Videns quendam iam artem medendi profitentem, qui prius fuerat palestrites, sed ignauus, dixit, illi, An eos qui te hactenus deiecerunt, nunc vicissim deijcies? Deijcit luctator quem superat: & deijcit medicus, quos in lectum conijcit, aut etiam in sepulchrum. Sensit autem Diogenes illum tam malum esse medicum, quàm fuerat ignauus palestrites. Similis iocus est apud Martialem, de eo qui ex medico factus hoplomachus, non aliud faceret hoplomachus, quàm quod fecerat medicus.

Medicus malus.

66 Ad puerum spurium ex meretrice natum, lapillos iacientem in populum: Caue, inquit, nè patrem ferias. Erat enim è scorto natus, atque ob id incerto patre.

67 Quibusdam prædicantibus eius benignitatem, qui Diogeni quiddam donaret, Quin & me, inquit, laudatis, qui accipere merui? Plus

Beneficium meritum.

enim est meruisse beneficium, quàm dedisse, iuxta illud Publij Mimi, Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Ei qui pallium à Diogene repetebat, lepidissimè respondit, Si donasti, habeo: si commodasti, vtor: significans sibi non esse in animo reddere, siue dono siue commodato accepisset. Turpe est reposcere, quod dono dederis: & inhumanum est eripere, quo vtenti est opus. 68

Cùm suppositițius quidam de Diogene dixisset, Aurum habet in pallio, rectè regessit in illum conuitium: Ideò, inquiens, supposito indormio. Suppositițij partus dicuntur, qui simulantur esse nati ex vtero, vnde prodierunt. Indormimus thesauro seruandi gratia & indormimus ei, quod negligimus. Diogenes autem pallium habebat noctu procul citra. 69

Percunctanti quid lucri caperet ex philosophia, Vt nihil, inquit, aliud, certè hoc quòd ad omnem fortunam paratus sum. Hoc dictum vix sapit Diogenem: quanquàm illi adscribatur. 70 Philosophus.

Interrogatus à quopiam, cuias esset respondit κοσμοπολίτης, id est, ciuis mundi, significans philosophum vbicunque locorum agat, in sua patria viuere. 71 Oẽ solũ forti patria est.

Cum aliquando stipem posceret, ita ἐρανάρχην, id est, qui stipibus erogandis erat praefectus, Homerico carmine compellauit: 72 Facetè.

Τοὺς ἄλλους ἐνάριζ', ἀπὸ δ' Ἕκτορος ἴσχεο χεῖρας,

id est,

Despolia reliquos, teneat sed ab Hectore dextram.

Dicti festiuitas in hoc est, quod Pro ἐνάριζε, di-

χειτ' ἐνάριζε quorum prius est, da stipem, alterum, armis spolia: se Hectoris nomine signans. Spoliat autem, qui negat egenti. Et solet hoc hominum genus esse fucatū.

Scortum imperiosum.

73 Scorta dicebat esse regum, reginas, quod ab his quicquid collibuisset peterent, & impetrarent: Nam ideo regnum reginas appellabat, non quod essent pares vxoribus, sed quod in ipsos reges regnum exercerent: Reges à populo non semper obtinent, quod exigunt, at scorto nihil negatur. Tales opinor olim fuisse reges barbaros.

74 Athenienses per adulationem decreuerunt, vt Alexander pro Libero patre haberetur & coleretur. Hunc honorem irridens Diogenes: Et me, inquit, Serapin facite. Vt enim Bacchus inter Satyros est, ita Serapis ab Aegyptijs specie bouis colitur.

Loc' nō contaminat.

75 Obiurgatus quòd intraret loca spurca ac parum honesta: Et sol inquit, subit latrinas, nec tamen inquinatur. Sensit probum virum non fieri deteriorem ob loci infamiam.

Pura sacra.

76 Cum in fano cœnaret, eique panes sordidi essent appositi, abiecit illos è fano, dicens in templum nihil oportere ingredi sordidum.

Philosophiæ simulatio.

77 Cuidam procaciter interroganti, cur quum nihil sciret, se philosophum profiteretur: Si philosophum, inquit, simulo, hoc ipsum est philosophari: Subnotans philosophiam rem esse vsque adeò difficilem, vt eam vel simulare magna sit philosophiæ pars. Quemadmodum multum regis habet qui scite regis personam possit gerere: Et qui simulat, imitatur: ac imitari philosophos, est philosophari, hoc

est, philosophiæ studiosum esse.

Quidam adduxit puerum ad Diogenem, vt 78
illius doctrinæ fieret particeps: vt autem illū
philosopho commendaret, dixit eum excellē
ti ingenio optimisq; moribus præditum esse.
Hic Diogenes, Quid igitur eget mei? Notauit Laus im̄
immodicum laudatorem qui hoc tribueret a- modica.
dolescenti, cuius adipiscendi gratia solent pue
ri tradi philosophis. Satis erat probam indo-
lem, bonamque spem in puero prædicare.

Qui de virtute loquerentur, nec rectè v te- 79
rent, eos dicebat citharæ similes, quę sono pro Doctri-
dessent alijs, ipsa nec sentiret, nec audiret quic na sine
quam. Hoc dictum non multum abludit à di moribus
cto beati Pauli de cimbalo tinniente.

Quodam die quum populus theatrum egre 80
deretur, ipse aduersus populum nitens ingre- Vulgo ni
diebatur, interrogatus cur id faceret: Hoc, hil recte
inquit, in omni vita facere studeo: Sentiens placet.
hoc esse philosophari, in omnibus actionibus,
quàm maximè à multitudine dissidere, propte
rea quòd vulgus hominum cupiditatibus agi-
tur, non ratione.

Conspecto adolescentulo, cultu gestuq; pa- 81
rum virili. Non te pudet, inquit, qui peius ti Degene-
bi velis, quàm ipsa natura voluit? Si quidem ratio.
illa te virum fecit, tu teipsum refingis in fœmi
nam: Id in plerosque dici potest, quos quum
natura crearit homines, ipsi sua sponte degene
rant in pecudes.

Cum videret cantorem quendam vecordem, 82
ac moribus incompositis aptare psalterium: Optima
Non te tui pudet, inquit, qui sonos ligno apta negligi-
re noris, vitam ad rectam rationem compo- mus.

 nere

nere nescias? Et hoc apophthegma ex superioribus videtur effectum.

83 Dicenti cuidam, quem ad sapientiæ studiũ hortabatur, Non sum idoneus philosophiæ: Quid igitur viuis, inquit, si tibi nulla rectè viuendi cura est? Non enim in hoc viuit homo, vt viuat tantùm, sed vt discat rectè viuere. Natura dat viuere, philosophia dat rectè viuere. Natura gignit ad virtutem dociles, doctos non gignit.

Vita sine literis mors.

84 Ad eum qui patrem despiciebat: Non te pudet, inquit, eum contemnere, cui debes hoc ipsum, quod tibi places? Dicti gratia sita est in allusione contrariorum. Pugnant inter se se, despectui esse, & sibi placere.

Impietas.

85 Audiens adolescentem honesta specie, verbis parum honestis vtentem: Non te pudet, inquit, qui ex eburnea vagina, plumbeum educas gladium? Ebur olim in summo erat precio. Animus corpore tegitur, is in oratione relucet.

Turpiloquium.

86 Cum illi quispiam probri vice obiecisset, quòd in caupona biberet: Et in tõstrina, inquit tondeor: significans nihilo minus honestum bibere, quàm tonderi aut radi. Quemadmodum nemo reprehendit in tonstrina radi, quòd is locus ei rei paratus sit: ita turpe videri non debet, si quis bibat in caupona, modò bibat modicè. Nam immodicè bibere, quouis loco turpe est.

Vesci quouis loco.

87 Opprobranti, quòd à Philippo rege pallium accepisset, Homerico versiculo respõdit: Οὔτοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. Id est, *Non sunt reiicienda insignia munera.*

Munera regum.

Quòd

Quòd Homerus de forma corporis, quæ Deorum munus est, scripsit, hoc Diogenes detorsit ad pallium à Rege datum. Idem carmẽ & ipse possem occinere calumniantibus, quòd interdum à principibus, aut episcopis accipio, quæ dantur honoris gratia. Nullus est horum, à quo quicquam vnquam petij, nec apertè, nec obliquè. Quæ verò volentes deferunt, libenter accipio, non tam vt munera, quàm vt testimonia, præsertim quum illorum facultates abundantiores sint, quã vt hoc damni sentiãt.

Diogeni de non irascendo accuratè disseren- 88
ti, adolescens quidam proteruus, veluti peri- Lenitas.
culum faciens, an re præstaret ea, quæ docebat, inspuit illi in faciem. Tulit hoc leniter ac sapienter. Non quidem, inquit, irascor, sed dubito tamen an irasci oporteat.

Conspiciens quendam meretrici supplicem 89
vt impetraret, quod petebat. Quid, inquit, ti- Scorta-
bi vis miser? præstat non impetrare, quod ro- tor.
gas. A scorto reijci fœlicius est, quàm admitti, & tamen plerique malum suum, & ambiunt instanter & magno emunt.

Cuidam habenti capillos vnguento delibu- 90
tos: Caue, inquit, nè capitis suaue olentia, vitæ Vnguẽta
maleuolentiam adducat: nam Græcarum vocum iucundam affinitatem vtcunque reddere studuimus, εὐωδία & κακωδία: Vnguentum in viro arguit vitæ molliciem. Fama portò velut odor est hominis. Simile quidam dixit Martialis, Neuole non bene olet, qui bene semper olet.

91
Dicebat inter seruos ac dominos malos præ- Seruitus
ter vocabula nihil aliud interesse, nisi quòd vitiorũ.
manci-

mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significans vtrosque esse seruos, miseriorem tamen seruire seruiturem dominos quàm mancipia si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio & multos habet dominos & turpes, & inclementes.

92 Græci mancipia, præcipuè fugitiua vocant ἀνδράποδα. quæ dictio videtur composita ex viro & pede, quam Grammatici variam reddunt etymologiam. Cùm igitur quidam improbus Diogenem interrogasset, quare mancipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα. Quoniam, inquit, pedes habent virorum, animam autem qualem tu nunc habes, qui hoc percunctaris: sentiens illi esse mentem non hominis, sed pecudis.

Salsè.

93 A prodigo petebat minam. Ille miratus improbam postulationem rogabat, Cur quum ab alijs obolum petere soleas, à me minam petis? Quoniam, inquit, ab alijs iterum me accepturum spero à te verò nunquam posthac accepturus sum, θεῶν ἐν γούνασι κεῖται, Id est in deorum genibus situm est. Attexuit enim hoc Homeri hemistichium. Significauit autem homini profuso periculum imminere, nè breui redigeretur ad extremam inopiam, vt ne obolum quidem haberet reliquum.

Profusio

94 Quibusdam Diogeni probro vertentibus, quòd peteret, quũ id Plato non faceret, Imò, inquit, petit & ille, sed

Mendicitas occulta.

Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίαθ᾽ οἱ ἄλλοι.

Id est,

Admoto capite, vt ne quisquam exaudiat alter.

Abusus

Abusus est Homerico carmine, quo significauit Platonem non minus esse peracem, nisi quòd ille clàm peteret, ipse palàm.

95 Animaduertens quendam imperitè iaculantem, proximè scopum consedit: cur id faceret interrogantibus; Ne fortè, inquit, me feriat: significans illum quiduis percussurum citius quàm scopum. At alij spectatores, quàm possunt longissimè sese à scopo se mouent, ne feriantur. Ridiculum.

96 Qui scopum non attingunt, hi vulgò ἀτυχεῖν id est frustrari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustrari, qui aberrarent à scopo, sed eos qui curas suas ad voluptatem velut ad scopũ dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem, quum per eas deueniant in summam miseriã. Voluptas.

97 Interrogatus num quid mali esset mors: Quo, inquit, pacto malum, quum præsentem non sentiamus? Quod autem abest, nulli malum est. Dum sentit homo, viuit: nondum igitur adest mors: quæ si adsit, abest sensus. Malum autem non est, quod non sentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidem mala non est, sed iter ad mortem miserum est: Id si metuimus, tota hominis vita, quid aliud est quàm iter ad mortem? Mors an mala.

98 Narrant Alexandrum Magnum astantem Diogeni, quæsisse ab eo, num ipsum metueret. At ille, Quid es? bonum an malum? Alexander respondit, bonum: Quis, inquit, timet bonum? Conuicit regem non esse metuendum, nisi se malum esse profiteretur. Sed eodem enthymemate colligeret Deum non esse timendum. Arguté.

99 Eruditionem omnibus hoc sermone commẽ
Eruditio dabat, quòd diceret eam iuuenibus adferre sobrietatem, senibus solatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornamentum, propterea quòd ætatem suapte sponte lubricam coerceat ab intemperantia; senectutis incommoda honesto solatio mitiget, pauperibus sit pro viatico: non enim egent eruditi: diuitum fortunas ornet.

100 Didymon qui vulgò audiebat adulter, curabat oculum virginis: ei Diogenes dixit: Vide nè corrumpas pupillam. Hoc dictum apud nos perdit suam gratiam. Apud Græcos autem κόρη & virginem sonat, & oculi pupillam. Lusit igitur ex ambiguo Diogenes.
Iocus ab ambiguo.

1 Admonitus à quodam ab amicis illi tendi
Amicis fidendũ. insidias, vt caueret: Quid facias, inquit, si similiter & cum amicis & cum inimicis habebimus consuetudinem? Ab inimicis nobis cauemus, amicis fidimus. Quod si pariter ab vtrisque nobis cauebimus, non est suaue viuere.

2 Interrogatus quid esset in vita optimum: Li
Libertas bertas, inquit. At verè liber non est, qui seruit vitijs. Nec liber esse potest, qui multis eget: plurimis autem eget auarus, ambitiosus, ac delicijs deditus.

3 Olim in scolis pingi solent Musæ ceu studiorum præsides. Ingressus igitur scholam, quum videret multas musas, discipulos admodum paucos, dixit præceptori: Cum dijs multos habes discipulos. Laudans ex ambiguo sermonis. Nam Græci cum dijs dicunt, pro eo quòd nos dicimus, fauentibus dijs. Interdum σὺν idest cum, significat comitem: cum multis

te defendi; id est, multi mecũ te defenderunt.

Quicquid per se turpe non esset, id ne in 4
publico quidem dicebat esse turpe. Hunc igi- Turpe
tur in morem ratiocinabatur. Si prandere ma- vbique
lum non est, nec in foro prandere malum est: turpe.
sed prandere nihil mali est: ordo nec in foro
prandere malum est. Hactenus tolerari pote-
rat Cynicus syllogismus. verùm quis ferat si-
militer colligentem, exonerare ventrem, aut
reddere lotium, aut habere rem cum vxore,
aut exuere vestes malum non est: ergo nec in
publico malum est? probis viris vbique pla-
cet verecundia.

Quum in foro in conspectu omnium fuisset 5
operatus, Vtinam, inquit, liceat sic perfricto
ventre, à fame quietum esse. Sentiens agita-
tione corporis acui stomachi orexim, à qua ne
cessitate cupiebat esse liber. Itidem studiosi
grauiter ferunt à literis naturæ necessitatibus
auocari.

Dicebat vsum atque exercitationem quem 6
admodum in actionibus extraneis, ita & in a-
ctionibus virtutis & animi tum celeritatem
quandam, tum facilitatem parare.

Dicebat nec legem esse sine ciuitate, nec ci- 7
uitatem sine lege.

Nobilitatẽ atq; hoc genus alia fortunæ de- 8
cora, dicebat nihil aliud esse quã velaméta ma Bona for
litiæ. Diuites. n. quum alijs nihilo sint melio- tunæ.
res, tamẽ excæcant licẽtius iuxta illud Flacci
de diuite! Et q̃cquid volet, hoc veluti virtute
peractum. Sperauit magnę laudi fore. Nobiles
ãt pleriq; & hodie sibi nihil non permittunt.

Quum Xeniadæ seruiret, amici agebant de
illo

Libertas illo redimendo. At ille, Nequaquam, inquit, an nescitis Leones non ijs seruire, a quibus aluntur, sed altores potius seruire Leonibus? Nam Leo vbicunque est, semper Leo est.

10 Iocus in morte. Cùm à lethali somno esset experrectus, medicusq; rogaret, quid ageretur. Rectè, inquit, iam frater fratrem amplectitur. Alludens ad Homerum, qui θάνατον & ὕπνον germanos finxit, quod somnus mortis sit imago.

11 Sepultura. Rogatus quomodo se vellet sepeliri, iussit cadauer abijci inhumatum. Tum amici, Volucribus ne & feris? Minimè verò, inquit, sed bacillum prope me, quo illos abigam, ponite. Rursus, Qui poteris? non enim senties. Quid igitur, inquit, mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentienti?

12 Lenitas mala. Quum Plato laudaret quendam hoc nomine, quòd erga omnes esset humanissimus; Quid inquit Diogenes, illi tribuendum est, qui tot annos in philosophia versatus, nullum hactenus affecit dolore? Sentiens proprium philosophi munus esse mederi vitijs hominũ: Id autem fieri non posse, nisi metu ac dolore. Metu probri, dolore præsentis ignominiæ.

13 Festũ sp sapienti. Idem in Lacedæmone peregrinum quendã conspiciens sese studio è ad festum diem componentem, quid facis, inquit? An nõn quilibet dies viro bono festus est? Sensit hunc mundum esse fanum deo dignum, in quo constitutus homo semper honestè velut in conspectu numinis omnia cernentis versari deberet. Detorsit hoc prouerbium, quo dicitur pigris semper esse festum.

14 Dicere solet adolescentibus: meretricum do-

mos

mos ingredere, vt perspicias quàm viles res quanto emantur precio. Huc allusit Terentius, Hæc omnia nosse salus est adolescentulis. Scorta.

15 Ad salutem opus esse dicebat aut fidis amicis, aut acribus inimicis, eò quòd illi monent, hi redarguunt, vtrique diuersis quidem modis, sed pariter prosunt, dum per eos vitia nostra discimus. Hoc Laertius tribuit Antistheni, Plutarchus Diogeni. Obiurgatio.

16 Interrogatus a quodam, quo pacto maximè posset vlcisci inimicum, Si teipsum, inquit, probum & honestum virum præstiteris. Hoc qui facit, & sibi prodest maximè, & inimicum maximè discruciat. Nam si fundum conspiciens bene cultum discruciatur inimicus, quid fiet si teipsum viderit veris ornatum bonis? Vindicta optima.

17 Cum Antisthenem morbo decumbentem inuiseret, dixit: nunquid amico est opus? significans in rebus afflictis potissimùm fidis amicis vtendum, qui vel re opitulentur, vel consolando molestiam mitigent. Amicus consolator.

18 Ad eundem aliàs, quoniam acceperat illum amore vitæ morbum ferre molestius, cum sica ingressus est: ad quem cum Antisthenes dixisset, quis me hisce doloribus liberabit? Diogenes prolata sica: Hoc, inquit. contrà Antisthenes: Doloribus, inquit, dixi, non vita. Mors liberat à cruciatu.

19 Corinthum profectus ludum ingressus est, quem ibi Dionysius regno pulsus aperuerat, audiuitque pueros malè canentes. Interim ingressus Dionysius, quoniam putabat Diogenē consolandi gratia venisse: Humaniter, inquit facis Diogenes, hæc est rerum humanarum volubilitas. Imò, inquit Diogenes, miror te etiam Qui malus vbique malus.

viuere,

viuere, qui tantum malorum in regno patraris: & video nihilo meliorem esse ludi magistrum, quàm fuisti rex.

20 Idem dicebat, cæteris mortalibus, quibus res sunt prosperæ, vita iucunda est, mors odiosior: rursus infœlicibus vita grauis est, mors optabilis At horum vtrumq; tyranni est molestius. Siquidem vt viuunt insuauis ijs, qui mortem vehementer optant, ita mortem perinde metuunt, quasi vitam suauissimè degant.

21 Cuidam ostendenti horoscopon: Bellum, inquit, hercle instrumentum, ne frustremur cœna: sentiens inutiles esse artes geometricas cum cæteris.

22 Alteri cuidam iactanti musices peritiam, respondit:

Γνώμαις γὰρ ἀνδρῶν εὖ μὲν οἰκοῦνται πόλεις.
Εὖ δ' οἶκος οὐ ψαλμοῖσι καὶ τερετίσμασιν. Id est,

Prudentia vrbes bene gubernat, at domus.
Nec cantilenis, nec modis regitur probè.

23 Quum Speusippus paralysi resolutus vehiculo deportaretur in academiam, ac Diogeni fortè obuio dixisset χαῖρε: is respondit, At non tu sanè, qui quum ad istum sis affectus modum, sustineas viuere.

24 Quum puerum conspiceret indecore se gerentem pædagogum illius baculo percussit dicens: Cur sic instituis? Indicans primæ ætatis formatoribus potissimum imputandum esse, si adolescentes euadant malè morati, aut secus. Refert Aphtonius ac Priscianus.

25 Cuidam probri gratia obijcienti paupertatem

tem quum ipse esset scelerosus, Ob pauperta- Paupertas.
tem, inquit, neminem vidi torqueri, ob mali-
ciam multos.

Paupertatem appellabat virtutem αὐτοδίδα- 26
κτον, idest quæ per se discitur. Diuitibus opus Paupertas.
est multis præceptis, vt frugaliter viuant, vt
corpus exerceant laboribus, nè corporis ambi
tioso cultu delectentur: aliaque innumera,
quæ omnia seipsam docet paupertas.

Lacedæmonis quibus meritò prima laus de- 27
betur in Apophthegmatibus, subiecimus tres
philosophos: sed in hoc genere præci-
puos, quibus addemus totidem re-
ges, qui ciuilium dictorum gra-
tia præ cæteris celebran-
tur, nè lectorem tur-
ba rerum ob-
ruamus.

LIBER QVARTVS.

PHILIPPVS MACEDO.

1 Bonũ nactus ne mutes.

EX Græcorum Regibus, mea sententia nullus fuit, quem cum Philippo rege Macedonum, Alexandri Magni patre conferamus, vel ingenij dexteritate, vel dictorum vrbanitate. Is dicere solet Athenienses sibi magnopere beatos videri, qui quotannis inuenirent quos belli duces crearent, quum ipse multis annis vnus dumtaxat belli ducem reperisset Parmenionem, significans inutile Reipub. subinde mutare duces, sed satius esse quem idoneum ac fidum nactus sis, eum non mutare Tũ in bello non referre quàm multi sint duces, sed quàm bello gerendo accommodi.

2 Inuidia fortunæ.

Cum illi nuncium esset allatum, vno die multas res fœliciter ac prosperè gestas esse: nã eodem tempore, Tethrippo vicerat in Olympijs, & Parmenio Dardanenses prælio fuderat, & Olympias ipsi masculum fœtum erat enixa: porrectis in cœlum manibus exclamauit, Et ò fortuna, inquit, pro tot tantisque bonis, leui quoppiam malo me affice. Vir cordatissimus non insolenter gestijt ob rerum successum, sed fortunæ indulgentiam suspectam habuit, cuius inge-

Ingenium esse nouit, vt quibus exitium molitur, his prius noua rerum prosperitate blandiatur. Huc pertinet, quod de Polycrate Samiorum tyranno refert Plin.

3 Quum subactis Graecis quidam ipsi autores essent, vt ciuitates praesidijs contineret, nè deficerent: Malo inquit, diu bonus & commodus, quàm breui tempore dominus appellari, Sentiens regnum quod beneficijs ac beneuolentia teneretur, esse perpetuum. quod vi metuq́; non esse diuturnum.

Metus malus diuturnitas.

4 Quidam petulantioris linguae, maledicta cōijcere solebat in Philippū: hunc amici hortabantur vt ejceret in exilium. At ille negauit se hoc facturum: demirantibus quid ita Nè, inquit, oberrans inter plures malè de me loquatur. Quòd maledictum non egit in crucem, vel clementiae erat, quòd ignouit: vel magnanimitatis, quòd contempsit: quod noluit expellere, prudentiae: plus enim nocuisset.

Maledicus cōtēptus.

5 Smicythus Nicanorē deferebat apud regē, quòd sine fine de ipso malè loqueretur, quumq́ue suaderent amici, vt hominem accersi iuberet, deque eo supplicium sumeret, Philippus ita respondit: Nicanor non est Macedonū pessimus, videndum est igitur, necubi nos cessemus in officio. Vt igitur cognouit vehementer afflictum inopia, & tamen à rege neglectum fuisse, iussit donum aliquod ad illum deferri. Hoc facto quum rursus Smicythus diceret regi, Nicanorem apud omnes sine fine praedicare laudes ipsius, igitur, inquit in nobis esse situm, vt benè aut malè audiamus. Immane, quantum absunt ab huius principis ingenio,

In nobis est vt bene audiamus.

qui nunquam sibi videntur satis laudari, quum nihil faciant laudandum; nec studeant beneficijs sibi conciliare beneuolentiam hominum, sed metui malunt quàm amari cumq; sæpenumero faciant detestanda, idq; palam, tamen perijt quisquis ausus est hiscere.

6 Aiebat se his qui in Republica Atheniensium administranda primores essent, plurimā habere gratiam, quòd suis conuitijs efficerent, vt ipse tum oratione, tum moribus euaderet melior; dum conor, inquit, illos dictis pariter ac factis mendacij conuincere. O verè philosophicum principis animum, qui nouit etiā ex inimicis capere vtilitatem, nec, quod vulgus solet, hoc tantum spectare, vt maledicos afficeret malo, sed vt ipse minus malus redderetur illorum maledictis admonitus.

Côuitiator vtilis.

7 Quum Athenienses quotquot apud Cheronæam capti fuerant, gratis dimisisset, illi verò etiam vestes stragulasque reposcerent, atque hac de causa Macedones in ius vocarent, risit Philippus, dicens, Quid? Nonne videntur Athenienses arbitrari se à nobis in talorum ludo victos esse? Tam ciuili ertulit victor victorum ingratitudinem, qui non solùm gratias non agerent, quòd ipsi & incolumes & gratis fuissent dimissi, verùm etiam criminarentur, quod non simul & amictus, & stragulas redderent, quasi nescirent quale esset ius belli, quasique nihil aliud esset certare armis, quàm certare talis, qui ludus est puerorum.

Ingratitudo tolerata.

8 Quum esset illi clauicula in bello fracta, ac medicus à quo curabatur, in singulos omnino dies aliud posceret: Sume, inquit, quantū voles:

Iocus in morbo.

tes: nam clauem habes: Ludens ancipiti κλεὶς enim Græcè & clauem sonat, qua aperitur scrinium aut ostium, & commissuram humeri cum pectore. Quid hoc animo ciuilius, cui & in dolore & erga auarum medicum iocari libuit, nec ob cruciatum morosior, nec improbitate postulantis offensior?

Duo erant fratres, quorum alteri nomē Amphoteros, quod Græcis sonat ambo, alteri Hecateron, quod illis sonat vterque. Philippus itaque animaduertens Hecateron esse cordatum ac gerendis rebus accommodum, contrà Amphoteron ineptum ac degenerem inuertit illis nomina dicens Hecateron esse Amphoteron, Amphoteron autem esse Vdeteron, id est, neutrum: Significans alterum fratrum videlicet Hecateron, duorum in se virtutes complecti: alteri nihil relictum. Itaque ei qui Amphoteros dicebatur mutauit nomē in contrarium, vt οὐδέτερος diceretur, quasi nullius precij. 9 Iocus ex vocabulis.

Quibusdam ipsi consulentibus vt cum Atheniensibus asperius ageret, respondit illos absurdè facere, qui homini cuncta ad gloriam tum agenti, tum patienti suaderent, vt gloriæ suæ theatrum abijceret: significans sese hoc agere, non vt Athenas euerteret, sed vt ciuitati celeberrimæ doctissimorum virorum copia florenti suas virtutes probaret. 10 clementer.

Duo pariter scelera i sese inuicem accusabant, cognoscente Philippo: audita causa pronunciauit: vt alter exularet Macedonia, alter illū insequeretur. Hoc Græcè sonat iucundius, quod φεύγειν, & ad fugientē pertinet, & ad exulantem: fugientem autem insequimur. Neu- 11 Facetum iudiciū.

trum igitur absoluit Philippus, sed vtrumque damnauit exilio.

12 Militia misera. Quum appararet in loco pulchro castrametari, & moneretur illic non esse pabulum pro iumentis. Qualis, inquit est nostra vita, si etiam ad asinorum commoditatem viuere cogimur.

13 Auro nihil inexpugnabile. Quum arcem quandam ac præsidium capere destinasset, valde munitam, atque exploratores retulissent prorsus esse difficile, atque adeo etiam impossibile: percunctatus est, num vsque adeo difficile esset, vt nec asinus auro onustus posset accedere: significans, nihil esse tam munitum, quod auro non expugnetur. Quòd ipsum poetæ significarũt fabula Danaes à Ioue stupratæ, sed Deo in aurum verso. Vnde Flaccus, Aurum per medios ire satellites, & perrumpere amat castra potentius ferro.

14 Veritas. Quum hi qui apud Lasthenem erant, quererentur, indignéq; ferrent, quòd quidam ex Philippi comitatu dicerent ipsos proditores, Philippus respondit, Macedones esse ingenio parum dextero; sed planè rusticanos, qui ligonem nihil aliud nossent vocare quàm ligonem. Alludens ad illud prouerbium celebre, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. Innuit autem illos re vera esse proditores. Rusticana veritas quanque rem suis nominibus appellat.

15 Regnum humanitas. Filium Alexandrum admonere solebat, vt cum Macedonibus comiter haberet consuetudinem, vulgò interim conciliato beneuolentia vires ac robur sibi parans dum liceret alio regnante esse humanum, prudenter intelligés, vt nulla re melius constabiliri Imperium, quã

ciuium

ciuium beneuolentia: ita difficillimum esse iã regnum administrandi erga quoslibet esse humanum, non solùm quod regia potestas opposita sit inuidiæ, verum etiam quod respublica nõ possit incolumis, nisi scelera supplicijs coerceantur. Regibus enim eatenus temperanda est humanitas erga ciues, vt interim regiam tueantur autoritatem. Nam immodica bonitas sæpe contemptum parit.

Eidem suadebat, vt eos qui in Repub. pollerent autoritate, tum bonos, tum malos sibi cõciliaret amicos ac bonis quidem vterentur, malis verò abuterentur. Præcipua regum ars est, nullum reijcere, sed ad publicam vtilitatem omnium operam accomodare. Quemadmodum Deus vnicus totius mundi monarcha, malis genijs ac impijs hominibus abutitur ad vtilitatem Ecclesiæ: ita principes cordati norunt & probis & improbis vti: non quòd ipsi per malos mali quippiam faciunt, sed quòd per malos puniunt malos At multi sunt principes, qui præposterè bonis abutuntur, malis vtuntur. 16 Bonis vti, malis abuti.

Idem Philippus quum Thebis obses esset, Philonis Thebani hospitio vsus est, multisq; insuper ab eo beneficijs affectus. Is cùm vicissim à Philippo nihil muneris vellet accipere: Ne me, inquit Philippus, beneficentia superatum ac laude spolies, quòd hactenus à nemine beneficijs victus fuerim. O animum Imperio dignum. Pulchrius existimauit bene faciendo, quàm potentia vincere. 17 Beneficentia.

Cùm multi bello capti venderentur, Philippus in auctione sedebat, sublata veste parum 18

decorè: Quidam igitur eorum qui vendebantur, exclamauit, Parce mihi Philippe: paternus enim tibi sum amicus. Philippo verò interrogante, quo pacto & vnde ò homo conflata est hæc amicitia? Tum ille: Volo, inquit, proprius accedens dicere: quum admissus esset, quasi arcani quippiam dicturus: Demitte inquit, chlamydem aliquantulum: nam ad istũ modum indecenter sedes. Mox Philippus: Hunc, inquit, finite abire liberum. Nesciebam enim illum mihi verè beneuolum & amicum esse, Non offensus est rex tantus, nec simulatione, nec admonitione ignoti hominis, sed simul & simulatione mutua simulationem texit, tantillum officium magno libertatis præmio pensauit.

Admonitio grata.

9 Quodam tempore ab hospite quodam inuitatus ad cœnam, inter eundum plures forte obuios secum adduxit vmbras. Vbi sensit hospitem turbari, quò I tam multis non sufficeret apparatus, præmisso ad singulos amicos puero, iussit vt placentæ seruarent locum: illi per sua si dum placentam expectant, paululum edebant. Ita factum est, vt cœna suffecerit omnibus. Faceto ioco simul & elusit amicos, & hospitis pudori subuenit.

Vrbanũ mendacium.

20 Hipparco Euboico vita defuncto, Philippus præseferebat, quàm illius mortem acerbè ferret. Itaque cuidam volenti dolorem ipsius mitigare, dicentique: Attamen ille tempestiuè decessit iam natu grandis: Sibi quidem ipsi, inquit Philippus, tempestiuè decessit, sed mihi præpropere. Mors enim illũ anticipauit, prius quàm à me beneficium acceperit nostra dignum

Gratitudo.

gnum

gnum amicitia. Perquàm rarum est principē sentire gratiarum affectus, sed amicis plerique non aliter quàm equis vtuntur. Dum vsui sunt curant, inutiles factos abijciunt, eosque spoliant citius, quàm beneficio iuuant.

21 Vbi resciuit Alexādrum filium queri, quòd pater ex pluribus fœminis gigneret liberos, sic illum hortatus est, Ergo quum plures habeas regni competitores da operam, vt honestus ac probus euadas, vt non per me, sed teipsum regnum obtinuisse videaris. Vir prudentia vera regia præditus non consolatus est filium, sed metum illius auxit, quò magis extimularet ad virtutem: indicans illi non aliter sperandum paternum regnum, nisi se successione dignum præberet, nec tam magnum esse regnum adipisci, quàm regnum promeruisse. Regnum virtute ambiendum.

22 Eundem hortabatur, vt auscultaret Aristoteli cui traditus erat instituendus, daretque operam philosophiæ: Nè, inquit, multa committas, quæ me fecisse nunc pœnitet. Perspexit egregius princeps neminē philosophię expertē regno idoneum esse: nec puduit fateri se multa per errorem fecisse perperam, quòd à teneris vnguiculis philosophiæ præceptis non fuisse imbutus. Nam qui experimentis discunt administrare regnum, licèt ingenio felicissimo nati sint, tamen & serò & magno reipublicæ malo tandem euadunt boni reges. At qui philosophię præceptis præmunitus accedit, si adsit mens integra, vix poterit ab honesto deflectere. Vbi sunt interim, qui literas ac philo- Philosophia regi necessaria.

sophiæ

sophiæ studium clamant ad Rempubl. administrandam prorsus inutile?

23 Ex Antipatri amicis quendam in iudicum numerum adscripserat. Verùm post vbi cognouit illum tingere barbam & capillos, submouit eum dicens, qui in capillis fidus non esset, eum in rebus gerendis non videri dignum, cui fideretur. Fuco vtebatur in tingendis capillis, vbi non multum erat lucri, multò magis vsurus erat fuco in publicis negotijs, vbi dolus interdum ingens adfert emolumentum. Et hanc oportet Regum præcipuam esse curam, vt cognoscendis causis viros præficiant incorruptos. At apud Philippum nec Antipatri tantum valebat authoritas, quin suspectum è iudicum ordine moueret.

Fuco nō credendum.

24 Machetæ cuiusdam pro tribunali sedēs causam cognouit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris æquitatem, itaque sententiam tulit aduersus Machætam. Verùm quum is exclamasset, se ab ea sententia appellare, Rex iratus, Ad quem, inquit? Nam appellandi verbum monarchis est inusum. Hic Machætes: Ad te ipsum ò rex si expergiscaris, & attētius audias causam. Ac tum quidem surrexit rex. Cæterùm postea quàm causam apud se melius perpendisset, intelligeretque Machætę factam iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam, qua damnatus fuerat Machætes ipse persoluit. In vno facto quot regiæ virtutis argumenta? Non perseuerauit irasci, & prouocanti, & somnolentiam publicè obijcienti, sed per otium rem suo cum animo accuratius considerauit; iam ab ira liber: Sit hoc ciuilitatis

Iudex attentus.

regiæq; moderationis: illud verò prudentiæ, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, vt regiam tamen in iudicando authoritatem non proderet, mulctam priuatim perinde quasi ipse damnatus esset, dissoluit. Libertas

25 Indignantibus Philippi amicis, quòd Peloponnesij in Olympiacis ipsum sibilis deriderent. præsertim beneficijs à rege affecti, hoc sermone Philippum extimulantibus ad vindictam: Quid igitur, inquit, futurum esset, si quid illis faciamus mali? Vrbanissimè amicorum argumentum vertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt vt eos irrideant qui de ipsis bene meriti sunt, grauius nocebunt, si quis illos malefactis prouocet. Hoc non solùm moderationis & clementiæ, verùm etiam eximiæ cuiusdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum sibilos regem negligere. Vrbanè.

26 Harpalus pro Cratete propinquo ac familiari suo, qui iniuriarum postulabatur, petijt à Philippo vt reus mulctam quidem solueret, sed à causa liberaretur, nè damnatus hominū maledictis exponeretur. Hic verò Philippus, Præstat inquit, vt ipse malè audiat, quàm vt nos propter illum. Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione. Iudex seuerus.

27 In exercitu quum multo tempore dormisset, experrectus: Tuto, inquit, dormiui, vigilauit enim Antipater. Subindicans non esse regium indulgere somno, præsertim in bello: sed tamen hoc interdum absque periculo fieri, si rex habeat fidum ac vigilantem præfectum. Ita cum laude amici suam excusauit somnolentiam. Præfect' vigilans.

28 Rursus euenit, vt interdiu dormiente Philippo, Græci qui multi simul ad ostium conuenerant indignè ferrent, regemq; incusarent, quòd ob illius somnolentiam non statim admitterentur ad colloquium: hic Parmenio sic regi patrocinatus est: Ne miremini, inquit, si nunc dormit Philippus, nam quum vos dormiretis, hic vigilabat: Significans Græcis negligenter rem gerentibus, Philippum illis fuisse præsidio.

Somnus excusatus.

29 Quemadmodum ipse fuit vrbanus, ita aliorum falsè dictis delectabatur? Itaq; quum cantorem inter cœnandum vellet reprehendere, deq; pulsu chordarum loqueretur: Dij, inquit, cantor, prohibeant ò rex, nè tu melius hæc noris. Ciuiliter & sibi vindicauit de arte iudicium, & regem non offendit meliorem illum iudicans, quàm vt cum musico de fidibus contenderet.

De arte iudicet artifex.

30 Quin & asperius dicta, modò tempestiuè, æquo ferebat animo. Nam cum dissidium haberet cum Olympiade vxore, cumq; Alexandro filio; Demaratum Corinthium ad se venientem percunctatus est, quomodo inter Græcos inuicem conueniret. Hic Demaratus: Scilicet, inquit, magnopere tibi curæ est Græcorum concordia, quum qui tibi sunt coniunctissimi, huiusmodi in te sint animo: Quid hic expectas nisi vt rex offensus Demarati libertate, iubeat illum ab oculis suis abduci? Imò quoniam Demarati sermo ab ira ad saniora consilia vocabat, Rex sese ad eius obiurgationem composuit, positaq; ira redijt cum suis in gratiam.

Admonitio libera.

Anui cuidam paupercula Philippum ap- 31 pellant, vt causam ipsius cognoscere quum hac flagitatione frequenter obstreperet illi, respon dit sibi non esse otium: cumque anus inclamasset, Proinde ne rex quidem esse velis. Philippus admiratus aniculæ liberam vocem, non illi solùm præbuit aures, verùm etiam alios audiuit. Hoc idem Latini tribuunt Adriano Imperatori.

Regũ esse audire omnes.

Philippus quum audisset filium suum quodã in loco scitè cecinisse, ciuiliter obiurgauit, 32 dicens: Nõ te tui pudet, qui noris tam bellè canere? Significãs alias artes esse rege digniores.

Artes rege indignæ.

Idem in palæstra prolapsus, quum surgens 33 in puluere vidisset corporis vestigium; Papè, inquit, vt minimam terræ partem natura sortiti, orbem appetimus vniuersum? Vtinam hoc dictum inhæsisset animo filij, cuius ambitioni orbis fuit angustus.

Ambitio

Philippus Alexandrum filium obiurgans, 34 quòd largitionibus Macedonum beneuolentiam consectaretur: Quæ te, malùm, inquit, ratio in istam spem induxit, vt eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corruperis? An tu id agis, vt Macedones te non regem suum, sed prębitorem putent?

Beneuolentia virtute paranda.

Athenienses legationem ad Philippum miserant. Ea benignè audita, vt humaniter dimitteret, iussit illos dicere, qua in re gratum facere posset Atheniensibus: hic Demochares excipiens, Si teipsum, inquit suspendas. Is Demochares vnus fuit è legatorũ numero ob linguæ procaciam dictus parthesiastes: Ob tam inhumanum responsum, indignantibus regijs amicis,

35 Lenitas.

amicis, Philippus compeſcuit eos, iuſſitq́; vt Therſiten illum incolumem dimitterent. Tum ad cæteros legatos conuerſus: Renunciate, inquit, Athenienſibus, multò ſuperbiores eſſe qui iſta dicunt, quàm qui impunè dicta audiũt. Tales demum animi regno digni ſunt.

ALEXANDER MAGNVS.

1 Indoles agilis. In Philippi dictis nihil erat, quod præter vrbanitatem non etiam ad bonos mores conduceret: nec video quem Philippo iungamus congruentius quàm filium Alexandrum. Is puer etiam num, quum Philippus pater multa præclarè, fœliciterque gereret, nequaquam eo gaudebat, ſed ad pueros æquales ac collactaneos dicebat, Pater mihi nihil relicturus eſt. Illis contrà dicentibus, Imò hæc omnia tibi parat: Quid profuerit, inquit Alexander, ſi multa poſſidens, agam nihil? Iam tum cognoſcas ſcintillã indolis ambitioſæ & irrequietæ.

2 Regẽ regia decẽt. Idem quum leuitate corporis, ac pedum celeritate polleret, patri hortanti vt in Olympijs ſtadium decurreret: Facerem, inquit, ſi reges habiturus eſſem concertatores. Et hic agnoſcas excelſum, nec cuiquam facilè ceſſurum in certamine laudis & imperij. Nondum erat, & tamen non dignabatur niſi cum Regibus committi.

3 Adulterium. Quum puella multa nocte ad Alexandrum eſſet deducta, cum eo dormitura, rogauit Rex vbi fuiſſet tamdiu: illa reſpondente, ſe expectaſſe donec maritus iſſet cubitum: miniſtros accitos acriter obiurgauit: Reducite, inquit, hanc;

hanc; parum enim abfuit, quin veſtra culpa fuerim factus adulter. Egregium caſtitatis exemplum, tum in iuuene, tum in Rege. Nam apud illos ſimplex ſtuprum pro nullo crimine habebatur. Apparet autem tum fuiſse morem, qui adhuc durat in Italia, vt vxores ſecubarent à viris, niſi ſi quando vocarentur.

Alexandro puero Dijs largius facienti ſuffitum, ac ſubinde aditus accurrenti, Leonides illius pedagogus, qui tum aderat, Heus, puer, inquit, tum largè facies ſuffitum, quum regioné deuiceris, quæ thus gignit. Poſt quum eam regionem obtinuiſset, memor eius dicti, hac ſententia ſcripſit illi literas, Mitto tibi thuris & caſſiæ talenta aliquot, nec poſthac parcus ſis erga Deos, quum non ignores nos potitos regione odores gignente. 4 Profuſio

Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Macedones, vt affatim pranderent, veluti poſtridie ex hoſtium commeatu cænaturi. Præſens animus ac de belli euentu fidens, ac ſecurus. 5 Fiducia.

Perillus vnus ex amicorum Alexandri numero, filiabus ſuis ab Alexandro dotem petijt: Iuſſit Rex illum capere talenta quinquaginta: quumq; reſpondiſset, decem ſatis eſse: Tibi quidem, inquit, ſatis eſt tantum accipere: mihi verò non ſatis eſt tantum dare: Præclarè dictum, niſi virtutis indolem ambitio vitiaſset. 6 Liberalitas.

Anaxarcho philoſopho iuſserat quæſtorem dare, quantumcunque ille poſtularet: cumque quæſtor audita poſtulatione turbatus Alexandro indicaſset, philoſophum petere centum 7 Liberalitas.

talen-

talenta: Rectè, inquit, facit, sciens se amicum habere, qui tantùm dare possit, & velit. Hic dubites, vtrum potius admirari oporteat, regiãne liberalitatem in donando, an philosophi improbitatem in postulando, nisi malumus hanc vocare fiduciam?

8 Mileti quum vidisset multas statuas eorum qui in Olympijs ac Pythijs vicerunt, easque prægrandes? Et vbi, inquit, erant tam magna corpora, quum barbari vestram vrbem obsiderent? Salsè taxauit illorum stultam ambitionem, qui gloriarentur his, qui corporum magnitudine, viribusq; præstantes in ludicris certaminibus victoriam reportassent, quum in tantis periculis nulli fuissent, qui aduersus barbaros se tales præberent.

Fortitudo intempestiua.

9 Quum regina Carum: Adas, illud haberet studio, vt assiduò mitteret Alexandro obsonia, bellariaq; per talium rerum architectos, coquosque magna arte parata; Alexander ait, seipsum habere meliores obsoniorũ artifices, ad prandium quidem nocturnum iter; ad cœnam verò tenue prandium.

Frugalitas.

10 Quodam tempore quum omnibus ad prælium apparatis interrogaretur, nunquid aliud præter hæc fieri vellet: Nihil, inquit, nisi vt Macedonum barbæ radantur. Hoc dictum quid sibi vellet admirante Parmenione: An nescis, inquit, in prælio nullam ansam meliorem esse, quàm barbæ? Significabat cominus esse pugnandum, in quo genere certaminis barbæ officiunt, quòd his milites facillimè possunt apprehendi.

Barba bello inutilis.

11 Darius obtulit has conditiones Alexandro, vt

vt ab ipſo acciperet talentorum decem millia, Monarchia.
& inſuper Aſiam ſecum ex æquo partiretur. Id quum recuſaret Alexander: Ego, inquit Parmenio, accepiſſem, ſi Alexander eſſem: Et ego, inquit Alexander, ſi Parmenio eſſem. Dario verò hunc in modum reſpondit: neque terram duos Soles, neque Aſiam duos Reges ferre poſſe. Et hic animi celſitudinem probare poſſis, niſi dictum impotentiam quandam dominandi saperet.

Quum in Arbillis de rerum ſumma periclitaturus eſſet, conflicturus cum mille hominum millibus ad pugnandum inſtructis adierunt illum milites aliquot ipſi bene volentes, deferebantque cęteros, quòd in caſtris inter ſe miſcerent ſermones, conſpirarentque, nè quid prædæ in regium tentorium deportarent, ſed ipſi totam in ſuum verterent lucrum. His auditis ſubriſit Alexander: Fauſta, inquit, nunciatis. Si quidem audio ſermones virorum ad vincendum, non ad fugiendum animatorum. Nec illum fefellit diuinatio, plurimi namq; milites Regem adiere dicentes. Bono animo eſto Rex, neq metuas hoſtium multitudinem, ne pædorem quidem noſtrum ferre poterunt 12 Interpretatio cōmoda. Prædęceptum.

In Ammonis templo quum à vate dictus eſſet Iouis filius: Nihil, inquit, mirum: nam Iupiter omnium quidem natura pater eſt; ſed ex eis optimos quoſque peculiariter ſuos facit. Modeſtiſſimè interpretatus eſt oraculum. nam vates per adulationem dixit filium Iouis, quaſi ſic è Ioue prognatus eſſet, quemadmodum Hercules creditus eſt eſſe Iouis filius: Alexander faſſus eſt Iouem natura autorē ac- 13 Filij deorum qui.

parentem esse omnium, sed eos demum peculiariter pro suis filijs agnoscere, qui virtute ac præclarè gestis proximè ad diuinam naturam accederent, ea est omnibus benefacere.

14 Modestè. Quum in bello crus esset illi sagitta vulneratum, multiq; accurrerent, qui ipsum frequenter Deum appellare consueuerant, ex per recta, hilarique fronte ad Homeri carmen alludens, dixit: Hic sanguinis est, quem videtis, liquorq; qualis diuis solet emanare beatis. Nimirum irridens adulatorum vanitatem, quum ipsa res declararet ipsum nihil aliud esse quàm hominem.

15 Hypocrisis. Nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus, quòd alienam ab omnibus delitijs austeramque vitam ageret: Foris, inquit, Antipater albo vtitur pallio, intus verò totus est purpureus. Notans fictam illius parsimoniam, quum esset alioqui ambitiosissimus.

16 Parsimonia. Quum hyeme frigidoq; cœlo apud amicum quendam conuiuio exciperetur, videretq; foculum exiguum & ignis pusillum: Aut ligna inquit, inferte, aut thus: Subnotans conuiuatorem lignis suis parcere, perinde quasi thus essent, quum in rigore tanto nec thuri parcendum esset: simul satis esse ignis ad faciendum suffitum dijs, at parum ad depellendum frigus.

18 continētia. Quum apud Antipatrem cœnaret, eisque ad cœnam formosam psaltriam induxisset, Alexander aspectu motus in illam exarsit: mox rogauit Antipatrem, nunquid ipse mulieris amore teneretur: illo confitente: O scelefte, inquit, non tu protinus abduces à conuiuio, mulie-

lierem? Quantum ille animus aberat à constu prandа aliena vxore, qui tantopere sibi metuit ab amica hospitis?

Rursum quum Cassander Pythonem Euij tibicinis amasium per vim osculari vellet, idque Euium ægrè ferentem sensisset Alexander, iratus exilijt in Cassandrum clamans, Ita nè per nos nè amare quidem quicquam licebit? Non satis erat Regi, si seipsum præstaret continentem, nisi & præfectos haberet sui similes. Quando autem passus fuisset à suis per vim construptari filiam aut vxorem honesti ciuis, qui tibicini suos amores etiam ab osculo voluit esse inuiolatos? Denique quòd duces peccarent, arbitratus est ad se pertinere. 19 continentia.

Quum è Macedonum numero ad mare remitteret valetudinarios ac mutilos, debilesque prod tus est quidam, qui se inter ægrotos ascripserat, quum non ægrotaret. Is quum ad Alexandri conspectum adductus esset, & examinatus fateretur, se morbum prętexuisse ob amorem Telesippæ, quæ ad mare fuerat profecta: percunctatus est Alexander, cui negotium retrahendæ ad exercitum Telesippæ delegaretur. Cęterùm vt cognouit eam esse liberam Persuadeamus igitur, inquit, ò Antigenes Telesippæ, vt nobiscum maneat. Nam vim admouere liberæ, non est nostrum. Sic indulsit amori strenui militis, quem in exercitu retinere cupiebat, vt ingenuam mulierem redire nollet nisi persuasam. 20 ciuiliter.

Cùm Græci qui apud hostes stipendium faciebant, venissent in potestatem Alexandri, Athenienses quidem iussit in compedibus ser- 21 Moderatio pœnæ

uari, quod quum ex publico ſtipendium habe-rent, tamen apud hoſtes metuiſſent: ſimiliter & Theſſalos, quòd regionem optimam nacti, non eã colerent ad Thebanos verò dimiſit, dicens: His per nos & nihil eſt reliquum, neq; ciuitas, neque agri. Ita moderatus eſt pœnam, vt mortem commentus non indiceret niſi vincula, & culpam eorum qui neceſſitatem excuſare poterant, in ſe tranſtulit.

22 Ex Indis quendam ſagittandi arte cum primis celebrem, adeò vt etiam per annulum ſagittam mittere diceretur, quum in bello cepiſſet, iuſſit artis ſuæ ſpecimen edere: recuſantem iratus Rex necari iuſſit. Quum duceretur homo, dixit his, a quibus ducebatur, ſe multis diebus non exercuiſſe artem, eoque timuiſſe, nè aberraret. Id vbi renunciatum eſt Alexandro, quòd non contumacia, ſed ignominiæ metu recuſaſſet, admiratus ingenium gloriæ ſtudioſum, dimiſit illum donatum, eo quòd mortem oppetere maluiſſet, quàm fama ſua videri indignus. Hic apparet non omnino vanum eſſe, quod prouerbio iactatum eſt, Simile ſimili eſſe amicum. Alexander gloriæ ſupra modum appetens, ſimilem affectum in alijs amabat.

Gloria vita charior.

23 Taxiles vnus è numero Regum Indię, occurrens Alexandro, ſic illum affatus eſt: Prouoco te, inquit, non ad pugnam neq; ad bellum, ſed ad aliud certaminis genus? Si inferior es, à nobis accipe beneficium: ſin ſuperior, nobis, benefacito. Cui Alexander: Atqui, inquit, ob hoc ipſum inter nos certandum eſt, vter benefaciendo ſuperet alterum. Et humaniſſi-

Certamē verè regium.

nissimè complexus illum, non solùm non spoliauit ditione, sed auxit etiam.

Cùm audisset de rupe quadam apud Indos, quæ ob sublimitatem velut auibus inaccessa ἄορνος dicitur, quod ipse quidem locus expugnatu difficilis esset, sed qui eum teneret formidolosus: Nunc, inquit, locus captu facilis est, significans nihil prodesse munimenta, nisi vir fortis ea tueatur. Arx enim non tam fossis ac muris tuta est, quàm viris. 24 Viri fortis fiducia.

Cùm alius quidam rupem teneret inexpugnabilem, vt putabatur, semet Alexandro dedit. At Alexander non solùm eius ditionis principem esse iussit, verùm etiam addidit, dicens: Hic homo, mihi videtur sapere: melius est bono viro concedere, quàm loco munito. 25 Fides in deditum

Rupe capta quum amici dicerent illum egregijs gestis Herculem superasse: At ego, inquit, meas res gestas in Imperio, nè verbo quidem cum his, quæ gessit Hercules, arbitror conferendas. Adulabantur illi, sed huius animo nulla satisfaciebat adulatio. 26 Herculem contempsit Alexander.

Quosdam ex amicis mulctauit, quòd in ludo aleæ sensisset eos non ludere. Siquidem multi sunt, qui in hoc ludo velut in re maximè seria versantur. Non enim ludunt, qui fortunas suas omnes, interdum & liberos, aleæ permittunt arbitrio. 27

Inter amicos quos habebat precipuos ac potentissimos, omnium maximè videbatur honorare Craterum, sed omnium maximè diligere Hephæstionem: Craterus. n. inquit, amat Regem, Hephæstion amat Alexandrũ. Id Græcè iucundiùs dicitur; φιλοβασιλεὺς, & φιλαλέξανδρος. 28 Amicus.

Sentiens Craterum in his quæ ad regiam dignitatem attinebant, præstare fidum amicum, Hephæstionem priuato quodam affectu diligere Alexandrum. Pariter itaque, licèt dissimiliter amantibus diuersa ratione persoluit præmium: Craterum ornauit dignitate, Hephæstionem ad intimam admisit familiaritatem.

29 Xenocrati philosopho quinquaginta talenta dono misit: ea quum ille recusasset accipere, dicens sibi non esse opus, interrogauit, an ne amicum quidem vllum haberet, cui esset opus: Nam mihi, inquit, vix Darij opes in amicos suffecerunt. Hic verius animum magis admirari conueniat. nondum statui, regis ne tam ad liberalitatem propensum, an philosophi, qui tantùm munus à tanto rege vltro delatum remiserit.

Liberalitas.

30 Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo post pugnam rogaretur dicente, Quomodo te tractabo? Regaliter, ait: Rursus subijcienti. Alexandro: Nunquid etiam aliud? Omnia, inquit, Porus, complectitur hoc verbum, Regaliter. Alexander & prudentiam, & fortitudinem viri admiratus, latiorem ditionem illi addidit ea quàm prius obtinuerat. Supplici & ad pedes abiecto minus concessisset, Adeò diligebat animosus iuuenis impauidos animos. Q. Curtius aliquanto secius narrat. Interrogatus Porus quid ipse victorem statuere debere censeret: Quod hic, inquit, dies tibi suadet, quo expertus es, quàm esset caduca fœlicitas. Submonuit regem, vt modestè sua fortuna vteretur, memor ipsi posse accidere, quod acciderat Poro.

Regaliter.

Cùm

Cùm accepisset esse quendam qui conuitijs ipsum impeteret: Regium est, inquit, quum fa- Aius verè regius cias bene, audire male. Nihil hoc dicto generosius: quanquam idem & alijs adscribitur.

Morti proximus ad amicos respiciens dixit, 32 Magnum epitaphium video futurum: præsentiens res ab ipso gestas multorum eloquentia celebrandas. Nec eum sua fefellit diuinatio.

Cum Darij filias haberet captiuas, demissis 33 oculis eas salutabat, idque rarò, sibi metuens ab illarum insigni forma. Apud familiares autem dicere solebat, Dolores oculorum sunt Persicæ puellæ.

Edicto vetuit, nè à quoquam pingeretur præ 34 terquam ab Apelle, aut à quoquam ære sculpe- Artes. retur præterquam à Lysippo, artificibus illius ætatis præstantissimis. Nam hoc quoque iudicabat ad principis dignitatem pertinere. Cum Cheryllo poeta pactus erat, vt pro vno quoq; bono versu Philippicum acciperet aureum, pro malo colaphum.

Idem interrogatus vbi suos reconderet the- 35 sauros: Apud amicos, inquit, significans fa- Liberalitas. cultates nusquam reponi tutius. Cum enim res postulat, redeunt ad te cum fœnore. 36

Cùm nuncius quidam gaudio gestiens, por- Præco rerũ gestarum. rectaq; manu accurreret, rem prosperè gestã narraturus, Quid mihi bone vir magni nuncia bis, nisi nuncies Homerum reuixisse? Significans omnium præclarè gestorum gloriam abolendam, nisi contingeret talis præco, qualis fuit Homerus.

Ciuitas quædam vt ab armis Alexandri, 37 quietem haberet, obtulit illi parté agrorum,

Imperio & præterea rerum omnium dimidium. Cui sic respondit, Hoc animo veni in Asiam, non vt acciperem, quod dedissetis, sed vt vos haberetis, quòd reliquissem.

38 Adulatio. Alexander habebat Eudemonicum philosophum, sed quouis parasito adulatiorem. Hic quum aliquando tonaret vehementer, adeò vt omnes expauescerent, dixit Alexandro. Quin tu tale quippiam facis Alexander fili Iouis? At ille non ferens tam abiecti philosophi vocem ridens ait, Nolo enim formidabilis esse, quemadmodum tu me doces, qui Satraparum ac regum capita me iubes super cœnam apponere. Sic Athenæus. Plutarchus in vita secus aliquanto, Quid mihi succenses quod pisces apponam in conuiuio, ac non potius Satraparum capita?

39 Ciuiliter. Alexander quum hyeme duceret exercitũ assidens igni, recognoscere prætereuntes copias cœpit: quumque videret senem quendam horrentem frigore, & ad ignem stantem, considere loco suo iussit dicens, Si in Perside natus esses, in regia sella sedere tibi capitale foret: in Macedonia nato conceditur.

40 Indoles excelsa. Alexander etiamnum adolescens videns patrem Philippum equum præferocem, nec vllum sessorem tergo patientem, velut inutilem abiectum ire: Qualem, inquit æquum isti perdunt, dum illo per imperitiam ac molliciem vti nesciunt. Cumq; mira arte sine verberibus tractasset æquum tandem conscensum ad cursum admisisset, tum calcibus vsus est: ac molliter flexis habenis quum equum reduxisset, descendentis caput exosculatus pater: Aliud, inquit,

inquit, ò fili tibi par regnum quære, quando iam te non capit Macedonia. Præsagijt vir prudens tam excelsæ indoli non suffecturam paternam ditionem. Sed equus ille nos admonet, multa bene nata ingenia perire vitio instituentium, qui ferè nesciunt imperare, nisi ex equis generosis reddiderint asinos.

Idem Aristotelem, cui puer formandus fuerat traditus, summa veneratione prosequebatur, dicens, se illi non minus quàm patri debere, quòd à patre viuendi, à præceptore bene viuendi initium accepisset. 41 Pietas in præceptorem.

Quum pirata captus ad ipsum deductus esset, rogatus, qua re fretus auderet infestare maria, compendio respondit: Ego, inquit, quoniã id vnico nauigiolo facio, pirata nominor: tu cùm idem facias magna classe, rex appellaris. Alexander admiratus intrepidum animum, donauit illi vitam. 42 Animosè.

Idem Delphos profectus, quum sacerdos negaret se consulturam Deum, ꝙ dies essent nefasti, quibus nè oraculis quidem loqui fas esset: vt pertracta secum sacerdote templũ ascendit, cumque illa importunitate victa diceret. Iunctus es ò fili: Satis, inquit Alexander, oraculi est: mulieris vocem responsi loco ducens. 43 Oraculũ.

Posteaquam in expeditionem profectus regias opes penè oẽs in milites ac duces distribuisset, roganti Perdicæ Quid tibi nunc rex superest? Spes inquit: Hic Perdica: Hæc, inquit, nobis commilitonibus tuis futura communis est, & prædium quòd ipsi designarat Alexander, recusauit, Tanta erat fiducia benè successuram expeditionem. 44 Fiducia euentus.

45 Idem initio quum in causis capitalibus sede-
Iudex in ret iudex, accusatori alteram aurem occlude-
corru- bat, rogatus cur id faceret: Alteram, inquit,
ptus. integram seruo reo.

46 Quum Philoxenus classis præfectus Alexan
Integri- dro scripsisset, Tarentinum quendam Theodo-
tas. rum esse apud se pueros habentem insigni for-
ma venales, si vellet emere: indignè tulit, apud
æquales subinde clamitans, Quid in me Philo
xenus tam obscœnum animaduertit, vt mihi
tantùm probri conciliaret?

47 In Callisthenem nequaquam sese accommo
Seruire dantem aulæ regiæ moribus, sed & dictis & ge-
tempori. stu præ se ferentem nihil sibi placere, dixit
hunc versiculum.

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός, id est,
Sapientem ego odi, qui sibi sapit nihil.

48 Nisam expugnaturus quum videret milites
Exēplū deterreri fluminis, quod ciuitatem præter la-
ducis. bitur, profunditate, exilijt, O me omnium de-
terrimum exclamans, qui natare non didice-
rim: moxq; clypeo pro subere innixus, pri-
mus tranauit.

49 Ilium profectus Achillis statuam coronans,
Pręcipua O te fęlicem, inquit Achilles, cui viuo talis
bona. amicus, mortuo talis contigerit præco. De Pa-
troclo loquens & Homero, quorum ille fidissi-
mus Achilli fuit amicus, hic defunctum Ilia-
de tota celebrauit.

50
Quę nos Duabus potissimùm rebus, quum Deus à
admo- multis prædicaretur, se quòd mortalis esset,
nēt mor deprehendere dicebat, somno & coitu, quòd
talitas.

hæc

hæc præcipuè proderent humani corporis imbecillitatem, ad cętera inuictus erat. Somnus enim mortis imago eſt, & coitus ſpecies eſt morbi comitialis.

Darij regiam ingreſſus, quum vidiſſet ſublime cubiculum & in eo ſtratum, menſas, cæteraq; omnia mirifico ornatu inſtructa, Hoccine, inquit, erat imperare? Sentiens non eſſe regium huiuſmodi delicijs indulgere. 51 Delitię īdignæ principi.

Idem lectum ingreſsus, excuſſis accuratè pallijs dicere ſolet, Nunquid hic delicatum aut ſuperfluum mater addidit? Adeò abhorrebat à muliebribus delitijs. 52

Quum delato ad ipſum ſcriniolo, quo nihil inter opes Darij pretioſius, pulchriusvè repertum eſt, quæreretur, in quem vſum deſtinandum eſſet: alijs aliud ſuadentibus, dixit. Huic optimè ſeruandus dabitur Homerus: Sentiens nullum eſſe theſaurum illo precioſiorem. Ita viſum eſt inueni, qui ſe totum ad exemplar Achillis componebat. 53 Literarū amor.

Idem hortante Parmenione, vt noctu hoſtem adoriretur, alioqui ſummum forè diſcrimen, ſi palàm cum tanta multitudine Martem experiretur. Siquidem ex fragore procul velut è pelago reſonante, coniectabant immenſum eſse numerum, Non furor, inquit, victoriam: recuſans tenebrarum præſidio vincere. 54 Ingenuè

Quum legiſſet prolixam epiſtolam ab Antipatro ſcriptam, in qua multæ inerant aduerſus Olimpiadem calumnię: Ignorare videtur, inquit, Antipater, quòd vna matris lachryma multas delebit epiſtolas. 55 Matris lachrymæ.

Quum ſenſiſſet ſororem ſuam cum iuuene 56

quo

quodam eleganti forma consuetudinem agere, nihil offensus est: sed dixit, concedendum esse, vt illa quoq; aliqua ex parte regno frueretur. Multum dissentiens ab animo Cæsaris Augusti, qui nihil acerbius tulit, quàm filiæ nepotumque lasciuiam.

57 Ambitio insatiabilis. Quum audisset Anaxagoram disserentem, innumerabiles esse mundos, illachrymasse dicitur. Rogantibus nunquid accidisset lachrymis dignum, An non videor, inquit, meritò flere, qui quum mundi sint innumerabiles, nos nondum vnius domini facti sumus?

58 Philippus à Triballis in prælio vulneratus est femore lanceo traiecto: opera chiturgi liberatus periculo mortis, dolebat claudicationis deformitatem contractam manere. Cui Alexander: Ne verearis, inquit, in publicum prodire, sed gradum mouens virtutis tuæ potius memineris: Hoc & alijs adscribitur.

59 comparatio carminum Homericorum. Si quando in colloquijs aut conuiuijs incidisset contentio de carminibus Homeri, alijs alia præferentibus, hoc vnicè probauit Alexander:

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθός, κρατερός τ' αἰχμητής:

Iliad. ad 1. Id est,

Dux bonus atque idem validus pugnator in armis.

Addebat Homerum hoc versu virtutem Agamemnonis prędicasse, Alexandri vaticinatum esse.

60 Musica digna duce. Quum transmisso Hellesponto Troiam inuiseret, veterum heroum res gestas animo reuoluens, quidam si vellet, pollicitus est se Paridis lyram daturum. Huic Alexáder: Minimè, inquit illa mihi est opus, quum Achillis lyram habeam.

habeam. Hac vir strenuus fortium virorum laudes canere consueuit, quum Paris sua lyra molles ac lasciuos modulos incineret.

Quodam tempore Darij mulieres inuisit vna 61
cum Hephæstione. Hunc quum esset eodem Humani
ornatu quo rex, corpore etiam maior, Syngam ter.
bris Darij mater pro rege adorauit. Eadem quum ex nuribus adstantium intellexisset errorem suum, perturbata denuo salutauit Alexandrum. Tum Alexander, nihil est ò mater quod turberis. Nam & hic Alexander est, Sentiens amicum esse alterum Alexandrum.

Cum in Hammonis templum venisset sacer 62
dos grandæuus illum salutauit, Salue fili, & Adulatio.
hanc appellationem à Deo habeas. Tum Alexander: Accipio eam ò pater, & posthac patiar tuus dici, si mihi totius orbis dominum concesseris. Sacerdos recipit se intro, & quasi consulto Deo respondit, Iouem certò promittere, quod peteret Hic Alexander, Scire cupio, num quis superfit inultus eorum, qui patrem meum interfecerunt. Ad hæc sacerdos: Philippi, inquit interfectores omnes dedere pœnas, sed patri tuo nemo mortalium potest tendere insidias: significans illum esse Iouis, non Philippi filium.

Cum Darius numerosissimum exercitum 63
instruxisset, Alexander profundissimo som- Animose.
no correptus est, adeò vt nec interdiu potuerit expergisci: tandem imminente periculo, amici ingressi Regem excitarunt: qui quum dicerent se mirari in eo rerum statu tantam Regis securitatem: Magna, inquit Alexander, animi molestia me Darius liberauit, qui vires suas

omnes in vnum contraxit, vt liceat vno die de summa rerum decernere.

64 Alexandro Magno Corinthij per legatos ius suæ ciuitatis detulerunt. Hoc officij genus quum risisset Alexander, quidam è legatis, Nulli inquit, ciuitatem vnquam donauimus, præterquam tibi & Herculi. Hoc audito lubens accepit oblatum honorem, quem illi commendabat partim raritas, partim cum Hercule laudatissimo viro societas.

65 Dum in obsidione cuiusdam vrbis infirmissima mœnium quært, sagitta ictus est, nec tamen ab instituto destitit, mox quum represso sanguine sicci vulneris dolor cresceret, & crus æquo suspensum paulatim obtorpuisset, coactus quod cęperat omittere, ac chyrurgum accersere. Omnes inquit, me prędicant Iouis esse filium, sed vulnus hoc hominem esse me clamat.

66 Zenophantus certis modis Alexandrum ad arma solet concitare. Eam musices vim admirantibus cunctis, quidam ait, Si tantus artifex est, incinat modulos, quibus illum à bellis reuocet. Sentiens non esse magnæ artis hominem eò perpellere, quò suapte natura pronus est.

ANTIGONVS REX MACEDON.

1 Antigonus in extorquendis pecunij acer erat, ac rigidus. Cuidam itaq; dicenti, At non talis fuit Alexander: Meritò, inquit: nam ille metebat Asiam, ego culmos lego. Sentiens opulentissimam Asiam prius ab illo spoliatam, si-

Festiuiter.

bi à ſpoliatis corradendum quod poſset.

Milites quoſdam videns thoracibus & galeis indutos ſphæra ludere, delectatus eſt hoc ſpectaculo, ac duces illorum acceſſiri iubet, vt eos coram illis laudaret: verùm vbi nunciatum eſset duces bibere, p æfecturas illorum militibus dedit, qui ſphæra luſerant armati, ſimul & ducum ignauiam puniens & militum ſtrenuitatem honorans. 2 Seuerè.

Cum omnes admirarentur, quòd quum initio regni durior fuiſset, ſenex factus clementer ac placidè regnum gubernaret: Prius, inquit, opus erat regno, nunc gloria & beneuolentia. Sentiens regnum armis & auſteritate frequenter par ri, ſed non niſi honeſta opinione, ciuiumque beneuolentia retineri. 3 Regni ſtabilitas

Idem filio Philippo multis præſentibus percunctanti ac dicenti, Quando caſtra mouebimus? Quid, inquit? num metuis, nè ſolus tubam non audias. Notans adoleſcentis imperitiam, qui hoc à patre multis audientibus percunctaretur, quum in bello cœlanda ſint conſilia principum: ſed quoties caſtra mouenda ſunt, tum omnibus tuba dat ſignum. 4 Silentiũ in bello.

Cum adoleſcens inſtitiſset, vt hoſpitiũ nanciſceretur apud viduam treis habẽtem forma decente filias, accito hoſpitijs deſignandis præfecto, Non expelles, inquit, filium meum ex loci anguſtia? Non prodidit adoleſcentis affectum, qui ſciebat illum captare, quòd amaret, ſed excuſauit ædium anguſtiam, in quibus vidua cum tribus filiabus ageret. 5 Caſtè.

A graui morbo poſteaquam conualuerat, Nihilo peius eſt, inquit: ſiquidem hic morbus 6 Morbus vtilis.

ſub-

ſubmonuit nos, nè animo efferamur, quum ſimus mortales. Quis docuerat ethnicum regẽ philoſophiam Chriſtiano dignam animo? Deplorabant amici ceu magnum malum, quòd tam grauiter ægrotaſſet: ille interpretatus eſt ex morbo plus acceſſiſſe boni quàm mali. Corpus extenuarat, ſed animum reddidit modeſtiorem. corporis robori nonnihil detraxerat, ſed animo detraxit inſolentiam, morbum longè periculoſiſſimum. Proinde non peſſimè res habet, quum leuior morbus arcet, pellitvè maiorem.

7 Hermodotus Antigonus in carmine ſcripſerat Iouis filium. Is hoc legens, Iſtius, inquit, rei nequaquam mihi conſcius fuit Laſanophorus ille: perquàm facetè ridens poeticam adulationem, pariq; modeſtia ſui generis humilitatem agnoſcens. Laſanum autem matula fictilis eſt. Quod ſi Iouis erat filius, ea res hactenus fefellerat & ſeruum matulam in cubiculo ferre ſolitum, & Antigonum filium.

Modeſtè.

8 Quodam dicente, omnia regibus honeſta iuſtaq; eſſe, Sunt per Iouem, inquit, barbarorum dumtaxat regibus, at nobis ea dumtaxat honeſta ſunt, quæ honeſta ſunt, & ea tantùm iuſta, quæ iuſta ſunt. Grauiter retulit adulteratricem vocem volentis omnia licere regibus. Nõ enim rex eſt honeſti iuſtique regula, ſed honeſti iuſtiq; miniſter eſt. Atque vtinam ſimiles voces non audiant Chriſtianorum aures: aut ſi audiant, ſimili ſeueritate reijciant.

Regibus honeſta tantùm licent.

9 Frater Antigoni Marſas litem habebat, ſed à rege poſtulabat, vt cauſa domi cognoſceretur. Cui Antigonus, Si nihil, inquit, præter

Seuerè.

iūs agimus, melius fiet in foro, cunctisq; audientibus. Non impetrauit hoc à rege fraternus affectus, vt vel tantillum de iure concederet, Ipsum autem hoc dilemmate constrinxit: Si iniustam causam habere te scis, cur litigas? sin iustam, cur fugis hominum conscientiam, & ad domesticas latebras rem fori pertrahis, non cariturus sinistra ciuium suspitione, etiam si bonam causam viceris?

Quum aliquando tempore hyberno com- 10 pulisset castra transferri in locum, vbi nō erat rerum necessariarum copia, atque hac de causa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipsum esse in proximo, virga tentorij vela diduxit: Flebitis, inquit, ni longius semoti de me malè loquamini. Quid hac facetia clementius, aut quid hac clementia facetius? Simulabat se non indignari, quòd malè de ipso loquerentur, sed quòd tam vicini, vt exaudiri possent ab eo, cui maledicebant.

Bonitas

Aristodemo qui vnus ex amicorum regio- 11 rum numero fuit, è coquo, vt putabatur, propagatus, suadenti vt impendijs ac largitionibus aliquid detraheret, Verba tua, inquit, Aristodeme ius olent: Subindicans coquorum esse parsimoniam, non regum: proinde illum tali consilio non meminisse cuius esset amicus, sed quo esset patre natus.

Liberalitas regū.

Quum Athenienses seruum Antigoni hono 12 ris gratia perinde vt ingenuum in ciuium numerum ascripsissét: Nequaquam, inquit, velim vnum Atheniensem à me loris cædi: significans per illos factum vt vnum ciuem Athenienses possent loris cædere, quippe seruum,

Seuerè.

ſed Athenis eſſe plures vno commeritos, vt à Rege loris cæderentur, qui ſeruum alienum, quod in ipſis fuit, manumitterent.

13 *Oratio aliena.* Adoleſcens quidam Anaximenis rhetoris diſcipulus, orationem à præceptore meditatam, & ad eam recitandam ſubornatus, coram Antigono habebat: cumq́; is inter audiendum quiddam ſcire cupiens ſciſcitaretur; moxq́ue adoleſcens reticuiſset: Quid ais, inquit Antigonus, num iſta tibi ſunt in tabulis deſcripta? Quod ille in adoleſcente iudicauit abſurdum, hoc hodie magnificum habetur, vt ſenes etiam apud principes orationem à rhetore quopiam conducto ſex menſibus elaboratam ediſcant, eamq́ue pſitacorum more reddant. Nec rarò fit, vt nemine etiam interpellante, ſibi excidant, cunctisq́ue ridiculi ſint.

14 *Verba affectata.* Alterum quendam rhetorem audiens ita loquentem Hora nimium iaculatrix adueniens, regionem herbis defectam reddidit: Non deſines inquit, mecum, vt cum turba agere? Offenſus eſt rex oratione nimis elaborata, cuiuſmodi verborum apparatu ſolent ſe venditare rhetores apud imperitam multitudinem. At idem apud regem facere, erat illius abuti patientia. Quoniam autem affectata ſermonis ſtructura, Latinè non perinde poteſt exprimi, Græca ponam χιονοβόλος ἡ ὥρα γενομένη, λαποβοτανῶν, ἐποίησε τὴν χώραν Pro χιονοβόλος ἡ ὥρα dicere poterat hiems, & λαποβοτανῶν verbum eſt affectatum, vixq́; poetæ concedendum.

15 *Facetè.* Thraſyllo Cynico petenti drachmam: Non eſt, inquit, munus regium Cynico ſubijciente, Talentum igitur da; At non eſt, inquit, Cynicum,

cum, tale munus accipere. Vtroque cornu repulit postulatoris improbitatem, quem existimabat nullo dignum beneficio.

Quum mitteret filium suum Demetrium cū numerosa classe, magnaque militum vi ad Græcos liberandos, dicebat, gloriam à Græcia velut à specula in orbem terrarum accendi: iuuenem gloriæ studio extimulans, vti strenuè rem gereret quòd eius laudis rumor non intra Græciæ fines esset continendus, sed ob Græci nominis celebritatem, per omnes mundi plagas dimanaturus. 16 Gloria stimulus

Antagoram poetam in tentorio, congrum coquentem, atque ipsum patellam versantem aliò relata deprehendit. Antigonus à tergo stans ei quum dixisset, putas nè o Antagora. Homerum quum Agamemnonis res gestas scriberet, coxisse congrum? Contra hæc Anaxagoras, Et tu ò rex, putasne Agamemnonem cum illas res gereret, fuisse curiosum, si quis in exercitu congrum coqueret? æquo animo Rex tulit ioci talionem, quasi inter pares res ageretur. 17

Antigonus amicis suadentibus, vt si Athenas caperet, validis illam præsidijs communiret, nè quando deficeret, summaq; cura ijs potitus vt Græciæ basim custodiret, respondit, se semper in hac fuisse sententia, vt crederet nullum esse regni præsidium firmius quàm ciuium beneuolentiam. 18 Clementer.

Idem vbi audiuit Reges in ipsius exitium conspirasse, insolentissimè respondit, se illos omnes velut aues fœmina egentes vno lapide vnoque clamore disturbaturum. 19 Insolenter.

20 Quum Antigonus in arduis ac præruptis locis planiciei imminentibus exercitũ haberet, Pyrrhus positis circa Nopliam castris, postridie per caduaceatorem, vt in campum descendens, Martem experirentur: prouocauit. Antigonus verò respondit, suam militiam non magis armorum quàm temporum esse: Pyrrho, si illi suæ vitæ tædium cœpisset, satis multis ad interitum vias patere.

Non semper pugnandũ.

22 Antigonus interrogatus, quem è suæ ætatis ducibus præstantissimum iudicaret, respondit, Pyrrhum, si senesceret Non pronunciauit optimum, sed optimum fore, si rerum experientiam ætas adiungeret.

23 Idem videns militum quendam alioqui strenuum, & ad pericula promptum, parum bene affecto corpore, rogauit quid palleret: illo confesso morbum occultum, iussit medicis, vt si quà fieri posset, adhiberent remedia. At miles iam morbo liber cœpit detractare pugnã, minusq; promptè semet obijcere periculis. Rex admiratus interrogauit illum, quænam esset mutati animi causa. Tum miles, Tu ipse, inquit, in causa fuisti: quum afflictè viuerem, non magnopere metuebam tali vitæ: nunc quum tua opera mihi vita facta est charior, magis paueo, nè pereat.

Fœlicitas timidos facit.

24 Antigonus senior sophistæ cuidam librum de iustitia conscriptum porrigenti, Desipis, inquit, qui quum me videas alienas vrbes armis vexantem, tamen apud me de iustitia disseris. Sensit eos, qui ditionis ampliandæ, gloriæve causa bellum inferunt alienis ciuitatib. non posse tueri iustitię leges.

Bellum iniustũ.

Anti-

Antigonus senior quum frequenter Biantem molestè flagitantem tulisset, tandem victus tædio, Date, inquit, Bianti talentum, vel vi: Sentiens beneficium non impetratum, sed improbitate extortum. 25

Antigonus quum nocte quadam quosdam è militibus suis exaudisset omnia mala imprecantes Regi qui ipsos in illud iter & inextricabile lutum induxisset, accessit ad eos, qui maximè laborabant: eos quum ignorantes à quo adiuuarentur, explicuisset: Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius vitio in has miserias incidistis: sed ei bene optate, qui vos ex hac voragine eduxit. Hac vindicta contentus erat. Regis verè excelsus animus. 26

Idem quum in paruulo quodam castello Græci obsiderentur, ac fiducia loci contemnentes hostem, multa in deformitatem Antigoni iocarentur, & nunc staturam humilem, nunc collisum nasum deriderent: Gaudeo, inquit, & aliquid boni spero, quando in castris meis Silenum habeo. Cum hos dicaces fames domuisset, quòd captis facere mos est, videlicet vt qui bello sunt vtiles, in cohortes describantur, cæteri præconio subijciantur, negauit se vel id facturum fuisse, nisi expediret his dominum habere, qui tam malam haberent linguã. Hoc idem arbitror esse cum eo quod refert Plutarchus, nisi quòd aliquod commemoratur à Seneca. 27

Idem quum accepisset instrumentum prægrandibus literis descriptum, Hæ, inquit vel cæco perspicuæ sunt: iocans in vitium oculorum. Erat enim luscus. Idem alius magno ca- 28 Iocari in seipsum.

pitis suis periculo dixisset, quod vsu venit Theocrito Chio, de quo posteà dicetur.

Iam vt cum Græcis vtcunque paria faciamus, Alexandro Iulium Cæsarem, Philippo Augustum, Antigono M. Tullium obijciemus.

OCTAVIVS CAESAR AVGVST.

1 Quum in conuiuio Rhœmitales Thracum rex, qui ab Antonio ad Augustum desciuerat, insolentius iactaret sua erga Cæsarem merita, ac sine fine exprobrans belli societatem, molestus esset, Cæsar dissimulata illius petulantia, alteri cuidam Regum propinans dixit. Proditionem amo, proditores non laudo: Significans his qui proditionem proferunt, nihil deberi gratiæ: licet enim officium quod præstant pro tempore gratum est, ipsi tamen habentur pro malis ac fœdifragis.

Proditio grata.

2. Quum Alexandrini post vrbem vi captam extrema se passuros existimarent, Augustus suggestum conscendit, adiuncto sibi Ario Alexandrino, & dixit se ciuitati parcere, primùm propter ipsius magnitudinem ac pulchritudinem, deinde propter Alexandrum Magnum eius vrbis conditorem, postremò in gratiam Arij amici. Raræ cuiusdam clementiæ fuit, non diripere ciuitatem, quæ pertinacissimè rebellarat: sed non minus laudis merebatur illa ciuilitas, quòd huius beneficij gratiam non sibi vindicauit, sed vnam præcipuamq; partem ipsi concessit vrbi, alteram tribuit Alexandro, cuius memoriam sciebat apud Alexandrinos esset gratiosissimam, tertiam transtulit in Ariũ,

Clementer.

eius ciuitatis ciuem, amicum tanto titulo suis commendans.

3 Seuerè.
Quum ad Augustum delatum esset, Erotem Aegypti procuratorem emisse coturnicem, in pugna superantem omnes, ac prorsus inuictã, eamque assam deuorasse: iussit acciri hominẽ, discussa caussa confessum malo nauis affigi iussit: vita iudicans indignum, qui ob tantillam gulæ voluptatem non pepercisset aui, quæ pugnando diu multisq; potuisset esse voluptati: præterea quæ læto quodam homine Cęsari perpetuã in bellis prosperitatẽ portenderet.

4 Lepidè.
In Sicilia pro Theodoro Arium præfectum instituit: sed quum Cæsari quidam libellum porrexit, in quo scriptum erat, Caluus Theodorus Tasensis fur erat, quid tibi videtur? lecto eo. nihil aliud subscripsit, quàm, Videtur.

5 Iræ remedium.
Athenodoro Philosopho causatione senectutis flagitanti vt sibi liceret redire domum, Augustus concessit. At quum ille Cæsari dixisset, Vale, volens aliquod philosopho dignum monumentum apud illum deponere, adiecit: Cæsar quum fueris iratus, nè quid dixeris feceris vè, priusquam Græcarum literarum 24. nomina apud te recensueris. Cæsar autem philosophi dexteram amplexus: Adhuc, inquit, te præsente mihi opus est, totumque etiam annum apud se detinuit, dicens illud Græcorum prouerbium, Silentij sunt tuta fidi præmia: siue approbans philosophi dictum, quod tutum esset iram premere, nè prorumpat in verba, siue sentiens philosopho profuturum fuisse, si hoc dictum non addidisset iam habiturus. Quamquam tam salubris admonitio ma-

Illud autem singularis cuiusdam erat modestiæ, quod vir ingenio, doctrina, consilioque præstãs sua præclarè gesta fortunæ ascribebat.

Dicebat se Romanis eum imperij successio- 9
rem relicturum. qui nunquam eadem de re- Presens
bis consultasset; de Tiberibus sentiens. consilij.

Quũ iuuenes nobiles ac dignitate claros in- 10
ter se tumultuantes vellet compescere, nec au- Autorita-
scultarent illi, sed tumultuari pergerent, Au- tem.
dite, inquit, iuuenes senem, quem iuuenem senes audierunt. Augustus enim adolescens ad Rempublicã admotus est, summaq́; fuit autoritate: hac sola voce illos coercuit, nec aliud supplicium ob concitatum tumultum exegit.

Quum populus Atheniensium videretur de- 11
liquisse quiddam, scripsit ex vrbe Aegina: Non Clemen-
arbitror vos latere, quòd vobis irascor. Neque ter.
enim Aeginæ sum hybernaturus. Nec aliud illis neque dixit, neque fecit, satis habens illis comminatum esse, ni desisterent.

Quum quispiam ex Euclidis accusatoribus 12
affatim & ad satietatem vsque dicendi liber- Clemen-
tate vtens, eò tandem prouectus esset, vt tale ter.
quidam diceret. Hæc si tibi non videntur magna, iube, vt mihi reddat septimum Thucydidis librum: His offensus Cæsar iussit illum duci: cæterùm vt audiuit illum ex Brasidiæ posteris reliquum esse, ad se venire iussit, ac moderatè correptum dimisit.

Pisoni domum à fundamentis vsque ad ex- 13
tremam contignationem, accuratè ædificanti: Vt bono, inquit, sim animo, facis ò Piso, qui sic ædificas, quasi Roma futura sit perennis. Non offensus est immodico structuræ apparatu. Commoda interpretatio

paratu, sed quod alius fuisset suspicatus ad tyrannidem spectare, ille vertit in lætum Romani Imperij auspicium.

14 Scripserat Augustus tragœdiam, cui titulus erat Aiax, eam post quoniam displicebat, spongia deleuit. Itaque quum Lucius tragędiarum scriptor interrogaret qu d ageret ipsius Aiax, Cæsar admodum festiuiter: In spongiam inquit, incubuit: alludens ad argumentum fabulæ, in quo Aiax, quum resciuisset, quæ dixisset, fecissetq; per insaniam, gladio incumbens sibi necem consciuit.

Lepidè.

15 Cuidam ipsi libellum trepidè porrigenti, qui manum nunc proferret, nunc retraheret: Quid, inquit? An putas te assem dare elephanto? Solent enim pueri minimos nummos elephanto porrigere, quos ille non sine spectatorum admiratione proboscide sic corripit, vt pueri manum non lædat. Sic videmus pueros & in vrsorum rictum manum inserere, sine metu. Molestum erat optimo principi, quòd timeretur.

Princeps aditu facilis.

16 Quum ab eo Pacinnius Taurus munus peteret, diceretque populari rumore sparsum, pecuniam haud paruam ipsi à Cæsare datam: Sed tu inquit, noli credere. Lepido ioco significans se non daturum; Alter expectabat futurum, vt Cæsar ipsius pudori succurreret, nè si compertum esset vanum, ipse ludibrio haberetur: Cæsar aliud indicauit remedium, fineret homines loqui, quæ vellent, modò nè ipsi quod erat falsum persuaderent.

Lepidè.

17 Alter præfectura equitum submotus, insuper & salarium ab Augusto postulare est au-

Lepidè negare.

fui, hoc colore, vt diceret se non lucri causa salarium petere sed vt tuo, inquit, iudicio videar impetrasse munus, & ita credar non ab officio submotus sed officium deposuisse: Tu, inquit Augustus, apud omnes prædica te accepisse, ego non negabo. Si nihil mouebat petitorem, nisi metus ignominiæ via commonstrata est, qua nihilominus honori suo consulere posset, quàm si pecuniam accepisset.

Herennium adolescentem vitijs corruptum Cęsar castris excedere iusserat; quumq́, ille dimissus supplex ac plorabundus apud Augustũ hac deprecatione vteretur, Quo ore redibo in patriam, quid dicam patri meo: Dic, inquit, me tibi displicuisse. Quoniam pudebat adolescentem fateri, quòd ipse Cæsari displicuisset, Cæsar permisit, vt sermonem inuerteret, & culpam in ipsum conferret. 18 Iocosè.

Miles quidam in expeditione saxo percussus, notabiliq; in fronte cicatrice deformatus, quoniam honesto vulnere erat insignis, immodicè sua facta iactabat: eius insolentiã Augustus leniter castigauit: At tu, inquit, caue, nè quando fugiens post te respexeris, Subindicans fieri posse, vt vulnus de quo nimium se venditabat, non prælio, sed in fuga accepisset. 19 Salsè.

Galba corpus habẽs gibbo deforme, de quo vulgo iactatum est, ingenium Galbæ malè habitare, quum apud Cæsarem causam agens, subinde diceret, Corrige me Cæsar, si quid in me reprehendendum videris: Ego, inquit, Galba monere te possum, corrigere non possum. Corrigitur quod reprehenditur, corrigitur quod ex distorto fit rectum. 20 Salsè.

21 Quum plerique rei quos Seuerus Cassius
Lepidè. accusabat, absoluerentur, & is cui. Cæsar forum extruendum locarat, diu traheret illum operis expectatione, Vellem, inquit Cassius, & forum meum accusasset. Iocatus est ambiguo verbo. Nam absoluitur quod perficitur, & absoluitur qui à causa liberatur: absoluit opus architectus, & reum iudex absoluit.

22 Olim erat magna sepulchrorum religio, eaque pars agri quæ sepulchro erat dicata, non proscindebatur aratro. Vectius itaque quum nihil hac religione deterritus, patris monumentum exarasset, Augustus facetè iocatus est: Hoc, inquiens, est verè patris monumentum colere. Rursus lusit ancipiti verbo. Colimus ea quæ veneramur, & colitur ager, aut aliud simile. Gemina fuisset amphibologia, si pro monumento dixisset memoriam, quod ab illo dictum arbitror. Siquidem eorum memoria nobis sacrosancta dicitur, quos vita defunctos veneramur, & memorias ad Græcorum imitationem vocamus defunctorum monumenta.

Iocus ex ambiguo.

23 Quum Herodianæ crudelitatis rumor ad Augustum peruenisset, quòd in Bethlehé pueros omnes, qui bimatum non excessissent, iussisset interfici: & in his etiam ipsius perisse filium: Præstat, inquit, Herodis esse porcum, quàm filium. Herodes Iudæus erat, & Iudæi mira religione abstinent ab esu suillæ.

Crudelitas.

24 Mecœnas vir laudatus, in stylo lasciuiebat, verbis affectatis, & compositioni insolenti frequenter indulgens: Augustus contrà verbum insolens quasi scopulum fugiendum esse dicebat.

bat. Ad alios itaque scribens stylo simplici consueuit vti, Mecœnati verò quem familiariter amabat, scribens, Mecœnatem imitari solet, adeò vt in quadam epistola, multa liberius ac dissolutiùs iocatus, hanc adiecerit clausulam, Vale mel gentium, metuelle, ebur ex Etruria, laser Aretinus, adamas Supernas, Tyberinum margaritum, Cilneorum smaragde, iaspis figulorum, Berille Porsennæ, carbunculum habeas ἵνα συντέμω πάντα μάλαγμα mœcharum. Sic irrisit parum vir les amici inscribendo delitias. Eiusdem μυροβρέχεις cinnos iocis exagitare consueuit, voces ac sententias ineptas fœtores appellare consueuit. Sermonem amabat purum & elegantem, qui sententiam quàm apertissimè declararet. Nec Tiberio pepercit, interdum reconditas exoletas voces aucupanti. M. Antonium increpabat, velut ea scribentem, quæ homines mirentur potiùs quàm intelligant. Quin & Agrippinæ neptis ingenium collaudans, hoc adiecit, Sed opus est dare te operam, nè molestè loquaris.

Potius Alexandria multis vitam donarat, 25
in gratiam Atij philosophi. Sostratum tamen Extorta
promptissimæ quidem linguæ virum, sed qui venia.
Cæsari displiceret, quòd temerè Academicus haberi vellet, reiecit. At is squalidus promissaque cana barba cœpit Atium quocunq; iret insequi, versiculum illum in ore habens:

Σοφοὶ σοφοὺς σῴζουσιν ἂν ὦσιν σοφοί. id est,
Sapientes sapientes seruant, si fuerint sapientes.
Hac arte coegit Cæsarem ignoscere.

26
Quum iam quadragesimum excessisset an- Clemen-
num, ageretq; in Gallia, delatum est ad illum, ter.

L. Cin-

L. Cinnam adolescentem nobilem ac Pompeij nepotem insidias illi struere: dictum est vbi, quando, & quomodo aggredi vellent. Decreuerant enim sacrificantem interficere. Dictabatur proscriptionis sententia, sed Augusto inter m varias edente voces, ingressa Liuia vxor: Fac inquit, quod medici solent: qui vbi vsitata remedia non procedant, tentant contraria: seueritate nihil adhuc profecisti, ignosce. Cinna deprehensus vitæ tuæ nocere non potest, famæ prodesse potest Protinus iussit accersi Cinnam solum, ad colloquium venienti alteram cathedram poni iussit: Hoc, inquit, Cinna primùm abs te peto, nè me loquentem interpelles: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemorat s pluribus in Cinnam beneficijs, quòd seruasset repertum in castris hostium, quòd patrimonium non concessisset, quòd insuper ornasset sacerdotio, rogauit quare putarit ipsum occidendum: perturbato Cinna sic finijt obiurgationem, Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nunc insidiatori ac parricidæ Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus vtrum ego meliore fide vitam tibi dederim, an tu mihi debeas. Et consulatum obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuò amicissimum, solus illi fuit hæres. Nullis amplius insidijs ab illo petitus est.

27 Ciuiliter. Augustus nulli ferè ad conuiuium vocanti negare solitus est. Exceptus igitur à quodam cœna perparca, ac penè quotidiana, quum à conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantùm in susurrauit. Non putabam me tibi tam familiarem, Alius tam ieiunum apparatum contume

lia

liam fuisset interpretatus, ille etiam pudori consuluit inuitatoris, familiaritati tribuens: idque in aurem, nè cæteri putarent exprobratam parsimoniam. Quid hac comitate amabilius in tanto monarcha, qualem nunc vix triginta reges æquent.

Purpuram Tyriam empturus, de obscurita- 28 te quærebatur: quumq; venditor diceret, Eri- Salsè. ge altius & suspice, Ergone, inquit, vt me populus Romanus dicat benè cultum, in solario ambulaturus sum.

Habebat Augustus nomenclatorem obliuio- 29 sum, quum hoc genus hominum oporteat in- Obliuiosus nomenclator. primis valere memoria. Is ad forum iturus rogat Cæsarem, numquid eò mandaret: Accipe, inquit, commendatitias, nam illic neminem nosti. Atqui hoc est proprium nomenclatorum munus, omnium nomina, cognomina, titulosque dignitatum tenere, quò heris quum opus est, suggerant. Vnde illis etiam nomen est inditum, è Græco Latinoq; conflatum.

Augustus etiamnum adolescens lepidè teti- 30 git Vatinium: si quidem is podagræ obnoxius, Lepidè. videri studebat discussisse vitium, ac iam mille passus ambulare se gloriabatur: Non miror, inquit Cæsar, dies aliquanto sunt longiores: significans illum nihilo magis liberum esse à podagra, sed dies esse longiores factos.

Equite Romano quodam defuncto compertum est illum tantùm habuisse æris alieni, vt 31 Culcitra obærati. summa ducenties mille numum excederet, idque dum viueret, celarauerat. Quum igitur res illius auctioni subijcerentur, vt ex pecunia creditoribus satisfieret. Augustus iussit sibi

emi culcitram illius cubicularem: ac mirantibus hoc præceptum: Habenda est, inquit, ad somnum mihi conciliandum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno obstrictus somnum capere potuit. Nam Augustus ob ingentes curas sæpè maximam noctis partem ducebat insomnem.

32 Grauiter. Quodam die fortè venit in ædes, in quibus habitarat Cato Vticensis. hic quum Strabo quò Cæsari adularetur, Catonis peruicaciam accusaret, quòd sibi manus adferre, quàm Iulium victorē agnoscere maluisset? Quisquis, inquit Augustus, præsentem Reipublicæ statum mutari nō vult, is & ciuis & vir bonus est. Vnico dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, deterrens nè quis in posterum affectaret res nouas. Nam præsens status non is dicitur, qui tum erat, quum hæc loqueretur Augustus, sed qui fuerat tempore conspirationis in Iulium.

33 Iocus in Principē retortus. Quemadmodum Augustus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere, ita in se iactos, aut retortos interdum liberius, patientissimè tulit. Adolescens quidam prouincialis Romam venerat, oris similitudine tam mirificè referēs Augustum, vt in se populi totius oculos conuerteret. Cæsar hoc audito iussit ad se perduci, eumq; contemplatus, hunc in modum percunctatus est. Dic mihi adolescens, fuitnè aliquando mater tua Romę? Negauit ille ac sentiens iocum retorsit, adijciens, Sed pater meus sæpe. Augustus ludens suspitionem intendebat in matrem adolescentis, velut ab ipso stupratam, at adolescens protinus eam suspitionem

retorsit in matrem Cæsaris, aut in sororem. Nam oris similitudo nõ magis arguebat illum esse Cæsaris filiũ quàm fratrem aut nepotem.

Temporibus triumviralibus quũ Octauius, Lepidus,& Antonius rerum potirentur, Augustus in Pollionem scripserat Fescenninos, ludibrij causa, Tum Pollio: At ego, inquit, taceo. Non est enim facilè in eum scribere, qui potest proscribere: notans Augusti tyrannicã potentiã, nec ea libertate offensus est August. 34 Liberè.

Curtius eques Romanus delitijs diffluens, quum apud Cæsarem cœnaret, macrum turdũ sustulit è patina, eumq; tenens interrogauit Cæsarem, liceret ne mittere: quumq; is respondisset, Quid ni liceat? ille protinus auẽ misit per fenestram, iocum arripiens ex ambiguitate verbi. Nam cibus è conuiuio dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat solenne: & mittitur, quod abijcitur. Nec hoc ioco Cæsar offensus est. 35 Liberè.

Idem æs alienum cuiusdam Senatoris, quẽ charum habebat, non rogatus dissoluerat, ac pro eo numerarat quadragies mille nummũ. Senator autem ea re cognita, pro gratiarum actione nihil aliud scripsit Cæsari, quã, Mihi nihil. Ioco velut expostulans etiam, quod cũ numerasset omnibus creditorib. ipsi nihil numerasset. Hunc iocum morosior aliquis ingratitudinem fuisset interpretatus, Cæsar familiaritatis fiducia delectatus est. 36 Ingratitudo.

Licinius Cæsaris libertus solebat p trono nouũ aliquod opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morem sequutus Licinius nouum opus aggresso, centies promisit per li- 37 Faceta exprobratio.

bellum, in quo poſt expreſſam pecuniæ ſummam, quæ virgula ſuperducta ſignabatur, ſpatium erat vacuum. Hac occaſione Cæſar vſus priori ſummæ quàm ſcripſerat libertus, alterum centies adiecit, ſua quidem manu ſpacio quod vacabat diligenter expleto, ſed affectata literarum ſimilitudine. Itaque duplum accepit pecuniæ, diſſimulante liberto. Cæterùm vbi Cæſar rurſus nouum opus inchoaret, libertus hoc factum illi leuiter obiecit, dato tali libello. Confero tibi domine ad noui operis impenſam, quod videbatur. Non expreſſit ſummæ modum, vt illi liberum eſſet ſcribere, quantum vellet, quandoquidem priorem ſummam duplicaſſet.

38 Libertas innocentis. Quum Cenſoris munus gereret Auguſtus eques quidam Romanus apud illum delatus, eſt, quaſi facultates ſuas imminuiſſet At ille citatus probauit ſeſe auxiſſe. Mox idem obiectũ eſt, quòd legibus contrahere matrimonium iubentibus non paruiſſet. Ille docuit, ſe ex vxore trium liberorum eſſe patrem. Nec ſatis erat equiti, dimitti, ſed Cæſari credulitatem exprobrans addebat, Poſthac Cæſar, in honeſtos viros inquirens, honeſtis mandato: Satis apertè pronuncians, eos non fuiſſe viros bonos, qui manifeſtò falſa ad ipſum detuliſſent, obiter & ipſum criminans, qui vices ſuas mandaret ſycophantis. Et hanc libertatem innocenti condonauit Cæſar.

39 Lenitas Pricipia. In villa quadam inquietas noctes agebat, interrumpente ſomnos ipſius noctuæ cantus. Miles aucupij peritus curauit apprehendendam noctuam, ſpeq; ingentis præmij ad Auguſtum

per-

pertulit: laudato, Imperator mille nummum dari iussit: Ille ausus est dicere, malo viuat, auemq; dimisit. Quis non miretur hanc contumaciam, impunè cessisse militi?

Veteranus quidam quum vocatus in ius periclitaretur, adijt in publico Cæsarem, rogans vt sibi vellet adesse: Cæsar è comitatu suo selectum illico dedit, eiq; litigatorem commendauit. Hic miles vociferans, At non ego Cęsar, periclitante te Actiaco bello vicarium quæsiui, sed pro te ipse pugnaui, simulque detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atque ipse descendit in aduocationem, veritus nè non modò superbus, verumetiam ingratus videretur. 40 Gratitudo Principis.

Delectatus inter cænam fuerat Symphoniacis, Turonij Flacci mangonis, eosq; frumento donarat, quum alios auditos soleret largiter donare nummis. Eosdem quum postea Cæsar inter cęnam requireret, Turonius sic, excusauit: Ad molas, inquit, sunt: exprobrans illi frumentarium munus. Et hoc impunè tulit, quod dixerat non miles, sed mango. 41

Quum sublimis ex Actiaca victoria reuerteretur, occurrit inter gratulantes quidam coruum tenens doctum, hæc verba sonare, Aue Cæsar victor. Hac salutatione delectatus Augustus, auem sex millibus nummum emit. Socius opificis, ad quem nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæsari, illum & alium habere coruum, quem vt adferre cogeretur, rogauit: allatus verba quæ dedicerat expressit. Aue victor Imperator Antoni. Augustus nihil exasperatus tantùm iussit, vt munus cum delatore partiretur. 42 Caritas.

43 Salutatus similiter à psittaco, & hunc emi
Solerter iussit. Idem miratus in pica, & hanc mercatus est. Hoc exemplum tenuem quendam sutoré sollicitauit, vt coruum institueret ad huiusmodi salutationem. Qui quum impendio exhauriretur, subinde ad auem non respondenté dicere solebat, Opera & impésa perijt. Tandé peruicit assiduitate, vt coruus sonaret dicta tá salutationem. Ea quum Augustum prætereuntem salutaret, Cæsar, Satis, inquit, istiusmodi salutatorum habeo domi. Tum coruus memor & illorum verborum quę toties audierat, subtexuit, Opera & impensa perijt. Ad hoc arridens Augustus iussit eum emi quanti nullam adhuc emerat.

44 Græculus quidã ita captare solitus est Cæsarem Augustum: descendenti à palatio honorificum aliquod epigramma porrigebat. Id quum frustra sæpe fecisset, nec destiturum videret Augustus, epigramma bene Græcũ manu sua descripsit, & Græculo ad se venienti obuiam misit, veluti carmina carminib. pensaturus. Grecus acceptum legit, ac non solũ voce, verũetiam vultu gestuq́ corporis laudauit carmen, miratusq́ est: Deinde quũ accessisset ad sellã, qua Cæsar vehebatur, demissa in pauperẽ crumenã manu pauculos deni protulit, Cæsariq́; obtulit, his verbis οὐ κατὰ τύχην τὴν σὴν σεβαστέ, εἰ πλεῖον εἶχον πλέον ἐδίδουν, id est. Non iuxta fortunam tuam Auguste: si plus haberem, plus darem. Sequuto omnium risu, dispensatorem Cæsar vocauit, & sestercium centum millia Græculo numerari iussit. Bene cessit Græculo palàm exprobrata Principi parsimonia.

Iulia

Iulia Augusti filia quum patrem salutaret, 45
senserat illius oculos licentiore cultu offen- Solerter.
sos, licèt ille dissimularet: itaque postero die
mutato cultu patrem complexa est. Tum Cæ
sar, qui pridie dolorem suum continuerat,
gaudium continere non potuit. Et quanto
magis, inquit, iste cultus decet Augusti filia?
Tum illa: Nimirum hodie me patris oculis
ornaui, heri viri.

In spectaculo gladiatorum conuerterant in 46
se populi oculos Liuia & Iulia, ob comitatus Cõuictus
dissimilitudinem: Liuiam cingebant viri gra- arguit
ues, Iuliam iuuenes luxuriosi comitabantur. miret do
Pater Iuliam admonuit scripto videret, quan- mina.
tum inter duas principes fœminas interesset.
Illa rescripsit, Et hi mecum senes fient. Hoc
commodè interpretanti lepidè: incommodè
procaciter dictum videri potest.

Eadem maturè canos habere cœperat. Su- 47
bitus autem Cęsaris interuentus oppressit cõ- Caluitiũ
ptrices, filiæ canos sublegentes, deprehensis accersitũ
super vestes earum pilis, quos euulserant.

Id dissimulauit Augustus, & alijs sermonib.
extracto tempore tandem induxit ætatis men
tionem Hac occasione rogauit filiam, vtrum
post aliquot annos cana esse mallet an calua.
Quumque illa respondisset. Ego pater cana
esse mallem: Cur ego, inquit, istæ te caluam
ante tempus student facere? Lepido commen-
to coarguit illam mendacij.

Cuidam graui amico suadenti, vt se ad exẽ 48
plum paternæ frugalitatis componeret, satis
procaciter Iulia: Ille, inquit, obliuiscitũ se Cęsa
rem esse, ego memini me Cęsaris esse filiam.

49 Augustus duobus pantomimis inter se commissis, vt alternis gestibus certarent, alterum dixit saltatorem, quòd alterum interpellatorem, quòd ille immodicè gesticularetur, alter non gesticulari, sed saltantem interpellare videretur.

50 Tarraconensibus pro læto ostento nunciātibus, quòd in eius ara palma esset enata: Apparet, inquit, quàm frequenter accendatis. Quod illi Dijs tribui volebant, ille tribuit illorum negligentiæ, qui nunquam in ara Cæsaris adolerent incensum.

Adulatio repulsa.

51 Idem quum Galli donassent ei torquem aureum centum pondo, ac Dolabella per iocum tentans illum, tandem huc produceret iocum, vt diceret, Imperator, torque me dona: Malo te inquit, ciuica donare. Festiuiter submouit. postulatoris impudentiā, qui nunquā in bello fuisset, eoque magis illi conueniebat corona ciuica, quæ ex quernis iligneisq; frondibus fieri consueuit, quemadmodum triumphalis ex auro. Quanquam & castrensis & muralis, & naualis ex auro fieri solet. Qua de re vide A. Gellium lib. 5. cap. 6. Ciuicam autem Augustus vt honorificentiorem per iocum obtulit. Nam Suetonius refert, eum inter dona militaria alquanto facilius phaleras & torques, & quicquid auro argentoq; constaret, dare solitum, quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent. Hoc nisi scias, friget Augusti iocus. Tametsi de materia coronarum variant Gellius & Suetonius.

Festiua negatio.

52 Quum vrbem Romam multis modis & ornasset & communisset, atque etiam in posterū quod

Principis est

quod quidem in ipſo fuit, totam reddidiſſet, ornaredi non ſine cauſa glorians dicere ſolet, Romam tionem. lateritiam accepi, marmoream relinquo. Nihil principi magnificentius, quàm ſi ditionem, quam accepit, reddat ſtatu meliorem.

Quum miles quidam ab ipſo impudenter 53
peteret, ac Martianum videret accedentem, quem & ipſum aliquid improbè petiturum ſuſpicabatur, Non magis, inqnit, faciam commilito, quod petis, quàm quod Martianus à me petiturus eſt.

Lex erat, vt qui patrẽ occidiſſet, culeo in- 54
ſueretur? nec hæc pęna ſumebatur niſi de con Clemen
feſſo ab huius pœnę arrocitate Cęſar vt libera ter.
ret manifeſti parricidij reum, ſic interrogauit, Certè patrem tuum non occidiſti, anſam porrigens inficiandi, Tanta erat principis in iudicando lenitas.

Dicere ſolet, nihil minus in perfectum du- 55
cem conuenire, quàm feſtinationem ac teme- Feſtina
ritatem. crebroque illud iactabat, lentè.

Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γάρ ἐστιν ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατολάτης.

Liuiæ vxori pro quodam Gallo petenti ci- 56
uitatem, negauit, immunitatem obtulit, dicens Dignitas
ſe facilius paſſurum fiſco ſuo detrahi, quàm vileſcit, ĩ
honorem ciuitatis Romanæ vulgari: nimirum plures
Reipubl. dignitatem anteferens priuato com diffuſa.
modo.

Quum pro eoncione multos videret pullatos, ſiue vt legendum arbitror, palliatos, indignabundus: En, inquit, Romanos rerum domi- Cultus.
nos, gentemq; togatam. Adeo ſtudebat priſcos reuocare mores, vt habitum quoque veſti-

tumque doluerit immutatum.

58 ‡ Populo de inopia vini caritateq. quærenti dixit, à genero suo Agrippæ productis plurib. aquis satis prouisum, nè sitirēt homines. Fuit autem Agrippæ vigilantissimum studium vndique prospiciendi vrbi de aquarum copia. Augustus autem seuerè populum ad aquas à vino reuocauit.

Frugalitas.

59 Timagenes historiarum scriptor, multa petulanter in Cęsarem, multa in vxore, multa in totam illius domū dixerat: Cæsar illum admonuit, vt moderatius lingua vteretur. Cum perseueraret malè loqui, nihil aliud quàm domo sua illi interdixit. Timagenes autem libros quos scripserat acta Cæsaris cōtinentes recitauit, & combussit, in odium Cæsaris, quasi rerum ab illo gestarum memoriam abolere cupiens. Hunc tamen palam & pertinaciter inimicitias exercentem cum Cæsare, nemo ciuium Romanorum ab ædibus suis exclusit, in domo Pollionis Asinus cōsenuit. Nunquam tamen Augustus cum hospite inimici sui expostulauit, nisi quòd quodam tempore illi dixit, τηριοτροφεῖς, id est, alis bestiam siue viperam, mox Pollionem parantem excusare se, interpellauit, dicens: Fruere mi Pollio, fruere. At quum Pollio nondum securus diceret, Si iubes Cæsar, protinus illi interdicā domo mea: At istud, inquit Augustus, me facturum putas, qui vos redegerim in gratiam? Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio, nec aliam habebat desinendi causam, nisi quòd illi Cæsar irasci cœperat, vtriusque maleuolentiam boni consuluit principis clementia.

Lenitas mira.

Cœna-

Cœnabat Augustus apud Aredium siue Ve- 60
pium Pollionem. Fregerat quidam è seruulis Sæuitia
vas chrystallinum, illico iussus est ab Aredio castigata
rapi, & murænis obijci. Puer ad Cæsaris pedes cõfugit, nihil aliud petiturus, quàm vt aliter periret. Cæsar motus nouitate crudelitatis, & puerũ dimitti, & chrystallina oĩa ante se frangi iussit, & his pro puero compleri piscinam. Amicum autem grauiter increpauit: E conuiuio, inquiens, rapi homines imperas, & noui generis pœna lacerari? Si calix tuus fractus est, viscera hominis distrahentur? Tantum ne tibi placebis, vt ibi alquẽ duci iubeas, vbi Cæsar est.

In cognitione quadã, quum Aemilio Aelia 61
no Cordubensi inter cætera crimina illud vel Lenitas.
maximè obijceretur, quòd malè loqueretur de Cæsare, conuersus ad accusatorem, Velim, inquit, hoc mihi probes: efficiam, vt Aelianus sciat me quoque linguam habere: plura enim vicissim de eo loquar: His minis contentus, nihil postea de illo inquisiuit.

Tiberio frequenter per literas iracũdè quæ 62
renti de his, qui de Augusto malè loqueren- Lenitas.
tur, rescripsit, nè ea in re nimium indulgeret ætati suæ. Satis enim est, inquit, si hoc habemus, nè quis nobis malè facere possit.

Filios suos nunquam populo commenda- 63
uit, nisi cum hac exceptione, si merebuntur. Mode-
Honorem non authoritati, sed meritis tribui stè.
volens.

Iulius filiam ac neptem relegarat, post etiã 64
Agrippam prius adoptatum, post ob sordi- Liberi
dum ac ferox ingenium abdicatum. Ad om- mali.
nem

nem horum mentionem solet exclamare versu Homerico:

Αἴθ᾽ ὄφελον ἄγαμός τ᾽ ἔμεναι, ἄγονός τ᾽ ἀπολέσθαι.

Id est.

O vtinam cælebs vixissem, orbusq; perissem.

Nec aliter illos appellabat, quàm tres vomicas, seu tria carcinomata sua. Suorum enim mortem leuius ferebat quàm dedecora. Quin & testamento cauit, nè, si quid accidisset Iuliæ filiæ & nepti, sepulchro suo inferrentur.

65 Indignè ferebat aliquid de se componi, nisi seriò, & à præstantissimis: admonebatq; prætores, nè paterentur nomen suum commissionibus mimorum aut histrionum obsoletum fieri, hac quidem parte Alexandrum Magnum referens. Decet vbique principis authoritatem sartam tectamq; præstare.

Mode. stia nominis.

66 Insulam quandam Capreis vicinam, in quã è comitatu Cæsaris secedere solent, qui cuperent ociari, solitus est ἀπραγόπολιν appellare, ἀπραγία enim sonat negotiorum vacuitatem.

Ocium.

67 Quum sentiret imminere mortem, admissos amicos percunctabatur, ecquid ipsis videretur minimum vitæ sat commodè transegisse: sentiens de fabula vitæ peracta, & adiecit carmen peractis comœdijs accini solitum.

Δότε κρότον, καὶ πάντες ἡμῖν μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.

C. IVLIVS CAESAR.

1 C. Iulius Cęsar quum Syllam fugeret etiãnum adolescens, incidit in piratas Cilices: ac primùm vbi pro redemptione summam quã

ab eo peterent, pronunciasſent, deriſit prædones, velut ignaros, quem cepiſsent, ſeque duplum daturum pollicitus eſt. Deinde quum aſseruaretur, donec adferretur pecunia, imperauit illis, vt ſilerent, nec ſibi dormienti obſtreperent. Eiſdem orationes & carmina quæ ſcribebat, recitare ſolet, quæ cùm illi non ſatis probarent, ſtupidos ac barbaros appellabat, tuncque riſu minitabatur ſe illos acturum in crucem, quod & perfecit. Apportatis enim pecunijs quas piratæ pro redemptione pacti fuerant dimiſsus, contractis ex Aſia viris ac nauibus, comprehendit eoſdem prædones, ac ſuſpendit, ſed prius iugulatos, nè ſeueritas careret clementia. An non hic ſtatim agnoſcis indolem Alexandri Magni, cui nihil mediocre ſatis eſse poſset? Indoles excelſa.

Quum Romæ maximi Pontificis dignitatem ambiret, competitore Q. Catulo primæ apud Romanos dignitatis ac potentię viro, matri ipſum ad fores deducenti: Hodie, inquit, ò mater, aut pontificem maximum habebis filium, aut exulem. Excelſa indoles, omniſque repulſæ impatiens. 2 Fiducia ſui.

Pompeiam vxorem, quòd ſiniſtra fama laboraret, quaſi cum Clodio rem habuiſset, repudiauit quidem. Cęterùm quum Clodius hoc nomine reus perageretur, Cæſar citatus teſtis, nihil mali de vxore dixit. At quum accuſator diceret, cur igitur cum illa feciſti diuortium? Quoniam oportet, inquit, Cæſaris vxorem à calumnia puram eſse oportet, præter argutiã reſponſi laudari poteſt & ciuilitas, quòd repudiatæ coniugis famæ pepercit. 3 Ciuilitas.

4 Quum Alexandri Magni res gestas legeret, non tenuit lachrymas: atque ad amicos: Hoc, inquit, ætatis qua nunc sum Alexander deuicit Darium, mihi verò ad hunc vsque d em nihil præclari facinoris g-stum est Suetonius tradit id accidisse quum Prætor iure dicendo conuentus obiens, apud Gades in templo Herculis vidisset Alexandri Magni statuam. Vtinam hoc ingenium ad moderati potius quã ad maximi principis æmulationem properasset.

Ambitio.

5 Quum in Alpibus oppidulum quoddam frigidum præte iret, ambigentibus amicis, an illic etiam essent seditiones, contentionesque, de principatu, substitit, ac secum aliquamdiu cogitauit: Mox, mallem inquit, hic primus esse, quàm Romæ secundus, Hoc nimirum est, quod à Lucano Poeta scriptum est, nec Cæsarem potuisse pati priorem, nec Pompeium potuisse ferre parem.

Principat' amor.

6 Facinora, quæ quoniam periculo obnoxia sunt & magna, gerenda esse dicebat: at de his non consultandum, quod ab hæc perficienda plurimùm habeat momenti celeritas. Expésio verò periculi reuocat hominem ab audacia.

Audacia

7 Cum ex Gallia prouincia aduersus Pompeium tenderet, Rubicone amne transmisso, dixit. Omnis iacta sit alea: significãs se de summa rerum velle periclitari. Is enim fluuius Galliam ab Italia dirimit.

8 Quum Pompeius relicta Roma perfugisset ad mare, Metellus ærario præfectus, Cæsari volenti illinc pecunias tollere, obstitit & ærarium clausit. At Cæsar illi morté minatus est. Ea vox quum Metellum reddidisset attonitum:

Minæ potentum.

Hoc,

Hoc, inquit, ò adolescens, dictu mihi difficilius fuit quàm factu: Sentiens se vel nutu posse quem vellet occidere, quum secum duceret armatas cohortes.

Dyrrachij expectabat, vt illuc è Brundusio 9
milites mitterentur: id quũ tardius fieret, clã oĩbus cõscensa scapha exigua, tentauit transmittere pelagus: quum nauigia vndis obrue etur, gubernatori iam animum despondenti, quis esset aperuit, dicens: Confide fortunæ, sciasq; te Cæsarem vehere. Tanta erat animi præstantia, quasi fortunam ac Deos in manu haberet. Ac tamen quidem tempestate ingrauescente vetitus est, quód instituerat peragere. Milites autem vbi resciuere factum cõcursum fecerunt ad Cæsarẽ, grauiterque ferebãt, si alias expectaret copias, velut ipsis diffisus.

Cæterùm commissa pugna Pompeius vicit, 10
sed victoriam non est persequutus, verùm sese recepit ad exercitum. Tum Cęsar, Hodie, inquit, pęnes hostes erat victoria, at non habent ducem, qui victoria sciat vti. Vti victoria.

Quum Põpeius instructam aciẽ apud Phar- 11
salum inibi consistere, & hostem operiri iussisset, Cęsar dixit illum errasse, qui vim, impetum, ac diuinũ afflatum animorum ad incursionẽ paratorũ mora relaxasset. Adeo Cæsari non modò certamen erat cum Pompeio de fortuna belli, verùm etiã de bellandi peritia. Mora noxia.

Quum Pharnacem primo congressu vicis- 12
set, amicis scripsit, Veni, vidi, vici summam rei gestæ cęleritatem indicans. Celeritas conficiendi.

Posteaquam milites qui Scipionẽ in Africa 13
sequebantur fugissent, & Cato victus, sibi necem Gloriæ amor.

cē Vticæ conſciſset: Inuideo, inquit Cæſar, ô Cato tibi mortem iſtam, quando tu mihi ſalutem tuã inuidiſti Cæſar exiſtimabat ſibi ſummæ gloriæ futurum, ſi vir tantus quum bello victus eſset, ipſi vitam deberet. At Cato maluit honeſtam mortem, quàm oppreſsa publica libertate cuiquam ſeruire. Proinde mortis illius gloriam Cæſar inuidebat Catoni, quod is Cæſari, ſeruati Catonis laudem inuidiſset.

14 Nonnulli quoniam ſuſpectos habebant Antonium, ac Dolabellam, monebant, vt ab illis ſibi caueret. At ille, Non iſtos, inquit, metuo, rubicundos & obeſos, ſed graciles illos ac pallidos, oſtenſo Bruto & Caſſio. Nec fefellit illum ſuſpicio, ab illis enim occiſus eſt.

A craſsis min' periculi.

15 Quum inter cęnandum ortus eſset ſermo, quod genus mortis eſset optimum, incuntãter reſpondit, inopinatum, & quod optimum iudicauit, ipſi contigit.

16 In pręlio quodam, Martiæ legionis Aquiliferum iam ad fugam conuerſum, faucibus apprehenſum in contrariam retraxit partem, dextraq; ad hoſtẽ porrecta, Quorſum, inquit, tu abis? Illic ſunt cum quibus dimicamus. Ac manibus quidem vnum militum correxit: voce tam acri, legionum omnium trepidationẽ diſcuſſit, vincique paratas vincere docuit.

17 Idem poſteaquam Publius Mimus in ſcena ſuperaſset omnes, & in his Laberium, ita pronunciauit: Fauente tibi Cæſare victus es Laberi à Syro. Publius enim conditione ſeruus, natione Syrus erat. Longè à tergo relinquitur, qui fauente iudice ſuperatur.

18 Cæſar quũ Romę videret peregrinos quoſdam

dam locupletes, canum ac simiarum catulos in gremio circumferentes, eosq; habere in delitijs, percunctatus est, num apud illos fœminæ parerent liberos: Sentiens nullos catulos esse iucundiores infantibus. Refert Plutarchus in vita Periclis: tametsi non indicat cuius Cæsaris hoc dictum sit? Suspicor esse Augusti. Liberi & simijs.

19 Audacia ex periculo. Quũ milites suos videret expectatione hostium perterritos, pro concione dixit: Scitote paucissimis his diebus regem adfuturum cum x. legionibus, equitum xxx. leuis armaturæ C M. elephantis CCC. Proinde desinant quidam quærere vltrà, aut opinari, mihique qui compertum habeam, credant, aut quidem vetustissima naui impositos, quocunque vento, in quascunque terras iubebo auehi. Noua ratio terrorem excutiendi, non inficiando minuendovè, sed amplificando terroris materiam, vt certi de graui periculo, sumerent animos tanto periculo dignos.

20 Ptâs abdicata. Proferentibus in medium quòd Sylla dictaturam deposuisset, quum Cæsar perpetuam gereret, quod minimum aberat à tyrannide, respondit, Syllam nescisse literas, eoq; dictaturam deposuisse. Dictant grammatici discipulis, quum præeunt, aut recitant scribenda: huc alludens dixit illum nescisse literas.

21 Honos negatus. Quum triumphans subsellia tribunitia preteriret, Pontius Aquila non assurrexit vnus omnium, id adeo indignè tulit, vt proclamarit, Repetet ergo Aquila à me Rẽp. tribunus: nec deinde per continuos aliquot dies cuiquã quicquam pollicitus est, nisi sub hac exceptione, si tamen per Pontium Aquilam licuerit.

Popu-

22 Populo per adulationem regem ipsum salu
Modestè tanti: Cęsar inquit, sum, non rex. Maluit priua tum nomẽ, quam regium inuidiæ obnoxium.

23 Quidam è turba statuæ Cæsaris coronam
Causatio. lauream imposuerat, candida fascia præligatam: at quum tribuni detracta fascia hominẽ in vincula duci iussissent, Cæsar grauiter increpitos eos potestate priuauit, idq; nè regnũ affectare videretur, causatus est, per illos sibi recusandi gloriam fuisse ademptam.

24 Quoniam Cæsar multos exteros in Senatũ
Scomma ellegerat, libellus propositus est: Bonum factum, si quis Senatori nouo curiam monstrare velit; Signabat quisquis is fuit, peregrinos illos ne viã quidẽ nosse, nisi cõmonstraretur.

25 Quidam Bruti statuæ subscripsit: Vtinam
Tyrãnis. viueres quòd opera Bruti Tarquinius rex vrbe depulsus esset: Cæsaris statuæ subscripserat hos versiculos.

Brutus quia Reges eiecit, Consul primus factus est.
Hic quia consules eiecit, rex postremus factus est.

26 Quum vndiq; viderentur imminere insidiæ, atque admoneretur, vt sibi caueret, rñdit, satius subire semel, quàm semper caueto significans eum non viuere, qui vĩuit in perpetuo mortis metu.

27 C. Cæsar post attritos Tigurinos ad vrbem
Animosè. quandam sociorum proficiscens, quum audisset Heluetios in itinere occcurrere, in locum quendam munitum se recepit. Ibi congregatis copijs, instructaq; acie, equus illius, cui solebat insidere, adductus est. Hoc, inquit post victoriam vtar in persequendis hostibus: & pedes aggressus est Heluetios.

Cæsar

Cæsar iam palam multa vi prætérq; leges 28
agente, Confidius admodum natu grandis, li Senectus
berè dixit, ideò non conuenire senatores, quod animosa
illius arma timerent. Huic quum Cæsar di-
xisset, Quin igitur tu eodem metu te domi
contines? Me, inquit Confidius senectus in-
trepidum facit. Quum enim vitæ pauxillum
supersit non est, qui magnoperè sim solicitus.

C. Cæsar Pomponio militi vulnus ostentā- 29
ti ore exceptum in seditione Sulpitiana, quod Salsè.
se passum pro Cæsare pugnantem gloriaba-
tur: Ne vnquam fugiens respexeris, inquit. Ta
le quiddam Macrobius adscribit Augusto Cæ-
sari.

Idem quum testis ad exaggerandam iniu- 30
riam diceret fœmina sua à reo ferro petita. Salsè.
Quid enim faceret, inquit, quum tu galeam lo
ricam haberes? Non ignorabat cur illam par-
tem potissimum vulnerare voluisset, sed hoc
dissimulato, iocari maluit. Galea & lorica om
nia tegit præter fœmina.

Idem Metello obsistenti, nè pecunias ab 31
ærario tolleret ac leges id fieri vetantes profe Arma ne
renti: Non idem, inquit, armorum ac legum sciunt le
tempus est. Quod si hæc pati non potes, nunc ges.
quidem hinc abscede, ac posteaquā peractis
fœderibus arma deposuerimus, tunc si videbi-
tur, & plebis patronum age.

Idem dicere solitus est, sibi idem esse con- 32
silium aduersus hostem, quod plerisque me- Fame vi
dicis contra morbos corporum, fame potius cere.
quàm ferro superandi. Nam medici non nisi
tentatis omnibus ad sectionem descendunt.
Hic mos & hodie manet apud Italos, aduer-

ſus omne morbi genus indicunt mediam. Huic ſimile eſt, quod dicere ſolet Domitius.

Corbulo, hoſtem dolabro, id eſt, ſenſim vincendum. Securis ſtatim incidit, dolabra paulatim idem efficit.

33 Conflauit Cęſari magnam inuidiam, quòd quidam ex his quos Romam miſerat, ſtans in Senatu, ſimul atque cognouit Cæſari Senatum non dare prorogationem, manu capulum percutiens: At hic, inquit, dabit, vim Reipubl. minitans.

Vis pro iure.

34 Sylla Præturam adeptus comminatus eſt Cęſari, ſe ſua in illum poteſtate vſurum: Iure inquit Cæſar ridens, tuam poteſtatem appellas, quàm tuo ære mercatus eſt, notans Syllam quòd eum magiſtratum largitionibus ſibi paraſſet.

Poteſtas empta.

35 Marcus Tullius libro de Officijs tertio ſcribit Cæſarem hos verſus ex Euripidis Phœniſſis ſemper habuiſſe in ore:

Imperiū neſcit pietatis iura.

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι
Κάλλιϛον ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών.

Hos ipſe vertit hoc pacto:

Nam ſi violandum eſt ius, regnandi gratia
Violandum eſt, alijs rebus pietatem colas.

36 Quum Africam petens, in egreſſu nauis prolapſus eſſet, omen ſiniſtrum vertit in melius, dicens: Teneo te Africa. Frontinus id factum putat in conſcenſu nauis, eumq́; dixiſſe, Teneo te terra mater. Huic opinor alludens, quod cū quodam ſomnio perturbatus eſſet, quo ſibi viſus eſt conſtuprare matrem, coniectores inter-

pre-

precati sunt, portendi totius orbis Imperium.

POMPEIVS MAGNVS.

1 Cn. Pompeius cognomento Magnus, tam charus fuit populo Romano, quàm pater fuerat inuisus. Is etiamnum adolescens totum se Syllanæ factioni addixit: cumq́; nec in magistratu esset, nec Senator, magnum tamen ex Italia contraxit exercitum. Hunc quum Sylla ad se venire iussisset, Non absque spolijs, inquit, nè incruentas Imperatoris copias exhibebo. Nec prius ad illum venit, quàm multis conflictibus hostium Duces superasset. Iam tum egregij principis, & ad res magnas nati specimen dedit. Noluit adducere numerum, sed militem virtute spectatum. Indoles excelsa.

2 Iam verò creatus Imperator, quum à Sylla missus esset in Siciliam, non strenuum modò, verumetiam iustum ducem agere cœpit. Quũ enim audisset milites in profectionibus ab itinere deflectentes, vim facere ac rapere, temere palantes, ac circumcursitantes supplicio affecit: quos verò præmisisset ipse, horum gladijs annuli signum impressit, nè quem in via læderent. Milites innoxij.

3 Mamertinos quòd hostium partibus adhæsissent, vniuersos interficere statuerat. At Stenius eius ciuitatis princeps Pompeium adijt his verbis, Non æquum facis Pompeij, qui propter vnum noxium multos innoxios occidere pares. Atqui ego ipse sum ille, qui & amicis persuasi, & inimicos coegi Marianas sequi partes. Hic Pompeius viri fortem animum admiratus; dixit se ignoscere Mamertinis, à tali persuasis viro, qui patriam suæ ipsius vitæ an- Amor patriæ.

re tulerit: simul & ciuitatem & Sthenium liberauit. In Sthenio habes exemplum, quem animum erga Rempublicam oporteat gerere principem, si periculum incidat: in Pompeio placabilitatis documentum, qui pietati maluerit habere honorem, quam indulgere iræ.

4 Quum in Libyam aduersus Domitium transisset, eumq; ingenti prælio superasset, militibus ipsum Imperatoris titulo consalutantibus, negauit se eum honorem admissurum, quoad hostium vallum staret erectũ. Hoc audito milites, licèt ingens obstaret pluuia, impetu facto hostium castra adorti expugnarunt. Recusauit honorem nondum factis emeritum.

5 Honor promeritos iuuat. Ab ea victoria reuersum, Sylla cùm alijs honoribus excepit, tum Magni cognomen ipse primus illi detulit. At quum Pompeius his non contentus vellet triumphum agere, non passus est Sylla, eò quod nondum esset ordinis senatorij. Cæterùm quum Pompeius ijs qui aderant dixisset, ignorare Syllam, quòd plures adorarent Solem orientem, quam occidentem, Sylla exclamauit, Triumphet. Horruit iuuenis animum, & in dies crescentem gloriam, nec dubitauit illi cedere, quem videbat nemini cedere posse.

Sol oriēs

6 Interim Seruilius vir inter optimates clarus indignabatur Pompeio concessum triumphum, atque etiam milites complures obsistebant, ne triumphus ageretur, non quod inuiderent Pompeio, sed munera quæ iam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emẽdus triumphus. Alioqui milites minabantur se di-

repturos-

repturos pecuniam, quæ in triũpho ferretur, eoq́; Seruilius, Glauciaq́ suadebant, vt eam potius inter milites diuideret, quàm diripi sineret. Verùm vbi Pompeius respondit, se citius omissurum triumphum, quàm militibus blanditurum, simulq́; laureatos fasces eis obiecit, vt illinc inciperent direptionem: Nunc, inquit Seruilius, te Pompeie verè magnum video, dignumq́; triumpho. Non iudicabat esse speciosum triumphum, nisi qui citra ambitũ, citraq́; largitiones benefactis redderetur. Animose.

7 Romæ mos erat, vt equites, qui legitimum tempus militassẽt, quum in forum deducerẽt ad Duũviros, quos Cẽsores appellabant, & cõmemoratis expeditionibus ac ducibus sub quibus meruissent, pro meritis aut collaudarentur, aut vituperarentur. Itaq; Pompeius quum esset Consul, ipse æquum ad Censores Gallium ac Lentulum deduxit. Quibus ex more percunctantibus, an omnia militaria munia obijsset; Omnia, inquit, sub me ipso Imperatore: Significans se sic gessisse ducem, vt nihilo secius omnes militis partes gnauiter præstaret. Idem & Imperator bonus, & miles strenuus, qua laude nulla principi potest maior contingere. Dux idẽ miles.

8 Phraharati Parthorum regi per legatos ab ipso postulanti, vt Euphratem Romanæ ditionis terminum esse vellet: Imò, inquit, illud magis postulandum, vt Romanorũ fines à Parthorum regno iustitia dirimat: Significans Romanis non esse præscribendum, quousque debeant proferre imperium, à quo propagando non montes aut flumina debeant arcere: sed Iustitia dirimit fines.

ibi demum fore fines Romanæ ditionis, vbi ius non esset vlterius procedere

9 Quum Lucius Lucullus post obita militiæ munia sese voluptatibus dederet, ac sumptuosè viueret, Pompeium interim reprehenderet, quòd præter ætatem multis negotijs appeteret implicari: Magis, inquit, præter ætatem est senem delitijs vacare quàm Imperium gerere. Grauiter taxauit illorum sententiam, qui putant senibus nihil agendum, quum decorum sit Rempublicam gubernantem, vel stantem mori. Luxus autem & ocium in iuuenibus stultitia est, in senibus crimen.

Ocium turpe.

10 Ægrotāti Pompeio medicus præscripserat, vt turdis vesceretur. Cumq; hi quibus datum erat negotium, negarent inueniri: non enim erat tempus, quo genus hoc auium capi solet, admonuit aliquis, apud Lucullū inueniri posse, qui turdos toto anno soleat alere. Itanè, inquit Pompeius, nisi delitijs deditus esset Lucullus, nequaquam viueret Pompeius? Contemptoq; medico, cibis parabilibu vsus est. O verè masculum animum qui nè vitam quidem delitijs acceptam ferre sustinuit.

Deliciarum contēptus.

11 Quum ingens rei frumentariæ Romæ esset penuria, Pompeius titulo quidē annonæ procurator, re autē vera maris terræq; dominus declaratus, in Africam, Sardiniam ac Siciliam nauigauit, multaq; frumenti vi collecta, propérabat ire Romam: verùm quum ingenti tempestate oborta naucleri detrectarent nauigationem, ipse primus nauim ingressus iussit ancoras tolli, clamans, Vt nauigemus, vrget necessitas; vt viuamus non vrget. Significans patriæ

Patria vita charior.

triæ periclitantis habendam rationem, potius quàm priuatæ incolumitatis. Siquidem Reipublicæ subleuandæ curis immori pulchrum est: at patriam in extremo discrimine nostra cessatione deseri, turpissimum est: Hic monemur non animalia bruta tantùm omissa libertate venire in seruitutem, verùm etiam homines indomitos fame domari, Docemur item publicæ saluti priuatam incolumitatem posthabendam esse.

Quum iam detecta esset Pompei cum Cæsare simultas, ac Marcellinus vnus ex eorum numero, quos Pompeius euexisse putabatur, à Pompeio ad Cæsarem transtulisset animum, adeo vt non veritus sit in senatu multa in Pompeium dicere. hunc ita compescuit Pompeius: Non te pudet, inquit, Marcelline, ei maledicere, cuius beneficio ex muto factus es facundus, ex famelico eò productus, vt vomitū non teneas? Grauiter obiecit ingratitudinem homini, qui hoc ipsum quod habebat dignitatis, autoritatis, & eloquentiā, abutebatur in eum, cui debebat acceptum ferre. Nam hoc turpissimum ingratitudinis genus est, sed tamen heu nimium vulgare. 12 Ingratitudo.

Catoni acerbius insectanti Pompeium, quòd quum ipse sępius prædixisset, potentiam Cæsaris in dies crescentem, nulli bono fore populari ciuitatis gubernationi, sed potius ad tyrannidem tendere: Pompeius ita respondit: Tua, inquit Cato, magis accedunt ad diuinationé, at mea magis accommoda sunt amicitiæ: Sentiens Catonem incerta loqui, quòd nemo possit rerum humanarum exitum liquidò pręscire: 13 Diuinatio futurorum.

re: ſe verò ea ſequutum, quæ tum temporis amicitia, quæ ſibi cum Cæſare intercedebat, poſtulabat. Certum erat quid debebatur amico, incertum erat an amicus illi futurus eſſet inimicus. De amico verò humanius eſt bene ſperare, quàm diuinare peiora.

14 Moderatè. De ſe liberè profitebatur, quod omnem magiſtratum quem geſſerat, & citius eſſet nactus, quàm ipſe expectaſſet, & citius depoſuiſſet, quàm ab alijs expectatum eſſet. Quòd citò ſuſcepiſſet Imperium, vel fortunæ fuit, vel præmaturæ virtutis: quod maturè depoſuit, animi moderati erat, non ad tyrannidem ſpectantis, ſed ad Reipublicæ commodum.

15 Poſt prælium in Pharſalicis campis habitum in Aegyptum profuit, quumque è trireme deſcenſurus eſſet in ſcalmum piſcatorium ab Aegypti rege miſſum, côuerſus ad vxorê ac filiû, nihil aliud dixit, quàm illud Sophocleû:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅστις ἐμπορεύεται,
κεῖνου ἐστὶ δοῦλος κἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id eſt,
Quiſquis tyranni ad tecta demigrauerit.
Fit ſeruus illi, liber & ſi venerit.

Præſagiſſe videtur imminens exitium. Vbi deſcenderat in ſcapham ictus gladio, ſemel tãtum emiſit ſuſpirium, & obuoluto capite præbuit ſe occidendum.

16 Moleſta dicacitas. Pôpeius impatiens Tullianæ dicacitatis inter amicos dicere ſolebat, Cupio ad hoſtes trãſeat Cicero, vt nos timeat. Notans illius ingenium, quo dicitur hoſtibus fuiſſe ſupplex, in amicos contumax. Hoc Pompeij dictum ita

refert

refert Quintilianus, Transi ad Cæsarem, & me timebis.

Idem rebus infœliciter gestis aduersus Cæsarem, & ad summam desperationem redactus in tentorium venit attonito similis, nec aliam vocem emisit, quàm hanc οὐκ οὖν εἰς παρεμβολήν ergo in castra; sumptaq; veste præsenti fortunæ accomoda clam profugit. 17 Desperatio.

Composito Siciliæ tumultu, ac ciuitatibus, quæ defecerant, placidè receptis, soli Mamertini postulabant auditi, recitantes leges, quasdam ipsis olim à Romanis concessas: Non desinetis, inquit, nobis accinctis gladijs recitare leges? Significans iure agere volentibus non esse opus armis. 18 Armatæ preces.

Idem quum ex literis Senatus intellexisset, omnia quæ Sylla armis obtinuerat, in ipsius potestatem esse tradita populi suffragijs centuriatis, percusso fœmore dixit, Proh nunquam finienda pericula, quantò satius erat obscurum nasci, si à militaribus curis nunquam dabitur recedere, nec hac exuto inuidia licere cum vxore ruri vitam degere. Magnam potentiam ambit inexpertus, odit expertus. Sed deponere tutum non est. 19 Tædium gloriæ.

Quibusdam se videre negantibus quomodo posset Cæsaris impetum sustinere, hilari vultu vetuit illos hac de re esse solicitos: Nam simulac, inquit solum Italiæ pede pulsauero, exilient affatim equestres, pedestresq; copiæ præsens quidé animus si fortuna respondisset. 19 Fiducia fallax.

Iam si nondum te cæpit huius conuiuij satietas, addemus & ex oratorum numero aliquot eximios. 20

PHO-

PHOCION ATHENIENSIS.

1 Primùm igitur accipe Phocionem Atheniẽ
Sententiosa breuiloquẽtia. sem genere, sed Lacedæmonium & morum integritate, & orationis breuiloquentia. Socratem in hoc referebat, quod nunquam visus est cuiquam neque flere, neq; ridere. Tanta erat animi constantia. Huic in concione sedenti, quidã dixit: Videre cogitabundus ò Phocion: Rectè, inquit, coniectas. Cogito enim si quid queam detrahere his, quæ dicturus sum apud Athenienses. Alij soliciti sunt, vt quàm plurima dicant, quò videantur diserti: illi diuersa erat cura, nimirum vt quæ ad rem faciebant, verbis quàm paucissimis complecteretur.

2 Quum oraculum proditum esset Atheniensibus, in ea ciuitate vnum esse virum, qui cunctorum sententijs aduersaretur, ac populus vociferans iuberet illum inquiri, Phocion semet
Vulgi nihil sanũ. prodidit, dicens: Ego sum ille, quem designat oraculum Nam vni nihil placet omnium, quæ vulgus vel facit, vel dicit. Quid hic primùm admireris, impauidum ne viri animum, an clementiam, qui non passus sit suspicionem ad innocentem aliquem deuolui, an singularem sapientiam, qua perspexit inconditam multitudinem, quoniam affectibus agitur, nihil sani nec agere, nec loqui;

3 Quodam die orationem habens apud Atheniensem populum, placebat omnibus, quumque videret ob omnibus pariter sermonem approbari, conuersus ad amicos: Quid, inquit, Num mali quippiam dixi imprudens? Adeo

persuasum habebat, nihil placere vulgo, quod è recto iudicio proficiscitur.

Quum Athenienses ad sacrificium, quod ap- 4
parabant ex more peterent à ciuibus, vt conferrent aliquid, ac cæteris conferentibus, frequenter esset appellatus Pocion: Puderet, inquit, si vobis adderem, & huic nihil redderem ostenso creditore.

Demostheni rhetori dicenti Occident te 5
Phocion Athenienses, si quando cœperint insanire; hunc in modum respondit: Me quidē, si insanire inceperint: at te, si ad sanam mentem redierint. Demosthenes enim plerumq; ad gratiam apud populum loquebatur, & blanda potius quàm salubria.

Pulchrè, retortū.

Quum Aristogiton calumniator iam condē- 6
natus in carcere moriturus esset, rogaretque Pocionem, vt se inuiseret, amicis non sinentibus vt ad hominem iret: Et vbi quis, inquit libentibus Aristogitoni loquatur? Amicorum argumentum, argutissime torsit in diuersum significans se non ire, vt sceleroso patrocinaretur, sed vt eius merita calamitate frueretur.

Malos iu uisere in carcere, iucundū.

Quum Bizantijs irascerentur Athenienses, 7
quòd Charetem, qui cum exercitu in subsidium suæ ciuitatis missus esset aduersus Philippum noluissent recipere: ac Phocion dixisset, non esse irascendum socijs diffidentibus, sed ducibus, quibus fides non haberetur: ipse dux electus est: atq; ipsi fidentibus Byzantijs effecit, vt Philippus re infecta discederet. Diffidentiam Byzantiorum in Charetem ducem reiecit, qui talis erat, vt non videretur tutum sese illius fidei committere. Prudentiæ est in-

fido

fido diffidere. At Phocioni probatæ opinionis viro, non dubitarunt sese credere.

8 Alexander Macedonum rex centum talenta dono miserat Phocioni: is verò percunctatus est eos qui pecuniam adferebant, quid ita, quũ essent Athenienses permulti, sibi vni illa mitteret Alexander: illis respondentibus, Quoniam vnum te iudicat virum & honestũ & bonum: Ergo sinat, inquit, me talem & haberi & esse. Vt scitè arreptum ab illis argumentum torsit ad occasionem recusandi muneris. Iam quis hic non admiretur incorrupti pectoris syncerita tem? pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat illos, qui cum Rempubl. administrarent, tamen à capiundis muneribus non temperant, nec bonos esse viros, nec tales haberi debere.

Corruptela munerum.

9 Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi triremes exhiberi, nec populus nominatim flagitaret adesse Phocionem, vt quid consu erat proferret, Surgens, inquit: Consulo igitur, vt aut armis superetis eos, aut superantium amici sitis, Compendio suasit nihil Alexandro negandum, nisi confiderent se iratum posse armis opprimere. Quibus si ille videretur superior non esse prouocandum animosum iuuenem, & repulsæ impatientissimum,

Idẽ faciẽdũ erat de Turcis.

10 Rumor incerto autore obortus de morte Alexandri, moxque rhetores prosilierunt, hortantes ne cunctarentur, sed illico bellum susciperent. Phocion expectare iussit, donec certius aliquid cognosceretur: Nam si, inquit,

Præcipitatum cõsilium.

hodie mortuus est, & cras & perêdie mortuus erit. Grauiter oratorum præcipitem temeritatem coercuit.

11 Quum Leosthenes ciuitatem Atheniensiũ ad bellum perculisset, magnifica spe ad nomen libertatis ac principatus erectam, Phocion illius verba dicebat esse cupresis similia, quæ sublimes quum sint perpulchræ, sed fructum non habent. Nihil potuit dici accommodatius in sermonem splendidè magnificéque pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimi compositoq; in pronum vertice procul egregium quiddam polliceri videtur, at vix vlla sterilior. Magnifica promissa, sed inania.

12 Cæterùm quum initia belli cessissent fœliciter, ac ciuitas ob secundum nuncium dijs sacrificans gratularetur: rogatus Phocion, an hęc ita gesta nollet: Hæc quidem, inquit gesta vellem, sed non illa decreta. Sentiens etiam in consulta consilia nonnunquam fœliciter cedere; id quoties accidit, gratulandum quidem esse Reipub. non tamen ideo non semper vtédum optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse protinus fidendum primis successibus, sed totius negotij euentũ declaraturum, quale fuisset ipsius consilium. Optima decernenda.

13 Quum Macedones irripuissét in Atticam, ac maritima illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ętate florentes: quorum multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusq; vt colle quodam occupato, ibi collocaret exercitũ: O Hercules, inquit, quàm multos video duces, milites verò per paucos. Notans iuuenilem temeritatem, quę duci pręire conaretur Militia officiũ.

quum

quum militis sit, non dare consilium, sed vbi postulat, bonam nauare operam. Attamen commisso prælio vicit,& Nicionem Macedonum ducem superauit. At non multo post tempore bello deuicti Athenienses ab Antipatro, accepere præsidium.

14 Quum verò Menillus præsidij Dux Phocioni pecunias dare vellet,indignatus Phocion dixit, nec illum Alexandro meliorem esse, & causam deteriorem ob quam nunc accepturus esset,quum tunc accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum.

Incorruptus animus.

15 Antipater dicere solebat,quũ duos haberet Athenis amicos, neque Phocioni vnquam persuasisse, vt acciperet, neque Domadem vnquam dando expleuisse. Hic erat Domades, qui valebat ex temporali dictione, quum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

16 Phocion Antipatro petenti, vt in gratiam suam faceret quiddam pugnans cum iustitia: Non potes,inquit, ò Antipater, Phocione simul & amico, & adulatore vti. Amicus obsecũdat, quousque patitur ęquum & honestum. Nec enim amicus ab amico quod iniustũ est, petere debet. Adulator autem ad quiduis obsequitur.

17 Quum populus Atheniensis flagitaret, vt Phocion copias in Bœotiam educeret, eamq; rem Phocion non fore è Repub. iudicaret, edixit, vt quotquot essent in ciuitate ab ephebis vsque ab sexagenarios se sequerentur. Hic reclamantibus senioribus, & ætatem excusantibus: Nihil,inquit,absurdi meo edicto continetur,quum ipse natus annos octoginta vna cum ip-

ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporarium multitudinis calorem retudit.

Post Antipatri obitum, quum Atheniensiũ resp. ad gubernationem popularem redijsset, Phocion in concione capitis dãnatus est. 18
Atq; huius quidem amici cæteri qui simul cũ illo damnati fuerant, flentes ducebantur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus obuius, post conuitia in faciem expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciens: Non hunc inquit, compescit aliquis indecorè se gerentem? Vir sanctissimus etiam moriturus publicæ disciplinæ curam habebat. De tam atroci contumelia questus non est, nec flagitauit vindictam aduersus eum, qui præter leges sęuiret in hominem damnatum, tantum cohiberi iussit exemplum bonis moribus aduersum, & immane facinus non aliud, quod indecentes mores appellauit. Patiẽtia

Ex his qui cum Phocione erant morituri: 19
quidam indignans complorabat sortem suam. Solatia
Quem ita consolatus est Phocion: Non tibi, in mortis.
quit, Euippe, siue vt quidam legunt Thurippe satis est cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, verùm etiam præclarè de Repub. meritus ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse cum Phocione innocente mori nocentem.

Deniq; quum illi poculum cicuta temperatum porrigeretur, percunctatus est quispiam, 20
si quid filio vellet dicere: nam is aderat: Ego Vindicta
inquit, tibi fili præcipio, atque etiam obsecro, odium.
nè quid ob huius rei memoriam Atheniensib. male velis. Cæteris morientibus præcipuum
sola-

solatium esse solet spes vindictæ: Huic illud curæ fuit, nè filius patris iniustam necem vlcisceretur: maluitq; illum in patriam, quàm in patrem seruare pietatem.

21 Amicitia. Nicocli petenti, vt sibi ante Phocionem venenum haurire liceret: Tametsi durum hoc, inquit, Phocion, tamen concedendum est ei cui nihil vnquam in vita negauit Phocion. Nicoclem inter amicos fidissimum vnicè adamarat, eiq; molestum erat videre illum morientem. Eam molestiam vt vitaret Nicocles, petebat, vt ipse prior biberet. Et hac in re commodauit amicos.

22 Quum bibissent omnes, solusq; Phocion superesset, consumpto ab alijs veneno, carnifex negabat se daturũ, nisi numerarentur duodecim drachmæ, tanti enim venire cicutæ vnciam. Phocion itaq; nè per illiu contentionem mora fieret morti, accito ad se quodam ex amicis Quando quidem, inquit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quæso, dato huic pretium.

23 Quum Demosthenes multa maledicta iaceret in Alexandrum, iam Thebis imminentem. Homerico versu ex Odysseæ, illum corripuit.

Σχέτλιε τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα, Id est, *Cur libet irritare virum miserandè ferocem.*

M. TVLLIVS CICERO.

1 Nobilitas virtute parta. M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dicterijs incesseretur, ab amicis admonitus, vt aliud sibi cognomen asciseeret, respondit, se

Cice-

Ciceronis nomen illustrius effectorum, quàm esset Catonum, Catulorum, aut Scaurorum. Nam hæ familiæ cum primis illustres erant apud Romanos, quum Tullius esset nouus hō. Cognomen autem iō patebat cauillis, quod à Cicere vilissimo legumine dictum videretur. Quasi verò non & Fabij à Fabis, & Lentuli à Lente cognomen habuisse viderentur. Parum illustris est, qui præter imagines & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimum autem nobilitatis genus est, quā sibi quisq; proprijs virtutibus conciliat. Nec fefellit M. Tullius: Ciceronis enim nomen hodie decantatius est, quàm trecenti Catuli aut Scauri, cum suis stemmatis, statuis, & imaginibus.

Quum poculum argenteum dijs dicaret, 2 prænomen, ac nomen literis signauit, sed pro Cicerone, ciceris figuram insculpsit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem. Cicer pro Cicerone.

Oratores qui inter dicendum vociferātur, 3 dicebat claudis esse simile, qui sic ad clamorem, vt illi ad equos confugerent. Hoc genus homines & hodie videre est, qui quum sentiunt se causa inferiores, ad furiosa iurgia cōfugiant, vt quod rationibus persuadere non possunt, improbitate metuque extorqueant. Clamosus Orator.

Quum Verres, qui filium habebat parum 4 pudicè flore ætatis vtentem, Ciceronem, vt parum virum, ac cinædum incesseret conuitijs: ignoras, inquit, quod liberis intra fores conuitiandum sit: significans hoc conuitium non in ipsum competere, sed in conuitiatoris filium. Parentū autem est obiurgare liberos, Salsè retortum.

 sed

ſed intra domeſticos parietes, nec ea conuitia ſunt eliminanda. Eliminat autem, qui alijs impingit quod ipſius domi committunt liberi.

5 Metello nepoti obijcienti, quòd Cicero teſtimonio ſuo plures occidiſset, quàm patrocinio ſeruaſset: Plus enim inquit, mihi fidei eſt, quàm eloquentiæ. Mira ſolertia conuitium retorſit in laudem. Siquidem in teſte ſpectatur fides, in patrono valet eloquentia.

Retortū in laudē cōuitiū.

6 Rurſum Metello percunctanti à Cicerone, quis ipſius eſset pater, nimirum ignobilitatem exprobrans: Ad iſtam inquit, percunctationē vt reſpondere ſit difficilius, mater efficit tua. Nam Metelli mater viuebat parum pudicè. Quin & ipſe Metellus matrem referens, leuior erat & inconſtans, & affectibus ſeruiens, Cicero conuitium à patre ad matrem tranſtulit. Tum enim incertus eſt pater, quum mater nō cum vno conſuetudinem habet.

Salsè retortum.

7 Idem Metellus quum Diodoro, quo rhetorices magiſtro fuerat vſus, defuncto, ſepulchro eius coruum lapideum impoſuiſset: Iuſtum, inquit Cicero, præmium retulit. Nam volare ipſum docuit, non dicere: notans Metelli leuitatem & inconſtantiam. Coruus auis eſt ἄμουσος:

Salsè.

8 Vatinium inimicum, & alioqui ſceleratum M. Tullius audierat obijſse diem: poſt quum audiſset illum viuere: Male pereat, inquit, qui male mentitus eſt: ſignificans Vatinium indignum, qui diutius viueret. Omne quidem mendacium malum, ſed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos viros in falſum gaudium coniecerat. Dictum tamen erat ambiguum,

guum, quod dici poterat & de illo quem mori nollet.

Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere, diceret, Non audio, hoc sermone negans se probare, quod dicebatur: Atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere, perforatas aures vt inde suspenderet annulos ac gemmas, quæ nunc collo, digitisq́; gestamus. Ea foramina quomodo fiant docet Celsus. 9

C. Popilius qui iurisperitus videri volebat, quum indoctus esset ac stupidus, citatus in cõtrouersia quadam testis, respondit, se nihil scire. Tum Cicero: Putas, inquit, fortassis te de iure interrogari? 10 Nihil scire.

Hortensius orator defensionis mercedem à Verre acceperat Sphingem argenteam. is quum M. Tullio obliquius quiddam & nuolutius loquuto dixisset, Non didici soluere ænigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota est fabula de mõstro Sphinge, quæ præmijs propositis edebat ænigmata: non soluentibus mors erat præmium. 11 Sphinx domi.

Quum Voconium fortè obuium haberet cum filiabus tribus insigniter deformibus, tacitè ad amicos dixit versiculum Græcum:
Φοίβου ποτ' οὐκ ἐῶντος ἔσπειρεν τέκνα. Id est, 12 Deformitas exprobrata.
Phœbo haud sinente hic seminauit liberos.

Sentiens illum inuito Apolline liberis operam dedisse, siue quòd Apollo pulcher à poetis fingitur, siue quòd oriente Sole fœtus existiment concipi feliciores.

Quum Faustus Syllæ filius, ob æris alieni magnitudinem supellectilem suam proscrip- 13 Locus ex

ambiguo verbi. sisset: Hanc, inquit, proscriptionem magis approbo, quàm paternam. Lusit ambiguo verbi. Proscribuntur res, quæ in auctione venum exponuntur, & præscribuntur homines, à quouis iugulandi quo crudelissimo genere Sylla quamplurimos ciues proscripserat.

Pompeio ac Cæsare inter se diffidentibus Cicero, quem fugiam, inquit, scio: quem sequ r, nescio: sentiens ambos non pro Reip. libertate, sed pro principatu dimicare.

14 Neutra per placet. Pomp io vitio dabat quòd ciuitate deserta Themistoclem potius, quàm Periclem fuisset imitatus, quum illis res nequaquam pares essent, his essent. Themistocles enim fugit ad Persas, Pericles mansit Athenis:

15 Quum ad Pompeium venisset, ac venisse peniteret, rogatus vbi Pisonem generum reliquisset: Apud tuum, inquit, socerum, Cæsarē designans. Perinde quasi notatus es et Cicero, quod à genero suo disiūctus esset, retaxauit illum quod ipse cū suo socero bellū gereret.

16 Argutè. Quum quidā à Cæsare ad Pōpeium transfugiens, diceret, se festinandi studio equū reliquisse, Cicero dixit, illum melius de equo, quā de se statuisse: sentiens longè rectius facturum fuisse, si & ipse mansisset apud Cæsarem.

18 Interpretatio. Cuidam nuncianti, Cæsaris amicos esse tristes: Hoc dicis, inqu t, illos Cæsari malè cogitare. irrisit adulantē, nunciū, quasi Cæsariani rebus suis diffiderēt, metuerentq; Pompeium.

Post Pharsalicum conflictum quū fugisset

19 Bellū cū graculis. Pompeius, Nonius quidam dicebat septem adhuc aquilas superesse, proinde bono animo essent hortabatur: Rectè, inquit Cicero, hortareris

tareris, si nobis cum graculis bellũ esset. At ille aquilas dixit vela Romana aquilis insignita.

Quum Cæsar rerum potitus Põpeij statuas deiectas honorificè reposuit: Cæsar, inquit Cicero, dum Pompeij statuas reponit, suas stabilit: sentiens illum hoc non in Pompeij gratiam facere, sed vt sibi clementiæ simulatione fauorem apud ciues conciliaret, atque hoc pacto suum regnum constabiliret. 20 Clementia simulata.

Quum Cicero in Pompeij castra venisset, dicentibus, Sero venisti: Minimè, inquit, sero nam nihil hic adhuc parati video. Allusit ad eos, qui sero veniunt ad conuiuium. Iocus est ex ambiguo. sero venit, qui tardè venit, & sero qui post tempus. 21 Nihil parati.

Quum Pompeius Gallum quendam, quod ad ipsum à Cæsare transfugerat, ciuitate Romana donasset: Hominem, inquit, bellum, qui Gallis ciuitatem promittit alienam, quum nostram non possit reddere. 22 Apertũ conuitiũ.

Post Cæsaris victoriam interrogatus Cicero, cur in electione partium errasset: præcinctura, inquit, me fefellit: sentiens se non sperasse victoriam à molli & effœminato, in statione enim Cæsar toga præcingebatur, vt laciniam trahẽs mollium in morem incederet: vnde Sylla Pompeium admonere solebat caueret à puero male præcincto. 23 Malè præcinctus.

Idem apud Damasippum cœnatus, quum conuiuator mediocrè vinum apposuisset, idque conuiuis à vetustate cupiens commendare diceret Bibite Falernum hoc, quadraginta annorum est: Bene, inquit, fert ætatem. Hoc modo de homine loqui solemus, cuius formæ 24 Vinum vetus.

viribusque non multum detrahit ætas. At ridiculum erat vinum ab immodica vetustate commendare.

25 Quum Lentulum generum suum exiguę staturæ hominem prælongo gladio videret accinctum: Quis, inquit, alligauit generum meum gladio? Videbatur homo gladio alligatus, non gladius homini.

Nulla ꝓportio.

26 Quum Q. fratris clypeatam imaginem in prouincia quàm is rexerat ingentibus lineamentis à capite vsque ad pectus ex more vidisset: Frater, inquit, meus, dimidius maior est, quàm totus? Erat enim Quintus pusillæ staturæ.

In pusillum.

27 Quum Tullia Ciceronis filia concitatius incederet quàm deceret fœminam, contra Piso gener lentiùs quàm deceret virum, ambos eodem dicto taxauit, filia pręsente genero dicés: Ambula vt vir.

Incessus decorus.

28 In Vatinium qui paucis diebus consul fuit ita iocatus est, Vatinij anno magnum ostentũ fuit, quod eo Consule nec bruma, nec ver, nec æstas, nec autumnus fuisset. Nam his horis annus totus distinguitur, quarum vnaquæque tres méses occupat. Nescio an hoc ipsum sit, quòd aliter refert Pollio in Marino tyranno. Consul qui sex meridianis horis consul fuerat, ioco Ciceronis aspersus est: Consulé habuimus tam seuerum tamq; censorium, vt in eius magistratu nemo pransus sit, nemo cœnauerit, nemo dormierit: nisi fortè videtur hoc magis ad Caninium Reuilum pertinere.

29 Rursus expostulanti Vatinio, quòd Cicero grauatus esset ipsum languentem inuisere. Volebam,

Vatinius in Ciceronis.

lebam, inquit, in tuo Consulatu venire, sed
mox nox occupauit, Hæc talio videri pote-
rat. Nam antea Vatinius Ciceronem glorian-
tem, quod ipsum respub. suis humeris repor-
tasset, ita taxarat, Vnde ergo tibi varices? Va-
rices enim non sedentium, sed stantium aut
ambulantium crura solent occupare.

Caninius Reuilus vnico tantum die consul 30
fuit: is rostra quum ascendisset pariter & ho- Consulatus breuis.
norem iniјt Consulatus & peierauit In quem
ferrur illud Ciceronis, λυγονώρητος est Caniniu
Consul. In eundem iecit llud, Hoc consequu-
tus est Reuilus, vt quæreretur quibus Consu-
libus Consul fuerit. Solet enim annorum nu-
merus Consulum nominibus designari Reui-
lus autem & Consul fuit, nec vllum habebat
annum. Rursus illud, Vigilantem habemus
Consulem, qui toto Consulatu suo somnum
non vidit.

C. Cæsar multos in senatum legerat eo or- 31
dine indignos, & in his Laberium ex equite Ro Duab. sedere sellis.
mano mimum Hic quum in senatu M. Tulliū
præteriret, sedem quærens: Recepissem, in-
quit Cicero te, nisi angustè sederem. Simul
& illum respuens, & in nouum Senatum ioca-
tus cuius numerū Cæsar supra quàm fas erat,
auxerat. Nec hoc dicterium inultum tulit La
berius Demiror, inquit, si sedes angustè qui so
leas duobus sedere sellis; obijciēs illi leuita-
tem, quòd lubricæ fidei nunc his, nunc illis
partibus adhæreret.

Idem quum ab hospite suo P. Manlio roga- 32
retur, vt decurionatum priuigno ipsius expe- Obliqui iocus,
diret, assistente frequentia ciuium, dixit, Si ius

PHOCION ATHENIENSIS.

1 Primùm igitur accipe Phocionem Atheniẽ
Senten- fem genere, ſed Lacedæmonium & morum in-
tioſa bre tegritate, & orationis breuiloquentia. Socra-
uiloquẽ tem in hoc referebat, quod nunquam viſus eſt
tia. cuiquam neque flere, neq; ridere. Tanta erat animi conſtantia. Huic in concione ſedenti, quidã dixit: Videre cogitabundus ò Phocion: Rectè, inquit, coniectas. Cogito enim ſi quid queam detrahere his, quæ dicturus ſum apud Athenienſes. Alij ſoliciti ſunt, vt quàm plurima dicant, quò videantur diſerti: illi diuerſa erat cura, nimirum vt quæ ad rem faciebant, verbis quàm pauciſſimis complecteretur.

2 Quum oraculum proditum eſset Athenienſibus, in ea ciuitate vnum eſse virum, qui cunctorum ſententijs aduerſaretur, ac populus vociferans iuberet illum inquiri, Phocion ſemet
Vulgi ni prodidit, dicens: Ego ſum ille, quem deſignat
hil ſanũ. oraculum Nam vni nihil placet omnium, quæ vulgus vel facit, vel dicit. Quid hic primùm admireris, impauidum ne viri animum, an clementiam, qui non paſsus ſit ſuſpicionem ad innocentem aliquem deuolui, an ſingularem ſapientiam, qua perſpexit incond tam multitudinem, quoniam affectibus agitur, nihil ſani nec agere, nec loqui;

3 Quodam die orationem habens apud Athenienſem populum, placebat omnibus, quumque videret ob omnibus pariter ſermonem approbari, conuerſus ad amicos: Quid, inquit, Num mali quippiam dixi imprudens? Adeo

per-

persuasum habebat, nihil placere vulgo, quod è recto iudicio proficiscitur.

Quum Athenienses ad sacrificium, quod apparabant ex more peterent à ciuibus, vt conferrent aliquid, ac cæteris conferentibus, frequenter esset appellatus Pocion: Puderet, inquit, si vobis adderem, & huic nihil redderem ostenso creditore. 4

Demostheni rhetori dicenti Occident te Phocion Athenienses, si quando cœperint insanire; hunc in modum respondit: Me quidē, si insanire inceperint: at te, si ad sanam mentem redierint. Demosthenes enim pleraq; ad gratiam apud populum loquebatur, & blanda potius quàm salubria. 5

Pulchrè, retortū.

Quum Aristogiton calumniator iam condē natus in carcere moriturus esset, rogaretque Pocionem, vt se inuiseret, amicis non sinentibus vt ad hominem iret: Et vbi quis, inquit libentibus Aristogitoni loquatur? Amicorum argumentum, argutissime torsit in diuersum significans se non ire, vt sceleroso patrocinaretur, sed vt eius merita calamitate frueretur. 6

Malos inuisere in carcere, iucundū

Quum Bizantijs irascerentur Athenienses, quòd Charetem, qui cum exercitu in subsidium suæ ciuitatis missus esset aduersus Philippum noluissent recipere: ac Phocion dixisset, non esse irascendum socijs diffidentibus, sed ducibus, quibus fides non haberetur: ipse dux electus est: atq; ipsi fidentibus Byzantijs effecit, vt Philippus re infecta discederet. Diffidentiam Byzantiorum in Charetem ducem reiecit, qui talis erat, vt non videretur tutum sese illius fidei committere. Prudentiæ est in- 7

fido diffidere. At Phocioni probatæ opinionis viro, non dubitarunt sese credere.

8 Alexander Macedonum rex centum talenta dono miserat Phocioni: is verò percunctatus est eos qui pecuniam adferebant, quid ita, quũ essent Athenienses permulti, sibi vni illa mitteret Alexander: illis respondentibus, Quoniam vnum te iudicat virum & honestũ & bonum: Ergo sinat, inquit, me talem & haberi & esse. Vt scitè arreptum ab illis argumentum torsit ad occasionem recusandi muneris. Iam quis hic non admiretur incorrupti pectoris synceritatem? pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat illos, qui cum Rempubl. administrarent, tamen à capiundis muneribus non temperant, nec bonos esse viros, nec tales haberi debere.

Corruptela munerum.

9 Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi triremes exhiberi, nec populus nominatim flagitaret adesse Phocionem, vt quid consuleret proferret, Surgens, inquit: Consulo igitur, vt aut armis superetis eos, aut superantium amici sitis, Compendio suasit nihil Alexandro negandum, nisi confiderent se iratum posse armis opprimere. Quibus si ille videretur superior non esse prouocandum animosum iuuenem, & repulsæ impatientissimum,

Idẽ faciẽdũ erat de Turcis.

10 Rumor incerto autore obortus de morte Alexandri, moxque rhetores prosilierunt, hortantes ne cunctarentur, sed illico bellum susciperent. Phocion expectare iussit, donec certius aliquid cognosceretur: Nam si, inquit, ho-

Præcipitatum cõsilium.

hodie mortuus est, & cras & perēdie mortuus erit. Grauiter oratorum præcipitem temeritatem coercuit.

11 Quum Leosthenes ciuitatem Atheniensiū ad bellum perculisset, magnificis spe ad nomen libertatis ac principatus erectam, Phocion illius verba dicebat esse cupresis similia, quæ sublimes quum sint perpulchræ, sed fructum non habent. Nihil potuit dici accommodatius in sermonem splendidè magnificéque pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimi compositoq; in pronum vertice procul egregium quiddam polliceri videtur, at vix vlla ste ilior. Magnifica promissa, sed inania.

12 Cæterùm quum initia belli cessissent fœliciter, ac ciuitas ob secundum nuncium dijs sacrificans gratararetur: rogatus Phocion, an hęc ita gesta nollet: Hæc quidem, inquit gesta vellem, sed non illa decreta. Sentiens etiam in consulta consilia nonnunquam fœliciter cedere; id quoties accidit, gratulandam quidem esse Reipub. non tamen ideo non semper vtédum optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse protinus fidendum primis successibus, sed totius negotij euentū declaraturum, quale fuisset ipsius consilium. Optima decernenda.

13 Quum Macedones irripuissét in Atticam, ac maritima illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ętate florentes. quorum multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusq; vt colle quodam occupato, ibi collocaret exercitū: O Hercules, inquit, quàm multos video duces, milites verò per paucos. Notans iuuenilem temeritatem, quę duci pręire conaretur Militia officiū.

quum

quum militis sit, non dare consilium, sed vbi postulat, bonam nauare operam. Attamen commisso prælio vicit,& Nicionem Macedonum ducem superauit. At non multo post tempore bello deuicti Athenienses ab Antipatro, accepere præsidium.

14 Quum verò Menillus præsidij Dux Phocioni pecunias dare vellet,indignatus Phocion dixit, nec illum Alexandro meliorem esse, & causam deteriorem ob quam nunc accepturus esset,quum tunc accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum.

Incorruptus animus.

15 Antipater dicere solebat,quũ duos haberet Athenis amicos, neque Phocioni vnquam persuasisse, vt acciperet, neque Domadem vnquam dando expleuisse. Hic erat Domades, qui valebat ex temperali dictione, quum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

16 Phocion Antipatro petenti, vt in gratiam suam faceret quiddam pugnans cum iustitia: Non potes,inquit, ò Antipater, Phocione simul & amico, & adulatore vti. Amicus obsecũdat, quousque patitur æquum & honestum. Nec enim amicus ab amico quod iniustũ est, petere debet. Adulator autem ad quiduis obsequitur.

17 Quum populus Atheniensis flagitaret, vt Phocion copias in Bœotiam educeret, eamq; rem Phocion non fore è Repub. iudicaret, edixit, vt quotquot essent in ciuitate ab ephebis vsque ab sexagenarios se sequerentur. Hic reclamantibus senioribus, & ætatem excusantibus: Nihil,inquit,absurdi meo edicto continetur,quũm ipse natus annos octoginta vna cum

ip-

ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporarium multitudinis calorem retudit.

Post Antipatri obitum, quum Atheniensiũ respub. ad gubernationem popularem redijsset, Phocion in concione capitis dãnatus est. Atq; huius quidem amici cæteri qui simul cũ illo damnati fuerant, flentes ducebantur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus obuius, post conuitia in faciem expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciens: Non hunc inquit, compescit aliquis indecorè se gerentem? Vir sanctissimus etiam moriturus publicæ disciplinæ curam habebat. De tam atroci contumelia questus non est, nec flagitauit vindictam aduersus eum, qui præter leges sæuiret in hominem damnatum, tantum cohiberi iussit exemplum bonis moribus aduersum, & immane facinus non aliud, quod indecentes mores appellauit. 18

Patiẽtia.

Ex his qui cum Phocione erant morituri: quidam indignans complorabat sortem suam. Quem ita consolatus est Phocion: Non tibi, inquit, Euippe, siue vt quidam legunt Thurippe satis est cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, verùm etiam præclarè de Repub. meritus ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse cum Phocione innocente mori nocentem. 19

Solatiũ mortis.

Deniq; quum illi poculum cicuta temperatum porrigeretur, percunctatus est quispiam, si quid filio vellet dicere: nam is aderat: Ego inquit, tibi fili præcipio, atque etiam obsecro, nè quid ob huius rei memoriam Atheniensib. male velis. Cæteris morientibus præcipuum 20

Vindictæ odium.

sola-

solatium esse solet spes vindictæ: Huic illud curæ fuit, nè filius patris iniustam necem vlcisceretur: maluitq; illum in patriam, quàm in patrem seruare pietatem.

21 Amicitia. Nicocli petenti, vt sibi ante Phocionem venenum haurire liceret: Tametsi durum hoc, inquit, Phocion, tamen concedendum est ei cui nihil vnquam in vita negauit Phocion. Nicoclem inter amicos fidissimum vnicè adamarat, eiq; molestum erat videre illum morientem. Eam molestiam vt vitaret Nicocles, petebat, vt ipse prior biberet. Et hac in re commodauit amicos.

22 Quum bibissent omnes, solusq; Phocion superesset, consumpto ab alijs veneno, carnifex negabat se daturũ, nisi numerarentur duodecim drachmæ, tanti enim venire cicutæ vnciam. Phocion itaq; nè per illius contentionem mora fieret morti, accito ad se quodam ex amicis Quando quidem, inquit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quæso, dato huic pretium.

23 Quum Demosthenes multa maledicta iaceret in Alexandrum, iam Thebis imminentem, Homerico versu ex Odysseæ ω, illum corripuit.

Σχέτλιε τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα, Id est, *Cur libet irritare virum miserande ferocem.*

M. TVLLIVS CICERO.

I Nobilitas virtute parta. M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dicterijs incesseretur, ab amicis admonitus, vt aliud sibi cognomen ascisceret, respondit, se

Ciceronis nomen illustrius eff. cturum, quàm esset Catonum, Catulorum, aut Scaurorum. Nam hæ familiæ cumprimis illustres erant apud Romanos, quum Tullius esset nouus hõ. Cognomen autem iõ patebat cauillis, quod à Cicere vilissimo legumine dictum videretur. Quasi verò non & Fabij à Fabis, & Lentuli à Lente cognomen habuisse viderentur. Parum illustris est, qui præter imagines & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimum autem nobilitatis genus est, quã sibi quisq; proprijs virtutibus conciliat. Nec se fellit M. Tullius: Ciceronis enim nomen hodie decantatius est, quàm trecenti Catuli aut Scauri, cum suis stemmatis, statuis, & imaginibus.

Quum poculum argenteum dijs dicaret, prænomen, ac nomen literis signauit, sed pro Cicerone, ciceris figuram insculpsit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem. 2 Cicer pro Cicerone.

Oratores qui inter dicendum vociferãtur, dicebat claudis esse similes, qui sic ad clamorem, vt illi ad equos confugerent. Hoc genus homines & hodie videre est, qui quum sentiunt se causa inferiores, ad furiosa iurgia cõfugiant, vt quod rationibus persuadere non possunt, improbitate metuq́ue extorqueant. 3 Clamosus Orator.

Quum Verres, qui filium habebat parum pudicè flore ætatis vtentem, Ciceronem, vt parum virum, ac cinædum incesseret conuitijs: ignoras, inquit, quod liberis intra fores conuitiandum sit: significans hoc conuitium non in ipsum competere, sed in conuitiatoris filium. Parentũ autem est obiurgare liberos, 4 Salsè retortum.

ſed intra domeſticos parietes, nec ea conuitia ſunt eliminanda. Eliminat autem, qui alijs impingit quod ipſius domi committunt liberi.

5 Metello nepoti obijcienti, quòd Cicero teſtimonio ſuo plures occidiſset, quàm patrocinio ſeruaſset: Plus enim inquit, mihi fidei eſt, quàm eloquentiæ. Mira ſolertia conuitium retorſit in laudem. Siquidem in teſte ſpectatur fides, in patrono valet eloquentia.

Retortũ in laudẽ cõuitiũ.

6 Rurſum Metello percunctanti à Cicerone, quis ipſius eſset pater, nimirum ignobilitatem exprobrans: Ad iſtam inquit, percunctationẽ vt reſpondere ſit difficilius, mater efficit tua. Nam Metelli mater viuebat parum pudicè. Quin & ipſe Metellus matrem referens, leuior erat & i. conſtans, & affectibus ſeruiens, Cicero conuitium à patre ad matrem tranſtulit. Tum enim incertus eſt pater, quum mater nõ cum vno conſuetudinem habet.

Salsè retortum.

7 Idem Metellus quum Diodoro, quo rhetorices magiſtro fuerat vſus, defuncto, ſepulchro eius coruum lapideum impoſuiſset: Iuſtum, inquit Cicero, præmium retulit. Nam volare ipſum docuit, non dicere: notans Metelli leuitatem & inconſtantiam. Coruus auis eſt ἄμουσος:

Salsè.

8 Vatinium inimicum, & alioqui ſceleratum M Tullius audierat obijſse diem: poſt quum audiſset illum viuere: Male pereat, inquit, qui male mentitus eſt: ſignificans Vatinium indignum, qui diutius viueret. Omne quidem mendacium malum, ſed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos viros in falſum gaudium coniecerat. Dictum tamen erat ambiguum,

guum, quod dici poterat & de illo quem mori nollet.

Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere, diceret, Non audio: hoc sermone negans se probare, quod dicebatur: Atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere, perforatas aures vt inde suspenderet annulos ac gemmas, quæ nunc collo, digitisq; gestamus. Ea foramina quomodo fiant docet Celsus. 9

C. Popilius qui iurisperitus videri volebat, quum indoctus esset ac stupidus, citatus in cōtrouersia quadam testis, respondit, se nihil scire. Tum Cicero: Putas, inquit, fortassis te de iure interrogari? 10 Nihil scire.

Hortensius orator defensionis mercedem à Verre acceperat Sphingem argenteam. is quum M. Tullio obliquius quiddam & nuolutius loquuto dixisset, Non didici soluere ænigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota est fabula de mōstro Sphinge, quæ præmijs propositis edebat ænigmata: non soluentibus mors erat præmium. 11 Sphinx domi.

Quum Voconium fortè obuium haberet cum filiabus tribus insigniter deformibus, tacitè ad amicos dixit versiculum Græcum: 12 Deformitas exprobrata.

φοῖβου ποτ' οὐκ ἐῶντος ἔσπειρεν τέκνα. Id est,

Phœbo haud sinente hic seminauit liberos.

Sentiens illum inuito Apolline liberis operam dedisse, siue quòd Apollo pulcher à poetis fingitur, siue quòd oriente Sole fœtus existiment concipi fęliciores.

Quum Faustus Syllæ filius, ob æris alieni magnitudinem supellectilem suam proscrip- 13 Locus ex

ambiguo verbi. sisset: Hanc, inquit, proscriptionem magis approbo, quàm paternam. Lusit ambiguo verbi. Proscribuntur res, quæ in auctione venum exponuntur, & præscribuntur homines, à quouis iugulandi quo crudelissimo genere Sylla quamplurimos ciues proscripserat.

Pompeio ac Cæsare inter se diffidentibus Cicero, quem fugiam, inquit, scio: quem sequar, nescio: sentiens ambos non pro Reip. libertate, sed pro principatu dimicare.

14 Neutra per placeet. Pompeio vitio dabat quòd ciuitate deserta Themistoclem potius, quàm Periclem fuisset imitatus, quum illis res nequaquam pares essent, his essent. Themistocles enim fugit ad Persas, Pericles mansit Athenis:

15 Quum ad Pompeium venisset, ac venisse peniteret, rogatus vbi Pisonem generum reliquisset: Apud tuum, inquit, socerum, Cæsarē designans. Perinde quasi notatus esset Cicero, quod à genero suo disiūctus esset, retaxauit illum quod ipse cū suo socero bellū gereret.

16 Argutè. Quum quidā à Cæsare ad Pōpeium transfugiens, diceret, se festinandi studio equū reliquisse, Cicero dixit, illum melius de equo, quā de se statuisse: sentiens longè rectius factum fuisse, si & ipse mansisset apud Cæsarem.

18 Interpretatio. Cuidam nuncianti, Cæsaris amicos esse tristes: Hoc dicis, inquit, illos Cæsari malè cogitare. irrisit adulantē, nunciū, quasi Cæsariani rebus suis diffiderēt, metuerentq; Pompeium.

Post Pharsalicum conflictum quū fugisset

19 Bellū cū graculis. Pompeius, Nonius quidam dicebat septem adhuc aquilas superesse, proinde bono animo essent hortabatur: Rectè, inquit Cicero, hortareris

tareris

taretis, si nobis cum graculis bellū esset. At ille aquilas dixit vela Romana aquilis insignita.

Quum Cæsar rerum potitus Pōpeij statuas deiectas honorificè reposuit: Cæsar, inquit Cicero, dum Pompeij statuas reponit, suas stabilit: sentiens illum hoc non in Pompeij gratiam facere, sed vt sibi clementiæ simulatione fauorem apud ciues conciliaret, atque hoc pacto suum regnum constabiliret. 20 Clementia simulata.

Quum Cicero in Pompeij castra venisset, dicentibus, Sero venisti: Minimè, inquit, sero nam nihil hic adhuc parati video. Allusit ad eos, qui sero veniunt ad conuiuium. Iocus est ex ambiguo. sero venit, qui tardè venit, & sero qui post tempus. 21 Nihil parati.

Quum Pompeius Gallum quendam, quod ad ipsum à Cæsare transfugerat, ciuitate Romana donasset: Hominem, inquit, bellum, qui Gallis ciuitatem promittit alienam, quum nostram non possit reddere. 22 Apertū conuitiū

Post Cæsaris victoriam interrogatus Cicero, cur in electione partium errasset: præcinctura, inquit, me fefellit: sentiens se non sperasse victoriam à molli & effœminato, in statione enim Cæsar toga præcingebatur, vt laciniam trahēs mollium in morem incederet: vnde Sylla Pompeium admonere solebat caueret à puero male præcincto. 23 Malè præcinctus.

Idem apud Damasippum cœnatus, quum conuiuator mediocrè vinum apposuisset, idque conuiuis à vetustate cupiens commendare diceret Bibite Falernum hoc, quadraginta annorum est: Bene, inquit, fert ætatem. Hoc modo de homine loqui solemus, cuius formæ 24 Vinum vetus.

lebam, inquit, in tuo Consulatu venire, sed mox nox occupauit, Hæc talio videri poterat. Nam antea Vatinius Ciceronem gloriantem, quod ipsum respub. suis humeris reportasset, ita taxarat, Vnde ergo tibi varices? Varices enim non sedentium, sed stantium aut ambulantium crura solent occupare.

Caninius Reuilus vnico tantum die consul 30
fuit: is rostra quum ascendisset pariter & ho- Consula
norem iniјt Consulatus & peierauit In quem tus bre-
ferrur illud Ciceronis, λυγονώρητος est Caniniu uis.
Consul. In eundem iecit illud, Hoc consequutus est Reuilus, vt quæreretur quibus Consulibus Consul fuerit. Solet enim annorum numerus Consulum nominibus designari. Reuilus autem & Consul fuit, nec vllum habebat annum. Rursus illud, Vigilantem habemus Consulem, qui toto Consulatu suo somnum non vidit.

C. Cæsar multos in senatum legerat eo or- 31
dine indignos, & in his Laberium ex equite Ro Duab. se-
mano mimum Hic quum in senatu M. Tulliũ dere sel-
præteriret, sedem quærens: Recepissem, in- uis.
quit Cicero te, nisi anguste sederem. Simul & illum respuens, & in nouum Senatum iocatus cuius numerũ Cæsar supra quàm fas erat, auxerat. Nec hoc dicterium inultum tulit Laberius Demiror, inquit, si sedes auguste qui soleas duobus sedere sellis; obijciẽs illi leuitatem, quòd lubricæ fidei nunc his, nunc illis partibus adhæreret.

Idem quum ab hospite suo P. Manlio roga- 32
retur, vt decurionatum priuigno ipsius expe- Obliqu
diret, assistente frequentia ciuium, dixit, Si ius iocus,

habebit Pompeius, difficile est. Cæsaris in legendo Senatum notans facilitatem.

33 Ab Androne quodam Laodiceno salutatus quum aduentus causam percunctatus intellexisset, illum pro patria libertate legatum ad Cæsarem venisse, Græcis verbis expressit publicã seruitutẽ ἐὰν ἐπιτύχῃς καὶ περὶ ἡμῶν πρέσβευσον, id est impetras, etiam pro nobis legatus esto, siue pro nobis orator.

Libertas oppressa

34 Quum M. Lepidus in Senatu dixisset, Patribus conscriptis, ne dicam circumscriptis: Ego, inquit Cicero, non tanti fecissem, ὁμοιόπτωτον. Affectauit Lepidus schema vocum simili ter desinentium, quod rhetores ὁμοιόπτωτον vocant. At satius erat schema perdere, quàm Senatum offendere: quanquam in his verbis non tantum est ὁμοιόπτωτον, verùm etiam προσονομασία, schema priore iucundius.

Schema maleaffectatum.

35 Quum quidam candidatus, qui coquo patre natus credebatur, coram Cicerone suffragium ab alio peteret. Ego quoq;, inquit, tibi fauebo. Ex quo colligitur coce à coco, & quoque contra iunctionem aut eodem aut simillimo fuisse sono,

Iocus ex similitudine vocis.

36 Quum accusator Milonis ex argumento tẽporis colligens, Clodio à Milone structas insidias, subinde rogaret quo tempore occisus esset Clodius. Cicero respondit, Sero voce ancipiti significans è Repub. fuisse futurum, si Clodius multò antè fuisset interfectus.

Seriè.

37 Cicero nũciata morte Vatinij, quũ eius rumoris parũ certus esset autor Interĩ, inquit, vsura fruar: sentiens se temporario gaudio de morte Vatinij fruiturũ, quẽadmodũ qui pecuniã mutuo

accepit, ad tempus ea perinde ac sua fruitur.

M. Cælium melius objicientē crimina quā defendētem, bonam dextrā malā sinistram habere dixit: huc alludens quòd in pugna dextra gladium tenemus, sinistra clypeum: gladio ferimus, clypeo defendimus. 38 Gaudiū tēperariū

Iulium Curtium quò iunior videretur, multa de annis ætatis suæ mentientem, ita redarguit: Ergo, inquit, quum vnà declamabamus, non eras natus. 39

Fabiæ Dolabellæ dicenti, se triginta annos habere, Verum est, inquit: Nam hoc iam viginti annis audio. Volebat illa iunior videri quàm erat. Itaque Cicero elusit illam simulata assensione, significans interim illam esse quinquagenariam. 40 Assensio simulata

Obiurgātibus quod hō sexagen. puellā virginē duxisset, Cras, inquit, mulier erit. Iocans hoc probrū mox eluendum. Nam postridie nō poterat obijci, quod virginis esset sponsus. 41 Virgo mulier.

Idem in Curionem semper ab ætate sumentem orationis exordium, ita lusit, vt diceret, illum quotidie facilius habere procemium, videlicet ætate in dies magis ingrauescente. 42 Exordiū ab ætate.

Rursus in Vatinium qui quum pedib æger esset, volebat tamen videri commodioris valetudinis factus, dicebatque iam se bina millia passuum ambulare, Dies enim, inquit, longiores sunt. Hoc Fabius tribuit Ciceroni, Macrobius Augusto. Narratur & hodie quiddam non minus facetū, si modò accederet vetustatis commendatio. Miles quidam in conuiuio iactabat sibi balistam esse, quæ iaculum excuteret ad spatium nulli credibile. Reclamantibus 43 Podagra

bus

bus conuiuis omnibus, affirmabat famulum suum id vidisse factum. Accersito famulo per cunctatus est illum, an non ipse vidisset, quod narraret. Tum famulus, Verum, inquit, narras here, sed tum vento secundo miseras sagittã.

44 Vatiniũ. Cicero audito falso rumore de Vatinij morte, quum Ouinium l bertum eius interrogasset, Rectè ne omnia: atq; ille respondisset rectè, Mortuus est, inquit? Significans non omnia rectè habere si ille viueret.

45 Ab inexpectato. Idem quum testis, Sexti Annalis reum legisset, & instaret identidem accusator rei, Dic Marce Tulli, si quid potes de Sexto Annali: protinus recitare cępit versus ex Ennij sexto Annalium libro, Qui potes ingentis causas éuoluerè belli. Scripsit enim Ennius Annales, & accusator dicebatur Sextus Annalis.

Rursus in Accium hominem callidum & versutum, quum is in causa quadam suspectus esset, senarium ex vetusto quopiam poeta torsit. Nisi qua Vlysses rate euasit Laertius. Vlysses vafer naui & Charybdin & Scyllam euasit, sic Accius astutia sua è iudicij periculo elapsus erat.

46 Versus detort⁹. Similiter lusit in quendam, qui quum prius habitus esset stultissimus, post adeptam hæreditatem primus rogabatur sententiam. Cuius, inquit, hæreditas, quam vocant sapientiam? In ver u pro facilitas mutauit hæreditas. Apud poetam enim versus sic habet, Cuius facilitas quàm vocant sapientiam Significauit autem hæreditatem illi pro sapientia contigisse, & ob hæreditatem iam habitum sapientem.

Quum mater M. Bruti Seruilia preciosum ære paruo fundum abstulisset à Cæsare, qui bona ciuium subijciebat hastæ, ita iocatus est Cicero: Et quidem, inquit, quò melius emptũ sciatis, emit hunc fundum: Seruilia tertia deducta, Seruiliæ autem filia dicebatur Iunia Tertia, eademque C. Confidij vxor, lasciuiente dictatore tam in matrem quàm in filiam. Ex ambiguo iocatus est Cicero: potuit enim intelligi tertia pars precij detracta. Deducitur autem vxor, aut scortum. 47 Tertia deducta.

Idem ænigmate lusit in matrem Hetori, quam Fonteius accusabat dicens, eam dum viueret ludum, mortuam magistro habuisse: Notans quod dum viueret infames ad eam fœminæ commeare solent post mortem eius bonę veniebant. Sermo videbatur & absurdus & præposterus. Nam qui ludos habent, ipsi magistri sunt, & discipulos habent. Magistri autem dicuntur non solùm qui docent, verumetiam qui regunt. 49 Salsè.

In nomen Verris iocatus est, quasi sic dictus esset, quòd omnia verreret hoc est, nihil reliqui faceret homo furax. Quo genere iocandi quidam furem pro Tullio Tollium dixit: nec defuerunt qui pro Tyberio dixere Biberium. 50 Iocus ex nomine.

De C. Cæsare dicere solebat, Quoties huius astutiam & ambitionem video sub humanitatis specie latitantem, metuo Reipub. tyrannum. Rursus quum comas molliter fluentes, & ipsum, vno digito scalpenté caput intueor, vix animum inducere possum, vt tantum facinus animo concipiam. 51 Ingeniũ varium.

Idem

52 Idem obijcientibus quòd à reo pecuniam accepisset, qua magnificas quasdam ædes esset empturus: Fatebor, inquit accepisse me, si em ro. Eas quum esset mercatus, exprobrantibus vanitatem. An nescitis, inquit, boni patrisfamilias esse, dissimulare si quid constituerit emere.

Mendaciũ elusum.

53 Ciceroni cum Crasso simultas erat Quum igitur alter è Crassi filijs non dissimilis cuidam nomine Digno, atque hinc populi suspitio in Crassi vxorem, quasi cum Digno, rem habuisset: in Senatu præclarum habuisset orationem rogatus Cicero qualis ei videretur: Dignus, inquit Crasso, rectè alludens ad nomen Digni. Iocus lepidior est, si more Græcorum dicas, Dignus Crassi, vt intelligas duos esse Crassos alterum adulterum, alterum illi similem Crassi filium.

Iocus ex nomine.

54 Cicero Munatio reo patrocinatus fuerat, atque ille absolutus. Post quum Munatius Sabinum Ciceronis amicum reum perageret: iratus Cicero exprobrauit illi beneficium, An tu, inquit, Munati illud iudicium tua opera effugisti, an potius mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?

Eloquentia victor non cã.

55 Quum Marcum Crassum pro rostris laudasset, magno populi applausu, & eundem post ex eodem loco acribus conuitijs incessere, Quid, inquit Crassus, an non me nuper ex hoc ipso loco laudasti? Laudaui, inquit, sed exercendi gratia argumentum infame declamans. Solent enim rhetores tractare materias ἀδόξους, velut quum laudant Busyridem, aut febrim quartanam, aut ingratitudinem.

Ex eodẽ ore ftigidũ & calidum.

Idem

Idem quum Crassus dixisset, Neminem Crassorum Romæ vixisse diutius annis sexaginta, deinde pœnitens eius sermonis diceret, Quid mihi accidit, vt hoc dicam. M. Tullius: Sciebas, inquit, Romanos hoc libenter audituros, & ista via venisti ad rempub gubernandum: duo significans, & Crassorum nomen inuisum esse Romanis, & illum non virtute, sed blandiendo prouectum ad honores. 56 Acerbè.

Crasso dicente, Stoicorum esse dogma, virum bonum esse diuitem: Vide, inquit Cicero, nè magis hoc sentiant, sapientis esse omnia. Tectè notans Crassi auaritiam, cui nihil esset satis. 57 Auaritia

Crassus in Syriam profecturus, malens Ciceronem amicum quàm inimicum relinquere officiosè salutato dixit se apud illum velle cenare, quem Cicero alacriter excepit. Post aliquot dies quidam amicorum egerunt apud Ciceronem vt cum Vatinio quoque rediret in gratiam: Num, inquit, & Vatinius mecum cœnare vult? Significans illum cœnam ambire potiùs quàm amicitiam. 58 Reditus in gratiã

Rursus in Vatininium qui scrophas habebat in ceruice, id est morbigenus, quum caussam quandam ageret, Tumidum, inquit, habemus oratorem Asiatici dicti sunt tumidi. 59 Morbus exprobratus.

Cæsar statuerat agros Campanos militibus diuidere: id quum complures in Curia moleste ferebant, tum L. Gellius, homo extremæ senectutis dixit, hoc non futurum se viuo. Expectemus, inquit Cicero: non enim postulat longam dilationem: significans illum esse morti proximum. 60

Ado-

61 Adolescens quidam accusatus quòd patrē placenta venenata sustulisset, quum stomachabundus minaretur se probris laceraturum Ciceronem: Hoc, inquit Cicero, malim quàm placentam, ancipiti dicto parricidium illi obijciens.

62 P. Sextius Ciceronem cum alijs aliquot ad causæ patrocinium adhibuerat: cumq; ipse vellet omnia dicere, nec cuiquam dicendi locum daret, vbi iam constaret illum à iudicib. absoluendum, ferreturque sententia Vtere, inquit Tullius, hodie tempore nam cras priuatus eris: notans hominem quòd in causa suo arbitratu solus egisset omnia.

63 Quum M Appius in procemio diceret, se
Irrisio. magnopere rogatum ab amico, vt in causa cliētis adhiberet curam, eloquentiam, & fidem: hic Cicero, Adeone ferreus homo es, vt ex tam multis quæ rogauit amicus, nihil pręstes?

64 M Aquilium duos habentem generos, sed ambos exules, Adrastum appellauit, quod solus locum tueretur: alludens ad Græci nominis etymologiam.

65 L. Cotta censore, qui vini auidissimus habe-
Cēsor bibulus. batur, quum Cicero Consulatum petens sitisset, bibissetq; septus vndiq; amicis, Rectè, inquit, timetis, ne censorem habeam infensum, quod aquam bibo. Simulauit Cicero se credere, ob id circunstare frequentes amicos, nè censor videret illum bibentem aquam. Simile enim simili amicum.

66 Quum M. Cœlius, qui credebatur à paren-
Vocaliter. tibus non liberis natus, epistolam apud Senatum clara, firmaq; voce recitasset, Ne miremini,

mini, inquit Cicero, nam hic vnus ex his est, qui proclamarunt: significans illum fuisse prę conem, & hoc vso contigisse vt esset vocalis. Solent autem serui venales voce præconis commendari.

Memmio cuidam vituperanti Catonem Vticensem, dicentiq; quod totas noctes ebrius esset, At illud, inquit Cicero, non addis, eum totos dies aleam ludere: ciuiliter excusans Catonem, qui totum diem Reipu. negocijs dabat, nocturnas aliquot horas sumebat laxando animo. 67 Iocus ex addito.

C. Cæsari in senatu enixè defendenti causam filiæ Nicomedis, beneficiaq; Regis in se commemoranti: Remoue, inquit, isthæc, oro: quoniam notum est, quid ille tibi. quid tu illi dederis. Iocus est ex ambiguo verbi. Nam dat qui confert beneficium, & dat mulier quę sui facit copiam. Vnde illud Martialis: 68 Scomma ex ambiguo.

..*Vis dare, nec dare vis.*

Male audiebat Cæsar, quod in Bithynia Nicomedi regi fuisset obsequentior, quàm pudicitiæ leges postulant. 69

M. Callidius Gallum accusauit, M. Tullio defendente: quumq; accusator affirmaret, se testibus, chyrographis, quæstionibusq; probaturum, sibi à reo fuisse præparatum venenum: sed interim rem tam atrocem, remisso vultu, languida voce, ac reliquo gestu parum concitato pronunciaret: M. Tullius Tu, inquit nisi fingeres M. Callidi, sic ageres? Ex actione colligens, illum non ex animo loqui.

DEMOSTHENES ORATOR.

1 Pythea Demoſtheni obiecit, quod ipſius en
Lucernã thymemata lucernam olerent: ſignificans illũ non niſi de ſcripto, & ad lucernam elucubrata dicere. Quod dictum ita retorſit Demoſthenes, vt diceret, non eodem pretio ſibi & illĩ conſtare lucernam: notans quod ille nocturnis conuiuijs indulgeret, plus impendens luxui, quàm ipſe ſtudio.

2 Alijs immodicum eloquentiæ ſtudium obij
Eloquẽtia popularis. cientibus, ita reſpondit. Eloquentiæ ſtudium declarare hominem popularem: contrà negligere ſtudium eloquentiæ, eſſe eorum qui dominari populo quærerent, vt qui hoc agerent, non vt perſuaderent dicendo, ſed vt vi cogerent.

3 De Phocione quoties in concione dicturus
Sermo breuis & efficax. aſſurgeret, ad amicos proximos dicere ſolebat Demoſthenes, orationis ipſius ſecurim ſurgere. Nam Phocion erat in dicendo breuis, ſed acutus. Solebat autem ferè à Demoſthene diſſentire.

4 Populus Athenienſium à Demoſthene fla-
Conſultor, non calũniator. gitabat, vt quendam accuſaret: Id quum recuſaret, cœpit populus in illum, vt ſolet, vociferari. Tum ſurgens, Vos me viri Athenienſes, conſulatorem habetis vel inuiti: calumniatorem autem non habebitis, etiam ſi velitis.

5 Demoſthenes vnus fuerat ex decem, quos
Laudes deprauatæ. Athenienſes legatos ad Philippum Macedonẽ miſerant. Itaq; poſteaquam Aeſchines & Philocrates, quos præcipuè fuerat cõplexus Philippus,

Tippus, à legatione reuersi, quum alijs multis nominibus prædicarét regem, tum his præcipuè, quòd esset formosus, facundus, & ad bibendum strenuus, Demosthenes ita cauillatus est, vt diceret, in his laudibus nihil esse dignũ rege. Nam primam esse fœminarum, alteram sophistarum, tertiam spongiarum.

Demosthenes clypeo suo literis aureis inscripserat ἀγαθῇ τύχῃ, ideſt bona fortuna. Attamẽ quũ ad pugnã ventum esset, illico proiecto clypeo aufugit. Id quũ illi probro daretur quod ῥίψασπις esset, elusit vulgato versiculo. 6 Fuga excusata.

Vir qui fugit, rursum integrabit prælium.

Ἀνὴρ δὲ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Iudicans vtilius esse patriæ, fugere, quàm in prælio mori: Mortuus enim non pugnat: atqui fuga quæsiuit salutem, potest in multis prælijs patriæ vsui esse. 7 Pauci pro omnib⁹.

Quum Alexander pacem hac lege deferret Atheniensibus, si ciues octo sibi dederet, inter quos erat Demosthenes: Demosthenes apologum retulit de lupo, qui hac lege pacem obtulit ouibus, si canes dederent: lupi nomine significans Alexandrum: canum, eos qui tum populi rem curabant: ouium plebem Atheniensium. Addidit & illud. Vt mercatores, inquit, exiguum frumenti in paropside vt specimen deferunt, per hoc ingentes aceruos vendere cupientes: ita vos si traditis ciues octo, qui deposcuntur, populum vniuersum traditis.

Quum ab Areopagitis damnatus, elapsus è carcere fugeret, & haud procul ab vrbe obuios habuisset aliquot diuersæ factionis ho- 8 Patria desideriũ.

mines, primùm abdere sese voluit: sed quum illum nominatum Demosthenem appellantes iuberent esse bono animo, & viaticum insuper offerent, grauiter ingemuit, dicens: Qui possum hanc vrbẽ relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos vix in alia sum inuenturus?

9 Populus nocentissima bestia. Interfugiendũ fertur subinde respiciens ad arcẽ Palladis, sublatis manibus dixisse, O Pallas orbium domina, quos tribus infaustissimis bestijs delectaris, noctua, dracone, & populo? Noctua quum sit auium inauspicatissima, tamen Palladi sacra est, quemadmodum & draconem habet pro gestamine, populus autẽ belua est multorum capitum, pessimam gratiam referre solita optimè de se meritis, velut Socrati, Phocioni, Scipioni & alijs cõpluribus.

10 Republicâ fuge. Ad iuuenes quos habebat familiares, dicere solebat, Sibi gnaro iam quantũ inuidiæ, metus calumniæ ac discr minis sit expectandum ad rempublicam accedenti, si ex duobus alterum sit eligendum, citius in exilium iturum, quàm ad suggestum aut tribunal.

11 Exul in patriam pius. Quum exularet in Arcadia, Pytheasq; pro Macedonibus dixisset Vt domum, in quã lac venale importatur, aliquid habere mali suspicamur, ita ciuitatem esse morbidam, ad quã mitteretur Atheniensium legatio: Demosthenes eam sententiam ita retorsit, vt lac pro sanitate ægrotantium importatur, ita Athenienses pro salute çiuitatum adesse dicens: Id vbi resciuit populus Atheniensium, protinus illum ab exilio reuocarunt.

12 Quum redeunti ab exilio nauis esset missa,

ſa, multiq́ue magiſtratus ac ciues obuiam iſſent, ſublatis in cœlum manibus dixit, ſibi in patriam reditum honorificentiorem contigiſſe quàm Alcibiadi, quòd ille coactis ciuibus redijſset, ipſe perſuaſis. Sponta-nea gra-tia.

13 Poſtea quam Demoſthenes metu Antipatri profugiſset in Calauriam inſulam, ſeq́ue in Neptuni templo contineret & Archias ex tragædiarum hiſtrione potens, illi blandis ſermonibus perſuadere conaretur, vt ſeſe Antipatri fidei committeret, non modò nihil paſſurum mali, verumetiam ampliſſimis muneribus honorandum. In ſcena, inquit mihi nunquam placuiſti hiſtrio, neq; nunc perſuadebis orator. At vbi commotus Archias minaretur ſe detracturum illum è templo: Tandem, inquit oracula Macedonica apcruiſti. Nam prius hiſtrionum more ſimulabas. Acerbè.

14 Fertur aliquando Corinthũ nauigaſse Demoſthenem illectum fama nobiliſſimi ſcorti Laidis, vt & ipſe famoſo amore potiretur. At quum illa pro nocte ſtipularetur drachmarũ decem millia, deterritus magnitudine precij mutauit ſententiam, dicens; οὐκ ἀγοράζω τοσοῦ μεταμέλεσθαι, id eſt. Non emo tanti pœnitere, ſignificans inhoneſtæ voluptati paratam eſſe comitem pœnitentiam. Magno empta volup-tas.

15 Celebre eſt Pythiæ dictum, orationes Demoſthenis olere lucernam, quod noctu ſcriberet, meditareturq́ue, quæ dicturus eſset. In id quum alius quiſpiam, qui ob furti ſuſpicionem vulgo male audiebat, petulantius inueheretur: Scio, inquit Demoſthenes, nos tibi moleſtos eſse, qui noctu lucernam ac- Salsè.

cendimus. Fuges amant tenebras.

16 Acerbè. Idem aduersus Demadem clamantem. Demosthenes me corrigere vult, sus Mineruam: At ista (inquit Demosthenes) Minerua anno superiore in adulterio deprehensa fuit. Adulteriũ obiecit Demadi, quum Mineruam poetæ faciant Virginem.

17 Fortiter. Idem Atheniensibus flagitantibus, vt consuleret, obstitit dicens: οὐ συντέταγμαι, id est, non sum coactus in ordinem. Significans se non seruire populi affectibus, sed suo arbitratu quod faciendum iudicasset.

18 Candidè. Ancilla quædam depositi nomine pecuniā acceperat à duobus hospitibus hac conditione, vt eam vtrisq; simul redderet. Horum alter, post tempus aliquod lugubri veste & squalidus socij mortem simulans, decepta muliere nummos abstulit. Eo facto superuenit alter, & depositum repetere cœpit. Quum mulier anxia de laqueo cogitaret, Demosthenes ei patronus adfuit, qui vt in aduocationē venit, sic aggressus est petitorem, Mulier, inquit, parata est depositi fidem soluere, sed nisi socium adduxeris, id facere non potest: quoniā vt ipse prædicas, hæc dicta lex est, nè pecunia alteri sine altero numeretur. Hoc ingenio seruauit miseram, elusitque nebulonum conspirationem, qui hoc egerant, vt eandem pecuniam bis acciperent.

19 Actio totum. Cuidam percunctanti quid esset in eloquentia præcipuum, respondit, hypocrisis, hoc est, actio. Roganti quid proximũ, respondit actio, Roganti quid tertium, nihil aliud respondit quàm actio: tantum tribuens pronunciationi, vt

ai, vt in ea totum situm existimaret. Actio autem multa complectitur, vocis moderationẽ, oculorum vigorem, vultus habitum, & totius corporis gestum.

Quum Athenienses gestirent Harpalo farre 20
suppetias, iamq́ue in Allexandrum armaren- Temeritas.
tur, de repente apparuit Philoxenus, quem
Alexander maritimis negotijs prefeceret: hic
quum populus metu attonitus consilesceret.
Quid facerent, inquit Demosthenes, si Solem
videant qui non possunt obtueri lucernã. Ita
populo temerarios motus exprobrauit.

Quibusdã arbitrantibus Demadem iam de- 21
sijsse malum esse: Iam enim, inquit, saturum
videtis, veluti Leones. Erat pecuniarum auidus Demades, Leones autem mitiores sunt saturi.

Quum à quodam conuitijs incesseretur: 22
Committor, inquit, in certamen, in quo qui Grauiter.
superior euaserit, inferior est, & qui vicerit,
victus est.

Idem quum audiret oratorem quendã im- 23
modicè vociferantem: Non, inquit quod ma- Vociferatio.
gnum est, bene est, sed, quod bene est magnum est. Hoc & alijs ascribitur. Sunt qui & conuiuia prolixa, ac plurimis instructa missibus existiment lauta.

LIBER QVINTVS.

CYRVS MAIOR.

EQuidem statueram aliquot selectis, quos superioribus libris retuli, esse contentus: sed quoniam inuitabat arridens vndiq; dictorum memorabilium copia, simulq; veniebat in mentē, quàm auidum ac famelicum huiusmodi deliciarum cōuiuam accepissem, visum est quintum missum addere, repetito ordine, quem Plutarchus sequutus est.

CYRVS MAIOR.

Persæ amant homines adunco naso, quos Græci grypos appellant, eosq; pulcherrimos esse putant, eo quod Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiusmodi specie nasum habuerit. Est autem duplex gryporum genus, vnum cui statim à fronte nasus insurgit, quod Aristoteles putat esse signum impudentis animi & ad coruos refert: alterum cui curuatura nasi à fronte separata est, sed circa mediū intumescit, & ad extremū tendens vnci speciem præbet: id Aristoteles putat esse notam magnanimitatis, & ad aquilā pertinere.

Cyrus

Cyrus autē dicebat. Qui sibi nollent prodesse, cogi vt alijs sint vsui: significans seruili animo natos, sibiq́ inutiles, eo Imperio adigendos, vt aliorũ commodis inseruiant. Vulgus autem putat homines aquilino naso, & ad suum commodum cum primis attentos, & Imperio magis quàm seruituti natos: Vnde & poetæ veteres aquilæ regnũ in omne auium genus tribuunt. Sed idem dicebat. Neminem debere suscipere principatum, nisi melior his, in quos susciperet: Sentiens hoc esse principis vnicum munus, alijs prospicere, & publicis consulere commodis: id autem non potest nisi qui sapientia, vigilantia, animiq; integritate cæteris antellit. Hoc verò non præstat natiuitas, sed institutio recta & rerum vsus. 1 Princeps qui virtute præcellit.

Quum Persæ, quoniam regionem habebant montuosam asperamq;, cuperent eam campestri ac molliore commutare, non passus est Cyrus, dicens, quemadmodum plantas ac semina, sic hominum mores ad regionis habitũ immutari. Sentiens se velle duros homines & laboribus accommodos: Nam mollis ac fertilis regio molles & ignauos gignit homines. 2 Delitiæ molliũt

Cyrus abstinebat à conspectu Pantheæ, & Araspo dicenti, mulierem esse insigni forma, dignam regijs oculis: Ob isthuc ipsum, inquit, magis est ab illa abstinendum. Etenim si nunc tuo obtemperans consilio illam adiero, quum vacat, fortassis illa mihi persuasura est, vt ad ipsam frequenter commeam etiam quum non vacabit, eique assideam neglectis serijs negocijs. Scitè retorsit argumentum, regiæ functionis memor. 3 Castè

DARIVS.

4 Darius Xerxis pater, in sui laudem dicere solebat, sese prælijs ac rebus asperis reddi prudentiorem. Atqui talis prudentia nimio constat Reipublicæ. Præstat principem è philosophiæ præceptis haurire sapientia potius, quàm experimentis miseram, vt vocat colligere prudentiam.

Fortuna aduersa Prudẽtes facit.

5 Idem quum tributũ indixisset subditis, accersitos prouinciarum pręfectos percunctatus est quum alijs de rebus, tũ de tributis: essentne grauia: quum illi respõdissent, esse mediocria, iussit, vt singuli dimidium exigerent. Quod præfectis moderatum videbatur, Regis æquitati visum est dimidio plus satis. Maluit enim suos beneficio sibi conciliare, quàm exarmatos subigere. Stratagematis autem gratia in hoc sita est, quòd duplũ imperauit eius, quod destinarat accipere. Si dimidium imperasset, nec quicquam remisisset, latuisset benignitas: nunc exacta dimidia, effecit vt omnes sentirent beneficium.

Fauorar te captatus.

6 Quum aperuisset prægrande malum punicum, & quidam ab eo sciscitaretur, cuius rei tantum numerum habere optaret, quantus illic inesset granorum, respondit, Zopyrorum. Is erat vir bonus ac Dario fidus amicus, significans Regi nihil prius aut charius esse debere probis ac fidis amicis.

Amico fido nihil preciosius.

7 Is Zopyrus sibi nares & aures præcidit, itaque dissimulãs quis esset, ad Babylonios transfugit, fingens se à Dario crudelissime, tractatum Babylonij persuasi commiserunt illi præfecturam, ille nactus occasionem Dario ciuitatem

rem tradidit. Posteà Darius sępenumero dicerę solebat, se malle vnũ Zopyrum integrum, quàm centum Babylonas capere. Erat opulentissima ciuitas Babylon, tamen vnum amicum centum Babylonibus anteposuit. Ab hoc animo quãtum absunt principes quidam qui Sannionem aut equum, aut canem pluris faciunt, quàm probum, fidelem, ac doctum amicum? Huius factum damnans rex dicebat, quòd turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisset. Videbatur enim mira fides in regem, quum illum summæ afficeret tum iactura, tum molestia. Fidus amicus.

8 Idem iratus Babylonijs, quòd à se defecissent, posteaquàm illos in potestatem suam redegerat, interdixit, nè ferrent arma, sed psalterijs tibijsque canerent, scorta alerent, cauponas haberent, ac sinuosis tunicis vterentur, quò voluptatibus assueti non molirentur denuò defectionem. Nec hoc inter apophtegmata commemoraturus eram, ni Plutarchus recensuisset. Delitiæ.

9 Quum importarentur ad illum Atticæ caricæ venales, negauit se illas esurum donec regione potitus esset, quæ illas ferret. Tam ingens erat excelsi pectoris fiducia. Fiducia.

10 Quum vidisset vniuersum Hellespontũ nauibus suis constratum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, iactauit se beatum, moxque fudit lachrimas. Tam subitã mutationem admiratus Artabanus regis patruus, qui dissuaserat eam expeditionem, ausus est rogare causam. Tum Xerses Subijt, inquit, animũ meum cogitatio, quàm

breuis

breuis ſit hominum vita, quando ex tam numeroſa multitudine poſt annum centeſimum nemo ſuperfuturus ſit.

11 Idem Græciæ bellum indicturus, conuocatis omnibus Aſiæ principibus dixit, Ne viderer meo tantùm conſilio hoc aggreſsus, cõtraxi vos: cæterùm mementote mihi parendum magis quàm ſuadendum. Vox bis tyrannica, & quòd principum conuentu pro fuco abuteretur, & quòd negocium mulro periculoſiſſimum ſua vnius cupiditate verius quàm conſilio ſuſciperet.

12 Turba iu lis. Idem quum à trecentis Lacedæmonijs ad Thermopylas vexatus eſset tantam militũ ducens multitudinem, hoc ſe deceptum aiebat quòd multas quidẽ homines haberet, milites autem perpaucos. Sentiens non perinde referre, quàm multos educas, ſed quàm exercitatos.

ARTOXERSES.

13 Liberalitas regñ. Artoxerſes Xerſis filius, cognomento Longimanus, quòd alteram manum haberet longiorem, dicere ſolebat, regalius eſse addere, quàm adimere, Sentiens Principe dignius eſſe, honorem & opes eorum, quibus imperat tangere potius quàm imminuere.

14 Iuſtè & comiter. Quum Satibarzanes Artoxerſis à cubiculis, quidam minus iuſtũ ab ipſo peteret, ſentirétq; rex illum hoc facere ſollicitatũ triginta Daricorum millibus, quæſtori ærarij ſui mandauit, vt Daricorum triginta millia ad ſe referret, ea dedit Satibarzani dicens, Accipe, inquit, ò Satibarzanes. Nam hæc tibi quum

dedero,

dedero, non ero pauperior, iniustior futurus si illa quæ petebas fecissem commentus est Rex egregius, vt nec amicum contristaret, nec à iusto deflecteret.

CYRVS IVNIOR.

Cyrus Iunior Lacedæmonijs, vt secum societatem inirent potius, quàm cum fratre, hac oratione sese commendauit. Aiebat sibi cor longè grauius esse quàm fratri, plus illo meri bibere, meliusq; ferre quàm illum. Nam illum vix in venatu posse in equo sedere, vt nō excutiatur in rebus acerbis, ne in sella quidem. Sciebat enim Lacedæmonijs inuisos esse molles, ac timidos. Hortabatur insuper, vt viros ad se mitterent, pollicens se peditibus daturum equos, equitibus currus, agrum possidentibus daturum vicos, vicos qui haberent eos se facturum vrbium dominos: cæterùm auri argentique vim tantum, vt non possent numerare, sed pendere cogerentur. Nimirum hoc erat, quod dixit Arioxerses, regalius esse addere, quàm adimere. Si quis princeps nunc talia polliceretur, vereor nè totam Germaniam breui visuri simus vacuam.

Cyro conflicturo cum hoste loco qui dicitur Canax, Clearchus suasit, vt se post Macedones contineret, nec se in belli discrimen conijceret: Quid ais, inquit, Clearche iubesne, vt quum regnum appetam, regno me indignum ostendam? 15 Animosè.

Phocais ex Ionia, parentibus honestis orta, ingenueque educata, ad regis cœnam cum 16 Pudicè alijs

alijs mulieribus admissa, cæteris regios iocos ac lusus hilariter excipientibus, nec refugientibus ab illo tangi, sola tacitè ingressa ad lectum constitit, nec vocanti Cyro paruit. Cubicularijs autē tentantibus illā adducere, Flebit, inquit, quisquis horum mihi manus admouerit, Ob hæc quum a cæteris agrestis & incomis haberetur, Cyrus gaudens, & cum risu versus ad illum qui mulierē adduxerat: Non intelligis, inquit, te hanc vnam ingenuam & incorruptā adduxisse? Postea ad hanc in primis adiecit animum, vniceque adamauit, sapientem appellans. Apud Barbaros, mulieres attigisse, construpasse erat.

17 Idem cum pauper quispiam insigni magnitudine malum obtulisset, hilariter accipiens: Per Mythram, inquit, (sic enim Persæ Solem appellant) hic mihi talis videtur esse, vt si quis ei committat ciuitatem, possit eam ex parua magnam reddere.

18 Rusticus quidam videns ad regem varia deferri donaria, nec aliud habens quod largiretur, vtraque caua manu haustam è proximo flumine aquam illi obtulit vultu alacri. Rex lætatus, iussit illi dari phialam aureā, ac mille Daricis donauit hominem.

Munus in tēpore datū.

19 In fuga quadam quum direpto illius commeatu, aridis ficis & hordeaceo pane vescesetur: Dij boni, inquit, cuiusmodi voluptatis hactenus inexpertus fui?

Fames cōdimentum.

20 Quum Aclides lapson multa in regem licenter, & contumeliosè diceret, hactenus tum vltus est maledicum, vt per tribunum militū denunciaret, ei licere in regem, quæ vellet dicere:

Maledicere regi, nō tutū.

dicere : ſibi verò in illum lucere, quæ vellet & dicere, & facere.

21 Terihazus in venatu Perſicam veſtem dilaceratam oſtendit, conſulens quid faciendum eſset : reſpondente rege, aliam induendam : Tuam igitur, inquit, mihi tradas oportet. Rex ſuam tradidit, dicens, Dono, do tibi hanc veſtem, ſed geſtare prohibeo. Teribazus vir minimè quidem malus, ſed leuis, præcipitiſq́; conſilij, neglecta regis monitione veſtem induit, muliebribus etiam ex auro donis, quæ à Rege acceperat exornatā. Hoc cæteris omnibus indignè ferentibus. nam ridere nefas erat; Rex effuſè ridens : Tibi, inquit, vt mulieri aurum, vt in ſano regium amictum, ius poteſtatemq́ue concedimus.

Fatuis omnia licent.

22 Artaxerxi iam ſiti deficienti, Peribarzenes eunuchus, quum aliud non liceret, à ruſtico quopiam ſordidum vtrem detulit putris aquæ cotylas octo continentem. Eam aquam quum Rex totam ebibiſset, rogatus ecquid illi placuiſset ille potus, Deos teſtatus eſt, ſe nunquā vinum potaſse iucundius, nec vllam aquam quamuis puriſſimam ſibi viſam ſuauiorem. At poſt nactus eum hominē, qui eunucho aquam dederat, è paupere diuitem fecit, Tanti refert in tempore dare munus.

Munus tempore datum.

PARYSATIS.

23 Paryſatis Cyri & Artaxeris mater præcipere ſolebat, vt rex palam ac liberè loquuturus, verbis byſſinis vteretur, hoc eſt, magnificis ac mollibus, quo ſermonis blandities rei mitigaret aſperitatem. Reges byſſo veſtiun-

Diſsidēt iterptes ſeueritas verbis tē perata.

tur, sed talem decet esse Regis orationem, qualis est amictus.

ORONTES.

24 Orontes Artaxersis Regis gener, quum ab irato rege reiectus & condemnatus esset. Quémadmodum, inquit, supputatorum digiti: nunc infinitum numerum, nunc vnum tantùm possunt ponere: sic regum amici, nunc quiduis pollent: nunc quàm minimum. Olim digitis subducebatur ratio, quemadmodum nunc calculis.

Fauor regũ tẽporarius.

MEMNON DVX.

25 Memnon quo tempore bellum gerebat aduersus Alexandrum pro Dario rege, militem quendam mercenarium multa conuitia petulanter iacientem in Alexandrum, hasta percussit: Ego, inquiens, te alo, vt pugnes cum Alexandro, non vt illi maledicas.

Maledicentia.

AEGYPTI.

26 Aegyptiorũ Reges iuxta regionis illius consuetudinem. iudices ad iusiurandum adigebant, vt etiàm si quid rex iuberet eos iudicare, quod iustũ non esset, ne iudicarent Tanti referre pntabant, vt populus iustos haberet iudices. Porrò potentiæ ferociaq; regiæ opposita est iusiurandi religio quod adactum videri non poterat, quum ab ipsis regibus exigeretur.

Iudices incorrupti.

POLTYS.

27 Poltys Thraciæ Rex Troiani belli tempore quum Troiani pariter & Græci legationem ad ipsum misissent, auditis vtrisque pronunciauit,

Amor insanus.

ciauit, vt Alexander redderet Helenam: & à se pro vna duas formosas abduceret vxores. Sapuisset Paris si hoc fecisset. Nam vna satis fruitur habuisse duas nouas, & patriæ cōsuluisset. Quis autem non miretur Græcorū humanitatem, quibus sat erat futurum, si tantum redderetur, quæ cum adultero tandiu dormierat?

TERES.

Teres Sitalci pater dicere consueuit, quoties esset in otio, nec militia exerceretur, se nihil meliorem esse æquisonibus. Hæc vox quid aliud sonat, quàm barbaricam immanitatem quasi pacis tempore desit, quod agat bonus princeps? 28 Belli studium.

COTYS THRACIAE REX.

Cotys ei qui domo miserat pardalim, vicissim dono misit leonem, malam bestiam æquè mala repensans. 29 Per pari.

Quum esset natura celer ad iram, sæuusq; castigator eorum qui in ministerio deliquissent, hospes quidam ad illum detulit vascula fragilia tenuiaque, sed scitè curioseque celte, tornoque elaborata. At is hospiti quidē dedit munera, cæterùm vascula omnia confregit: demirātibus quur id faceret: Nè, inquit, sæuiam in eos, qui fracturi erant. Prudentis est, naturæ suæ morbum agnoscere, & vitio materiam præripere. 30 Irę subducenda occasio.

Idem, vbi cognouit quòd Athenienses honoris gratia, ciuem ipsum suæ ciuitatis declarassent, pro auxilio quod illis aduersus Dorienses impenderat, gratiam reponere studen- 31 Sua cuiq; patria clara.

tes, per Iouem, inquit, & ego illis viciſſim meæ gentis ius dabo: Sentiens nihilo minus honorificum eſſe Thracem, quàm Athenienſem appellari.

IDATHYRSVS SCITA.

32 Seruitus grata. Idathyrſus Scytharum rex, in quem arma mouit Darius, ſuaſit Ionum regibus vt Hiſtrici Pontis iunctura ſoluta fugientes ſeſe in libertatem vindicarent: qui quum id facere recuſarent, nè violarent fidem, qua Dario erant obſtricti, vocauit illos ſtugi mancipia, ἀνδράποσα, hoc eſt qui fugere nollent. Nam hęc nō minima laus eſt ſeruorum, nolle fugere ſi liceat; at nolle tyrannicam ſeruitutem commutare libertate, ſi detur opportunitas, animi ſeruilis eſt.

ATEAS SCYTHA.

33 Miles durus. Ateas hunc in modum ſcripſit Philippo, Tu quidem imperas Macedonibus bellandi peritis, at ego Scythis, qui & cum fame & cum ſiti pugnare valeant: ſignificās hac parte Scythas ad bellum eſſe magis idoneos.

34 Rex equum fricans. Idem quum fricaret equum ſuũ pręſentibus Philippi legatis, percunctatus eſt illos, num id faceret Philppus: Sentiens ſe tanto meliorem bello quàm eſſet Philippus.

35 Scytha ἄμουσος. Idem quum Iſmeniam tibicinem, optimum in bello cępiſſet, iuſſit illum canere, ac cæteris admirantibus ipſe iurauit. Per ventum & Acinacem, ſibi iucundius eſſe audire hinnitum equi.

SCILVRVS SCYTHA.

36 Scilurus octaginta liberos maſculos habēs,

quum

quum esset moriturus, fasciculum iaculorum singulis porrexit, iussitq; rumpere. Id quum singuli recusassent, eò quod videretur impossibile, ipse singula iacula exemit, atq; ita facile cōfregit oia: filios admonēs his verbis Si cōcordes eritis, validi inuictiq; manebitis: cōtra, si difsidijs & sed tione distrahemini, imbecilles eritis & expugnatu faciles. Non potuit Scytha magis Scythice rem ob oculos ponere. Concordia fratrum.

GELO SYRACVSANVS.

Gelo Siciliæ tyrānus, debellatis apud Imeram Carthaginensibus, in pacis fœdere compulit illos, & hoc acceptis cōditionibus adscribere, nè posthac filios suos Saturno immolarent. Solet enim ea gens infantes suos æneæ Saturni statuæ cauæ, & intus incensæ, in sinum ponere, qui velut in dei complexu enecabantur. Id vt Saturno gratum putarent, effecit fabula quę narrat illum oēs vxoris filios deuorare solitū: Nam & Iouem deuoraturus erat, nisi pro puero saxum supposuissent. 1 Pietas.

Exigebat pecuniam à suis ciuibus, quos vbi videret tumultuātes, ait se petere mutuo, quippe redditurū. Ita volentes dederunt, atq; ille peracto bello reddidit. Hoc artificio perfecit, vt pecunia, non deesset ad bellum necessaria, nec ciues haberet minus beneuolos. 2 Solertia.

In conuiuio quum lyra circunferretur, cæterique ordine canerent: nam id apud Græcos honestum habebatur, ipse equum iussit induci in conuiuium, facileque ac leuiter in illum insilijt, significans hoc esse regalius, quàm lyra canere. 3 Artes regiæ.

35 Quum Athenienses códitiones pacis à Gelone delatas recusarent, multaq; de suæ gentis antiquitate, præstantiaq; iactarent, Gelo respondit oratori, Hospes Atheniensis, apud vos qui præsint, habetis: qui subsint, non habetis. Proinde quando totũ retinere mauultis quàm partem cedere, quàm ocyssimè hinc abite, renunciari Græciæ, ver illi ex anno inaruisse: significans optimã ac florentissimam copiarum partẽ illis defuturam. Suum enim exercitum veris nomine signauit.

HIERON.

1 Hieron, qui Geloni successit in regnũ, neminem qu liberè apud se loqueretur importunum aut molestum esse dicebat: cæterũ qui arcanũ efferrent eos existimabat etiã illos lædere, apud quos effutirent: eò ꝙ odimus non solùm illos, qui efferunt, verum etiam eos qui audierunt, quæ nollemus illa audita esse.

Garruli.

2 Quidam exprobrabat illi oris graueolentiam. At ille cum vxore expostulauit, quòd id sibi nunquam indicasset. Tum illa, Putabã, inquit, vos omnes ad eundem olere modum. Eximium pudicitiæ argumentum, qui nulli viro tam vicina fuerit, vt oris halitum sentire posset præterquam vni marito.

Pudicitia.

3 Xenophani Colophonio de paupertate sua querenti, quòd ægrè duos aleret famulos: At Homerus, inquit, quem tu carpis, etiam mortuus alit plus quàm decem hominũ millia, & tu vis illo videri doctior, vnus non alit duos?

Carptores alienæ famę.

4 Idem Epicharmo comico poetę, quòd pręsente ipsius vxore dixisset quiddam inhonestũ, mulctam

Castè.

multam dixit. Epicharmus Siculus erat iuxta regionis naturam plurimi ioci. At rex tantum iudicauit esse tribuẽdum reuerentiæ coniugio, vt crimen existimaret, àudiente vxore iocari lasciuius.

5 Idem quum aliquot è familiaribus occidisset, paucis post diebus Epicharmum vocauit ad cœnam: cui ille nimium liberè: at nuper, inquit, quum immolares amicos, non me vocabas? Solent qui sacrificant splendidum epulũ apparare, adq́ue id rogare amicos. Periculosa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti quàm dicenti. *Libertas stulta.*

DIONYSIVS.

1 Dionysius quũ magistratus per literas sorte, crearentur, & ipsi contigisset litera M. dicenti cuidam per iocum, μωρολογεῖς, idest Morio es Dionysi: Imò, inquit, μοναρχήσω monarcha ero. Et adeptus magistratum protinus Imperator electus à Syracusanis. Magni erat animi, q̃ illo ioco non offenderetur, contentus nomen literæ secus interpretari. *Omẽ cōmodè interpretatum.*

2 Quum autẽ in initio regni regia ipsius obsideretur, coniuratis in illum ciuibus, amici autores essent, vt imperium deponeret ni mallet captus interfici: ille conspiciens bouem à coquo mactatum illico concidere dixit. Quum mors adeo breuis sit, an non absurdum sit nos metu mortis tale regnum relinquere? Quanta regnandi libido pectus illius occuparat, qui principatum morte bene emi putarit? *Regnandi dulcedo.*

3 Quum intellexisset filium, cui principatũ relicturus erat, ingenui viri coniugem adul- *Adulteri*

 terasse,

cidin regis filio. terasse, iratus interrogauit, an vnquam tale quicquam in patre competisset. Hic adolescens: Tu enim inquit, non habebas patrem regem. Nec tu, inquit Dionysius, filium regem habiturus es, ni talia perpetrare desinas. Tyrannus in filio dignum exhæredatione crimen indicabat adulterium.

4 Liberalitas regia. Rursus quum ad filium ingressus conspexisset va culorum aureorum & argenteorum magnam vim, exclamans, Non est, inquit, in te regius animus, qui in his poculis quæ à me tam multa accepisti, neminem tibi amicũ feceris: Sentiens absq; ciuium beneuolentia regnum nec parari, nec retineri. Beneuolentiam verò maxime conciliat benignitas. At iuuenis rerum imperitus, putabat esse fœlicius habere argentum & aurum, quàm amicos.

5 Nudus non meruit. Exegerat pecunias à Syracusanis, deinde quum videret illos lamentantes, obsecrantes, ac negantes se habere quod darent, indixit alteram exactionem, idq; iterũ ac tertio fecit? At posteaquam vbi maiorem summam imperasset, audiret illos in foro obambulantes ridere, & scommata in regem iacere, iussit præfectos ab exigendo quiescere. Nunc.n.inquit, nihil habent, posteaquam contemnunt nos.

6 Nuptiæ intempestiuæ. Matri suæ præter ætatem nubere cupienti: Ciuilia, inquit, ò mater iura violari possunt, naturæ ius nequaquam.

7 Temulẽtia castigata. Quum in aliorum scelerum patratores seuere animaduerteret vestium furibus parcere solet, vt Syracusij cœnare inter sese & inebriari desinerent: Solent enim lipoditæ, id est vestium fures in balneis frequentibusq; conui-

niuijs venari. Quemadmodum autem in balneis, vestes deponuntur, ita in conuiuijs summæ vestes abijci solent, vt togæ, palliaque.

Hostes quidam aiebat se velle cum Dionysio priuatim colloqui, demonstraturum enim quomodo posset præscire quinã ipsi molirentur insidias: Rex admisit hominem, iussitque dicere semotis arbitris. At ille: Da mihi, inquit, talentum, vt existimeris à me audisse insidiatorum indicia. Dedit, ac simulauit sese audisse, admiratus hominis commentum. Nam fucus ille vehementer vtilis erat ad deterrendas insidias. Sunt qui narrent Maximilianum Cæsarem simili arte simulasse magicas artes, indusia, gladiosque fortunatos, genios annulis inclusos, quo facinorosis & hostibus esset formidabilior. 8 Fucus vtilis.

Cuidam percunctanti num esset otiosus: Absit, inquit, vt hoc mihi vnquã accidat. Sensit turpissimũ esse regi vacare vnquam à Reipublicę negotijs. Vbi sunt igitur qui bonam diei partem alea, nugisque transigunt? 9 Otiũ rege indignum.

Expostulantibus quibusdam, quòd honore dignaretur, cęterisq; præferret hominem improbum ac ciuibus inuisum: volo, inquit, esse, quem me magis oderint. Agnouit ingeniũ multitudinis, si sit in quem inuidiam, odiumque deriuent, mitiores sunt in principem. Eoque videas nonnullos monarchas quibusdam, quos tamen ex animo non ament, plurimum dignitatis, & authoritatis permittere, vt ipsi tutiores sint à furore multitudinis: qui si extiterit, habent victimã qua ciuium iram mitigent. 10 Inuidia in aliũ deriuata.

11 Corinthiorum legatis ad se missis, donaria, prout mos est, obtulit: quæ quum illi negarét se accepturos, eò q lex esset apud ipsos vetans, nè legatione fungentes munera acciperent à principe: Rem, inquit, absurdam facitis, qui quod vnum bonū habet tyrannis, hoc tollitis, dum docétis etiam beneficium à tyrannis accipere periculosum esse. Ille graué contumeliam judicabat oblata recusare munera, quum hac vna re tyranni se possint alijs commédarer Tyrānidem enim adeptis superest vt potentiæ inuidiam munificentia, comitateque leniant.

Tyranni dem mitigat liberalitas.

12 Quum audisset quendam è ciuibus aurum habere domi defossum, id ad se deferri iussit, Verùm posteaquam is suffuratus auri paululum in aliam vrbem commigrasset, ibique mercatus esset agrum, reuocato Dionysius totum aurum reddidit, vt qui iam diuitijs vti cœpisset, desijssetq; rem vtilem inutilem reddere. Satis declarauit, se nō aurum alienum appetisse, sed hominis morbum sanare voluisse, simul vsum auri legitimum demonstrauit, si in agricolationem impendas potius quàm in vsuram.

Auro bene vti.

13 Dionysius dicere solet, se à sapientibus amicis sibi cauere, quādo certū haberet, nè ex his quidem esse quenquam, qui imperare mallet, quàm seruire.

Sapiētes inuisi tyrannis.

14 Idem quum intra regium sacrum ex more perageretur, præcoque, sicuti consueuit, precaretur, vt per multa tempora inconcussum duraret Imperium: Non tu desines, inquit, abominanda nobis imprecari? Sentiens potius

Quid optādum à Deo.

à dijs

à dijs optandum bonā mentem, quàm ea quæ nihil conferunt ad hominis fœlicitatem.

Teſcha Dionyſij ſoror nupta Po yxeno, poſteaquam maritus metu tyranni profugerat & rex ſororem accuſaret, quòd conſcia fugæ mariti non indicaſset: Adeone, inquit, Dionyſi me vilem abiect ú; animi fœminam iudicas, vt ſi ſenſiſsem illum moliri fugam, nō me illi nauigationis & omnium fortunarum comitem additura fuerim? 15 Vxor casta.

Egregium quendam citharœdū magnificis promiſſis ad ſe pellexit, iubens vt quàm optimè caneret. Nam quò ſcitius caneret, hoc plus laturū præmij. Quum ille per dies aliquot accuratè cecinisset nec quicquam daret rex, cœpit flagitare mercedem. Tum Dionyſius aſseuerat, ſe mercedem quam pollicitus fuerat, bona fide ſoluiſse. Qui, inquit ille, ne nummus quidem mihi datus eſt At dedi, inquit Dionyſius voluptatem pro voluptate. Neq; enim ego te minus delectaui ſpe, quàm tu me cantu. 16 Par pari.

Idem admiratus egregiam fidem Damonis & pythiæ: Rogo, inqu t, vt me quoque in veſtram amicitiā recipiatis. Alteri tyrannus deſtinarat diem necis, quumq; is pauculos dies petiſset rerum domeſticarum ord nandarum gratia, hac lege impetrauit, vt alter vas amici fieret ea cōditione, vt ſi ille non rediſset ad diem præſcriptum, hic plecteretur. Redijt autem ad diem, mori malens quàm amicum fallere. Ita ſeruatus eſt vterque, ac regis amicitia decoratus, Tantum valet egregia virtus etiam apud tyrannos. 17 Amicorū fides.

18 Impietas fœlix. Sacrilegia sua solet facetis dictis obtegere: Locris Proserpinæ templum spoliarat: mox quum classi illius secundo vento nauigaret; Videtis, inquit, quàm prospera nauigatio à dijs immortalibus detur sacrilegis.

19 Faceta capacitas. Ioui Olympio detraxit magni pōderis aureum amiculum, quo eum Hieron è manubijs Carthaginiensium ornauerat: proq; detracto aureo laneū illi pallium iniecit, ita cauillans, Aureum amiculū æstate graue est, hyeme frigidum, laneum ad vtrunque anni tempus accommodatiu esse.

20 Barbati medici. Epidauri Aesculapio barbam aureā detraxit, quòd negaret decorū patrem Apollinem imberbem, ipsum verò barbatū conspici. Aesculapius fingitur Apollinis filius, Apollinem autem semper imberbem facit theologia poetica, Aesculapium barbatum: significans in medico multarum rerum vsum.

21 Anathemata. Mensas aureas atq; æreas dijs dicatas è fanis sustulit. Has inscriptio ex more Græcorum testabatur esse bonorum deorum, nè quis manum admoliretur. At ille cauillatus est, se deorum bonitate vti. Nam boni dij dicuntur, quòd omnibus benefaciant.

22 Ludibrium sacrilegio additum. Idem victorias aureas, pateras, & coronas quæ simulachra porrectis manibus sustinebāt, velut offerētia, tollebat: dicens se oblata accipere, non eripere: addens perabsurdum esse, à quibus quotidie bona flagitamus, ab his vltro porrigentibus nolle accipere.

DIONYSIVS IVNIOR.

1 Dionysius iunior dicere solet, se multos

alere

alere Sophistas, non quòd illos admiraretur, sed quòd per illos admirabilis esse studeret: Sciebat populum de illis tanquam de viris doctis magnificè sentire, hac persuasione callidè abutebatur ad conciliandum sibi multitudinis fauorem.

Quum Polyxenus dialecticus Dionysio diceret, Ego te conuinco: Nimirum verbis, inquit: at ego te re ipsa conuinco, qui tuis relictis me meaq; colas: Significans illum à schola ad aulam à philosophis ad tyrannum transisse, non facturum, nisi hanc vitam illa iudicasset beatiorem. 2 Res verbis efficacior.

Posteaquàm regno fuit expulsus, cuidam dicenti, Quid tibi Plato & philosophia profuit? Vt tantam, inquit, fortunæ mutationem facilè feram. Neque enim sibi manus admouit, quod alij solent: sed Corinthi ludum literarum aperuit. 3 Philosophia in aduersis.

Percunctanti qui factum esset, vt quum pater ipsius tenui fortuna ac priuatus, sibi Syracusanæ ciuitatis principatum parauerit, ipse regis filius, & regnum hæreditate acceptum amiserit. Quoniam, inquit, pater rerum potitus est, quum iam in odium venisset popularis gubernatio: ego quum inuidia laboraret tyrannis principatum suscepi. 4 Prudenter.

Alteri cuidam hoc ipsum percunctanti, cōpendio respondit: Pater, inquit, mihi regnū suum reliquit, non fortunam. Non omnia omnibus æquè fœliciter cedunt. 5

AGATHOCLES.

Agathocles figulo patre natus fuit. Is verò 1

quum

Dignitas Idustria parta. quum Sicilia potitus esset, rexq; declaratus, solitus est in mensa fictilia pocula iuxta aurea ponere, eaque iuuenibus ostendens dicere, Quum antea talia fecerim, commonstratis fictilibus, nunc per vigilantiã ac fortitudinem talia facio, cõmonstrans aurea: Non puduit pristinæ fortunæ, sed gloriosius existimauit regnum virtute partum, quàm si hæreditate obuenisset. Nam regẽ nasci nihil magni est: at regno dignum se præstitisse, maximum est.

2 Quum obsideret vrbem quandam, quibusdam è muro cõuitia in ipsum iaculantibus dicentibusque, Figule, vnde militibus tuis per solues stipendiũ? Ille placidus ac ridens respondit, Quum hanc cępero. At quum vrbe vi potitus esset, venderetq; captiuos, Si me, inquit, denuo conuitijs affeceritis, apud heros vestros querar de vobis: ciuiliter illis exprobrans & intempestiuam maledicentiam, & seruitutem maledicentiæ præmium. Maledicentia.

3 Lepidè. Ithacensibus nautas ipsius apud eum deferentibus, ꝙ ad insulam appellentes, pecora quædã abegissent: At vester, inquit, rex quũ venisset ad nos, nõ modò pecudibus abreptis, verùm ipso etiam pastore exoculato recessit: Alludens ad fabulã de Vlysse, qui Cyclopem Polyphemum excæcauit.

DION.

1 Dion qui Dionysium regno expulit, quum accepisset Calippum, cui & inter hospites & amicos suos fidebat maximè, sibi moliri insidias, non potuit inducere animum, vt illum conuinceret, dicens, Mori satius esse quàm vi-

uere

uere, si non ab hostibus tantùm, verum etiam ab amicis cauendum esset. Dignus erat optimis amicis, qui mori prius habuerit, quàm amico diffidere.

Idem exul quum Pteodori Megarensis opera opus haberet, & ad ædes illius veniens, videret illum ob negociorum magnitudinem ægrè quemquam admittere, amicis ob id indignantibus dixit. Quid hunc incusamus? Nonne & ipsi quum Syracusis essemus, eadem faciebamus? 2 Modestè.

ARCHELAVS.

Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris quidam, sed parum humanus, petijt sibi dari poculum: Archelaus autem illico mandauit puero, vt hoc poculum daret Euripidi. Id factum admiranti postulatori: Tu quidem, inquit, dignus eras qui peteres, nec acciperes, at hic dignus erat, qui acciperet vel non petens: Significans alteri hoc tribuisse regiam familiaritatem, vt auderet quiduis petere, at Euripidis boni viri pudorem hoc mereri, vt vltro donaretur aliquid. 1 Ab altero petitum, alteri datũ.

Idem tonsori garrulo subinde rogãti, quomodo te rado, ò rex: Silendo inquit. Alter aliud respõsum expectabat, & hinc dicti lepos. Quidam sunt in curatione morosi, Archelao satis erat, si sileret. Nobis autem interdũ etiam cum ebrijs pariterq; loquacibus res est. 2 Garrulitas.

Quum Euripides in cõuiuio formosum illũ Agathonem amplecteretur deosculareturq;, cui iam barba prouenire cœperat. Archelaus amicis dixit, Ne miremini: nam pulchrorum 3

etiam

Ciuiliter. etiam autumnus pulcher est. Ciuiliter exercsauit amicum apud amicos.

4 Thimotheus citharœdus quum ingens præmium ab Archelao sperasset, ac minus speratis accepisset: palàm illum incusabat: proinde aliquãdo canens hanc particulam, Tu verò terræ filium argentũ laudas: nutu regem denotauit. At Archelaus succinuit, Tu verò petis. In Græcis plus est gratiæ ob vocum affinitatem, αὐνεῖς, αἰτεῖς, id est, laudas, petis. Turpiter petit, qui non probat quod petit. *Aptè retortum.*

5 Quum à quodã aqua conspersus esset, amicis illum aduersus eũ qui hoc fecerat inflammantibus: Imò, inquit, nõ me conspersit, sed eum quem me esse putauit. Quid hac moderatione ciuilius? Hoc exemplo facilè decet ignoscere, qui licèt in præpotentem, tamen imprudentes delinquunt. *Leniter.*

PTOLOMÆVS LAGI FILIVS.

1 Ptolomæus Lagi filius plerumq; apud amicos & cœnare solet & dormire. Quod si quãdo illos vicissim acciperet cœna, amicorum rebus vtebatur, cõmodato sumens ab illis pocula, aulæa, & mensas. Ipse verò sibi non parabat plura quàm exigeret necessitas, sed regalius esse dicebat ditare, quàm diuitem esse. *Frugaliter regia.*

2 Idem cùm peragranti Aegyptum, comitibus non consequutis, cibarius in casa panis datus esset negauit vllum cibum vnquam sibi visum suauiorem, aderat enim optimum condimentum fames. *Fames cõdimẽtum.*

3 Quum grammaticum notasset inscitiæ, quærens ab eo quis esset Pelei pater, vicissimque

que audiſſet, dic tu prius quis ſit Lagi pater, amicis inuitantibus ad tantæ improbitatis vindictam, Si regiũ eſt, inquit, non pati, vt quoquam dicto attingatur, nec illud regium eſt quendam dicto laceſſere. Iniquè petit vindictã, qui prior laceſſiuit, cuiuſcunq; dignitatis fuerit. Nec ſuæ dignitatis meminiſſe debet, qui referitur, quum eius prærogatiuam laceſſendo depoſuerit. Lenitas regia.

XENOPHANES.

Xenophanes Lagi filius, quum ipſi Hermoneus timiditatẽ obijceret, quod nollet ſecum teſſeris ludere: Fateor, inquit, me non ſolùm meticuloſum, verum etiam vehementer meticuloſum, ſed aduerſus honeſta: Honeſta formidoloſitas eſt, quæ deterret à turpibus. 1 Timiditas laudata.

DEMETRIVS ANTIGONI FILIVS.

Quum Rhodum obſideret Demetrius, & in ſuburbio cępiſset tabulam quandã Protegenis clariſſimi pictoris opus in qua pinxerat Ialyſin.i. Bacchũ: Rhodijs per caduceatores obſecrantibus, vt tabulæ parceret, reſpondit ſe citiùs patris imagines quàm eam picturã aboliturum, Tantum honoris habuit arti rex. 1 Honos arti habitus.

Athenienſium qui defecerant vrbem cum cœpiſset, eaque grauiter rei frumentariæ penuria laboraret, protinus conuocata concione, dilargitus eſt illis frumentum gratis. Quumque his de rebus loquens apud populum barbariſmum commiſit, vocem quampiam ſecus quàm oportuit pronun- 2 Victos benignè.

cians, & quidam è conſeſſu, quomodo ſonanda fuiſſet dictio, loquentem interpellans admonuiſſet: Pro hac, inquit, correptione altera quinquaginta medimnorum millia vobis addo. Vtrum in hoc potius miremur, benignitatem in eos, qui modò fuerant hoſtes, an ciuilitatem, qui corrigentis officium non tantùm boni conſuluit, verumetiam tanta mercede dignum exiſtimauit.

3 Philoſopho homos habitus. Demetrius quum Megarã occupaſſet, Stilbontem philoſophum accerſitũ rogauit, nunquis militum aliquid rerum abſtuliſſet: Nullus, inquit. Neminem enim vidi qui ſcientiã raperet. Sentiens ſola animi bona non eſſe bellorum violentiæ obnoxia.

4 Salsè. Rurſus quum Demetrius abductis omniũ ciuium ſeruis Stilbonti diceret, Ciuitatem veſtrã liberã vobis relinquo: Rectè, inquit Stilbon: nullũ enim in ciuitate ſeruũm relinquis.

5 Lamia meretrix. Lyſimacho Demetrium impetẽte conuitijs, dicenteque, Lamiam ſibi viſam, meretricem de ſcena tragica prodeuntem: hæc erat amica Demetrij, magnificè culta. Demetrius reſpondit, meretricem Lamiam eſſe modeſtiorem, meliusq; moratam, quàm ipſius Penelopem: coniugem illius notans.

6 Lamiæ morſus. Quum legatis à Demetrio ad Lyſimachum miſſis, Lyſimachus per ocium narraret aliquando, quomodo coactus ab Alexandro cum ferociſſimo leone colluctatus fuiſſet, & cicatrices oſtenderet in cruribus brachijs è feræ vngulis relictas, legati dixerunt. Et noſter rex graues ferę Lamię morſus in collo geſtat: notantes ſuauiorum amatoriorum veſtigia, ſimul

ſimul alludentes ad lamiam beluam.

Nemo Demetrio fuit vtraque fortuna exer- 7
citatior. Itaque ſolet in fortunam illud Aeſ- Fortunæ
chyli dicere. viciſſitudo.

Σύ τοι μ᾽ ἔφυσας, σύ μ᾽ καθαιρεῖν μοι δοκεῖς. id eſt.
Tu me extuliſti, tu ipſa rurſus deÿcis.

Quum eraſiſtratus Demetrio Antiochi filij 8
mentē qua mori deſtinarat, indicaſſet, ſimulq́;
faſſus eſſet huius affectionis cauſam eſſe amorem: Demetrius qui adoleſcentem vnicè adamabat, per omnia multis cum lachrymis cępit obteſtari, vt illius incolumitati conſuleretur. Quum Eraſiſtratus addidiſſet immedicabile malū eſſe, quod in ipſius vxorē deperiret: hoc audito Demetrius multò vehemētius cępit obteſtari, vt ob ſalutem filij cederet illi ſuam coniugem. Iſta, inquit, ò pater, tibi facilè dicuntur: ſed aliud diceres, ſi tuam coniugem Stratonicen adamaret. Hic quum rex deos comprecaretur, vt liceret amorem filij commutare, & à medici coniuge in ſuā transferre, nihil ſe non facturum, ſi modò liceret ſeruare filium: Eraſiſtratus patris dextrā amplexus: Nihil eſt, inquit, ò rex, in quo iam Eraſiſtrato indigeas. Etenim quum & pater ſis, & maritus, & rex, optimus eris tuæ familiæ medicus. Non enim in coniugem meam, ſed in Stratonicen tuam Antiochus deperit. Poſt hęc Demetrius edixit, vt Antiochus rex, Stratonice, quam filio ceſſit, regina nominaretur.

Pietas mira in filium.

In machinis bellicis in tantum ingenio, ar- 9
teq́; præcelluit, vt meritò de illo iactatum ſit Demetrij machinas magnitudine ſua etiam

amicis

amicis ſtuporem, pulchritudine verò etiam hoſtibus adferre voluptatem.

ANTIGONVS SECVNDVS.

1 Pietas in patrē. Antigonus ſecundus, quum Demetrius pater eſset captus, ipſique per amicum in hoc miſsum mandaſset, nè curaret, ſi quid ſcriberet à Seleuco cōpulſus, neq; ciuitates illi cederet: vltro ſcripſit ad Seleucum, cedens illi totam ditionem, ſeq; obſidem offerens, ſi Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cū pietate. Pater ſui negligēs, volebat parci filio, filijq; regno: filius contra, patris libertatem & regno, & ſeipſo priorem habuit.

2 Oculus domini. Quum pugnaturus eſset aduerſus Ptolemęi milites, gubernatorq; admoneret plures eſse naues hoſtiū. Pro quot, inquit, nauibus ſupputas, q ego hic præſto ſum? Sentiens ad victoriam plurimum habere momenti, ſi ſtrenuus Imperator præſens regat exercitū. Ptolemæus autem tum ſuis non aderat.

3 Fuga excuſata. Quum aliquādo cederet hoſtibus imminentibus, aiebat ſe non fugere, ſed vtilitatem à tergo ſitam perſequi. Sentiens nō eſse turpe fugere, quoties magis expedit hoſti dare locum, q̄ conſerere manus. Dicti gratia in hoc eſt, q quem fugere & perſequi ſint contraria, ille fugiens interpretabatur ſe perſequi magis quàm fugere. Perſequimur enim hoſtem, & perſequimur id, quod ſtudioſe expetimus.

4 Sua quiſque virtute cō- Adoleſcenti cuidam, qui patrem habuerat fortem, quanquam ipſe non admodum, vt videbatur, bonus erat miles, poſtulanti vt patris ſtipendia caperet. At ego, inquit, ò adoleſcentule,

ſcentule, non ob patrias, ſed ob proprias cuiuſq; viri virtutes mercedem ac munera dare ſoleo. Hoc ſermone iuuenem extimulans, vt patris fortitudinem æquaret, ſi quantum ille capere ſolet, vellet accipere. Apud Græcos maior eſt dicti gratia, ob vocum affinitatem ἀνδραγαθίας καλοκαγαθίας, quæ vox poſterior ad prioris imitationem efficta eſt.

mendetur.

Zenone defuncto, quem vnum ex philoſo- 5
phis maximè ſuſpiciebat, dicere ſolet geſtorũ
ſuorum theatrum eſſe ſublatũ, quòd ad illius viri iudicium potiſſimè componeret ſuas actiones, quem vnum pro multis hominũ millibus habebat.

Placere bonis.

LYSIMACHVS.

Lyſimachus in Thracia ſuperatus à Droma- 6
cheta, quum ob ſitis impatientiam, tum ſetum exercitum dediſſet, poſteaquã bibit iam factus captiuus: O dij, inquit, quàm breuis voluptatis gratia me ex rege feci ſeruum?

De Philippo quod hic habebatur, refere-
tur ſuo loco, neque enim hoc eſt apophteg- 7
ma Lyſimachi, ſed Philippi.

Exilium excuſat.

Idem offenſus libertate Theodori dixit illi: Quoniam iſtis eras moribus, patria te eiecit. Sanè, inquit, quòd me vt Semele Bacchũ ferre non poſſet: Sentiens ſe maiorem eſſe, quàm vt à malis ferri poſset, à quibus tamen non tam ſuo quàm ipſorũ malo pulſus eſset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante; quumq; fœtum igneum ferre non poſſet, infans exectus eſt, & Iouis fœmori inſutus.

ANTIPATER.

8 Antipater quum didicisset Parmenionē ab
Amicitia regū. Alexandro interfectum, dixit, Si Parmenio struxit insidias Alexandro: cui fidendum est? Si non struxit, quid agendum? Erat Parmenio velut alter Alexander in rebus militaribus. Si tantus amicus fefellit non est tutum cuiquam amico fidere. Si Alexander nihil commeritum sustulit, præstat à regum negocijs abstinere.

9 Venter & lingua. De Demade oratore iam grandæuo dicere solet, Demadis vt immolatæ victimæ, nihil superesse præter linguam & ventrem. Nam venter ex hostia abijciebatur, & lingua dabatur præconi. Ita senex orator tantùm loquebatur. Loquacitas enim crescit cum ætate. Tradunt autem Demadem luxui gulæ fuisse deditum, vnde & Phocionis reprehendit frugalitatem.

ANTIOCHVS TERTIVS.

10 Iustè. Antiochus tertius scripserat ciuitatibus, vt si quid per literas iuberet, quod aduersaretur legibus, ne curarent, perinde quasi ipso nescio scriptum esset. Interdum enim principes dum metuunt quosdam offendere, scribūt quæ fieri nollent. Quicquid autem pugnat cum legibus, hoc velut insciente principe tentatum haberi decet.

11 Iudicè. Idem quum Dianæ sacerdotē vidisset supra modum eleganti forma, continuò soluit Ephe so, veritus nè vis amoris aliquid ipsum facere cōpelleret, quod fas non esset: Immane quantum

tum abſunt ab huius ethnici principis religione Chriſtiani milites, qui Deo dicatas virgines conſtuprare pro ludo ducunt.

EVMENS.

Eumenes inſidijs petitus à Perſeo, credebatur extinctus. Is rumor quum Pergamũ eſſet perlatus, Attalus eius frater impoſito ſibi diademate, ductaq; fratris vxore, regnum occupauit. Cęterùm quum audiſſet illum viuum, vt ſolet, profectus eſt illi obuiam vnà cum ſatellitibus haſtam geſtans. Eumenes autem amanter illum amplexus dixit ei in aurem, Ne feſtines ducere prius, quàm me mortuum videris; nec prætere a per omnem vitam vllam offenſi animi ſignificationem vel dicto, vel facto dedit. Quin etiam moriens fratri & vxorem, & regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, quum multos ex ſe liberos haberet, nullum tamen regno educauit, ſed Eumenis filio poſteaquã adoleuiſſet adhuc viuens principatum tradidit. 1 Humanitas fratrum.

PYRRHVS.

Pyrrhus Epirotarũ rex, quum à filijs etiãnum pueris interrogaretur, Cui noſtrum relinques regnum? Quicunque, inquit veſtrûm acutiorem habuerit enſem: Significans ſe nõ ætati daturum principatus ſucceſſionem, ſed virtuti. Hoc ſtimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit. 1 Virtus ſuccedit.

Interrogatus vter melior tibicen videretur. Pythône, an Chariſius: Polyſperches, inquit. Is erat egregius dux exercitus. Con- 2 Ars imbellis.

tempsit artem imbellem, & vtrique prætulit strenuum ducem.

3 Bis cōmisso cum Romanis prælio vicerat, sed desideratis cōplu ibus amicis ac ducibus, hic Pyrrhus, Si vno, inquit, adhuc prælio Romanos vicerimus, actū fuerit de nobis. Quod victi solent dicere, hoc dicebat victor: declarans victoriam magno emptam, non esse victoriam, sed calamitatem.

Victoria magno empta.

4 Quum è Sicilia solueret, frustratus, videlicet eius potiundæ spe, conuersus ad amicos, Cuiusmodi, inquit palæstram reliquimus Romanis & Carthaginensibus: Significans se certamen hoc cruentum & operosum, libenter alijs cedere. Interdum fœlicius est non assequi, quàm nimio mercari, quod ambis.

Magno paranda.

5 Pyrrhus ei cui delectum militum commiserat, dixisse fertur, Tu grandes elige, ego eos forteis reddā. Significans institutione fieri bonum militem. Fertur autem Pyrrhus disciplinæ militaris optimus fuisse magister.

Institutio.

6 Idem dicere solet plures vrbes Cineā oratione subegisse, quā ipse cepisset armis. Erat autē Cineas Thessalus vir magni ingenij, qui aud to Demosthene ad illius æmulationem se cōtulerat, sed vim præcipuè exprimens. Confirmatum est itaq; quod dicit Euripides, πᾶν ἐξαιρεῖ λόγος Ὃ καὶ σίδηρος πολεμίων δράσειεν ἄν: id est, Cuncta sermo conficit, Quæcunq; ferrum efficere possit hostium.

Eloquētiæ vis.

7 Quum rebus fœliciter gestis domum redisset, & à suis aquila diceretur, Per vos, inquit, aquila sum. Qui enim nō essem, quum vestris armis veluti pennis subleuer? Modestissimè

Aquila in nubibus.

gloriosè

gloriosi cognominis laudem in suos milites transferens, vitauit inuidiam.

In Ambracia quum amici suaderēt, vt quendam maledicum multa in ipsum blaterantem expelleret: Satius est, inquit, vt hic apud paucos nobis maledicat, quàm apud omnes obambulans. 8 Modestè.

Quum Athenas venisset, & ingressus arcem Palladis rem diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, collaudauit quidem Atheniensium erga se fiduciam. Cæterùm admonuit, si saperent, nè post hac cuiquam regum portas aperirent: significās omnibus regibus natura inuisam populi libertatem. 9 Reges non admittendi.

Meton quidam, quum in concione Tarentini tractarent de bello suscipiendo, deq; Pyrrho ascisceđo, sumpta corona & lucerna, præcedente tibicine velut ebrius commessabundus venit in forum: atq; vt fit alijs applaudentibus alijs ridentibus, nonnullis etiam ad canendum hominem inuitantibus processit in concionem, ac tanquam cantaturus astitit. Silente verò turba dixit: Rectè facitis viri Tarentini, qui iocari, ludereque dum licet, qui velint, permittitis. Atqui si sapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini prius, quàm Pyrrhus adueniat. Nam tum non nostro, sed illius arbitrio viuendum erit. 10 Sapiens sub stulti persona.

Cineas vt Pyrrhum à bellandi studio reuocaret, sic per ocium cum illo colloquutus est: Romani feruntur bellacissimi, sed his superatis quid dein agemus Pyrrhe? Tum Italiam, inquit Pyrrhus, totam occupabimus. Hic denuo Cineas, Quid Italia subacta? 11

Consiliũ prudés. Sicilia, inquit Pyrrhus proxima est. Tum Cineas, Num hic erit militiæ finis: Nequaquã inquit Pyrrhus, sed hæc tamen præludia sunt ad res maiores. Superest Libya & Carthago, Rectè, inquit Cineas, nam his potitus facilè & Macedoniã recipies, & Græciæ dominaberis. Sed deletis omnibus quid tandem faciemus: Hic arridens Pyrrhus. Tum, inquit, ociũ agemus ò beate, & quotidie Cothon erit, mutuisque fermonibus nos inuicem delectabimus. Tum Cineas, At quid vetat ò rex quò minus nunc iam isto ocio isto Cothone & mutuis sermonibus perfruamur? Nunc enim citra negotium suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per molestias, per pericula tum nostra, tum aliorum sequimur, incerti an assequuturi.

11 In expectato. Quum Pyrrhus rex falsas aduentus sui causas prætexens Laconicam inuasisset, diripuissetq;, Lacedæmoniorum legatis expostulantibus, quòd non indicto bello Laconicam inuasisset. Nec vos, inquit, Spartani, quod facturi estis, prius alijs denunciatis.

12 In victoria Tarentina Romanorũ militum virtutem, ac ducum prudentiam admiratus, explicauit, O quàm facilè erat Orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus: aut me rege Romanis. Ita Florus in Epitome libro primo.

ANTIOCHVS.

1 Antiochus ille, qui bis exercitũ duxit aduersus Persas, quum in venatu quodam feram insequitur aberrans ab amicis ac famulis, in

casam

casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat, introijt: atque inter cœnam iniecta mentione regis, audiuit quòd inter cætera quidẽ probus esset, sed plerasque functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorũ facta cõniuens: tum quòd immodico venandi studio frequẽter necessaria negligeret. Ad hæc tum temporis nihil respondit, nec quis esset prodidit: verùm vbi diluculo satellites venissent ad casam, iamque agnosceretur: allata purpura simul cum diademate, Agè, inquit, ex quo vos indui, heri primùm vera de meipso audiui. Nam ferè hoc studium est his, qui viuunt in aulis principum, nè quid audiant nisi blandum auribus. Reges rarò verũ audiũt.

Antiochus quum à L. Scipione vltra Taurum montẽ submotis Imperij finibus, Asiam prouinciam, vicinasq; ei gentes amisisset, gratias egit populo Romano, quòd magna parte curarũ per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens vnius hominis animum, quamuis vigilantem, non posse tot negotijs parem esse. a

GRAECORVM DVCVM Apophthegmata.

Themistocles quũ esset adolescens, in compotationibus ac mulierum amoribus volutabatur. at posteaquam Miltiades factus Imperator apud Marathonem deuicisset barbaros, iam nullus offendit illum quicquam agentem præter decorum. Percunctantibus autem vnde sic esset repente mutatus: Miltiadis, in- Gloriæ studium.

quit, trophæum non patitur me dormire, neque cessare: Gloriæ studium excussit amorem voluptatum, clauum vt aiunt, clauo.

2 Interrogatus vtrū Achilles esse mallet an Homerus; Dic ipse prius, inquit, vtrum malles esse victor in Olympijs, an præco, qui victores pronunciat: Sentiens multò præstantius esse res egregias gerere, quàm gestas celebrare, Homerum præconi conferens.

Præcones poetæ.

3 Adimantus abhortens à pugna nauali, ad Themistoclē qui Græcos huc hortaretur, incitaretq́; ita loquutus est: O Themistocles, qui in certaminibus ante alios prosiliunt mos est flagris cædere. Cui Themistocles, Sic est Adimante, vt dicis, sed nec eos qui se subducunt coronat quisquā. Adimantus notauit in Themistocle pręcipitem audaciā, ille vicissim illum insimulauit formidolositatis, qui cum opportunitas inuitaret detractaret pugnam.

Retortum crimen.

4 Quum Eurybiades baculum sustulisset in Themistoclem obrepentem; Percute, inquit, sed tamen audi: præsens animus & suo fidens consilio.

Fiducia.

5 Idem quum Eurybiadi non persuaderet, vt in angustijs committeret naualę prælium, clàm ad barbarum misit qui illum hortaretur, nè formidaret Græcos fugam adornantes. Persuasus rex prælio superatus est, nimirū pugna commissa loco Græcis commodissimo. Post hæc denuo misit ad illum, qui monerent, vt quā posset ocyssimè fugeret ad Hellespontū: Græcos .n. de soluendo ponte cogitare: hæc callidè, quo quū hoc ageret, vt Græcos seruaret Regis incolumitati prospicere videretur.

Exul in patriam pius.

Hoc ingenio Græciam à barbaris liberauit non minore gloria, quàm Miltiades retulerat ex Marathonia victoria.

Seriphio cuidam obijcienti, quod non ex sese, sed ob vrbis nobilitatem celebris esset: Verè, inquit, prædicas. Neq; enim ego si Seriphius essem, clarus essem, neque tu si Atheniensis: non inficiatus est vrbis celebritatem, nonnihil facere ad illustrè nomen, sed illũ esse tam ignauum, vt etiam si fuisset natus Athenis, nihilo minus fuisset obscurus futurus. 6 Obscuritas.

Antiphates adolescens qui prius Themistoclem amantem fugerat ac fastidierat, vbi vidit illum gloria celebrem, potentiaq; magna pollentem, vltro adijt illũ blandiens: cui Themistocles. O adolescens, sero quidẽ ambo, sed tamen sapere cœpimus: Sentiens illũ non arripuisse occasionem sese offerentem: sibi verò nunc non vacare per negotia talibus affectibus indulgere. 7 Occasio neglecta.

Simonidi petenti, vt in negocio quodã sententiam iniustam pronunciaret: Neque tu, inquit bonus poeta fueris, si præter musicæ modulos caneres: neque ego princeps bonus, si contra leges pronunciem. 8 Iustè.

Filium quem mater adamabat atque in delicijs habebat, plurimum omnium Græcorum posse colligebat hunc in modum: Athenienses, inquit, dominantur Græcis, ego Atheniensibus, mihi mater, matri filius. 9 Affectus priuati.

Quum ex procis filiæ vtrum probum diuiti prætulisset, quibusdam hoc admirãtibus, Malo inquit, virum absque pecunia, quàm pecuniam absq; viro. Vir strenuus facilè parabit 10 Vir pecunia potior.

bit pecuniam, ignauo pecunia inutilis est.

11 Vicinus bonus. Quum prædium venderet, iussit præconem hoc addere, quòd bonū haberet vicinum: Sentiens iuxta Hesiodum, ex bono vicino plurimum esse vtilitatis, vt contra, ex malo noxæ plurimum.

12 Ingratitudo. Atheniensibus ipsum contumelia afficientibus: Quid tumultuamini, inquit, aduersus eos, à quibus sæpenumero fuistis affecti cōmodis? Aiebat autem se similem platanis, sub quarū vmbram accurrūt homines afflicti tempestate, & easdem, simul vt rediit serenitas, vellunt, conuitiisque petunt: Sentiens hunc esse populi morem, vt in belli periculis implorent opem fortium virorum, in pace contemnant ac vexent eosdem.

13 Armata timiditas. In Eretrienses ita cauillari solet, vt diceret eos similes piscium, qui gladioli vocantur, quippe qui gladium quidem haberent, cor autem non haberent: notans illorum ignauiam, quòd armatis non adesset animus.

14 Posteaquam Themistocles primùm Athenis, mox tota Græcia depulsus, ad Persarum Regem confugisset, admissus iussus est dicere: at ille respondit, orationem similem esse picturatis stragulis: Nam quemadmodū, inquit, illæ dum extenduntur, ostendunt imagines, dum contrahuntur, celant easdem, & abolent: itidem fit in oratione. Petiit autem Exilium fœlix. anni spatium, vt interim Persicam linguā suo arbitrio perdisceret, nè Regi per interpretem cogeretur ea quæ sentiret explicare. Diffisus est interpreti, qui dum quædam omittit, quædam addit, quædam aliter narrat, perdit ora-

tionis

gionis gratiam. Vbi verò multis muneribus à rege est honoratus, citoq; factus diues, dixit suis, O pueri perieramus, nisi perissemus. Perire videtur, qui cogitur exulare. At Themistocli fœliciter cessit exilium.

Quũ Xerses expugnatis Thermopylis crudeliter tractasset Astum, & hac fama perterriti classiarij cogitarent de repetenda domo, idque plerique suaderent, solus Themistocles obstitit, dicens eos vniuersos hostibus fore pares, dispersos verò perituros. Ita Probus Aemilius. 15 *Coniunctæ vires.*

Themistoclis pedagogus dicere solet: Nihil, inquit, mediocre futurus es ò puer: Nam aut magnum bonum eris Reipub. aut magnũ malũ. Generosa indoles, si accedat recta institutio, magno bono est patriæ; sin ad vitia degeneret, ingens adfert malum. 16 *Nil mediocre.*

Quoniam adolescens feroci mutabiliq; ingenio videbatur, mirantib. mutatos mores, dicere solet: Aspros & indomitos pullos in optimos equos euadere, si quis illis adhibeat disciplinam rectamque institutionem. 17 *Institutio.*

Ad Olympiæ celebritatẽ profectus, quum in stadium processisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intẽderunt, in eoque contemplando diem totum consumpserunt, ac Themistoclem illum cum plausu, & admiratione peregrinis ostenderunt. Ea re lętus vir gloriæ cupidissimus, dixit amicis, se hodie laborum, quos pro Gręcia suscepisset, omnium fructum amplissimum reportasse. 18 *Gloria ducis.*

Idem facilitate morum multos ciuium sibi conciliarat, atq; hinc popularem potentiam 19

adeptus.

Aequalitas. adeptus. Itaque cuidam ipsum admonenti, Benè principatum geres Athenis, si cunctis aequalis & communis esse voles: respondit, Nunquã ei sellae insederim, vnde nihilo plus à me ferrent amici quàm alieni.

20 Memoria. Idem ludum praeteriens, in quo diceretur esse professio, rogauit, quid is profiteretur: quum responsum esset, artem memoriae, cõtempsit, dicens, At ego malim artem obliuiscendi. Vox haec digna fuit eo, qui linguam Persicam intra annũ potuit ediscere. Et sunt quorum obliuio nobis gratior sit, quàm memoria. Facilè meminimus quae volumus: at non licet obliuisci quae volumus.

21 Quum aliquando theatrum peteret, interroganti cuidam, cuius vocem esset libentissimè auditurus: Eius, inquit, a quo laudes meae quàm optimè canerentur: Ingenuè fassus, se magno gloriae studio teneri. Solent autem olim musici in publico virorum illustrium laudes canere.

22 Praeda contempta. Quum aliquando ad mare visendi cadauera gratia accessisset, ac torques, armillasque passim disiectas videret, ipse quidẽ praeter iit, sed amico qui sequebatur, dixit, Collige tu tibi: nam tu Themistocles non es. Ne tam obuia quidem praeda commoueri, potuit, vt quicquam ageret indignum egregio duce, cui gloria debet esse satis magnum virtutis praemium.

23 Dij, vis & Suasio. Quum apud Andrum argentum peteret, Duos, inquit, ad vos adduco Deos, Vim ac Suasionem, significans, si minus impetraret suadendo, se vi erepturum. At illi responderunt,

rant, apud se quoque duas magnas esse Deas, inopiam, & impossibilitatem, per quas non liceret dare, quæ petebat.

24 Ab Artabano regis Persarum Satrapa rogatus, quem Græcorum diceret aduenisse, Hoc, inquit, ante regem nemo sciet. At ab*ne Sen serat Artabanus à colloquio nõ esse vulgarem hominem: Themistocles autem ignotus esse studuit, donec se regi suapte oratione cõmendaret. Rex audito Themistocle precatus est Deum suum Arimenum, eam mentem immittere pergeret hostibus suis, vt eiusmodi viros à se expellerent. Optimi conciunatur.

ARISTIDES.

1 Aristides cognomento Iustus, semper suo vnius præsidio fretus, Rempubl. administrabat, à sodalitatibus abhorrebat, velut amicorum potentia, quæ ad iniuriam alijs inferendam adderet animum. Quantum ille vir abhorruit ab omni factione: qui nõ ob aliud vitabat amicitias, quàm nè per illos adigeretur ad aliquid faciendum, quod iustum non esset, aut cogeretur abstinere ab eo, quod iudicasset Reipublicæ conducere. Factiones & sodalitates

2 Quum Athenienses eò concitari essent, vt Aristidem ostracismo (id erat damnationis genus, quod testuli peragebatur) in exiliũ agerent, ac rusticus quidam illiteratus testulam ad eum deferens iussisset vt Aristidis nomen inscriberet: Nostine, inquit Aristides, Aristidem? Quum ille negasset se nosse, molestè tamen ferre, quòd Iustus cognomine diceretur: Siluit Aristides, & nomen suum inscripsit testulam Lenitas.

ſtulæ ac reddidit: tam leni animo ferebat iniuſtam damnationem. Grauiſſimum autẽ vitæ innocenter actæ teſtimonium, è tanta multitudine neminem extitiſſe, qui aliud obijceret, quàm iuſti cognomen, quod ipſe tamen ſibi non impoſuerat.

3 Erat illi ſimultas cum Themiſtocle. Huic quum delectus eſſet collega ad peragendã legationem: Vis, inquit, Themiſtocles, vt in his montibus ſimultatem deponamus? Nam ſi videbitur, reuerſi illã reſumemus. Priuatos affectus publicæ poſthabuit vtilitati. Ex his enim ferè omnis humanæ vitæ pernicies naſcitur.

4 Quum Græcis tributa indixiſſet, tanto pauperior redijt, quantum abſumpſerat in peregrinatione. Atqui in tali genere functionis ſolent allj meſſem optimam metere. Eò magis ille cauit, nè quid ſuſpicionis eiuſmodi conſtaret ſibi, proinde ſuis impendijs rem geſſit.

5 Quum hi verſus, quos de Amphiarao ſcripſit Aeſchylus, in theatro recitarentur.

Sãctitas nõ ficta.

Οὐ γὰρ δοκεῖν, ἄριστος ἀλλ᾽ εἶναι θέλει
Βαθεῖαν ἄυλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἀφ᾽ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

Neque enim videri, at eſſe vir ſtudet optimus.
Segetem profundam mente ſtudioſa colens.
Conſilia quando hinc germinant ſalubria.

Totus populus in Ariſtidem vertit oculos agnoſcens hoc laudis in eum competere.

6 E concione quadam, in qua fruſtra Themiſtocli obſtiterat, diſcedens, clara voce teſtatus eſt, res Athenienſium incolumes eſſe nõ poſſe, niſi & ipſum & Themiſtoclem in barathrum conijcerent: prius habens in carcerẽ ire, quã

Simultas magiſtra tuum.

ob duorum simultatem minus rectè consuli publicis commodis.

Quendã reum egerat: at quum iudices ob Aristidis accusationem nollent audire reum, sed protinus ad suffragia, quibus eum damnarent, properarent, Aristides supplex pro reo intercessit apud iudices, vt eum iuxta legum præscripta diligenter audirent. Tanta erat in viro legum, æquique obseruatio. 7 Aequitas.

Quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quò Aristidem irritaret in aduersarium, extra causam multa commemoraret, quibus ille læsisset eum; Aristides interpellans hominem: Ista nunc, inquit, missa fac bone vir, & si quid te læsit, eloquere: tibi enim in præsentia, non mihi iudex sedeo. 8 Extra causam.

Fuit & procurator fisci: quod munus quum sanctissimè gessisset, tamen à Themistocle delatus est ac repetundarum damnatus. Sed optimatũ fauore non solùm illi mulcta remissa est, verum etiã eidem redditus est muneri: Quod per simulationem sic administrauit, vt omissa pristina seueritate, lenem se facilemque præberet ijs, qui publico malo gaudent ditescere. Horum opera factũ est, vt populus tertiò munus summis fauoribus idem deferret Aristidi. Tum ille, Ob integrè gestum munus damnastis, nunc quoniam præter æquum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignũ iudicatis: hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, quàm damnato ac mulctato irrogastis. Norat quibus artibus posset fieri gratiosus apud populum, nisi maluisset iustus esse quàm plausibilis. Simile quiddam 9 Damnata Integritas.

apud

ſtulæ ac reddidit: tam leni animo ferebat iniuſtam damnationem Grauiſſimum autẽ vitæ innocenter actæ teſtimonium, è tanta multitudine neminem extitiſſe, qui aliud obijceret, quàm iuſti cognomen, quod ipſe tamen ſibi non impoſuerat.

3 Erat illi ſimultas cum Themiſtocle. Huic quum delectus eſſet collega ad peragendã legationem: Vis, inquit, Themiſtocles, vt in his montibus ſimultatem deponamus? Nam ſi videbitur, reuerſi illã reſumemus Priuatos affectus publicæ poſthabuit vtilitati. Ex his enim ferè omnis humanæ vitæ pernicies naſcitur.

4 Quum Græcis tributa indixiſſet, tanto pauperior redijt, quantum abſumpſerat in peregrinatione Atqui in tali genere functionis ſolent alij meſſem opimam metere. Eò magis ille cauit, nè quid ſuſpicionis eiuſmodi conſtaret ſibi, proinde ſuis impendijs rem geſſit.

5 Quum hi verſus, quos de Amphiarao ſcripſit Aeſchylus, in theatro recitarentur.

Sãctitas nõ ficta.

Οὐ γὰρ δοκεῖν, ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει
Βαθεῖαν ἄυλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἀφ' ὗς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

Neque enim videri, at eſſe vir ſtudet optimus,
Segetem profundam mente, ſtudioſa colens.
Conſilia quando hinc germinant ſalubria.

Totus populus in Ariſtidem vertit oculos agnoſcens hoc laudis in eum competere.

6 E concione quadam, in qua fruſtra Themiſtocli obſtiterat, diſcedens, clara voce teſtatus eſt, res Athenienſium incolumes eſſe nõ poſſe, niſi & ipſum & Themiſtoclem in barathrum conijcerent: prius habens in carcerẽ ire, quã

Simultas magiſtratuum.

ob duorum simultatem minus rectè consuli publicis commodis.

7 Quendã reum egerat: at quum iudices ob Aristidis accusationem nollent audire reum, sed protinus ad suffragia, quibus eum damnarent, properarent, Aristides supplex pro reo intercessit apud iudices, vt eum iuxta legum præscripta diligenter audirent. Tanta erat in viro legum, æquique obseruatio. Aequitas.

8 Quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quò Aristidem irritaret in aduersarium, extra causam multa commemoraret, quibus ille læsisset eum; Aristides interpellans hominem: Ista nunc, inquit, missa fac bone vir, & si quid te læsit, eloquere: tibi enim in præsentia, non mihi iudex sedeo. Extra causam.

9 Fuit & procurator fisci: quod munus quum sanctissimè gessisset, tamen à Themistocle delatus est ac repetundarum damnatus. Sed optimatũ fauore non solùm illi mulcta remissa est, verum etiã eidem redditus est muneri: Quod per simulationem sic administrauit, vt omissa pristina seueritate, lenem se facilemque præberet ijs, qui publico malo gaudent ditescere. Horum opera factũ est, vt populus tertiò munus summis fauoribus idem deferret Aristidi. Tum ille, Ob integrè gestum munus damnastis, nunc quoniam præter æquum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignũ iudicatis: hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, quàm damnato ac mulctato irrogastis. Norat quibus artibus posset fieri gratiosus apud populum, nisi maluisset iustus esse quàm plausibilis. Simile quiddam Damnata Integritas.

apud Terrentium facit Demea.

10 Quum iret exulatum sublatis in cœlum manibus Deos comprecatus est, sic prosperarent res Atheniensium, vt illis Aristides nunquam veniret in mentem. In rebus enim afflictis solet populus ad egregios viros confugere, id quod euenit. Siquidē tertio post anno quum Xerxes Atticam adoriri statuisset, Aristides ab exilio reuocatus est.

Vindictę neglect.

11 Themistocles in concione dixit, se reperisse consilium, quod summopere pertineret ad dignitatem Atheniensium, sed id eius esse generis, vt proferri non expediret, populus censuit vt vni Aristidi indicaret, si is probaret, probaturos omnes. Quum igitur Themistocles indicasset Aristidi se de incendenda Grecorum nauali statione cogitare: sic enim fore, vt Athenienses toti Græciæ dominarentur: Aristides ad populum prodiens dixit. Themistoclis consilio nihil esse vtilius, sed eodem nihil inhonestius. Hac audita voce populus vetuit, ne super ea re in posterum verba faceret Themistocles. Hic certè populus quiddam philosophicum præstitit, repudians vtilitatem cum turpitudine coniunctam; simulq; declarauit, quanta sit spectatæ virtutis autoritas, qui non dubitarit Reipub. fortunā vnius iudicio committere.

Autoritas.

12 Quum Themistocles irrideret Aristidis cōsilium hoc agentis vt census esset in tuto, dicens eam laudem nō esse viri, sed scrinij tutò seruantis aurum: deinde summam boni ducis laudem definiret, scire, ac præsentire hostium consilia; Et isthuc, inquit, ô Themistocles, fa-

ciendum eſt, ſed in primis oportet habere manus abſtinentes, atque hæc egregij ducis præcipua laus eſt. Hoc ſermone taxauit Themiſtoclis rapacitatem.

Quum Ariſtides duceretur ad ſupplicium, quidam inimicus expuit illi in faciem: ille nihil aliud quàm abſterſit faciem, & ſubridens ait magiſtratui comitanti: Admone iſtum, nè poſtea tam improbè oſcitet. Huic ſimillimũ eſt, quod aſcribunt Phocioni. 13

Marcus Imperator triduum commoratus Smyrnę quoniam nondum viderat Ariſtidem, miſit Quintilios, qui illum ſtipatum adducerent. Quum, inquit, Cæſar, te ſerò videmus? Quoniam, inquit, conſideratio quædam me impediebat. Cum Cæſar hominis ſimplicitate delectatus, Quãdo, inquit, audiam te? Hodie, inquit, propone, & cras audi, Non enim ſumus de numero vomentium, ſed exactè loquentium. Licetne ò Imperator adeſſe familiares dictioni? Licebit, inquit Cæſar, eſt enim negotiũ publicum. Rurſus Ariſtides, Concedatur, inquit, illis tum acclamare, tum applaudere quantum poſſunt. Hic arridens Cæſar, Iſthuc, inquit, in te ſitum eſt.

Idem dixit Arimaſpas eſſe cognatos Philippi, quòd ea gens gignat vnoculos.

MYRONIDES.

Myronides creatus dux exercitus aduerſus Bœotos, edixit, vt Athenienſes exirent. Quum autem adeſſet congrediendi tempus, ducesq; monerent nondum omnes adeſſe, Adſunt, inquit, qui pugnaturi ſunt. Hos itaque 14 Ignauũ nõ expectandũ.

quum videret promptos, hostem aggressus vicit. Sic interpretans, eos qui ob ignauiam nō studuissent tempestiuè adesse, ne in pugna quidem bonam operam nauaturos.

PERICLES.

1 Imperiū 1liberos. Pericles quotiescunq; belli dux creatus esset, chlamydem induens apud se dicere consueuit, Attende Pericles, quod gesturus es imperium in liberos, in Græcos & in Athenienses. His dictis se vir cordatissimus hortabatur, vt moderatè gereret principatum. Magni ingenij est imperare liberis. At Græci plusquam liberi tum erant: postremò inter Græcos liberrimi Athenienses.

2 Noxia tollēda. Suadebat Atheniensibus, vt Aeginam tollerent; velut Pyrei pituitam, ꝙ inde suspicaretur, bellum oriturū. E corpore malos humores tollere medicorum est.

3 Vsque ad aras. Amico roganti vt pro se falsum diceret testimonium, cui adiunctum erat iusiurandum, hoc est, periurium: Respondit se quidē amicum esse, sed vsq; ad aram: Sentiens aliquousque gratificādum amicis, sed citra violationem religionis.

4 Potentia innoxia. Moriturus hoc nomine sibi gratulabatur, ꝙ ipsius causa nullus Atheniēsis pullam vestem induisset: significans se nulli causam mortis fuisse, nec vlli diē ab ipso capitis dictum. Pullati sunt, qui mortuum lugent, & olim capitis rerum, amici pullati pullatum comitabantur.

5 Iudicè. Prætor collegā sortitus est Sophoclem Poetam, quumq; simul nauigarent, ac Sophocles conspecto formoso puero dixisset, En quàm

specio-

ſpecioſus puer: Decet, inquit, ò Sophocles Prætorem non modò manus, ſed & linguam habere continentem.

Quum Thucydides vociferaretur apud populũ aduerſus Periclem, q in picturas ac ſtatuas ſummorum artificum profunderet Reipublicæ cenſus, ipſe aſsurgens rogauit populũ, videreturne multum impendiſse, quo reſpondentẽ, plurimũ: Age, inquit, ſint igitur hæc mihi impenſa, non vobis, atque ipſis donarijs deorum, meum tantũ nomen inſcribam. Hæc vox ſubitò mutauit animum populi: iuſſit, vt publicis impendijs pergeret, nec vilis parceret ſumptibus. Tantum valuit animus præſens, & ſermo aculeatus. 6 Gloriæ ſtimulus

Quum deuictis Samijs Athenas reuerſus pro concione laudaſset eos, qui in bello ceciderant, cęterę matronæ redeuntem è concione coronis ac vitis decorarunt. Elpinice Cimonis ſoror propius accedens dixit illi, Præclara ſunt iſta, quæ geſſiſti, & coronis decoranda, qui nos tot fortibus viris ſpoliaſti. Ad hæc aliaq; conuicia nihil cõmotus Pericles, tantum arriſit, nec aliud reſpondit quàm verſiculum Archilochi. 7 Aliena curare.

Οὐκ ἂν μύρροισι χρισαμένη γραῦς οὖσ' ἀλείφου. id eſt,

Vnguento anus quum ſis, caueto innungier.

Significant publica negotia non eſse curanda vetulæ. Tam.n.hoc indecorum, quàm turpe foret eam vnguentis vti. Aut ſenſit indecorum eſse iam anui mariti deſiderio teneri.

Subitò oborto Solis defectu quum Pericles videret alios multos, ſed præcipuè claſſis gubernatorem, vehementer perturbatos, èchla- 9 Animose.

 myde

myde sua texit gubernatoris faciem, interrogauitque nunquid hoc horrendum ostentum existimaret: illo negante. Quid interest, inquit, igitur, nisi quòd chlamyde maius est, id quod nunc in tenebras inducit. Sensit vir prudens interuentu Lunæ nobis abscondi Solem, quemadmodũ opposita chlamys impediebat aliorum aspectum: nullum autem ostentum, quod natura fit.

23 Ciuiliter Pericles Ariphroni volenti publico præconio quæri Alcibiadem, qui adolescens clam domo egressus ad amicũ Democratem se contulerat, obstitit dicens, Si fortè nobis inscijs perijt, præconio nihil aliud agetur, quàm vt vno tantùm die citius manifestum fiat, illum interijsse: sin saluus, ne per omnem quidem vitam saluus esse poterit. Ciuiliter exclusit Pericles adolescentis infamiam, quam nunquam potuisset eluere.

24 Autoritas. Pericles quum à populo vocaretur frequenter, non auscultauit, dicens, ἀσύντακτος εἰμί. Sentiens se non esse cogendũ in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habendum.

ALCIBIADES.

1 Vtcunq; vincere. Alcibiades etiamnum puer, quum in palæstra nexu quodam constrictus esset, vnde se non posset explicare, manũ collutatoris mordicus arripuit: illo dicente mordes Alcibiades, vt fœminæ solent: Imò, inquit, vt leones. Hoc de Lacone quodam ante cõmemoratum est, sed in diuersam sententiam. Iam tum agnoscere erat animum cedere nescium.

2 Habebat canem quendam insigni pulchritudine.

tudine, emptum drachmarum septem millibus: huic amputauit caudam, ac per vrbem obambulare passus est. Demirantibus cur id faceret: Vt hoc, inquit, de me loquantur Athenienses, nec alterius rei sint curiosi. Norat ingenium populi, de claris viris libenter loquitur male. Illi morbo suppeditauit materiam leuiorem. Pabulum populi.

Puer ludum literarium ingressus poposcit Iliadem Homeri, quumque ludi magister negasset sibi esse quicquam Homeri: impegit illi pugnum & abijt, declarans imprudenter eum docere literas, qui non semper Homerum haberet in sinu. 3 Ludi magister.

Quum aliquando Periclem inuiseret, & accepisset illi tum non esse otium, propterea quòd perpenderet, quo pacto posset Atheniensibus reddere ratiõné: Nonne satius fuerit, inquit, cogitare, qui fieri possit, vt non reddas rationem? Notans ita rem gestam, vt non facilè possit reddi ratio: procliuius autem esse in totum effugere rationem, quàm non benè reddere. 4 Rõ reddita populo.

Accitus ab Atheniensibus è Sicilia, vt diceret causam capitis, abdidit sese, dicens, eum esse fatuum, qui vocatus in ius, quærat elabi, quum liceat vitare, nè eat: Sentiens consultius esse non cõmittere se periculo, quàm dare operam, vt ingressus periculum temet expedias. Dictum Græcè sonat iucundius, ob vocum affinitatem, φυγεῖν, & ἀποφυγεῖν, Græcis autem ἀποφυγεῖν δίκην, dicitur, qui iudicum sententijs absoluitur: φυγεῖν, qui vitam fugit. 5 Periculum vitare satius.

6 Cuidam autem dicenti, non fidis patriæ de te iudicaturæ? Ego sanè, inquit nè matri quidem: vererer enim, nè insciens pro albo calculo nigrum immitteret.

Diffidentia.

7 Nunciauit, quòd ipse cum comitibus morte damnatus esset Athenis: At nos, inquit, demonstrabimus illis Alcibiadem viuere: simulque sese ad Lacedęmonios contulit, ac bellum Decelicum ab Vrbe Decelia cognominatum, excitauit in Athenienses.

Vindicta

8 Imbutus philosophiæ præceptis voluptates, ac arteis indecoras aspernatus est, disciplinas liberales semper amplectebatur. Lyram hoc argumento reijciebat, quòd vocem hominis imitaretur: ex quo colligere licet, olim qui lyra canebant, simul & voce cecinisse: plectrum quòd habitum, formamque liberalem immutaret in illiberalem: tibiam duplici nomine damnabat, & quòd sic mutaret oris habitū, vt vix à familiarissimis agnosceretur, qui caneret, & quòd homini propriā adimeret vocem, loquendique facultatem eriperet. Nemo enim potest simul & inflare tibiam, & loqui. Canten igitur, inquit, Thebanorum filij, qui dicere nesciunt: nobis autem Atheniensibus, vt à maioribus accepimus gentis princeps est Pallas & Apollo, quorum illa fistulam confregit, hic tibicinem excoriauit. Proditum est priscorum fabulis, Palladem ad speculum tibia canentem, offensam oris deformitate, proiectam cōminuisse tibiam: Apollo Marsyam canendo victum excoriauit.

Musica contempta.

TIMON ATHENIENSIS.

9 Timon Atheniensis, quem μισάνθρωπον appellæ

pellat Lucianus, quum erga cæteros esset in humanissimis moribus, fugeretque consuetudinem hominum, solùm Alcibiadem adamabat, exosculabaturq;. Id admiranti Apemanto causamq; roganti, respondit ideo sibi charum esse adolescentem, quòd perspiceret illũ aliquando magno malo fore Atheniensibus. Amorob malum.

10 Apud hunc quum cœnaret Apemantus (nã & ipsum ob motũ similitudinem admittebat) diceretque, Pulcherrimum, ô Timon, hoc nostrum conuiuium; respondit Timon: Ita sanè, si tu non adesses. Inhumaniter.

11 Idem aliquando prodijt in concionem, factoque silentio quum omnes magnum quiddã expectarent, quòd insolens esset Timonẽ concionari, dixit, Viri Athenienses, post ædes meas hortulus est, in eoque ficus, vnde multi iam sese suspenderunt. Eo in loco constitui structuram ponere: proinde visum est hoc publicitus denunciare, vt si qui etiam velint se suspendere, maturent, priusquam arbor excidatur. Inhumaniter.

LAMACHVS.

12 Lamachus castigauit quendam è ducibus, qui deliquerat nescio quid: & quum ille dixisset: Non iterum isthuc committam: Ne possis quidem, inquit; in bello peccare bis. Error enim in bello mors est.

IPHICRATES.

13 Iphicrates quòd sutore patre natus existimaretur, erat contemptui, ac tum primũ opinionem sibi parauit, posteaquam ipse saucius, hostem vnà cum armis correptum viuum in Cautio aduersus omnia.

triremem suam deportauit. Is quum in amicorum ac sociorum agris haberet exercitum, ac nihilo minus & vallum iaceret. & fossam foderet accuratè, cuidam dicêti, Quid metuimus? ait, Pessimam esse ducis vocem, haud quanquam putaram: Significans in tranquillissimis rebus interdũ existere periculũ, quod nullus expectasset. Aduersus inopinatos igitur casus prospexit suis copijs, nè si quid accidisset, dicere cogeretur, Non putaram. Hoc Latini trnsferunt ad Scipionem.

14 Nomen hēt momētum. Quum instrueret aciem aduersus barbaros, dicebat se vereri, nè hostes non nossent Iphicratē, quo nomine solet alios hostes terrere, At alij dant operam, nè quis norit ducem.

15 Intempestiua. Capitis postulatus dixit calumniatori, qui litem intendebat, Quale est quod facis homo, quum instet bellum, Reipub persuades, vt de me consultet, ac non potius mecum? Sentiens id temporis maximè opus esse ciuitati consilio operaque Iphicratis.

16 Nobilitas vera. Harmodio prisci illius Harmodij abnepoti, generis probrum per conuitium obijcienti: Meum, inquit, genus à me habet originē, tuũ verò in te desijt. Hoc imitatus est Cicero.

17 Miles bonus. Oratori cuidam in concione hunc in modũ ipsum interroganti, Quis es, vt tam sublimes geras spiritus? num eques, aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit, sed qui his omnibus imperare didici: Sētiens pulchrius esse, bonum præstare ducem, quàm quemuis militum.

18 Idem censebat militem & diuitiarum, & voluptatum auidum esse oportere, dicens illum

audacius

audacius pericula subiturum, quò suis cupiditatibus fomenta suppeditaret. Miles diues.

19 Idem in causa obrutus eloquentia patroni, qui Aristophanem defendebat: Aduersariorum, inquit, melior est histrio, sed mea fabula melior. Vt fabula nonnunquam exploditur vitio histrionis, ita sæpe melior causa vincitur à priore, patroni infantia, stultitiáve. Eloquentia victrix.

XENAENETVS.

20 Xenænetus dux ciuibus exprobrãtibus sibi, quòd Imperator exercitus fugisset in bello, At vobiscum, inquit, ò chara capita: probrũ cum exprobrantibus communicans: Neque enim dux persistere potest absque militibus. Et turpiter obijcit alteri vitium, à quo ipse non est immunis. Probrũ commune.

TIMOTHEVS.

21 Timotheus dicebatur dux fortunatus. Huic inuidentes nonnulli pinxerant ciuitates vltro se reti implicare ipso dormiente. Hac contumelia nihil offensus Timotheus ciuiliter respõdit: Si tantas vrbes capio dormiens, quid facerem vigilans. Schẽma contemptũ.

22 Audace quodam milite vulnus Atheniensibus ostentante. Et me, inquit, puduit, ꝙ quum ego in Samo dux vestes essem, catapultæ telũ propè me ceciderat: Significans: hoc vulnus illi non factũ in prælio cominus pugnanti, sed procul. At bono duci adeo cauendum, vt ne propè quidem iaculum vllum possit accidere: Vulnus gladio factũ, fortitudinem arguit: telo factum catapultæ, indiligentiæ signũ est. Cautè.

Quum

23 Quum oratores Charetem cõmendarent, censentes talem creari debere Atheniensium ducem: Non ducem, inquit Timotheus, sed qui duci suas stragulas portet.

Magnus ortis.

CHABRIAS DVX.

24 Chabrias dicere solet, eos optimè ducis munere fungi, qui res hostium quàm maximè cognitas haberent.

Ducis peritia.

25 Idem proditionis accusatus est vnà cum Iphicrate: Quum autem ab Iphicrate obiurgaretur, quod quum esset in periculo, tamen ad gymnasium itaret, solitaq; pranderet hora: Ergo, inquit, si quid secus de nobis statuerint Athenienses, tę squalidum ac famelicũ, me verò pransum & vnctum occident.

Miseran re tẽpus.

26 Quin & illud dicere solet, Formidabiliorem esse ceruorum exercitum duce Leone, quàm Leonem duce ceruo: Sentiens totam belli fortunam pendere à virtute prudentiaq; ducis.

Dux egregius.

HEGESIPPVS.

27 Quum Hegesippus cognomento Crobelus, Athenienses in Philippum irritaret, quidam è concione succlamauit. Ita ne bellum nobis inuehis Hegesippe? Ne per Iouem, inquit, & pullas vestes & publicas exequias, & orationes funebres, si victori sumus liberi, nec imperatis Macedonũ parebimus: Significans libertatem benè emi magno, nec sine negotio posse seruari.

Libertas magno emenda.

PYTHEAS.

28 Pytheas quum adhuc esset adolescens, accessit

cessit in concionem contradicturus decretis, quæ tum de Alexandro condebantur. Huic quum quidam dixisset, Tu quum sis iuuenis, audes de rebus tantis loqui? Atqui, inquit, quem vos suffragijs vestris Deum facitis, me iunior est.

PISISTRATVS.

29 Solertia. Pisistratus Atheniensium tyrannus, quum aliquot amici qui ab ipso defecerant, Phylen occupassent, venit ad illos stragulas in sarcinam colligatas ipse portans. Cæterùm illis quid sibi vellet percunctantibus: Vt inquit, si persuasero, reducam vos: si non persuasero, maneam vobiscum: ob hoc enim veni cum sarcinis. Egregius animus, qui nollet sine amicis nec regnare, nec viuere.

30 Ciuilitas. Quum mater apud ipsum esset delata, quòd adolescentem quendam adamaret, furtimq; cum eo congrederetur, & quidem frequenter præ metu Pisistrati negante sui copiam, adolescentem vocauit ad cœnam: peracta cœna rogauit quomodo habitus esset, quum ille respondisset, suauiter: Hæc, inquit, tibi contigent quotidie, si matri meæ placueris. Admodum ciuiliter & maternis indulsit affectibus, & adolescentem omni terrore liberauit.

31 Ciuilitas. Thrasybulus Pisistrati filiã amabat, eamque quum haberet obuiam, in publico osculatus est: ob id vxori maritũ in Thrasibulum irritanti, Si illos, inquit Pisistratus, qui nos amant, habemus odio, quid faciemus ijs, qui nos oderunt? Ac virginem adamatam Thrasybulo dedit vxorem.

32 Comessatores quidam in Pisistrati vxorẽ

incide-

Nullitas prudens. incíderant, multaque lasciuè in illam tum fecerant, tum dixerant. Postero verò die iam cocta temulentia. Pisistratum adierunt cum lachrymis orantes veniam. Tum Pisistratus; Vos quidem in posterum date operam, vt sitis sobrij. Vxor verò mea heri nequaquam vsquam prodijt ex ædibus. Humanitatis erat, quòd ignouit adolescentibus, pietatis, quòd vxoris honori consuluit, negans tale quicquã in illam factum esse.

33 Retortũ mirè. Quum alteram vxorem ducere statuisset, liberis ipsum percunctantibus, nunquid in ipsis haberet, de quo quæreretur: Nequaquã inquit, imò ob id potitus alteram duco, quòd collaudem vos, cupiamq; mihi & alios istiusmodi liberos nasci.

DEMETRIVS.

34 Demetrius Phalerus Ptolomæum regem adhortari solet sibi pararet libros, de regno, deque militari imperio gerendo tractantes, eosque euolueret, propterea quòd ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris scripta habeantur.

35 Quum exularet, ac Thebis inglorius, humilisque viueret, audissetq; Craterem philosophum, qui ipsum inuiseret, multa placidè, prudenterque de moderatè ferẽdo exilio disserentem: Malè sit, inquit, negotijs ac occupationibus, per quas hactenus talem virum non licuit cognoscere.

NICOSTRATVS DVX.

36 Nicostratus Argius, quum ab Archidamo

felici-

solicitaretur, tum ingenti promissa pecunia, tum cuiuscunque vellet Lacænæ coniugio, vt Cromnum traderet, respondit Archidamum non ducere genus ab Hercule, quòd Hercules obiens orbem soleat improbos afficere supplicio, ipse contra ex probis faceret improbos. Lacedæmonij vero hoc nomine potissimû gloriantur, quòd originem ducunt ab Hercule. Degeneres.

EPAMINONDAS.

Sub Epaminonda Thebano duce nunquam euenit, vt exercitum inuaderet tumultus Panicus, qui subitò præter causam interdum oboriri solet. Eum qui à Pane Deo credunt immitti, Panicum appellarunt. 1 Prouidentia.

Dicere solebat pulcherrimû esse genus mortis in bello mori, quod hæc mors primû cum laude fortitudinis coniuncta sit, modo bellû geratur pro patria, deinde breuis non diu crucians hominem, aut paulatim extabefaciens. 2 Mors in bello.

Idem dicere solet, militum quibus arma gerenda sunt, corpus exercitatum esse oportere, non solùm athleticè, verumetiam militariter. Nam athletæ tantùm hoc agunt, vt corpore sint robusto: at militem oportet corpus habere expeditum & agile. Vnde & vehementer obesis infensus erat, adeò vt huiusmodi quendã expulerit ab exercitu, dicens quod vix clypei tres, quatuorve tegerent ipsius ventrem, per quem nunquam vidisset sua pudenda. 3 Obesus miles.

Ipse tam tenui victu vtebatur, vt aliquãdo vocatus ad cœnam a vicino, quum reperisset bellariorum obsoniorum, & vnguentorû apparatum, 4 Frugalitas.

paratum, confestim abierit, dicens: Ego te sacrificare putabam, non delitiari & illudere.

5 Frugalitas. Quum coquus collegis Epaminondæ de impendijs aliquot dierum rationem redderet, nō alia de re indignabatur quàm tantum fuisset consumptum olei: demirantibus autem collegis, negauit se offendi sumptu, sed molestè ferre tantum olei exceptum intra corpus hominum: Sentiens oleum esse natū foris vngendo corpori, non intus explendo. Inunctum reddit corpus firmius & iniuriæ patientius? infusum in viscera, reddit delicatius, ac segnius.

6 Sobrius princeps. Quum festum diem celebraret ciuitas, omnesq; cōpotationibus & libidini indulgerent, Epaminondas cuidam è familiaribus factus est obuiam squallidus & cogitabundus. Admirante illo, roganteque quid tandem esset rei, quod solus ad eum affectus modū obambularet, Vt vobis, inquit, omnibus, ebrios ac socordes esse liceat. O vocem principe dignam. Tum maximè vigilandum est principi, quum populus maximè indulget genio. At non oportet ipsi vnquam vacare genialiter viuere.

7 Personæ respect⁹. Homini contempto, qui leue quiddam admiserat, Pelopida pro eo deprecante, nō ignouit, sed amica pro illo rogante dedit veniam: dicens eiusmodi munera à scortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat ad ignoscendum, sed quemadmodum non quāuis damus omnibus ita spectandū est, cui in qua causa gratificemur.

8 Oracula nobis. Quum Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, variaq; Thebanis ferrentur oracula, quorum alia victoriam illis pollicebantur,

alia

alia diuersa prædicebant, iussit benè promittentia ad dextram tribunalis poni, contraria ad leuam. Atq; omnibus hunc in modum dispositis, surrexit, dixitq;. Si volueritis parere ducibus, & conglomerati in hostem tendere, hæc vobis sunt oracula, ostensis melioribus: quòd si ad conflictum segnes, timidiq; fueritis, hæc oracula vobis reddita sunt, ostensis deteriora pollicentibus. Mirè nec oraculorũ contempsit autoritatem, nec animos militum his deijci passus est: sed interpretatus est Deũ prosp ra polliceri strenuis, infausta timidis. pendens

9 Rursum cum copias admoueret castris hostium, tonitu facto; militibus percunctantibus quã putaret portendere Deum, Attonitos, inquit, esse hostes, quòd quum tales agros haberent in propinquo, in talibus castra metarentur. Solertia ducis nõ solùm terrorem exemit animis militum, verumetiam commoda interpretatione addidit alacritatem. Ostentũ cõmodè interpretum.

10 Ex omnibus, quæ præclarè & honestè gessisset in vita, illud sibi dicebat esse iucundissimum, quòd vtroq; parente viuo Leuctrica pugna vicisset Lacedæmonios. Vir pius non tam sibi gratulatus est eam obtigisse gloriam, quàm hanc voluptatem ex se obtigisse his, quibus vitam suam acceptam ferebat. Pieta.

11 Quum aliàs solitus esset vncto corpore hilarique vultu prodere in publicum, postridie eius dici quo fœliciter pugnatum est in Leuctris processit squalidus, ac summissus, amicis autem sciscitantibus, ecquid illi molestij accidisset: Nihil, inquit, sed heri sensi me plus æquo mihi placuisse. Eius gaudij intemperantiam. Secundis moderatè gaudendum.

tiam, hodie castigo. Adeò metuit arrogantiā vir Bœotus ac militaris, & nos non idem facie mus, quoties secunda fortunæ aura res nobis succedunt?

12 Gloria potior pecunia. Iason Thessalorū rex venerat Thebas, belli socius futurus. Is quum Epaminondæ vehementer egenti, aureorum duo millia misisset, aurum nō recepit, sed ipsum Iasonem intuitus: Iniustis, inquit, imperas, ipse deterior. Ipse verò quinquaginta drachmis à ciue quodam acceptis mutuo, pro viatico exercitus, inuasit Peloponnesum: Sentiebat iniquas esse diuitias, quæ possessorē reddunt deteriorem: at viri fortes, gloria virtutis præmio contenti sunt.

13 Integrè. Rursus cum Artaxerxes Persarum Rex ipsi tria Daricorum millia misisset, Diomedotem Cyzicenum asperius increpuit, si tantam nauigationem suscepisset corrupturus Epaminondam, eumq; iussit hæc verba ad Regem referre, si fauet cōmodis Thebanorum, habiturus est Epaminondam amicū gratis, sin minus, hostem. Quid hoc animo incorruptius, non alio spectante, quàm ad patriæ commoda?

14 Quum Argiui Thebanorū essent socij, Athenienfium oratores in Arcadiā missi vituperarunt vtramque gentem, & Callistratus rhetor Orestem & Oedipodem ciuitatibus exprobrabat. Nam Orestes Argiuus fuit, Oedipus Thebanus. Interim surgens Epaminondas: Fatemur, inquit, apud nos fuisse, qui patrem occiderit, apud Argiuos, qui matrem necarit, sed eos, qui hæc patrarunt, nos expulimus, Athe-

nienses receperunt. Tanto compendio conuitium retorsit in autores.

15 Miseru multiloquium.
In Spartanos, qui multa, magnaq; crimina Thebanis obijciebant, Hi nimirũ fecerunt, inquit, vt breuiloquentia vti desiteritis. Solent Lacedæmonij de breuiloquentia gloriari, sed à Thebanis multis affecti calamitatibus, multa dicere coacti sunt de illis conquerentes.

16 Mina.
Posteaquã Alexandrum Phæreorum tyrannum Thebanis infensum, Athenienses sibi fecissent amicum ac socium, isq; polliceretur illis se perfecturũ, vt minam carnium emerent semiobolo, videlicet significãs se tantum pecudum ac iumentorum abducturũ è prędа: Epaminondas subiecit: At nos, inquit, Atheniensibus ad coquẽdas istas carnes ligna gratis suppeditabimus, nam syluas ipsorũ succidemus, si se plus satis admisceant nostris negotijs.

17 Militia laboriosa.
Quum studeret Bœotos, ocio dissolutiores, continenter in armis habere, simul vt Bœotiæ creatus est Imperaror, his verbis illos adhortatus est: Posthac consultate viri: nam si ego militiæ præfectum agam, vobis militandum est: adimens illis spem ocij sub tali Imperatore.

18 Vigilantia.
Regionem quandam supinam, & campestrem belli orchestrã appellabat, veluti theatrum vnde latè pateret prospectus. Eam dicebat obtineri non posse, nisi manum semper scuti loro insertam haberent Nam quæ montibus cincta sunt, minore negotio tuemur. Campestris regio quoniam patet omnium incursionibus armis tuenda est.

19 Quum Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos sub mœnibus auidius pugnātes prostrauisset, atq; ob id trophæum erexisset Epaminondas deridens hominem dixit: Hic sanè dicebat non trophæum, sed Hecateū erectum esse: Veteres enim ante portas in triuijs congruenter Hecates imaginem statuere solent, vel ad indicandam viam, vel in gratiam sepultorum.

Trophēū ridiculū.

20 Cuidam nuncianti, quòd Athenienses exercitum nouis instructū armis in Peloponesum misissent: Quid, inquit num igitur gemit Antigenidas, si Tellis nouas habet tibias? Tellis autem erat tibicen pessimus, Antigenidas optimus. Significabat Athenienses frustra nouis armis instructos, quum his nescirent vti.

Arma indiga viri.

21 Scutatum militem senserat à captiuo quodam magnum pecuniarū vim accepisse Huic Epaminondas: Mihi inquit, redde clypeum, tibi verò cauponam emito, in qua vitam degas. Posthac enim noles eodem modo subire periculum, quippe iam vnus de numero diuitum es ac beatorum Rectè indicauit, timidū, vt est in prouerbijs, esse Plutum. Magis enim metuit mortem, qui domi habet vnde possit suauiter viuere.

Miles ditatus.

22 Interrogatus quem arbitraretur ducem præstantissimum, seipsumne an Chabriā, an Iphicratem. Id inquit, iudicatu perdifficile est donec viuimus: Alludens ad illud Solonis, neminem dicendū beatum, ante obitum. Quamdiu viuit homo, potest & ad meliora proficere, & ad deteriora degenerare.

Finis vitæ spectandus.

23 Quum & Lacedæmone reuersus, cum suis com-

commilitonis capitis postularetur, vt qui prę-ter legem, Bœoticæ præfecturæ menses quatuor adiecisset; iussit vt duces in ipsum reijcerent crimen tanquam vi compulsi. Ipse autem pro se dixit, se non habere sermones factis meliores: Sentiens ipsas res gestas reo patrocinari debere. Quòd si, inquit, omnino dicendum est aliquid apud iudices, peto, vt quum me occiderint, calumnæ damnationis titulum inscribánt, quo Græci videant, quòd Epaminondas Thebanos nolētes coegerit Laconicā, quæ per quingentos annos capi nō poterat, ac Messenā incoluerat annis CCXXX. igni feroque populari, tum Arcades inter se conciliare, resq; illorum componere, deniq; Græcos libertati restituere. Nā hæc illo tum. Imperio gesta sunt. His auditis iudices discesserunt multū ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere voluerunt Quod totius causæ periculum à ducibus in se vnum recepit, dubites humanius ne factum sit, an animosius: Simul autem docuit quantum fiduciam homini præstet egregiorum meritorum conscientia. Fiducia meritorum.

24 Meneclides inuidens Epaminondę gloriæ, suasit populo, vt pacem haberent bello potiorem: Cui Epaminondas: Fallis, inquit, ciues tuos, qui ocij nominé eos ad seruituté vocas. Pax enim bello paratur, nec eam tueri licet, nisi ciues sint ad bellum instructi. Pax bello parta.

25 Eidem exprobranti, ꝙ non duxisset vxoré: Nullius, inquit, consilio ò Meneclida, hac in re minus vti velim quàm tuo: Notans illum quòd vxorem haberet parum secundæ famæ. Morsus tectus.

26 Agamẽnone maior. Rurſus eidem obijcienti quòd Agamemnonis gloriam æmularetur: Falleris, inquit, nam ille totius Græciæ præſidijs vſus decem annis vix vnam cępit vrbem, ego vnius huius vrbis præſidijs, vno die profligatis Lacedæmonijs totam Græciam liberaui.

27 Ciuium ſuorum iniurias patientiſſimè ferebat, dicens eſſe nefas iraſci patriæ. Quemadmodum parentũ iniurias vlciſci pietas vetat.

28 Beneſactà pro liberis. Pelopidæ increpanti, quòd nullos tolleret liberos, malè in hoc cõſulens patrię: Vide inquit, nè tu peius conſulas, qui talem patriæ filium relicturus ſis. Habebat enim Pelopidas filium improbũ & infamem: Mihi inquit, Leuctrica pugna pro liberis erit, nunquam interitura. In hoc enim ſuſcipiuntur liberi, nè pereat noſtri memoria. At hoc melius præſtant egregia facinora: nam liberi frequenter offuſcant parentum gloriam.

29 Mors generoſa. Quum ſentiret vulnus eſse lethale, nõ prius ferrũ eduxit, quàm audiſset Thebanos viciſſe, Tum, ſatis, inquit, vixi, inuictus enim morior, & educto ferro protinus efflauit animã.

30 Valerius narrat illum quęſiſſe, an ipſius clypeus eſſet ſaluus: vt audiuit ſaluũ rogaſse an hoſtes eſsent deuicti: quũ audiſset penes Thebanos eſse victoriam, ita loquutum militibus, Non finis commilitones vitæ meæ, ſed melius & altius initium aduenit. Nunc enim veſter Epaminondas naſcitur, quia ſic moritur.

31 Vir magiſtratũ ornat. Quum illi per inuidiam & contumelię gratia ſordidus quidam & contemptus magiſtratus eſset delegatus à populo Thebano; non aſpernatus eſt, dicens, nõ ſolum magiſtratum

oſten-

ostendere virum, sed virum vicissim ostendere magistratum: itaq; gessit, vt deinceps tanquam honestum munus à multis ambiretur, quum antea nihil aliud fuerit quàm cura sordes & stercora ex angiportis eijciendi.

Idem cuidam egeno mandauit, vt à quodã ex amicis ipsius talẽtum peteret, petijt, & accepit. Amico percunctanti quur id iussisset, Quoniam, inquit, ille quum vir sit probus, inopia præmitur, tu verò diues es, multa de publico depopulatus. Epaminondas ipse pauper, hac ratione subuenit egenti. Bonorum.n. probrum est, virum probrum egere necessarijs. 32 Benigne ter.

Tempore belli Leuctrici quum accepisset quendam strenuum virum perijsse morbo, per jocum dixisse fertur, Vnde fuit illi moriendi ocium, in tantis negocijs? Frequenter autem non minima morbi pars est imaginatio metusve morbi, Hunc languorem solet excutere negotiorum ardor. 33 Ocium.

PELOPIDAS.

Pelopidas in præfectura rei militaris Epaminondæ collega, quum amici dicerent illi rei necessariæ, videlicet colligendi pecunias nullam esse curam. Ita per Iouem inquit, necessariæ, sed huic Nicomedi: ostendens hominem claudum ac mancum, Sensit fortibus viris nihil esse opus pecunia. 1 Pecunia contempta.

Vxori quæ ipsum ad bellũ proficiscentem rogabat muliebriter, vt seruaret seipsum: Alij inquit, vt isthuc faciant, monendi sunt. Nam princeps ac dux hortandus est potius, vt ser- 2 Dux aliorum seruator.

uet ciues. Vox Imperatore digna, cuius est ciuium multorum salutem, suæ vnius incolumitati anteponere.

3 Animosè. Quum è militibus quispiam qui viderat Lacedæmonios per angustias montiũ aduentare, dixisset Pelopidæ, Incidimus in hostes, Quin potius nos in illos, inquit, quàm in nos illi?

4 Libertas. Ab Alexandro Pheræorum tyranno præter fœdera captus, ac vinctus Pelopidas, conuitia congessit in fœdifragum: vt autem iratus ille dixit, Mori properas: Admodum, inquit, quò magis in te exasperentur Thebani, tuq; citius des pœnas violati fœderis, dijs pariter, atque hominibus inuisus.

5 Liberè. Thebe tyranni vxor adijt Pelopidum, dixitque se mirari, quod vinctus esset tam hilaris: At ego, inquit, magis te miror, ꝙ non alligata feras Alexandrum.

6 Mortis contemptus. Posteaquam Epaminondas Pelopidam liberum reduxisset, aiebat se gratiam habere Alexandro, per quem experiméto comperisset, se non tantùm ad bellum, sed etiã ad mortem benè animatum esse.

Quum Pharsali congressurus esset cũ Alexandro Pheræorum tyranno, milites admonerunt, duplo plus Thessalorum esse cum Alexandro, quàm ipse Thebanos haberet: Tanto inquit, melius nobis erit, plures enim vincemus. Hoc & alteri cuidam adscribitur.

7 Frugalitas. De eo Plutarchus Symposiacon li 2. refert quiddã per quàm festiuum. Conuiuium agitans cum collegis ducibus, in fine conuiuij bibit acetum. Percunctantibus num id conduceret ad sanitatem: Nescio, inquit, illud scio,

bonum esse ad hoc, vti quis meminerit domesticæ dietæ, domesticorum negociorum: Sentiens conducere aduersus crapulā, & conferre sobrietati: simul indicans se domi parcissimo victu agere solitum.

MANIVS CVRIVS.

Manius Curius nonnullis arguentibus, ꝙ ex agris bello partis partem exiguā vnicuiq; militum distribuisset, magnum verò Reipublicæ, optauit à dijs, ne quando existeret quisquam Romanus, cui ager exiguus videretur qui posset alere dominum: Sentiens eum non esse Romano dignū nomine, qui plus appeteret, quàm quod ad victum frugalem satis esset. 8 Agri modus.

Samnites posteaquàm ab illo fuerant deuicti, venerunt ad Manium Curium, ac magnam auri vim offerebant, atque id temporis fortè rapas coquebat ollis fictilibus. Respondit autem Samnitium legatis hunc in modum, Nihil opus est auro, talem cœnanti cœnam: sibi verò potius esse, aurum possidentibus imperare, quàm aurum habere. 9 Aurum spretum.

C. FABRITIVS.

C. Fabritius quū audisset Romanos à Pyrrho deuictos, ad Labienum versus: Pyrrhus, inquit, non Epirotæ, vicerunt Romanos: Sentiens vnius ducis ingenio victoriam acceptam ferri oportere, non virtuti militum. Hoc pacto Romani nominis ignominiā eleuauit, qui quum Epirotis essent virtute superiores, hoc solo erant inferiores, quòd non haberent ducem Pyrrho similem. 10 Dux egregius.

11 Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri misisset, aurum quidem non accepit Fabritius: Postridie verò Pyrrhus maximum elephantum emisit, qui ignaro Fabritio à tergo subitò barriens appareret. Id vbi factum est, respiciens Fabritius ac ridens: Me: inquit, nec aurum heri, nec hodie bellua fecit attonitum. Sensit Pyrrhum hoc de industria egisse, vt quoniam auro, bonisque verbis deliniri non poterat, immani voce belluæ terreretur. Sed expertus est Pyrrhus animum vndequaque inexpugnabilem.

Animus inexpugnabiles

12 Pyrrho verò hortanti, vt Fabritius apud se ageret, Imperij socius futurus, Ne tibi quidem isthuc expedierit, inquit: Nam si Epirotæ nostrum vtrunque pernorint, mihi regi, quàm tibi parere mallent.

Fiducia sui.

13 Fabritio iam Consuli misit epistolam Pyrrhi medicus, qua promittebat se regem veneno necaturum, si iuberet. At eam epistolam autore non prodito ad Pyrrhũ remisit, iubens illum sibi cauere: quàm pessimus esset iudex, tum amicorũ, tum hostiũ. Sentiens, eum eos haberet pro hostibus, quos amplecti debebat si satis nouisset, & hos pro amicis duceret, qui peius illi vellent quàm hostes.

Fides in hostem.

14 Cæterùm vbi cõpertis insidijs Pyrrhus medicum egisset in crucem, Fabritio captiuos gratis remisit. At Fabritius noluit eos gratis recipere sed parem captiuorum numerum remisit, nè à Pyrrho proditi beneficij mercedẽ accepisse videretur, negans se hoc indicium fecisse Pyrrhi causa, sed nè Romani videren-

Nihil gratis.

tur dolis hostem occidere, vt qui viribus superare non possent.

FABIVS MAXIMVS.

15 Conuitia contemptus. Fabius maximus quoniam cum Hannibale confligere detrectabat, sed mora copias illius & pecuniarum commeatus egentes attenuabat, sequens illum per aspera montuosaque, ac subinde obiter sese opponens, à nonnullis per ludibrium dicebatur Hannibalis pędagogus: hoc conuitio nihil commotus pergebat suum institutum sequi, dicens apud amicos, Qui dicteria conuitiaque metuat, eum sibi videri timidiorem his, qui fugiunt hostes. Sensit hoc turpius esse timiditatis vitium, quò leuius est periculum, Nihil autem leuius dictis, quæ qui formidat, quomodo sustinebit impetum hostium?

16 Temeritas. Quum de Minutio illius collega, quoniam nonnullos hostes deiecerat, multus esset ortus rumor, tanquam de viro nomine Romano digno, ait, se magis secundam Minutij fortunã, quàm aduersam pertimescere: Sentiens illius temeritatem periculosissimam esse Reipublicæ, quam si rerum successus attolleret, in extremum discrimen adducturam vniuersum populum Romanum, sed aduersis casibus futuram moderatiorem.

17 Paulò post quum Minutius hostium insidijs septus in summo esset periculo, nè cum suis copijs periret, Fabius è monte mouens exercitum, venit illi auxilio, multisque trucidatis hostibus ipsum eripuit. Hoc facto Hannibal ad suos dixit: Nonne vobis sæpenumero prædixi

dixi fore, vt illa montana nubes nobis aliquādo tempestatem immitteret? Hoc Hannibalis, non Fabij dictum, huc aliunde suspicor adscriptum.

18 Contatio. Post calamitatem quam Romani acceperāt apud Cannas, creatus Imperator cum Claudio Marcello, viro audaci, semperq; gestienti cum Hannibale confligere, Fabius potius sperabat futurum, vt si pugna abstineret Hannibalis exercitus ductu temporis deficeret. Id sentiens Hannibal dixit, se magis formidare Fabium à pugna quiescentem, quàm Marcellum pugnantem. Nec hoc est Fabij apophtegma, sed Hannibalis.

19 Error meritis condonatus. Miles quidam Lucanus delatus erat Fabio, quod noctu frequenter è castris clàm excederet, amore cuiusdam fœminæ. Fabius quum audisset illum alioqui in rebus belli præclarū esse virum, iussis clam apprehensam mulierem, quam amabat miles, ad se perduci: quæ simul vt adducta est, iussit accersiri virum, ad quē ita loquutus est, Haud clàm nobis fuit, te præter legē militarem abnoctare à castris: at ne id quidem prius nos latuerat, te probū esse militem: proinde errata antè bene gestis condonemus: cæterùm post haceris nobiscū: nam habeo fideiussorem, & productam mulierculam illi condonauit.

20 Facetè. Tarentinos Hannibal præsidio imposito tenebat arce accepta: Fabius itaq; dolo q̄ longissimè exercitū suum abduxit ad vrbe: quam vbi cępisset, diripuissetq;, scribæ percunctanti, quid de templorum simulachris statuisset: Relinquamus, inquit, Tarentinis Deos iratos.

Quum

Quum M. Liuius sibi postularet acceptum ferri, quòd Fabius cepisset vrbem Tarentinã, videlicet quod in arce præsidium habuisset, cæteris iactantiam hominis detridentibus. Vera, inquit, Fabius, narras: nam nisi tu ciuitatem amisisses, nequaquã ego recepissem. 21 Lactatia elusa.

Fabio iam sene filius illius Consul factus est, qui quum publicitus multis audientibus habuisset orationem, Fabius conscenso equo præcedebat. Quum autem iuuenis lictorem misisset, qui patrem iuberet equo descendere, alij quidem factũ hoc auersari sunt: at Fabius ab equo desidens, non habita ætatis ratione accurrit, ac filium complexus: Euge, inquit, fili, sapis, qui intelligas, quibus imperes, & quàm magnum magistratum susceperis. 22 Consulatus maiestas.

Quum Minutius gloriaretur, ipsius opera multum maiestati Fabianæ dignitatis decessisse: Si saperes, inquit Fabius, Minuti, reputares tibi cum Hannibale certamen esse potius quàm cum Fabio. 23 Grauiter

Dicebat absurdum videri, si quum equos, & canes venaticos familiaritate, ciboq; cicuremus, potius quàm catenis verberibus homines feroces animo, non humanitate ac beneficijs nobis conciliemus, sed asperiores in illos simus, quàm agricolę sunt in caprificos, ac malos syluestres, & oleastros, qui has non protinus excidunt, sed insitione docent mitescere. 24 Humanitas cicurat optimè.

Fabius Maximus congiariorum exiguitatẽ notans, dixit non esse congiaria, sed heminaria. Cõgiaria dicuntur dona, quę dantur populo: Congius autem mensuræ genus est, quæ multo minor est hemina. Ad mensuram igi- 25

tur alludens negauit esse congiarium, sed hemminatium.

HANNIBAL.

26 Vi&ctor, & victus. Hannibal à Minutio, quem insidijs obsederat, per Fabij copias depulsus, vbi redisset in castra, dixisse fertur, eo prælio à se victum Minutium, se autem à Fabio fuisse superatum, videlicet ex eadem pugna victu & victor cedijt. Petierat enim Minutius, ni Fabius succurrisset.

27 Pertinacia vincit. Quum Marcellus aliquot diebus continenter cum Hannibale conflixisset vario Marte, dixit Hannibal sibi rem esse cum hoste, qui nec victus, nec victor nosset quiescere.

28 Dolus dolũ vincit. Quum Fabius simili arte reuocasset Tarentum quali Hannibal ceperat. Et Roma, inquit, Hannibal, suum habet Hannibalem.

29 Militatis feroci a. Qunm Romanorum legati conditiones pacis retulissent apud Carthaginenses, & Gisco quidam ausus esset suadere bellum cum Romanis redintegrandum, Hannibal indignè ferens hominem imbellem de rebus arduis loqui adhuc dicentem è suggesto deturbauit. Hoc factum tam violentum in libera ciuitate demirante, & indignante multitudine, Hannibal conscenso suggesto, dixit neminem mirari debere, si qui à primis statim annis Carthaginem reliquisset, interim ætatẽ omnem bellis & armis transegisset, minus nosset vrbanas consuetudines: hoc præfatus pacẽ suadere cępit, & persuasit.

40 Quum adesset dies, quo primã pensionem exigebant à Pœnis Romani, totus populus ad

tributi

tributi mentionem ingemuit, at Hannibal interim effusè risit. Ea de re increpatus ab Asdrubale Hedo, negauit eum risum fuisse gaudentis sed aliorum seras & inancis lachrymas deridentis, quæ nunc in leuiore malo manarent quum antea potius manare debuerint, quo tempore Romani classes, arma & amplissimarum victoriarũ spolia Pœnis detraherent, ac leges victis imponerent. Lachryma sera.

31 Quum Hannibal apud Cannas fœlicissimè pugnasset, amicis suadentibus vt fugientem hostem insequens in vrbem irrumperet, non obtemperauit. Quam rem Barca Carthaginensis adeò indignè tulit, vt exclamaret, Vincere scis Hannibal, victoria vti nescis. Hoc dictum T. Liuius tribuit Maharbali. Vti victoria.

32 Hannibal Gisconi nuncianti sibi admirabilem videri Romanorum instructorum ad pugnam numerũ: Imò aliud, inquit, mirabilius te fugit. Quidnam hoc esset, sciscitanti Gisconi. Quòd ex tam numerosa, inquit, hominũ multitudine, nullus appellatur Gisco. Is ducis iocus multum timoris detraxit, multumq; alacritatis addidit militibus. Ridicule.

33 Idem profugiens apud Antiochum regem agebat. Is ostendit illi suum exercitum, barbarico apparatu magnificè instructum, sed ad prædam magis quàm ad bellum. Hæc omnia quum diligenter esset contemplatus Hannibal, rogauit Antiochus, num hæc omnia satis essent futura Romanis. Tum Hannibal, planè satis arbitror, etiam si auarissimi sint Romani. Lusit Pœnus ab inexpectato, Rex de prælio sciscitabatur, iste respondit de præda. Exercitus prædæ apt'.

da. Quid enim aliud est miles imbellis, auro, argento, cæterisque rebus ad prædam inuitantibus instructus?

34 Odium pertinax. Idem adhuc puer, quum quæreretur de finiendo odio inter Romam, & Carthaginem, pedem inflixit solo ac puluere suscitato, tum demũ finem belli fore dixit, quum altera pars inhabitum pulueris esset redacta, agnoscas ingenium exitio Romanæ gentis natum.

35 Præstantia. Inter Scipionem Africanum, & Hannibalẽ ortus est sermo de præstantia ducũ. Quumq; Scipio rogasset quem primũ esse censeret, respondit, Alexandrum Magnum: quem secundum Pyrrhum Epirotarum regem: quem tertium, seipsum nominauit: At quid, inquit, Scipio, si me vicisses? Tum inquit, me neq; secundum, neq; tertium, sed omnium primum censuissem.

36 Odium pertinax. Hannibal bibiturus venenum quod in eum vsum paratum habebat, dixit: Soluamus ingenti cura populum Romanum. Id postremò malè habebat hominem, quòd Romanis iam non posset aliquo pacto molestus esse.

37 voluptas emollit ĩdomitos. Post victoriam Cannensem, si Hannibal rectà petisset Romam, poterat in Capitolio prandere, sed frui quàm vti victoria maluit, Campaniam, ac Tarentum peragrans: vbi mox & ipse, & exercitus ardor adeò elanguit, vt verissimè dictũ sit, Capuam Hannibali fuisse alteras Cannas, Si quidem inuictum Alpibus indomitum armis, Campania sola, & Baiæ fontibus calidis tepentes subegerunt. Refert Florus.

SCI-

SCIPIO MAIOR.

Scipio Senior si quando vacans à negocijs bellicis in literis versaretur, dicere solet se nunquã minus esse ociosum, quàm quum esset in ocio. Sensit se id temporis non dare animũ ocio, aut voluptatibus, sed de Reipublicæ cõmodis multa suo cum animo tractare. 1 Ociũ sapientũ.

Posteaquam Carthaginẽ armis cęperat, milites quidam virginem elegãti forma captam adduxerunt, eique tradiderunt. Hic ille: Libenter acciperem, inquit si priuatus essem, nõ Imperator. Iuuenis insigni puellæ forma corrumpi nõ potuit, quo minus meminisset quid deceret Imperatorem. 2 Imperator castus.

Rursus quum obsideret oppidũ humili loco situm, prominente, illic Veneris templo, iussit illuc profiteri vadimonia, tanquam tertio post die ius ibi redditurus. Et quod se facturum prædixit, fecit vrbe capta, tanta erat victoriæ fiducia. 3 Fiducia euentus.

In Sicilia percunctanti cuidam, qua re fretus classem educere pararet in Africam, ostendit viros armatos trecentos sese exercẽtes, prętereà turrim excelsam mari imminentem, & ait: Nullus horum est, qui nõ conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si iussero: Sentiens non perinde referre, quàm numerosam educas multitudinem, modò fortis dux educat exercitatos, & dicto audientes. 4 Miles dicto audiens.

Vbi traiecit in Africam, ac terra potitus hostium castra concremasset, Carthaginenses missis legatis fœdus cum Scipione pepegere pollicentes se & elephantos, camelosque, & 5 Animus præsens.

naues

naues & pecunias daturos. Cæterùm posteaquàm Hannibal abnauigasset ex Italia Carthaginem, cœpit illos conuentorum pœnitere, eo quòd iam animũ recepissent. Id audiens Scipio, negauit se etiam si ipsi vellent pacta seruaturum, nisi prius imperatis adderent talentorum quinq; millia, hoc nomine, quod Hannibalem accersissent.

6 At posteaquàm Carthaginẽses vi adacti legatos de fœdere ac pace ad Scipionẽ misissent, iussit eos, qui venerant, protinus abire, tanquam non audituros eos prius quàm L. Terentium ad se perduxissent. Erat autem Terentius Romanus, vir probus & humanus, qui in bello captus à Pœnis detinebatur. Quem vt adduxerunt: Scipio pro tribunali sedens hominem apud se collocauit, moxq; auditis legatis bellum dissoluit. Porrò Terentius tanti beneficij memor triumphantẽ Scipionem sequebatur pileatus, velut illius libertus. Quin & Scipione mortuo ad exequias mulsum exhibuit, aliaq; ad funeris celebritatem pertinentia studiosè procurauit Sed de his posterius. Hic in Scipione quidem habes exemplum beneficij candidè simul & honorificè collati, in Terentio verò memoris animi specimen.

Humani ter & gratè.

7 Posteaquam Romani traiecerant in Asiam aduersus Antiochium regem, isq; legatos ad Scipionem de pace misisset: Id, inquit Scipio, prius factum oportuit, non nunc quum & frenum, & sessorem recepisti. Allusit ad apologum, de equo, & sessore, notiorem quàm vt hic sit commemorandus.

Frenum receptũ.

8 Senatus decreuerat, vt pecunias sumeret

ex ærario: at quum quæstores ærarij negarent, se eo d e aperturos: Ipse, inquit, aperiam, quando mea c ausa clauditur, qui tanta pecuniarum vi repleuerim ærarium. Vacua non clauduntur, ideo Scipio per iocum dicebat sibi hoc laboris suscipiendum, vt aperiret, qui fuisset in causa, vt tam diligenter clauderetur, vt quæstores diei spatium quærerent ad recludendum. Exemplum ingentis fiduciæ meritis quæsitæ. Fiducia meritorum.

9 Fiducia meritorum.

Quum à Petilio & Quinto tribunus plebis, multis nominibus accusaretur apud populum Romanum, nihil ad crimina respondit, tantũ hoc dixit: Hoc die Quirites Hannibalem & Carthaginem deuici: proin ipse sumpta corona in Capitoliũ ascendo Ioui Optimo Maximo sacrificaturus. si quis de me suffragiũ ferre velit, ferat. Hæc loquutus ascẽdebat ad Capitolium relictis accusatoribus, nondum perorata causa. Tantum valet ægregiorum in Rempub: meritorum fiducia, vt repente iudicij rigor versus sit in ouationem, & reus pro supplice egerit triumphantem.

10 Generosè.

Scipio Africanus quibusdam calumniantibus, quòd parum strenuus pugnator esset. Imperatorem, inquit, me mater, non bellatorem genuit: Significans in Imperatore plus habere momenti solertiam, ac prudentiam in consilijs, quàm vires in prælijs.

11 Clementer.

Idem dicere solebat, hosti non solùm esse dandam viam fugiendi, verùm etiam muniendam: docens moderandam esse victoriam, nè sæuiendum in eos, qui contrà ferre arma destitisent.

12 Ignauia. Idem multi cui scutum erat elegantius ornatum: Non miror, inquit, quòd scutum tanta cura ornaris, in quo plus habeas præsidij quàm in gladio: Significans illum ignauũ militem. Clypeus tuetur, sed gladius fortitudinis organum est.

13 Grauiter Idem dicere solet, ii quibus sunt equi ferociores, tradunt eos domitoribus, vt his facilioribus possint vti: sic homines secũdjs rebus effrenatos, sibiq; præsidentes tanquam in gyrũ rationis ac doctinæ duci oportere, vt perspecta rerum humanarum imbecillitate varietateq; fortunæ, reddantur moderatiores.

14 rou idēia. Dicere solet, in re militari turpe verbũ esse, Non putaram: quòd alijs in rebus interdũ locus datur malè instituta posterioribus consilijs melioribus corrigere: Cæterùm quæ ferro peraguntur, ea non oportere temerè aggredi: quòd hic error ferè est inemendabilis. Idem dictum locum habet, & in his quæ semel facta mutari non possunt, vt in ducenda vxore: & in sacris ordinibus.

15 Quando bellãdũ. Cum hoste dicebat non esse confligendum, nisi aut inuitaret occasio, aut vrgeret necessitas, quòd incogitantis sit opportunitatẽ oblatam negligere, & extremæ ingnauiæ sit, tum non præstare fortem animum, quum audacia spem præbet incolumitatis, formidolositas nihil aliud quàm certum promittit exitium.

T. QVINTIVS.

1 Liberè. T. Quintius ab ipso protinus initio clarus fuit, vt prius quàm esset ædilis, aut tribunus militũ, aut prætor, Cõsul factus sit. Porrò missus

ſus imperator aduerſus Philippum, ſuaſit, vt veniretur in colloquium. At quum Philippus poſceret obſides, eo quòd ille multis Romanis comitatus eſſet, ipſe verò ſolus: Vt ſolus ſis, inquit Quintius, ipſe feciſti, qui amicos & cognatos totos occideris.

2 Tutũ cõſilium.

Achæos meditantes expeditionẽ aduerſus inſulam Zacynthiorum, monuit vt cauerent, nè more teſtudinum caput extra Peloponneſum proferentes, venirent in periculum. Teſtudo enim intra teſtam tutiſſima eſt.

3 Oſtentatio inanis.

Quum Antiochus rex cum numeroſo exercitu veniſſet in Græciam, omnesque reddidiſſet attonitos, & militum numerus, & armaturæ varietas, Quintius hoc ſermone metum ademit Achæis: Quum inquit, eſſem in Chalcide cœnans apud hoſpitem meum, mirabar carnium copiam quum eſſent omnia tecta niue: at hoſpes reſpondit, ea omnia nihil aliud eſſe quàm ſuis domeſticæ carnes, tantùm apparatu & conditura diuerſa, Ne vos igitur, inquit, admiremini regis copias, quum auditis haſtatos, cataphractos, pedites, equites, & ſagitarios. Nam hi omnes Syri ſunt, armatura inter ſe differentes.

4 Salsè.

In Philopœmenem Achæorum ducem, qui multos haberet equites & armatos, ſed pecuniarum indigus, ita ludebat: Philopœmen, inquiens manus habet & crura, ventrem nõ habet. Ac tali quidem ſpecie corporis erat Philopœmen. Quintius autem equites ac pedites armatos manus & crura ducis appellabat: ſed quoniam non habebat, quo aleret militem, negabat illum habere ventrem,

C. DOMITIVS.

5 C Domitius,quem Scipio maior pro se Lucio fratri in bello aduersus Antiochum legatum dederat, vbi contemplatus esset hostium phalangem, exercitus præfectis hortantibus vt confestim aggrederetur, negauit tẽpus sufficere ad hoc, vt millibus trucidatis ac direptis impedimentis, in castra reuersi sua curarent corpora. Sed hoc ipsum postridie se tẽpestiuè facturum dixit. Ac posterò die congressus quinquaginta millia trucidauit. Vir strenuus non dubitauit de victoria, spatium modò temporis gerendæ rei par eligebat.

Fiducia euentus.

P. LICINIVS.

6 P.Licinius Consul, Imperator equestri pugna superatus à Perseo Macedonum rege, bis mille & octingentos milites amisit, partim interfectos, partim captos. Vbi verò post pugnã Perseus mitteret oratores acturos de fœdere ac pace, Licinius qui victus erat victori præscripsit, vt si pacem vellet, quæ haberet in sua potestate, daret in fidem Romanorum. Ne calamitas quidem fortissimi viri spiritus potuit imminuere. Nec ignorauit Perseus quibus cum viris ipsi res esset, eòq; fecit victor, quod victi solent facere,

Animosè.

PAVLVS AEMILIVS.

7 Paulus Aemilius quum iterũ peteret Consulatum, repulsam tulit, cęterùm quum bellum aduersus Perseum ac Macedones, imperitia segnitieq; ducum in longum duceretur

Necessitate delatus hon.

eidemq;

eidemq; Consulatum detulissent, negauit se illis habere gratiam: non enim se ob id tum designatum Imperatorem, q̃ ipse desideraret Imperium, sed quòd ipsi Imperatorem.

E foro domum reuersus quum filiam puellam nomine Tertiam reperisset lachrymantẽ rogauit quid haberet: illa respondente, Perseus nobis interijt: Id erat nomẽ catelli, quẽ puella habebat in delicijs: Sit fœlix, inquit, ò filia, omen accipio: moxq; in bellũ profectus pulcherrimum de hoste triumphum egit. 8

9 Disciplina militaris.

In exercitu verò quum multam confidentiã ac loquacitatem comperisset, militum officia ducum sibi vindicantium, resq; non necessarias curantiũ, iussit illos quiescere, nec aliud quicquã agere, quàm vt enses suos acuerent, cætera sibi fore curæ: Nocturnas autem excubias iussit illos sine lanceis, & gladijs agere, quo nimirũ adempta spe depellendi hostem, tantò acrius pugnarent cum somno.

10 Dux. vsu rerũ callidus.

Quum per loca prærupta irrupisset in Macedoniam, vidissetque instructam hostium aciem, exhortante Nasica vt protinus inuaderet hostem: Facerem, inquit, si tuæ essem ætatis: sed multarum rerũ experientia prohibet, nè ex itinere statim cum instructa acie congrediar.

11 Ars conuiuij.

Deuicto Perseo, quum epulum exhiberet victoriale, dicebatur eiusdẽ esse artis & aciem benè instruere, & conuiuium exhibere: illam vt hostibus sit quàm maximè formidabilis, hoc vt amicis sit iucundissimum.

12 Seueri-

Quum Perseus captiuus deprecaretur, nè in triumphum duceretur: Isthuc, inquit, in te

situm erat: Significans illi licuisse in bello perire, aut certè vincere.

13 Frugaliter. Ex pecuniarũ infinita vi reperta in castris hostiũ, ipse quidẽ nihil sibi sumpsit Tuberoni tamẽ genero phialam pondere quinq; drachmarum, fortiter gestæ rei præmium dedit: Atque hoc primum aiunt argenteum vasculum in Aeliorum fuisse domum ingressum.

14 Patriæ charitas. Ex quatuor liberis masculis, quos susceperat, duos antea dederat in adoptionẽ Ex duobus autem qui remanserant in familia, alter quinque ante triumphum diebus interijt, annos natu quatuordecim: alter quinto post actum, triumphum die annos natus duodecim. Ob id populo luctum ac mœrorem cũ illo iungente, ipse prodiens ad multitudinẽ dixit, se post tam continuos reru successu aliquid magni mali à fortuna expectasse: se verò nũc de patriæ incolumitate securum esse factum, nihilque timere periculi, posteaquam fortuna prosperè gestarum rerum inuidiá in suam domũ inpingente, ipse pro omnibus dependiset.

15 Calceus qua torqueat. Vxor erat illi Papyria, Masonis viri Consularis filia, quam cùm longo tempore domi habuisset, exque ea pulcherrimam subolem sustulisset inclytum illum ac maximũ Scipionem Aemilianũ, repudiauit: & amicis diuortium vehemẽter dissuadẽtibus, porrexit calceum, dicens: Hic calceus nonne nouus est, nonne pelcher est? At nemo vestrum nouit, quà pedem meum torqueat.

16 Generosè. Perseo sese ad victoris pedes abijcienti, vocesq; degeneres emittenti: Quur, inquit, Paulus, fortunam crimine liberas, sic te gerens, vt supe-

ſuperiore etiam fortuna videaris indignus? Quur meam dedecoras victoriam, ac rerum à me geſtarum gloriam obſcuras, tam abiectum te demonſtrans, vt indignus appareas, quem populus Romanus haberet hoſtem?

Idem dicebat, Imperatorem, ſi minus ætate, certè moribus ſenem eſse oportere. Sententiens nō eſse præcipitāda cōſilia: quod ſolent iuuenes: ſed moribus vtendum eſse ſenilibus. 17 Temeritas.

CATO SENIOR.

Cato Senior in concione ſuaſurus de frumento viritim diuidendo, ita præfatus eſt: perdifficile eſse ad ventrem auribus carētem verba facere: ventrem dixit, quod ageretur de populi victu. 1 Vēter ſurdus.

Aiebat ſe mirari, quomodo ſeruari poſſit ea ciuitas, in qua pluris veniret piſcis, quàm bos. Præcipuus luxus olim erat in piſcibus, vnde legimus mullum ſex millibus emptum. 2 Luxus.

Obiurgans aliquando ſummā vxorum impotentiam: Omnes, inquit, homines vxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autem vxores: hoc modo colligens mulieres eſse rerum omnium dominas. 3 Vxorum imperiū.

Dicere ſolet, ſe malè pro collato beneficio nullam reportare gratiam, quàm pro maleficio perpetrato non dare pœnam: Significans nihil eſse periculoſius impunitate, quæ ſemper ad deteriora inuitat. 4 Impunitas mala.

Idem dicebat ſe omnibus peccātibus ignoſcere, præterquàm ſibiipſi. Multum diſſimilis illi Neuio, qui carpens alios, ſibi condonabat omnia. Sibi ignoſcit, quem non pœni- 5 Seuerus in ſeipsū

tet admissi. De se pœnas sumit, qui cura pensat, quod incogitantia commissum est.

6 Exhortans autem magistratus ad sumẽdas pœnas de his, qui delinquerent, dicebat eos, qui maleficos prohibere possent, nec facerẽt, lapidandos esse: Sentiens illos de vniuerso populo pessimè mereri, quòd ad scelerum licentiam inuitarent improbos.

7 *Pudor.* Aiebat sibi magis placere iuuenes, qui rubescerent, quàm qui pallescerent, quòd rubor arguat probam indolem, pallor non item.

8 *Miles bonus.* Dicebat sibi inuisum esse militem, qui ambulans moueret manus, pugnans moueret pedes, clariusque sterteret, quàm inclamaret, pessimum autem Imperatorem, qui sibi non posset imperare.

9 *Sibiquisque testis* Maximè existimabat oportere vnumquemque seipsum reuereri, quòd nullus vnquam à seipso discedat. Ita fieret, vt quicquid alijs testibus non auderemus facere, idem solos facere puderet.

10 *Statuarũ gloria.* Conspiciens multorum erigi statuas: Malim, inquit, vt de me quærant homines, quãobrem Catoni non sit posita statuta, quàm quare sit posita: Sentiens se malle res præclaras gerere, vt olim scientes illum promeruisse statuam, mirentur non esse positam.

11 *Potestas moderata.* Admonebat, vt qui potentes essent, parcè vterentur sua potestate, quò semper vti possent: Sentiens potentiam clementia, comitateque fieri diuturnam, ferocia breuem.

12 *Honos virtutis.* Qui virtutem honore suo fraudarent, eos dicebat ipsam virtutem à iuuentute auferre: Sentiens præmijs animos iuuenum ad virtu-

tem accedi: quæ ſi detrahas, ipſa virtus elangueſcit.

Magiſtratum aut iudicem dicebat nec pro 13
iuſtis orandum, nec pro iniuſtis exorandum. Iuſticia.
Senſit culpam eſse iudicum, ſi vt iuſti æqui ſint, orandi ſunt, quum oporteat vltro fauere bonis: pro iniuſtis orare fortaſſis humanitatis eſt, at exorare eſt à iuſtitia deflectentis.

Iniuriam etiam ſi facienti nihil adferat pe- 14
riculi, vniuerſis tamen periculoſam eſſe di- Impunitas.
cebat: Sentiens impunitæ iniuriæ exemplum omnibus minari iniuriam. Etenim ſi liceat impunè lædere, nullus erit tutus ab improborum violentia.

Senectuti quum multa adſint probra, dice- 15
bat non eſse addendũ malitiæ dedecus: Sen- Senectus
tiens ſenectutẽ multis nominibus vulgò malè audire, veluti quum audit deformis, edentula, luſcioſa, imbecillis, obliuioſa, indocilis. Hæc ferre ſatis eſt, vt non accedat crimen improbæ vitæ, quod omnibus quidem fœdum, ſed ſeni fœdiſſimum. Alij narrant hoc ab illo dictum in ſenem obuium vitæ contaminatæ: Ne ætatis tuæ malis addas turpitudinem.

Iratum ab inſano nulla alia re differre di- 16
cebat, quàm mora temporis: Sentiens iram eſſe breuem inſaniam.

Eos qui fortuna moderatè, ſobrieq́ue vte- 17
rētur, dicebat minimè peti inuidia: Non enim, Inuidia
inquit, nobis, ſed bonis quæ nos circunſtant, quomo-
inuident homines. Extrema bona extra ho- do vitetur.
minem ſunt, at inſolenter vtendi vitium intra hominem eſt. Qui eo ſibi conflant inuidiam, verè ſunt inuidioſi.

18 Qui in rebus ridiculis ſeriam operam ponerent, eos dicebat in ſerijs fore ridiculos: Significans aſsuetos ridiculis, ob habitum collectum, in ſerijs negocijs ita ſe gerere, vt non ſolùm rideantur, ſed etiam derideantur.

Ridiculis adſueſcere.

19 Præclaras actiones aiebat præclaris verbis occupandas, nè à gloria defluant. Argutius eſt, quod vertit Philelphus, aliud, vt opinor, exemplar ſequutus, Honeſtas actiones, honeſtjs actionibus occupandas: hoc eſt, benefacta benefactis addenda, nè ſi deſinamus benefacere, oboleſcat priorum benefactorum memoria.

20 Ciues incuſabat, quòd ſemper ijſdem cõmitterent magiſtratum: Videmini enim, inquit aut vilem habere magiſtratum, aut indicare paucos eſſe dignos magiſtratu. Quorũ alterum erat malè ſentire de publica poteſtate, alterum erat malè ſentire de ciuibus.

Honos non ſemper ijſdẽ.

21 Quando docebat iuuenes intrepidè pugnare, ſæpenumero dicebat, verba plus quàm gladium, & voces plus quàm manum hoſtes in fugam vertere, attonitoſque reddere. Nolebat militẽm in prælio mutum eſſe, ſed atrocibus dictis, clamoreque, vultuſque truculentia terrere hoſtem.

Voz in bello.

22 Bellum gerens cum his, qui Betin fluuium accolunt, quum in diſcrimen adductus eſſet propter hoſtium multitudinem, & Celtiberi quidem offerrent ſuppetias, ſi darentur talenta ducenta, Romani verò non ſinerent illum mercede paciſci cum barbaris, dixit errare Romanos, eò quòd ſi viciſſent, reddituri fuerint, non de ſuo, ſed de bonis hoſtium: ſin vi-

Argutè.

ĉti fuissent, iam non fore, nec à quibus peteretur, nec qui peterent.

Quamuis complures vrbes cœpisset, tamen aiebat se hisce diebus, quos inter hostes egit, nihilo plus sumpsisse, quàm quæ ex hostium agris comedisset, bibissetque. 23 Abstinētię ducis

Quum cuidam militum argenti libram distribuisset, ait satius esse multos habentes argentum, quàm paucos habentes aurum è militia domum redire. Nam duces non alia re quàm gloria auctos è prouincijs redire oportere. Sentit rem sat fœliciter gestam, si tanta militum multitudo redeat incolumis, vt ex distributis manubijs exigua portio ad singulos redeat, potius quàm si multis desideratis, pauci redeant ex præda locupletiores. Quoniam autem rerum prosperè gestarum gloria reddit ad duces, hac portione par est illos esse contentos, siue multum sit prædæ, siue parum. 24 Reditus è bello.

Hortante Scipione Africano, vt Achæorũ exulibus opitularetur, quò illis in suam patriam redire liceret: simulabat eius rei sibi nullã esse curam. Cæterùm in Senatu quum hac de re multa verba fierent, assurgens ait: Perinde quasi nihil habeamus, quod agamus, sedemus de seniculis aliquot Grecis disputantes, vtrum à nostra an illius regionis vespillonibus efferantur. 25 Senes neglecti.

Quum posthumius Albinus historiã Græcè cõscripsisset, & ob id veniam peteret ab auditoribus, Cato irridens: Danda, inquit, erat venia, si Amphictyonũ decreto coactus Græcè scripsisset. Hoc aliquanto secus narrant Gellius & Macrobius. 26 Latinus Grecè.

Popu-

27 Populum Romanum gregi pecudum conferre solebat, quæ singulæ nemini obtẽperant, vniuersæ aũt gregis ducem sequuntur: Sic & vos, inquit, quos nemo vestrum priuatim in consilium adhibere vellet, ab his hic congregati vos agi duciq; sinitis: Notans populum, quòd deterrimis committeret magistratus.

Populus qualis.

28 Aiebat populum Romanum non tantũ purpuræ, verùm etiam virtuti plurimùm conducere: Quemadmodum enim tinctores eũ potissimùm colorem inducunt, quo vident homines maximè delectari: ita iuuentus ad ea studia potissimùm incumbit quibus populus defert. Honos enim non solùm alit artes, verum etiam virtutem. Hoc pacto monebat populum, vt magistratus his demum committerentur, qui de se virtutis specimen dedissent. Ita fore, vt quam plurimi sese ad egregia studia conferrent.

Honos alit virtutem.

29 Hortabatur iuuenes, vt qui virtute & æquitate ad dignitatẽ peruenissent, nè turpiter ad deteriora degenerarent: sin ambitu ac violentia, ad meliorem frugem se referrent: ita futurum, vt & illi gloriam augerent, & hi benefactis maculam abolerent.

Consilium optimum.

30 Qui magistratum eundem frequenter ambirent, eos dicebat velut ignaros viæ, nè aberrarent, lictores qui præcederent semper quærere. Solent enim lictores præire magistratum, non vt viam ostenderent, sed honoris gratia.

Modus in honoribus.

31 In inimicum quendam probrosæ vitæ: Huius, inquit, mater quum Deos orat, vt sibi filius sit superstes, non precatur, sed imprecatur:

Filius improbus.

tur. Sentiens illam & sibi, & Reipublicæ precari magnum malum.

Quum Eumenes rex Romam venisset, & à senatu honorificè exceptus, clarissimorum ciuium frequentia stiparetur, Cato non dissimulabat tantum Romanorum erga illum studiũ sibi suspectum esse, ipse vitans regis consuetudinem. Hoc quibusdam admirantibus ac dicentibus Eumenem virũ esse probum, ac amico in populum Romanũ animo: Sint ista vera, inquit, attamen illa belua natura ferus canis est: Sentiens omnes reges vtcunque pro tempore simulent, natura tyrannos esse, ac Democratiæ infensos: Romæ autem regis nomen erat inuisissimum. 32 Rex infensus Democratię.

Dicebat ideo sibi ab inimicis conflari inuidiam, quòd quotidie noctu surgens, rei familiaris rationibus neglectis, Reipublicæ consuleret, notans ingratitudinem populi. 33 Inuidia ob benè facta.

Quum tres essent designati, qui legati proficiscerentur in Bithyniam, quorum vnus podagra teneretur, alter caput haberet vulneribus confossum, tertius vecordia laborare videretur, Cato ridens dixit, populi Romani legationẽ nec pedes habere, nec caput, nec cor. 34 Salsè.

Quum Impetratum esset de restituendis Achæorum exulibus, & Polybius hoc ad Senatum retulit, vt restitutis apud suos pristini honores ac magistratus redderentur. Hic Cato rogatus sententiam, dixit: Polybius idem facere videtur, quod fecit Vlysses, qui Cyclopis speluncam repetere voluit, quò pileum & cingulum, quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet: Significans abundè multũ esse, 35 Pusilla curare cũ periculo

quòd

quòd exulibus datus esset in patriam reditus, essetque periculum, nè dum pristinos honores repetunt, etiam à reditu excludantur.

36 Noua sententia. Aiebat stultos prudentibus plus adferre vtilitatis, quàm prudentes stultis. Prudentes enim dum facilè vident errata stultorũ, eaq́; vitant, fieri cautiores: at stultos non item, quæ à prudentibus rectè fiunt, quia non vident posse imitari.

37 Obesus. Videns quendam vehementer obesum, mirabatur cui vsui tale corpus esse posset Reipublicæ, cuius inter guttur & inguen omnia venter occuparet.

38 Palato sapere. Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiaees recipi, negauit: dicens se cum eo nõ posse viuere, qui plus saperet palato q̃ corde.

39 Amor. Amantis animũ dicebat in alieno corpore viuere: q̃ hodie quoque celebratur animam illic potius esse vbi amat, quam vbi ainmat.

40 Pœnitende. Tria per omnem vitã accidisse dixit quorum pœnituisset: primum, si quid arcani fœminæ credidisset: secundùm, si quopiam nauigio vectus esset, quò pedestri itinere pertingere licuisset: tertium, si quis dies ipsi per negligentiam absque fructu effluxisset.

41 Salsè. Ad tribunum plebis qui veneficij infamia laborabat, iniquam ferentem legem: Adolescens, inquit, nondũ scio vtrum haurire quod temperas, an approbare quod scribis, deterius sit: sentiens & legem quam parabat exitiosam esse Reipublicæ.

42 Maledicentia. A quodam multis nominibus infami vexatus: Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam vt tibi malè audire & maledicere facillimum

ſimum ac promptiſſimum eſt, ita mihi maledicere inſuaue malè audire inſolitum.

Apud Athenienſes quum quæcunque Cato breuiſſimo ſermone expedierat, ea vix longo verborum ambitu redderet interpres, dictum eſt Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficiſci. 43

Adoleſcens quadã patris vita defuncti inimicum mox in ius vocauit vltusq; eſt, Quem Cato obuium comiter amplexus. Sic oportet, inquit, non agnis hædiſve, ſed è malorũ lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrate. 44 Pietas pa trem.

Quum quidam Catoni dixiſſet, Eamus deambularum: & adoleſcens quidam interpellaſset dicens: Quid opus erat de? Imo, inquit Cato, quid opus erat te. Vna literula mutata ſignificauit ipſum potius eſse ſuperuaneum in vita, quàm de, verbo. 45 Curare friuola.

Cato percuſsus, ab eo, qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, Caue, rogauit, numquid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, ſerum erat dicere caue. Simulauit itaque ſe moueri de alio quopiam onere, quàm de arca, vnde cauendum eſset. Simile eſt quod de Diogene trabe icto retulimus. 46 Admoni tio ſera.

Cato ſenior quibuſdam efferentibus hominem inconſultè audacem, & in rebus bellicis ſtrenuum, ait plurimum referte vtrum quis virtutem magno æſtimet, an vitam non magni faciat: Sentiens non eos ſtatim eſse fortes, qui quouius modo vitam contemnunt, ſed qui tanti faciunt virtutem, vt huius gratia vitam 47 Fortitudo vera.

vitam alioqui charam negligant. Nam ſe mee in vitæ diſcrimen coniecere, aut infœlicium eſt, & quos vitæ iam tædet, aut immanium & beluis ſimilium.

48 Pro fuſio. Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, denique & ædes deuorarat, nouiſſimè conſequutum incẽdium, quod reliquum erat, abſumpſit, ita iocatus eſt, vt diceret eum feciſſe proteruiam, id erat priſcum ſacrificij genus, in quo ſi quid ſuperfuiſſet, ſeruari religio erat, ſed igni cremabatur.

49 Seuerè. Catulus Cenſor, Catonem ſibi arctiſſima iunctum neceſſitudine rogauit, vt quendã ipſius iudicio obnoxium (erat enim quæſtor) miſſum faceret. Ille hunc in modum reſpondit, Turpe eſt nos, qui iuuentuti rectè inſtituendæ autores eſſe debemus, à lictoribus irrideri noſtris. Negauit aſperius, quòd iniuſtè petebatur.

50 Spes fallax. De ſpe ſic prædicaſſe narratur, autore Plutarcho, quod quæ magna eſſent, puſilla faceret, quæ puſilla prorſus nulla: Sentiens, opinor, de periculis. Victoriæ ſpes extenuat omnia, quæ ſolent à bello deterrere.

51 Commemorantur eiuſdem quædam, velut oracula de re ruſtica. Dicebat fortiſſimos viros, ac ſtrenuiſſimos milites ex agricolis gigni, minimeque malè cogitantes. Prædium ne cupidè emas. In re ruſtica operæ parcas in agro emendo minimè. Quod malè emptũ eſt, ſemper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum vim & vicinũ. Æſtimare oportet quomodo niteant contermina, Malus eſt ager, cum quo dominus luctatur.

ctatur. De bono domino melius emitur fundus Agro vt homini quamuis sit quæstuosus, si idem sumptuosus sit, non multum superesse. Idem interrogatus, quis esset certissimus quæstus, respondit: Si benè pascat: quis proximus, si mediocriter pascat: quid tertium, si benè vestiat: quid quartum, respondit arare. Cuidam autem subijcienti, quid fœnerare? Qoid, inquit, hominem occidere? Dixit agricolam oportere vendacem esse, non emacem. Fundum in adolescentia sine percunctatione conserendum, non nisi consito agro ædificandum, actum quoque cunctanter Optimum esse aliena insania frui. Eum qui benè habitet, sæpius ventitare in agrum, frontemq; domini p'us prodesse, quàm occipitum. Hunc agri modum seruandum, vt neque fundus villam quærat, neque villa fundum. Satius esse minus serere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiam. Villicum quàm proximũ domino cordi esse debere, & tamen sibimetipsi non videri. Coli rura ergastulis pessimũ esse, vt quicquid agitur à desperatis. Nihil minus expedire, quam agrum optimè colere.

Quum Catoni causam in foro agenti, Lentulus attracta pingui saliua in mediam frontem, quãtum poterat expuisset, abstersit Cato faciem, ac dixit, Affirmabo omnibus Lentule falli eos, qui te negant os habere. Os habere negantur, quos nihil pudet, id quum eo facto maximè declarasset Lentulus, tamen Cato ludens profitetur illi esse os, non quòd erubesceret, sed quòd ore multam purulentiam eiacularetur. 52. Patienter.

53 Superstitio irrisa. Quidam mane surgens reperit caligas à soricibus arrosas, hoc ostento turbatus, consuluit Catonem, quid mali portenderetur. Ille verò: Non est, inquit, ostentum, quòd sorices arroserunt caligas: sed si caligæ arrosissent sorices, id demum fuisset ostentum.

CATO VTICENSIS.

1 Taciturnitas. Quum Catoni, qui post dictus est Vticensis etiamnum puero vitio daretur taciturnitas: nec enim cùm pueris exercebatur, nec à quoquam audiri volebat, ait: Carpant taciturnitatem, modò vitam probent. Et addidit, Tum demum abrumpam hoc meũ silentium, quum ea loqui potero, quæ sunt indigna silentio.

2 Iustè. Quum partes in conuiuijs sortirentur, nec illi fauisset sors, amicis hortantibus, vt primus omniũ caperet, οὐ καλῶς, inquit, ἔχει ἀχρύσοις ἀφροδίτης, id est, non decet, inuita Venere. Tam naturæ iustus erat, vt præter sortem amicorum fauore noluerit vti, Veneris iactus fęlix erat in talis.

3 Consul ridiculus. Quum M. Tullius Murænã defendens multa salsè diceret in paradoxa Stoicorum, ridentibus cæteris. tandẽ & Cato exhilaratus, proximis dixit. Dij boni, quàm ridiculum habemus Consulem. Stoicorũ philosophiam Cato præcipuè sequebatur, puer nactus huius sectæ præceptorem.

4 Leniter. Quum in Senatu de Catilinę coniuratione tractaretur, redditæ sunt Cæsari literæ. Id vbi sensit Cato, suspicans à coniuratis venire, clamare cœpit, vt palàm recitarentur. Id nè fieret, Cæsar Catoni literas tradidit: Erant

autem

sorem à Seruilia Catonis sorore, amatoriæ, parumque pudicæ; Eas vbi legit Cato, reiecit in Cęsarem dicens, Accipe ebrie. Nec aliud loquutus redijt ad sermonem intermissum.

Hortensius à Catone petijt, vt Portiam filiam suam Bibulo nuptam sibi traderet in matrimonium, pollicens se marito redditurum simul atq; ex ea prolem suscepisset. Id quum multis rationibus illi persuasisset, Cato respondit, se quod ad ipsum attinet libenter gratificaturum amico, verùm hoc nō audere à Bibulo petere. Tum Hortensius, nudans animū suum, petijt Martiam ipsius Catonis vxorem. Iam enim sibi Cato ademerat mariti prætextum Assensus est Cato, vt fieret, volente patre coniugis. Ipsoque Catone præsente facta sunt sponsalia. 5 Prolis amor.

In forum veniens cum Thermo conspicatus Castoris templum armatis occupatū, omnesq; fori aditus à gladiatoribus obsideri, ipsumque Metellum vnà cum Cæsare: O timidum inquit, hominem, qui aduersus vnum tantam armauit multitudinem. 6 Autoritas.

Pompeius quò suam factionē redderet firmiorem, per Munatium petijt, vt Cato neptiū duarum alteram sibi, alteram filio suo daret: Cato iussit reuersum Munatium Pompeio renunciare, se quidē per mulieres capi non posse, beneuolentiā tamen illius sibi gratam esse: amicitiā etiam, quæ quauis affinitate firmior esset, polliceri, si quæ Reipub conducerent, sequeretur. Cæterùm aduersus Rempu nunquam daturum obsides. Neptes in matrimonium datas, obsidum nomine signans. Sunt 7 Factio vitata.

qui narrent non nepotes, sed filias in matrimonium à Pompeio petitas.

8 Nimia familiaritas. Munatio quærenti, quòd in Cypro Catonem adire cupiens parum ciuiliter repulsus esset, quum nihil esset negocij, sed intus cum Canidio fabularetur sic se purgauit, vt diceret se vereri, nè iuxta Theophrasti sententiam nimia amicitia causam aliquando daret odio.

9 Liberè. Laudatus à senatu, quòd populi tumultum oratione sua prorsus sedasset. At ego, inquit, vos P. C. nequaquam laudo, qui me prætorem in tanto periculo deseruistis.

10 Graue damnari à probis. Cato ipso die comitiorū quendam è sponsoribus damnauit, ac pecuniam illi traditam in aliū transtulit. At populus admiratus Catonis iustitiam, damnato pœnam remisit, dicens, satis dedisse pœnarum, quòd à Catone damnatus esset.

11 Ciuiliter. Multis P. Sulpitij ingratitudinem incusantibus, quòd Catoni de se optimè merito opposuisset competitorē Cato sic excusauit, dicens minimè mirandum, si quod quis maximū bonum duceret, id alteri nollet concedere.

12 Prouidētia. Quum Cæsar Ariminum occupasset, & ad Pompeium summa rerum in vrbe translata esset, Cato dixit: Si mihi ista prædicenti credidissetis P. C. nec vnum nunc timeremus, nec ab vno spes nostræ penderent.

13 Dei consilia arcana. Quum Pompeio res infœliciter cederent, & ad Cæsarem inclinaret victoria, Cato dicebat in rebus diuinis multum esse caliginis, quòd Pompeio præter ius agenti fuissent omnia prospera, causam Reipublicæ tuenti nihil succederet.

Quum

Quum deploratis rebus amici hortarentur Catonem, vt ad Cæsaris clementiam confugeret respondit victorum esse & eorum qui deliquissent supplicare, Catonem, nec victũ nec captum esse, qui se per omnem vitam inuictum præstitisset, ac Cæsarem honestate, iustitiaque longè superasset: Catonem potius victum captumq; esse, qui bellum, quod diu negasset se moliri aduersus patriam, nunc id egisse conuictus esset. Proinde pro se Cæsarem orarent, qui vellent: pro Catone neminem orare debere. 14 Animo-sè.

Quum M Octauius duas habens legiones haud procul ab Vtica, à Catone postularet, vt inter ipsos de Imperio statueretur, Cato legatis nihil respondit: verùm ad amicos conuersus: Quis iam miretur, inquit, rem malè gestam esse, quum in ipsa morte in nostris videatis minandi cupiditatem: Significans ambitione ducum bellum infœliciter cessisse. 15 Ambitio

Quum in Senatu pro victoria, quam Cæsar ex Vsiperis Tenecterisq; Germanis retulerat, de supplicacione decernenda ageretur, sententiam dixit, Cęsarem hostibus esse dedendum, quò Romana ciuitas à perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem verterent. 16 Liberè.

Rursus quum in senatu Pompeio, cui parum alioqui fauebat, decerneret Imperium, dixit talium virorum esse ingentia Reipubl. inferre mala, eademque depellere, tempori consilium accommodans. 17 Pruden-ter.

SCIPIO MINOR.

Scipionem minorem narrant annis quinquagintaquatuor quibus vixit, nihil emisse, 1

Frugalitas. nihil vendidisse, nihil ædificasse Libras autē argenti triginta treis, auri duas in ampla domo reliquisse, idque quum potitus esset Carthagine, milites que ditasset, plus cæteris ducibus omnibus.

2 Amici. Polybij sequens præcepta, dabat operam, nè quando è foro rediret domum, priusquam sibi quocunque modo quempiam eorum in quos incidisset, familiarem, & amicum reddidisset: Sentiens nullam esse homini possessionem meliorem.

3 Catonis testimonium. Iuuenis etiamnum tantam habebat opinionem fortitudinis & prudentię, vt Cato senior interrogatus de hi[s], qui apud Carthaginem militarent, in quibus erat Scipio, Homerico ver[s]u responderit, ille sapit solus volitant alij velut vmbrę.

4 Vtilitas. Quum Romam venisset, reuocatus est ab exercitu, non vt ipsi gratificarentur, sed quòd per illum cito Carthaginem se capturos esse crederent.

5 Fortiter. Posteaquam sese intra muros vrbis receperat, Carthaginiensibus ex arce sese defendentibus, ac Polybius suaderet, vt in mari, quod interiacebat, non valde profundum, murices spargeret ferro[s], aut tabulas aculeatas inijceret, nè transmisso mari hostes pro aggeribus pugnarent: aiebat esse ridiculum, quum mœnia tenerent, & intra vrbem essent, dare operam, nè cum hostibus confligerent.

6 Honos arti habitus. Vbi ciuitatē comperit statuis deorum Græcanicis, ac monumentis è Sicilia deportatis refertam, per præconem edixit, v[t] qui illarū essent vrbium, agnoscerent illa, ac referrent domum.

domum. De pecunijs verò nec seruum nec libertum passus est quicquam capere, ac ne emere quidem, quum alioqui quilibet passim ferrent, agerentque.

7 Facetè. C. Lælio quem inter amicos maximè charum habebat Consulatum ambienti quum faueret, percunctatus est Pompeium, an & ipse Consulatum peteret: Credebatur autē is Pompeius tibicinis esse filius: quum Pompeus negasset se petere, quin etiam polliceretur se Lælium ambientem deducturū simul cum illo ambiturum suffragia: dum credunt promittenti, & hunc expectant, decepti sunt. Renunciatum est enim ipsum in foro circumire candidatum, ac ciuium prehensare dextras. Ob id cæteris indignantibus, Scipio ridens: Ne inquit, nos egregiè stulti sumus qui perinde quasi deos precaturi simus non homines, iam dudum tempus terimus, tibicinem expectantes. Solet enim in sacris tibicen dare signum comprecādi Deum, quasi iam adesset.

8 Nobilitas vera. Ap. Claudio qui Scipioni in ambiēda Censura competitor erat, iactante se, quòd ipse citra nomenclatorē ciues omnes nominatim salutaret, quum Scipio propemodum nosset neminem. Vera narras, inquit Scipio: nam mihi studio fuit, non vt nossem multos, sed nè cuiquam essem ignotus. Nomenclatorum laus est, quam plurimos nosse: at egregij ducis est ob egregia in Rempub. merita nulli ciuium ignotum esse: iussitque ciues quum bellum esset cum Celtiberis, à quibus ambo fuerant in bellum missi, vel legatos, vel tribunos militum testes ac iudices vtriusque vir-

tutis statuerent, qui ei bello interfuissent.

9 Censor creatus adolosceti cuidam equum ademit, quod eo tempore quo Carthago oppugnabatur, splendidè cœnatus libum in vrbis similitudinem figuratum, cui Carthagini nomen indiderat, conuiuis diripiendum proposuisset. Iuuene verò causam sciscitante, cur equo priuatus esset: Quoniam, inquit Scipio, me prior Carthaginem diripuisti.

Gloria.

10 C. Licinium prętereuntem quum vidisset: Hunc, inquit, virum scio peierasse: verum quoniam nullus illum defert, non possum simul & accusator esse, & iudex. Sit hoc in censore moderationis, & iustitiæ exemplum.

Iudex nō accusat.

11 Quum iam tertium à senatu fuisset emissus, quò vt tradit Clitomachus, Vrbes atque homines cernat benè legibus actas, Vtque gentium, ciuitatum, ac regum inspector esset, posteaquam peruenit Alexandriam, nauique egressus, capite pallio tectus incederet, Alexandrini vndique accurrentes flagitabant vt caput nudaret, faciemque id desiderantibus ostenderet. Quum se nudasset, clamore & plausu testati sunt gaudium suum: quumque rex Alexādriæ vix interim ob delicias ac mollitiem corporis æquaret Romanos incedētes, Scipio voce submissa Panætio insusurrauit in aurem: Iam, inquit, Alexandrini nonnihil ex nostra peregrinatione fructus cœperunt, quibus per nos contigit videre regem ambulantem? Nam Athenæus ex autoritate Possidonij scribit Ptolemæum perquam obeso corpore: nunquam antea pedibus ambulasse.

Rex segnis.

12 Erat illi peregrinationis comes vnus amicus

cus Panætius Philosophus, famuli quinque quorũ vno peregrè defuncto, quoniam alium nolebat emere, è Roma accersijt, qui defuncti locum impleret. Frugalitas.

13 Quum Numantini viderentur inexpugnabiles, vt qui multos Romanorum duces superassent, populus Scipionem iterũ Consulem fecit, ad suscipiendum hoc bellum, Cæterùm quum multi gestirent exire in militiam, idq; senatus fieri vetuisset, quasi Italia futura esset deserta, ac nè pecunias quidem ex ærario sumere passus est, sed vectigalum prouentus, quorum tempus nondum excesserat, assignauit. At Scipio pecunijs quidem sese negauit egere: suas enim & amicorum satis futuras: de militibus negatis questus est, bellum enim esse difficile. Quòd si priores, inquit, ob hostium fortitudinẽ toties victi fuerunt, difficile bellũ est, quia cũ talibus pugnandum erit: sin ob ciuium nostrorũ ignauiam, æque difficile est, quia talium opera in bello sumus vsuri. Pecuniæ contempta.

14. Posteaquam venit in castra, multamque illic licentiam, lasciuiam, superstitionem ac luxum offendisset, diuinos ac sacrificos cum lenonibus protinus eiecit. Quin & vasa omnia iusit amoliri, excepta olla, veru, & poculo fictili. Ex argenteis, po ulũ librarum non amplius duarum permisit, si quis habere vellet: balneis vti vetuit. Qui vngerêtur, iussit vt ipsi sese fricarent. Iumentis enim, quia manibus carent, opus esse alio, à quo fricentur. Edixit, vt milites stantes prandèrent, obsonium non igni coctum, cœnarent autem discumbentes, panem, aut pultem solam, & carnes assas si- Disciplina militaris.

ue elixas. Ipſe verò ſago circumtectus obambulabat per exercitum, dicens ſe lugere exercitus dedecora.

15 Luxus dãnatus. Quum Memmij cuiuſdam tribuni militum iumenta intercepiſset, vaſculis lapideis refrigerando vino paratis, ac populis Thericleis, hoc eſt, operoſe factis onuſta; Mihi quidem, inquit, ac patriæ dies triginta, tibi ipſi verò per omnem vitam, quum talis ſis, teipſum inutilem reddidiſti: Significans bellum, quod pro patria gerebatur, menſem fortaſse duraturum. Parum autem eſse, quòd tum militem præſtaret inutilem, ſed multò grauius, quòd ſi pergeret eſse talibus moribus, perpetuò ciuis inutilis eſset futurus.

16 Spes in clypeo. Alteri cuidam ſcutũ pulchrè ornatum oſtentanti: Scutum quidem, inquit, ò iuuenis bellum eſt, at decet virum Romanum in dextra potius, quàm læua ſpem collocare. Clypeus enim ſiniſtra geritur, gladius dextra.

17 Vallis fiducia. Cuidam vallũ geſtanti, qui ſe dicebat onere vehementer premi, Nihil mirum, inquit, quando iſti ligno magis, quàm gladio fidis; ſignificans ideo vallum plus habere ponderis, quia plus apud illum valeret. Quòd ſi gladijs fiderent milites, nihil eſſet opus vallis.

18 Vincere ſine cæde. Quum videret hoſtes deſpondere animum, aiebat ſeſe, vt tuto veniret, mora temporis emiſſe, addens bonum ducem perinde vt medicum, non niſi in extrema curatione ferrum adhibere. Nihilo minus per occaſionẽ adortus Numantinos, terga illos dare compulit.

19 Quum ſeniores Numantini victis ſuis ignauiã exprobarent, qui nunc eos fugiſſent, quos

totics

toties in fugam verterant, Numantinus quidam respondisse fertur, Nunc quidem oues eædem sunt, sed alius pastor: Significans Scipionem ducem esse causam mutatæ fortunæ bellicæ, licèt ijdem essent milites. Dux omnia facit

20 Numantia capta, quum iterum triumphasset Scipio, incidit illi controuersia cum Caio Graccho, tum pro Senatu, tum pro belli socijs. Id molestè ferens populus, tumultuabatur: Scipio verò conscenso suggesto: Me, inquit, nec castrorum vociferatio vnquam terruit, nec tumultus hominum terrebit, quibus Italiam scio non matrem esse, sed nouercam: Significans eos, qui publicis patriæ commodis obstreperent, non esse verè Italos, sed alienigenas. Valerius refert illum dixisse, nunquam ego metuam solutos, quos huc alligatos adduxi: Denotans eos adductos fuisse captiuos, qui in victorem ferocirent. Liberè.

21 Iis verò, qui Graccho aderant vociferantibus occidendum esse tyrannum? Meritò inquit Scipio, qui patriam oppugnãt, me prius volunt è medio sublatum: Neque enim Romã posse cadere stante Scipione, neq; Scipionem viuere, collapsa Roma. In hoc catalogo multa admixta sunt, quæ nõ sunt apophtegmata.

22 Scipio Africanus Consulatum appetebat, verùm vbi sensit Pompeium amicum alijs fauere candidatis, ipse à petitione destitit, dicens eum Cõsulatum sibi non tam gloriæ futurum, si adipisceretur, quàm molestum & inauspicatum, si refragante Pompeio consequeretur. Maluit Consulatum cedere, quàm amicum perdere. Moderatè.

Quum

83 Quum in Africa Pompeij partes sequuto res parum prosperè gessisset, & Hispaniam petens intellexisset nauim, qua vehebatur, ab hostibus captam, gladio præcordia sua transuerberauit. Deinde Cæsarianis militibus quærentibus, vbi est Imperator, Imperator inquit, benè habet. Suprema vox morientis declarauit animum meliore fortuna dignum.

CAECILIVS METELLVS.

1 Cæcilius Metellus, quum loco munito cogitaret admouere exercitum, ac centurio dixisset, ipsi, Si decem modò hominum iacturam facere velis, capies locum: interrogauit eum, num ipse de numero decem vnus esse vellet. Hoc & alteri tribuitur.

Argutè.

2 Tribuno militum cuidam è iunioribus, percunctanti Metellum, q id esset facturus, Si eius rei, inquit, scirem mihi tunicam esse cōsciam, exutam in ignem coniecissem.

Silētium ducis.

3 Quum Scipioni viuenti fuisset inimicus, mortem tamen illius grauiter tulit, iussitque filios vt subeuntes feretrū funus Scipionis efferrent, addens se Romanæ ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quòd Scipio apud alios non esset natus: Sentiens Romam non futuram fuisse incolumen, si talem ducem habuissent hostes. Simultatem oportet morte finiri, amicitiam non item.

Simultas à rogo deponenda.

C. MARIVS.

4 C. Marius obscuro genere natus, facinorum militarium commendatione, ad Rempublicā accessit. Ac primùm maiorem petijt ædilita-

Improba cura.

tem. Vbi sensit ea spe frustari sese, eodem die minorem ambijt: & hac frustratus, haud tamen desperauit, se Romæ ciuitatis primatem fore: docens quantum in rebus humanis valeat improbitas.

Quum in vtroque crure narices haberet, nullis vinculis alligatus, præbuit sese medico secandum, ac nec suspirio emisso, nec adductis superciliis, chyrurgi curationem pertulit. Cæterùm quum medicus ad alterũ crus transiret secandũ vetuit, dicens, curationem non esse tanto dignam cruciatu. 5 Curatio morbo grauior.

Lusius Mario ex sorore nepos, quum Marius iterum Consul esset, vim admouit militi cuidam adolescenti, nomine Trebonio. At is Lusium interfecit. Id factùm multis incusantibus, non inficiatus est adolescens se ducem suum interfecisse, sed causam addidit, ac probauit. Marius itaque, quum iussisset adferri coronam pro facinore in bello præclarè gesto dari solitam, Trebonio imposuit, graui exemplo monens cæteros, nè simili modo tentarent adolescentiam pudicitiam, quando non solùm absoluit, verumetiam coronauit eum, qui & Imperatoris cognatum, & ducem suum ferro necasset. 6 Seuerè & pudicè.

Quum castrametatus esset aduersus Teutonas in loco, qui minimum habebat aquæ, militibus dicentibus se sitire, ostendit illis flumen proximè hostium vallum labens: Illinc, inquit, vobis potus sanguine venalis est. At illi iusserunt, vt sequò vellet, educeret, donec liquidum haberent sanguinem, nec totus adhuc præ siti diriguisset. 7 Sitis.

Mille

8 Mille Camerinos qui se in bello aduersus Cimbros, strenuos viros præstitissent, honore Romanis æquauit, idque preter omne ius. Ad eos verò, qui factum hoc reprehendebant, respondit, se ob armorum strepitum legum vocem exaudire non potuisse.

Arma non audiunt leges.

9 In bello ciuili quum fossa cinctus obsideretur ab hostibus, continuit sese, tempus expectans opportunum: Popedio autem Siloni dicenti, Si magnus es Imperator ô Mari, descende in conflictum: Imò tu, inquit, si magnus es Imperator, coge me nolentem ad certamen venire.

Retortũ.

C. POPILLIVS.

10 C. Popilius missus erat ad Antiochum regem, epistolam ferens à Senatu, qua iubebatur exercitũ ex Aegypto abducere, nec Ptolemei filios orfanos regno spoliare. Quum verò rex illum per medium exercitum ad se accedentē procul humaniter salutasset, nō resalutato rege literas reddidit, quibus lectis quũ Antiochus diceret se cōsulaturum, daturumq́ue responsum, Popilius virga, quam tenebat ducta linea cinxit Regem dicens: Hic igitur stans consulta, & responde. Omnibus viri spiritum admirantibus, posteaquam Antiochus spopondisset se facturum, quæ Romanis viderentur, ita demũ salutauit illum & amplexus est Popilius.

Animosè.

LVCVLLVS.

11 Lucullus quum in Armenia cum decē millibus armatorum, & mille equitibus aduersus

Tigranem tẽderet, centum quinquaginta hominum millia habentẽ in exercitu, pridie Nonas Octobris quo die prius Scipionis copiæ deletæ fuerant, quodã admonente, quòd Romani diem illum, vt nefastũ, & innauspicatum metuerent: Ergo, inquit, hodie alacriter pugnemus, vt hũc quoq; diẽ ex nefasto funestoque, Romanis hilarẽ & auspicatũ reddamus. Superstitionis cõtemptus.

12 At quum Romani cataphractos præcipue formidarent, bono animo illos esse iussit, plus enim negotij futurũ in spoliandis illis quàm in vincendis: Significans plenam armaturam nihil profuturam hosti in pugna, quum esset ignauus, sed victori profuturam ad prædam. Quumque primus in collem ascendisset, speculatus hostium tumultus exclamauit, Vicimus commilitones, simulque impetu facto in hostes, quum nemo irruentis impetum sustineret, quinq; tantũ Romanos qui ceciderant, amisit, hostium verò centũ millia trucidauit. Fortiter.

13 Lucullus Imperator ad direptionem incitantibus dixit se malle vnum militem Romanum ex hostium manibus eripere, quàm vniuersas hostium fortunas sibi vindicare. Cura militis.

14 Archelao qui iterum à Mithridate defecerat, asseueranti, si in Ponto Lucullus conspiceretur, fore vt omnia subderẽtur Imperio Romano: respondit Lucullus, Non cedo Archelae venatoribus audacia, vt relictis feris, ad vacua illorum lustra progrediar. Iam enim Mithridates Pontum reliquerat. Animose.

15 Romani quum in pugna cum Tigrane, hostium peditũ centum millia trucidassent, paucis equitum fuga seruatis, quum ex ipsis non amplius Hostis pudẽdus

amplius centum esſent vulnerati, interfecti quinque, dicebant ſe erubeſcere, quòd in tam vilia mancipia ſtrinxiſsent ferrum.

16 Splendidè. Quum Oeconomus Lucullo cœnam modeſtam apparaſset, accerſitum obiurgauit illo dicente, non putabam ſumptuoſo apparatu opus eſse, quum ſolus eſses cœnaturus, Quid ais, inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœnaturum Lucullum?

17 Splendidè. Quum Græcos quoſdam per dies, aliquot magnificè tractaſset, atq; illi dicerent, ſe mirari, quòd tantum impendiorum ſua cauſa facerer, Nonnihil, ò hoſpites, veſtra cauſa, ſed maxima pars Luculli gratia.

SYLLA.

18 Fælicitas. Sylla cognomento Fœlix, inter fęlicitates ſuas, duas præcipuas dicebat, alterum quod Pium metellum haberet amicum, alterum ꝙ vrbem Athenarum non ſubuertiſset.

19 Oſtetum commode interpretatū. Quum Sylla defectus neceſsarijs cogeretur etiam dijs dicata tangere, Caphim amicum Delphos miſerat, vt pecunias ac donaria ad ſe perferret: Quibuſdam verò dicentibus intra templum auditū citharę ſonitum, quod oſtentum inrerpretabantur, quaſi Apollo citharœdus indignaretur, Caphis audita perſcripſit Syllæ. cui facetè ſcripſit Sylla, Quin tu Caphi potius interpretaris iſtud eſse ſignum gaudentis & exultantis Dei quàm indignantis? perinde vt Deo hilariter tribuente, tu quoque bono animo pecunias accipe.

20 Quum ad ſociale bellum magnis cum copijs miſsus eſset circa Limernam, è vaſto ter-

tæ hiatu magnus ignis emicuit, cuius flamma ad cœlum perueniens constitit. Id vates interpretati sunt, quòd vir bonus, aspectu eximius, & admirandus, principatū adeptus præsentibus turbis ciuitatem liberaturus esset. Hoc audito Sylla: Ille, inquit, ego sum. Nam illi erat peculiare comam auream, igniq; cōcolorem: nec se ait suæ virtutis pudere, qui res tam multas tamq; præclaras gessisset. Fiducia sui.

21 Quum milites in bello sociali Albinum virum prætoriū fustibus mactasent, Sylla tam atrox facinus impunitum reliquit, dicens, se illis post hæc promptioribus vsurum in prælijs, dum peccatum fortiter gerendo remistudebunt pensare. Sceleratis vti.

22 Quum Athenienses ad Syllam duos tresve misissent de pace tractaturos, atque illi nihil adferrent, quod ad incolumitatem ciuitatis faceret: sed Theseum, Eumolpum, & res aduersus Medos gestas verbis inanibus iactarēt: Abite, inquit, ò beati, istásq; orationes vobis cum referte: non enim discendi cupidus huc missus sum à Populo Romano, sed vt rebelles subuertam. Militariter.

23 Apud Orchomenum quum milites lōgius euagarentur, ordinibusq; perturbatis fugam caperent. Sylla ex equo desiliens, arrepto vexillo in hostem conuolat, ita vociferans, Mihi quidem, ò Romani milites, hic pulchrum est mori: vos interrogati quo loco ducem vestrū amiseritis, memineritis dicere apud Orchomentum, Hac voce suos reuocauit. Animosè.

24 Quum Mithridates Syllæ processisset obuiam, dextramq; porrexisset, Sylla non resa-

 lutauit,

Victor ferox. lutauit, sed percunctatus est num à bello desisteret his conditionibus, quas cum Archelao pactus esset. Obticescente Mithridate: Quibus pace opus est, inquit Sylla, eos priores loqui conuenit. Victori silere satis est. Rursus quum Mithridates varijs coloribus excusaret, quæ gesta fuerāt: Olim, inquit, audiui, nunc experior te singulari eloquentia præditū, qui tam nefarijs factis colorem inuenire potueris.

25 Lucius Sylla cognomento Fœlix, quum cogitaret de occidendo C. Cæsare, amicis nè id faceret dehortantibus: indignum enim esse talem necare puerum: Desipitis, inquit, si in hoc puero non videtis multos inesse Marios. Deprehendit in eo excelsam indolem nullis honoribus satiandam, vt qui vix dum pubescens sacerdotium ambierit. Idem populum Romam subinde monere solet, cauerent puerum malè præcinctum. — Prouidētia.

M. ANTONIVS.

1 M. Antonius filium habebat ex Fuluia. Is puer Philotę dederat ingentem vasorum vim: quæ quum ille recusaret accipere, metuens nè pater tantam filij liberalitatem nō probaret: Quid times, inquit puer, accipere? An nè scis eum qui dat filium esse Antonij? — Filius patri similis.

2 Ipse Antonius quū esset prodigiosè profusus, dicere solet, Amplitudinem imperij Romani nō per ea quæ acciperet, sed per ea quæ daret illustrari. Ea vox excelsi animi videri poterat, nisi ab Antonio fuisset, profecta. — Liberalitas.

3 Geminius in Græciam profectus ad Antonium, quoniam suspectus erat Cleopatræ q̃ — Liberal.

eò venisset octauiæ causam acturus, diu repulsus ac varijs modis delusus, tandem in conuiuio iussus causam aduentus dicere, ita respondit: Cætera inquit, Antoni sobriæ sunt orationis nec huius temporis, verùm illud vnum &, sobrius & ebrius scio, benè successura omnia, si Cleopatra remittatur in Aegyptum: Moxque Romam se recepit, metuens sibi ab Antonio. Nam Cleopatram conuiuio gratias egit, quòd rem apertè dixisset, nulla vsus circuitione. At sic agere gratias erat minari malum. Sciebat Geminius quàm esset illis inuisa veritas.

Quum Antonius appararet classe cum Cęsare confligere, quidam tribunus militum vir fortis & armis exercitatus, Antonio prætereunti corpus suũ multis cicatricibus insignitũ ostendit, dicens, O Imperator, quur his vulneribus aut huic gladio parum fidis, in lignis fragilibus spem reponis? Sine Phęnices & Aegyptij classe pugnent, nobis Romanis terram da in qua consueuimus vel hostem vincere, vel mortem oppetere. 4 In terrestri prælio apparet virt°.

Cleopatra metuens Antonij seuitium cōfugit in monumentum demissis cataractis, misitque, qui dicerent illã spontanea morte periisse. Id credens Antonius, & ipse sibi parans adferre vim, dixit, ò Cleopatra non doleo, quod te caream, nam mox vnà futuri sumus: sed quòd ego tantus Imperator fortitudine victus sum à fœmina. Victum se putabat, quòd illa prior spontaneæ mortis gloriam occupasset. 5 Mors spontanea.

Quum Augustus eam inuiseret, exigeretq; ab illa rationes, Seleucus vnus é procuratori- 6 Callid.

bus ipsius indicauit aliquid esse subtractũ ab ipsa: Illa in procuratorem insilijt, & arrepto hominis crinæ crebris ictibus pulsauit os. Hęc quum Augustus ridens conatus esset inhibere. illa, An non, inquit, permolestum est ô Cæsar, quum tu digneris me inuisere, seruos meos heram incusare, q̄ nonnihil muliebriũ ornamentorum subtraxerim, non ea quidem mihi, sed vt Octauiæ, & Liuiæ munuscula dem. Hoc commento persuasit Cęsari se de vita cogirare, quum mori decreuisset.

CASSIVS.

1 Indoles in puero mira. Cassius etiamnum puer, Faustum Syllæ filium inter æquales de patris monarchia gloriantem non tulit, sed colaphos impegit. Eius rei cognitionem quum Pompeius ad se recepisset, accitis ambobus pueris, Cassius ausus est dicere, Eia Fauste, audes rursus corã hoc ea verba proferre, quibus irritatus in te fui, vt iterum tibi percellam os. Inerat Cassio natiuum quoddam odium tyrannidis, vt iam tum appareret illi non defuturum animum, ad interficiendum Cæsarem.

2 Tyranni dis osor. Idem quum Rhodum insulam vi cepisset, & in ingressu salutaretur rex atque dominus: Nec rex sum, inquit, nec dominus, sed regis ac domini interfector.

C. CRASSVS.

1 Seruorũ cura. M. Crassus ille diues, magnam seruorum turbam domi alebat, quorum præcipuam agebat curam, discentibus astans, interdum & ipse docens eos, dicens hanc oportere præcipuam esse patris familias solicitudinẽ, quòd

sint

ſint rei familiaris animata inſtrumenta. Idem ſenſit Ariſtoteles.

Hæc vox probata eſt, ſed illa damnata, ꝙ negabat quendam pro diuite habendũ, qui nõ poſſet priuatis facultatibus exercitum alere. 2 Diuitiæ immodicæ.

Aegrè ferens Põpeio Magni cognomen delatum, decretumq́; triumphum Romano cuipiam dicenti, Iam aderit Pompeius magnus: Quantus tandem, inquit? Sentiens illum corpore cæteris parem, animo nihilo maiorem. 3 Inuidia eleuat.

Quum Pompeius, & Craſſus in Conſulatu collegæ, deceſſuri eſſent magiſtratu, Cneus Aurelius quidam ſubitò in forum procurrens clamauit, ſibi viſum in ſomnis Iouem iuſſiſſe, nè prius ſe magiſtratu abdicarent, quàm in gratiam rediiſſent. Idem flagitante Populo Pompeius nihil motus eſt: At Craſſus ſurgens vltre collegæ dextram porrexit dicens Nihil, ô Quirites, me indignum facturus mihi videor, ſi prior cum Pompeio in gratiã rediero, quem vos etiamnum impuberem Magnum cognominaſtis, cuique prius triumphum decreuiſtis, quàm in ſenatum electus eſſet. 4 Reconciliatio.

In Parthos proficiſcens quum Deiotarũ extremæ iam ſenectutis, nouã vrbem condere videret: Quid eſt, inquit, ô rex hoc rei, ꝙ quum hora diei iam adſit duodecima, nouam vrbem extruere inſtitueris? Ad hæc arridens Deiotarus, Imò, quid tibi in mentem venit ô Imperator, vt quum haud quaquam ſis, vt videtur, matutinus, tamen in Parthos cũ exercitu properes? Nam id temporis Craſſus ſexageſimum agebat annum. Hora quæ nobis duodecima eſt in meridie, olim erat extrema diei. 5 Senex ædificat.

6 Quum Parthi per legatos denunciassent, vt suæ ætati consulens à bello abstineret, insolenter respondit, In Seleucia istis mandatis responsum dabimus: Hic Agi sis legatorũ vnus sublata manu mediam palmã ostendens, Prius inquit, in hac manu nascentur setæ, quàm tibi Seleuciam conspiciendi sit futura potestas.

Milita-
ria.

7 Conflicturo cũ Parthis exta è manibus ceciderunt: hoc cæteris, vt inaugicatũ ostentum interpretantibus, ac prælium dissuadentibus: Huiusmodi, inquit, incommoda multa nobis senectus adfert. At arma mihi nunquã è manibus ceciderunt.

Senex
bellatur.

8 Quũ Publius Crassi filius fortissimè in bello & pugnasset, & cecidisset, hostes caput iuuenis hastæ impositum gestantes proximè ad Romanos accedebant, insultantes, rogantesq; quo genere iuuenis ille fuisset ortus: neque enim fieri posse, vt ex patre tam ignauo, & imbelli talis filius nasci posset. Hoc tam tristi spectaculo nihil commotus Crassus, per omnes ordines cõcionatus est, clamans, Meus hic priuatus dolor est Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus: cæterũ publica ciuitatis salus & gloria, in vestra incolumitate vestraque virtute sita est.

Fortiter.

9 Marcello ac Domitio Pompeium in senatu rogantibus, num proximis comitijs petiturus esset Consulatum: Fortè, inquit, petam, fortè non petam. Rursus idem percunctantibus: A bonis inquit, ciuibus petam, à malis nequaquam. Quum hæc responsa, vt ambigua ac superba multos offenderent, Crassus idem percunctantibus respondit, Si è repub. fore

Ingenuè

iudica-

iudicauero, petam: sin minus, à petendo abstinebo.

SERTORIVS.

10 Sertorius quum Pompeij milites variè dispulsos superasset, multis occisis, audissetq; aduentare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq; suis dixit Ego puerum hunc, nisi superuenisset anus illa, verberibus castigatũ domum remisissem: Pompeium pueri nomine signans, Metellum vetulum, anus. *Vetulus dux.*

11 Idem sæpe victor ad Pompeiũ Metellumq; misit, offerens se paratum redire in vrbem, si sibi permitteretur: dixitque mallè se Romæ ignobilissimum ciuem, quàm exulem omnium aliarum ciuitatum Imperatorem nominari. *Patria dulcis.*

12 Admonere solet suos, nè quid in conuiuio præter decorum vel fieret, vel diceretur, præsertim à iurgijs, & obscœnitatè temperate: Nec ipse quicquam tale sustinebat vel audire, vel videre. *Cõuiuia pudica.*

M. BRVTVS.

1 M. Brutus rebus in summam desperationẽ adductis, quum è ducibus atque amicis paucos apud se haberet, sublatis oculis in cœlum stellis plenum, dixit hunc versiculum Græcum è tragœdia quapiam: *Vltio deorum.*

Ζεῦ μὴ λάθοι σε τῶνδ᾽ ὃς αἴτιος κακῶν. Id est.

Ne te lateris ò supreme Iuppiter,
Horum malorum quisquis autor extitit.

Velut imprecans Cæsari vindictam à dijs: Volumnius narrat illum & alterum dixisse carmen, sed negat se meminisse. *Mors destinata.*

Quodam ex his qui aderant præcipuo, me monente vt illinc fugeret Brutus: Prorsus, inquit, fugiendum, sed manibus, non pedibus: Significans morte spontanea vitandam Cæsarianorum tyrannidem.

3 Clementer. Quum inter coniuratos deliberaretur, an vnà cum Cæsare occidendus esset Antonius, Brutus dissuasit dicens hoc negotium quod p legibus ac iure susciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit vir optimus cædē in plures proferri. At hæc clemētia malè cessit illis.

4 Aut vincere aut mori. Vltimum prælium initurus, dehortantibus quibusdam nè se tanto discrimini committeret. Hodie, inquit, aut rectè erit, aut nihil curabo: Significans se aut victorem fore, aut non victurum. Mors autem adimit omnium malorum sensum.

5 Fides vxoria. Huius vxor Porcia Catonis filia, posteaquā sensit conspiratum de Cęsare interficiendo, eā nocte quæ præcessit diem in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum Bruto, cultellum tonsorium velut vnguium resecandorum gratia poposcit eoq; quasi forte de manibus elapso seipsam grauiter vulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarum in cubiculum reuocatus, obiurgare eam cœpit, q tonsoris præripuisset officium. Tunc illa clàm marito: Non hoc, inquit, temerè feci: nam experiri volui, si quod constitutum est, parum cesserit ex sententia, quam æquo animo me ferro sim peremptura.

6 Pudor inutilis. Idem dixit sibi videri eū ætatis florem malè collocasse, qui nihil negaret. Inutilis est verecundia, quæ obstat, quo minus negemus obsequium ad inhonesta vocanti.

APOPHTHEGMATVM VARIE MIXTORVM LIBER SEXTVS.

IN his, quæ ſequuntur clariſſime adoleſcens, miraberis quædam dicta, nec Scythis, nec Cyclopibus digna: ſed memēto tum, exceptis aliquot, non homines, ſed mera portenta rerum ſummam tenuiſſe: ſiue quòd tale militū temeritas aſciſceret, ſiue quod immodica poteſtas, niſi adſit animus Philoſophiæ præſidijs dilīgēter præ munitus, tales reddes, Quanquam & ab illis prodigiosè malis quædam dicta, geſtaq; ſunt non indigna imitatione. Poſtremò turpitudinis alienæ ſpecies velut in theatrū producta, deterret à vitijs, & ad virtutis ſtudium extimulat ingenia non omnino deplorata. Hunc igitur poſtremū librum puta eſſe menſæ ſecundę bellaria, in quibus quædam apponuntur, vt tollas: quædam vt guſtes, nonnulla vt ſpectes tantū. Malo enim te ſuauiter affectum, quàm ſaturum, onuſtumq; dimittere. Quòd ſi quędam apponentur leuia, ridiculaque, mimorū, coquorum, equiſonum, ſcurrarum, ac meretricum, decet omne conuiuium hilaritas, ſed

præcipuè mensas secundas. Quanquam & à leuissimis personis nõnunquam dicuntur, quæ nemo sapiens contemnat. Nec ignoras olim muriones, saltriculas, & simios sub conuiuij finem induci solere. Non laboro si adsit hilaritas, modò absit omnis obscœnitas. Fortassis existet, qui desideret ordinem; & hoc, & si quid aliud videbitur reprehensione dignum, excusabit secundarum mensarum libertas.

TIBERIVS CAESAR.

1 Liberè. Tiberio Cæsari cũctanter & ægrè suscipienti delatum imperium, quidam in os ausus est dicere, Cęteri quod pollicentur, tardè præstant: tu quod pręstas, tardè polliceris: Notata est illius simulata cunctatio, detrectantis quod cupiebat.

2 Modestè. Cuidam à quo fuerat dominus appellatus, denunciauit, ne se amplius contumeliæ cã nominaret. Quanta modestia in tanto principe.

3 Modestè. Idem dicentem, sacras tuas occupationes interpellaui, iussit non sacras dicere, sed laboriosas. Rursum alterum dicentem, se ipso autore adijsse Senatum, correxit, autore, mutans in suasorem.

4 Leniter. Quum iocis, conuitijs, famosis carminibus, ac rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad vltionem hortãtibus respondit, in ciuitate libera, linguam, mẽtemq́; liberas esse debere.

5 Leniter. Quin & senatu de huiusmodi criminibus ac reis flagitante: Non tantum, inquit, habemus otij, vt implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hanc fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis.

Dioge-

Diogenes Grammaticus sabbatis Rhodi disputare solitus, Tiberium ad se venientem, vt ipsum extra ordinem audiret, non admisit, sed per seruulum suum in septimum distulit diem. Is quum Romam venisset, & pro Cæsaris foribus adstaret, cupiens illum salutare, Tiberius iussit, vt post septimum annum rediret. Nec alia pœna tātam Grammatici superbiam vltus est. 6 Ciuilis vltio.

Præsidibus onerādas tributo prouincias suadentibus, scripsit, Boni Pastoris esse tondere pecus, non deglubere, hoc est, lanā, non pellem detrahere. 7 Exactio modera-ta.

Quoniam tyro in castris auidius bibebat vinum, militari ioco pro Tiberio Claudio, Nerone dictus est, Biberius, Caldius, Mero. 8 Iocus ex deprauatione.

Theodorus Gadareus Tiberii in rethoricis præceptor, animaduertens in puero sanguinarium ingeniū sub specie lenitatis latitans subinde inter obiurgandum appellabat illum πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον, id est lutum sanguine maceratum. Hic initio principatus miram lenitatem præ se tulit, sed progressu temporis ad immanem crudelitatem lapsus est. 9 Crudelitas tecta.

Quum audisset quendā ex reis nomine Seruilium, sibi mortem consciuisse prius q̄ esset damnatus, exclamauit. Seruilius me euasit. Adeo leue supplicium esse iudicabat mortem. 10 Crudeliter.

Quum custodias recognoscentem quidam rogaret, vt supplicium maturaret, respondit, Nondum tecum redij in gratiam: Humanitatis officium ducens, si damnatum cito occidisset. 11 Crudeliter.

Tiberius perspecto Caligulæ ingenio, fero, ac malefico, subinde prædicabat, se natricem 12

Reipu-

Indoles malefica. Reipublicæ & Phaetontem orbi terrarũ educare. Natrix serpentis genus est.

13 Medicina. Tiberius Cæsar & illud dixisse fertur, eum hominem sibi videri ridiculum, qui sexagesimum prætergressus annum manum porrigeret medico: Sentiens hominem tam grandem oportere iam scire, quomodo sibi mederi debeat. Porrigunt manum medico, qui cõsulunt illum explorantem pulsus venarum.

C. CALLIGVLA.

1 Surdus delatori. Commentarios ad matris, fratrumq; suorum calumnias pertinentes, nè cui postmodũ delatori, testive maneret vllus motus, comuectos in forum, & ante clarè testatus deos, neq; legisse se, neq attigisse quicquam, concremauit. Quin & libellum de sua salute oblatum non recepit, contendens sibi nihil admissum cur cuiquam inuisus esset. Negauit se delatoribus aures habere. Hæc boni principis videri poterant, nisi fingerentur.

2 Tyrãnica vox. Quum audiret fortè reges, qui officij causa in vrbem aduenerant, inter se super cœnam de nobilitate generis concertantes, exclamauit Calligula, De cœlo venit nobis rex & adiecit carmen Homericum:

Εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. id est.

Vnus dominus sit, vnus rex.

3 Versutia. Nec multum abfuit, quin statim diadema sumeret, speciemq; principatus in regni formam conuerteret.

Liuiam Augustam proauiam suam appellare consueuit Vlyssem stolatum: vafriciem, ac fraudulentiam illius notans: hoc tantùm

inter-

interesse, quòd vt fœmina stolam gestaret.

Quum destinasset interficere fratrem suum, 4
eumque suspicaretur sese medicamentis præ- Crudeliter & impie.
munire ita locutus est, Antidotum aduersus
Cæsarem? Timebat ille venenum, quasi Cæ-
sar non posset alio quouis modo trucidare,
quem vellet extinctum.

Vir quidam pretorius valetudinis causa se- 5 Crudeliter.
cesserat in Anticyram petito à Cæsare com-
meatu. Is quum sæpius peteret prorogari cō-
meatum, mandauit interfici, & adiecit neces-
sariam sanguinis esse missionem, cui tamdiu
non profuisset helleborum. Solent enim me-
dici in morbis validioribus venarum incisione
vti. Et in Anticyram nauigabant, quibus opus
erat purgatione.

Illud è tragœdia subinde iactabat. Oderint, 6
dum metuant. Hanc nè quis miretur, eiusdē Hostis populi.
vox fuit, Vtinam Populus Romanus vnicam
ceruicem haberet. Hanc emisit, infensus turbę
fuenti Venetæ aut garum factioni, quum ipse
faueret Prasinæ.

Luxu prodigioso vtens, vt calidis, frigidis- 7
que vnguentis lauaretur, preciosissimas marga Profusio
ritas aceto liquefactas sorberet, conuiuijs ex
auro panes & obsonia apponeret, nummos nō
mediocris summæ è fastigio basilicæ Iuliæ per
aliquot dies spargeret in plebem, Liburnicas
naues, gemmatis puppibus, versicoloribus ve-
lis fabricaretur, subinde dicebat, aut frugi ho
minem esse oportere, aut Cæsarem.

In auctione Apronius quidam vir præto 8
rius dormitans capitis motu nutabat. Id ani- Iocus in
maduertens Caligula, præconem admonuit, sanus.
nè il-

nè illum ſibi nutantem præteriret: nec hoc monere deſijt, donec ignoranti tredecim gladiatores ſeſtertium nonagies addicerentur.

9 CLAVDIVS CAESAR.

Liberi. Græculus quidam cauſam agens apud Claudium Cæſarem, in er altercandum per calorem hanc vocem in illum emiſit, καὶ σὺ γέρων, ἃ καὶ μωρός, id eſt, & tu ſenex es & ſtultus. Vſq; eò ſumma poteſtas ob ſtultitiam & paſſim & propalàm euiluerat, vt hæc in os dixerit, non ſenator, ſed ignotus Græculus, & dixerit impunè.

10 Pater index. Quum Cenſor equites recognoſceret, & in his reperiſſet iuuenem probris coopertum, ſed quem pater probiſſimũ affirmabat, ſine ignominia dimiſit. Id amicis mirantibus: Habet, inquit, Cenſorem ſuum. Autoritatem ſuam in parentem tranſtulit.

11 Leuitas praua. Alium corruptelis adulterijsque famoſum nihil aliud quàm monuit, vt aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certè cautius: addiditq; Quare enim ego ſcio quam habeas amicam? O cenſorem grauem.

12 Peculatus diſſimulatus. Narciſſum ab epiſtolis, & Pallantem à rationibus ſic adamauit, vt eos non ſolùm ampliſſimis præmijs, verum etiam quæſtorijs prætorijsque ornamentis decreto Senatus ornari libenter paſſus ſit: ad hęc, tantũ rapere & acquirere, vt illi querenti de fiſci exiguitate quidã non abſurde dixerit, abundaturum fiſcum ſi à duabus libertis in conſortium reciperetur.

13 Infamia non delet ur. Quum cuidam notam appoſitam, deprecantibus familiaribus ademiſſet: Litura tamen, inquit, extat: Sentiens etiam remiſſa culpa,

manere tamen infamiæ prioris vestigium, alludens ad scripturam, quæ licèt spongia deleatur, aut graphio radatur, relinquitur tamen lituræ rasuræque vestigium.

Hic temulentus aliquando dixit, sibi fatale esse, vt coniugum flagitia ferret, deinde puniret; Ea vox terrorem non mediocrem iniecit Agrippinæ. 14 Ebrietas loquax.

SEXTVS NERO.

In Cn. Domitium Sexti Neronis attauum, 1 cui cognomen fuit Aenobarbo, L. Crassus orator dicebat, non esse mirandum, quòd æneam habere barbam, cui os ferreum, cor plumbeũ esset. Os ferreum obijciens propter summam impudentiam, cor plumbeum ob ingenij stuporem. Quidam illum pro Nerone Aenobardum appellarunt, atq; hoc erat vnũ è duobus conuitijs, quę indignissimè tulit. Alterũ erat, quòd increpitus esset malus citharœdus. Iocus ex nomine.

Quum ex more cuiusdam capite damnati, 15 causæ subscripturus esset Sextus Nerò: Vtinam, inquit, literas nescirem: Vox parsimoniam humani sanguinis promittens, si ex animo prodisset. Clementer.

Puerum Sporum exectis testibus, in muliebrem naturam transfigurare conatus est. Addita dos, additum flameum, addita celeberrima nuptiarum solennitas. Quid multis? palàm pro vxore habuit. Hinc fertur cuiusdam non inscitus iocus, Benè agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Neronis pater talem habuisset vxorem: Sentiens exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuisset 16

natus,

natus, si pater Spori similem habuisset vice coniugis.

4 Nunquam cuiquam officium delegauit, nisi hæc adijceret, Scis quibus mihi est opus, & hoc agamus, nè quis quid habeat. Vox prædone quam principe dignior.

Rapacitas.

5 Quodam in colloquio proferente Græcum versiculum.

Crudeliter.

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. id est.

Me mortuo, terra misceatur incendio.

Subiecit, imò ἐμοῦ καὶ ζῶντος, id est, me etiam viuo. Quibus portentis aliquando committitur Respublica?

6 Quum nihil flagitiorum sibi non permitteret, elatus tanto rerum successu, dicebat neminem principum ante ipsum scisse, quid sibi liceret. Verùm qui hoc dicit, sensit tandé quid vicissim liceat populo in malum principem.

Licentia principis

7 Quum incendisset vrbem, spectabat, dicens se flammæ pulchritudine delectari, atque interim suam canebat Halosin, hoc est, Troianæ vrbis excidium, quod descripserat.

8 Isidorus Cynicus transeuntem in publico clara voce corripuit, quòd Naupli mala benè cantaret, sua bona malè disponeret. Nauplus erat Palamedis pater, qui filij præter meritũ damnationem magno Græcorum exitio est vltus: Solet autem Nero tragœdias cantare.

Liberè.

9 Notatus est & à Dato Atellanarum histrione, qui recitans canticum quoddam, ὑγίαινε πάτερ, ὑγίαινε μῆτερ, ita demonstrauit, vt bibentem, narrantemq; faceret exitium C. Claudij, & Agrippinæ significans. Nam Nero C. Claudium veneno sustulit, Agrippinã naufragio.

Liberè.

gio. Et in clausula cantici recitans, Orcus vobis ducit pedes, gestu Senatū notauit histrio. Subindicās illis à Nerone imminere perniciē.

10 A mathematicis audierat, fore, vt aliquando deijceretur Imperio, eoq; Græcum ambicum dimetrū identidem vsurpabat, τὸ τέχνιον πᾶσα γῆ τρέφει: id est, Terra quævis artē alit: Putans se tantum profecisse in arte canendi, vt etiam si exigeretur, in quauis regione ob musices peritiā posset haberi in pretio. Quumq; imminentibus qui illum sequebantur, de salute desperans, cogitaret sibi vim adferre, subinde dicebat. Quantus artifex pereo.

11 Quondam theatro clām illatus, Scenico cuidam populo placenti inuidit, eique nuncium misit, qui diceret illum abuti Cæsaris occupationibus. Scenicus princeps.

12 Quoniam ex annonæ caritate qūidam ditescebant aulici, multum & hinc inuidiæ Neroni conflatum est: quum fortè accidisset, vt in publica fame diceretur Alexandrina nauis appulisse, iactatum est illā aduexisse puluerem luctatoribus aulicis. Quo dicto simul notatū est in Cæsare rerum scenicarū studium, & monopolia quorundam per Cæsaris fauorem publico damno lucrantium. Monopolia fœda.

13 Statuæ eius à vertice, currus appositus est cum inscriptione Græca. Nunc demum agō est, trahe tandē. Notatum est in Cæsare aurigandi studiū, simulq; denunciatū periculum. Princeps auriga.

14 Alteri cuidam statuæ & ascopera alligata est cū hoc titulo, Ego quid po ui? Sed tu culeū meruisti. Solent olim parricidæ culeo insui, & Nero matrem occiderat. Culeus itaq; Parricidium exprobatū.

ſeſe excuſans dixit, Ego quid potui? paratus ſi quis te inſuit: ſed ſiue in uaris, ſiue non, tu tamen culeum meruiſti. Poteſt hoc & ad Reipub perſonam accommodari.

15 Salsè. Columnis ſtatuarum illud aſcriptum eſt, Galli te cantādo excitarunt. Indigniſſimè tulerat Galliarū defectionem: proinde decreuerat Gallos oēs Romæ agentes contrucidare, prouinciamq; exercitui diripiendam tradere.

16 Salsè. Noctu quidam ſimulabant ſe ſæuire in ſeruos. Ferebantq; vindicem. Vindex autē erat defectionis in Neronem dux. Et hoc ioco notabatur iam non ferenda Cæſaris tyrannis.

17 Ambiguè dictum. Quum ex oratione Neronis, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in ſenatu, daturos pœnas ſceleratos, ac breui dignum exitium facturos exclamatum eſt ab vniuerſis, Tu facies Auguſte. Quæ vox biſariam poteſt accipi, Tu facies vt dent pœnas, aut tu dabis pœnas.

18 Omen exitij. In Oedipode fabula, quā Nero nouiſſimā recitauit, in hoc verſu decidiſse legitur:

Θανεῖν μ' ἄνωγε, σύγγαμος, μήτηρ, πατήρ. idest.
Iuſsit mori me mater, vxor, & pater.

Nam & Oedipus patrem occiderat inſciens, matrem vxorē duxerat. Ita Nero ſciens Claudium patrem occiderat, matrem conſtupratam interfecerat, & Octauiam vxorē indignis tractarat modis.

19 Deſtitutus vndique. Deſperatis rebus noctu adijt hoſpitia ſingulorum de fuga conſulturus, quum fores omnium occluſas reperiſset, reuerſus in cubiculum competit & cuſtodes diffugiſse direptis etiam ſtragulis, & amota veneni pyxide, quam in extremum caſum parauerat: mox mirmil-

lonem

lonem nomine. Spiculũ requisiuit, vel alium quemlibet, cuius manu periret: ac nemine reperto. Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum? Decretum erat eam beluam publico orbis odio immolare.

In fuga quum Phaon libertus hortaretur, vt in specum egesta arena conderetur, negauit se viuum sub terram iturum. 20 Sepultura viui.

Aquam è lacuna villæ cuidam subiecta potaturus manu hausit: Et hæc est inquiens, Neronis decocta. Nam repererat, vt aqua decocta gratiam haberet crudæ, immissa in poculum niue. 21 Delitiæ versæ in amaroré.

Vbi sensit equites appropinquare, quibus mandatum erat, vt illum viuum attraherent, versum Homericum protulit: 22

Ἵππων μ᾽ ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει.

Simulq; ferrum iugulo adegit.

Ingressus Centurio, quum semianimem reperisset, & penula ad vulnus apposita simularet se venisse in auxiliũ, nihil aliud respondit, quam sero, & hæc est fides Sermo ambiguus est: potest intelligi sero venisse, qui iam ad morientem venerat: & sero venit, qui in hoc venit vt viuum attraheret. Item hæc est fides, potest esse expostulantis de fide amicorum. At Nero sensit se nihil illius verbis credere, eiusque rei argumentum esse vulnus in iugulo lethale. 23 Neronis extremæ voces.

Quum genethliaci Chaldæi Agrippinę matri Neronis respondissent, Imperaturũ quidẽ filium, sed occisurũ matrem: Occidat, inquit, modò imperet. Tam impotens erat in fœmina dominandi sitis, & habuit, quod optauit. 24 Ambitio.

25 Eadem quum iussu Neronis occideretur, ac Centurio ferrum in mortem destringeret, ventrē ostendens clamabat: Hunc percute, hic est ferro fodiendus, qui portentum illud genuit.

26 Nero in magna erat inuidia, quòd Burrum principem virum crederetur occidisse, veneno faucibus illito, quasi remedium adhiberetur. Ad hunc quum Nero visendi gratia venisset, auersatus est illum Burrus, cui scelus iam erat intellectum: multaq; percunctanti nihil aliud respondit, quàm, Ego benè me habeo. Mira etiam in moriente lenitas.

Fortiter.

27 Idem in Claudij stultitiam subinde iocabatur productione syllabæ, quum diceret, postea quam desijt inter viuos morari, prima syllaba producta. Moros enim Græcè fatuum sonat, inde finxit morari, pro stultum agere, quemadmodum nos à poeta poetari, à iuuene iuuenari.

Iocus in mortuū. Salsè.

28 Sunt qui putent hoc clàm & inscio etiam Seneca fuisse decretum, vt occiso Nerone occideretur & Piso, mox Imperium Senecæ deferretur. Interea vulgabantur verba Flauij, qui dixerat, ad dedecus nihil referre, si citharœdus dimoueretur, & tragœdus succederet, Nero cithara, Piso tragico ornatu canebat. Sensit vtrumque pariter indignum Imperio.

Salsè.

29 Quum de coniuratis agerentur quæstiones Subrius Flauius Tribunus interrogatus à Nerone, quibus causis adductus ad obliuionem sacramenti processisset: Oderam te, inquit, nec quisquam tibi fidelior militum fuit, dum amari meruisti: odisse cępi, posteaquam parricida matris, & vxoris, auriga, & histrio, &

Liberè.

incen-

incendiarius extitisti. Negant in ea coniuratione quicquam accidisse Neroni gratius, qui vt ad patranda facinora promptus erat, ita audiendi, quę patrarat, insolens.

30 Eodem tẽpore Sulpitius Asper Centurio, percunctanti Neroni, cur in cędem suam conspirasset: Non aliter, inquit, tot flagitijs tuis subueniri poterat. Liberè

31 Vestinus Consul, quum eodem die omnia munia Consularia obijsset, è conuiuio, repente ad mortẽ raptus est. Conuiuæ nihil aliud, quàm exitium expectabant. Horum pauorẽ irridens Nero, dixit illos satis supplicij luisse pro epulis Consularibus. Dicas hoc à clemẽte dictũ, si cętera Neronis facinora spectes. Locus crudelis

32 Nero matrem occiderat, vnde Africanus quidam ita consolatus est hominem, Orant te Cæsar Galliæ tuæ, vt fœlicitatem tuam fortiter feras.

OTHO.

1 Otho Syluius Imperator quum augurando tempestas esset orta, atque ipse grauiter prolapsus, identidem obmurmurasse dicitur, τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς. i. quid mihi cum longis tibijs? Sentiens se frustra sacrificijs & piaculis conari placare manes Galbæ. Omen exitij

2 Idem vbi iam mori destinasset, sensit eos qui ab ipso deficere & abire cęptabant, pro desertoribus corripi ac detineri; vetuit, nè cuiquam fieret iniuria, dicens, Adijciamus vitæ & hanc noctem, & in profundam vesperam vsque patente cubiculo, si quis adire vellet, potestatem sui conueniendi fecit. Mors destinata

3 Multis Othonem rogantibus nè deposito Imperio exercitum ac Rempu. desereret, quidam è gregarijs militibus sublato ense dixit, Scito Cæsar sic pro te omnes animatos esse, moxque seipsum iugulauit.

Fides in milite.

4 Otho iam destinata morte Cocceium fratris filium ad se vocatũ sic adhortatus est extremis verbis, O fili, habuisse te patruũ Cæsarem, nec prorsus obliuiscaris, nec admodũ memineris. Noluit illum prorsus obliuisci, nè desereret curã suorum: rursum noluit valde meminisse, nè mortem patrui vlcisceretur.

Moderatè.

VESPASIANVS PATER.

1 Flauio Vespasiano quum adolescens quidã gratias ageret pro impetrata præfectura, quoniam vnguento fragrabat, & nutu contemptus est, & grauiter increpitus. Mallem, inquit Vespasianus, allium oboluisses mox & literas concessas reuocauit.

Vnguentum.

2 De iurgio quodam inter senatoré & equitem Romanum, ita pronunciauit, vt diceret non oportere maledici senatoribus, remaledici ciuile fasque esse. Prærogatiuam enim dignitatis ipse sibi ademit, qui lacessiuit.

Leniter.

3 Idem de Licinio Mutiano notæ impudicitiæ viro, clàm apud communem amicũ conquerens, addit clausulæ. Ego tamen vir sum. Notaus obtrectatorem esse parum virum. Simile est illud Maronis?

Venia lacessito de.

Parcius ista viris tamen obijcienda memento.

4 Saluius Liberalis, quum in defensione diuitis rei obliquè mordens dixisset. Quid ad Cæsarem, si Hipparchus sestertium millies possidet?

Leniter.

ſidet? Notans Veſpaſianum velut inhiantem rei facultatibus. Cæſar non modò nō offenſus eſt, verum etiam dictum approbauit, quaſi ſimpliciter prolatum.

Quoniam rapaciſſimum quemque promo- 5 Rapacitas.
uere ſolet, vt mox ditatos condemnaret vulgò dictus eſt officiarios ſuos habere pro ſpongijs: quòd veluti ſpongias & ſiccos madefaceret, & humantes exprimeret.

Ruſticus quidam quoniam gratuitam liber- 6 Auaritia in principe.
tatem ſuppliciter petens à Cæſare, repulſus eſt, non veritus eſt clarè dicere, Vulpes pilos mutat, non mores: exprobrans illi naturæ rapacitatem, quaſi mercede data conceſſurus fuiſſet, quòd gratuito negabat.

A conſulari viro Menſtruo Floro monitus 7 Lepidè.
plauſtra potius quàm ploſtra dicenda, poſtridie illum pro Floro Flaurum ſalutauit, ciuiliter alludens ad illius curioſam admonitionem. Veteres in quibuſdam pro diphthongo ſonabant o, vt Clodius pro Claudius.

Mulier quædam dixerat ſe deperire amore 8 Feſtiuè.
Veſpaſiani: ei perducta quum pro concubitu ſeſtertia quadraginta donaſſet, roganti diſpenſatori, quo titulo vellet eam ſummam rationibus inferri dixit: Veſpaſiano adamato.

In quendam procerę ſtaturæ, ſed improbius 9 Iocus ex Homero.
naturam, torſit illud carmen Homericum:

Μακρὰ βιβάς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.

Longam haſtam quatiens, deductis paſsibus ibat.

In Cerylum libertum, ſed prædiuitem, qui 10 Lepidè.
aliquando ſubterfugeret ius fiſci Imperialis, cœpit ſe pro ingenuo ferre, eoq; mutato

nomine pro Cerylo dici voluit Laches, torsit versiculos ex fabula quapiam, vt opinor.

ὦ Λάχης Λάχης.
Ἐπ' ἂν ἀποθάνης αὖθις ἔσῃ κήρυλος. id est.
O Laches Laches.
Vbi mortem obieris, rursum eris tum Cerylus.

11 Auarè. Significans illi nihil profuturum immutatum nomen.

Quidam è charis Vespasiani ministris apud ipsum pro quodam, quem fratrem suum esse simulabat, intercedebat, vt illi procuratio committeretur: id sentiens Cæsar, candidatum solùm ad se vocauit, exegitq; pecuniam, quam ille suffragatori suo pepigerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus minister, rursus interpellauit pro fratre. Cui Vespasianus: Alium, inquit, tibi fratrem quære: hic quem tuum putas, meus est.

12 Sordidè. In itinere quodã mulio desiliit, quasi calceaturus mulas, sed re vera, vt adeundi litigatori spatium moramq; præberet. At Cæsar dolum suspicatus, interrogauit mulionem, quanti calceasset pactusq; est lucri partem: Hoc si fecit, vt suos corrigeret, ciuilitas fuit: sin vt eo emolumento fieret ditior, sordidum erat.

13 Sordidè. Instituerat vectigal è lotio. Super hoc à filio monitus, dissimulauit, donec prima pensio esset soluta: Eam pecuniam admouit ad filij nares, sciscitans num odore offenderetur. Negante illo: Atqui hæc, inquit, è lotio est.

14 Auarè. Legatis nunciantibus decretam illi publicè non mediocris summæ statuam, iussit vt eam continuò ponerent, & cauam ostendens manum:

ſum: Ecce, inquit, parata baſis: Significans, vt eam pecuniã, quam in ſtatuã decreuiſsent impendere mortuo, viuo darent in manum.

Quum Cæſarum Mauſoleum repente patuiſset, tum ſtella crinita apparuiſset, alijs interpretantibus Cæſaris interitum portendi, ille facetè interpretatus eſt, prius oſtentum ad Iuliam Caluinam pertinere, quòd ea eſset de gente Auguſti, poſterius ad Parthorum ſiue, vt Aurelius Victor tradit, Perſarum regem, qui capillatus eſset. 15 Oſtentorum interpretatio.

Quum morbus ingraueſceret, dixit: Puto Deus fio: ſignificans ſe moriturum: Solent enim extincti Cæſares publicis ceremonijs in deorum cœtum referri. 16 Iocus in morte.

Quum vehementer angeretur vitiatis inteſtinis, nihilo ſecius Imperatoris muneribus fungebatur, adeo vt lecto decumbens audiret legationes, & amicis hortantibus vt ſibi parceret, reſpondit Imperatorem ſtantem mori oportere. 17 Stantem mori.

VESPASIANVS FILIVS.

Veſpaſianus filius quũ admoneretur ab amicis, ꝙ plura polliceretur interpellantibus, ꝙ̃ præſtare poſset, reſpondit. Non oportet quẽquam à Cæſaris colloquio triſtem diſcedere. 1 Cæſaris affabilitas.

Super cœnam aliquando recordatus, quòd eo die nemini quicquam præſtitiſset memorandam illam meritoq́ue laudatam vocem edidit Amici, diem perdidi. 2 Benignitas.

Idem dicere ſolet ſe maximum falſarium eſse potuiſse, quòd omnium chyrographa quæ vidiſset, facillimè imitaretur. 3 Dexteritas.

4 Quum febre correptus lectica à loco in quo
Cæſar in tum erat, transferretur, dimotis plagulis cę-
nocens. lum ſuſpexit, quæſtusq; eſt ſibi immerenti vi-
tam eripi, quum nullum per omnem vitã exta-
ret factum cuius pœniteret, vno duntaxat ex-
cepto. Id cuiuſmodi fuerit, nec ipſe prodidit,
nec quiſquam coniectare potuit. O Cæſarem
longiſſima vita dignum.

DOMITIANVS.

5 Domitianus Cæſar initio principatus quo-
Lepidè. tidie ſibi ſecretum horarium ſumere conſue-
uit, nec interim aliud quàm muſcas captare,
easque ſtylo præacuto configere: vt cuidam
interroganti, eſſet ne quis intus cum Cæſa-
re, Vibius Criſpus lepidè reſponderit, Ne mu-
ſca quidem.

6 Iuſſerat edicto excidi vineas, quòd ſtudio
Minę in colendi vineta, negligerentur arua. Hoc edi-
principē. ctum reuocauit ob ſparſos libellos, in quibus
habebantur hi verſiculi.

Κἄν με φάγης ἐπὶ ῥίζαν ὅμως ἔτι καρποφορήσω.
Ὅσσον ἐπισπεῖσαι καίσαρι θυομένῳ.

Hoc Epigramma fertur in hircũ arrodentem
vitem. Hircus autem Baccho immolabatur,
quòd admorſu lædat vineam. Ad Cæſarem accõ-
modarunt, pro σοὶ τράγε mutantes καίσαρι.

7 Notans Metium quendã ſibi immodicè pla-
Lepidè. centem, dicere ſolitus eſt. Vellem tam for-
moſus eſſe, quàm Metius ſibi videtur.

NERVÆ COCCEI.

8 Quoniam ſub nerua Cocceio bono Cæſare,
multo.

multorum nomina falsò deferebantur, Fronto Consul palàm dixisse fertur: malū esse eum imperare, sub quo nemini quicquam concessum sit: sed longè peius sub eo viuere, sub quo maxima sit licentia quibuslibet. Inhumanitatis est, si princeps nihil indulgeat amicis ac familiaribus, sed perniciosum est illis licere quicquid libet. Princeps indulgēs

TRAIANVS.

Traianus aliquando in conuiuio proposuit amicis, vt decem nominarent, quibus crederet rerum summam rectè delegari posse. 9 Vnus eximius.

Quum illi silerent: Decem, inquit, à vobis posco, ego vnicum habeo Seuerianum: Solùm illum Imperio dignum iudicans.

ADRIANVS CÆSAR.

Moriens dixit illud vulgatum, Turba medicorum Cæsarem perdidit. Arbitror illū huc detorsisse Græcum prouerbium, πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν, πολλοὶ δ' ἰατροὶ τὸν βασιλῆ ἀπώλεσαν. Quanquam hodie verùm est turbam medicorum multis causam esse mortis. 1 Medicorū turba.

In senatu frequenter dicere solet se sic gesturum principatum, vt sciret rem populi esse, non suam priuatam. Nimirum attigit hoc; quod vnum distinguit regem à tyranno. 2 Princeps

Imperator creatus, adeo contempsit inimicos, vt vni, quem habuerat capitalē fortè obuio, dixerit: Euasisti. Principibus in priuatis offensis debet esse satis, potuisse vlcisci. 3 Clementia.

In colloquijs etiam humiliorum mirè ciuilis erat, eosque detestari solebat, qui hanc huma- 8

Affabili-tas. manitatis voluptatem ipsi inuiderent hoc prætextu, quòd dicerent principis maiestatem vbique seruandam.

5 Animi bona. Dionysius Milesius sophista insignis, in Heliodorum quem Adrianus Cæsar vnicè amabat, torsit hoc dictũ; Cæsar potest honorem ac pecunias largiri; rhetorem facere non potest. Cæsar enim Heliodorum studio verius quàm iudicio fecerat magistrum epistolarum.

6 Iustè. Romæ quum in spectaculo populus clamore flagitaret, vt aurigam qui placuerat, liberũ esse iuberet, per tabellam respondit, iniquum esse quod peterent: si enim seruũ alienum libertate donaret, fieret iniuria domino. Dicas hunc abhorruisse ab omni violentia.

7 Vota morientis. Seuerianum & Fuscum huius nepotem, eò quòd molestè ferre viderentur Commodum Lucium Imperij successorem designatum, iussit occidi: quorum ille nonagenarius erat, hic annos natus decem & octo. Senex antè quum esset iugulandus, poposcit ignem, incensoque thure dixit: Vos dij testor, me nihil sceleris commisisse nec aliud imprecor Adriano, nisi vt quum volet mori, non possit. Idq; euenit, adeo vt barbarus cõductus, qui ferro mortem pro beneficio daret, aufugerit.

8 Lepidè. Quidam canescens ab eo quiddã petierat, & repulsus est. Is quum aliquanto post idem peteret, sed capillitio nigro (nam id tincturã fecerat) Cæsar agnoscẽs faciem: Iam isthuc, inquit, negaui patri tuo.

9 Serui principis elati. Quidam tempore quum seruum suum videret inter duos Senatores ambulantem, misit, qui illi colaphum impingeret diceret:

Noli

Noli inter eos ambulare, quorum adhuc potes esse seruus: simul senatoriæ dignitati cõsulens, & serui castigans insolentiam quam de Cæsare hero sumpserat.

Commodum Aelium Verum iterum Consulem fecerat, eumque Imperio destinauerat: quem quum cerneret nec animo, nec corpore satis validum, dicere solet. In caducum parietem nos inclinauimus, ac perdidimus quater millies HS. quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Verè præsensit Commodum inutilem Imperio, sed sero. 10 Impar principatui.

Florus hos versiculos scripserat in Cæsarē. 11

Ego nolo Cæsar esse.
Ambulare per Britannos:
Scythicas pati pruinas.

Cui Cæsar respondit:

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas.
Culices pati rotundos.

Sentiens se honestas occupationes præferre inutili turpique ocio.

Dicere solitus sibi molestum esse, si quem videret tristem, quum tamen omnes doctos vexaret quæstiunculis, sed vexatos donauit aliquo munere. 12 Princeps nulli molestus.

Cuidam vxor sua per literas exprobrarat, quod lauacris ac voluptatibus detentus ad se redire nollet. Id per frumentarios resciuerat Imperator. Itaq; commeatum petenti, exprobrauit lauacra & voluptates. Tum ille, Num & tibi ô Cæsar scripsit vxor mea, quod mihi? 13 Curiositas.

Notans

Notans curiositatem principe indignam.

14 Sub mortem his versibus lusisse dicitur.

Lusus in morte.

Animula, vagula, blandula,
Hospes comesq; corporis.
Quæ nunc abibis in loca?
Pallidula, rigida, nudula,
Nec vt soles, dabis iocos.

15 Aiunt illum ex Matheseos peritia præsciisse futura, ac Verum non fore longæuum Virgiliano carmine prædixisse:

Præsciens tia.

Ostendent terris hunc tantùm fata; neque vltra Esse sinent.

Cuidam illos Vergilij versus ad Verum accommodanti.

Manibus date lilia plenis, &c.

16 Cum irrisione respondit, Ego mihi diuum adoptaui, non filium. Huc alludens, quòd Imperatores referri soleant in numerum diuorum, sed à rogo.

Breuis eui.

17 Ad alterum ipsum consolari volentem, hoc argumento, quòd diceret, genesim Veri non esse rectè collectam, eoq; non spem esse illum diu victurum, Isthuc, inquit, tu facilè dicis, qui patrimonij tui, non Reipub. quæris hæredem. Sentiens magni referre, vt bonus princeps quàm diutissimè viuat.

Principis delectus.

18 Transeuntem mulier quædam appellauit, Audi me Cæsar. Is quum respondisset, non est ocium: Illa clamauit, Noli ergo imperare. Ad hanc vocem restitit, & audiuit mulierem. Hoc & alij tribuitur, neque quicquam vetat, idem à pluribus vel dici vel fieri.

Liberè.

COMMODVS AELIVS VERVS.

1 Aelius quum esset peregrinis voluptatibus deditus,

deditus, vxori conquerenti dixit: Patere me per alias exercere cupiditates meas. Vxor.n. dignitatis nomen est, non voluptatis. Vxoris reuerentia.

2 Quum morbo grauaretur, sæpe dicere solet principem sanum mori debere, non debilem, quod superiores Imperatores plerique violenta morte perijssent: eamq; mortem vt breuem simul & inexpectatam C. Cæsar optauit, & obtinuit. Mors principis.

ANTONINVS PIVS.

3 Adamabat illam Scipionis celebratissimam sententiam subinde dicens, se malle vnum seruare ciuem, quàm mille hostes occidere, pacem videlicet bello præferens, & in ipso bello sentiens hanc oportere primam esse ducis curam, vt quàm minima ciuium iactura pareretur victoria.

4 Quum Apollonius rhetor à Calcide accitus ad Tiberinam domum, in qua tum Cæsar habitabat, à Cæsare vocatus vt illi M. Antoninum traderet instituendum, dixisset: Non magister ad discipulum, sed discipulus ad magistrum venire debet: risit hominis magniloquentiam, dicens: Facilius fuit Apollonio è Chalcide venire Romã, quam ex ædibus suis in palatium. Merces Apollonium attraxerat Romam, non Reipublicæ studium. Magniloquentia risa.

5 Quum M. Antoninus fleret educatorem suũ mortuum, & adolescens ab aulicis ministris reuocaretur à declaratione pietatis erga nutricium. Permittite, inquit Antoninus, prius illi vt homo sit, neque enim vel philosophia vel Imperium tollit affectus. Humanè.

6 Quondam quum Omuli visens domum, ac miratus

Liberè. miratus columnas porphyreticas, quæsisset, vnde eas haberet, Omulus ei respódit, Quum in ædes alienas véneris, & surdus & mutus esto: Sentiens eum in alieno priuato non oportere esse curiosum. Hoc tam libero ioco non est offensus Imperator.

7 Des regnum. M. Antonini vxor Faustina malè audiebat vulgo. Itaq; hortantibus amicis, vt eam repudiaret, si nollet occidere, respondit: Si vxoré, inquit, dimittimus, reddamus & dotem. Dotis nómine signans Imperium, quod ab socero volente Adriano adoptatus acceperat.

8 Consiliũ multorũ. Nihil solitus est agere nec in bellicis negotijs, nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cur grauibus viris, dicens: Aequius est vt ego tot talium armatorum consilium sequar, quàm vt tot tales amici meam vnius sequantur voluntatem, multum abhorrens à quorundam ingenio, qui consulto pileo suo, dicunt: Vos sedulò consulatis, sed aliud mihi suadet pileum meum.

9 Clementer. Cassium senatoriũ virum, occidi passus est, non iussit occidi, post etiam extinctum doluit, dicens, voluisse se sine senatorio sanguine Imperium transigere. Mira clementia in affectatorem Imperij.

10 Filius so latiũ mortis. Biduo priusquam moreretur, admissis amicis aperuit sententiam suam de filio, eadem quã Philippus de Alexandro, dicens se æquò animo mori, quum filio relinqueret.

11 Mors peregrinatio. Alio quodam die dixit amicis, Quid me fletis, ac non magis de communi morte pestilentiaque cogitatis? Philosophia docuerat hominem & mortem contemnere, & res huma-

nas ridere. Parantibus autem abire, dixit: Si iam me dimittitis, vale vobis dico, vos præcedens: Facetè pecijt ab amicis discedendi veniam, ac veluti peregrè profecturus iussit illos valere, submonés interim fore, vt illi præcedentem sequerentur.

Rogatus cui filium commendaret: Vobis inquit, si promeretur & dijs immortalibus. Fauorem noluit suæ autoritati tribui, sed filij meritis. 12 Modestia

SEVERVS IMPERATOR.

De Seuero sic iudicauit Senatus, illum aut nasci non debuisse, aut non debuisse mori: quod quum crudelis esset, tamen Reipublicæ videretur admodum vt lis ob alias virtutes. 1 Natura varia.

Quum milites Bassianum Seueri filium, Augustum consalutassent, eò quòd pater pedibus æger bellum moraretur, iussit se deferri ad tribunal, simulq; adesse omnes tribunos, centuriones, duces, & cohortes, quibus autoribus hoc acciderat, sisti deinde & filium qui Augusti nomen non recusarat. Hic quum in omnes eius facti autores iussisset animaduerti, excepto filio, omnesque ante tribunal prostrati rogarent veniam, Seuerus manu caput cõtingens: Tandem, inquit, sentitis caput imperare, non pedes. 2 Autoritas.

Celebratur & hoc illius dictum. Omnia fui, sed nihil expedit: Sentiens sese ex humili, per literarum ac militiæ officia plurimis gradibus fauore fortunæ ad imperij fastigiũ fuisse perductum, sed nihil fœliciter cessisse, aut nulla in re sibi placuisse. 3 Omnia expertus

4 Vltima verba dicuntur hæc fuisse, Turbatam Rempub. vbique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo, Senex & pedibus æger, firmum imperium Antoninis meis relinquens, si boni erunt: imbecillum, si mali.

Virtus Pricipis.

5 Symbolum tribuno dari iussit, Laboremus. Pertinax ad Imperium ascitus, dederat, Militemus. Illi placuit belli omen, huic pacis: Sublato namque bello reditur ad agricolationem & opificia: Ocium in pace delitias alit, & omne flagitiorum genus.

Industria.

6 Epigramma, quod in laudem Pescennini Nigri fuerat ascriptum illius statuæ ad viuum effictæ, quum præfecti suaderent eradendum, Seuerus noluit, dicens: si talis fuit, sciant omnes qualem vicerimus: si talis non fuit, putent nos omnes talem vicisse.

Moderatè.

PESCENNINVS NIGER.

1 Pescenninus Niger consiliarijs addidit salaria, nè grauarent eos, quibus assidebant, dicés iudicem nec dare debere, nec accipere.

Integrè.

2 In Aegypto quum Limitanei milites vinū ab Imperatore peterent: Nilum, inquit, habetis, & vinum quæritis? Aiunt enim aquam Nili tantæ esse dulcedinis, vt accolæ vina non desiderent.

Aqua pro vino

3 Quum milites qui à Saracenis victi fuerāt, dicerent, Vinum non accepimus, pugnare non possumus: Erubescite, inquit Cæsar, illi qui vos vincunt, aquam bibunt. Nam Saracenis etiam hodie gustare vinum nefas est,

Seuerè.

4 Palæstinis rogantibus, vt ipsorum censitio leuaretur, eo q̄ regio esset grauata, satis inclementer

Durè.

mentes

menter respódit. Vos terras vestras leuare vultis, ego etiã aerem vestrum censere cuperem.

Imperatori creato, quum quidã ei panegyricum in ipsius laudem conscriptu n recitare velle, dixit: Scribe Marij laudes, vel Hannibalis, aut alterius ducis egregij vita functi, vt eum nos imitemur. Nam viuos laudare irrisio est, præsertim Imperatores, à quibus speratur, qui timentur, qui possunt necare, qui possunt proscribere. Edixit. Illud, Se viuum placere velle, mortuum etiam laudari. 5 Viui docendi nõ laudandi

Rogatus quid sentiret de Scipionibus, respondit, illos sibi videri fœlices magis, quàm fortes, quòd vterq; domi iuuentutem parum sanctè transeg-rat: Sentiens Imperatoré per omnem vitam in Reipublicæ negotijs versari debere, nec à domesticijs delitijs ad Imperium accersiri. 6 Grauiter.

ANTONINVS CARACALLVS.

Quum Antoninus Caracallus ambitiosè sibi multa cognomina assereret, Germanici Parthici, Arabici, & Alemanici nomen ascriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis bellè iocatus fertur, Adde etiam, inquit, si placet, Geticus Maximus, quod Getam fratrem occidisset. 7 Salsè.

Bassinus præfectus suadebat Caracallo, vt ad mitigandam inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuum: Sit, inquit, diuus, dum non sit viuus: & fratrem in diuos retulit. Nescit pietatis iura regnandi cupiditas. 8 Impiè.

ANTONINVS GETA.

Quum Antonini Getæ pater Seuerus destinasset omnes diuersarum partium occidere, 9 Prudenter.

inter suos dicere solitus est. Hostes vobis eripio, adeo consentiente Basiano, vt liberos etiam illorum suaderet necari. Geta puer interrogauit, quantus esset occidendorum numerus. Eum quum pater edidisset, rogauit num illi haberent parentes ac propinquos: quum responsum esset habere, & quidem multos: Plures ergò, inquit, in ciuitate tristes futuri sunt, quàm læti, quòd vicimus. Valuisset cordatum pueri dictum, nisi quorundam crudelitas obstitisset.

10 Liberè. Basiano tum ioco, tum serio dicenti, omnes cum liberis occidendos, Geta puer dixit: Tu qui nulli parcis, potes etiam fratrem occidere. Id dictum tunc contemptum est, post cognitum est fuisse vaticinium. Nam parricidium postea commisit.

ANTONINVS HELIOGABALVS.

11 Tyranni cè. Senatum adeo contempsit, vt eos interdum appellarit togata mancipia, veluti qui pristinæ dignitatis præter togas nihil retinerent.

12 Chara. Amabat sibi pretia rerum quæ mensæ apparabantur, maiora dici, quàm essent, hanc esse dicens conuiuio orexim, quòd magis illa iuuant, quæ pluris emuntur, vt ait Satyricus.

13 Profusio. Huic priuato quum quidam luxum illius admirans diceret, Non times nè fias pauper? Quid, inquit, melius, quàm vt ipse mihi hæres sim & vxori meæ?

ALEXANDER SEVERVS.

1 Supervacu... Et vrbem, & prouincias, & aulam suã purgauit hominibus non necessarijs, dicens malum

lum pupillum esse Imperatorem, qui ex visceribus prouincialium homines non necessarios, nec Reipublicæ vtiles aleret. Cua officium.

2 In templis argenti minimum, auri nè guttulam quidem, aut bracteolam posuit, ubinde repetens illud Persianum. Aurum in templis.

Dicite pontifices, in sanctis quid facit aurum?

3 Negabat se passurũ, vt ipsius dispositiones ab aulicis suis venderentur, id quod solent aliorum principum liberti & eunuchi. Eoq; nunquam illum fefellit, quod proposuerat. Constanter.

4 Assessoribus designauit sua salaria, quanquam dicebat illos potissimùm promouẽdos, qui per se Rempub. gerere possent, non per assessores. Vnumquemque hoc agere debere quod nosset. Prudentissimus iuuenis sensit hoc esse præcipuum hulcus omniũ rerum publicarum, quòd omnia munia per vicarios administrantur, interdum alteros ac tertios. Præfectus vrbis habet vicarium, & is vicarius rursus alterum vicarium, & hic rursus alium. Ac frequenter is qui & honore, & salario fruitur, minimè omnium idoneus est ad functionem obeundam: Annotent hoc principes, qui subinde coguntur exactionibus grauare populum. Vicarij graue.

5 Descriptum habebat, quid cui præstitisset: qui nihil aut minimum petisset, eum appellabat dicens: Quid est quur nihil petis? An me tibi vis fieri debitorem? pete, nè priuatus de me quæratis. Agnoscebat principem debere rectè suo fungentibus officio, nec æquum iudicabat, vt probè suo defunctus officio priuatus egeret. Benignè.

6 Militum cura. Militibus diligenter prospexit ad commeatum dicens se magis seruare milites, quàm seipsum, quòd in his sita publica salus esset. Facilius est enim inuenire nouum imperatorem, quàm nouum & exercitatum militem.

7 Ouinius Camillus antiquæ familiæ senator homo delicatissimus, rebellionem moliebatur, tyrannidem affectans. Id quum Alexandro renunciatum esset, statimq́; vocatum, ad palatium, cum rogauit, eiq́; gratias egit, quòd Reipub curam, quæ bonis viris recusantibus imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatum processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum, consortem Imperij appellauit, in palatium recepit ornamentis imperialibus, & melioribus quàm vtebatur ipse, decorauit, profectionis comitem adhibuit. Quumq́; imperator ipse pedibus iter faceret, inuitauit & Ouinium delitijs asuetum ad laborem, quem post quinq; milia passuum cunctantem equo sedere iussit. Quumq́ue post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpēto imposuit. Hoc quoque respuentem, ac Imperium tædio laborum recusantem, denique & mori paratum, dimisit, ac militibus à quibus Cæsar præcipuè diligebatur commēdatum ad villas suas tutò abire iussit. Sic illi cōmonstrauit, quid esset gerere imperium.

Clementer.

8 Sanctè. Honores iuris & gladij nonnunquam vendi passus est, dicens, Qui emit, & vendat necesse est. Hoc ethnicus & iuuenis, quid iam decet principes Christianos?

9 Piè. Quum Christiani locum quendam qui publicatus fuerat, occupassent, contra popina-

rij dicerent eum sibi deberi, rescripsit, melius esse, vt quomodocunq; illic Deus coleretur, quàm popinarijs dederetur.

10 Miles innoxius. In expeditionibus si quis de via in alicuius possessionem deflexisset pro qualitate loci fustibus, aut virgis cædebatur, aut alioqui condemnabatur. Si dignitas personæ tales pęnas non recipiebat grauissimis contumelijs afficiebatur, quum diceret, Vellesne hoc in agro tuo fieri, quod facis in alieno? Clamabat sæpius quod à Christianis audierat, itaq; præconem quoties aliquem emendabat, dicere iubebat, quod tibi fieri nolis, alteri nè feceris,

11 Militum cura. Vigilanter prouidit, nè tribuni ducesve quicquam fraudarent de stipendijs militum, dicens: Miles non timet, nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in zonula: Sentiens militem quum aliquid habet, metuere, nè perdat, sed mendicitas ad omnem desperationem vocat armatum.

12 Quum Antiochiam venisset, ac milites qui lauacris ac muliebribus delitijs vacauerant in vincula duci iussisset, orta seditione ab ea legione cuius socij erant in vinculis, tribunal ascendit, ac vinctis omnibus ad tribunal adductis, circunstantibus militibus, & quidem armatis grauiter illos admonuit, vt meminissent Romanæ disciplinæ. Quum loquentem milites tumultu interpellarent, nihil conterritus, iussit, vt tales, voces ederent aduersus hostes, non aduersus Imperatorem, minatus exauctoratonẽ, nisi quiescerẽt. Ad hęc quum vehementius etiam fremerent, ac ferro quoque minarẽtur, Deponite, inquit, dextras, con- Seuerè

 tra

tra hostem erigendas si fortes estis: me ista nõ terrent. Quum non desinerent fremere, exclamauit, Quirites discedite atque arma deponite. Mox omnes non armis tantùm, sed & sagulis militaribus depositis recesserunt, non in castra, sed in varia diuersoria. Post tamen eius legionibus in litibus fidelissimis vsus est.

13 Odium furum. Furti suspitione infames nec intueri sustinebat, adeo vt quum Septimius Arabinus, qui famosus crimine furtorum, sub Heliogabalo fuerat liberatus, inter senatores principem salutatum venisset exclamauit, O numina ò Iupiter, ò dij immortales Arabinus non solùm viuit, sed etiam in Senatum venit: Fortassis de me sperat, tam fatuum, tam stultum me esse iudicat.

14 Corrupte la. Dicere solet, solos fures de paupertate conqueri, dum ista student scelera vitæ suæ tegere. Iactabat & sententiam notam furib.

O' πολλὰ κλέψας ὀλίγα δοὺς ἐκφεύγεται id est, *Qui multa tulerit, pauca dederit, effugit.*

Notans quosdam, qui tantum furantur, vt sit, quo corrumpant iudicem aut actorem.

15 Regni stabilitas. Quum Mammea mater, vxorq; Memmia obijcerent, quòd nimia ciuilitate redderet potestatem molliorem, respõdit, sed securiorem atque diuturniorem: Significans malum diuturnitatis custodem esse metum.

16 Fumi vẽditor. Tetronium Thutinum familiarem, ꝙ his qui petebant aliquid à Cæsare vendisset suum patrocinium, mentiens interim multa, conuincendum curauit, & conuictum damnatumque stipiti alligari iussit: supposito igni ex humida

mida materia, præcone clamante, Fumo punitur, qui fumos vendidit.

Gemmas omnes quas reperit in palatio, vẽdidit, & aurum in ærarium contulit, dicens viris gemmas vsui non esse; matronas autem regias contentas esse debere vno reticulo atq; inauribus & baccato monili, & corona in qua sacrificarent, & vnico pallio auro sparso, & cyclade, quę plus sex vnciis auri non haberet. Hic cultus hodie vix suffic t negotiatorum vxoribus, 17 Cultus Augustarum.

Cursore nunquã vtebatur nisi seruo suo, ingenuum currere nisi sacro certamine non debere: cocos, item, piscatores, fullones, & balneatores non habuit nisi seruos suos, nolens quenquam ingenuum sordidis ministerijs dehonestare. 18 Dignitas

Amicos & cognatos, si malos cõperisset puniebat. Id si vetus amicitia, aut necessitudo nõ patiebatur, à se dimttebat, dicens: His charior est mihi tota Resp. Significans primatos affectus vtilitati publicæ posthabendos. 19 Reipub. prima cura.

MAXIMINVS.

Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere solet, dum milites exercet, eisque prospicit. Quum autem tribuni quidam eum reprehenderent, dicerentq́; Quid tãtopere laboras, quum eius loci iam sis, vt ducatum possis accipere? Ego verò, inquit, quò maior fuero, hoc magis laborabo. 1 Industria.

Exercebat lucta milites suos multos ad terram prosternens, Itaque cunctis inuidentibus, tribunus quidam vasti corporis, notæq́; 2 Robur corporis.

virtutis,

virtutis, atque ob id ferocior, dixit: Quid magni facis, si tribunus tuos milites vincis? Tum Maximinus, Visne congrediamur. Quum prodisset, palma pectori impacta supinum reiecit, continuoq; dixit: Dare alium, sed tribunum.

3 Quum nimiũ fideret corporis viribus, quidam in theatro ipso præsente Græcos versus recitauit, quorum hæc est sententia:

Elophas grandis est, & occiditur.
Leo fortis est, & occiditur.
Tigris fortis est, & occiditur.
Caue multos, si singulos non times.
Qui ab vno non potest occidi, à multis occiditur.

4 Modestè Maximinus senior nunquam ad oscula pedum quenquam admisit, dicens: Dij prohibeant, quisquam ingenuorum pedibus meis oscula figat.

GALIENVS.

1 Reipublicæ neglectus. Galienus prouinciarum defectionem, quasi leuissimarũ rerum iacturam ioco solet eludere. Quum enim nunciatum esset Aegyptum defecisse: Quid, inquit, sine lino Aegyptio esse non possumus? Quum vastatam Asiam Scytharũ incursionibus accepisset: Quid, inquit, sine aphronitris esse non possumus? Perdita Gallia, arrisit, dixitque, Non sine trabeatis sagis tuta Respublica est; Pessimi principis voces, cui quicquam charius est Repub. Aphronitrum autem est spuma nitri, quod in Asia laudatissimum concrescebat.

2 Libertas Iunior patris mortem inultã reliquit. Itaq; quum rex Persarum quasi captiuus per pom-

pam duceretur, quidam scurræ miscuerunt se exitiabi-
Persis, diligentissimè scrutantes, omnia, & cu- lis.
iusq; vultum mira inhiatione contemplantes. Qui interrogati quid agerent, Patrem inquit, principis quærimus: notantes à Galieno neglectum fuisse: id vbi delatum est ad principẽ, scurras viuos exuri iussit. Exemplum impietatis in Cæsare, periculosæ libertatis in scurris.

Quum taurum ingentẽ in arenam misisset, 3
prodissetque ad eum feriendum venator, neq; Lepidi.
productum decies, potuisset occidere, Cæsar coronam venatori misit. Mussitãtibus cunctis quid rei esset, quòd homo ignauissimus coronaretur, Galienus per curionẽ dici iussit, Taurum toties, non ferire difficile est: Ludens significauit graue discrimen toties tauro occurrere, etiam si non ferias.

Quidam huius vxori gemmas vitreas pro 4
veris vendiderat: re comperta mulier flagita- Pœna ri-
uit vindictam. Cæsar iussit hominem corri- dicula.
pi, quasi leoni obiecturus. Dein in caueã, dum impostor & populus expectat terribilem leonem, prosilijt caput. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem dici iussit, imposturam fecit, & passus est. Eadem opera fefellit impostorem, & irrisit vxorem.

Quum patrem Valerianum audisset extin- 5
ctum, vocem laudatissimam sine laude vsur- Impiè.
pauit, dicens, Sciebam patrem meum esse mortalem.

MARIVS.

De Mario tyrannorum septimo dictum est, 1
quòd vno die factus est Imperator, altero vi- Imperiũ
sus imperare, tertio interemptus est à milite, breue.
qui

qui percussurus illum dixerit, Hic est gladius, quem ipse fecisti. Fuerat enim opifex ferrarius. Allusit autem interemptor ad illud prouerbium, Tuo te gladio iugulo.

SATVRNINVS.

2 Saturninus tyrannorum xxi. quum milites ille peplum imperiale imposuissent, aduocata concione de seipso dixit, Commilitones, bonum ducem perdidistis, & malum principem fecistis. Ante fuerat dux egregius, sed quoniam in imperio fuerat seuerior, ab ijsdem à quibus Imperator factus fuerat, interemptus est. Nô quiuis ad quoduis munus idoneus est.

Ingenuè

ZENOBIA.

3 Zenobia xxviii. mulier varijs nominibus meritò laudata, quum ab Aureliano capta in conspectum illius adducta fuisset, isq́ue dixisset, Quid ò Zenobia, ausa es nobis insultare Romanis Imperatoribus? Imperatorem, inquit, te agnosco, qui viceris, Galienum, Aureolum, reliquosq́; principes non putaui.

Animosè.

AVRELIANVS.

4 Quum Tyanam venisset, eamq́; occlusam reperisset. iratus dixit, Canem in hoc oppido non relinquam. Hac voce milites erecti sunt in spem prędę, & Heradomon Tyanensis, metu ne cum cæteris occideretur, prodidit ciuitatem. Qua capta, Aurelianus Heradamonem patriæ proditorem occidit. Militibus ex Cæsaris promisso direptioné oppidi flagitantibus respondit, Agitè, canem me negaui relicturum

Clementer.

ctorum canes omnes occiditer. Hoc pacto & proditori mercedem rependit, & militum aua ritiam elusit. Videtur autem hic sermonis color sumptus ab Hebræis, in quorum literis reges, qui minantur internecionem, negant se quemquam relicturos, vsq: ad mingentem ad parietem, canem hac periphrasi significantes.

DIOCLETIANVS.

Diocletianus adhuc priuatus dicere solet, nihil esse difficilius, quàm benè imperare. Id Flauius Vopiscus in Aureliano tradit se audiuisse à patre suo, & addũt causam. Colligunt, inquit, se quatuor aut quinq; simul consilium ad decipiendum Imperatorem capiunt. Dicunt, quid probandum sit. Imperator qui domi clausus est, vera non nouit. Cogitur hoc tantùm scire, quod illi loquuntur. Facit iudices, quos fieri non oportet. Amouet à Repub. quos debebat retinere. Ita vt dixit Diocletianus, bonus, cautus, optimus venditur Imperator. At vulgus ad Imperatoris titulum satis esse putat nasci, aut eligi: nasci vtcunq;, eligi emptis suffragijs, ac solennibus ceremonijs confirmari. 5 Imperare difficile.

TACITVS.

Tacitus Imperator fratri petierat consulatum, nec impetrauit. Ea repulsa adeo non fuit offensus vt vehementer etiam lætatus sit, dicens: Scit Senatus, quem principem fecerit. 6 Leniter.

PROBVS.

Probus quum multa barbarorum loca purgasset latrocinijs, vbi peruenisset ad Isauros, dixit 7 Sanctè.

dixit ab illis locis facilius arceri latrocinia, quam tolli: Sentiens esse dandam operam, ne latronibus illuc esset aditus, neve iuuenes latrocinari discerent. Itaque loca omnia, quæ angustum haberent aditum, veteranis cōcessit, addens, vt eorum filij ab anno deci o ad militiam mitterentur, nè ante latrocinari discerent, quàm militare. Hoc tum rectè Probus, quum multum interesset inter militiam & latrocinium, nunc friuolum est.

8 Non patiebatur militem esse otiosum, sed multa opera militari manu perfecit, dicens; Annonam gratuitam militem comedere non debere.

Miles otiosus.

9 Idem dixisse fertur, breui milites necessarios non habebimus. Sperabat tantam pacem, vt nihil opus esset exercitu, Hanc mentem vtinam Deus immittat omnibus nostri sæculi principibus.

FIRMVS.

10 Firmus Imperator vini patientissimus fuisse legitur citra ebrietatem Quondam à Barbaro vexillario prouocatus ad bibendū, duas vini situlas hausit, & postea toto conuiuio sobrius fuit. Quum verò Barbarus diceret, Quur non & fecem ebibisti? Stulte, inquit, terra non bibitur.

Vini patiens.

BONOSVS.

11 Bonosus Imperator prodigiosè bibax fuisse legitur, de quo Aurelianus sæpe dicere solet, Non vt viuat natus est, sed vt bibat. Sobrietas in primis decet principem.

APOPHTHEGMATA VARIE MIXTA.

Milites aliquot Tarentini inter cœnandum multa liberius dixerant in Pyrrhum Regem. Res ad eum delata est, acciti sunt iuuenes, ac periclitabantur omnes, quum factum nec negari posset, nec defendi: tum vnus illorum dexteritoris ingenij: Imò, inquit, rex, & ista diximus, & longè acerbiora dicturi fueramus, nisi nos lagena defecisset, linguæ petulantiam in temulentiam reijciens. Ac mox ira principis in risum versa dimissi sūt. Quis neget hoc dictum fuisse benè collocatum? 1 Dextrè.

Longus Sulpitius, insigniter ipse fœdus, cū contra quem in iudicio liberali aderat, dixit, nè faciem quidem habere liberi hominis. Cui respondens Domitius Afer. Nè tu ex animi mei sententia Longe, Qui malam faciem habes, liber non es. Si ideo liber non erat, cuius agebatur causa, quòd deformis esset, nec ipse Sulpitius habēdus erat pro libero, quum esset fœdissimus. 2 Retorsū.

Iunium Bassum hominem cum primis dicacem, vulgus asinum album appellabat, quòd fœliciter esset stupidus ac ridiculus. Alba.n. veteres fœlicia vocabant. 3 Albus asinus.

Philippus orator in maleuolentem. Video, inquit, me à te circumueniri. Sentiens se malo odore vndique oppleri, quum circumuenire dicatur, qui dolo fallit. 4 Male volus.

Cesellius consultori dicenti, nauim diuide- 5

Lepidè. re volo; Perdes, inquit. Ille de pretio nauis, mercibusq; consulebat, hic aliud respondit. Nam ipsam diuidere nauim, est nauim perdere Macrob ita refert. Si diuidis, nec tu, nec socius habebitis. Erat autem duorum negociatorum communis nauis.

6 Periculum præuisum. Vectius Valens quum Claudio Cæsari immineret periculum, atq; interim Silius cum Messalina domi vindemiæ simulachrum omnium lasciuiarum genere celebrarent, conscendit præaltum arborem, & in ea prospectantis specie stabat: interrogantibus quid aspiceret, respondit, tempestatem ab Ostia atrocem. Id siue ioco dixit, siue fortè lapsa vox est, in presagium vertit. Mox adsunt à Cæsare nuncij, qui vindictam parant.

7 Obsoletorum affectatio. Fauorinus philosophus in adolescenté priscarum & iam obsoletarum vocum affectatorem: Curius inquit, & Fabritius dilucidè cũ suis fabulati sunt: neque Atuncorum, Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi Italiam incoluisse leguntur, sed ætatis suæ verbis locuti sunt. Tu verò perinde quasi cũ matre Euandri nunc loquaris, verbis iam olim desitis vteris. Quod si intelligi non vis, quæ loqueris, non hoc abundè cobsequeris tacens.

8 Risus interimens. Ficus Philemoni paratas & in conspectu eius positas asellus comedebat Puer inclamatus, vt asinum abigeret, serò venit. Itaque consumptis omnibus, Quoniã, inquit, tam tardus fuisti, da nunc merum asello. Interim risus obortus hominem senem præfocauit.

9 C Iulius Helio mancipi sæpius obstrepenti sibi, dixit, Etiam ostendam qualis sis: & Helio

instanti,

instanti, vt ostenderet qualis esset, Iulius digito demonstrabat Gallũ in Mariano scuto Cimbrico depictum, nodis distortũ, eiecta lingua, buccis fluẽtibus, cui manceps tum simillimus est visus. Taberna autem erat apud forum, ac scutum illud signi gratia positum. Ingens omnium risus cõsequutus est. Expectarant enim vt aliquid in mores illius obijceret.

Iuba quærenti ꝙ ab illius equo esset aspersus: Quid tu, inquit, an me hippocentaurum putas? Deridens eum, qui quod equus commiserar, domino sessori imputaret, quasi idẽ animal esset equus & sessor, quales finguntur hippocentauri. 10 Iocosè.

C. Crassus militem videns sine gladio currentem: Heus, inquit, comilito pugno benè vteris: festiuiter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno sit vtendum. 11 Miles sine gladio

Publius videns Publium Mutium hominem maleuolum & inuidum solito tristiorem: Aut Mutio, inquit, aliquid accidit mali, aut alteri cuipiam aliquid boni: Sentiens illum non minus alienis commodis quàm suis incommodis vri. 12 Inuidia.

Publius natione Syrus, quum herus ipsius seruum hydropicum in area iacentem increpans interrogaret, quid illic ageret, lepidè ꝓ seruo respondit, Aquam calefacit. 13 Hydropicus.

Idem quum super cœnam esset orta iocosa quæstio, quod nam esset molestum otium & alius opinaretur, respondit podagrici pedes. Otium vt rem suauissimam expetunt omnes, sed otium podagrici cũ summo cruciatu coniunctum est. 14 Otiũ molestum.

15 Iocus ex nomine. Faustus Syllæ filius, in sororem, quæ eodē tempore cum duobus adulteris haberet consuetudinem, Fuluio fullonis filio, Pompeio cognomine Macula, facetissimè lusit: Miror, inquit, sororem meā habere maculam, quum fullonem habeat.

16 Pingere. fingere. Seruilius Geminus cœnans apud Lucium Mallium, qui Romæ pictor insignis habebatur, quū videret filios illius deformes: Haud similiter, inquit, Malli fingis ac pingis. Et Mallius: Non mirum, inquit, in tenebris enim fingo, luce pingo.

17 Breuis potestas. M. Votacillus Pitholaus in C. Seruilium, qui vno tantùm die Consul fuit, ita lusit. Ante Flamines, nunc Consules diales fiunt. Abusus est voce, diales, quasi à die deducta sit, ac non magis à Ioue, cui Flamines instituebantur:

18 Nux pinea. Lapidatus à populo Vatinius gladiatorum munus editurus, impetrarat ab ædilibus edictum, nè quis quid in arenam mitteret, nisi pomum. Per id tempus fortè Cæselius Consultus à quodam, num nux pinea pomum esset: Si in Vatinium, inquit, missurus es pomum est. Nam ea nux, & dura & grauis pro lapide esse poterat. Martialis pineam nucem appellat pomum hoc disticho.

Poma sumus Cybeles, procul hinc discede viator.
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

19 Morsus tectus. Quum Publius Clodius diceretur iratus Decio Valerio, quòd ipsi mutuum petenti nō dedisset: Quid, inquit, mihi amplius facturus es nisi vt Dyrrhachium eam, ac redeam? Expro-

probrans illi Ciceronis exilium, ab ipſo procuratũ, quod tamen populi, ac bonorũ virorũ ſtudio breuius fuit, quàm volebat Clodius.

Quum Brutus iunior fundos ædesque paternas luxu prodegiſset, & in his etiam balneas, & in ſermone quodam diceret ſe fruſtra ſudare: Non mirum, inquit Craſsus: nuper enim exiſti è balneis. Luſit ex ambiguo, exit è balneo, qui lauit, & exit, qui vendidit alterique cedit. 20 Profuſi.

Idem Brutus quum in accuſatione C. Planci duos lectores excitaſset, & alteri de Colonia Narbonenſi Lucij Craſſi, qui reo Bruti aderat, orationem legendam dediſset, alteri de lege Seruilia, ex his demonſtrans illum ſibi pugnãtia ſcribere: Craſsus viciſsim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit. In quorum primo erat, Fortè euenit, vt in Priuernate eſsemus. Hic Craſsus: Audis Brute, pater teſtificatur ſe tibi fundum Priuernatem reliquiſse. In ſecundo libro ſcriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus filius. Hic rurſum Craſsus. Notat hunc gurgitem, metuebat, nè quum is nihil haberet, nihil eſse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatũ eſt, Quum in Tiburti aſsedimus ego & Marcus filius. Tum Craſsus, Vbi ſunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis cõmentarijs conſignatos reliquit? Quod niſi pubeſcem te iam haberet, quartum librum compoſuiſset, & ſe etiam in balneis lotum cum filio ſcriptum reliquiſset. Ita Craſsus duos lectores aduerſum ſe à Bruto excitatos, tribus aduerſus ipſum productis vltus eſt. Hoc vrba- 21

nitatis exemplum refert M. Tullius, quòd non astringitur paucis verbis, sed per orationem fusum est:

22 Iocus ex ambiguo. Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Licet ne, inquit, rogare? quum quæstor properans dixisset, licet, modò breuiter: Hic Philippus. Non accusabis, per pusillum rogabo. Primùm in testem risus obortus est, sed mox in iudicem Lucium Aurificé conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

23 Muscas abigere. Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset: Puer, inquit, abige muscas, leuitatem ac molestiam complectentium significans, sed ridiculè magis quam vrbanè.

24 Furax. Nero quidam in seruum furacem ita iocatus est, vt diceret, solùm esse, cui demi nihil sit, nec signatum, nec occlusum. Id si de frugi seruo dicas, laus est: si de furaci, iocus. Intelligimus enim illi nec seras, nec signa obstare, quominus furetur. Scrinia claudimus, olim & cadi lagœnæque solent obsignati.

25 Claudicatio honesta. Spurio Caruilio grauiter claudicanti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob claudicationis vitiũ in publicum prodire verecundanti, mater dixit, Quin prodis mi Spuri, & quotiescunque gradum facis toties tibi tuarũ virtutum exercitatio venit in mentem.

26 Clodicare. De Caluino Glaucia claudicãte dixit quidam, Non claudicat, sed clodicat. Veteres Clodium dixere pro Claudio. Hinc iocus in eum qui Clodio fauebat.

27 Publius Blessus Iunium hominem nigrum macilentum & repandum, fibulam ferream appel-

appellauit, ob coloris duriciem, & incuruari corporis similitudinem. Re supini.

28 Vatinius reus à Caluo accusatorem in inuidiam vocatus, quòd cādido sudario frontem tergeret. Quanquam, inquit, sum reus, tamen & panem candidum edo: ita crimen diluens, vt duplicaret: Solent autem rei prodire squalidi. Delicatus reus.

29 Quum in triūpho C. Cæsaris oppida eburnea fuissent circumlata, ac paucis post diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarentur; Chrysippus ludens dixit eas esse thecas oppidorum Cæsaris: Solent enim res pretiosæ ligneis thecis muniri.

30 Empedocles quum in arena Mirmillonem Retiarius sequeretur, nec feriret: Viuum, inquit, capere vult. Sic in venatu, qui cūpit animal viuum cauet, nè vulneret.

31 Augustus videns equitem in spectaculis bibentem, misit, qui illi suis verbis diceret, Ego si prandere volo, domum eo. Respōdit eques: Tu enim non times, nè perdas locum. Augustus sensit indecorum esse illic in publico bibere. Eques per iocum sic interpretatus est, Cæsarem sine damno posse discedere è theatro, quòd locus ipsi seruetur, non item equiti. Liberè.

32 Manius Curtius Campatium de theatro exeuntem interrogauit, num spectasset: Campatius stultitiam hominis sic irrisit: Non, inquiens, sed in orchestra pila lusi. Quid aliud fecisset in theatro, nisi vt spectaret? Quasi quis è balneo exiens rogetur an lauisset. Sed multo absurdius est in orchestra pila ludere. Iocus ab absurdo.

33 Iunius Bassus Domitiæ Passanij querenti,

Conuicium mu ratum in peius. quòd ei fordes obijciens dixiſset illum veteres calceos vendere: Nunquã mehercule, inquit, iſtuc, dixi, ſed dixi emere ſolere. Atq; multò ſordidius eſt emere q̃ vendere veteres calceos. Sic irriſit mulierem, vt pro eo quod obijciebatur, ſubijceret aliud illo moleſtius.

34 Liberè. Eques Romanus obijcienti Auguſto, quòd patrimonium deuoraſset, Meum, inquit, putaui: Simulans errore factum quod criminabatur, ac ſentiens interim non eſse crimen, ſi quis ſua ſuo profundat arbitrio.

35 Caſsius Seuerus quum obiurgaretur à prętore, quòd eius aduocati Lucio Varo Epicureo Cæſaris amico conuitium feciſsent. Neſcio inquit, qui conuiitati ſint, & puto Stoicos fuiſse, huc alludens, quòd inter Epicureos, & Stoicos maximũ diſsidium eſt. Nam Epicurei fęlicitatẽ hominis voluptate metiuntur, Stoici præter honeſtum nihil ducunt in bonis.

36 Salsẽ. Idem cuidam obijcienti, quòd Proculeius ei domo interdixiſset, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Eluſit obiectionem, nam in his vocari ſolent, qui contra prætoris interdictũ adeunt locum, non is qui paret interdicto. Simul innuens ſe nequaquam teneri domus illius deſiderio.

37 Irriſio. Trachalus Suellio cuidam inter argumentandum dicenti. Si hoc ita eſt, is in exilium: per iocum ſubiecit, Si non eſt, redis.

38 Retortũ dictum. Catulus Philippo oratori dicenti, Quid latras? reſpondit, Furem video, conuitium latrandi, in ipſum retorquens, notans hominis rapacitatem.

39 Catulus quum orator quidam malus, qui in epi-

in epilogo ſe putabat mouiſse miſericordiam, poſtquam aſsedit, rogaret hunc, videretur ne mouiſse miſericordiam, Ac magnā quidem, inquit: Neminem enim eſse puto tam durum cui non oratio tua miſeranda viſa ſit. *Deprauatum.*

40 Theodorus regis Aegypti præceptor, alijs cenſentibus eſse recipiendũ Pompeium, alijs noo recipiendum, neutris aſsentiens dixit, recipiendum, ſed occidendum, addens iocum, mortuos non mordere. Atque huius ſententia vicit, tuta ſuadens magis, quàm honeſta. *Mortui non mordent.*

41 Scipio in Neuium quendam: Quid hoc, inquit, Neuio ignauius? Lnſit è contrario mutata literula. *Iocus ex nomine.*

42 M. Scipio Maluginenſis ex ſua centuria renunciarat Accidinum Conſulem, quumq; præco dixiſset, Dic dc L. Manlio: Ego, inquit, Scipio, vir um bonum, egregiumq; ciuem eſſe arbitror. Præco expectabat ſuffragium pro Manlio: Scipio reſpondit, quaſi de moribus illius interrogatus. Neſcio an hic Accidinus, nomine & prænomine dictus ſit L. Manlius, quumque Scipio poſtremum ad nomen tantũ reſpexiſset, Præco admonuit, & illa addenda, Hinc Scipio locandi occaſionem arripuit.

43 Scipio maior Corinthijs pollicētibus ſe illi ſtatuam poſituros eo loco, quo erant aliorum Imperatorum, reſpõdit ſibi diſplicere turmales: Sentiens in turba occultari, quod additur. Turma propriè equitum eſt in bello. Id ranſtulit ad ſtatuas armatas. *Turmales.*

44 Scipio apud Numantiam iratus C. Metello dixit, ſi quintum pareret mater eius, aſinum fuiſse parituram. Tarditatem mentis, ac *Contumelioſè.*

deformitatem corporis illi, fratribusq; eius exprobrans.

45 Scipio quum ei M. Flaccus multis probris obiectos P. Murium iudicé tulisset: Eiero, inquit, iniquus est. Huic voci quum esset admurmuratum: Ah, inquit, patres conscripti non ego mihi illum iniquum eiero, sed omnibus Expectabatur, vt purgaret, quod dixerat, sed aggrauauit Licet reijcere iudicé reo inimicum seu iniquum, hoc est, malè volentem, sed multo magis eum qui nulli æquus est.

Excusatum Ipelus.

46 Quum Africano illi maiori corona sæpius in conuiuio imposita rumperetur, Licinius Varus accomodanti dixit, Noli mirari, si nõ conuenit, caput enim magnum est: Sentiens hominem esse præpotentem, cui non quæuis corona congrueret.

Apta.

47 Domitius Afer Manlium Suram, multum in agendo discursantem, salientem, manus iactantem, togam deijcientem, ac reponentem, non agere dixit, sed satagere. Actio enim oratoris est. Satagit autem, qui frustra, misereque conatur.

Agere satagere.

48 Afer Didio Gallo, qui prouinciam ambitiosissimè petierat, mox impetrata ea, quærebatur quasi coactus esset: Age, inquit, aliquid & pro Republica elabora. Iocus est ab ironia, simulque allusum illuc est, quod magistratum magno studio ambisset.

Ironia.

49 Afer orator egerat causam aduersus libertum Claudij Cæsaris. Quidã ex aduerso conditionis eiusdem, cuius erat litigator, cui aduersabatur Afer, exclamauit. Itane tu semper in libertos Cæsaris dici, videlicet illi metum inijcere

Salsè.

inijcere cupiens ex nomine Cæsaris: subiecit Afer, Nec mehercule quicquam proficio. Notans illum post alios libertos existere, contra quem dicere cogeretur.

Idem in quendam patronum imperitum, sed splendido vestitu se venditantem litigatoribus, lepidè dixit, Homo in agendis causis benè vestitus. Lusit ab inexpectato. Nam auditor pro vestitus expectabat instructus, aut exercitatus. 50 Ab inexpectato.

Idem quum qui diuersam partem agebant subinde repeterent, Celsinã hoc dicere, quum probè nouisset fœminam præpotentem, tum simulans se credere, Celsinam virum esse, rogauit quis esset ille Celsina: obiter notans illorum ineptiam, qui tantũ autoritatis, opum gratia, tribuerant fœminæ, vt illius dicta toties citarent pro testimonijs. 51 Dissimulantes.

Domitius Afer quum haberet ingratum litigatorem, ipsius conspectum vitanti, nè cogeretur agnoscere patroni beneficiũ, in foro per nomenclatorem dixit illi, Amasne me, quod te nõ vidi? Rectè exprobrans ingratitudinem, cui gratum esset non videri à bene merito, nè cogeretur illi gratias agere. 52 Ingratitudo.

Idem dispensatori, qui quum ad reliqua non responderet: dicebat subinde: Panem non comedi, & aquam bibo: Pasce, inquit, & redde, quod debes. Non agebatur, quid edisset aut bibisset, sed quid deberet. Permisit igitur vt se quomodò vellet, pasceret, modò solueret, quod debebat. 53 Aliena causa.

Idem candidato dicenti, semper domum tuam colui: Credo, inquit, & verũ est, quum 54

Cõfeſſio per ironiam. ponet palàm negare. Candidatus enim hoc ad gratiam fingebat.

55 Ex ambiguo. L. Galba ſcurra cuidam pilam negligenter petenti: Petis, inquit, tanquam Cæſaris candidatus. Huius cõpetitores negligentius ambiebant, vel quia metuebant Cæſarem repulſæ impatientem, vel quia deſperabant ſe aſſequuturos tali competitore, vel quia ſic illi blandiebantur. Iocus eſt ex ambiguo, petitur pila, quæ repercutitur, & petitur magiſtratus.

56 Ex abſurdo. Idem cui cœnaculum perpluebat, cuidam cõmodato rogante penulam, dixit. Non poſſum commodare. nam domi maneo. Significans domi maximè opus eſſe penula. Solẽt alij ſecus excuſare, non poſſum commodare penulam ipſe exeo.

57 Excuſatio. Idem alteri roganti vſum penulæ: Si non pluit, inquit, non eſt tibi opus: ſi pluit, ipſe vtar. Dilemmate excuſauit.

58 Diſſimulatio. Idem Mecœnatẽ acceperat cõuiuio, quumque ſentiret illum velle ad ipſius vxorem ludere, ſimulauit ſe dormire, quò magis liceret Mecœnati, quod libebat. Interea quum acceſſiſſet aliquis volens quædã è menſa tollere, ibi Galba: Infelix, inquit, huic dormio, non tibi.

59 A mẽdacio manifeſto. Galba quodã iactante, quòd in Sicilia Murænã quinq; pedes longam emiſiſſet victoriato: Nihil, inquit, mirum: nam ibi tam longæ naſcuntur, vt his peſcatores pro reſtibus cingantur. Mendaciũ euidentiore mendacio deriſit.

60 Deformis ingenioſus. In Galbam oratorem eloquentia clarũ, ſed gibbo deformem, ita luſit M. Lælius, vt diceret ingenium Galbæ malè habitare. Nam animi domicilium eſt corpus.

In eundem acerbius etiam, Orbilius grammaticus, qui prodierat, eſtis contra reum, cui Galba aderat. Hunc vt Galba cõfunderet, finxit ſe neſcire, quòd grammaticus eſſet, & cõuitio locum captans interrogauit, Quid artium facis: In Sole, inquit, Orbilius, fricare gibbos ſoleo. 61 Retortũ.

Quidam humiliori liberius aduerſus ipſum multa loquenti, colaphum, inquit, tibi dicam, & formulam ſcribo, ꝙ caput durum habeas; pro diem tibi dicam dicit, colaphum tibi dicam & in capite duro luſit amphibologia. Si quidem durum caput habet peruicax, & durum caput habet, qui offendit manum percutientis. Alluſit autem ad morem eorum, qui quempiam in ius vocent, quorum eſt & diem reo præſcribere, & quur in ius vocetur miſſo libello exprimere. 62 Ridiculè

Quidã interrogatus, quid ſentiret de eo qui fuerat in adulterio deprehenſus, Tardus, inquit, mihi fuiſſe videtur. Ludens ab inexpectato, ſignificansq; ꝙ non fugiſſet in tempore. 63 Ab inexpectato.

Quidam deploranti, quòd vxor ſua ſe de ficu ſuſpendiſſet: Rogo, inquit, des mihi ſurculum ex illa arbore, vt inſeram: per ſuſpitionem ludens, quum vellet intelligi ſibi moleſtam eſſe vxorem. 64 Vxor moleſta.

Quidam mirantibus, ꝙ humile candelabrũ emiſſet; Pranſorium erit, inquit, eludens iocoſo mendacio, nè parcus videretur. In conuiuijs vtimur humilioribus candelabris, vt exactius peruideamus, quæ ſunt appoſita. 65

Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato veluti laudãs dixit; Quid huic abeſt, niſi

Exceptio iocosa. nisi res & virtus? Similis iocus hodie apud Gallos vulgatissimus fertur quum aiunt, Sum totus tuus, excepto corpore & bonis.

67 Sybarita quispiam iter faciens per agros quum videret quospiā fodientes, dixit se spectando illos fodientes rupturam capere. Ad hanc vocem auditam, quidam ita respondit. At mihi te audiēti latus dolet. Tanta erat Sybaritarum mollicies, vt nullum opificium in ciuitatē admitterent, quod cum strepitu exerceretur, quod genus sunt fabrorum ferrariorum, & lignariorum. Atque adeo nè gallum quidem gallinaceum in ciuitate fas erat alere, nè quid esset, quod illis somnum interrumperet. Iocus autem in hoc erat, quòd agricola probabilius dixit sibi ex tam stulta voce dolere latera, quàm Sybarita dixerat, se ex fossorum ligone sentire rupturam. Latera dolent loquenti, non audienti: & rupturam patitur grauiter laborans, non spectator. Commemorat hoc Athenæus in duodecimo.

68 Salsè. Quum testis qui se dicebat à reo vulneratum interrogaretur, an cicatrices haberet, ingentem in femore cicatricem ostendit: tum aduersarius: Latus, inquit, erat opportunius Significans illum vulnere lethaliore dignum.

69 Patronus malus. Siculo cuidam Scipio prætor patronū causæ dederat hospitem suum, hominem nobilē, sed egregiè stultum, Sic Siculus: Quæso, inquit, prætor aduersario meo da hunc patronum, deinde mihi neminem dederis. Sentiens illum tam insigniter stultum, vt illo diuersam partem adiuuante, posset etiam nullo patrocinante vincere.

Quidam

Quidam videns Fauonium, quum nulli ad 70 Obſequiũ humile.
eſſent famuli, Pompeio per omnia inſeruientem, vſque ad pedum lotionem, pronunciauit Græcum verſiculum.

Φεῦ ὑοῖσι γεννιαίοισι ὡς ἅπαν καλόν. id eſt, *Claris viris. vt eſt decorum quidlibet*.

Qui Scipionis gloriæ inuidebant, dicere ſo 71 Conſiliarius.
lent, illum eſſe egregiorum facinorum hiſtrionem, Lælium verò collegam illius geſtorem. Alludentes huc, quòd alius eſt actor fabulæ, alius vtor: Sentiebant Scipionem præclaras res gerere, ſed Lelij conſilijs.

In Methiocum nimis in Repub. ſedulum, 72 Ardelio.
nihilque non agentem illa iactata ſunt.

Μητίοχος μὲν ὁ στρατηγεῖ, μητίοχος δ' τὰς ὁδούς,
Μητίοχος δ' ἄρτους ἐποπτᾷ, μητίοχος δὲ τ' ἄλφιτα,
Μητίοχος δὲ πάντα κεῖται, μητίοχος δ' οἰμώξεται.

Metiochus dux eſt, at idem
Metiochus curat vias,
Metiochus molit farinas,
Metiochus panes coquit.
Metiochus fit cuncta ſolus,
Metiochus plorauerit,

Eſt aliquid pauca benè agere. Notat Mar- 73 Facere præſtantius quã dicere.
tialis quendam ardelionem, qui nihil non faciebat bellè, quum nihil facere benè.

Quidam Athenienſis indiſertus, ſed factis ſtrenuus, & artis petitior, quum alius oratione facunda, meditataq́; multa præclara polliceretur. Viri, inquit, Athenienſes, quæ iſte magnificè diſſeruit, ego re efficiam.

Sylla quũ Præneſte oppidũ armis cepiſſet, 74

decre-

Patriæ charitas. decreuisset; quicquid erat ciuium trucidare, hospitem suum iussit excipi hoc beneficio pen sare volens hospitij communicati gratiam. At ille cōtra liberè. Nolo, inquit, patriæ meæ extinctori debere vitam, simulq; turbæ ciuium sese admiscuit, & cum illis trucidatus est.

74 Parsimonia sordida. Seruus quidam ab hero Chio negociatore profugerat. Rogatus cur fugisset: Quoniam, inquit, quum adsint bona, mala quærit. Solet enim herus ille vinum multum primæq; suauitatis vendere, ipse interim non bibens nisi subacidum, ac vapescens.

75 Parsimonia sordida. Seruus quidam interrogatus quid ageret minus: Expectat, inquit, donec vinum fiat acidum. Habebat herum perparcum, qui non prius sinebat bibi vinum, quàm acuisset. Ita fiebat, vt familia semper acidis ac vapidis vinis vteretur.

76 Quidam seruum fugitiuū insequens, quum ille in pistrinum se proripuisset: Vbi, inquit, alibi te reperire maluissem? Serui maximè oderunt pistrinum, eoque detruduntur, ob grauissima peccata.

77 Ocium. Thessalus quidam interrogatus, quinam essent Thessalorum deterrimi: Qui, inquit, à bellicis negotijs ocium agunt, Barbari nesciunt vti pace.

78 Domini præsentia. Equiso quidam interrogatus, quid maximè saginaret equum: Oculus, inquit, regis: Sentiens equum optimè curari, si dominus frequenter adsit. Idem vult illud celebre, Frons occipitio prior est.

79 Vitia pēsata. Nestor apud Sophoclem ad Aiacem se cōuitijs incessentem ita loquitur.

Οὐκ'-

Οὐ μέμφομαί σ' ὦ ἄνερ, σὺ γὰρ εὖ κακῶς λόγοις.

De te queror nil, malè loquens, satis bene.

Aliquid concedendum est viris fortibus deq; Reipub.benè meritis,& benè pensat linguæ vitium, qui factis egregius est.

Olim in diuitum epulis apud Aegyptios, vnus quispiam cadauer ligneum, sed quàm proximè ad verum effectum,ostendit singulis, dicens: In hunc intuens pota & oblecta te,talis post mortem futurus: Dubites quo animo id fecerint, vtrum vt moderatius fruerentur voluptatibus, conditionis suæ memores, an auidius, vtpote mox abituri. 80 Mortis memoria.

Puer quidā apud Platonē educatus, quum ad patrem ex interuallo redijsset, eumq; vidisset effusus ridentem, admiratus dixit,se tale nihil vnquam apud Platonem vidisse. Tanta res est iam inde à teneris,virtuti assuescere. 81 Assuescendum optimis.

Rhodius quidam minstro Romani Imperatoris multa vociferanti ferociter: Non curo, inquit, quid tu dicas, sed quid ille taceat. Loquacitas caret effectu, taciturnitas habet certiora consilia. 82 Minæ inanes.

Aegyptius baiulus gestans quiddam velis opertum, cuidam sciscitanti quid portaret: Ideo,inquit, obuelatum est,nè scires: tu verò cur curiosè vestigas,quod occultatum est? Solent vectigalium redemptores explorare sarcinas Aegyptij autem dicti sunt ἀχθοφόροι. 83 Curiositas.

Byzantius quidam quum mœchum in vxore deformi deprehēdisset: Miser, inquit,quid opus erat Sapragoræ dote? Significans fœminæ tam deformi non futurum fuisse, qui concumberit, nisi dote conductum. Nunc quum 84 Adulterium.

illa

illa nacta esset gratis adulterum, quid opus erat Sapragoræ marito dare dotem, quum esset, qui gratis hoc faceret?

85 Nihil de vitello. Quidam somniarat se videre ouum ex lecti cubicularis fascia pendens illi gratũ. Id somnium retulit ad coniectorem: Is iussit, vt eo loco foderet, defossum enim esse thesaurum. Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit ad coniectorem, de auro dissimulás. Tum coniector, Quid? nihil nè de vitello? Somniator viderat aurum argento circundatum in oui speciem, nec id latuit coniectorem.

86 Lucri cuiditas. Philosophus quidam Pythagoricus à sutore emerat phecassia, calceamenti genus, non præsentibus nummis. Paucis post diebus redit ad tabernam redditurus pretium: quumq; clausam diu pulsaret ianuam, fuit, qui diceret, Quid perdis operam tuã? Sutor ille quẽ quæris, elatus cõbustus est, & addidit iocum in Pythagoricum: Id nobis quidem molestũ est, qui in æternum nostros amittimus, tibi minimè, qui scis futurum, vt renascatur. His auditis Pythagoricus treis denarios non inuita manu domum retulit, subinde manu concutiens, velut de lucro gestiens. Post quũ hunc affectum reprehendisset, redit ad tabernam, & ait sibi: Ille tibi viuit, tu redde, quod debes, simulq; per claustrum, qua se commissura laxauerat, treis denarios in tabernam immisit, pœnas à seipso exigens improbo cupiditatis, nè assuesceret alieno. Prudenter ille quidem, qui morbo suppullulanti statim occurrit.

87 Vopiscus in D. Aurelio refert apophtegmata scurræ cuiusdam, qui dixerit, in vno annu

lo bonos principes omnes sculpi posse. Sentiens esse magnum Imperatorum numerum, sed in his perpaucos bonos. Bonorum paucitas.

88 Rex quidam, cuius nomen supprimitur, nominari alioqui dignissimus, quum ipsi porrigeretur diadema, tenuit aliquandiu manu dixitque, O nobilem magis quàm fœlicem pannum, quem si quis penitus cognoscat, quã multis periculis, solicitudinibus, ac miserijs sit refertus, ne humi quidem iacentem tollere dignetur. Principatus solicita res.

89 Proconsul quidam Romanus in Sicilia cõspicatus quendam adolescentem admodum sui similem, rogauit similitudinis causam, quum pater suus nunquam adisset Siciliam: At meus, inquit, Romam frequenter accessit. Iocum retorsit Siculus, nihil veritus secures ac virgas proconsulis. Simillimum huic dictum in Augusto. Retorsus iocus.

90 Quidam dixit eum, qui primus populo Romano dedit epulum & congiarium, exitij causam illi fuisse. Vnde Cæsar Augustus cogitauit aliquando de tollendis huiusmodi largitionibus. Insyncerus fauor est, qui donis emitur. Quæ si minuas, ingens murmur: si tollas, seditio grauis oritur. Largitio.

91 Philippus Macedonum rex, quoniam pleraque dando perfecit potius, quàm bellando, iactatum est in illam, non Philippum, sed Philippi aurum subegisse Græciam. Ita Plutarchus in vita P. Æmilij. Auro pugnare.

92 Romulus primus vrbis Romanæ conditor legitur vini fuisse parcissimus. Is ad cœnam vocatus, quum ibi minimum biberent, eo quod Sobrietas.

poſtridie negotium haberet, dicunt illi familiares: Si ad iſtum modũ biberent omnes homines, vinum eſset vilius. Ille reſpõdit, Imò verò carius, ſi quantum quiſque volet, bibat: nam ego bibi quantum volui.

93 Clementer. Porſenna demiratus egregium animum Mutij Scæuolæ, qui iratus dextræ ſuæ, quòd in ſtringendo ferro erraſset, foculo impoſitam eam exuri paſsus eſt, dixit illi: Reuertere ad tuos Muti, eiſque refer, te quum vitam meã petieris à me vita donatum.

94 Tarquinius Superbus iam exul factus, dixiſse fertur, ſe tum denique cognouiſse quos habuiſset amicos fidos, quos infidos, cùm neutris gratiam referre poſset. Qui cõmodi gratia ſunt amici, ſublata commodi ſpe deſerunt amicitiam. Sed amicos ſecundæ res parant, aduerſæ probant.

95 Amor gloriæ. Horatius rediens ad ſuos, trium Curiatiorum fratrum quos occiderat, ſpolia geſtabat, quorum vni deſponſata fuerat Horatij ſoror virgo. illa agnoſcens ſponſi paludamentum quod ipſa manibus ſuis confecerat, ſoluit crines, ac fletu ſponſum mortuum inclamat. Horatius ſororem gladio transfigit, dicens: Abi hinc cũ tuo præpopero amore, oblita fratrum mortuorum, viuique, oblita patriæ. Tantum valuit amor laudis, & patriæ gloria.

96 pudicitia coniugalis. Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam veniſset à Sexto Tarquinio vi ſtupratũ, quærenti viro ex more, ſatin ſaluæ? Minimè, inquit Lucretia, quid enim ſalui mulieri amiſsa pudicitia? Veſtigia alieni viri Collatine in lecto ſunt tuo. Sed corpus tantũ vio-

latum

latum est, animus insons est, mors testis erit: his dictis cultrum, quem abditum habebat, in cor infixit, & collapsa est moribunda.

C. Pluatius Consul de Priuernatibus, qui à Romanis desciuerant, ad senatum retulit: ac variantibus sententijs, quidam Priuernatum legatos percũctatus est, quam pęnam viderentur meruisse: Eam, inquit, è legatis vnus, quã merentur, qui se libertate dignos censent, Hic Consul: Quid, inquit, si vobis pœnam remittimus, qualem vobiscum pacem habituri sumus? Si bonam dederitis, inquit, & fidelem & perpetuam: si malum, haud diuturnam. 97 Liberè.

A. Papirio Cursore viro impigro equites ausi sunt petere, vt pro te benè gesta relaxaret aliquid laboris. Quibus ille: Nè nihil, inquit, remissum dicatis, remitto ne vtiq; dorsum demulceatis, quum ex equis descenderitis: Hoc nõ erat remittere laborem, sed èquo curando aliquid adimere. 98 Seuerè.

Appius Populo Romano exprobrabat, sibi acceptum ferri debere, quòd ex muto, & elingui facundum haberet cõsulem, de L. Volumnio collega sentiẽs. Ibi L. Volumnius: Quam mallem, inquit, tu à me strenuè facere, quàm ego abs te scitè loqui didicissem. 99 Facta dictis potiera.

Romani dicebant, prima Caliorum prælia plus quàm virorũ esse, postrema minus quàm fœminarum, quòd primo impetu feroces, essent, mox demitterent animos. 100 Prime coitio.

Quũ exercitus Romanus terga daret Samnitibus, M. Attilius Consul èquo præuectus ad portam castrorũ edixit, vt quicunq; miles ad vallum tenderet, siue Samnis esset, siue Ro- Seuerè. 101

manus, pro hoste haberetur: Quò pergis, inquit, miles? Hic arma & viros inuenies, nec viuo consule tuo, nisi victor castra intrabis. Proinde elige, cum ciue, an cum hoste pugnare malis.

2 Animosè. Sagunto à Pœnis contra fœdus oppugnato, Romani legatos misere Carthaginem, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos, an id publico consilio factum esset. Ad id quum quidam Carthaginensium princeps ferocius respōdisset, Romanus sinu ex toga facto: En, inquit, vobis bellū & pacem apportamus, vtrùm placet sumite: quum Pœni ferocius reclamarent, daret vtrum vellet, Romanus effuso sinu: Bellum, inquit, damus. Respōderunt Pœni se accipere, eoq́s animo gesturos, quo ille daret.

3 Victoria dulcis. Martius Coriolanus in bello aduersus Volscos, quum rogaretur, vt labore ac vulneribus eger sese in castra reciperet: Non est, inquit, victoris laborare, moxq́ue hostem fugientem insectatus est. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem molestiæ sensum.

4 Honor potoir mercede. Quum ob benè nauatam operam ante prædæ diuisionem singulis rebus, equis & captiuis, denos sibi eligere iuberetur, insuper & equo pulcherrimo donatus à Cōsule: Lætor, inquit à consule laudari, equumq́ue fortitudinis præmium lubens accipio, cætera non tam decora quàm mercedem non accipiam: fuitq́ue communi reliquorum sorte contentus. Nec aliud extra ordinem petijt, quàm vt Volscus quidam vir probus & æquus, quo hospite, & amico fuerat vsus Coriolanus, nō venderetur captiuus, sed suæ libertati relinqueretur.

queretur. Huic animo contemptori pecuniæ, & hospitis memori, magis applausum est, quàm victoriæ.

Quum Coriolanus meritò iratus ingrato 5 Pietas.
Populo Romano exitium vrbi moliretur, nec à legatis, nec à sacerdotibus exorari posset, Veturia mater vnà cum vxore filij ac liberis in castra venit, in cuius complexum, quum accurreret Coriolanus: Sine, inquit illa, prius sciam, vtrum ad hostem an ad filium venerim, & vtrum captiua, an mater in castris tuis sim. Hæc aliaque cum dixisset, matrem complexus. Expugnasti, inquit, & vicisti iram meam. Patria, mihi quamuis meritò inuisa, huius precibus te dono.

Attilius Regulus, qui fuit bello Punico bis 6 Salubritas iuncta fœcunditati.
Consul, aiebat, neq; fecundissimis locis agrum insalubrem parandũ, neq; effętis saluberrimũ. Frustra salubris est locus, vbi peritur fame. Et frustra fertilis est, vbi non licet viuere.

Manlius Consulatum magno consensu re- 7 Seueritas.
cusauit, excusans aduersam valetudinem oculorum: sed instantibus cunctis: Alium, inquit, Quirites quærite, cui mandetis istum honorem. Nam si me suscipere coegeritis, nec ego mores vestros ferre, nec vos meum imperium perpeti poteritis.

C. Figulus in petitione Consulatus repul- 8 Ingratitudo.
sam passus est. Id ergo grauius tulit, quòd patrem haberet bis Consulem. Ad hunc cum prostridie comitiorum complures venissent consulendi gratia, nam erat iuris ciuilis peritissimus, omnes dimisit, ita præfatus, Omnes consulere scitis Consulem facere nescitis.

9 Arrogantia felix. M. Drusus tribunus plebis non contentus L. Philippum Consulem præcipitasse in carcerem, quòd se loquentem ausus esset interpellare, quum senatus ad eum misisset, vt veniret in curiam: Quur non potius, inquit, senatus ad me venit in Hostilium rostris propinquam? Quid consequutum? Tribunus senatus autoritatem despexit, senatus tribuni verbis paruit.

10 Crudelitas. C. Fimbria procurarat vt Scæuola in funere C. Marij iugularetur, quem vt cognouit ex vulnere recreatum, apud populum defrrre instituit. Rogantibus quid optimo, innocentissimoq; viro esset obiecturus: Obijciam, inquit, ꝙ parcius corpore telum recepit, quasi hoc ipsum crimen esset non perijsse.

11 Improbitas. Quum M. Tullius in Senatu dixisset incendium à Catilina excitatū: Sentio, inquit Catilina, idq; si aqua non potuero, ruina extinguam. Vox non hominis, sed furiæ.

12 Seueritas. Manlius Torquatus quum è Macedonia venissent legati, graues querelas deferentes de filio eius Decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, à Senatu petit, nè quid ea de re statuerent prius, quàm ipse causam cognouisset. Quum Senatus illi cognitionem detulisset, domi sedit, solusq; vtrique parti per totum biduum vacauit: tertio die pronunciauit in hanc formam: Quum Syllanum filium pecunias à socijs accepisse probatum sit, & Republ. eum & domo mea indignum iudico, protinusq; è conspectu meo abire iubeo.

13 Aulus Fuluius filium ingenio, literis & forma florentem, quoniā in Catilinæ castra properabat,

perabat, ex itinere retractum occidit, dicens: Ego te non Catilinæ aduersus patriam, sed patriæ aduersus Catilinam genui. Seueritas patris.

14 M. Castritius Placentiæ magistratũ gerens Cn. Carboni Consuli iubenti decretum fieri, quo sibi obsides à Placentinis redderentur nõ paruit: Atq; adeo mini anti, dicentiq; multos habeo gladios: respondit, & ego annos: declarans se senectutis præsidio fretum, non meeuere gladios. Fiducia senectutis.

15 Cesclius quum nec triumuiris obtemperaret, & multa liberè de C. Cæsaris temporibus loqueretur, admonentibus amicis, vt sibi caueret: Duæ, inquit, res sunt, quæ cæteros reddunt formidolosos: mihi maximam suppeditant fiduciam, senectus & orbitas Senex citò periturus est etiam si nemo occidat Et orbus nec habet, quos curet, nec habet, quibus timeat. Solet enim vltio in liberos propagari. Fiducia ætatis & orbitas.

16 Quum nauis qua Granius prætorius quæstor vehebatur, in Scipionis potestatẽ venisset, Scipioq; cæteris direptis quæstori salutem polliceretur, quæstor ita respondit. Cæsaris milites salutem dare, nõ accipere solent. Tantum loquutus pugione sese confodit. Hos animos Cæsar inspirauerat. Animose.

17 Granius præco patrono malo quum dicendo vocem obtudisset, suasit, vt simul ac domũ redisset, frigidum mulsum biberet: quum is respondisset, Perdã vocẽ, si id fecero: Melius est, inquit Granius, perdere vocem, q̃ reum. Patronus malus.

18 M. Lucullum q̃ Bruti & Cassij partes sequutus fuerat, M. Antonius occidit. Huius mortem quum Volumnius, qui viuum famiAnimose.

liariter coluerat, sine fine deploraret, ad Antonium pertractus ait: Iube me protinus ad Luculli corpus ductum occidi. Neque enim illi extincto superesse debeo, quum ei infelicis militiæ autor extiterim.

19 Industria lucrosa. C Furius Cresinus è seruitute liberatus: quum è paruo admodū agello largiores multò fructus perciperet, quàm ex amplissimis vicini in magna inuidia erat, quasi fructus pelliceret veneficijs. Quamobrem illi dicta dies est à p. Albino Curruli. Reus metuens damnationem, quum in suffragium oporteret ire tribunus, omnia instrumēta rustica in forum attulit, adduxit & filiam validā, benè curatam, ac vestitam, ferramenta egregiè facta, graues ligones, vomeres ponderosos, boues saturos: postea dixit, Veneficia mea, Quirites, hęc sunt; nec possum vobis ostendere, aut in forum perducere lucubrationes, vigiliasque, & sudores. Omnium sententijs absolutus est.

20 Ira impotens. Q. Flauius apud populum reus actus accusante C. Valerio, quum quatuordecim tribuū suffragiis damnatus esset, proclamauit se innocentem opprimi: cui Valerius æquè clara voce respondit, nihil sua referre nocens, an innocens periret. Ea vox tam violenta reliquas tribus reo conciliauit itaq; reus, quem prostratum credebat, absolutus est.

21 Tranquillitas. Pomponius Atticus in funere matris, quā extulit nonagenariam, ipse natus anno sexaginta septem, gloriatus est, quod nunquam cum matre in gratiam rediisset, nunquam cum sorore fuisset in simultate, quàm propè æqualem habuit. Hanc vocem se ab ipso audisse

scripsit

ſcripſit Cornelius Nepos. Plus autem eſt non rediſſe in gratiam, quàm non fuiſſe in ſimultate. Matrem nunquam oſtenderat, inter ipſum & ſororem etiam ſi quid incidit offenſarum, nunquam exierunt in ſimultatem, quæ tamen inter fratres & ſorores frequenter acerrimæ ſolent exiſtere.

Amiſſa claſſe circa Siciliam, Pœni de pace cum Romanis ineunda conſultabant. Amilcar negabat ſe audere ire ad cõſules, nè idem accideret ipſi à Romanis, quod Pęni fecerãt Cornelio Aſinæ cõſuli, cui legato catenæ ſunt iniectę. Hanno melius ſentiẽs de fide Romana, pfectus eſt. Cui liberius exponenti cauſam tribunus militũ minitans, dixit: & illi poſſe accidere, quod accidiſſet Cornelio conſuli. Hic vterq; conſul tribuno ſilere iuſſo: Iſto, inquit, metu Hanno, te fides noſtræ ciuitatis liberat. 22 Fides hoſtium legatis ſeruata.

Samnitibus conſultantibus quid de legionibus Romanis apud furcas Caudinas incluſis fieri deberet, Herennius Pontius ſuaſit, vt inuiolatæ dimitterentur. Poſtero die eadem de re conſultus, reſpondit ad vnum vſque delendas: Sentiens, aut clementer magno beneficio demerendos hoſtes, aut irreparabili iactura vires illorum comminuendas. Neutrum ſecutus eſt exercitus, ſed ſub iugum miſſos cõtumelia magis illos in ſe prouocauit. 23 Hoſtis aut perdendus, aut demerendus.

M Bibulus in Syria duos egregiæ indolis filios amiſit à Gabinianis militibus in Aegypto occiſos. Horum interfectores Cleopatra ad illum vinctos miſit, vt in eos pro arbitratu ſuo animaduerteret: at ille eos protinus in- 24 Moderatè.

tactos ad Cleopatram reduci iussit, dicens eius vindictæ potestatem non suam, sed Senatus esse debere.

25 C. Sulpitius Gallus vxorem repudiauit, ꝙ aperto capite fuisset foris: Lex, inquiens, tibi meos vnius præfinit oculos, quibus formam tuam approbes, his ornamenta comparato, his esto speciosa: alijs vel videri formosam, in suspicione & in crimine hæreat necesse est.

Seueritas ĩ vxorem.

26 Tiberio Senatum ingrediente, surgens adulator quidam exclamauit, esse liberè loquendum, nec reticenda, quæ ad Rempub attinerent. Erectis ad hanc vocem omnibus, ipso etiam Tiberio attento: Audi, inquit Cæsar, in quo te reprehendimus omnes, licèt nullus audeat palàm fateri. Impendis teipsum nobis, corpus tuum diurnis, nocturnisq; laboribus & curis pro Re npu conficiens. Huiusmodi multa quum diceret, sub libertatis prætextu turpiter adulans, C. Seuerus subiecisse fertur, ista tanta libertas hunc hominem dabit exitio.

Adulans libertas.

27 Quum in Senatu variantibus sententijs, Cato censeret perpetuam dictaturam, vt tyrannicam potentiam è Repub tollendam. Bibulus quum esset Pópeio inimicus primus in Senatu rogationem tulit, vt vnicus Consul Pompeius decerneretur: Aut enim, inquit, Respu. ab imminente procella per illum liberabitur, aut optimo parendum erit. Egregius animus, qui priuatam simultatem post habuit Reipub. commodis. Eam sententiam Cato dixit se ab alio dictam comprobare, licèt ab ipso non debuerit proficisci.

Decorũ personę.

28 Rutilius quum aliquãdo Romæ adisset Mu-

ſonium, rogauit. Dic mihi Muſoni, Iupiter Seruator quem tu imitaris, num fœneratur? Notans illius inopiam, qui cogeretur interdũ accipere mutuum. Ad hoc arridens Muſonius. At nè fœnerat quidem Rutili. Turpius eſt ad fœnus dare, quàm accipere. At Rutilius, quum ipſe faceret, quod grauius eſt, obiecit illi, quod erat leuius.

Valerio Publicolæ, Iouis ædem dicãti, iamque ex more poſtem tenenti, Marcus illius frater, de repente funeſtum nuncium ingeſſit, dicens: O Conſul, filius tuus morbo perijt in caſtris. Ob eum nuncium mœſtis omnibus, Publicola nihil cõmotus: Cadauer, inquit, quolibet abijcite, ſimulque dedicationem ſolenni ritu peregit. Nec tamen verum erat perijſſe filium, ſed data opera factum eſt, vt à dedicatione reuocaretur, atque is honos ad alium tranſiret. 29 Fortiter

Ceſerius eques Romanus, quum à Cæſare filium abdicare iuberetur, quòd is tribunus pl. cum Marulo collega ei inuidiam mouiſſet regni affectati: Citius inquit, Cæſar tu mihi omnes filios meos accipies, quàm ego ex his vnũ nota pellam mea. 30 Pietas in filium.

Titius Labienus equiti ſtrenuo de præda Gallica aurum donauit, Id videns Scipio, dixit equiti: Habebis donum viri diuitis. Hac voce audita eques aurũ ad pedes Labieni abiecit. Idem quum audiret Scipionẽ dicentem, Imperator te armillis argenteis donat, alacer gaudio abijt Miles aurum contempſit, honorem amplexus eſt. 31 Honor prætio prior.

Q. Fabius Minutius, hortante filio vt locum 32 idon eum

Vitam nemo cō temnit. idoneum paucorum iactura caperet: Visne, inquit, tu ex illis paucis esse? Admonens non esse boni ducis, vilius militis incolumitatem contemnere.

33 Auri con temptus. Fabricius Cineę Epirotarũ legato, magnam auri vim dono offerenti, recusauit accipere, dicens se malle imperare aurum habentibus, quàm habere aurum.

34 Clementer. M. Liuius fuso Hasdrubale, nonnullis suadentibus, vt hostes ad internecionem insequeretur. Aliqui, inquit, & supersint, qui de victoria nostra nuncium hostibus perferant.

35 Virt' infœlix. Varro Pauli collega, quoniam ex Cannensi pugna, quæ Romanis fuit infœlicissima, superfuit, honores à populo delatos recusauit dicens fœlicioribus magistratibus opus esse Reipub. Quum animum gereret inculpatum, fortunæ suæ Reipub. vltro pœnas dare voluit, vir ob hoc ipsum summis dignus honoribus.

36 Aequalitas. Curius deuictis Sabinis cum senatusconsulto ei ampliaretur agri modus, quem consummari milites accipere solent, recusauit: & gregalium portione contentus fuit, dicens esse malum ciuem, cui non esset satis, id quod cæteris esset satis.

37 Affabilitas. Hortensius orator ob cultum mundiorem, ac gesticulationes in dicendo molliores, crebro malè audiebat in ipsis etiam iudicijs. Sed quum Lucius Torquatus, homo subagrestibus & infestiuis moribus, quum apud concilium de causa Syllæ quereretur, non iam histrionẽ illum diceret sed gesticulatricẽ, Dionysiamq; notissimæ saltriculæ nomine cõpellaret: tum voce molli, demissaque Hortensius: Dionysia,

sia, inquit Dionysia malim equidé esse, quàm quod tu Torquate ἄμυσος, ἀναφρόδιτος, ἀπρόσιτος, id est, inelegans, agrestis, aditu difficilis. Periculosè maleficit alteri, cui vel idem, vel simile, vel diuersum, sed deterius vitium potest obijci.

L.Crassus orator de Menenio homine prælongo dixit, quòd quoties in forum descenderet, caput ad Fabij fornicem offenderet. Iocus est ab hyperbole. Nam arcus Romæ tam alti sunt, vt vix, hasta possis contingere curuaturæ summum. 38 Prælongi.

Idem Censor Cn.Domitio collegæ exprobranti quòd ob muræna n in viuario mortuam lachrymasset: At tu, inquit quum vxores tres extuleris, nullam emisisti lachrymam. Scitè retorsit conuitium. Notauit illum quasi curasset vxorum mortem. Et alioquî turpius est, in vxoris funere nõ flere, quàm ob murænam emittere lachrymas. 39 Retortũ

Idem Cn.Domitius L.Crasso exprobrauit, quòd censor tanti habitaret, eò quòd in porticu domus haberet columnas hymetrias, pro domo eius millia nummũ identidem promittens. Crassus, vt erat festiuo ingenio, rogauit collegam quanti ipse domũ suam æstimaret. Is respondit, Sexagies sestertio. Rursum Crassus: Quanto igitur, inquit, eam minoris æstimas, si decem arbusculas succidero? Eæ fuerunt loti patula ramorum opacitate lasciuæ, quum Domitius respondisset, tricies sestertio: Vter, inquit Crassus, nostrum luxuriosior, egone, qui decem columnas centum millibus nummum emi, an tu qui decem 40 Crimen retortũ.

arbu-

arbuſcularum vmbram tricies ſeſtertium æſti mas? Ita eſt ingenium hominum, ad aliena vitia perſpicax, ad ſua cæcum.

41 *Poteſtas ſpreta.* Lucius Philippus Conſul L. Craſſo ſummæ dignitatis, & eloquentiæ viro, manum inijci iuſſerat, eò quòd vocem illius indignè ferret, qua dixerat, ſibi alio ſenatu opus eſſe. At Craſſus reiecto lictore: Non es inquit, mihi tu Philippe conſul, quando ego tibi nō ſum ſenator.

42 *Ex nomine iocus.* L. Craſſus Mummium cognomento diuiſorem, dixit ita ſibi nomen inueniſſe in campo Martio, quemadmodum Neoptolemus inuenerat ad Troiam.

43 *Feſtiuiter.* L Craſſus cuidam roganti num moleſtus eſſet illi futurus, ſi benè manè ante lucem ad eū veniret, cūm reſpondiſſet Non eris moleſtus: & ille ſubieciſſet, Iubebis igitur te ſuſcitari? Craſſus, At tu certè negaras te fore moleſtū. Venire non erat moleſtum, ſed ſuſcitari moleſtum At percunctator hoc ipſum quærebat, an ſi manè veniret cōſulturus, futurus eſſet moleſtus. Craſſus per iocum ſic interpretatus eſt, vt ſi veniret manè, nè moleſtus eſſet.

44 *Irriſio.* Idem apud Perpennā iudicem defendebat Aculeonem, quem accuſabat L. Aelius Lamia homo deformis Is quum interpellaret odioſè: Audiamus, inquit Craſſus, pulchellū puerum: Huic dicto quum eſſet arriſum: Ingenium, inquit Aelius, ipſe mihi fingere potui, formam non potui. Tum Craſſus: Audiamus igitur, inquit, diſertum. Multò arriſum eſt vehementius.

45 L. Porcius Naſica quum ex more conceptis verbis à Catone Cenſore rogaretur, Habeſne

vxorem

vxorem ex animi tui ſententia? Habeo, inquit, at Hercle non ex animi tui ſententia. Verùm ob eum iocum intempeſtiuum, mulcta illi dicta eſt. Iocus intempeſtiuus.

46 Lepidè.
Scipio Naſica quum ad poetam Ennium veniſſet, eiq; ab oſtio quærenti Ennium, ancilla dixiſset eum domi non eſse, Naſica ſenſit illã hoc domini iuſsu dicere, & illum intus eſse. Ac tum quidem diſſimulans abijt. At paucis poſt diebus quum ad Naſonem veniſset Ennius, eumque à ianua quæreret, exclamat ipſe Naſica ſe domi non eſse, Tum Ennius, Quid? Ego, inquit. non agnoſco vocem tuã? Hic Naſica, Ne tu homo es impudens: ego quum te quærerem, ancillæ tuæ credidi, tu mihi non credis ipſi?

47 Ocium inutile.
Idem Naſica quibuſdam dicentibus res Romanas iam in tuto eſse, extinctis Carthaginenſibus, & Græcis in ſeruitutem redactis: Imò, inquit, nunc demum ſummo in periculo ſumus, poſteaquam nulli ſuperſunt, quos vel timeamus, vel reuereamur. Senſit inimicos per occaſionem vtiles eſse nobis, per quos nõ licet impunè, ſecureq; negligentes eſse.

48 Iocus intempeſtiuus.
Idem cum ædilitatem curulem adoleſcens peteret, ac vt candidati ſolent, manum cuiuſdam opere duratam prænſaret, rogauit hominem num manibus ambularet, Hoc dicto ruſticanæ tribus ſuſpicantes ſibi exprobratam paupertatem, effecerunt, vt repulſam ferret. Tantum obfuit iocus intempeſtiuus.

49 Impudicitia.
In Gallico triumpho, milites hos verſiculos iact. bant in Cæſarem.

Vrbani ſeruate vxores, mœchum caluum adducimus.

illa nacta esset gratis adulterum, quid opus erat Sapragoræ marito dare dotem, quum esset, qui gratis hoc faceret?

85 Nihil de vitello. Quidam somniarat se videre ouum ex lecti cubicularis fascia pendens illi gratũ. Id somnium retulit ad coniectorem: Is iussit, vt eo loco foderet, defossum enim esse thesaurum. Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit ad coniectorem, de auro dissimulãs. Tum coniector, Quid? nihil nè de vitello? Somniator viderat aurum argento circundatum in oui speciem, nec id latuit coniectorem.

86 Lucri auiditas. Philosophus quidam Pythagoricus à sutore emerat phecassia, calceamenti genus, non præsentibus nummis. Paucis post diebus redit ad tabernam redditurus pretium: quumq; clausam diu pulsaret ianuam, fuit, qui diceret, Quid perdis operam tuã? Sutor ille quẽ quæris, elatus cõbustus est, & addidit iocum in Pythagoricum: Id nobis quidem molestũ est, qui in æternum nostros amittimus, tibi minimè, qui scis futurum, vt renascatur. His auditis Pythagoricus treis denarios non inuita manu domum retulit, subinde manu concutiens, velut de lucro gestiens. Post quũ hunc affectum reprehendisset, redit ad tabernam, & ait sibi: Ille tibi viuit, tu redde, quod debes, simulq; per claustrum, qua se commissura laxauerat, treis denarios in tabernam immisit, pœnas à seipso exigens improbo cupiditatis, nè assuesceret alieno. Prudenter ille quidem, qui morbo suppullulanti statim occurrit.

87 Vopiscus in D. Aurelio refert apophtegmata scurræ cuiusdam, qui dixerit, in vno annu-

lo bo-

lo bonos principes omnes sculpi posse. Sentiens esse magnum Imperatorum numerum, sed in his perpaucos bonos. Bonorum paucitas.

Rex quidam, cuius nomen supprimitur, nominari alioqui dignissimus, quum ipsi porrigeretur diadema, tenuit aliquandiu manu dixitque, O nobilem magis quàm fœlicem pannum, quem si quis penitus cognoscat, quã multis periculis, solicitudinibus, ac miserijs sit refertus, ne humi quidem iacentem tollere dignetur. 88 Principatus solicita res.

Proconsul quidam Romanus in Sicilia cõspicatus quendam adolescentem admodum sui similem, rogauit similitudinis causam, quum pater suus nunquam adisset Siciliam: At meus, inquit, Romam frequenter accessit. Iocum retorsit Siculus, nihil veritus secures ac virgas proconsulis. Simillimum huic dictum in Augusto. 89 Retortus iocus.

Quidam dixit eum, qui primus populo Romano dedit epulum & congiarium, exitij causam illi fuisse. Vnde Cæsar Augustus cogitauit aliquando de tollendis huiusmodi largitionibus. Insyncerus fauor est, qui donis emitur. Quæ si minuas, ingens murmur: si tollas, seditio grauis oritur. 90 Largitio.

Philippus Macedonum rex, quoniam pleraque dando perfecit potius, quàm bellando, iactatum est in illam, non Philippum, sed Philippi aurum subegisse Græciam. Ita Plutarchus in vita P. Æmilij. 91 Auro pugnare.

Romulus primus vrbis Romanæ conditor legitur vini fuisse parcissimus. Is ad cœnam vocatus, quum ibi minimum biberent, eo ꝙ 92 Sobrietas.

poſtridie negotium haberet, dicunt illi familiares: Si ad iſtum modũ biberent omnes homines, vinum eſset vilius. Ille reſpõdit. Imò verò carius, ſi quantum quiſque volet, bibat: nam ego bibi quantum volui.

93 Clementer. Porſenna demiratus egregium animum Mutij Scæuolæ, qui iratus dextræ ſuæ, quòd in ſtringendo ferro errafset, foculo impoſitam eam exuri paſsus eſt, dixit illi: Reuertere ad tuos Muti, eiſque refer, te quum vitam meã petieris à me vita donatum.

94 Tarquinius Superbus iam exul factus, dixiſse fertur, ſe tum denique cognouiſse quos habuiſset amicos fidos, quos infidos, cùm neutris gratiam referre poſset. Qui cõmodi gratia ſunt amici, ſublata commodi ſpe deſerunt amicitiam. Sed amicos ſecundæ res parant, aduerſæ probant.

95 Amor gloriæ. Horatius rediens ad ſuos, trium Curiatiorum fratrum quos occiderat, ſpolia geſtabat, quorum vni deſpõſata fuerat Horatij ſoror virgo. illa agnoſcens ſponſi paludamentum quod ipſa manibus ſuis confecerat, ſoluit crines, ac fletu ſponſum mortuum inclamat. Horatius ſororem gladio transfigit, dicens: Abi hinc cũ tuo præpopero amore, oblita fratrum mortuorum, viuique, oblita patriæ. Tantum valuit amor laudis, & patriæ gloria.

96 pudicitia coniugalis. Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam veniſset à Sexto Tarquinio vi ſtupratũ, quærenti viro ex more, ſatin ſaluæ? Minimè, inquit Lucretia, quid enim ſalui mulieri amiſsa pudicitia? Veſtigia alieni viri Collatine in lecto ſunt tuo. Sed corpus tantũ violatum

latum est, animus insons est, mors testis erit: his dictis cultrum, quem abditum habebat, in cor infixit, & collapsa est moribunda.

C. Pluatius Consul de Priuernatibus, qui à Romanis desciuerant, ad senatum retulit: ac variantibus sententijs, quidam Priuernatum legatos percũctatus est, quam pęnam viderentur meruisse: Eam, inquit, è legatis vnus, quã merentur, qui se libertate dignos censent. Hic Consul: Quid, inquit, si vobis pœnam remittimus, qualem vobiscum pacem habituri sumus? Si bonam dederitis, inquit, & fidelem & perpetuam: si malum, haud diuturnam. 97 Liberè.

A. Papirio Cursore viro impigro equites ausi sunt petere, vt pro re benè gestà relaxaret aliquid laboris. Quibus ille: Nè nihil, inquit, remissum dicatis, remitto ne vtiq; dorsum demulceatis, quum ex equis descenderitis: Hoc nō erat remittere laborem, sed èquo curando aliquid adimere. 98 Seuerè.

Appius Populo Romano exprobrabat, sibi acceptum ferri debere, quòd ex muto, & elingui facundum haberet cōsulem, de L. Volumnio collega sentiés. Ibi L. Volumnius: Quam mallem, inquit, tu à me strenuè facere, quàm ego abs te scitè loqui didicissem. 99 Facta dictis potiera.

Romani dicebant, prima Caliorum prælia plus quàm virorũ esse, postrema minus quàm fœminarum, quòd primo impetu feroces, essent, mox demitterent animos. 100 Prima coitio.

Quũ exercitus Romanus terga daret Samnitibus, M. Attilius Consul èquo præuectus ad portam castrorũ edixit, vt quicunq; miles ad vallum tenderet, siue Samnis esset, siue Ro- Seuerè. 101

manus, pro hoste haberetur: Quò pergis, inquit, miles? Hic arma & viros inuenies, nec viuo consule tuo, nisi victor castra intrabis. Proinde elige, cum ciue, an cum hoste pugnare malis.

2 Animosè. Sagunto à Pœnis contra fœdus oppugnato, Romani legatos misere Carthaginem, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos, an id publico consilio factum esset. Ad id quum quidam Carthaginensium princeps ferocius respōdisset, Romanus sinu ex toga facto: En, inquit, vobis bellū & pacem apportamus, vtrùm placet sumite: quum Pœni ferocius reclamarent, daret vtrum vellet, Romanus effuso sinu: Bellum, inquit, damus. Respōderunt Pœni se accipere, eoq́s animo gesturos, quo ille daret.

3 Victoria dulcis. Martius Coriolanus in bello aduersus Volscos, quum rogaretur, vt labore ac vulneribus æger sese in castra reciperet: Non est, inquit, victoris laborare, moxq́ue hostem fugientem insectatus est. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem molestiæ sensum.

4 Honor potoir mercede. Quum ob benè nauatam operam ante prædæ diuisionem singulis rebus, equis & captiuis, denos sibi eligere iuberetur, insuper & equo pulcherrimo donatus à Cōsule: Lætor, inquit à consule laudari, equumq́ue fortitudinis præmium lubens accipio, cætera non tam decora quàm mercedem non accipiam: fuitq́ue communi reliquorum sorte contentus. Nec aliud extra ordinem petijt, quàm vt Volscus quidam vir probus & æquus, quo hospite, & amico fuerat vsus Coriolanus, nō venderetur captiuus, sed suæ libertati relinqueretur.

queretur. Huic animo contemptori pecuniæ, & hospitis memori, magis applausum est, quàm victoriæ.

5 Pietas. Quum Coriolanus meritò iratus ingrato Populo Romano exitium vrbi moliretur, nec à legatis, nec à sacerdotibus exorari posset, Veturia mater vnà cum vxore filij ac liberis in castra venit, in cuius complexum, quum accurreret Coriolanus: Sine, inquit illa, prius sciam, vtrum ad hostem an ad filium venerim, & vtrum captiua, an mater in castris tuis sim. Hæc aliaque cum dixisset, matrem complexus. Expugnasti, inquit, & vicisti iram meam. Patria, mihi quamuis meritò inuisa, huius precibus te dono.

6 Salubritas iuncta fœcunditati. Attilius Regulus, qui fuit bello Punico bis Consul, aiebat, neq; fœcundissimis locis agrum insalubrem parandũ, neq; effœtis saluberrimũ. Frustra salubris est locus, vbi peritur fame. Et frustra fertilis est, vbi non licet viuere.

7 Seueritas. Manlius Consulatum magno consensu recusauit, excusans aduersam valetudinem oculorum: sed instantibus cunctis: Alium, inquit, Quirites quærite, cui mandetis istum honorem. Nam si me suscipere coegeritis, nec ego mores vestros ferre, nec vos meum imperium perpeti poteritis.

8 Ingratitudo. C. Figulus in petitione Consulatus repulsam passus est. Id ergo grauius tulit, quòd patrem haberet bis Consulem. Ad hunc cum postridie comitiorum complures venissent consulendi gratia, nam erat iuris ciuilis peritissimus, omnes dimisit, ita præfatus, Omnes consulere scitis Consulem facere nescitis.

9 M. Drusus tribunus plebis non contentus L. Philippum Consulem præcipitasse in carcerem, quòd se loquentem ausus esset interpellare, quum senatus ad eum misisset, vt veniret in curiam: Quur non potius, inquit, senatus ad me venit in Hostilium rostris propin quam? Quid consequutum? Tribunus senatus autoritatem despexit, senatus tribuni verbis paruit.

Arrogantia felix.

10 C. Fimbria procurarat vt Scæuola in funere C. Marij iugularetur, quem vt cognouit ex vulnere recreatum, apud populum defrrre instituit. Rogantibus quid optimo, innocentissimoq; viro esset obiecturus: Obijciam, inquit, quod parcius corpore telum recepit, quasi hoc ipsum crimen esset non perijsse.

Crudeliter.

11 Quum M. Tullius in Senatu dixisset incendium à Catilina excitatũ: Sentio, inquit Catilina, idq; si aqua non potuero, ruina extinguam. Vox non hominis, sed furiæ.

Improbitas.

12 Manlius Torquatus quum è Macedonia venissent legati, graues querelas deferentes de filio eius Decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, à Senatu petit, nè quid ea de re statuerent prius, quàm ipse causam cognouisset. Quum Senatus illi cognitionem detulisset, domi sedit, solusq; vtrique parti per totum biduum vacauit: tertio die pronunciauit in hanc formam: Quum Syllanum filium pecunias à socijs accepisse probatum sit, & Republ. eum & domo mea indignum iudico, protinusq; è conspectu meo abire iubeo.

Seueritas.

13 Aulus Fuluius filium ingenio, literis & forma florentem, quoniã in Catilinæ castra properabat,

perabat, ex itinere retractum occidit, dicens: Ego te non Catilinæ aduersus patriam, sed patriæ aduersus Catilinam genui. Seueritas patris.

14 M. Castritius Placentiæ magistratū gerens Cn. Carboni Consuli iubenti decretum fieri, quo sibi obsides à Placentinis redderentur nō paruit: Atq; adeo mini anti, dicentiq; multos habeo gladios: respondit, & ego annos: declarans se senectutis præsidio fretum, non meeuere gladios. Fiducia senectutis.

15 Cesellius quum nec triumuiris obtemperaret, & multa liberè de C. Cæsaris temporibus loqueretur, admonentibus amicis, vt sibi caueret: Duæ, inquit, res sunt, quæ cæteros reddunt formidolosos: mihi maximam suppeditant fiduciam, senectus & orbitas Senex citò periturus est etiam si nemo occidat Et orbus nec habet, quos curet, nec habet, quibus timeat. Solet enim vltio in liberos propagari. Fiducia ætatis & orbitas.

16 Quum nauis qua Granius prætorius quæstor vehebatur, in Scipionis potestatē venisset, Scipioq; cæteris direptis quæstori salutem polliceretur, quæstor ita respondit. Cęsaris milites salutem dare, nō accipere solent. Tantum loquutus pugione sese confodit. Hos animos Cæsar inspirauerat. Animose.

17 Granius præco patrono malo quum dicendo vocem obtudisset, suasit, vt simul ac domū redisset, frigidum mulsum biberet: quum is respondisset, Perdā vocē, si id fecero: Melius est, inquit Granius, perdere vocem, q̄ reum. Patronus malus.

18 M. Lucullum q Bruti & Cassij partes sequutus fuerat, M. Antonius occidit. Huius mortem quum Volumnius, qui viuum fami- Animose.

liariter coluerat, sine fine deploraret, ad Antonium pertractus ait: Iube me protinus ad Luculli corpus ductum occidi. Neque enim illi extincto superesse debeo, quum ei infœlicis militiæ autor exititerim.

19 Industria lucrosa. C. Furius Cresinus è seruitute liberatus: quum è paruo admodũ agello largiores multò fructus perciperet, quàm ex amplissimis vicini in magna inuidia erat, quasi fructus pelliceret veneficijs. Quamobrem illi dicta dies est à p. Albino Curruli. Reus metuens damnationem, quum in suffragium oporteret ire tribunus, omnia instrumẽta rustica in forum attulit, adduxit & filiam validã, benè curatam, ac vestitam, ferramenta egregiè facta, graues ligones, vomeres ponderosos, boues saturos: postea dixit, Veneficia mea, Quirites, hęc sunt; nec possum vobis ostendere, aut in forum perducere lucubrationes, vigiliasque, & sudores. Omnium sententijs absolutus est.

20 Ira impotens. Q. Flauius apud populum reus actus accusante C. Valerio, quum quatuordecim tribuũ suffragiis damnatus esset, proclamauit se innocentem opprimi: cui Valerius æquè clara voce respondit, nihil sua referre nocens, an innocens periret. Ea vox tam violenta reliquas tribus reo conciliauit itaq; reus, quem prostratum credebat, absolutus est.

21 Träquillitas. Pomponius Atticus in funere matris, quã extulit nonagenariam, ipse natus anno sexaginta septem, gloriatus est, ꝙ nunquam cum matre in gratiam rediisset, nunquam cum sorore fuisset in simultate, quàm propè æqualem habuit. Hanc vocem se ab ipso audisse

scripsit

ſcripſit Cornelius Nepos. Plus autem eſt non rediſſe in gratiam, quàm non fuiſſe in ſimultate. Matrem nunquam oſtenderat, inter ipſum & ſororem etiam ſi quid incidit offenſarum, nunquam exierunt in ſimultatem, quæ tamen inter fratres & ſorores frequenter acerrimæ ſolent exiſtere.

Amiſſa claſſe circa Siciliam, Pœni de pace cum Romanis ineunda conſultabant. Amilcar negabat ſe audere ire ad cõſules, nè idem accideret ipſi à Romanis, quod Pœni fecerãt Cornelio Aſinæ cõſuli, cui legato catenæ ſunt iniectę. Hanno melius ſentiẽs de fide Romana, profectus eſt. Cui liberius exponenti cauſam tribunus militũ minitans, dixit: & illi poſſe accidere, quod accidiſſet Cornelio conſuli. Hic vterq; conſul tribuno ſilere iuſſo: Iſto, inquit, metu Hanno, te fides noſtræ ciuitatis liberat. 22 Fides hoſtium legatis ſeruata.

Samnitibus conſultantibus quid de legionibus Romanis apud furcas Caudinas incluſis fieri deberet, Herennius Pontius ſuaſit, vt inuiolatæ dimitterentur. Poſtero die eadem de re conſultus, reſpondit ad vnum vſque delendas: Sentiens, aut clementer magno beneficio demerendos hoſtes, aut irreparabili iactura vires illorum comminuendas. Neutrum ſecutus eſt exercitus, ſed ſub iugum miſſos cõtumelia magis illos in ſe prouocauit. 23 Hoſtis aut perdendus, aut demerendus.

M Bibulus in Syria duos egregiæ indolis filios amiſit à Gabinianis militibus in Aegypto occiſos. Horum interfectores Cleopatra ad illum vinctos miſit, vt in eos pro arbitratu ſuo animaduerteret: at ille eos protinus in- 24 Moderatè.

tactos ad Cleopatram reduci iussit, dicens eius vindictæ potestatem non suam, sed Senatus esse debere.

25 C. Sulpitius Gallus vxorem repudiauit, quod aperto capite fuisset foris: Lex, inquiens, tibi meos vnius præfinit oculos, quibus formam tuam approbes, his ornamenta comparato, his esto speciosa: alijs vel videri formosam, in suspicione & in crimine hæreat necesse est.

Seueritas i vxorem.

26 Tiberio Senatum ingrediente, surgens adulator quidam exclamauit, esse liberè loquendum, nec reticenda, quæ ad Rempub attinerent. Erectis ad hanc vocem omnibus, ipso etiam Tiberio attento: Audi, inquit Cæsar, in quo te reprehendimus omnes, licèt nullus audeat palàm fateri. Impendis teipsum nobis, corpus tuum diurnis, nocturnisq; laboribus & curis pro Re npu conficiens. Huiusmodi multa quum diceret, sub libertatis prætextu turpiter adulans, C.Seuerus subiecisse fertur, ista tanta libertas hunc hominem dabit exitio.

Adulans libertas.

27 Quum in Senatu variantibus sententijs, Cato censeret perpetuam dictaturam, vt tyrannicam potentiam è Repub tollendam. Bibulus quum esset Pópeio inimicus primus in Senatu rogationem tulit, vt vnicus Consul Pompeius decerneretur: Aut enim, inquit, Respu. ab imminente procolla per illum liberabitur, aut optimo parendum erit. Egregius animus, qui priuatam simultatem post habuit Reipub. commodis. Eam sententiam Cato dixit se ab alio dictam comprobare, licèt ab ipso non debuerit proficisci.

Decorũ personę.

28 Rutilius quum aliquãdo Romæ adisset Musonium,

ſonium, rogauit. Dic mihi Muſoni, Iupiter Seruator quem tu imitaris, num fœneratur? Notans illius inopiam, qui cogeretur interdũ accipere mutuum. Ad hoc arridens Muſonius. At nè fœnerat quidem Rutili. Turpius eſt ad fœnus dare, quàm accipere. At Rutilius, quum ipſe faceret, quod grauius eſt, obiecit illi, quod erat leuius.

29 Fortiter

Valerio Publicolæ, Iouis ædem dicãti, iamque ex more poſtem tenenti, Marcus illius fra ter, de repente funeſtum nuncium ingeſſit, dicens: O Conſul, filius tuus morbo perijt in caſtris. Ob eum nuncium mœſtis omnibus, Publicola nihil cõmotus: Cadauer, inquit, quolibet abijcite, ſimulque dedicationem ſolenni ritu peregit. Nec tamen verum erat perijſſe filium, ſed data opera factum eſt, vt à dedicatione reuocaretur, atque is honos ad alium tranſiret.

30 Pietas in filium.

Ceſerius eques Romanus, quum à Cæſare filium abdicare iuberetur, quòd is tribunus pl. cum Marulo collega ei inuidiam mouiſſet regni affectati: Citius inquit, Cæſar tu mihi omnes filios meos accipies, quàm ego ex his vnũ nota pellam mea.

31 Honor prætio prior.

Titius Labienus equiti ſtrenuo de præda Gallica aurum donauit, Id videns Scipio, dixit equiti: Habebis donum viri diuitis. Hac voce audita eques aurũ ad pedes Labieni abiecit. Idem quum audiret Scipionẽ dicentem, Imperator te armillis argenteis donat, alacer gaudio abijt Miles aurum contempſit, honorem amplexus eſt.

32 Q. Fabius Minutius, hortante filio vt locum

Vitam nemo cõtemnit. idoneum paucorum iactura caperet: Visne, inquit, tu ex illis paucis esse? Admonens non esse boni ducis, v. lius militis incolumitatem contemnere.

33 Auri contemptus. Fabricius Cineę Epirotarũ legato, magnam auri vim dono offerenti, recusauit accipere, dicens se malle imperare aurum habentibus, quàm habere aurum.

34 Clementer. M. Liuius fuso Hasdrubale, nonnullis suadentibus, vt hostes ad internecionem insequeretur. Aliqui, inquit, & supersint, qui de victoria nostra nuncium hostibus perferant.

35 Virt⁹ infœlix. Varro Pau'i collega, quoniam ex Cannensi pugna, quæ Romanis fuit infœlicissima, superfuit, honores à populo delatos recusauit dicens fœlicioribus magistratibus opus esse Reipub. Quum animum gereret inculpatum, fortunæ suæ Reipub. vltro pœnas dare voluit, vir ob hoc ipsum summis dignus honoribus.

36 Aequalitas. Curius deuictis Sabinis cum senatusconsulto ei ampliaretur agri modus, quem consummari milites accipere solent, recusauit: & gregalium portione contentus fuit, dicens esse malum ciuem, cui non esset satis, id quod cæteris esset satis.

37 Affabilitas. Hortensius orator ob cultum mundiorem, ac gesticulationes in dicendo molliores, crebro malè audiebat in ipsis etiam iudicijs. Sed quum Lucius Torquatus, homo subagrestibus & infestiuis moribus, quum apud concilium de causa Syllæ quereretur, non iam histrionẽ illum diceret sed gesticulatricẽ, Dionysiamq́; notissimæ saltriculæ nomine cõpellaret: tum voce molli, demissaque Hortensius: Dionysia,

sia, inquit Dionysia malim equidē esse, quàm quod tu Torquate ἄμυτος, ἀγροδίκυτος, ἀπρόσιτος, id est, inelegans, agrestis, aditu difficilis. Periculosè maleficit alteri, cui vel idem, vel simile, vel diuersum, sed deterius vitium potest obijci.

38 L.Crassus orator de Menenio homine praelongo dixit, quòd quoties in forum descenderet, caput ad Fabij fornicem offenderet. Locus est ab hyperbole. Nam arcus Romae tam alti sunt, vt vix, hasta possis contingere curuaturae summum. Praelongi.

39 Idem Censor Cn.Domitio collegae exprobranti quòd ob muraenam in viuario mortuam lachrymasset: At tu, inquit quum vxores tres extuleris, nullam emisisti lachrymam. Scitè retorsit conuitium. Notauit illum quasi curasset vxorum mortem. Et alioquì turpius est, in vxoris funere nō flere, quàm ob muraenam emittere lachrymas. Retortū

40 Idem Cn.Domitius L.Crasso exprobrauit, quòd censor tanti habitaret, eò quòd in porticu domus haberet columnas hymetrias, pro domo eius millia nummū identidem promittens. Crassus, vt erat festiuo ingenio, rogauit collegam quanti ipse domū suam aestimaret. Is respondit, Sexagies sestertio. Rursum Crasus: Quanto igitur, inquit, eam minoris aestimas, si decem arbusculas succidero? Eae fuerunt loti patula ramorum opacitate lasciuae, quum Domitius respondisset, tricies sestertio: Vter, inquit Crasus, nostrum luxuriosior, egone, qui decem columnas centum millibus nummum emi, an tu qui decem Crimen retortū.

arbu-

vxorem ex animi tui sententia? Habeo, in- Iocus in
quit, at Hercle non ex animi tui sententia. tempesti
Verùm ob eum iocum intempestiuum, mulcta uus.
illi dicta est.

Scipio Nasica quum ad poetam Ennium ve- 46
nisset, eiq; ab ostio quærenti Ennium, ancilla Lepidè.
dixisset eum domi non esse, Nasica sensit illã
hoc domini iussu dicere, & illum intus esse.
Ac tum quidem dissimulans abijt. At paucis
post diebus quum ad Nasonem venisset En-
nius, eumque à ianua quæreret, exclamat
ipse Nasica se domi non esse. Tum Ennius.
Quid? Ego, inquit, non agnosco vocem tuã?
Hic Nasica, Ne tu homo es impudens: ego
quum te quærerem, ancillæ tuæ credidi, tu
mihi non credis ipsi?

Idem Nasica quibusdam dicentibus res Ro- 47
manas iam in tuto esse, extinctis Carthagi Ocium
nensibus, & Græcis in seruitutem redactis: inutile.
Imò, inquit, nunc demum summo in periculo
sumus, posteaquam nulli supersunt, quos vel
timeamus, vel reuereamur. Sensit inimicos
per occasionem vtiles esse nobis, per quos nõ
licet impunè, secureq; negligentes esse.

Idem cum ædilitatem curulem adolescens 48
peteret, ac vt candidati solent, manum cuius- Iocus in
dam opere duratam prænsaret, rogauit homi- tempesti
nem num manibus ambularet. Hoc dicto ru- uus.
sticanæ tribus suspicantes sibi exprobratam
paupertatem, effecerunt, vt repulsam ferret.
Tantum obfuit iocus intempestiuus.

In Gallico triumpho, milites hos versicu- 49
los iactabant in Cæsarem. Impudi-
Vrbani seruate vxores, mœchum caluum adducimus. citia.

Ante

Auro in Gallia stuprum emisti, hic sumpsisti mutuū.

Notabant, quòd in prouincia agens alienas vxores auro corruperit, Romæ nō emerit, sed mutuum sumpserit, quòd vxor ipsius malè audiret de Clodio. Nisi fortè quiddam obscœnius intelligi voluerunt. Nam Suetonius aliquanto post commemorat, ꝙ Curio pater in oratione quadam appellat illum, omniū mulierum virū, & omnium virorum mulierem.

50 Pietas in matrem. C. Graccus ad quendā Corneliæ matri obtrectantem: Tu, inquit Corneliam vituperare audes, quæ Tiberium peperit? Et adiecit, Qua fronte te Corneliæ comparas, an tu peperisti vt illa? Atqui nemo ciuis ignorat, diutius illam sine viro fuisse, quàm te virum. Is in quem hæc dicebantur, malè audiebat de mollicie.

51 Diffidentia. Populus Romanus Carbone pollicēte quippiam & addente iusiurandum cum execratione, populus vicissim iurauit se illi non credere. Probis viris & iniuratis habenda fides, leuibus ne iuratus quidem. Refertur ad id versus Menandricus.

Τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος.
Suadet loquentis vita non oratio.

52 Vita misera. Silenus senex, à Mida captus, rogatus est, quid esset homini optimum: diu silentiū tenuit, tandem adductus vt diceret, respondit, optimū esse nunquā nasci, proximum q̄ ocyssimè aboleri, atque hoc precio dimissus est.

53 Vita pura. Iulij Drusi ædes Publicolæ pluribus ex partibus patebant vicinorum prospectui, Hoc incommodum faber se quinque talentis corre-

ctũrum

ſturum pollicebatur, effecturumque, nè pars aliqua eſset obnoxia proſpectui. Tum Druſus, Decem, inquit, dabo, ſi talem reddas domum meam, vt vndequaque pateat omnium oculis, quò non vicini tantùm, ſed omnes ciues perſpicere poſſint quomodo domi meæ viuatur.

M. Seruilius diſsuaſurus legem quam ferebat M. Piñarius: dic mihi M. Pinari, inquit, ſi contra te dixero, num mihi maledicturus es, vt cæteris ſoles? Vt ſementem, inquit Pinarius, feceris, ita & metes, per allegoriam minitans illum malè auditurum, ſi malediceret. 54 Maledicus malè audit.

Libo cum Seruilio Galbæ dixiſset, quando tandem Galba exibis de triclinio tuo? mox audijt, quum tu de cubiculo alieno. Libo notauit Galbam, quòd L. Scribonio tribuno plebis iudices ferret familiares ſuos, & conuiuijs corruptos, Galba viciſſim illum notauit adulterij. 55 Retortum conuicium.

Celebratur & Glauciæ dictum in Metellū, Villam habes in Tiburte, cortem in palatio. At cors villæ ſolet eſse contigua. Notauit autem illum, quòd multos ſibi cibolargitionibusque deuinciret, quod idem alijs verbis. Libo obiecit Galba, In corte aluntur animalia domeſtica. 56

Quum Sextus Titius ſe Caſsandram eſse diceret, ob coniecturam opinor, quòd illa eſſet fatidica: Multos, inquit, Antonius, poſſes Aiaces tuos Oileos nominare, notans illius impudicitiam. Nam Aiax Caſsandram de templo Palladis raptam vi conſtuprauit. 57 Iocus è fabula.

Quum Gallus qui teſtimoniū ferebat con- 58

tra Pisonem dixisset innumerabilem pecuniã Magio præfecto datam, idq; Scaurus tenuitate Magij redargueret: Erras, inquit, Scaure, ego enim Magium non conseruasse dico, sed tanquã nudus nuces legeret, in ventrem abstulisse. Correxit sermonẽ suum Gallus, sed ita vt crimini corruptelæ crimen aderet laxus.

59 Græcorum mores. M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos similes esse Syrorũ venalium, quorũ vt quisq; sciret optime Græcè, ita esse nequissimum. Sentiens vnà cum literis Græcorũ mores ad Latinos demigrare. Vnde M Tullius fuit iniquior Grecę nationi, vt propemodũ videri possit illi fuisse hęreditarium.

60 Ridicule. Testio Penario mos erat in dicendo mentum intorquere. Is quum aduersarium vrgeret, vt diceret si quid vellet: Dicam, inquit, si nucem fregeris.

61 Iocus ex specie corporis. Huic simillimum est quod de Vespasiano patre narrat Suetonius, quum scurram multa in alios iacientem prouocasset, vt in se quoq; diceret aliquid: Dicam, inquit, vbi ventrem exonerare desieris: alludens ad formam Cæsaris, qui faciem habebat nitentis. In cuiusmodi hominem iocus extat Martialis.

Vtere lactucis, ac mollibus vtere maluis,
Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

62 Cõpilari venire. C. Fabricius P. Cornelium hominem vt putabatur auarum & furacem, sed egregiè fortem ac bonum Imperatorem, suo suffragio fecerat Consulem. Huic quum Cornelius ex more gratias ageret, quòd immemor simultatis ipsum fecisset Consulem, bello præsertim magno & graui: Nihil est, inquit, quòd mihi

gratias

gratias agas, si malui compilari quàm venire. Compilamur furto, veneunt bello capti: Proinde inimico fauit, cuius dexteritate sperabat fore, nè Romani venirent in manus hostium.

Scæuola Septumuleio Anagnino, cui pro capite C. Gracchi, aurum erat repensum, roganti vt se in Asiam præfectũ duceret: Quid tibi vis: inquit, insane? tanta malorum est multitudo ciuium; vt tibi hoc confirmem, si Romæ manseris, te paucis annis ad maximas pecunias esse peruenturum. Notauit auaritiam hominis, præfecturam non ob aliud ambientis, nisi vt spoliaret prouinciales; ac ludens finxit, id citius consequuturum Romæ; hoc dictũ Fannius in Analibus adscribit Africano Aemiliano, qui dictus fuerit Iron. 63 Furax magistratus.

Q. Scæuola Publij filius, quum postulasset vt fundus, cuius emptor erat, sibi semel indicaretur, idq́; fecisset venditor, dixit se pluris æstimare, & adiecit pretio centũ millia. Exéplum integritatis vix hoc sęculo credibile. 64 Iustè.

C. Publicius solitus est dicere P. Mummiũ, cuiuis tempori hominem esse. Sentiens illum dexteritate facilitateq́; ad omnem vitæ statum esse accommodum. Eodem sensu Pollionem Asinium omnium horarum hominem legimus: Et Tiberius Cæsar duos familiarius ab ipso dilectos omnium horarum amicos vocare solet. 65

Africanus Censor tribu mouebat Centurionem, qui in Pauli pugna non adfuerat: ille, quum diceret se custodiæ causa in castris remansisse, rogaretq́ue quur ab eo notaretur: Non amo inquit Africanus, nimium diligen- 66 Salsè.

tem. Dissimulauit Centurionis ignauiam, & accusauit nimium diligentem custodiam.

67 Ex verbis aliter exceptis. Vltio. Liuius Salinator quum Tarentum amisisset, arcem tamen retinuit, multaque prælia præclarè gessit. Quum autem post aliquot annos Fabius Maximus, id oppidum recepisset, rogauit eum Salinator, vt meminisset se opera ipsius Tarentum recepisse. Quid ni, inquit Max. meminerim? Nunquam enim ego recepissem, nisi tu perdidisses. Iocus hinc est, quòd Maximus diuersum ex alterius verbis excepit, quàm ille volebat.

68 Vltio. Idem quum bellum aduersus Asdrubalem gesturus vrbem egrederetur, monitus est è Fabio Maximo, nè prius cum hoste confereret, quàm vires animumque illius cognosceret: Is respondit se primam quamque occasionem pugnæ arrepturum. Percunctantibus quid ita properaret, vt quàm celerrimè, inquit, aut gloriam ex hostibus victis, aut ex ciuibus prostratis gaudium capiam. Virtus & ira sermone in hominis inter se partitæ sunt, illa triumphi auida, hæc iniustæ damnationis memor.

69 Salsè. Mancia quum audisset Antonium censorem, cui male volebat, à M. Duronio de ambitu postulatũ: Aliquando, inquit, tibi tuum negotium agere licebit. Censores in aliorum mores inquirunt, at qui reus est, habet ex se quod agat.

70 Ab imitatione personę. Q. Opimius Consularis quum esset adolescentulus, malè audiuit. Is Egilio homini festiuo, qui videbatur mollior, nec erat, sic exprobrauit molliciem. Quid tu Aegilia mea, quando ad me venies cum tua lana & colo?

lepidè

lepidè retorsit Aegilius: Non pol, inquit, audeo: nam me ad famosas vetuit mater accedere. Alter simulabat orationem velut ad fœminam, alter accepta persona simulationem vertit in irrisionem.

71 Inter salsa commemorat & illud M. Tullius ex Neuio, apud quem filius dicit patri, Quid ploras pater? isq; respondet, Mirum ni cantem, condemnatus sum. Indignabatur senex submorosus rogari, quur ploret, quasi damnatus magis cantare debuisset. Perinde quasi si interrogaret ægrotum: quur suspiras, aut quur decumbis? Sub morosus iocus.

72 Scaurus accusabat Rutiliũ ambitus, quum ipse Consul esset factus, ille repulsam tulisset, & in tabulis eius ostẽdebat literas A. F. P. R. easq; sic interpretabatur, Actum fide P. Rutilij. Contra Rutilius dicebat illis significari, Ante factum, post relatum. Tum C. Caninius eques, qui Rutilio aderat, exclamabat, neutrum illis literis declarari. Quum Scaurus dixisset, quid igitur? festiuiter in ipsum torsit, Aemilius fecit plectitur Rutilius. Probabilius enim erat illum ambitum commisisse, qui obtinuerat, quàm qui repulsus erat. Simile quiddam memoratur de Beda, quem Venerabilem dicunt. Huic Romam profecto, quum ostendisset has literas saxo insculptas: S. P. Q. R. quibus significari volunt, Senatus Populusq; Romanus, ac velut hospes rogaretur, quid sibi vellent illæ literæ, dissimulans dixit, Stultus populus quærit Romam. Literarum interpretatio.

73 M. Scaurus quum pro rostris accusaretur, quod à rege Mithridate ad prodendam Rempublicã

Autoritas personæ. pecuniam accepisset, ita causam suam egit: Iniquum est, Quirites, quum inter alios vixerim, apud alios me rationem vitæ reddere. Sed tamē audebo vos interrogare, Varius Sucronensis ait M. Aemilium Scaurum mercede corruptū P.R. prodidisse, M. Aemilius Scaurus huic culpæ se affinem esse negat, vtri creditis? Nominato tantùm actore & reo, populus accusationem repulit.

74 Hæredipeta. C. Memmius quum accusaret Bestiam reū, cui patronus erat Scaurus, ac fortè funus quoddam duceretur: Vide, inquit, Scaure, mortuus rapitur, si potes esse possessor: notans Senatum, qui malè audiebat, quòd Phrygionis Pompeij bona sine testamento possideret.

75 Ab inexpectato. Quum Silus testis læsisset Pisonem reum, cui Crassius aderat, prolato crimine, quod se in eum dictum audisse dicebat: Potést fieri, Sile, inquit Crassus, vt is, vnde te audisse dicis, iratus dixerit. Annuit Silus: Potest etiā: inquit, fieri, vt non rectè intellexeris: quum id quoq; toto capite annuisset Silus, vt se Crasso daret, subiecit Crassus. Potest etiam fieri, vt omnino quod te audisse, dicis, nunquam audieris. Hoc adeo præter expectationem, vt Silum testem omnium risus obrueret.

76 Ex ijsdē verbis retortum. C. Lælius cuidam malo genere nato, obijcienti sibi, quòd indignus esset suis maioribus: At hercle, inquit, tu tuis dignus es. Id si dicas bono viro ex bonis prognato, laus est: sin malo ex malis prognato, graue conuitium est.

77 Irrisio retorta. M. Cincius quo die legem de donis: ac muneribus tulit, C. Centoni prodeunti, ac satis contumeliosè interroganti, Quid fers Cinciole?

le? Vt emas, inquit, si vti velis: notans illum q̃ donatis & commodatitijs rebus vti gauderet. Allusit autem ad illud decantatum in primis, emere malo quàm rogare. Ad hæc, amphibologia est in verbo ferre: fert.n qui promulgat legẽ, & fert qui portat aliquid venale.

M. Lepidus quum in campo sese exercentibus ipse in herba recubuisset: Vellem, inquit, hoc esset laborare. Huius generis est Terentianum illud: Quàm vellem mos esset amicis etiam noctu operam dare. Optat enim adolescens, quod fieri non potest. 78 Ab impossibili

Quum M. Lepidus Censor M Antistio Pyrgensi equum ignominiæ causa ademisset, & amici vociferantes quærerent, quid ille patri suo responsurus esset, quur ademptum sibi equum diceret, quum optimus colonus, parcissimus, modestissimus ac frugalissimus esset: Dicat, inquit, me nihil horum credere. In simili argumento lusit Augustus, sed ciuilius, Dic me tibi displicuisse. 79 Salsè.

Pomponius vir insignis multis vulneribus in bello acceptis, quum ad Mithridatem adductus ab eo quæreretur, an si curaret eum, vellet sibi esse amicus: Si tu inquit, Romanis amicus fueris, me quoq; amicum habebis. 80 Fides erga patriã

Spurina aruspex admonuit C. Cæsarem, caueret discrimen ingens, quod vltra Calend Martij non proferretur. Eo die quum iret in Senatum, Spurinæ forte obuio: Quid ais inquit, non ne venere Calendæ Martiæ? Venere, inquit, sed nondum præteriere. Nam eadem die cæsus est Cæsar. 81 Diuinatio.

Spartaco in Crassum omnes momenti co- 82

Barbatię. pias, quidam equum dono obtulit. At ille, Si vicero, inquit, plurimosque ex hoste equos habiturus sum. Si victus fuero, nec hic mihi futurus est vsui: simulq; cum dicto equum gladio transuerberatum interemit.

83 Potentia inuidiosa. Quum Pópeius graui laboraret inuidia propter immodicam potentiam, & ob vulnus fascia linea tibiam vinctam haberet, dixit aliquis, Quid refert vbi gestet diadema, in capite an in crure? Nam candidum amiculũ olim erat insigne regum.

84 Clypeus Gladius. Quoniam Fabius cunctando eludebat hostem, cum Marcellus viribus vrgeret Annibalem, ille dictus est clypeus Romanorum, hic ensis, quòd præcipuum studium fuit, nè quid cladis acciperent Romani, alteri vt hostem perimeret.

DIVERSORVM Græcorum Apophthegmata.

85 Amicitia fiducia. Anytus amicorum Alcibiadis vnus, eum ad cœnam rogarat: ille recusauit, sed domi benè potus cũ famulis comessabundus irrupit, stansque ad ostium cœnaculi iussit famulos vasa diripere, & ad suas ædes deferre, qui ferè dimidium asportarunt: alijs conuiuis Alcibiadis violentam superbiam criminantibus, Anytus dixit illum humaniter egisse, cui quum totum auferre licuerit, dimidium ipsi reliquisset.

86 Hippomachus Aliptes quum aliquando videret adolescentes, quos exercebat, è foro car-

nes efferētes, dicebat se procul agnoscere suos esse discipulos, quòd institutio reluceat in omnibus dictis ac factis hominis. Institutio.

87 Quibusdā laude vehentibus procerū quempiam, ac prælongis manibus hominem: tanquā ad pugilum certamen idoneum: Sanè, inquit, si pendēs in alto corona esset detrahēda.

88 Demades orator vita defuncto Alexandro dixit se videre exercitum Macedonum principe orbatum, Cyclopi similem: Sentiens turbam militum, nisi adsit dux cordatus ac vigilans, nulli esse vsui. Quemadmodum Polyphemus adempto oculo, frustra vastum corpus ac vires habebat immanes. Turba sine duce.

89 Idem quæstor, populo huic persuaso vt ijs, qui ab Alexandro desciuerant triremes auxiliares mitterent, iubentiq; vt illico pecunias depromeret: Paratæ sunt, inquit, pecuniæ, ò viri Athenienses, quas in congios deposuerā, vt singuli minæ dimidium acciperetis. Verùm si has mauultis in hunc vsum erogari, per me quidem vt vestris sicuti lubet vtamini licet. Hoc sermone fregit impetum populi, nolentis illa distributione spoliari. Sic interdum vt indomitæ beluæ, arte ad meliora consilia auocandus est populus. Alte tractata plebis.

90 Prandens apud Phocionem, quum apparatum admodum tenuem videret: Demiror, inquit, ò Phocion, te Rempublicam administrare, quum possis ad istum prandere modū. Bis errans, & φ lucri tantùm causa putaret adeundam Rempublicam, & quòd luxum probaret in eo, cui maximè conueniebat sobrietas. Sed Demades alios à suis moribus æstimabat. Erat Sobrietas.

enim

enim & pecuniarum auidus & luxui deditus.

91 Libera monitio. Quum vidisset Philippū largius potum cum amicis saltasse per mediam captiuorum turbam, eisque petulanter exprobasse suam calamitatem, liberè dixit, Quum ò rex fortuna tibi Agamenonis personā imposuerit, non pudet te factis agere Thersiten? Ea vox totum regem in diuersum vitæ genus immutauit.

92 Liberè. Quum Athenienses nollent Alexandro diuinos honores decernere: Videte, inquit, nè dum cœlum custoditis, terram amittatis. Alexander enim ambiebat monarchiam. Absurdum autem erat eos sic alium donare cœlo vt ipsi terra sua pellerentur.

93 Lepidè. Iocari solet in Demosthenem, quòd cæteri quidem oratores dicerent ad aquam, ipse vero & scriberet, taxans eum quòd nunquam nisi descripto diceret, tum esset ὑδροπότης. Contrà. Demades, vt largius bibebat, ita valebat ex temporali dictione. Rhetores olim dicebant ad clepsydram.

94 Inimici vtiles. Onomademus Chius posteaquā aduersam factionem superasset, quibusdam censentibus omnes diuersæ factionis vrbe pellendos, negauit expedire, dicens se vereri, nè omnibus inimicis ad vnum eiectis, inter amicos existerent dissidia: Sentiens sic esse multorum ingeniū, vt si desint inimici, in quos naturæ malitiam exerceant, amicos impetant.

95 Libera admonitio. Simonides Pausaniæ Lacedæmoniorum regi subinde de rebus à se gestis glorianti, tandem & Simonidem per irrisionem hortanti, vt aliquid sapienter ipsum admoneret: Moneo, inquit, vt te memineris hominem esse.

Idem

Idem reprehendentibus, quòd ad quæſtum ſcriberet, iocari ſolet, ſibi duas arcas eſſe domi, alteram pecuniæ, alterã gratiarum: priorẽ ſe reperire plenam, alteram ſemper vacuam. 96 Mercedis amor

Idem quum cæteros laudando venaretur, vt aliquid darent, interrogatus quur non & Theſſalos captaret: Stupidiores ſunt, inquit, quàm vt à me falli poſſint. Qui quærunt cui imponant, ad ſtupidos eunt. Atqui tam erant ſtupidi, vt non ſentirent ingenium poematum illius, nec tangerẽtur amore nominis in poſteros tranſmittendi, nõn poterant ab illo falli. 97 Stupidi

Idem interrogatus quam ob rem, quum eſſet extremæ ſenectutis, tamen attentus eſſet ad rem, quoniam, inquit, malim moriens inimicis relinquere, quam viuus carere amicis: taxans inſtabiles hominum amicitias, qui conſequuti quod volunt, negligunt amicum: ijdem dum ſperant, obſeruant. 98 Callidè.

Lycurgus orator obijciente quodam, quòd ſe pecunia redemiſſet à calumnia, non eſt infitiatus, ſed clariſſima voce populũ appellans: Benè habet, inquit, viri Athenienſes, quandoquidem tot annos in Republica verſatũ dediſſe me, non accepiſſe pecuniam criminantur obtrectatores. 59 Integritas.

Thucydides ab Archidamo Lacedæmoniorum rege interrogatus, vter eſſet in palæſtra ſuperior, ipſe an Pericles: Poſteaquã, inquit, ego hominem pugnando deieciſſem, ille ſe negat cecidiſſe, itaq; vincit, & ſpectatores à ſua ſententia deijcit: Sentiens ſe bonis rationibus eſſe ſuperiorem, ſed Periclem eloquentia vincere, & quocunque vellet, agere multitudinem. 10 Eloquentiæ certamen.

nem. Nam Thucydides vir præpotens diu in administranda Republica aduersatus est Pericli. Eam contentionem Archidamus palæstram appellauit.

1 Dario totius regni viribus subinde impetu faciente, Scythæ paulatim cedentes, ad vltimas solitudines peruenerant. Interrogati tandem ab eo, quem fugiendi finem essent facturi, responderunt se nec agros, nec villas, nec vrbes, pro quibus dimicarent habere: cæterùm quum ad parentum suorum monumenta peruentum esset, tum denique sciturum Darium, quomodo Scythæ soleant præliari.

Pietas in parentes

2 Alexander statuerat Lampsacum diruere. Ad id tendenti, quum Anaximenes Alexandri præceptor veniret obuiam extra muros, deprecaturus suæ ciuitatis perniciem, Alexander suspicans quid esset petiturus: Iuro, inquit, me non facturum quod petet Anaximenes: Peto, inquit, vt Lampsacum diruas. Captus erat Alexander, & iureiurando compulsus est seruare, quos demoliri statuerat.

Ingenio sè.

3 Alexander Consulto oraculo monitus est, vt eum qui sibi portam egresso primus occurrisset interfici iuberet: occurrit agaso, iussus est arripi. Roganti quid cômeruisset, responsum est ita iussisse Deum: Si ita est, inquit, ô rex, alium designauit oraculum; Nam asinus tibi prior occurrit. Agaso enim sequitur asinum, vt impellat, alioqui non sequuturum. Alexander delectatus hoc commento, asinum pro homine occidit.

Solerter

4 Amasis Aegypti rex ab amicis admonitus, quòd perfuncturus negotijs forensibus, pota-

ret, omniq; voluptatum genere solueretur, respondit: Qui arcus habent, eos non intendere, nisi quum opus est: quos si semper intendant, rumpendos esse, ac nè tum quidem fore vsui, quum exigit vsus: ita qui nulla relaxatione curas suas soluunt, aut mente captos, aut corpore malè affectos euadere. Relaxandus aius

5 Conspiciens quendam amisso filio lugenté: Si tunc, inquit, quum nondum esset, non dolebas, nec nunc quidem doleas, quum non est. Fortiter.

6 Psamenitus Aegvptiorum rex à Cambyse regno pulsus est. Eius filiam ancillari veste indutam cum aliquot nobiliū virginibus Cambyses mitti iusserat ad hauriendam aquam, vt hoc spectaculo parentum captiuorum animos discruciaret. Cæteris indignè ferentibus solus Psammenitus demisit oculos. Mox iussit duci filium illius, cum alijs plurimis eiusdem ætatis, vinctis ceruicibus & ore frœnato. Ne hoc quidem spectaculo solus Psalmenitus ad lachrymas cõmotus est. Idem quum vidisset familiarem quendam exutum opibus mendicantem obambulare, hoc spectaculo adeo commotus est, vt ingenti fletu hominem amicum compellans, caput suum barbarico more cæderet. Ea re cognita quum Cambyses per nuncium causam sciscitaretur, quur in liberorum calamitate tacitus, vnius seniculi calamitatem tam impotenter ferret, respondit, Fili Cyri, domestica mala grauiora sunt, quàm vt lachrymas recipiant. at amicus deplorandus erat, qui è multis opibus ad summam inopiam redactus est, idque in extremo senectutis limine. Amanter.

Crœsus

7 Pax bello potior. Crœſus Lydorum rex à Cyro captus, hoc argumento pacem bello prætulit, quòd pacis tempore filij ſepelirent patres, in bello contrà, patres ſepelirent liberos.

8 Prudenter. Idem quum videret Cyri milites per vrbẽ captam diſcurrentes, percunctatus eſt Cyrum, quid agerent. Quumq; is reſpondiſſet, Diripiunt vrbem tuam, opesque tuas populantur. Nequaquam, inquit, ô rex, nihil iam hic meũ eſt, tuum eſt, quod diripiunt. Ea vox cõmouit Cyrum, vt ſuos à direptione reuocaret.

9 Proles debetur patriæ. Quum Cambyſes ſe cum patre Cyro conferret, amicis illum patre præſtantiorem affirmantibus, Crœſus reſpondit, illum nondum patri æquandum, qui nondum reliquiſſet filiũ. Sentiens & hoc eſſe nõ infimum erga Rempub. meritum, ſi nõ ſolùm ipſe te præſtiteris egregium virum, ſed aliquem tui ſimilem gignas educesque patriæ.

10 Locus eligendus vrbi. Megabyzes quum apud Helleſpontios agẽs audiſſet, quòd Chalcedonij decem & ſeptem annis vrbem condidiſſent ante Byzantios, dixit Chalcedonios id tẽporis fuiſſe cæcos, qui quum adeſſet locus vrbi condendę multò cõmodior, deteriorem elegiſſent. Hoc dicto ſcribit Herodotus Megabyzem apud Helleſpontios immortalem ſui memoriam reliquiſſe. Quod ſi verum eſt, erat tum temporis mira dictorum caritas.

11 Diuitiæ. Simonides interrogatus vtra res eſſet optabilior diuitiæ an ſapientia: Dubito, inquit, vt qui videam ſapientes frequentare diuitum fores; innuens Philoſophos verbis quidem contemnere diuitias, ſed re tamen eas captare.

Euripi-

Euripides, quum populus Atheniensis tumultuaretur offensus sententia quadam in illius tragœdia, quæ tum agebatur, & autorem efflagitaret, vt eam mutaret; progressus in scenam dixit, se vt populum doceret, non vt ab eo disceret, fabulas solere componere. Eruditio sibi conscia contempsit multitudinis iudicium. 12 Fiducia artis.

13 Fiducia artis. Idem apud Alcestidem tragœdiarum scriptorem aliquando quæstus est, quòd summo tridui labore adnixus nõ potuisset nisi tres versus absoluere. Cõtra Alcestidi glorianti quòd ipse perfacilè centum absoluisset vno die: At tui, inquit, ad triduum modò; mei in omne æuum duraturi sunt.

14 Temperantia. Euripides cuidam dicenti, Carmen condidisti, ex modis ad tripudium accommodis; alio dictum hoc ridente; Ni stupidus esset, inquit, non risisset, quòd res serias Lydijs modis temperarim. Lydij modi lasciuiores sunt. Porrò quæ per se tristia sunt, ea decet arte exhilarare. Refert hoc Plutarchus in libello περὶ τοῦ ἀκούειν. Quum Euripides choreã agentibus succinuisset cantionem quandã modulatam, vnus illorum risit. Cui poeta, Ni stupidus esses & expers affectuum, haudquam risisses me canente Mixolydium.

15 Alexis poeta Callimedontem rhetorem, vt delitijs deditum taxauit his versibus.

Ὑπὲρ πάτρας μὲν πᾶς τις ἀποθνήσκειν θέλει,
Ὑπὲρ δὲ μήτρας, Καλλιμέδων ὁ κάραβος.
Pro patria vel quilibet velit mori,
At metra amore; Callimedon solus cupit.

Peris

Perit Latinis ioci gratia, nam πάτρα patriã significat, μήτρα, non matrem, sed vuluam aut piscem sonat. Pisces olim erant in delitijs.

15 Cuidã videnti ipsum iam senio fessum ægrè lenteq; incedere, ac roganti quid ageret: Paulatim, inquit, morior, siue pedetentim morior: Significans senes non viuere, sed lentè mori.

16 Populi iudicia. Menander centum & quinque fabulas scripsisse traditur, ex quibus tantùm octo vicit. Itaq; quum à Philemone longè impari, fauore populi sæpenumero vinceretur, fortè illi factus obuiam dixit: Quæso Philemon bona venia dic mihi, quum me vincis, non erubescis? Victi solent erubescere, at sic vincere Menander iudicabat erubescendum.

17 Secreta regum. Philoxenus poeta quum audisset suos versus à laterarijs perperam recitari, lateres ipsorum comminuit dicens: Vos mea corrumpitis, ego viciſſim vestra.

18 Philippides poeta comicus Lysimacho cũ primis charus fuit ac familiaris: cui quum Lysimachus offerret liberalitatem suam, diceretque, Quiduis tibi impertiam rerum mearum? Quodcunq; voles, inquit, modò nè arcani quippiam: Significans esse periculosum nosse magnatum arcana, quorum si quid effutias, actum de capite, quanquam & alioqui solent odisse cõscios eorum, quæ nolint efferri.

19 Poetica fictio. Actius poeta interrogatus quur non ageret causas, quum in tragœdijs optimè tractaret argumenta: Quoniam, inquit, in tragœdijs ea dicuntur, quę ipse volo. in foro aduersarij dicerent, quæ minimè vellem. Idem fit in dialogis, vbi qui scribit opus, vnicuique tribuit

oratio-

orationem, qualem putat esse commodam. In iudicijs secus fit.

Antigenides Thebanus Ismeniæ discipulo quum scitè canens popu'o minus probaretur: Mihi, inquit, cane & musis: admonens prorsus esse contemnendū imperitæ multitudinis iudicium, quum artis abundè magnum præmiū sit ipsa conscientia. 20 Fiducia artis.

Leo Byzantius quū à ciuibus accusaretur, adhortantibus nonnullis vt ad hostes cōfugeret, in concionem prodiens: Ego, inquit, à vobis ciues mei, quàm vobiscum interfici malo. 21 Pietas in patriam.

Cuidam obijcienti, oculorum infirmitaté, quum exprobator esset gibbo deformatus: Humanum, inquit, opprobrasti vitiū, quum ipse Nemesim in tergo portes. Nemesim appellauit vitium, quo vicissim ipse possit redargui. 22 Recrimi natio.

Aeschylus poeta Tragicus aliquando spectans Isthmia certamina, quum alter pugillū esset cœsus, totumque theatrum exclamaret, O Chium Iouem fudisti: vide, inquit, cuiusmodi sint hominum mores, cœsus silet, & spectatores vociferantur. Solent icti ob dolorem exclamare. Hic contra qui dolebat silebat, qui læsi non erant, clamabant. 23 Præposteri mores.

Pytho rhetor Byzantius quum esset supra modum obeso corpore, prodilsetque in concionem suasurus concordiam Byzantijs seditione ciuili tumultuantibus, statim populi risus obortus est ex ipso corporis habitu? At ille risum vertit in rem seriam. Ridetis, inquit, ciues? Quum tale corpus habeam, vxoré habeo multò me obesiorem, & tamen concordes quoduis grabatulum capit ambo, discor- 24 Concordia.

des ne tota quidē domus. Hoc prooemio vsus ingressus est orationem.

25 Pytho Atheniensibus ob res foeliciter gestas ipsum admirantibus ac prædicantibus, q Corym regem intermisset, Dijs, inquit habenda est gratia, quibus autoribus hoc facinus præclarè gestum est. Nam ipse nihil aliud quàm manum & operam meam commodaui: Euentus rei in manu Dei, & huic debetur gratia si quid fęliciter cessetit. Sed interim vult nostram operam accedere.

Deo debet gratia.

26 Lysander Lacedæmonius militē qui de via deflexerat, castigauit: Ei dicēti ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse: Nè speciem quidem, inquit, rapturi præbeas volo.

Integritas militis.

27 Thrasibulus quum moliretur exigua manu ciuitatem Atheniensium à triginta tyrannorum dominatu liberare, cuidā ex conscijs dicenti, Quantas gratias tibi debebunt Athenę per te libertatem consequutæ? Dij faxint, inquit, vt quantas ipse illis debeo, videat retulisse: Significans neminem patriæ parem referre gratiam, etiam si vitam impendat.

Pietas in patriam.

28 Anaxarchus Abderites philosophus quum à Cypriorum tyranno Nicocreonte torqueretur, vt cōscios proderet, post multa in regem dicta conuitia, tandem per iracundiam, & linguæ amputationem minanti: Non erit, inquit, effœminate adolescens, hæc quoq; corporis mei pars tuæ ditionis. Simulq; dentibus abscissam & commanducatam linguam, in os eius ira patens expuit.

Silentij fides.

29 Quum Gorgias sophista recitaret in Olympiacis ludis apud Græcos orationem de concordia

cordia, Melanthus quidam: Hic, inquit, de cōcordia totius Græciæ disserit, qui sibi, vxori & ancillæ, tribus duntaxat, vt concorditer viuant, nondum persuasit. Pax domestica.

Theodorus Atheniensis cognomento ἄθεος dicere solitus est, se doctrinā auditoribus dextra porrigere, sed illos sinistra accipere: Sentiens illos bene dicta in malam accommodare partem. 30

Stratocles Atheniensis quum de parta victoria nuncium accepisset, protinus ad populum retulit, vtq; supplicatio Dijs immortalibus decerneretur persuasit. Aliquanto post quum certior nuncius adferretur acceptæ cladis, populo indignante quòd delusus esset. Ecquis, inquit vestrum quicquid damni accepit, quòd totum hoc triduum mea opera hilares lætique fuistis. 31 Voluptas temporaria.

Theramenes vnus ex triginta tyrannis, domo in qua multi accumbebant ibi cęnantes illapsa, solus incolumis euasit. Hanc ob rem quum ab alijs fœlix prædicaretur, ille magna exclamās voce: O fortuna, inquit, cui me occasioni seruas? Sensit vir prudens se non esse seruatum, sed maiori malo reseruatum. Nam aliquanto post interfectus est. 32 Fortuna

Idem quum iussu tyrannorum porrectā veneni potionē fortiter hausisset, quod ex ea superfuerat, sic illisit solo, vt clarū sonum ederet, reddensq; seruo publico qui eam tradiderat. Critiæ, inquit propino. Vide igitur vt hoc poculum cōtinuò ad illum perferas Erat is Critias è triginta tyrannis crudelissimus. 33 Fortiter.

Celebratum Iasonis Thessali dictum, quo 34

se purgare solet ijs, quibus molestiam aut vim attulisset: Qui magnis in rebus se iustitię cultorem habere velit, eum in paruis interdum illam violare oportet. Velut in bello quo tuta sit resp agri aut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur.

34 Priuatus affectus. Cleon posteaquam Reipublicæ administrationem capess.re destinasset, testatus est se iam omnia amicitiarum vincula velle soluere, quòd amici plerunque obstant, nè liceat vbique rectum tenere clauum.

35 Testimonium inimici. Inter Neronem & Thraseam graues intercedebant inimicitiæ. verùm cuidam multa criminosè iactanti de Thrasea dicentiq; causam ab illo perpera n esse iudicatam, obstitit Nero, exclamans, Vtinam me tam Thrasea diligat, quàm est iudex rectus & æquus. Hostis hosti testimonium perhibuit, de fama periclitanti: nullum autem grau us testimoniũ, quàm inimici de inimico.

36 Mediocritas. Nero sibi compararat aulæum quoddam insigne, tum pretio, tum pulchritudine. Id videns Seneca: Declarasti, inquit, te esse pauperem. Causam rogante Nerone, Quoniam si isthuc amiseris, inquit, non poteris aliud parare simile. Euenit, vt illud aulæum naufragio periret. In hoc autem profecerat Senecæ admonitio, vt Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatius. Qui nummum habet vnicum, quo amisso non queat alterum promere, pauper est. Tutissimum igitur esse mediocribus ac parabilibus delectari.

37 Luxus. Seruus Dolabellæ quum interrogaretur, an dominus eius auctionem proposuisset: Do

mum, inquit, vendidit. Luxum heri notans, quum id falsum esset. Qui domum vendidit, non opus habet vt seruum exponat auctioni.

Plancus quum in causa quadã adesset amico, velletque testem molestum perturbare, interrogauit, quo se artificio tueretur. Sciebat enim illum esse futorem. At ille lepidè retorquens in Plancum: Gallam, inquit, subigo. Id quidem sutorium habetur instrumentum, sed rectè exprobrabat illi adulteriũ cum Meuia Galla, quo nomine Plancus malè audiebat. 38 Arte retortũ cõuicium.

Post Mutinensem fugam, percunctantibus, quid ageret Antonius, quidam è familiaribus eius respondisse fertur, Id quod canis in Nilo, bibit & fugit. Constat enim in Aegypto canes è Nilo currentes bibere: nimirum metu crocodilorum eo in flumine regnantium. 39 Bibit, & fugit.

Lucius Caecilius quum C. Caesar alijs qui secum pila lusitabant, centum sestertia daret, illi vni eius summae dimidium: Quid, inquit, num ego vna manu ludo ac non duabus? Si officium erat colludere, non minus praestiterat ille quàm caeteri. 40 Lepidè.

Laberius ex equite Romano factus mimus annos iam natus sexaginta, huc adigente Caesare in actione quadam induxit habitum Syri, qui veluti flagris caesus, ac proripienti se similis exclamabat, Porrò Quirites libertatem perdidimus. 41 Libertà

Ac paulò post adiecit.

Necesse est multos timeat, quem multi timent.

Ad has voces populus vniuersus oculos & ora conuertit in Cęsarem, intelligens illius in potentiam his dictis lapidatam. Hoc modo quo licuit, Laberius vltus est sortem suam.

42 Titius quidem studiosè pila ludere solet, sed idem noctu signa sacra frāgere putabatur, hunc quum gregales in campo desiderarent, Vespa Tertntius hoc colore excusauit, vt diceret illum fregisse brachium. Nam diuorum imagines brachijs gestabant donaria. Huc allusit Vespa.

Ex ambiguo tectò.

43 Pylades histrio Augusti temporibus celebris quum Hylas discipulus quem ad æqualitatis contentionem prouexerat, in scena canticum quoddam saltaret, cuius clausula erat τὸν μέγαν Ἀγαμέμνονα, id est, magnū illum Agamemnonem, ac sublimem veluti metiretur, è cauea proclamauit σὺ μακρὸν οὐ μέγαν ποιεῖς, id est, tu longum facis, non magnum. Tunc populus efflagitauit, Pylades idem canticum saltaret iterum. Quumq; ad locū venisset, quem reprehenderat, expressit Agamemnonem cogitabundum, nil magno duci magis conuenire ratus, quàm pro omnibus cogitare. Ea res magnum ducem facit, non proceritas corporis.

Rex cogitabundus.

44 Idem Hylam negligentem saltantem Oediponem, hac voce castigauit, σὺ βλέπεις, id est tu vides: quum ille Oediponem iam cœcum exprimere debuerit.

Imitatio mala.

45 Idem Pylades quum saltans Herculem furentem

rentem nonnullis incessum histrioni couenien- Decor.
tem minus seruare videretur, deposita perso-
na ridentes increpauit dicens, μωροί μαινόμενον ὀρχοῦμαι, id est, Stulti furentem salto: Significans hoc ipsum quod videbatur indecorum, maximè decorum esse.

46 Appius homo dicax vsque ad scurrilitatē, Caio Sextio dixit, Cœnabo apud te nam vni locum esse video: notans illum quòd luscus esset. Cui Sextius ex tempore Manus inquit, laua & cœna: rectè obijciens illi impudicitiā, aut certè rapacitatem. Ab inexpectato.

47 Appius maior quum in senatu agere ur de agris publicis, ac premeretur. Lucilius ab his, qui à pecore eius depasci publicos agros dicerent. Non est inquit, Lucilij pecus illud, erratis, Hactenus defendere videbatur, sed adiecit, Ego liberum puto quà lubet pascitur, locus est ab inexpectato. Expectabatur enim probaret hoc pecus non esse Lucilij, sed alterius cuiuspiam, ac reum subleuaret. Nunc irrisum grauabat.

48 Ischomachus mimus cum primis celebris, medico percunctanti rusticum qui ob ingurgitationem malè habebat num ad vomitum cœnasset: Nequaquam, inquit, sed in ventrem. Iocus Græcis festiuior est, quòd εἰς sonat pariter & in, & vsque ad εἰς ἔμετον, εἰς κοιλίαν, Ridiculum.

49 Item quum mendicà quædam ventris tormina pateretur, ac medicus percunctaretur, num haberet in ventre. Qui potest, inquit, quum triduo nihil comederit? Et huius dicti festiuitas iucundior est Græcis, quibus in ventre hebere dicitur quæ fert vterum. Nam id Ab ambiguo.

medicus percunctabatur, an esset grauida.

50 Antiocho cognomen erat ἐπιφανὴς, id est, illustris, Polibius inuertit nomen, appellans illum ἐπιμανῆ, id est, insanum, quòd cùm infimis quibusdam, plebeis, atque etiam cum hospitibus præter regiam dignitatem voluptatibus indulgeret.

Nominis deprauatio

STRATONICVS.

51 Stratonicus citharœdus natione Atheniensis, non minus festiuis dictis, quàm arte musica celebris, ad quietem iturus, assiduè iubebat puerum sibi infundere vinum, Non quòd sitiam, inquit, sed nè sitiam.

Sitim p̄uenire.

52 Idem quum se contulisset Corinthum, anicula quædam diu attentè illum inspexit, nec dimittebat ab illo oculos admiranti similis: quumq́; ille dixisset, Quid vis mater, & quam ob causam me sic aspicies? Demiror, inquit, si te mater decem menses pertulit in vtero, quum hæc ciuitas vnicum tantùm diem habens te, doleat.

Modestè

53 Idem nauigarat in Pontum ad regem Berisadem, vbi diu moratus voluit illinc in Græciam aufugere: quū id rex videretur non passurus: Benè, inquit Stratonicus, cogitas ò rex qui statueris hic manere: suam fugam subindicans, ac regis consiliū probans, quasi & ille de migrando cogitasset, & ipse non nisi grauibus causis commotus pararet abitum.

Facetè.

54 Idem Bizantij quum citharœdus quispiam bellè cecinisset procemium, cætera minus feliciter, surrexit ac præconis in morem pronunciauit, quisquis indicarit citharœdum quī

Initium bellum.

benè

benè ceciniſſet procemium, drachmas accipiet mille.

Idem interrogatus, quinam eſſent in Pamphylia miſerrimi, Phaſelitæ, inquit, ſed addebat, in toto orbe miſerrimos eſſe Sidetas: Vtraque gens eſt in Pamphylia Phaſelitarum ſordes prouerbio notatæ ſunt, Phaſelitarum ſacrificium, q̃ ſalſis piſciculis ſacrificarent dijs. Miſeros dixit parcos. 55

Item interrogatus vtri eſſent barbariores, Bœti an Theſſali, nominauit Elæos: ſignificans hos vtriſque barbariores, cum illi haberentur barbariſſimi. Hoc erat lepidius ſi ab Elæo fuiſſet propoſita quæſtio, vt fortè fuit. 56 Barbaries.

Idem aliquando trophæum quum erexiſſet, hunc inſcripſit titulum, Aduerſus malè canentes cithara. Notans tales vbiq; quamplurimos eſſe quos ipſe viciſſet. 57 Ab inexpectato.

Idem percunctanti quod nauigiorũ genus eſſet tutiſſimum, longorum an contra, reſpondit, ea quæ ſubducta ſunt. Significans nullum vectorem ibi vlla naui tutum eſſe, niſi quum nauis protracta eſt in ſiccum, quod olim hybernis menſibus fieri ſolet. 58

Idem Rhodi quum artis ſuæ ſpecimen edidiſſet, neque quiſquam plauſu aliove geſtu ſignum fauoris dediſſet, abſceſſit illinc dicẽs, Quum id quod nullo conſtet impendio non præſtetis, qui ſperem me à vobis præmium accepturum? 59 Applauſus.

Idem Ptolomæo rege de muſica cum ipſo contentioſius differente: Aliud eſt, inquit, ô rex ſceptrum, aliud plectrum. Significans nõ eſſe regium de muſica cum di Muſico ſputare. 60 Docere.

Idem

60 Alius alio Præstat. Idem inuitatus aliquãdo, vt audiret citharœdum canentem, posteaquam audierat recitauit illum versiculum Homeri:

Τῷδ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πάτηρ, ἕτερον δ' ἀνένευσεν. id est, *Huic dedit hoc pater altitonans, verùm abnuit illud.*

61 Ex vocum affinitate. Cuidam roganti, quo pacto? exposuit malè citharara canere dedit, benè canere negauit.

Idem quum trabes delapsa quendam è conuiuis occidisset, dixit, ἄνδρες δοκῷ εἰσὶ θεοί, εἰ δὲ μὴ εἰσί, δοκῷ εἰσί: id latine reddi non potest: iocus est ex amphilogia: δοκῷ sonat trabi, si subscribas iota, & sine hac sonat opinor. Viri opinor dij sunt; quòd si non sunt, trabi, sunt, nisi fortè δοκῶ legendum acuto accentu, vt intelligas trabes sunt.

62 Exilium optabile. Idem Seriphi agens, hospitem suum percunctatus est, ob quam causam illic homines iuberentur vertere solum: quum ille respondisset, flagitiosos apud Seriphios exilio mulctari: Quin tu, quoque, inquit, aliquid flagitij committis, vt ex his locorum angustijs emigres? Notans regionem esse incommodam, & oppidum frigidum.

63 Luxus. Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gentis luxum deliciasque, dicebat illos ædificare perinde quasi essent immortales, obsonare quasi breue tempus victuro. Auidius enim fruimur his, quæ breui scimus auferenda.

64 Citharædus. De Phaone malo tibicine dixit, quod non caneret harmoniam, sed Cadmum. Phaon autem quum se gereret pro tibicine, iactaretque se Megaris habere chorum: Nugaris, inquit. Stratonicus, nõ habes, sed haberis. Significant

illum

illum diſcipulum eſſe potius quàm magiſtrũ, aut chorum ipſo doctiorem eſſe.

Idem Stratonicus aiebat, ſe vehementer de mirari Satyri ſophiſtæ matrem, quæ illũ decem mẽſes tuliſſet, quem nulla ciuitas decem dies ferre poſſet. 65 Moleſti.

Idem quum Satyrũ accepiſſet apud Ilium peregrinari, feſtiuiter in illum retorſit illud prouerbio iactatum, In Ilio ſemper mala, ludens ex ambiguo vocis. Aliter enim mala dicuntur quæ miſera triſtiaque ſunt, aliter homines mali. 66 Ilio mala.

Idem Minnaco fabro, vt opinor, ſecum de muſica diſceptãti, Non animaduertis, inquit, te ſupra malleum loqui. Simillimũ eſt huic illud Appellis, Ne ſutor vltra crepidam. 67 Vltra malleum.

Idem quum quendã ſibi notum haberet ob uiũ calceis pulchrè exterſis, ſpecie laudantis vituperauit, dicens, nunquã calceos tam bellè potuiſſe abſtergi, niſi abſterſiſſet ipſe. 68 Laudando vituperare.

Idem quum fortè veniſſet Miletum, quæ tum à conuenis inhabitabatur, vidiſſetq; omnia ſepulchra titulos habere peregrinorum: Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hoſpites videntur mori, ciuium nullus. 69 Conuena.

Idem Zetho de muſica differenti: Te vnũ, inquit, nequaquam oportet de muſica loqui, qui tibi nomen omnium à Muſis alieniſſimum elegeris, teipſum pro Amphione appellãs Zethum. Amphion vt eſt, in fabulis, cantu citharæ condidit Thebas, at Zethus frater ruſticus fuit. Apparet illum ſibi mutaſſe nomen. 70 A nomine.

Idem quum doceret Macedonem quendã, nec ille quicquam proficeret, exaſperatus in 71

diſcipli-

Macedoniæ. discipulum: In Macedoniam, inquit, pro eo quod alij dicunt ἐς μακαρίαν, si cui præcantur exitium. Obiter notauit & Macedonicæ gentis barbatiem.

72 Balneũ sordidũ. Idem quum videret sacellum, malo, sordidoq; balneo vicinũ, anathematibus pulchrè exornatũ, posteaquam balneo cxijt malè lotus: Non Miror, inquit, hic multas pendere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam veluti seruatus. Indicans magnũ esse, si quis è tali balneo exisset incolumis.

73 Ciuitas lupanar. Idem quum egrederetur Heredeam ciuitatem, portas ac mœnia circunspiciebat: percunctanti verò cuidam, quid circunspiceret? Pudet, inquit, si videar exire è lupanari: notans corruptos eius ciuitatis mores. Sũt eius nominis ciuitates multæ, sed de Heraclea Thraciæ sensit, opinor.

74 Idem in eum, qui quum prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronunciauit senarium Græcũ vulgo celebrem.

Ἄδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id est.

Quam quisque nouit artem, eam canat licet.

Mutato verbo, detorsit ad iocum, quod est in prouerbio ἔρδοι τις, &c.

75 Idem quum in Maronia potaret cum quibusdam, dicebat, se posse scire, ad quem locum spectaret ciuitatis, si tecta facie ipsum ducerent, Quum duxissent, rogassentq;, quò spectaret, ad cauponam, inquit, sentiens totã ciuitatem nihil aliud esse, quàm cauponam. Itaq; quocunq; verteretur tectis oculis, sciebat se

bat se spectare cauponam. Maronia Ciconũ ciuitas est dedita nugationi.

Idem quum in Arcadia malam terram, ac falsam aquam balnea exhiberet, iocatus est se terra, marique obsideri. Apparet in balneis terræ fuisse vsum, qui nunc est fullonibus. 76

Idem quum apud Sicyonios vicisset, aduersum se cithara certantes consecrauit in Aescu lapij templo trophæum cum hac inscriptione, Stratonicus à malè cithara canentibus. Hoc si idem est cum eo quod pau ò ante memorauimus, miror ab eodem autore eodem in loco bis idem referri. Referuntur enim hæc apud Athenæum. 77

Idem quendam qui malè cecinerat, rogauit cuius esset cantio: quum ille respondisset, Carciui: Multò magis inquit, quàm hominis. Carcinus enim Græcè cancrum sonat. Est autem eadẽ vox cantoris cuiusdam nomẽ, quem notant Græcorum prouerbia. 78 Anomine.

Idem quum puer illius in balneo cum balneatore litigaret de pecunia: Nam mos erat, vt hospites pluris lauarent, quàm ciues. Scelerate, inquit puero, ob æs me propemodum Phaselitem reddideras, Nam hoc accidit in Phaselide, de qua gente malè sentiebat, tanquam sordida. Proin ministrum obiurgans, notat gentis malitiam. 79 Phaselita.

Idem cuidam laudanti ipsum, vt aliquid ab eo acciperet: Ego, inquit, maior mendicus sum: Sentiens non esse musicorum dare laudanti, sed accipere à laudatis. 80 Mendicus à mẽdico.

Idem quum doceret in ciuitatula perquam exigua, iocatus est mutatione literæ, non est 81

πόλις,

De prauatio nominis. πόλις, sed μόλις, id eſt, nõ eſt ciuitas, ſed vix: Sentiens vix dignam nomine ciuitatis.

82 Res verbis cõtraria. Idem quũ eſſet Pellæ, & ad puteũ deſcendiſſet, rogauit, num eſſet aqua potabilis: quũ dixiſſent qui aquam hauriebant, nos iſtam bibimus: Non eſt igitur, inquit, potabilis, quod illos videret pallidos, luridosq;. Nam id interpretabatur malè valetudinis argumentum, quam ex aqua contraxerant.

83 Regum natiuitas. Idem quũ audiſſet nixus matris Timothei regis: Si inquit, opificem peperiſſet, non deũ, quales emiſiſset voces? Irridens quorundam fœdam adulationem, qui regum filijs tribuebant diuinitatem, quum vox parientis regem æquè miſerabilis ſit, ac parturientis quemlibet plebeium. Ipſe autem Stratonicus filius erat opificis.

84 Certare cũ rege. Idem Polydię glorianti, ꝙ diſcipulis ipſius Philopas canẽdo viciſset Thimotheum: Miror, inquit, ſi ignoras, ꝙ diſcipulus tuus condit decreta? Timotheus autem leges. Iocum captans ex ambiguo vocis. Nomos enim Græcis & legem ſonat, & modulos cantionis, Itaque periculoſum eſt regem vincere.

85 Ex mutata litera. Idem pſaltæ cuidam moleſtius obſtrepenti ϕάλλ᾽ ἐς κόρακας, dixit, pro, βάλλ᾽ ἐς κόρακας. abi ad coruos: ludẽs huius literæ mutatione.

86 Magnus ſtultus. Idem quum audiſset Propin citharœdum Rhodium corpore quidem magnum, ſed arte puſillum, percunctantibus qualis videretur, reſpondit prouerbiali dicto, Nullus, malus, magnus, piſcis. Singulis verbis hypoſtigme ſeparatis, alium efficiens ſenſum.

87 Idem quum in ludo ſuo haberet pictas Mu-

ſas nouem, Apollinem vnum, diſcipulos autẽ tantùm haberet duos, rogatus à quodam quot haberet diſcipulos: cum dijs, inquit, XII. Cũ dijs.

Idem verſans apud Maliſsam quum videret templa multa, homines paucos, ſtans in medio foro, clamauit, Audite templa. 88 Templa uacua.

Idem apud Abderitas agens, cõſpicatus illic ſingulis ciuiũ ſingulos eſse præcones, adeo vt propemodũ maior eſset præconum numerus quàm ciuium: à cœna cœpit per ciuitatẽ ſummis pedum digitis ingredi, demiſſis in terram oculis. Percunctantibus autem Abderitis, quid mali repentè accidiſset illius pedibus, ita reſpondit, Cætera quidem bellè valeo toto corpore; & ad cœnam curro celerius ipſis adulatoribus: illud vnum metuo, nè ingrediens præconis pedem offendam: Sentiens illic præconum plena omnia. 89 Preconũ turba.

Idem quum in ſacrificio malus quidã tibicen eſset cantaturus: Benè ominandum eſt, inquit, libantes precemur deos: Significãs opus eſse deorum auxilio, vt benè caneret. 90

Citharœdus quidam malus, Stratonicum excipiebat conuiuio, atq; ſuper cœnam oſtentabat illi artem ſuam. Erat autem apparatus ſplendidus. Itaq; Stratonicus quum illo canente non haberet, qui cum loqueretur, confregit poculum, & popoſcit maius. Id quum accepiſset cum multis cyathis, ſoli calicem oſtendit, moxq; ſeſe vino ingurgitauit & obdormiit. Quum fortè ſuperueniſsent, & aliquot comeſsabundi cantori, qui conuiuiũ exhibebat, noti, Stratonicus expergiſcens factus eſt ebrius. At illi quum intellexiſsent, quòd 91 Citharœdus malus.

multum

multum aſſiduéq; bibendo fuiſset inebriatus, Stratonicus cõpendio reſpondit: Hic inſidiator & ſceleratus cantor, me veluti bouem ad præſepe, dum cœna accipit, occidit. Boues multo cibo ſaginãtur prius, quàm mactentur.

92 Bos lyræ. Idem in citharœdum imperitum, cui nomẽ erat Cleon, ſed vulgo dicebatur bos. Olim, inquit, aſinus lyræ dictũ eſt, nunc bos eſt lyræ.

93 Idem Rhodios quum videret delitijs diſſolutos, & calido poto vtentes, appellauit albos Cyrenæos, & ciuitatẽ illorum appellauit procorum ciuitatem, quòd colore quidem differrent à Cyrenæis, qui nigri ſunt, luxu & voluptatum ſtudio ſimiles. Sic hodie quidam appellant albos Mauros. Eiuſdem feruntur & alia liberè, ſalſeq́ue dicta, in quibus dicitur imitatus Simonidem & Philoxenum. Si rogas, quod libertatis præmium tulerit, offenſo Nicocle Cypriorum Rege, venenum bibit, & mortuus eſt. Hic primus fertur auxiſse chordarum numerum, & harmonias docuiſse, & diagramma reperiſse.

94 Empta. Pœnicides cùm apponeret piſces in conuiuio, ſed his duntaxat, qui dediſsent ſymbolum, dixit, mare quidem eſse commune, ſed piſces in eo natos eorum eſse qui emiſsent.

95 Luxus. Theocritus Chius, poſteaquam Diocli lurconi perijſset vxor, & in funeri cœna quam illi parabat, nihilo ſecius obſonia voraret, flens interim: Deſine miſer, inquit, nihil profeceris, obſonijs indulgens: Sentiens illi ſemper per flendi fore materiam, ſi pergeret delitiari. Olim veſci piſcibus pro delitijs habebatur, & infami vocabulo dicebantur opſophagi.

Idem

Idem quum Anaximenes esset dicturus, ita præfatus est: Incipit verborum flumen, mentis gutta: Significans illum esse multiloquum sed minimè sapientem. 97 Loquacitas.

Idem quum duceretur ad Antigonum regem, atque hi qui ducebant, iuberent hominem bono esse animo, fore enim incolumen, simul atq; venisset ad oculos regis: Omnem, inquit, spem salutis mihi adimitis: mordens regem quòd luscus esset: Rex audito ioco, iussit hominem agi in crucem. 98 Iocus intempestiuus.

Chirosophus Dionysii adulator, quum videret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipse quanquam longo abesset interuallo, nec audiret, pariter risit. Rogauit Dionysius, num audiret, quæ dicerentur. Negauit, Quur igitur, inquit, rides? Quoniā persuasum habeo, quicquid isthuc est, quod inter vos agitis, esse aliquid ridiculum. Ridicula Græcis dicuntur interdum non deridenda, sed festiua. 99 Ex ambiguo.

Arcadion adulator odio Philippi Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, vt Philippo Delphis agente adesset Eum rex accersitum rogauit, Quousque fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, vbi nemo norit Philippum. Quis non miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, vocauit illum ad cœnam, itaque cum eo in gratiam rediit. Quanquam libertati sub erat adulatio, subindicans Philippum nusquam non esse celebrem. 100

Melanthus Alexandri Phærei parasitus, interrogatus quomodo fuisset interfectus Ale- 1

Ventris studium xander? Per coxam, inquit, in meũ mentrem: Sentiens idem vulnus etiam suo inflictum ventri, cui iam erat esuriendũ, mortuo, qui consueuerat alere.

2 In Atchippum Atheniensium ducem, contractis & incuruis humeris, iecit scomma, dicens eum, οὐ προεστάναι τῆς πόλεως ἀλλὰ κεκυφέναι. Nam iocus latinis verbis reddi non potest. Quanquam legendum arbitror προκεκυφέναι; id est, non ante stetisse, sed ante cubuisse. Stat enim qui erecto est corpore, προκύπτει qui se ante alium incuruat.

3 Interrogatus, quid sentiret de tragędia Diogenis, negauit se vidisse, quòd esset obtecta verborum inuolucris. Notans ambitiosa, verborum copia rem obscurari. Refert Plutarchus περὶ τοῦ ἀκούειν.

Verborũ ampullæ

4 Agis Argiuus adulator, videns, Alexandrũ ingentia munera dedisse cuidã ridiculo, exclamauit, O rem vehemẽter absurdã, Quum Alexander hac voce excitatus dixisset, Quid tu ais? Fateor, inquit Agis, me pati non posse, quum videam vos è Ioue prognatos omnes pariter assentatoribus delectari. Si quidem & Iupiter Vulcanũ habet pro morione, & Hercules Cecropibus, & Bacchus Silenis delectari consueuit. Tales videmus & apud te magni fieri. Pestilentissimũ adulationis genus, sub libertatis imagine blandiri.

Adulatrix libertas.

5 Seuerus Imperator quum è Britannia rediret, non solùm victor, sed etiam in æternum pace fundata, voluens animo quid ominis sibi occurreret. Aethiops quidam è numero militari clarę inter scurras famæ, ac iocorũ celebrium,

Omen.

brium, cum corona e cupressu facta ei occurrit. Cæsar & coloris, & coronæ tractus omine, nam cupressus funebris est, iratus iussit hominem submoueri. At scurra, discedens peius omen addidit lingua, dicens: Totum fuisti, totum vicisti, iam deus esto victor Scurræ iocus vaticinium erat. Nam Cæsar aliquanto post perijt.

6 Anaxarchus quum Alexandrum se ob Cliti necem discrutiantem videret, Clito, inquit, contigit iustitia quæ dijs assidet: persuadere cupiēs quicquid à rege fieret, ius fasque esse. Nam & Alexander pro deo se haberi sustinebat. Adulator.

7 Praxaspes Cambysen Regem admonuit, vt parcius vino indulgeret. Turpem enim esse in rege ebrietatem, in quem vnum omnium essent coniecti oculi cui rex: Vt scias, inquit, quàm mihi nunquam excidam, approbabo etiam post vinum, & oculos & manus in officio esse. Bibit deinde solito largius, iamque vinolentus iubet obiurgatoris filium produci, alleuataq; supra caput sinistra manu statim tunc in cor adolescentis figit sagittam: nam id dixerat se periturum, recisoq pectore, iaculum cordi infixum ostendit patri, rogans num satis certā haberet manum. At ille negauit Appolline potuisse certius mittere. Impius adulator

8 Nicesias Alexandro abigenti muscas, quòd ab illis diceret se morderi: Magis, inquit, ab alijs, quæ plus tui habent, gustato sangui-ne. Adulatores notauit, vt omnibus muscis plus sugentes. Muscæ regum.

Clisophus Atheniensis adulator, Philippo

petax. increpanti cur semper aliquid peteret: Obliuiscor inquit, Lepidus iocus sed pugnans cum laudatissima sententia, Beneficij accepti meminisse, dati obliuisci oportet.

10 Idem à Philippo donatus equo saucio, vendidit, & ab eo post interrogatus, vbi nam esset equus: Ex vulnere, inquit, illo confectus est: Ludens ex ambiguo. Nam πέπρακται, sonat venditus est, & confectus est.

Ex inuersione.

11 Idem Philippo iacienti in ipsum scommata, & admodum hilari. Ergo posthac, inquit, te non alam: lepidè inuertens rem. Nam reges in hoc alunt parasitos, vt illorũ dictis exhilarentur. Quòd si ipsi reges se norint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus sit parasitis, quum ipsi norint parasitos agere. Alioqui parasiti magis alunt reges, quàm reges parasitos. Quanquam Plutarchus in Symposiacis, ita refert, οὐκ ἐγώ σε τρέφω, id est, non ego te alo. notans regem, quòd versa rerum vice, pro rege ageret motionem. Tu me alis, vt ridiculis dictis te exhilarem, non ego te.

Salsè.

12 Bithys parasitus quum Lysimachus Rex vesti ipsius curasset affigendum scorpium ligneũ aut, vt, Plutarchus ait, rubetam, pulchrè assimulatum vero, perturbatus resilijt. Ridentibus omnibus, vbi dolum sensit: Et ego, inquit, te vicissim terrebo rex. Quum ille dixisset, fac: Da mihi, inquit, talentũ: exprobrans regi sordes & parsimoniam.

Parsimonia exprobrata.

13 Philoxenus, cui cognomen Pternocopis, patria Corinthius, orto sermone ꝙ turdi magno venderentur, quum fortè adesset Corydus, qui malè audiebat, quòd corpus suum ad

Ex nomine.

quæstum

quęstum prostituisset: Atqui ego, inquit, memini fuisse tempus, quo Corydus obolo parabatur: ludens ex ambiguo. Nam Corydus etiam auiculæ nomen est.

Idem opinor, dixit eas esse iucundissimas carnes, quæ carnes non sunt, & suauissimos pisces, qui pisces non sunt. Idem dixit amœnissimam esse nauigationem iuxta terrã, & ambulationem iuxta aquam. 14 Mediocritas grata.

Philoxenus poeta Dionysio recitante sua carminia, quum alij per assentationem laudarent, exclamauit, Abducite me in lapicidinas: Subindicans hoc esse tolerabilius, quã audire, laudareq; tam mala poemata. Nam antea rex offensus miserat illum in lapidicinas. 15 Liberè.

Idem interrogatus, quur in tragœdijs induceret mulieres malas, quum Sophocles eas induceret bonas, argutissimè respondit. Quoniam, inquit, ille tales inducit, quales esse deberent, ego quales sunt. 16 Argutè.

Idem apud Pythonem prandens, appositis oleis, quum paulò post inferretur patina piscium, percusso vasculo quod habebat oleas, Homericũ hemistichiũ dixit, μάστιξεν δ' ἐλάαν, id est, scutica incitauit, vt traherent, Nam de auriga dictum est. Sensit autem Philoxenus oleas, quàm primum auferendas, alludens interim ad Græcam vocem ἐλαιῶν, quæ sonat olearum, & ἐλάαν, quod sonat trahere currum aut aliud simile. 17 A carmine. Homeric.

Idem vocatus ad conuiuiũ, quum esset appositus ater panis: Caue, inquit, multos apponas, nè facias tenebras. Nigra enim obscurant, & atras tenebras dicimus, quum color 18

albus plurimum habeat lucis, vnde & oculis noxius.

19 Corydus parasitus compotante ipsi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum vinum deficeret, ipse iussit imponi duos supra centum obolos, Gnomen autem conferre quantum populo videretur: notans illam è populo quæstum facere.

20 Idem quum Plyctor citharœdus lentem sorberet: O miser, inquit, etiam lenticula te ferit: significans illũ dignum, qui ab oĩbus lapidaretur, posteaquã lens illi lapidẽ incusserat.

21 Spectator conuiuij. Idem quum apud Ptolemæum Mattya, cibi laudatissimi genus circunferretur, sed apud Corydum semper deficeret: Vtrum, inquit, Ptolemęę sum ebrius, an videor mihi videre ista circumferri? Admonens se nihil aliud, quàm spectatorem esse Mattyæ Ebrijs autem videntur o nia versari in gyrum.

22 Ex ambiguo. Idem Chærephonti parasito dicenti, Non possum ferre vinum: Nè id quidem, inquit, quod in vinu n: Sentiens illi non esse quod impenderet in vinum. Fert autem qui tolerat & fert qui confert pretium.

23 Voracitas. Idem quum Chęrephon nudus in conuiuio distenderetur: O Chærephon, inquit, nunc te veluti lecythos intueor, quousque plenus sis. In lecythis vitreis apparet, quousque plenę sunt, si eximantur è thecis: ita in cutę illius apparebat expletio totius corporis.

24 Munera. Idem quum Demosthenes ab Harpalo poculum ingẽns dono accepisset: Hic, inquit, alios acrocothonas, hoc est, bibulos appellat, quum ipse magnam paterã attraxerit Cothon

cyathus

cyathus eſt fictilis. Attrahit, qui accipit doium & attrahit vinum, qui bibit.

Idem ſolitus nigros panes inferre in conuiuium, quum alius intuliſset nigriores, dixit illum non inferre panes, ſed panum vmbras, ob immodicam nigredinem. 25 *Vmbra.*

Pauſimachus in paraſitum qui ab anicula alebatur, dicebat illi, qui cum anu conſuetudinem habebat diuerſum quiddā accidere atq; ipſi vetulæ. Nam illū ſemper aliquid ventre concipere, illam nunquam: Sentiens illum ſubinde fieri ſaturum, illam manere ſterilem. 26 *Vetulæ concubitus.*

Cineſias videns Alexandrū Magnū à pharmaco quod ſumpſerat, vehementer turbatū. Quid, inquit, nobis faciendum eſt, quum vos dij talia patiamini? Quum Alexander egrè ſuſtuliſset oculos: Quales, inquit, dij ſumus metuo nè dijs inuiſi. 27 *Dij miſeri.*

Pantaleon in Arſinoen Lyſimachi vxorem vomere ſolitam torſit hunc verſiculum. 28 *Libertas infelix.*

Κακῶν κατάρχεις, τήνδ' ἐμοῦσαν εἰσάγων.

Dominare prauis, qui hanc vomentem induxeris.

Quod vbi reſciuit Lyſimachus, in muſtellę cauea incluſit hominem, ac tanquam feram circumferri iuſſit, aluitq; vſque ad mortem. Huic certè bonum dictum male ceſſit. 29 *Benignè*

Arceſilaus quum Apellem Chium ægrum inuiſens etiā egere ſenſiſſet, proſtridie reuiſit illum decem drachmas ſecum adferrens, & proximè aſſidens: Hic nihil eſt, inquit, præter Empedoclis elementa.

Ignem & aquam, terram, atque volubilis ætheris orbes.

Ac ne cubas quidem, inquit satis commodè, simulque moto ceruicali, furtim subiecit pecuniam. Hanc quum anicula, quæ ægrotanti ministrabat, reperisset, & Apelli narrasset: ille ridens: Dispeream, inquit, nisi hoc Arcesilai furtum est, κλέμμα ἀ κλέπτω, quod Græcis & cælo significat, & furor

30 Opus immortalitate dignum. Apelles quum vidisset tabulam à Protogene pictam, quam Demetrius in bello seruarat deprecantibus Rhodijs, aliquandiu præ stupore tacitus eam est contemplatus, tandem in hanc vocē erupit: Ingens labor, ac mirandū opus, desunt tamen Gratię quæ hoc, aliaq; eiusdem auferant, atq in cęlo reponant. Eam tabulam Protogenes nondum absoluerat.

31 De arte artifex. Quum Megabyzes aliquando in officinam Apellis venisset, cœpissetque, nescio quid de pingendi arte loqui, Apelles non ferens regem de his iudicantem, quæ non didicerat: Quam diu, inquit, silebas, omnes te ob aurum purpuram, ac diadema venerantes, magnum virum esse putabant: nunc pueri mei qui colores terunt, ob inscitiam te rident. Plinius pro Megabyze ponit Alexandrum Magnum.

32 Celeritas inepta. Pictori parum perito de celeritate glorianti, & ostensa tabula dicenti hanc modò pinxi: Etiamsi tacuisses, inquit Apelles, res ipsa loquitur quòd eam ex tempore subitò pinxeris.

33 Spes boni futuri. Apelles quum Laidem adhuc virginem vidisset ex Piræo ferentem aquā, admiratus insignem formam, duxit illam in conuiuium sodalium. Cæterùm irrisus ab illis, ꝙ pro meretrice virginem adduxisset in cōuiuium: Nè miremini, inquit, ego eam alo, vt aliquando fruar.

fruar. Nam priusquam totum excesserit trien- nium, eam formosam reddam.

Idem dicere solet sibi cum Protogene om- nia esse paria, aut illi etiam meliora; vno se præstare, quòd ille manum de tabula nesciret tollere: Sentiens Protogenem peccare nimia diligentia, quam morosam appellant, quæ frequenter officit, non pictori tantùm, sed & oratori. Huic vitio affinis fuit vir eximiè do- ctus Paulus Aemilius Veronensis, qui sibi num- quam satisfaciebat, sed quoties recognosce- bat sua, mutabat pleraque: diceret opus non correctum, sed aliud: idque subinde faciebat. Quæ res in causa fuit, vt citius elephanti pa- riant, quàm ille quicquam edere posset: Nam historiam, quam edidit, plus quàm triginta annis habuit præ manibus. Et suspicor huc adactum, vt euulgaret. 34 Morosa diligẽtia

Nunquam tam occupatus fuit, vt diem prę- termitteret in quo nihil omnino pingeret ar- tem exercens. Vnde subducens sese à nego- tijs dicere solet, Hodie nullam lineam duxi. Quæ vox abijt in prouerbium, de quouis of- ficio prætermisso. 35 Artis exercitatio.

Idem tabulas in pergula proponere solet, postq; eas l[a]titans, quid prætereuntes repre- henderent, auscultabat. Sutor quidam repre- hendit, quòd in crepidis pauciores vna intus fecisset ansas. Tulit hoc tacitus Apelles: po- stridie quum idem circa crus aliquid notaret, Apelles indignatus prospexit, denuncians il- li, nè sutor vltra crepidam iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium venit. 36 Iudicarẽ de arte aliena.

Protogenes Rhodi viuebat. Eò Apelles vi- 37

E linea indicare dendi eius gratia profectus est continuoq; petit officinam in qua tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatã picturæ anicula quædam custodiebat. Ea Protogenem negauit esse domi, rogauitq; à quo quæsitũ diceret reuerso: Ab hoc, inquit Apelles, arreptoq; peniculo lineam ex colore duxit, summæ tenuitatis, per tabulam. Reuerso Protogeni quæ gesta erant, anus indicauit. Ac lineã ille contemplatus, continuò dixit, Profectò Apelles Rhodum venit. Nec enim in alium cadit tam absolutum opus. Mox induxit alio colore lineam illa subtiliorem, anuique mandauit, vt si rediret hospes, diceret ostẽsa linea, hic est, quem quæris. Reuersus Apelles & vinci erubescens, tertio colore lineas secuit nullum relinquens amplius subtilitati locum. Protogenes victũ se confessus in portũ deuolat, hospitem quærit, domumq; ducit victus victorem. Ex minimo vestigio artifex agnoscit artificẽ.

38 Agatharchus pictor sese iactabat de pingendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraretur operi. At Zeuxis respondit: Ea quę citò fiunt, citò perire: cõtra quæ paulatim exacta cura absoluerentur, ætatem ferre. Iuxta Valerium ita respondit, Diu pingo, quia pingo æternitati. Citò nata, citò pereunt, diu elaborata ferunt ætatem. Beta citò nascitur, buxus paulatim.

Citò nata nõ durant.

39 Zeuxis certamen artis exercuit cũ Parrhasio. Quum enim Zeuxis tam scitè effinxisset vuas, vt in scenam aues aduolarent, Parrhasius detulit linteum pictum, ita veritate repræsentata, vt Zeuxis alitum iudicio tumens,

flagitaret

flagitaret tandem remoto linteo ostendi picturam. Mox intellecto errore: Vicisti, inquit, Parrhasi. Nam ego aues fefelli, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum.

40 Idem postea pinxit puerum vuas ferentem, ad quas cum aues aduolassent, processit iratus operi. Vuas, inquit, melius pinxi, quàm puerum. Nam si hoc consummassem, aues puerũ timere debuerunt. Ingenuitatis exemplum. At aues viderunt in puero nullum esse motum, itaque aut mortuum, aut dormientem arbitratæ sunt. Imitatio

41 Scopas Thessalus statuarum artifex, demiranti quur in ædibus suis tantum haberet rerum superuacanearum & insitatarum: Imò his, inquit, superuacaneis fœlices sumus ac beati, nõ illis necessarijs, Quum ea quæ sunt vitæ necessaria, sint suapte natura preciosissima, tamen quia quotidiana sunt, multisq; cõmunia, contemnuntur. Cæterùm quanti sint precij, declarat extrema necessitas, quæ si incidat quilibet libens oẽs gemmas, aulęa, & aurum suum, vno pane cõmutet: cætera magis ad ostentationẽ pertinent, quàm ad salutem. Supercilia sua.

42 Polycletus statuarius dicere solet, eorù opificium esse molestissimum, quibuscunq; lutum perueniret ad vngues, plastas opinor ac figulos notant. Admouuit autem eas artes exercendas, vnde non conspurcaretur opifex. Tale nimirum est philosophiæ studium. Philosophia ars.

43 Idem duas statuas eodem argumento fecerat, alteram ad artis iudicium, alteram, ad opinionem vulgi, & ad cuiusuis prætereuntis iudicium. Ambabus perfectis admittit turbã, Populi iudicia.

Prior illa quam ex arte fecerat, magnopere laudata est, altera non item. Tum Polycletus: Atqui scitote, inquit, quod hanc quam tantopere laudatis, ego feci: eam quam vituperatis, vos fecistis. A populo factam dixit, quam ad iudicium populi fecerat. Vicit tamen artis species imprudẽtes. Si moniti fuissent, vitam ad illorũ iudicium finxisset, eam prætulissent.

44 Honos artis. Arato destinanti tyrannorum cõmuni odio abolere tabulã insignis artificij, quæ Aristratum in curru victorem habebat, Nealces supplex intercessit, vt opus incolume seruaretur, dicens cum tyrannis, nõ cum tyrannorũ imaginibus belligerandum esse.

45 Diuinatio. Quum Philippus locum quendam Ithomatám non minus munitum, si præsidium imponeretur, quàm erat Acrocorinthus occupasset, & sacrificio peracto per vatem ad ipsum exta esset delata, accepta Arato ac Demetrio Phario demonstrauit, & ipse animi dubius rogabat eos, quid exta portenderent, vtrũ Messenijs locum redderent, an retineret. Hic Demetrius arridens: Si animum, inquit, vatis geris, locum dimittes: sin regis, vtroq; cornu bouem retinebis: Peloponnesum bouis ænigmate signans, quem facilè tueretur, si duas arces præsidio tueretur. Aratus autem rogatus à Philippo suam sententiam dicere, post diutinum silentium, hunc in modum respondit: Permulti sunt ò Philippe Cretensium mõtes, permulti Bœotiorum, ac Phocensium tumuli terra prominẽtes. Item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis, partim in oris maritimis siti, qui natura munitissimi sunt: & tamen

tamen quum horum nullum ceperit, omnes tamen sponte imperata faciunt, latrones rupes & saxa incolunt, ac præcipitijs se tuentur: Regi autē nihil beneuolentia firmius aut munitius esse potest.

46 Regum amicitia.
Philippus Arato venenū dandum curarat, quod nō repentè occideret, sed lenta tabe cōsumeret. Id vbi sensit Aratus, nec inueniretur remedium, dissimulauit, & ingressus cubiculū vni tantùm ex familiaribus dixit: O Cephale, hæc sunt premia regiæ amicitiæ. Non semper tutum regibus optima dare consilia.

47
Quum ex Atheniensium socijs quidam cōtumeliæ causa rogasset captiuum Laconem, num qui in prælio occubuissent, fuissent strenui viri: Magni profectò, inquit Lacon, faciendum fusum, sagittam sentiens, si strenui, ignauique discrimen nosset: Significans illic vbi res sagittis aut saxis agitur, nullum esse fortis, & ignaui discrimen: sed vbi cominus res geritur, ibi demum apparet, qui sint viri, qui non.

48 Ocium.
Turbo Adriani Cæsaris præfectus, admonitus ab eo, vt curam haberet suæ valetudinis, sibique daret vacationem à negocijs: respondit, non decere Cæsaris præfectos nisi stantes mori: Ignauum esse sentiens in lecto decumbentem expirare.

49 Modestia
Idem quum adhuc nihil aliud esset, quàm centurio, & ante præfectos à Cæsare vocaretur in consilium: Turpe est, inquit, ò Cæsar exclusis præfectis cum Centurione agere.

50
Milo Crotoniates athleta, iam senex, quum vidisset athletas alios in curriculo sese exercentes,

Animi bona. centes, fertur inspexisse lacertos suos, lachrymansque dixisse, At hi iam mortui sunt. Meritò fleuit, qui fœlicitatem corporis viribus metiebatur. Animi vigor serius senescit, si tamen senescit vnquam.

51 Nuncius fidelis. Philippides dictus ἡμεροδρόμος, quòd vno die mille quinquaginta stadia conficiens Lacedęmonem peruenit. Idem, ni fallor, quum victoriam Atheniensium aduersus Medos in Marathone partã, senatui de pugnæ exitu solicito nunciare: Μέγα χαίρετε, inquit, νικῶμεν, id est multum valete, vincimus, moxq; expirauit.

52 Cautio tuta. Persæus quum cuidam noto daret pecuniã, cautionem fecit in foro apud mensariũ: Hanc diligentiam quum amicus admirans diceret, Adeone legaliter Persæe? Scilicet, inquit, vt amanter recipiam, nec legaliter reposcam. Fit enim sæpenumero, vt qui cum amico bona fide sine testibus ac syngraphis agunt, post cogantur cum eo legibus agere. Dicti nonnulla gratia est in Græcis νομίκως, & φιλικῶς.

53 Timon Atheniensis dictus μισάνθρωπος, interrogatus quur omnes homines odio prosequeretur: Malos, inquit, meritò odi, cæteros ob id odi, quòd malos non oderint. Sentiens nõ esse verè probos, qui non detestantur improbos.

54 Malorũ elemẽta. Eidem adscribunt, quòd dicere solitus sit, duo præcipua esse malorum omnium elementa, auaritiam atq; ambitionem. Ambitio malè profundit, quod malè collegit auaritia.

55 Laus cõciliat amicos. Alexinus sophista inter ambulandum multa mala dixit in Stilponem Megarensem: cæterùm vbi quispiã eorũ qui aderant, dixisset, Atqui ille te nuper laudauit: Per Iouem, inquit:

quit : vir enim optimus eſt,ac præſtãtiſſimus. Tam facilè ex obtrectatore factus eſt laudator,non ob aliud,niſi ꝙ ab eo laudatus eſſet.

Gorgias Leontinus ſophiſta, centeſimũ ſeptimum agens annum, rogatus quare tamdiu vellet in vita manere, Quia nihil, inquit habeo, quod accuſem ſenectutem. 56 Senectus virilis.

Socrates dicitur eum execrari ſolitus, qui primus vtilitatem à natura ſeiunxiſſet: Naturam appellat honeſti rationem homini à natura inſitam. 57

Philotimus medicus cuidam oſtendenel digitum exulceratum, quum epar haberet tabidum : id enim ex colore deprehendit: Non eſt tibi, inquit, ò bone, periculũ ab vnguiũ vitio. Idem ferè fit ab hominibus, vt de leuioribus malis quærantur, grauiora diſſimulent. 58 Malum diſſimulatum.

Archyta Tarentinus Pythagoricus dixit, nullam peſtem capitaliorem hominibus à natura datam, quàm voluptatem. Ex hoc enim fonte prodit, quicquid eſt in hominum vita ſcelerum & calamitatum. 59 Voluptas.

Prodicus dicere ſolet, optimum condimentum eſſe ipſum ignem: Sentiens bono ſtomacho ſatis eſſe obſonium eſſe coctum, etiamſi nihil accedat delitiarum. 60 Frugalitas.

Menedemus quum audiſſet, quòd frequenter ab Alexino laudaretur: At ego inquit, illum ſemper vitupero, declarans ſe non poſſe corrumpi laudibus, quò minus eum reprehenderet, qui reprehenſione dignus erat. 61 Laude in corruptus.

Cuidam qui in foro Romæ loricatus ambulabat, prætexens id ſe metu facere, perquam ſcitè dixit Vrbius Criſpus, Quis tibi ſic timere 62 Ab inexpectato.

mere permisit? Ludens ex inopinato. Expectabatur enim, vt obiurgaret hominem quòd præter cõsuetudinem Romanam armatus incederet. At ille increpuit hominem, quòd sic timeret, quum liceret manere domi, si quid timeret.

63 Cõmiseratio in malis. Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quum vid sset quispiam, cõmiserans hominem dixit, Miser quomodo in puteum decidisti? Tum ille, Quid refert quo modo inciderim? hoc potius agendũ, quo modo hinc possim educi. Hoc refertur à Diuo Augustino.

64 Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoq; sumpto cõualuit ægrotus. Euenit vt aliquanto post idem morbus recurreret: ægrotus quum ad idem pharmacum quo prius conualuerat, confugeret, nec sentiret remedium, accersit medicum, admirans qui factum esset, vt eadem medicina, quæ prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius rei causam sciscitanti, medicus facetè respondit, Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui norunt quando & quomodo dandum. Quæ prosunt iuueni, nocent seni, & contra, quæ iuuant cœlo tepido, lædant frigido. Et hoc refertur ab Augustino.

65 Reconciliatio. Euclidi cum fratre simultas erat: is quum minitans dixisset, Dispeream, ni te vltus fuero. Euclides contra, Disperam, inquit, ni tibi persuasero. Hoc dicto soluta est simultas, & reditum est in gratiam.

66 Aristo dicere solet eos ventos esse nobis

mole-

molestissimos, qui abstrahunt pallia. Nam his contra ventos munimur. Ita grauissimè lædunt amici, qui expiscantur arcana.

Gnathæna parasito quē alebat anus, eratq́, obeso corpore: Eleganter, inquit, ò adolescēs es affectus corpore. At ille, quid igitur futurum putas si non secundus in lecto dormirem: Fame, inquit Gnathæna, perisses: subnotans illum vetulæ concubitu alij locus est ab inexpectato. 67 Ab inexpectato.

Eadem quum Pausanias quidam noīe Laccus, saltans in eadē incidisset, Laccus, inquit, in cadum incidit. Nam Græci laccum vocant quod nos lacum. Cadus in lacum incidere solet, lacum in cadum incidere absurdum est. 68 A noie.

Eadem quum quidam vini paulum infudisset in psycterium, id est vasculi genus refrigerando vino paratum, diceretque: Hoc vinum sedecim annorum est: Pusillum est, inquit, pro tot annorum ætate. Hoc ipsum ascribitur Phrynæ. 69 Parsimonia.

Eadem quum in conuiuio duo adolescentes pro ipsa inter se pugnarent, victum ita consolata est, Bono ănimo sis puer, nō enim est certamen coronariū, sed argentarium: Sentiens in alijs certaminibus victorem ferre coronā, hic victori numerandam pecuniam, vt melior sit conditio victi quàm victoris. 70 Certamen argentariū.

Eadem ei qui filiæ ipsius minā dederat, nec postea quicquam adferebat ipsi, nihilominus solito more ad eam ventitans: Heus, inquit, puer, num putas te, quemadmodum semel data, mina ad Hippomachum pædotribam, ita semper ad me commeaturum? 71 Petax meretrix

72 Eadem adolescenti qui sua sponte venerat ad conuiuium, præbibit his verbis: Cape, inquit superbe: quum ille commotior dixisset, Qui superbus? Imò, inquit Gnathæna, quis te superbior, qui nec vocatus venias? locus est ex ancipiti: nec vocatus venit, qui non vocatus venit, quod est impudentiæ: & nec vocatus venire dicitur, qui vocatus venire recusat, quod est superbiæ.

Conuiua vltro accus.

73 Eadem à duobus conducebatur quorum alter erat miles, alter mastigias seruus. Milite verò per contumeliam illam appellante lacũ: An, inquit, quia duo amnes in me influunt, Lycus & Eleutherus: Lycus & Eleutherus fluuiorum nomina sunt, sed illa allusit ad seruum amatorem & libertum. Lupus esurit, liber arrogans est.

74 Nico Meretrix, cui cognomen erat Capra, parasitum quempiam obuium habens à morbo gracilem: Quam macilentus, inquit. Quum is respondisset, Quid me putas triduo comedisse? Aut lecythum, inquit, aut soleas. Parasitus sentiebat se nihil aut minimũ edisse, illa respondit quasi de cibi genere interrogata.

Ab inexpectato.

75 Callistion cognomento Ptochelena, quum à quodam esset conducta seruo, isq; quoniam æstiuo tempore nudus accumbebat, ostenderet in corpore notas plagarum. Vnde, inquit, illa miser? quumq; is dixisset se puerum iure fuisset perfusum: Tum illa. Nimirum vitulino: Sentiens esse flagrorũ vestigia. Ex carnibus vitulinis coqui faciunt ius, ex pelle vitulorum fiunt lora.

76 Thais glorioso cuidam amatori, qui cùm multa

multa pocula sumpsisset commodato, diceret se velle illa confringere, aliaq; parare: Perdes, inquit, quod cuiq; proprium est. Ambiguò sermone notans esse commodatitia. Poterant autem intelligi, si conflentur, petire, quod cuique poculo proprium est. Ex ambiguo.

77 Lais Corinthia cuidam amatori, qui misso sigillo, iubebat illam venire: Non possum, inquit, lutum est. Olim terræ genere signabãt, at illa lutum esse dixit, quasi ob lutum viarũ non posset accedere. Luteum sigillum nihil morabatur, argenteum quærebat. Ex ambiguo.

Eadem Myronem salsissimè repulit, sed præstat hoc Ausonij verbis referre.

Canus rogabat Laidis noctem Myron,
Tulit repulsam protinus.
Causamque sensit, & caput fuligine
Fucauit atra candidum.
Idemque vultu, crine non idem, Myron,
Orabat oratam prius.
Sed illa formam cum capillo comparans.
Similemque non ipsum rata,
Fortasse & ipsum, sed volens ludo frui.
Sic est adorta callidum:
Inepte quid me quod recusaui, rogas?
Patri negaui iam tuo.

Hoc videtur imitatus Imperator.

78 Leontium, quoniam ipsa cũ amatore discumbente, ingressa est Glyceria, & amator ad hãc videbatur procliuior, sedebat mœsta. Hanc quum notus quispiã appellasset, dicẽs: Quur mœres Leontium? Vterus, inquit, mihi dolet, *ὑστέρα* Græcis vterum siue vuluam sonat, & eadem vox sonat, posterior: Significabat au-

tem posteriorem Glyceram, magis placuisse, idque sibi dolere.

Adolescens quidam in Aegypto deperibat in Theonidem meretricem: quumque illa peteret ingentem mercedem, tandem adolescens somniauit se rem habere cum ea, atque ita liberatus est amore. Petit illa mercedem: Negante iuuene itum est ad iudicem. Bocchoris pronunciat, vt iuuenis in vasculo adferret tantum pecuniæ, quantum illa postularat. Iubet adesse meretriculam, & vmbra frui pecuniæ circumlatæ. Hoc iudicium Lamia velut iniquum reprehendit. Iuuenis somnio liberatus est inquit, ab amore: at vmbra pecuniæ non exemit Theonidi pecuniæ amorem.

79 Vetula amata. Phryne iam anus dixit, A multis fęcememi, propter vini gloriam. Sentiens multos ideo secum congredi, vt gloriari possent, cũ Phryne rem habuisse. Sicut vini magni nominis etiam fęx emitur, vt iactare possint se tale vinum habere domi.

80 Fucata. Eadem ætate florens in conuiuio cui complures aderant fœminæ, quum iuxta morem ioci conuiuialis, quòd vnusquispiam faceret, idem omnes facere cõgerentur; prior manum bis aquæ immersam admouit fronti. Quoniã autem omnes erant fucatæ, aqua per lituram fucorum difluens, rugatum speciє vltus omnium deformitabat, quum ipsa interim Phryne, quæ naturali forma pollebat, speciosior etiam appareret diluta facie.

81 Pretiũ expugnat. Quum amatores, quoniam gratis non admittebantur, Phrynæ domum expugnaturi, vectes, ligones, & balistas admouerent, Phryne pro-

ne prodit. Quum ista, inquit, haberetis domi, quin potius afferebatis pretium? Sentiens ita facilius expugnaturi meretricum ædes, dando quàm fodiendo.

Phryne Praxitelem à quo deamabatur, rogauit, vt ex operibus quod haberet pulcherrimum sibi donaret. Promisit quidem amãs, sed illa sensit artificem dissimulare, quod esset optimum. Itaq; subornauit seruum, qui Praxiteli in foro sua vendenti nunciaret incendiũ in officinam incidisse, ac pleraq; illius opera conflagrasse non tamen omnia. Praxiteles exclamauit, nihil sibi relictum, si Satyrum & Cupidinem flamma corripuisset. At Phryne occurrens, iussit illũ bono esse animo, nihil enim triste accidisse. Sed hoc cõmento deprehendit in quod opus ille plurimum artis contulisset & Cupidinem abstulit. 82 Callidè.

Phryne cuidam iuueniliter iactanti, quòd multas haberet, se studio tristem exhibebat ac roganti causam: Ob hoc ipsum irascor, inquit, & multis inuolutus fueris: de plagarũ notis sentiens, quàs in illius corpore deprehendit, erat enim seruus, at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat. 83

Eadem auaro cuidam amatori, blandienti, dicentique, Tu Praxitelis Venuscula es: Et tu, inquit, Phidio Cupido Blandimentũ blandimento pensas: & obiter auaritiam homini cupido exprobrans. Nam Phidias à parsimonia nomen habere videtur. 84 Amator blandus.

Eadem cum insidiaretur pudicitiæ Xenocratis, & in easdem ædiculas ab illo esset admissa, ac precibus tandem impetrasset, vt 85

lectuli partem, qui illic vnicus erat, ipsi concederet: reuersa ad illos, qui eam subornauerant, ac rogata, quid profecisset: Ego, inquit, à statua redeo, nõ à viro. Id elegantius narrat Valerius Maximus. Pacta cum adolescentibus, vt Xenocratem ad coitum solicitaret: ipse in illius probe poti lectulum coniecit, postridie quum adolescẽtes exprobarent: quòd tam formosa puella poti senis animum pellicere, non potuisset pactumque victoriæ pretium flagitarent, facetè elusit, dicens, se de homine, nõ de statua cũ illis pignus posuisse.

86 Lamiam meretrice Demetrius rex adamabat parum sobriè. Ea quum iam senescens in conuiuio tibijs cecinisset, Demo quæ & Mania dicta est, interrogata à Demetrio, quid videretur Lamia: Anus, inquit: aliud respondens atque expectabat rex. Nam ille sciscitabatur, quàm scite videretur canere.

Ab inex pectato.

87 Rursus appositis bellarijs, quum rex diceret, Vides quàm multa mihi mittat Lamia: Plura, inquit, tibi mittentur à matre mea, si velis cum ea dormire: Notans anus solere donare ijs, à quibus subiguntur.

88 Anicula Theoprasto licitanti quiddã, idq; admodum Atticè: Hospes, inquit, non vendo tanti. Notans illum, quasi hõ esset Atticus natura, qui supra modum affectaret Atticismum. Id enim solent hospites, dum in aliena lingua volunt videri diserti.

Mundus matrona

89 Phocionis cognomẽto Probi vxor dicere solebat, suum mundũ esse præclara gesta mariti. Ita frugalitatem suã excusauit alijs matronis obijciẽtibus, qđ parũ pro dignitate culta esset.

Affectatio.

Quum

Quum Cyprij aduersus Astyagem Medorum regem infeliciter pugnassent, mulieres in vrbem fugientibus obuiam ierunt, ac nudatis ventribus, Quo, inquiunt, ignauissimi ruitis? An nescitis vos hoc iterum lucrare non posse, vnde semel naturæ lege egressi ruistis? Inuerso ordine matres animant mares, quæ solent à periculis auocare. 90

Poppea quæ prius adultera Neronis, Mox repudiata Octauia, mariti potens facta, subornauit quendam ex Octauiæ ministris, qui ei seruilem amorem obijceret Ancillis Octauię ad quæstiones pertractis, quædam cruciatu victæ falsis annuerunt, quędã perstiterunt dominæ suę sanctitatem predicantes Et his vna instanti Tigillino respondit, castiora esse Octauiæ muliebria, quã os eius: Significans illũ esse fellatoribus obsequentẽ, aut connilingum. 91 Animosè.

Chiomata Orthiagontis vxor, quum misso pretio à suis reduceretur, ac tribunus illã officij gratia ad flumen prosequeretur, clàm mandauit vni seruorum, vt Romanũ illum se prosequentẽ occideret. Id vbi factum caput pręcisum sub veste tectum ad maritum detulit, & ad illius pedes abiecit, marito admirante, dicenteque num præclarum duceret seruare fidem? Præclarũ, inquit: sed hoc præclarius, vnum duntaxat, qui mecum concubuerunt, viuere. Fęmina aliquanto prudentior Lucretia quæ non sua, sed stupratoris nece testata est suam pudicitiam. 92 Pudicitia matronalis.

Canna Sinorito Galatæ nupserat. Eam Synorix iuuenis præpotẽs adamabat, & clam interfecto Sinorito, de nuptijs Cannam solici- 93 Pudica vxor.

tare cœpit. Illa quo coniugis mortem vlciscè retur, dissimulauit dolorem, & coniugij spem præbuit. Tandem Synorigem ad se venire iubet in templum Dianæ, cui erat dicata, quasi vellet hanc esse coniugij testem: & astans altari, ceu Deæ libatura è poculo bibit toxicũ, moxq́ue tradidit Synorigi: qui simul atque reliquum ebibisset, venerata Deam: Te, inquit dearum præstantissima testor, me huius tantum diei gratia hactenus Synorito fuisse superstitem.

93 Olympias Alexandri mater indignè ferẽs, ꝙ Alexander pateretur se dici filium Iouis: Non desines, inquit, Alexander me Iunoni inuisam facere. Solent enim vxores extremo odio persequi pellices.

Iouis filius.

94 Eadem quum accepisset Alexandrum filiũ, vt alij, Philippum maritum adamare fœminam, à qua putabatur amatorijs venenis corruptus, accersiuit ad se mulierem: quumque præter insignem formam cõperisset in ea mores liberales, & ingenium egregiè dextrum: Valeant, inquit, qui te insimulant veneficij. Nam tute quidem pharmacum in te ipsa ac philtrum habes.

Mores pro philtris.

95 Eadem quum accepisset adolescentẽ quendam aulicum duxisse vxorem, elegantem quidem forma, sed parum fama secundę: Ille, inquit, non sapit, qui vxorem oculis, non etiam auribus duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt, solam spectantes dotem.

Bona fama.

96 Ithaphernis vxor, Dario permittente, vẽ

vnum è suis eligeret, cuius vitā sibi donari vellet, fratrem elegit: demirante rege: causamq; sciscitante: Alius, inquit, maritus, alij liberi, si deus volet, possunt contingere: alium fratrē parentibus vita defunctis nō est q sperem. Frater marito potior.

97 Cornelia Gracchorum mater, quum Campana matrona illius hospitio vtens ornamenta sua quibus illud sęculū nihil habebat pulchrius, ipsi ostenderet, traxit eam sermone do nec liberi redirent è schola: Tum, Et hæc, inquit, ornamenta mea sunt: Sentiens matronę nihil esse pulchrius, neq preciosios, quàm liberos habere rectè educatos. Matronæ ornamenta.

98 Omnibus Dionysio tyranno exitiū imprecantibus, vna fœmina anus quotidie diluculo Deos comprecari solet, vt esset incolumis sibiq; superstes: accita à rege mulier, rogata est, vnde tanta in regem beneuolentia: Quoniam, inquit, quū puella essem, & grauem tyrannū haberemus, optabam mortem illius: Eo interfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitium optabam. Nunc quum te habeamus, superioribus etiam grauiorem, vereor ne si tu pereas, succedat etiam deterior, eoque caput meum pro tua salute deuóueo Tam facetam audatiam Dionysius punire erubuit. In deterius.

99 Cuculo minores auiculas percunctāti, quur ipsam fugerent: Quoniam, inquiebant, suspicamur te aliquando futurū, accipitrem. Coccyx enim specie nō multum differt ab accipitre. Cauendum ab his, qui tyrānidis speciem moribus edunt. Hoc ad Lysiadem Plutarchus commodauit in vita Arati. Tyranni species.

APOPHTHEGMATVM PRAEFATIO.

APVD priſces illos, non Grecos modò, verumetiam Latinos, actoribus ac patronis cauſarum forenſium certus aquæ modus per clepſydras infundebatur, nè ſuperuacanea verborũ copia quum iudicibus tedium ad ferrent. tum ipſi etiam cauſa officerent, denique aliis: agere volentibus aditum precluderent. At non idem fieri ſolet in Philoſophicis orationibus, in quibus tamdiu proferendus eſt ſermo, quamdiu auditor alacriter haurit ea, quæ dicuntur, præſertim ſi quæ dicuntur, conferunt vel ad liberalem eruditionem, vel ad benè beateq; viuendum: Itaq; per quàm eleganter Plato Antiſthenem prolixius differentem admonuit his verbis: Videris, inquit, ignorare, quòd orationis modus non eſt is, qui dicit, ſed, is qui audit. Sic & Carneades quum eſſet in differendo vocalior, admonitus eſt à gymnaſij principe, vt vocem moderatius promeret: ſed quum ille à gymnaſiarcha peteret, vt ſibi praeſcriberet modum, ſanè quàm appoſitè reſpondit: Iſthuc quod à me petis, rectius ſumes ab auditoribus. Iam videmus quoſdam non clepſydris, ſed clepſammidis metiri conuiuium. Hoc vt fateor ad frugalitatis diſciplinam vtiliter fieri, atq; etiam neceſſario,

niũ, duntaxat apud eos qui nesciunt vnquam à mensa surgere, nisi hirundinum ritu sic distenti, vt tantùm non crepent, ac dissiliant: ita non conueniret opinor ei qui lautos, & elegantes homines suauiter excipere velles: sed hunc oporteret apparatus modum à conuiuarum orexi petere. At ego in hoc argumento conuiuatoris personam indui, ac posteaquam cœna tot instructa missibus, quot actus permittuntur comœdiæ, secundas mensas non omnino ieiunas adieceram, mihi videbar sic egisse partes meas, vt si non Lucullus quispiam, certè mundus ac lautus ἐπιδέξιος videri possem, atque adeo metuebam, nè apud frugalitatis amatores citius luxuriæ quàm sordium crimen incurrerem. Verùm simul atque prodijt opus, tanta auiditate distractum est, vt protinus à typographo cœperit efflagitari denuo: siue hic est argumenti, siue, quod magis arbitror, tuus ornatissimè princeps genius: quem confidimus non solùm ditioni tuæ, sed & studijs fore fælicem. Itaque prioribus sex libris recognitis, & auctis adiecimus duos, quos tu vel post cæninum vel pomenta, siue ἐπιδορπίσματα, si libet vocare poteris, nè à conuiuij metaphora recedamus.

Vale.

APOPH-

AOPHTHEGMATVM LIBER SEPTIMVS.

Thaletis Milesij.

1 Pauciloquium. HÆC præcipuè celebrantur: Multa verba nequaquam arguunt sapientem opinionem. Græcis carmen esse videtur: Οὔτι τὰ πολλὰ ἔπη φρονίμην ἀπεφήνατο δόξαν. Sapiens enim non nisi quum res postulat: nec pluribus vtitur verbis, quàm opus est. Quemadmodum deus omnium sapientissimus sermonis est parcissimi.

Vnum quiddam diuinum & egregium, vnū
2 Vnū eximium. quiddam præclarum elige. Solues enim hominū loquacium linguas sine fine garrientes, ἀπεραντολόγους, quod interpres miror quare reddidit, non paucorum. Satius est ad parandam honestam famam, vnum quiddam insigne prędicere, quàm diuinare de friuolis aut quibuslibet: Sapiens enim vates est optimus. Et pręstat vno opere edito, sed egregio, parare famam eruditionis, quàm minus accuratè scribere de singulis.

3 Aenigmate i Rogatus quid esset omnium vetustissimum respondit, Deus Quur ita? ὅτι ἀγένητος, hoc est, nunquam esse cœpit. Quid esset pulcherrimum,

rimum, ait, Mundus: est enim opus Dei, quo nihil est pulchrius. Quid maximum, Lotus. Capit enim omnia. Quid velocissimũ, Mens discurrit enim per vniuersa hominis cogitatio. Quid robustissimum, Necessitas, siue fatum: Superat enim omnia. Quid sapientissimum, Tempus. Nam inuenit omnia, hæc ęnigmatum instar habentur.

Dicebat nihil interesse inter vitam & mortem, ob id opinor, quod vtraq; res æquũ esset secundum naturam, nec mortem malã esse magis quàm natiuitatem. Cuidam verò obrepenti: Quur, igitur, inquit, tu non moreris? salsè respondit, Ob hoc ipsum quia nihil refert. Potius enim habetur, quod accersitur. 4 Argutè.

Percunctanti vtrum fuisset prius, nox anno dies: Nox, inquit, vno die fuit prior. Elusit ineptum percunctatorem. Si nox vno die præcessit diem, dies igitur fuit ante noctem. Nox enim finis est dies. 5 Salsè.

Rogatus num lateret deos homo iniuste agens, respondit, Nè cogitans quidem. Significans Deo nihil omnino esse occultum. 6 Deusomnium cõscius.

Adultero sciscitanti, an abiuraturus esset adulterium: Non est, inquit, periurium adulterio peius: Significans illum stultè dubitare de peierando, qui facinus periurio par nõ dubitasset committere. Eoque in atrocibus sceleribus nihil ponderis habet iusiurandum. Quisquis enim audet dare venenum, audebit, & cum periurio inficiari. 7 Grauiter.

Percunctanti quid esset difficile: Seipsum, inquit, nosse. Atqui hoc vulgus putat esse facillimum. Aliena rectips perspicimus quàm 8 Sapienter.

nostra,

nostra, & sibi quisque adulator est.

9 Rogatus quid esset facile: Alterû, ait, admonere. Omnes recta cósilia ægrotis damus, interpres perperam vertit, ab alio moneri, quum sit ἄλλῳ ὑποτίθεσαι, hoc est, alteri dare consilium: quis enim est tam stupidus, qui nó admoneat alium? sibi pauci consulunt.

Admonitio facilis.

10 Sciscitanti quid esset dulcissimum: Potiri, inquit. Nam ea demum delectant, quæ contingunt expetita. Quæ vltrò obijciuntur, nó perinde iuuant.

Potiri dulce.

11 Rogatus quo pacto quis facillimè ferret infortunium suum: Siquis, inquit, videat hostes maioribus malis obnoxios. Quidá enim ex cótemplatione fęlicitatis alienæ, suam calamitatem exasperant.

Patientia.

12 Interrogatus quo pacto quis optimè iustissimè q; viueret, Si, inquit, quæ in alijs reprehendit, ea ne faciat ipse. In alienis n. erratis perspicaces sumus, ad sua quisq; lusciosus est.

Sapienter.

13 Percunctáti quis esset fœlix: Qui corpore, inquit, sanus est, animo eruditus, siue castigatus. Cupiditates enim animorû morbi sunt.

Fęlicitas vera.

14 Dicebat amicorum absentium æquè ac pręsentiû oportere meminisse. Amicitia enim est animorû coniunctio, quos non dirimit locus. Multi non amant, nisi tantisper dum vident.

Amicitia.

15 Non esse fucandam faciem, sed animum honestis studijs exornandum, quòd hæc forma veros conciliet ac perpetuos amicos.

Animi cultus.

16 Vetuit per iniuriam ditescere: Quòd lucrû fraude partum damnum sit non lucrum.

Lucrum dânosû.

17 Μὴ διαβαλλέτω σε λόγος πρὸς τοὺς πίστεως κεκοινωνηκότας. Id ita vertit interpres: ne te in

ius vocet sermo contra coniunctos tibi ac socios dictus. Ego magis arbitror Thaletem admonere nè quid amicis quibus fidimus, committamus, quod si effutiant, pariat nobis infamiam. — Arcana nulli cō mittēda.

18 Pietas in parētes. — Quale, inquit, præmium rependeris parentibus tuis, tale à liberis tuis expecta.

19 Prouidentia. — Dixit facillimum esse philosopho ditari si vellet. Idq; tali facto probauit. Omnem oleā antequā florere cepisset in agro Milesio coemit. Animaduerterat enim præscientia quadam olearum vbertatem fore. Hoc pacto os obturauit, qui iactabant in philosophis paupertatem non esse virtutis, sed necessitatis. Huius meminit Cic. lib. de Diuin. 1.

SOLON SALAMINIVS.

1 Senectus audax. — Quum Pisistratus occuparet Rempu. resq; videretur ad manifestam spectare tyrānidem, neq; quisquam auderet illius conatibus obsistere, ipse productis armis, & ante ædes positis, cœpit inclamare ciues: at vbi Pisistratus ad illum mitteret, qui percunctarentur, qua re fretus hoc auderet. Senectute, inquit. Alios senectus reddit formidolosiores, illi conciliauit audaciam, ꝙ parum vitæ superesset, etiā si nullus occideret. Ita Plutarchus in cōmentario, an seni sit gerenda Respublica Diogenes Laertius rem aliquanto fusius narrat.

2 Pietas in patriam. — Postquam vidit rerū summā esse penes Pisistratum, arma deposuit ante curiam, dicens: O patria tibi & dictis & factis sum opitulatus. Hoc pacto testatus sibi nō defuisse voluntatē consulendi Reipub. in Aegyptum nauigauit.

3 A Crœso interrogatus, an quē vidisset ipso beatiorem, Telum nominauit Atheniensem, priuatum hominem, sed qui relictis liberis, ac nepotibus bene institutis, fœliciter obijsset diē. Interrogatus dein cui post illum tribueret fœlicitatis elogium, Cleobin & Bitum Argiuos fratres nominauit, qui cum summa pietatis laude defuncti fuerant. Indignatus rex, Nullo igitur loco me ponis? Ego, inquit Solon, facilè confiteor regem opibus & imperio florentem: beatum non appellarim prius, quàm fœliciter hanc vitam absolueris. Refert Herodotus in primo.

Ante mortem nemo beatus.

4 Præmia decreta his, qui in Olympijs aut Nemeis vicissent, contraxit, eaq; maiora decreuit ijs, qui in bello pro patria fortiter occubuissent: dicens illos & dum exercentur, magnis impendijs exerceri: & si vicerint, magis aduersus patriam, quàm aduersus hostes coronari: quum senuerint, ad nihil vtiles euadere, haud aliter quàm detrita pallia, vt nec bello sint vtiles, nec gerendæ Republicæ accommodi.

Sumpt' inutiles.

5 Huic attribuunt & illud longè celebratissimum, leges aranearum telis esse similes: quāquam idem & alijs adscribitur, nominatim Anacharsidi.

Leges.

6 Illud argutissimè dixit, tyrannorum amicos calculis supputatoriis esse simillimos: qui vt arbitrio supputantis ponuntur, interdum valent multa millia, interdum minimum, interdum nihil.

Amicitia principum.

7 Rogatus quamobrem nullā legem tulisset in parricidas: Non expectabam, inquit, hoc

ſcelus vnquam in hac ciuitate poſse cōmitti. Quòd illa immania non exiſtant, niſi vbi luxus regnat, nec vlla eſt legum reuerentia. Grauiter.

8 Interrogatus, qui fieri poſset, vt quam minimum iniuriarū exiſteret inter homines: Si, inquit, qui in iuria affecti non ſunt, æquè doleant, atq; hi qui affecti ſunt: Quiſquis enim violat leges, nō vnum ciuem lædit, ſed totam Rempub. quod quidem in ipſo eſt. At nunc dum alijs læſis, aut quieſcimus, aut gaudemus etiam, impunitas improborum audaciam in plurimos inuitat. συμπάθεια.

9 Dicebat opulentiam eſse matrem ſaturitatis, ſaturitatem ferociæ ac violentiæ: Diuitias comitatur luxus, luxus erit in tyrannidem, dum fœnum migrat in cornua. Diuitiæ.

PITTACVS MYTILENAEVS.

1 Huic tribuitur illud decantatiſſimum, Dimidium plus toto. Modus.

2 De eodem memorant exemplum clementię vix credibile. Tyrrheum Pittaci filium Cumis in tonſtrina ſedentem, faber quidam ærarius impacta ſecuri occidit. Cumani homicidam vinctum miſerunt ad Pittacum, vt de eo ſupplicium ſumeret. At ille cognita cauſa dimiſit hominem dicens, ignoſcentiam eſse potiorem pœnitentia. Sentiens vtilius eſse condonare, quàm meminiſse iniuriæ & vlciſci. Sunt qui referant homicidam ab Alcæo fuiſſe dimiſſum, cum hoc elogio, Melius eſt ignoſcere quàm punire. Clementer.

3 Legem tulerat, vt qui per temulentiam ſceleris aliquid commiſiſsent, duplo plecterentur. Ebrietas

tur: Solet enim vulgus hominum ebrietatis obtentu crimen extenuare. Id eò factum ferunt, quod insula vino abundaret.

4 Legum autoritas. Crœso percunctanti quod esset maximũ imperium, inquit, ποικίλα ξύλα, i. Varij ligni, leges innuẽs. Nam olim in tabulis ligneis leges inscribebantur. Porrò vbi summa est legum autoritas, ibi est minimum tyrannidis.

5 Victoria incruenta. Probabat victorias citra sanguinem partas: nã magno ciuiũ cruore emptas, hoc est, Cadmeas, vt vocant, nõ existimabat esse victorias.

6 Coniugiũ par. Huius est illud πολυθρύλλητον. Aequalem ducito: quum ipse domi haberet opulentiorem, ac proinde morosam & imperiosam.

BIAS PRIENAEVS.

1 Liberè. Quum ingenio suo patriam suam obsidione liberasset, rex Alyartes intellecta viri prudentia, protinus eum ad se accersiuit: at is respondit, ἐγὼ ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν, id est, ego Alyartem iubeo cepas edere: quod perinde est ac si dixisset, iubeo illum plorare extremum Regis contemptum professus.

2 Liberè. Euenit, vt cum sceleratis quibusdam & impijs naui veheretur: qui cum ob exortã tempestatem periclitarentur, deorum opem implorabant. Tum Bias: Silete, inquit, ne vos hic illi nauigare sentiant.

3 Salsè. Impio cuidam sciscitanti quid esset pietas, nihil respondit. Roganti quur sileret: Quoniam inquit, percunctatis de rebus nihil ad te pertinentibus.

4 Interrogatus quod esset animal omniũ maximè noxium. Si de feris, inquit, percun-

ctatis, tyrannus, si de mitibus, adulator. Adulatio.

Hæc de septem sapientum dictis arbitror, esse satis, vel quia sunt omnibus obuia, vel quia pleraque sunt eius generis, vt à quouis dici possint. Quid enim habet Cleobulus quur inter sapientes numerari debeat?

ANTISTENES ATHENIEN.

Antisthenes ridere solet Athenienses subinde gloriãtes, quòd essent autochthones, hoc est, indigenæ, eò quòd non aliunde eo commigrassent, nec patriam sedem mutassent vnquã: dicens hoc laudis illis esse cum testudinibus cochleisq́; commune. Nam & hæc animantia nunquã mutant domiciliũ, in quo nascuntur. 1 Salsè.

Discipulos suos admonere solet, vt sibi essent condiscipuli, declarans quàm esset alienus ab inani gloria. 2 Modestè.

Voluptatem intantum execrabatur, vt diceret se malle insanire quàm voluptate affici. μανείην ἢ ἡσθείην, id est, insaniã potius quàm delectet, insaniam aufert medicus: voluptas quum æquè mentem eripiat homini, vix sanabile malum est. 3 Temperãtia.

Cum his mulieribus habendam consuetudinem dixit, quæ beneficium beneficio pensent, χάριν εἴσονται, id est, quæ gratiam habituræ sint: sentiens abstinendum ab his, quæ pretio vendunt inhonestam voluptatem, nec pariunt, nec amant mutuum: à valetudinariis, deformibus ac malè moratis, quæ gignunt fœtus pœnitendos. 4 Matrimoniũ.

Cum adolescens quidam Ponticus genere, se in numerum discipulorum illius recipi cu- 5

peret patri quærenti quibus rebus esset opus? Libro, inquit, nouo, stylo nouo, nouaq; tabella. significans animũ à vitijs vacuum, studium vigil, & memoriam fidelem. Solent autem adolescentes voluptatibus ac delitijs occupatam mentem ad præceptorem adferre: quæ res ferè in causa est, vt minus proficiant. At philosophia totum animum postulat.

6 Adolescenti consulenti cuiusmodi vxorem ducere expediret: Si formosam duxeris, inquit, habebis cõmunem: sin deformem, habebis pœnã: iucundius id eloquũs Græcè, quibus quod ad voces attinet, minimum inter est inter κοινὴν & ποινὴν quòd ad rem attinet plurimum. Suadebat itaq; media stataq; vt vocant, forma ducendam, quæ nec fastidium viro moueret ob deformitatem, nec ob insignem formam peteretur ab adulteris. A.Gellius hoc dictum. Bianti tribuit.

Coniugium.

7 Cum accepisset Platonem de ipso malè loqui, nihil cõmotus, Regium est, inquit, quum feceris benè, audire malè. Quanquam hoc idem alijs adscribitur. Excelsi animi est, ingratitudine hominum non deterreri à studio bene merendi de omnibus.

Generosè.

8 Cum Orphicis mysterijs initiaretur, ac sacerdos diceret illum bonis plurimis fruiturũ apud inferos post hanc vitam: Quur, inquit, ergo tu non abrumpis vitam? Et hoc, aut simillimum huic, alijs tribuitur.

Initiatio

9 Cuidã approbanti quòd esset hybrida, hoc est, non è duobus ingenuis natus, sed ex patre Atheniensi, matre Phrygia: Nec è duobus, inquit, luctatoribus natus, & tamẽ luctator sum ?

Genus.

Sentiens non tam referre, vnde natus sis, sed qui sis. Is verè liber est, quem philosophia liberum facit: & is verè Græcus est, qui Græcorum disciplinis institutus est.

10 Salsè. Interrogatus, quur paucos haberet discipulos, quoniam depello illos, inquit, virga argentea: Sentiens ideo paucos venire, quod magna mercede doceret. Vulgus autem pluris facit pecuniam, quàm sapientiam.

11 Seueritas. Rogatus quamobrem seuerus esset obiurgator erga discipulos. Et medici, inquit, erga ægrotos: significans se in vitia sæuire, non in homines: nec vitia sanari blandiendo.

12 Adulterium. Conspicatus aliquando mœchum fugientē, insequentibus qui illum cōprehenderent: Infœlix, inquit, quantum periculum vnico obolo vitare poteras: Sentiens scorti congressu libidinem sedari potuisse, quàm nunc de vita periclitaretur.

13 Adulatio. Aiebat si ad alterutrū adigeret necessitas, satius esse in coruos incidere, quàm in adulatores ἐς, κόρακας ἢ ἐς κόλακας. Nam etiam corui non comedunt nisi mortuos, adulator etiam viuos deuorat. Et hoc alteri tribuitur.

14 Fœlicitas vera. Rogatus quid esset mortalibus beatissimū: Fœlicem, inquit mori. Hæc sententia consentit cum illa Solonis. Qui fœliciter absoluit vitam, huic nihil sinistri potest accidere, quod fœlicitatem ægritudine aliqua contaminet.

15 Memoria. Amico cuidam deploranti, quòd commentarios suos perdidisset: Oportuit, inquit, ista animo potius quàm chartis inscribere. Librorum fiducia frequenter in causa est, vt minus exerceamus memoriã. In tuto est, quod ani-

mo impressum est: Licet enim circumferre, & semper in promptu est.

16 Dicere solitus est, non aliter ac ferrum ab
Inuidia. sumitur rubigine, ita inuidos suo ipsorum vitio contabescere. Ferrum enim etiamsi nemo lædat, ex se gignit, vnde corrumpatur.

17 Vulgus hominum è structuris, statuis, tro-
Immortalitas pemmis phæis, ac libris, sibi promittit immortalitatem. Antisthenes iis, qui appeterent immortalitatem, vnicam viam ostendit, vt iuste pieque viuerent.

18 Rogatus quæ res portenderent ciuitatibus
Honos virtutis. exitium, Cum in his, inquit, nullũ esse potest bonorum ac malorũ discrimen: Sentiens eam Rempub. nõ posse consistere, vbi nec esset honos virtuti, nec pœna sceleratis. Hoc apud Homerum stomachatur Achilles, ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ.

19 Cum illi diceretur, quod à quibusdam impro-
Laus à laudatis. bis laudatus esset: Vereor, inquit, ne quid imprudens fecerim mali: Sentiens à talibus neminem laudari, nisi ob malefacta.

20 Fratrum inter se concordiam dixit quouis muro firmius munimentum, id dictum, & ad ciuium cum concordia accommodari potest.

21 Admonebat ea else paranda viatica, quæ
Bona animi. simul cum naufragio enatarent. Sentiens bonas artes vbiq; esse in pretio, nec posse à fortuna eripi. Idem adscribitur Aristippo.

22 Opprobranti quòd interdũ cum improbis
Solertet. haberet consuetudinem. Et medici, inquit, cũ ægrotis versantur, nec tamen ægrotant ipsi: Sentiens Philosophum ideo versari cum improbis, vt eos reddat meliores.

23 Absurdum esse dicebat, triticum repurgari

à lolio,

à lolio, bellum ab inutili milite a Repub. non Grauitas
secernere inuidos: Significās inuidos tam esse inutiles ciuitati, quàm lolium est tritico, & ignauus bello.

Rogatus quid emolumenti cepisset ex philosophia, Vt mecum, inquit, loqui siue viuere 24 Solitudo
possim. Doctus etiam si solus sit, non sentit tædium solitudinis, sed multa preclara suo cū animo versans, quasi secū loquitur. Indoctis molestissima est solitudo, atq; etiam inutilis.

Cum in conuiuio quidam diceret, Cane ti- 25
bijs: Tu mihi eas infla inquit. Non recusauit In decora.
obsequium, si ille vicissim obsequeretur: Sed interim indicauit non esse philosopho decorum tibijs canere.

Cum Diogenes ab ipso peteret tunicā iussit. 26
vt duplicaret pallium, sic eū tunicæ speciem Frugalitas,
præbiturum: admonens oportere paucissimis esse contentum.

Rogatus quæ disciplina in primis esset ne- 27
cessaria: Mala, inquit, dediscere. Id enim nō Dediscere.
modo primum est verumetiam difficillimum.

Qui nos maledictis incesserent eos magis 28
tolerandos dicebat, quàm qui nos lapidibus Moderatio.
impeterent: Verba enim non lædunt, si quis contemnat. Vide vero num forte hic sit sensus, toleranriores esse, qui conuitia patienter ferrent, quàm si quis lapidibus impetitu, ferat: Quorundā enim dicta grauius sauciant, quàm lapides. Quòd si indecorum esset graui viro lapidibus repetere à quo petitus fuerat, æquè indecorum sit in conuitiantem, regere conuitia.

Inuisens Platonem aduersa valetudine la- 29

Fastus. borantem, vidit peluim, in quam vomuerat Bilem, inquit, Platonis video, fastum non video. Solet enim quemadmodũ Diogenes, Platonis arrogantiam notare. Itaque quum in pompa quadam equestri, quidam equus crebro hinnitu ferociaq; spiritus excelsos testaretur, eoque vehementer à Platone laudaretur versus ad Platonem: Videris, inquit & tu bonus equus futurus.

30 Electio magistratuum. Admonuit Athenienses, vt asinos æquè atque equos deligerent ad agriculturam. Cum illi dicerent hoc animal esse alienum ab aratione: Quid refert, inquit, quum in vestra Republica duces sint qui nunquam didicerunt administrandi rationem, sed hoc satis est, quòd à vobis delecti sunt? Sentiens multo absurdius esse ei commendare Rempub. qui gubernandi artem non tenet, quàm si asinum pro equo adhibeas aratro.

Cuidam dicenti, Plerique te laudant: At quid inquit, mali feci?

31 Vulgi iudicia. Rogatus à quodam, quid sibi faciendũ suaderet, vt probus vir & honestus euaderet. Si mala inquit, quæ tibi adsunt, ab his, qui nouerunt, didiceris esse fugienda.

32 Dediscere mala. Sensit virtutis caput esse, caruisse vicijs, id non à quolibet discendũ, sed ab his duntaxat, qui norunt, quæ sint vera mala, quæ vera bona.

33 Delitiæ. Quodam prędicante delicias: Hostium, inquit, filijs contingat in delitijs viuere: vt rem pestilentem detestans quod plerique pro summo bono amplectuntur.

34 Forma. Quidã adolescens curarat sese ex ære sculpendum, & ad eam imaginem sese conformabat.

bat. Huic Antisthenes, Si æs posset vocem edere, qua de re potissimum gloriaretur? De pulchritudine, inquit adolescens. Non igitur, inquit, erubescis, qui cum in animo gloriaris? Significans magis gloriandum de bonis animi, quàm de forma, quam haberet cum statua communem.

Adolescentes quosdam Ponticos, qui videndi Socratis gratia se contulerant Athenas, duxit ad Anyti domũ, dicens illũ Socrate multò sapientiorem, vt qui Socratem accusasset. Hoc dicto renouatum est ciuibus extincti Socratis desiderium, & Anytum expulerunt. 35 Solerter

Adolescens quidam Ponticus pollicebatur se rationem Antisthenis habiturum, si nauis ipsius quæ salsamenta vehebat appulisset. Antisthenes accepto nouo vase, vnà cum adolescente ibat ad mulierem, quæ vendebat farinam; & impleto vase cœpit onustus discedere. Mulieri verò poscenti farinæ pretium, commonstrato adolescente, Hic, inquit, dabit, si nauis cum salsamentis appulerit: Significans inanes esse in diem pollicitationes, quũ farina quotidie sit præsenti pecunia emenda. 36 Pollicitato.

Cum Antisthenes ipse salsamenta per forũ gestaret, id quibusdam admirantibus, quòd philosophus officio tam sordido fungeretur, idque in publico, ac non potius seruo delegasset: Quid, inquit, admiramini? hæc mihi portó, non alijs: Sentiens nullum esse sordidum obsequium, quod sibi quis impenderet: dein non esse indecorum eum portare salsamenta, qui salsamentis vesceretur. 37 Argutè.

38 Cuidam obijcienti quòd Antistheni mater
Solerter. esset Phrygia: Et Deorum, inquit, mater: Ridiculum arbitrãs cuidam probro dari patriã, quum in damnatissimis regionibus interdum nascantur fœlicissima ingenia.

39 Diceret solet hostibus á dijs omnia optandaq
Fortitudo. esse bona, excepta fortitudine: quod illa omnia aliquando futura sint eorũ, qui fortitudine præcellerent, non eorũ qui possiderent, quod ob ignauiam ea tueri nõ possint. Sensit frustra parari bona, si qui parauit, tueri nesciat.

40 Si quam vidisset mulierem egregiè cultam
Fortitudo. adibat ædes illius, iubebatque virum proferre arma & equum: quæ si placuissent, patiebatur mulierem indulgere delicijs, quod esset qui defenderet: sin minus, suadebat, vt eum ornatum deponeret, ne præda fieret alijs.

41 Antisthenem, quoniam multa conscripsit
Loquacitas. volumina. Timon appellare solet παντοφυῆ φλέδωνα, id est, ingeniosum nugatorem. Non tamen dixit εὐφυῆ, sed παντοφυῆ, quod ingenio ad quiduis versatili varia tractaret argumẽta, & in his quædam parum digna philosopho.

42 Huius placita non indigna sunt, quæ cõme-
Studium. morentur. Dicebat τ' ἀρετὴν ἀναι διδακτικὴν, id est virtutem disci posse. Aduersus eos, qui putant nasci cum homine, aut naturæ affectus studio vinci non posse.

Τοὺς αὐτοὺς εὐγενεῖς οὓς καὶ εὐαρέτους.

43 Qui virtute præditi sunt, eosdem & nobiles
Nobilitas. esse. Habent enim id, vnde vera nascitur nobilitas: Aduersus eos qui maiorum imaginibus aut diuitijs metiuntur nobilitatem.

44 Virtutem sibi sufficere ad fœlicitatem, nec

ylla

vllà re opus habere, nisi robore Socratio. Socrates ad omnium rerum patientiam obdurue. rat. Imbecillitas corporis impedit frequenter virtutis vsum. Tolerantia.

Virtutem esse rem operum, non autem pluribus verbis multisque disciplinis egere. Notat hoc Horatius: Virtutem verba putas, vt lucum ligna. 45 Virtus in actione.

Sapientem sibi sufficere, eò quod omnia quæ sunt aliorum, sunt & huius, qui cum omnibus habet amicitiam, & amicitia facit omnia communia. 46 Sapiens.

Ἀδοξίαν εἶναι ἀγαθὸν ἴσον τῷ πόνῳ, id est obscuritatem esse bonum par labori. Aduersus illud Epicuri, λάθε βιώσας. Multi student ignoti esse, quò viuant in otio. At ignobilitas quoniam patet quorumlibet contemptui, non minus adfert negotiorum quam famæ claritas, quanquam & hoc graue est onus. 47 Ocium.

Negabat sapientẽ viuere iuxta leges ab hominibus institutas, sed iuxta normam virtutis: Sentiens non ideò quid faciendum aut vitandum, quia leges iubent, aut vetant; sed quia ipsa ratio dictat, hoc esse honestum, illud turpe. Leges non omnia præscribunt, at virtutis regula docet vbique, quid sit honestũ, quid turpe. 48 Virtus legibus nõ eget.

Quidam censebant sapienti nõ esse ducendam vxorem, ipse contra censebat esse ducendam, at non voluptatis, sed liberorum gratia. Debetur hoc naturæ & patriæ. Sed cum optima indole præditis congredietur, vt ex bonis nascantur boni. Quin & amabit vxorem, non vulgari more, sed iudicio: is enim verè & constanter amat, qui iudicio amat. At sapiens 49 Coniugium.

optimè dijudicat, quæ sint amore dignæ: aduersus eos qui vxores se iactant habere pro matulis.

50 *Prouidētia.* Sapienti nihil esse nouum aut subitum, eò quod quicquid homini potest accidere, sit iam præmeditatus: vt nunquā dicat, Non putaram.

51 *Amor.* Ἀξιέραστος ὁ ἀγαθός, dignus amari quisquis bonus est. Non est verus aut syncerus amor, nisi quem conciliat virtus.

52 *Iustè.* Aiebat homines virtute præditos eos sibi parare propugnatores, qui & fortes sint, & iusti: Nolunt enim defendi, si quid iniusti admittant. Improbi cōtra fortes defensores quærunt, iustos nolunt.

53 *Armata virtus.* Ἀναφαίρετον ὅπλον ἄγει ἀρετήν, id est virtutem esse armaturam, quæ detrahi non possit. Nam & ensis & clypeus excutiuntur. Sapiens nunquam non armatus est.

54 *Paucitas bonorū.* Dicebat esse satius cum paucis bonis pugnare aduersus multos malos, quàm cum multis malis aduersus paucos bonos. Vel quia in bello non tam multitudo, quàm virtus militū ac ducum parit victoriam: quia præstat esse de numero bonorum, qui vbique pauci sunt, q̄ de grege malorū, quorū vbiq; plena sunt omnia.

55 *Vtilitas ex hoste.* Obseruandos esse hostes, quòd hi primi omnium sentiant, si quid delinquas. In hoc igitur vtiliores sunt nobis quā amici, vt errata nostra cognoscamus, & cognita corrigamus.

56 *Cognatio virtutis.* Virum iustū pluris faciendū quàm cognatū. Arctiora enim sunt vincula virtutis, quàm sanguinis. Et omnia bonus bono proximo cognatus est propter animorum similitudinem.

57 Viri ac mulieris eandem esse virtutē, Idem

sensit

fensit Socrates, sexum muliebrem, non minus esse docilem ad omnia virtutis munia, quàm virilem, si pariter instituatur. At vulgus sexum incusat quasi ad virtutem indocilem. Sexus i[illegible]

58 Honesta siue pulchra esse quæ bona sunt, turpia, quæ mala. Stoicorum est dogma nihil expetendum præter virtutem, nihil fugiendū præter vitium: quum vulgo ingens probrum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasque partis abundare. Verè pulchra.

59 Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominum ea tantùm probat, quibus assueuit: ab exoticis abhorret, nō quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinum esse debet, nisi quod cum vitio coniunctum. Neque enim ideò temulentia detestanda, quòd alicubi non sit in vsu, sed quòd per se turpis. Gratitudo.

60 Tutissimum esse murum prudentia, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla mœnia tam sunt munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut, vt nihil horum, proditione capiantur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia. Virtus tuta [illegible]

61 Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob versiculum recitatum: Virtus per se honesta.

Τί δ' αἰσχρὸν εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ, id est,
Qui turpe, ni videatur hoc vtentibus.

Subiecit alterum:

Αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν, κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ.
Quòd turpe est, siue credas, siue non.

Eleganter correxit inutilem sententiam, refert Plutarchus.

ANA-

ANACHARSIS SCYTHA.

1 Hermippus scribit illum mox, vt Athenas venerat, adijsse Solonis ædes. Percunctanti famulo, quis & vnde: iussisse, renunciaret ad esse Anacharsidem, qui & Solonem videre, & si fieri posset, etiam hospes fieri cuperet. Solon per puerũ respondit, in patria solere fieri hospites, significans inter Græcos & Scythas nõ esse ius hospitij. Ad hæc verba, quibus abigebatur Anacharsis, perinde quasi iussus esset introire, ingressus est ad Solonem: dicẽs se jam esse in patria, & æquum esse, vt hospitio iungerentur. Huius responsi dexteritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimã familiaritatem, ex primo statim sermone deprehendens animum philosophicum, qui iudicaret esse patriam, vbicunq; bene est homini: Ciues enim mundo sumus omnes.

Ingenue.

2 Reuersus in patriam conatus est ad Græcorum instituta nouare Scytharum leges: Eam ob causam à fratre in venatu sagitta percussus est. Moriens dixit, se ob eruditionem incolumem à Græcia dimissum, per inuidiam in patria perire. Græca sonant iucundius, διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν φθόνον.

Patria perniciosa.

3 Dicebat vitem ferre tres botros, primũ voluptatis, alterum ebrietatis, tertium molestiæ. Sentiens parcum vini vsum esse iucundum, quia sedat sitim: largiorem gignere temulentiam: largissimũ parere rixas, cædes, ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est: Primam crateram pertinere ad sitim, alteram ad voluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam

Vini parcus vsus.

ad insaniam. Dictum erit iucundius, si cogites in Scythia non esse vites.

Admirabatur, qui conueniret vt artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicarent artis expertes: Sentiens de artifice neminem rectè iudicare, nisi artificem. In theatro certabant hystriones, mimi, cantores & sophistę, recitabant poetę: quorum artes quum populus nesciret, tamen alijs applaudebant, alios explodebant. 4 Vulgi iudicia.

Rogatus qua ratione quis effugeret, ne fieret vinolentus: Si semper, inquit, præ oculis habeat ebriorũ indecoros mores. Nihil enim similius insano, quàm ebrius. At ebrius existimat se detere omnia. In alijs spectandũ, quàm fœda res sit temulentia. 5 Ex alijs exẽplũ.

Aiebat se demirari qui conueniret, vt Græci, qui legibus suis violentiam & injuriam puniunt, athletas ob hoc ipsum honorarent, quod se mutuo percuterent: Salsè damnans crudelem populi voluptatem, ac in moribus inconstantiam. Quod enim iniustum est, semper iniustum est. 6 salsè.

Quum rogasset quendam quanta esset spissitudo tabularum nauticarum, isq́; respondisset, quatuor digitorum: Tantillum, inquit, absunt à morte qui nauigant. Notauit negotiatorum auaritiam, qui lucri gratia semet in manifestum vitæ discrimen conijciunt. Scythæ nesciunt nautica commercia, sed pascuis ac venatu viuunt. 7 Nauigatio.

Oleum dicebat esse venenum insanium gignens, eo quòd athletas videret vnctos in se inuicem insanire. Nec olei vsum, vt arbitror, 8 Athletæ insani.

nouerant

nouerant Scythæ, vt quod nec apud illos perueniret, nec aliunde importaretur. Athletæ pugnant nisi vncti: putant enim corpus fieri robustius: ac Scytha simulabat se credere, illis oleum esse causam insaniæ.

9 Aiebat se mirari qui fieret, vt Athenienses qui prohiberent mentiri, tamen in cauponum tabernis palàm mentirentur. Qui vendunt merces, emuntque lucri causa, fallunt quemcunq; possunt, quasi quòd priuatim esset turpe, fiat honestum, si publicè facias in foro. Ac in contractibus maximè fugiendum erat mendacium. Sed tum maximè mentiuntur homines, quum maximè negant se mentiri.

Mendacium in cõtractibus.

10 Admirabatur & illud, quòd Græci initio conuiuij cyathis pusillis vterentur, saturi maioribus: Sentiens potum non in aliud adhibendum, nisi ad sedandam sitim. Absurdum igitur esse tum plus bibere, quum iam sitis esset sedata.

Mors præpostera.

11 Statuis atque imaginibus illius inscribebatur: γλώσσης, γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν, id est linguæ, ventri, pudendis temperandum. Quòd maximorum malorum causa sit lingua effrenis, & luxu nihil turpius, libido pecudem ex homine reddat.

Continentia.

12 Interrogatus num in Scythia essent tibiæ, respondit, Ne vites quidem: significans saltationes, reliquasque eius generis voluptates à vinolentia nasci, alique.

Vinolentia.

13 Percunctanti quæ naues essent tutissimæ, Quæ inquit, in siccum protractæ sunt. Solebant enim olim naues ijs mensibus, quibus mare nauigabile non est, machinis quibusdam in siccum pertrahi. Anacharsis sensit, omnem

Nauigatio.

nauiga-

nauigationem esse periculosam. At ille de genere nauigij percunctabatur. Sunt enim Liburnicæ, onerariæ actuariæque naues, aliæque diuersi generis, in quibus alia est alia aduersus tempestatem instructior.

Aiebat se nihil admirabilius vidisse apud 14
Græcos, quàm quòd fumum in montibus relinquerent, ligna in ciuitatem conueherent. Ἄκαπνα
Sensit, opinor, de acapnis, quæ ita siccantur vel Sole, vel igni in montibus, vt postea ardeant absque fumo.

Roganti verũ arbitraretur plures esse mortuos an viuos: Nauigantes, inquit, in viuorũ 15
numero ponis? Dubitans an hi essent inter viuos habendi, qui vitam vndarum ac ventorum arbitrio commisissent. Nauigatio.

Exprobranti cuidam Attico quòd natus esset in Scythia: Mihi, inquit, probro est patria, 16 Atticus.
tu patriæ. Egregiè inculpatus est, cui nihil potest obijci præter patriam. At quemadmodũ laudi est, apud Barbaros natum, Græcorum disciplinas scire: ita turpe est, apud Græcos natum ad Barbaros mores degenerasse.

Interrogatus quid esset in homine pessimũ, 17
& quid optimum, respondit lingua: Sentiens Lingua.
idem membrum plurimam adferre vtilitaté, si recta ratione gubernetur, pestilentissimum esse, si secus.

Dicere solet præstare vnicum habere ami- 18
cum multi precij, quàm multos nullius precij. Amicus
Græca sonant iucundius, καὶ τοῦ ἕνα φίλον ἔχειν insignis.
πολλοῦ ἄξιον, ἢ πολλοὺς μηδενὸς ἀξίους.

Aiebat forum esse locum multis hominum 19
fraudibus ac rapinis destinatum, notans mo- Forum.

res vendentiũ, per fas nefasq; lucra venantiũ.

10 Patientia. Ab adolescente in conuiuio pulsatus, Adolescens, inquit, si nunc vinum non fers, vbi senueris, aquam feres. Moderationis erat, quòd adolescentis proteruiā vino imputauit. Qui verò bibunt intemperantius vinum ea præsertim ætate, cui magis conuenit aqua, ij frequenter senes ob inopiam coguntur aquam bibere, aut ὑδροφορεῖν: quum ei ætati necessarius sit vini vsus.

21 Barbaries. Cuidam obijcienti quòd esset barbarus. Anacharsis, inquit, barbarus est apud Athenienses, sed vicissim Atheniēses barbari sunt apud Scythas. Græci, sed in primis Attici, quoniā apud ipsos florebant disciplinæ liberales, ac leges politicæ, reliquas nationes, contumeliæ causa nominabant barbaras, quum barbarum dicatur, quicquid est peregrinum atq inusitatum. Nunc quum Græcia nihil sit barbarius: hæc philautia demigrauit ad quosdā Italos, quibus omnes aliæ nationes barbaræ sunt.

22 Leges. Huic illud quoque tribuitur multò vulgatissimum: Leges aranearum telis esse similes, in quibus infirmiora animalia hærerent, valentiora perrumperent. ita leges, humiles ac tenues constringunt, à potentibus impunè violantur. Meminit Valerius.

MYSON.

1 Solitudo. Myson incertæ patriæ μισάνθρωπος fuisse traditur, nō alienus à moribus Timonis Atheniensis. Hunc quum quidam fortè deprehendisset in solitudine ridentem, rogabat, quid rideret, quū esset solus. Atqui ob hoc ipsum, inquit,

inquit, rideo: Subindicans sibi gratissimam esse solitudinem.

ANAXAGORAS CLAZOMENIVS.

Quum ab Atheniensibus esset dānatus exilio, cuidam dicenti, Priuatus es Atheniensibus; Imò illi, inquit, me: Sentiens Atheniensibus magis opus esse Anaxagora quàm cōtra. Qui præclaros viros eijciunt ciuitate, Rempu. lædunt potius, quàm eos, quos expellunt. 1 Animose.

Quum in exilio agenti nunciata esset mors filiorum, Sciebam, inquit, me genuisse mortales. Idem hoc tribuitur Xenophonti. 2 Fortiter.

Absens morti addictus est. Id nunciāti, Iam olim, inquit, istam sententiam tulit natura, æque in illos, atq; in me: Sentiens Athenienses non minus addictos morti, quàm esset is quē dānarant. Alijs aliud mortis genus obtingit, sed omnibus eadē est moriendi necessitas. 3 Grauiter.

Cuidam moleste ferenti, quod non in patria, sed peregrè moreretur. Bono animo sis, inquit, idem.n vndelibet ad inferos descēsus est. 4 Mortis locus.

Periclis præceptor fuisse legitur, cui in administranda Rempub. magno fuit vsui. Verū quum Pericles negotijs intentus desijsset agere curam Anaxagoræ iam ad decrepitam prouecti senectutem, constituit inedia finire vitā. Id simul vt renunciatum est Pericli, anxius accurrit, & argumentis, precibus, & lachrymis conatus est hominem à spontaneæ mortis proposito reuocare, idq; magis sua ipsius causa, quàm philosophi. Cui Anaxagoras reiecta facie iam moribundus, nihil aliud respondit, quàm hæc. O Pericles, & quibus lucerna est 5 Grauiter.

na est opus, infundunt oleum: exprobrans illi neglectum amici, vnde tantam capere poterat vtilitatem. Lucerna curatur ad vsum vulgarem, & talis consiliarius neglectus perijt.

6 Lucrum ex dãno Post diutinam peregrinationem domũ reuersus reperit patriam possessionesq; suas desertas: Nisi inquit, ista perissent ego saluus nõ essem: Quòd calamitas illũ adegisset ad philosophiam. Rebus autẽ integris, mansisset intra penates suos. Ita sæpenumero prospera sunt hominis, quæ videntur aduersa: & quod damnum putatur ingens, lucrum est maximũ.

STILPON MEGARENSIS.

7 Arguté. Habebat filiam parum secundæ famæ: cuidam itaq; dicenti, Dedecorat te filia: Nihilo magis, inquit, quàm ego illam decoro. Sentiens neminem alienis factis dehonestari, sed suis quemq; moribus æstimandum esse. Neq; enim illa fuisset honestior, ob patris celebritatem, nisi paternas virtutes fuisset imitata. Plutarchus in libro de tranquillitate, pluribus verbis hoc idem enarrat. Nam Metrocli obijcienti, quòd filiam haberet impudicam, Vtrum, inquit, hoc meum peccatum est, an filiæ? Cum Metrocles respõdisset: illius peccatum, sed tuum infortunium: hunc in modũ excepit: Stilpo, Quid ais? an nõ quæ peccata sunt, eadem sunt lapsus? Annuit Metrocles. At lapsus, inquit Stilpo quorum sunt, eorundem sunt & frustrationes? Et hoc cõfesso Metrocle: Porrò quorum sunt frustrationes, horum sunt & infortunia. Ita placido prudentiq; sermone demõstrauit, filiæ duntaxat esse infortunium, cuius esset peccatum, ac Cynici

conuicium nihil aliud esse quàm latratum.

In somnis visus est illi Neptunus iratus, quòd non immolasset hecatombem, quemadmodū mos erat. At philosophus hoc viso nihil perturbatus respondit: Quid ais Neptune? ita nè veluti puer huc venisti cum tua querimonia, quòd pecunia mutuo sumpta, non expleuerim odore ciuitatem? Atqui pro rei familiaris modulo sacrificaui tibi aquas aliquot. Ad hæc arridens Neptunus, visus est illi porrecta dextra dixisse: In tuam gratiam ingentem aquarum prouentum largiar ciuitati Megarensium. Quod & euenisse tradunt. 8 Tranquillitas.

Demetrius Antigoni filius quū Megarā cepisset, iussit Stilponis domum seruari indemnem. Admonitus igitur Stilpon, vt libellum daret rerum omnium, quas amisisset: Ego, inquit, nihil bonorū meorū amisi: Nā eruditio & eloquentia mihi sunt incolumes: quæ hæc verè sunt, οἰκεῖα, hoc est, domestica propriaq; bona. 5

Callebat argutias dialecticas, quarum vna parū illi feliciter cessit De statua Mineruę quā Phidias finxerat, ita percūctatus est: Num Iouis Minerua dea est? Cū responsū esset, est: At hæc, inquit, nō est Iouis, sed Phidię. Id quum esset cōcessū, collegit: Nō est igitur hæc dea. Ob hanc vocem apud Areopagitas impietatis reus peractus est. Ille verò sic conatus est elabi, vt diceret non negasse illam esse deam, sed Deū, hoc est masculū. Nam θεὸς apud Atticos communis est generis. Attamen iussus est ire exulatum. Theodorus autē, cognomēto ἄθεος, his auditis dixit, Vnde hoc nouit Stilpon, nisi fortè sublatis vestibus inspexit Mineruam? 4 Argutia infælices.

38 Cuidam obijcienti quòd Antistheni mater esset Phrygia: Et Deorum, inquit, mater: Ridiculum arbitrãs cuidam probro dari patriã; quum in damnatissimis regionibus interdum nascantur fœlicissima ingenia.

Solerter.

39 Diceret solet hostibus à dijs omnia optanda esse bona, excepta fortitudine: quod illa omnia aliquando futura sint eorũ, qui fortitudine præcellerent, non eorũ qui possiderent, quod ob ignauiam ea tueri nõ possint. Sensit frustra parari bona, si qui parauit, tueri nesciat.

Fortitudo.

40 Si quam vidisset mulierem egregiè cultam adibat ædes illius, iubebatque virum proferre arma & equum: quæ si placuissent, patiebatur mulierem indulgere delicijs, q̃ esset qui defenderet: sin minus, suadebat, vt eum ornatum deponeret, ne præda fieret alijs.

Fortitudo.

41 Antisthenem, quoniam multa conscripsit volumina. Timon appellare solet παντοφυῆ φλέδονα, id est, ingeniosum nugatorem. Non tamen dixit εὐφυῆ, sed παντοφυῆ, q̃ ingenio ad quiduis versatili varia tractaret argumẽta, & in his quædam parum digna philosopho.

Loquacitas.

Huius placita non indigna sunt, quæ cõmemorentur.

42 Dicebat τ' ἀρετὴν εἶναι διδακτικήν, id est virtutem disci posse. Aduersus eos, qui putant nasci cum homine, aut naturæ affectus stuvio vinci non posse.

Studium.

Τοὺς αὐτοὺς εὐγενεῖς οἷς καὶ ἐναρέτους.

43 Qui virtute præditi sunt, eosdem & nobiles esse. Habent enim id, vnde vera nascitur nobilitas. Aduersus eos qui maiorum imaginibus aut diuitijs metiuntur nobilitatem.

Nobilitas.

44 Virtutem sibi sufficere ad fœlicitatem, nec

vna re opus habere, nisi robore Socratio. So- Toleran-
crates ad omnium rerum patientiam obdurue- tia.
rat. Imbecillitas corporis impedit frequen-
ter virtutis vsum.

Virtutem esse rem operum, non autem plu- 45 Virtus in
rimis verbis multisque disciplinis egere. No- actione.
tat hoc Horatius: Virtutem verba putas, vt
lucum ligna.

Sapientem sibi sufficere, eò quod omnia quæ 46
sunt aliorū, sunt & huius, qui cū oibus habet Sapiens.
amicitiam, & amicitia facit omnia cōmunia.

Ἀδοξίαν εἶναι ἀγαθὸν ἴσον τῷ πόνῳ, id est ob- 47
scuritatem esse bonum par labori. Aduersus Ocium.
illud Epicuri, λάθε βιώσας. Multi student igno-
ti esse, quò viuant in ocio. At ignobilitas quo-
niam patet quorumlibet contemptui, non mi-
nus adfert negotiorum quam famæ claritas,
quanquam & hoc graue est onus.

Negabat sapientē viuere iuxta leges ab ho- 48
minibus institutas, sed iuxta normam virtu- Virtus le
tis: Sentiens non ideo quid faciendum aut vi- gibus nō
tandum, quia leges iubent, aut vetant; sed eget.
quia ipsa ratio dictat, hoc esse honestum, il-
lud turpe. Leges non omnia præscribunt, at
virtutis regula docet vbique, quid sit honestū,
quid turpe.

Quidam censebant sapienti nō esse ducen- 49
dam vxorem, ipse contra censebat esse ducen- Coniu-
dam, at non voluptatis, sed liberorum gratia. gium.
Debetur hoc naturæ & patriæ. Sed cum opti-
ma indole præditis congredietur, vt ex bonis
nascantur boni. Quin & amabit vxorem, non
vulgari more, sed iudicio: is enim verè & cō-
stanter amat, qui iudicio amat. At sapiens

optimè

optimè dijudicat, quæ sint amore dignæ: aduersus eos qui vxores se iactant habere pro matulis.

50 Sapienti nihil esse nouum aut subitum, eò quòd quicquid homini potest accidere, sit iam præmeditatus: vt nunquã dicat, Non putaram. *Prouidētia.*

51 Ἀξιέραστος ὁ ἀγαθός, dignus amari quisquis bonus est. Non est verus aut syncerus amor, nisi quem conciliat virtus. *Amor.*

52 Aiebat homines virtute præditos eos sibi parare propugnatores, qui & fortes sint, & iusti: Nolunt enim defendi, si quid iniusti admittant, Improbi cõtra fortes defensores quærunt, iustos nolunt. *Iustè.*

53 ἀναφαίρετον ὅπλον εἶναι ἀρετήν, id est virtutem esse armaturam, quæ detrahi non possit. Nam & ensis & clypeus excutiuntur. Sapiens nunquam non armatus est. *Armata virtus.*

54 Dicebat esse satius cum paucis bonis pugnare aduersus multos malos, quàm cum multis malis aduersus paucos bonos. Vel quia in bello non tam multitudo, quàm virtus militū ac ducum parit victoriam: quia præstat esse de numero bonorum, qui vbique pauci sunt, q̃ de grege malorū, quorū vbiq; plena sunt omnia. *Paucitas bonorū.*

55 Obseruandos esse hostes, quòd hi primi omnium sentiant, si quid delinquas. In hoc igitur vtiliores sunt nobis quã amici, vt errata nostra cognoscamus, & cognita corrigamus. *Vtilitas ex hoste.*

56 Virum iustū pluris faciendū quàm cognatū. Arctiora enim sunt vincula virtutis, quàm sanguinis. Et omnia bonus bono proximo cognatus est propter animorum similitudinem. *Cognatio virtutis.*

57 Viri ac mulieris eandem esse virtutē, Idem

sensit

sensit Socrates, sexum muliebrem non minus esse docilem ad omnia virtutis munia, quàm virilem, si pariter instituatur. At vulgus sexum incusat quasi ad virtutem indocilem. Sexus.

58 Honesta siue pulchra esse quæ bona sunt, turpia, quæ mala. Stoicorum est dogma nihil expetendum præter virtutem, nihil fugiendũ præter vitium: quum vulgo ingens probrum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasque partis abundare. Verè pulchra.

59 Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominum ea tantùm probat, quibus assueuit: ab exoticis abhorret, nõ quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinum esse debet, nisi quòd cum vitio coniunctum. Neque enim ideò temulentia detestanda, quòd alicubi non sit in vsu, sed quòd per se turpis. Gratitudo.

60 Tutissimum esse murum prudentiam, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla mœnia tam sunt munita, quia machinis, aut suffossionibus, aut, vt nihil horum, proditione capiantur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia. Virtus tuta.

61 Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob versiculum recitatum: Virtus per se honesta.

Τί δ' αἰσχρὸν εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ, id est,
Qui turpe ni videatur hoc vtentibus.

Subiecit alterum:

Αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν, κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ.
Quòd turpe est, id siue credas, siue non.

Eleganter correxit inutilem sententiam, refert Plutarchus.

ANACHARSIS SCYTHA.

1 *Ingenue.* Hermippus scribit illum mox, vt Athenas venerat, adijsse Solonis ædes. Percunctanti famulo, quis & vnde: iussisse, renunciaret adesse Anacharsidem, qui & Solonem videre, & si fieri posset, etiam hospes fieri cuperet. Solon per pueru͂ respondit, in patria solere fieri hospites, significans inter Græcos & Scythas nō esse ius hospitij. Ad hæc verba, quibus abigebatur Anacharsis, perinde quasi iussus esset introire, ingressus est ad Solonem: dicēs se iam esse in patria, & æquum esse, vt hospitio iungerentur. Huius responsi dexteritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimā familiaritatem, ex primo statim sermone deprehendens animum philosophicum, qui iudicaret esse patriam, vbicunq; bene est homini: Ciues enim mundo sumus omnes.

2 *Patria perniciosa.* Reuersus in patriam conatus est ad Græcorum instituta nouare Scytharum leges: Eam ob causam à fratre in venatu sagitta percussus est. Moriens dixit, se ob eruditionem incolumem à Græcia dimissum, per inuidiam in patria perire. Græca sonant iucundius, διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν φθόνον.

3 *Vini parcus vsus.* Dicebat vitem ferre tres botros, primū voluptatis, alterum ebrietatis, tertium molestiæ: Sentiens parcum vini vsum esse iucundum, quia sedat sitim: largiorem gignere temulentiam: largissimū parere rixas, cædes, ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est: Primam crateram pertinere ad sitim, alteram ad voluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam

ad insaniam. Dictum erit iucundius, si cogites in Scythia non esse vites.

Admirabatur, qui conueniret vt artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicarent artis expertes: Sentiens de artifice neminem rectè iudicare, nisi artificem. In theatro certabant hystriones, mimi, cantores & sophistę, recitabant poetæ: quorum artes quum populus nesciret, tamen alijs applaudebant, alios explodebant. 4 Vulgi iudicia.

Rogatus qua ratione quis effugeret, ne fieret vinolentus: Si semper, inquit, præ oculis habeat ebriorũ indecoros mores. Nihil enim similius insano, quàm ebrius; At ebrius existimat se decere omnia. In alijs spectandũ, quàm fœda res sit temulentia. 5 Ex allijs exẽplũ.

Aiebat se demirari qui conueniret, vt Græci, qui legibus suis violentiam & iniuriam puniunt, athletas ob hoc ipsum honorarent, quòd se mutuo percuterent: Salsè damnans crudelem populi voluptatem, ac in moribus inconstantiam. Quod enim iniustum est, semper iniustum est. 6 salsè.

Quum rogasset quendam quanta esset spissitudo tabularum nauticarum, isq; respondisset, quatuor digitorum: Tantillum, inquit, absunt à morte qui nauigant. Notauit negotiatorum auaritiam, qui lucri gratia semet in manifestum vitæ discrimen conijciunt. Scythæ nesciunt nautica commercia; sed pascuis ac venatu viuunt. 7 Nauigatio.

Oleum dicebat esse venenum insaniam gignens, eo quòd athletas videret vnctos in se inuicem insanire. Nec olei vsum, vt arbitror, 8 Athletæ insani.

nouerant Scythæ, vt quod nec apud illos perueniret, nec aliunde importaretur. Athletæ pugnant nisi vncti: putant enim corpus fieri robustius: ac Scytha simulabat se credere, illis oleum esse causam insaniæ.

9 Aiebat se mirari qui fieret, vt Athenienses qui prohiberent mentiri, tamen in cauponum tabernis palàm mentirentur. Qui vendunt merces, emuntque lucri causa, fallunt quemcunq; possunt, quasi quòd priuatim esset turpe, fiat honestum, si publicè facias in foro. At in contractibus maximè fugiendum erat mendacium. Sed tum maximè mentiuntur homines, quum maximè negant se mentiri.

Mendacium in cōtractibus.

10 Admirabatur & illud, quod Græci initio conuiuij cyathis pusillis vterentur, saturi maioribus: Sentiens potum non in aliud adhibendum, nisi ad sedandam sitim. Absurdum igitur esse tum plus bibere, quum iam sitis esset sedata.

Mors præpostera.

11 Statuis atque imaginibus illius inscribebatur: γλώσσης, γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν, id est linguæ, ventri, pudendis temperandum. Quòd maximorum malorum causa sit lingua effrenis, & luxu nihil turpius, libido pecudem ex homine reddat.

Continētia.

12 Interrogatus num in Scythia essent tibiæ, respondit, Ne vites quidem: significans saltationes, reliquasque eius generis voluptates à vinolentia nasci, aliúnde.

Vinolentia.

13 Percunctanti quæ naues essent tutissimæ, Quæ inquit, in siccum protractæ sunt. Solebant enim olim naues ijs mensibus, quibus mare nauigabile non est, machinis quibusdam in siccum pertrahi. Anacharsis sensit, omnem

Nauigatio.

nauigationem esse periculosam. At ille de genere nauigij percunctabatur. Sunt enim Liburnicæ, onerariæ actuariæque naues, aliæque diuersi generis, in quibus alia est alia aduersus tempestatem instructior.

Aiebat se nihil admirabilius vidisse apud Græcos, quàm quòd fumum in montibus relinquerent, ligna in ciuitatem conueherent. Sensit, opinor, de acapnis, quæ ita siccantur vel Sole, vel igni in montibus, vt postea ardeant absque fumo. 14 Ἄκαπνα

Roganti verũ arbitraretur plures esse mortuos an viuos: Nauigantes, inquit, in viuorũ numero ponis? Dubitans an hi essent inter viuos habendi, qui vitam vndarum ac ventorum arbitrio commisissent. 15 Nauigatio.

Exprobranti cuidam Attico quòd natus esset in Scythia: Mihi, inquit, probro est patria, tu patriæ. Egregiè inculpatus est, cui nihil potest obijci præter patriam. At quemadmodũ laudi est, apud Barbaros natum, Græcorum disciplinas scire: ita turpe est, apud Græcos natum ad Barbaros mores degenerasse. 16 Acritas.

Interrogatus quid esset in homine pessimũ, & quid optimum, respondit lingua: Sentiens idem membrum plurimam adferre vtilitatẽ, si recta ratione gubernetur, pestilentissimum esse, si secus. 17 Lingua.

Dicere solet præstare vnicum habere amicum multi precij, quàm multos nullius precij. Græca sonant iucundius, καὶ τοῦ ἕνα φίλον ἔχειν πολλοῦ ἄξιον, ἢ πολλοὺς μηδενὸς ἀξίους. 18 Amicus insignis.

Aiebat forum esse locum multis hominum fraudibus ac rapinis destinatum, notans mo- 19 Forum.

res vendentiũ, per fas nefasq; lucra venantiũ.

10 Ab adolescente in conuiuio pulsatus, Adolescens, inquit, si nunc vinum non fers, vbi senueris, aquam feres. Moderationis erat, quòd adolescentis proteruiã vino imputauit. Qui verò bibunt intemperantius vinum ea præter tim ætate, cui magis conuenit aqua, ij frequenter senes ob inopiam coguntur aquam bibere, aut ὑδροφορεῖν: quum ei ætati necessarius sit vini vsus.

Patientia.

21 Cuidam obijcienti quòd esset barbarus, Anacharsis, inquit, barbarus est apud Athenienses, sed vicissim Atheniẽses barbari sunt apud Scythas. Græci, sed in primis Attici, quoniã apud ipsos florebant disciplinæ liberales, ac leges politicæ, reliquas nationes, contumeliæ causa nominabant barbaras, quum barbarum dicatur, quicquid est peregrinum atq; inusitatum. Nunc quum Græcia nihil sit barbarius: hæc philautia demigrauit ad quosdã Italos, quibus omnes aliæ nationes barbaræ sunt.

Barbaries.

22 Huic illud quoque tribuitur multò vulgatissimum: Leges aranearum telis esse similes, in quibus infirmiora animalia hærerent, valentiora perrumperent. ita leges, humiles ac tenues constringunt, à potentibus impunè violantur. Meminit Valerius.

Leges.

MYSON.

1 Myson incertæ patriæ μισάνθρωπος fuisse traditur, nõ alienus à moribus Timonis Atheniensis. Hunc quum quidam fortè deprehendisset in solitudine ridentem, rogabat, quid rideret, quũ esset solus. Atqui ob hoc ipsum, inquit,

Solitudo.

inquit, rideo: Subindicans sibi gratissimam esse solitudinem.

ANAXAGORAS CLAZOMENIVS.

1 Quum ab Atheniensibus esset dãnatus exilio, cuidam dicenti, Priuatus es Atheniensibus, Imò illi, inquit, me: Sentiens Atheniensibus magis opus esse Anaxagora quàm cõtra. Qui præclaros viros eijciunt ciuitate, Rempu. lædunt potius, quàm eos, quos expellunt. 1 Animosè.

2 Quum in exilio agenti nunciata esset mors filiorum, Sciebam, inquit, me genuisse mortales. Idem hoc tribuitur Xenophonti. 2 Fortiter.

3 Absens morti addictus est. Id nunciãti, Iam olim, inqnit, istam sententiam tulit natura, æque in illos, atq; in me: Sentiens Athenienses non minus addictos morti, quàm esset is quẽ dãnarant. Alijs aliud mortis genus obtingit, sed omnibus eadẽ est moriendi necessitas. 3 Grauiter.

4 Cuidam molestè ferenti, q̃ non in patria, sed peregrè moreretur. Bono animo sis, inquit, idem.n. vndelibet ad inferos descẽsus est. 4 Mortis locus.

5 Periclis præceptor fuisse legitur, cui in administranda Rempub. magno fuit vsui. Verũ quum Pericles negotijs intentus desijsset agere curam Anaxagoræ iam ad decrepitam prouecti senectutem, constituit inedia finire vitã. Id simul vt renunciatum est Pericli, anxius accurrit, & argumentis, precibus, & lachrymis conatus est hominem à spontaneæ mortis proposito reuocare, idq; magis sua ipsius causa, quàm philosophi. Cui Anaxagoras reiecta facie iam moribundus, nihil aliud respondit, quàm hæc. O Pericles, & quibus lucerna est 5 Grauiter.

na est opus, infundunt oleum: exprobrans illi neglectum amici, vnde tantam capere poterat vtilitatem. Lucerna curatur ad vsum vulgarem, & talis consiliarius neglectus perijt.

6 Lucrum ex dăno Post diutinam peregrinationem domũ reuersus reperit patriam possessionesq; suas desertas: Nisi inquit, ista perissent ego saluus nõ essem: Quòd calamitas illũ adegisset ad philosophiam. Rebus autẽ integris, mansisset intra penates suos. Ita sæpenumero prospera sunt hominis, quæ videntur aduersa; & quod damnum putatur ingens, lucrum est maximũ.

STILPON MEGARENSIS.

7 Argutè. Habebat filiam parum secundæ famæ: cuidam itaq; dicenti, Dedecorat te filia; Nihilo magis, inquit, quàm ego illam decoro. Sentiens neminem alienis factis dehonestari, sed suis quemq; moribus æstimandum esse. Neq; enim illa fuisset honestior, ob patris celebritatem, nisi paternas virtutes fuisset imitata. Plutarchus in libro de tranquillitate, pluribus verbis hoc idem enarrat. Nam Metrocli obijcienti, quòd filiam haberet impudicam, Vtrum, inquit, hoc meum peccatum est, an filiæ? Cum Metrocles respõdisset: illius peccatum, sed tuum infortunium: hunc in modũ excepit: Stilpo, Quid ais? an nõ quæ peccata sunt, eadem sunt lapsus? Annuit Metrocles. At lapsus, inquit Stilpo quorum sunt, eorundem sunt & frustrationes? Et hoc cõfesso Metrocle: Porrò quorum sunt frustrationes, horum sunt & infortunia. Ita placido prudentiq; sermone demõstrauit, filiæ duntaxat esse infortunium, cuius esset peccatum, ac Cynici

conuicium nihil aliud esse quàm latratum.

In somnis visus est illi Neptunus iratus, quòd non immolasset hecatombem, quemadmodũ mos erat. At philosophus hoc viso nihil perturbatus respondit: Quid ais Neptune? ita nè veluti puer huc venisti cum tua querimonia, quòd pecunia mutuo sumpta, non expleuerim odore ciuitatem? Atqui pro rei familiaris modulo sacrificaui tibi aquas aliquot. Ad hæc arridens Neptunus, visus est illi porrecta dextra dixisse: In tuam gratiam ingentem aquarum prouentum largiar ciuitati Megarensium. Quod & euenisse tradunt. 3 Tiaquilitas.

Demetrius Antigoni filius quũ Megarã cepisset, iussit Stilponis domum seruari indemnem. Admonitus igitur Stilpon, vt libellum daret rerum omnium, quas amisisset: Ego, inquit, nihil bonorũ meorũ amisi: Nã eruditio & eloquentia mihi sunt incolumes: quæ hæc verè sunt, ἀκὰα, hoc est, domestica ꝓpriaq; bona. 5

Callebat argutias dialecticas, quarum vna parũ illi fęliciter cessit De statua Mineruę quã Phidias finxerat, ita percũctatus est: Num Iouis Minerua dea est? Cũ responsũ esset, est: At hæc, inquit, nõ est Iouis, sed Phidię. Id quum esset cõcessũ, collegit: Nõ est igitur hæc dea. Ob hanc vocem apud Areopagitas impietatis reus peractus est. Ille verò sic conatus est elabi, vt diceret non negasse illam esse deam, sed Deũ, hoc est masculũ. Nam θεὸς apud Atticos communis est generis. Attamen iussus est ire exulatum. Theodorus autẽ, cognomẽto ἄθεος, his auditis dixit, Vnde hoc nouit Stilpon, nisi fortè sublatis vestibus inspexit Mineruam? 4 Argutia infælices.

5 Moderatè. Crates Cynicus ad propositam quęstionem non respondebat, sed pro responso ventris crepitum emisit. Hic Stilpon: Sciebam, inquit, te quamuis vocem emissurum potius, quàm eam quam oportuit.

6 Cynicè. Stilpo Crateti dedit caricam, simulq; proposuit quæstiunculam. Quum Cynicus protinus nucem deuorasset: Caricam, inquit Stilpo, perdidit. Hic Crates, non caricam modò, sed & quæstiunculam, cuius illa fuit arra. Sentiens se frustra captatum, munusculo ad respondendum.

7 Lepidè. Videns Cratetem hybernis mensibus frigore rubentem, δοκᾶς inquit, χρείαν ἔχειν ἱματίου καινοῦ. Lepos qui est in vocis ambiguo Latinè reddi non potest. καινοῦ, coniunctim sonat nouo, & καὶ νοῦ disiunctim sonat, & mente. Discrimen auribus vix sentiri potest, scripto potest ostendi. Videris, inquit, egere pallio nouo, siue pallio & mente. Nouum requirebat gelu, mentem Cynici stultitia, qui vestem non accommodaret tempori.

8 Dictū retortum. Cum omnium oculi coniecti essent in Stilpontem, quidā Isti, inquit, Stilpon mirantur te, vt beluam. Nequaquam, inquit ille, sed vt verum hominem. Solent peregrinæ bestiæ in spectaculum produci, vulgares homines nemo miratur. Sed philosophum plerique spectabant, non vt quemuis hominem, sed vt hominem verum. Nam id spectaculū est rarissimum. Obiter notauit interpellatorem, quòd ipse non esset verus homo, nec spectatu dignus.

TIMON ATHENIENSIS.

1 Hunc Pericles ad se inuitauit pollicens sese

omnia

omnia necessaria prębiturum. At Thimon negauit se venditurum libertatem. Delectauit hunc imago muris syluestris paruo viuẽtis potius, quàm domestici in summis delitijs, sed perpetua cum solitudine versantis. Libertas

MENEDEMVS ERETRIENSIS.

Quum aliquando decretum tulisset ad populum, quidam ita tetigit illum, vt diceret non esse sapientis neq; tabernaculum consuere, neque decretum scribere: subnotans, quòd ex patre coriario natus esset, ipse quondam eiusdẽ opificij. Nam olim tabernacula è pellibus caprarum consuebantur. 1 Damnosus magistratus.

Cuidam sciscitanti num sapienti ducenda esset vxor: Num ego, inquit, videor tibi sapiens? Quum annuisset: Ego, inquit, vxorem duxi. Superuacuũ erat de eo dubitare, quod videret factũ ab eo quẽ iudicabat sapientem. 2 Exempla sapiẽtum.

Antigono consulenti, deberetne ad comessationem quandam adire, post silentium nihil aliud respondit, quàm regis filius est. Subindicans luxum indecorum esse regno natis: aut potentibus licere quodlibet. 3 Indecora.

Quendam friuolis nugis obstrepentem, rogauit num fundum haberet: vt is respondit sibi plurimas esse posse siones: Abi igitur, inquit & illas cura, nè tibi eueniat, vt & illas perdas, & priuatum elegantem amittas. Notans illum ad dicendum nõ esse idoneum, sed magis ad agriculturam. 4 Garrulitas.

A Nicocreonte Cypri tyranno vocatus ad solenne conuiuium cum Asclepiade amico, cęterisq; philosophis dixit: Si honestum est 5 Libertas periculosa.

tales conuocare viros, oportuit id quotidie fieri: sin minus, etiam tum frustra fieri. Ad id quum tyrannus respondisset, diem illum esse sibi festum, eoque singulo quoque mense vacare audire philosophos, liberius respondit Menedemus: hoc postulare sacrificium vt per omne tempus audiret philosophos. Quid multis? Eò processit hominis libertas, vt nisi tibicen quispiam eos auocasset, perituri fuerint. In naui quum periclitarentur Aesclepiades dixit, Tibicinis modulatio seruauit nos, Menedemi libertas perdidit.

6 Percunctanti cuidā Alexino an patrem cædere desijsset, respondit, neq; cecidi, neq; desij. Quum alter subiecisset, oportere soluere ambiguitatem per ναὶ & οὔ, aut affirmādo, aut negando: Ridiculum, inquit, est vestras sequi leges, quum liceat in portis occurrere. Alter captabat illum insidiosa percunctatione, siue enim respondisset, desij, siue non desij, agnouisset crimen. Ille hoc præsentiens exclusit sophisticum cauillum. Sic & Socrates apud Platonem obiurgatur à sophistis, quòd secus respondeat, quam ipsis esset commodum.

Argutiæ sophisticæ.

7 Quum Bion, acriter diuos insectaretur, ait illum trucidare mortuos: quòd aduersus illos studiosè pugnaret, qui iam dudum essent explosi, sepultique.

Iugulare mortuos

8 Ad quendam dicentem maximum esse bonum, si quis omnium potiri queat, quę optat. Sed multò maius, inquit, bonum est, non optare nisi quod oportet.

9 Dicebat plurimos nauigare Athenas studiorum gratia, qui primùm essent sapientes, deinde

inde fierent philosophi, hoc est sapientiæ amantes, diu rhetores, denique progressu temporis euadere idiotas meminit Plutarchus. Multū profecit, qui dicit se nihil scire. Et infęliciter facit, qui semper vergit in deterius. Degenerare.

PLATO ATHENIENSIS.

1 Quum Plato ad tragicum certamen paratus audito Socrate mutasset cõsilium, poemata sua exussit, præfatus Homerico carmine: Potiora sectanda

H'φαιστε πρόμολ' ὧδε, Πλάτων νύ τι σεῖο χατίζει,

Huc ades ò Vulcane, Platoni nunc opus est te.

2 Cum Dionysio Hermocratis filio de tyrannide differens, ait non statim esse præstantius quòd vni tantùm sit Vtile nisi & virtute cęteris antecelleret. Offensus tyrannus dixit, οἱ λόγοι σοῦ γεροντιῶσι, id est verba tua sapiunt seniū. Contra Plato, οἱ δὲ σοῦ τυραννιῶσι, id est, tua verò tyrannidem sapiunt. Libertè.

3 Apud Æginetas lex erat, vt si quis Atheniensis Aeginam venisset, capitalis esset: huc quum esset deductus Plato, vt venundaretur, capitis postulatus est à Curmendio, qu legem eam tulerat: Sed tempestiuo cuiusdam ioco libertatus est. Ait enim legem habere, si quis homo: at hunc esse philosophum. Iocus se lubris.

4 Plato dicitur ter nauigasse in Siciliam, nec sine periculo, nec sine cauillis obtrectantium. Molon itaq; , qui gerebat hostilem in Platonem animum, negabat esse mirum: si Dionysius esset Corinthi, sed si Plato in Sicilia. Nam tyrannum expulerat necessitas, Platonem inuitabat ambitio, vt vulgus quidem interpretabatur; Et tamen Dionysium esse Corinthi adeo mirabantur omnes vt, iam abierit in Saliè.

preuer-

prouerbium, de re inexpectata & incredibili.

5 Adolescentem quód lusisset aleam grauiter increpuit: qui cum dixisset. Sic obiurgas ob rem paruam? At paruum non est, inquit assuescere. Tale quiddam subindicat Demea Terentianus in Adelphis: Mitto rem consuetudinem ipsorum

Assuescere malis.

6 Iratus seruo, quum eum castigare pararet, & fortè interueniret Xenocrates: Flagellà, inquit, hunc puerum, nam ipse sum iratus. Sibi diffisus est homo philosophus: sentiens animi commotionem. At vulgus hominum tum maximè punit, quum irascitur.

Moderatè.

7 Rursus alteri cuidam famulo sic comminatus est Loris te cæderem, ni iratus essem. Nihil iræ fidendum. Sapuit Syrus ille Terentianus, qui se coniecit in angulum, edormiturus quod biberat vinum. At ira minus sui compos est, quàm ebrietas.

Moderatè.

8 Quum aliquando cōscendisset equum, mox descendit, dicens se vereri, μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, id est nè equestri fastu corriperetur. Superbū animal est equus & equitare quiddam habet magnificum, parumq; philosopho dignum

Modestè.

9 Temulentiæ deditis suadebat, vt poti ad speculum sese contemplarentur, ita fore, vt ab eo vitio recederent, conspecta fœditate.

Temulētia.

10 Somnolentiam improbabat, eoq; scripsit in legibus κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, id est, Nemo dormiens vlla re dignus est.

Vigilantia.

11 Quum à Dionysio fastidiretur, poposcit congrediendi copiam: ea data hunc in modū disseruit: Si quem sentires in Siciliam appulisse hoc animo, vt tibi malè faceret, qui tamen

Commodè dicere.

men non data opportunitate, nihil mali faceret, an hunc impune dimitteres? Quum Dionysius respondisset, nequaquam ô Plato; oportet enim hostium non facta solum, verum & animi propositũ vlcisci: Plato subiecit, Tum si quis tibi benè volens venisset in Siciliam, vt tibi boni quippiam adferret, nõ faceat autem destitutus occasione, num par esset hunc nulla relata gratia contemptum abijcere? Dionysio percupiente quis esset ille: Aeschynes, inquit, vir & morũ sanctimonia cum quouis amicorum Socratis conferendus, & qui possit dicendo meliores reddere cum quibus habeat consuetudinem. Is quum huc multum maris emensus adnauigaret, vt suã philosophiam tibi impertiret, hactenus neglectus est. Hæc tam commoda oratio effecit, vt rex & Platonem, cui prius erat infensior, amplecteretur, & Aeschynem splendidè, magnificeq; tractaret.

Dionem ob formam & ob rerũ gestarũ magnitudinem quum plurimi fieret ab omnibus admonuit, caueret, metueretq; contumaciam, cui comes esset solitudo. Insolëter enim vtentem rebus prosperis amici destituunt. 12 Ferocia.

Si quando fortè incidisset in eos, qui præter decorum quippiam agerent, digressus consueuit dicere, Nunc vbi ego talis? Nemo suã turpitudinem perspicit, sed sibi quisq; assentator est. Ex alijs igitur discendũ quã indecora sint, quæ præter honestatem geruntur. 13 Exemplum ex alijs.

E disputatione discedens solitus est admonere discipulos: Videte pueri, vt otium in re quapiam honesta collocetis: Significans otiũ omnia mala docere adolescentes. 14 Otium.

Solet

15 Solet admonere vt neq; corpus sine animo exerceamus, neq; animum sine corpore, vt pariter vtriusque curam habeamus.

Exercitatio.

16 Rogatus à Cyrenensibus, vt ipsis leges scriberet, ac Reipub. statum componeret, recusauit, dicens: perdifficile esse condere leges tam fœlicibus: indicans eos non facilè parere salubribus monitis, qui successu rerum elati sibi fęlices viderentur.

Fœlicitas intractabilis.

17 Polus sophista reperisse dicitur quasdā orationis delicias, velutī cōtraria inter se reddita, membra compītia, similiter desinētia, quibus immodicè putatur vsus. His ornamentis quum se iactaret insolentius, Plato sic hominē taxauit, ὦ πῶλε, ἵνα προσείπω κατὰ σέ, id est, O Pole, vt te tuo alloquar modo. Polus Gręcè sonat pullum equinū; ipso itaq; statim nomine te illi hominis arrogantiam: Imitatus est &, ἐμιμήσατο ... ὦ πῶλε σὲ κατὰ σέ.

Affectata oratio

18 Antisthenem qui differēdo fuerat prolixior, sic admonuit. Ignoras, quòd orationis modus sit, non is qui dicit, sed qui audit?

Breui loquentia.

19 Dicebat in morte amicorum quiescendum esse: partim eò quòd nondum liqueret, bonū esset an malum quod accidisset: partim quòd acerbè ferenti nihil à luctu esset commodi. Tollitur enim dolor, si quis secum consideret, quale sit, quod euenit.

Luctus.

XENOCRATES CHALCEDONENSIS.

1 Quum Alexāder Magnus illi misisset ingentem pecuniarū summā, ex ea dūtaxat tres minas recepit, reliquum referri iussit, dicens ipsi

Pecuniæ contemptus.

ipsi pluribus esse opus, qui plures aleret.

Passerem qui fugiens imminentem accipi- 2
pitrem sese in Xenocratis sinum coniecisset, Innocentia.
texit, fouitque, ac demulcens dimisit dicens,
supplicem non esse prodendum.

A Bione dictis lacessitus, Non sum, inquit, 3
tibi responsurus, neq; enim tragœdia quum à Animose.
comœdia taxatur, dignatur eam responso. No
ta est veteris comędiæ licentia, in qua multa
scommata iaciuntur, & in ipsos poetas, & famularum personas: at tragędia non dignatur vicissim humiles personas attingere.

Ad quendam nec geometriæ, nec musices, 4
nec astrologię peritum, ad scholam tamen ip- Docilitas.
sius commeantem. Abi, inquit, ansam philosophiæ non habes, hoc est, non es ad philosophiam docilis, nullis instructus disciplinis, Alij ferunt illum ita loquutum, παρ' ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται. Apud me vellus non maceratur, Lana rudis non statim traditur vestiario, sed fulloni.

Quum Platoni Dionysius diceret, Aliquis 5
auferet tibi caput, Xenocrates qui tum pręce- Amicitia
ptori aderat, Non prius, inquit, quàm hoc, suum ostendens caput.

Cum in conuiuio cæteris multa garrienti- 6
bus solus nihil diceret, interrogáti quur vnus Taciturnitas.
omnium sileret: Quoniam, inquit, loquutum fuisse pęnituit aliquando, siluisse nunquam Hoc Plutarchus in libello περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ tribuit Simonidi.

Alexander ad hunc legatos misit cum ali- 7
quot talentis, quos ille in academiam perductos parca tenuique cœna excepit. Postridie

Pecuniæ contemptus. interrogantibus, cur vellet adnumerari pecuniam: Quid? Inquit: Ita ne vos ex hesterna cœna non intellexistis me pecunia non indigere? Philosophus Ethnicus reiecit à ditissimo liberalissimoq; rege vltro delatam ingentem pecuniæ summam.

8 Curiositas. Dixit nihil referre vtrum pedes, an oculos inferas in ædes alienas videlicet deterrens, ab omni curiositate rerũ ad nos nihil attinentiũ.

9 Pueri tenerentia. Dicebat pueris aures esse muniendas follibus potiusquam athletis: quod plus sit periculi, nè puerorum aures occupentur prauis sermonibus, quàm nè athletarũ aures pateant ad ictus: Maxima, inquit Satyricus, debetur puero reuerentia.

CRANTOR SOLENSIS.

10 Fortiter. Senarium hunc ex Bellerophonte Euripidis probare solet.

Ο'ιμοί, τίδ' οἴμοι, θνητά τοι πεπόνθαμεν.

Heu, quid heu? nobis quod hominum est, accidit.

Sensit quicquid vlli hominum accidit, hoc vnicuique posse accidere. Nihil igitur nec inexpectatum videri oportere, nec intolerabile.

ARCESILAVS.

1 Modestè. Si quando probabat aliquid, dicere solitus est φυμ' ἐγώ, id est, aio, siue mihi videtur, siue fateor. Si quid displicebat dicebat οὐ συγκατάθοιτ' ἂν τούτοις ὁ δεῖνα, id est his non assentietur ille, nominato quopiam: simul & in asseuerando seruans modestiam, & in contradicendo fugiens inuidiam.

Percunctanti, qui fieret, vt ab alijs sectis 2
multi deficerēt ad Epicureos, ab Epicureis nul Procliui
li descisceret ad alios: Quoniam, inquit, ex tas ad de
viris galli fiunt, ex gallis viri nequaquā: Sen teriora.
tiens homines esse proniores ad voluptatem,
quàm ad virtutē. Gallos dixit sacerdotes Cybelis
curratos. Porrò voluptatem amplecti fœminarum
est potius quàm virorum.

Quum hospites quosdam vnà cum amicis 3
exciperet conuiuio: cœna quidem apposita est, Moderā
sed deerat panis, videlicet pueris oblitis eme tò.
re. Hic ille ridens: Quàm, inquit, res est apta
conuiuijs apparādis esse sapientem: Sentiens
philosophos in rebus vulgaribus minus sapere
quàm idiotas. Sed interim dedit exemplū
philosophicæ moderationis: quis enim ibi
non incanduisset ira?

Paupertatem comparabat Ithacæ patriæ 4
Vlyssis, quod iuxta Homerum, aspera quidem Pauper
esset, sed bona, κουροτρόφος, id est, iuuenum tas.
altrix, dum eos consuefacit frugaliter & continenter
viuere, & ad omnem virtutis functionem
exercens.

Dicere solitus est, quemadmodum vbi mul 5
ti essent medici, ibi multi sunt morbi, ita vbi Legum
permultæ leges essent, ibi plurimum esse vi multitu
tiorum. do.

Diuitem quendam immodicè delicatum, 6
capillitio arte composito, oculis volubilibus Mollici
ac lubricis, quum is alioqui castus & integer es.
haberetur, ita taxauit: Quid refert, inquit,
aduersi an auersi cinædi sitis? Sensit mentis integritati,
corporis etiam habitum & cultum
oportere congruere.

BION BORYSTHENITES.

1 . Percunctanti Antigono Homerico versu : *Genus pudendum.*
Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες.
Sentiens Bion se traductum de generis ac gentis ignobilitate, respõdit ingenuè : Pater meus libertus erat, cubito sese emungens : Significans eum fuisse salsamentarium addebat illum Borysthenitem fuisse genere, non facie, sed in fronte gestare scripturam amari domini : matrem fuisse è lupanari, quum cętera item nudè cõ nemorasset, adiecit versum Homericũ.
Ταύτης, τῆς γενετῆς, τούτου πατρὸς εὔχομαι εἶναι.

2 Cuidam obijcienti, ꝙ adolescentem quendam ad se nõ pellexisset : Tenellus, inquit, caseus non attrahitur hamo : Significans pueros delicatos non esse ad philosophiã accomodos. *Delitias.*

3 Alteri percunctanti quis esset maximè anxius : Qui in maximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus. Is enim mille curis distorquetur, vt assequatur ardua, & assequutus æquè torquetur, nè amittat. *Trãquilitas.*

4 Rogatus, esset ne dųcenda vxor : Si deformem, inquit, duxeris, habebis pœnam : sin formosam, habebis cõmunem. In Grecis vocibus plusculum est iucunditatis, ποινὴν & κοινὴν. *Coniugium.*

5 Senectutem dicebat portum esse malorum, quòd omnes huc confugerent, sperantes miseriarum finem. Mori autem vnicuiq; in promptu est : Id Ethnici quidam existimabant esse præclarum, Christiana pietas docet esse nefarium scelus. *Senectus.*

6 Gloriam dicebat esse matrem annorum, ob id opinor, ꝙ quum hominis vita sit breuis honesta

sesta memoria in multa sæcula propagatur. Immortalitas.

Formam dicebat esse bonum alienum: Sentiens extra hominem esse, quod ipse sibi nec 7 Forma.
dare potest, nec tueri datum. Animi bona verè nostra sunt.

Diuitias dicebat esse neruos actionū quòd 8
fine his nihil agatur Alius dixit neruos belli. Diuitiæ.

In quendam qui prædia sua deuorauerat: 9 Profusio
Amphiaraum, inquit, terra absorbuit, tu terram.

Aiebat, magnum esse malum, non posse 10
ferre malum. Absque hoc enim nulli potest Tolerantia.
esse vita suauis.

Damnabat homines qui sic exurerent, quasi sensu vacarent, sic adurerent, quasi sentirent.
Ob id, ni fallor, quòd in bellis exurantur om- 11
nia. Rursus si leuiter attingantur ab igni, of- Salsè.
fenduntur. Id enim appellat adurere.

Dicebat esse optabilius suam messem alte- 12
ri largiri, quàm alienam decerpere. Sensit Liberalitas.
fœlicius esse dare quàm accipere.

Aiebat facilem esse ad inferos viam. Nam 13
illuc hominem abire clausis oculis. Morienti Mors facilis.
bus enim clauduntur oculi.

Alcibiadem hoc elogio taxauit, quòd ado- 14
lescens viros abduxisset ab vxoribus: iuuenis Liberi
factus, vxores à viris.

Rhodi quum Athenienses darent operam 15
rhetoricis, ipse philosophiam docebat. Ob Philosophia
id reprehensus, ita respondit: Triticum ad- potior rhe-
uexi, & hordeum vendo? Sentiens absurdum torica.
esse ab ipso requiri deteriora, quum attulisset meliora: nam philosophia veluti triticum cibus est hominum, hordeum equorum:

simul innuens solum philosophum loqui, rhetores hinnire potius.

16 In fabulis est Dannidas puellas apud infe-

Correctio. tos huic addictas esse supplicio, vt pertusis vasis deferant aquam in dolium pertusum. Bion dicebat grauius fore supplicium, si integris vasis, ac non pertusis idē facerent: tum enim irent onustiores.

17 Cuidam immodicè loquaci, vt sibi subue-

Loquacitas. niret oranti, respondit: Abundè tibi morem geram, si aduocatos miseris, non venias ipse.

18 Euenit vt cum scelerosis nauigās incideret

Innocentia tuta. in prædones: illis dicentibus. Actum est de nobis, si agnoscamur. Et de me, inquit, nisi agnóscamur. Bonis innotuisse salus est.

19 Arrogantiam dicebat esse profectus obsta-

Indocilis. culum. Indocilis enim est, qui mauult doctus videri, quàm esse.

20 In diuitem quendam sordidum ita loqu-

Auarus. tus est: hic facultates suas non possidet, sed ipsum possident facultates.

21 Diuites sordidos dicebat ita facultatum suarum curam habere, quasi essent proprię: rursus ex iisdem nihil capere vtilitatis, quasi essent alienæ.

22 Aiebat iuuenes vti debere fortitudine, se-

Prudentia senilis. nes valere prudentia. Nam his rerū vsus conciliauit sapientiam.

Dicebat prudentiam tantò cæteris virtuti-

23 bus antecedere, quantò cæteris sensibus præstaret visus. Nam oculi prælucent toti corpori, nec vlla est virtus absque prudentia Nam quomodo iustus reddet, cuiq; suum, nisi prudentia commonstret, quid cui debeatur?

Docebat

Docebat nulli exprobrandam esse senectutem, ad quam omnes optant peruenire: Absurdum enim est alijs probro dare, quod quis optat sibi contigere. 24 Senectus

Conspiciens quendã tristi vultu, qui habebatur inuidus: Nescio, inquit, vtrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri boni quippiam. Inuidus enim non minus discruciatur aliena fœlicitate, quàm suo infortunio. 25 Inuidia.

Dicebat amicos, quales essent, retinendos esse, nè videamur, aut malos recepisse in familiaritatem, aut bonos reiecisse. 26 Prudenter.

Dicere solitus est: quemadmodũ proci Penelopes, quoniam cum Penelope commisceri non potuerunt, cum illius ancillis rem habuerunt: ita qui philosophiã assequi nõ possunt, in alijs friuolis disciplinis semet exercent. 27 Grauiter.

Familiares suos admonebat, vt hoc argumento putarent se profecisse in Philosophia, si iurantes, & conuitiantes perinde audirent ac si recitarent versus illos Homericos: 28 Moderatio.

Ὠ ξεῖν' ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἀφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὖλέ τε καὶ μάλα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.

id est,

Quando vir haud nequam, nec stultus amice videris,
Per multum salue atq; vale, Dij prospera donent.

LACYDES CIRENAEVS.

Accersitus ab Attalo rege, respondit imagines eminus esse spectandas: innuens arctam, assiduamq; familiaritatem sæpe minuere virtutis admirationem. 29

CARNEADES.

30 Carneades fertur admodum fuisse vocalis, Itaq; quodam tempore Gymnasiarcha, id est, scholæ princeps, misit, qui diceret, ne tantopere clamaret, cui respondit, Da mihi vocis modum. Ad quod rursus eleganter princeps: Modum habes; nempe auditores. Siquidem pro numero auditorum temperanda vox est.

31 Principũ institutio. Dicere solet diuitum ac regum filios, nihil rectè discere præter quàm equitare, quòd hic omnes adulentur: solus equus non curans regem gerat an priuatũ, tergo excutit quisquis equitandi fuerit imperitus.

ARISTOTELES STAGIRITES.

1 Aemulatio. Quum Xenocratis æmulatione cœpisset habere scholam, hoc carmen vsurpauit:

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, ξενοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν. Id est,
Silere turpe, ac Xenocratem pati loqui.

Alij pro Xenocrate ponunt Isocratem.

2 Libertas intempestiua. Callisthenem discipulum liberius multa dicentem apud Alexandrum Homerico carmine admonuit.

Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις.
Talia nate loquens haud multo tempore viues.

Nec male diuinauit, nã libertas illi fuit exitio.

3 Calũnia excalumnia. In ius vocatus quòd Hermiam mulierem, quã amabat, hymno quasi Deam celebrasset, calumniæ molestiam Homerico versu testatus est in ipso statim defensionis initio.

Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ.

4 Rogatus, quid lucri facerent mendaces? Ve-

vera, inquit, loquentibus non credatur. Vanitas.

5 Increpanti, quod homini malo dedisset eleemosynam. Non mores, inquit, sed hominem commiseratus sum, Etiam improbis in necessitate succurrit vir bonus: debetur enim hoc officium si nō meritis illius qui iuuatur, certè naturæ, Et bonus fieri potest, qui malus est. Benignitas īquosuis.

6 Illud amicis ac discipulis inter differendū frequenter solet ingerere: visum accipere lumen à circunfuso aere, animum autem à disciplinis liberalibus: Sentiens ingenium adolescentū mathematicis disciplinis acui, & ad reliqua philosophiæ mysteria reddi perspicax. Lux animi.

7 Crebro taxabat Athenienses, quòd quum duas res, frumēta, ac leges inuenissent, frumentis vterentur, legibus nequaquam: Alludens ad Triptolemum Atheniensem, cuius ministerio Ceres vsa est in ferēdis legibus ac tritico. Salsè.

8 Eruditionis radices dicebat amaras esse, sed fructus dulces.

9 Percunctanti quid citò senesceret: Gratia, inquit: Sentiens iniuriæ memoriam esse tenacissimam, beneficij breuissimam. Beneficij obliuio.

10 Interrogatus, quid esset spes: Vigilantis, inquit, somnium, Multa sibi promittunt inania, qui ducuntur. Et Maro:

Qui amant sibi somnia fingunt.

11 Diogenes Aristoteli obtulit caricam, cogitans si non acciperet, illum sententiam aliquam esse meditatum. At Aristoteles accepta carica, dixit, Et caricam & sententiā perdidit Diogenes. Huic simillimum est, quod ante tributum est Crateti. Captatio.

12 Quum iterum illi caricam porrigeret Dio-

genes, accepit, & sublato in cœlum vultu more puerorũ: Magnus, inquit, Diogenes: moxque illi reddidit caricam: Notans, opinor, ab illo captari laudem munificentiæ.

13 Doctrina quib. paretur. Dicere solet tria ad priuandam sapientiam potissimùm necessaria, naturam, doctrinam, & exercitationem. Inuita Minerua frustra laboratur, rectè discitur à doctis: exercitatio cõsummat eruditionem.

14 Magnanimè. Quum accepisset quendam in ipsum dixisse conuitia: Absentem, inquit, vel loris cædat: docens ea prorsus esse contemnenda, quę non lædunt, nisi quis se lædi putet.

15 forma. Pulchritudinem dicebat quauis epistola efficaciorem ad cõmendationem. Sunt qui hoc adscribant Diogeni. Aristotelem verò formã solitum appellare donum, quia gratis contigit à naturâ. Eandem Socrates appellauit exigui temporis tyrânidem, quòd formæ gratia mox deflorescat. Plato naturæ prærogatiuam, ꝙ paucis contingat. Theophrastus silentẽ fraudem, quòd absque verbis persuadeat. Theocritus eburneum detrimentum, ꝙ grata quidem sit aspectui. sed multorum incommodorum causa. Carneades, ἀδορυφόρητον βασιλείαν, id est, regnum absque satellitio, quòd formosi impetrent quicquid volunt, nulla adhibita vi. Refert Laertius.

16 Eruditio. Interrogatus qua re differant docti ab indoctis: Qua viui, inquit, à mortuis. Sentiens hominem absque literis statuam esse verius, quàm hominem.

17 Dicebat eruditionem in prosperis esse ornamentum, in aduersis refugium. Parentes

qui

qui rectè liberos suos instituissent, aiebat multò honorabiliores esse ijs, qui tantùm genuissent, quòd ab his contigisset viuere, ab illis etiam bene viuere.

18 Cuidam glorianti quòd esset à magna celebrique ciuitate, dicebat hoc nihil referre; sed an celebri patria dignus esset. Salsè.

19 Rogatus quid esset amicus: Vna, inquit, anima in duobus corporibus. Amicus.

20 Aiebat quosdam homines ita parcere, quasi semper essent victuri: rursus alios ita profundere, quasi mox essent morituri. Profusio

21 Percunctanti qui fieret vt cum formosis diutius ac libentius confabulemur, respondit eam percunctationem esse cæci. Cæcus enim non sentit formæ illecebram, nihilo magis quàm colorum gratiam. Cæca percũctatio

22 Percunctanti quid lucri cepisset ex philosophia: Vt ea inquit, nullo imperante faciã, quæ vulgus facit metu legum. Idiota à furto abstinet, quia lex minatur pœnam: philosophus abstinet, quia per se turpe est, etiamsi liceat impunè. Virtus non cogitur.

23 Interrogatus quo pacto fieret, vt discipuli quamplurimum proficerent; Si, inquit præcedentes grauiter insequantur, sequentes non morentur.

24 Quum garrulus quispiam, vbi multa nugatus esset apud Aristotelem, tandem dixisset. Fortassis obstrepo tibi nugis meis: Non hercle, inquit, neq; enim aduerti animum. Salsè in garrulũ.

25 Reprehensus quod munus dedisset improbo: Non homini dedi, inquit, sed humanæ sorti. Hoc superius alijs verbis commemoratum est. Benignitas.

36 Rogatus quomodo amici essent tractandi? Quomodo, inquit, nos ab illis tractari cuperemus.

37 Eruditionem dicebat optimum esse viaticũ ad senectutem: Nam cætera senem aut destituunt, aut grauant etiam.

28 Illud frequenter habebat in ore, ὦ φίλοι, οὐδεὶς φίλος, Sentiens multos esse amicos nomine, paucissimos aut nullos re.

Amicus rara res.

29 Admonebat neminem de se debere prædicare, vel in laudem, vel in vituperationem: quòd illud esset hominis vani & inanis: alterum stulti ac vecordis.

Modestia.

30 Idem admonebat, vt voluptates contemplemur non venientes, sed abeuntes, hoc est, non à fronte, sed à tergo, venientes enim fucata specie blandiuntur: abeuntes, autem pœnitentiam, ac dolorem relinquunt.

Voluptas.

31 Dicebat Athletas, qui à libris arcentur, omnemque vitam in cauillis scurrilibusque iocis transigunt, similes euadere gymnasiorum statuis, nempe pingues & saxeos.

Imperitia.

32 Quũ iam natus annos ferè sexaginta duos, adeo laboraret, vt admodum tenuis vitę spes superesset, conuenerunt ad illum discipuli rogantes, vt ex ipsis aliquem deligeret, qui in locum eius succederet. Inter auditores erant duo præcipui, Theophrastus Lesbius, & Menedemus Rhodius. Aristoteles respondit se quod petebatur, facturum, vbi daretur opportunitas. Pauiò post quum rursus ad eum eadem de causa conuenissent, dixit vinum quod biberet sibi parum esse commodum, ac quæri iussit exoticum vel Rhodium vel Lesbium.

Ciuilitas.

Id simul atque curatum est, gustato Rhodio dixit: Firmum hercle vinum, & iucundum. Mox gustato Lesbio: Vtrumque, inquit, egregiè bonū, sed Lesbium suauius est. Id vbi dixit, nulli dubium fuit, quin lepidè simul, & verecundè, successorem sibi ea voce, non vinum delegisset: probauit vtrumque, nec tamen auditoribus eligendi ius ademit. Sed Græcus sermo plusculum habet ciuilitatis, quòd οἶνος, id est, vinum apud Græcos sit generis masculini: vt hæc vox, ὁ λέσβιος ἡδίων, possit & ad personam accommodari.

THEOPHRASTVS ERESIVS.

Dicebat potius esse fidendum effreni equo, quam verbo incomposito. Nemo non metuit insidere equo infræni, at plus est periculi à lingua effreni. 1 Lingua.

Ad eum qui in conuiuio perpetuò silebat: Si, inquit, indoctus es, prudenter facis: sin doctus es, imprudenter. Iucundius effertur à Plutarcho: Si stultus es, rem facis sapientem, si sapiens, stultam. Est aliqua sapientiæ pars, silentio stultitiam tegere. 2 Silentium.

Habebat semper in ore, nullum esse sumptū preciosiorem tempore. Solum enim hoc recuperari non potest, & tamen vulgò nihil habetur vilius tempore. 3 Temporis parsimonia.

In quendam Casandri amicum simis naribus fecit hoc scomma: Demiror, inquit, oculos tuos non canere, cum illis nasus sit additus: quòd nasus fistulæ speciem præberet. Refert Plutarchus in Symposiacis. 4 Ridicule.

DEMETRIVS PHALEREVS.

1 Quum audisset Athenienses fuisse demolitos statuas suas, quas illi posuerunt: At virtutem, inquit, non euerterunt, cuius gratia illas posuerant.

Animosè.

2 Dicebat supercilia pusillum esse corporis membrum, tamen totam offuscare vitam. Insuaues enim sunt ad omnem vitæ consuetudinem tristes ac superciliosi.

Superciliosi.

3 Aristophanes in comœdia Plutum inducit cœcum. At hic dicebat non solùm Plutum, id est, diuitias esse cœcum, verumetiam fortunam Pluti ducem: vt iam sit illud prouerbij, Cœcus cœco dux. Sæpe largitur indignis sua munera.

Fortuna cæca.

4 Quantum in bello valeret ferrum, tantum dicebat in Repu. valere orationem. Illic enim res geritur viribus, hic persuasione.

Orationis vis.

5 Conspicatus iuuenem intemperantiæ deditum: Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habens syrma, ventrem, pudenda & barbam. Sentiens illũ non esse hominem, sed statuã qualis in vijs solet poni Mercurio, hoc illi dissimilẽ, quod effœminatorum more traheret vestem, quod deditus esset ventri ac libidini, quodq; barbatus esset, quum nihil horum Mercurius.

Indoct.

6 Hominum fastuosorum sublimitatem dicebat amputandam, sed relinquendam sobrietatem: Talia enim ingenia nõ sunt desperanda, sed quod redundat, rescindendum est.

Ingenia erecta.

7 Admonebat adolescentes, vt domi parentes, in via obuios, in solitudine reuererentur seipsos. Pudor tenerã ætatem optimè deterret

Reuerentia.

ret à peccando: qui nusquam non adest, si quis reuereatur seipsum.

Aiebat veros amicos in rebus lætis adesse vocatos, in aduersis inuocatos & vltro. At vulgo fit secus. 8 Amicus in aduersis.

Ptolemæũ regem adhortari solet, sibi pararet libros, de regno, deq; militari Imperio gerendo tractantes, eosque diligenter euolueret, propterea quòd ea de quibus amici nõ audent admonere reges, in libris scripta habeantur. 9 Lectio vtilis.

Quum exularet, ac Thebis inglorius humilisque viueret: audissetq; Cratetem philosophum, qui ipsum inuiseret, multa placidè, prudenterque de moderate ferendo exilio disserentem: Malè sit, inquit, negotijs & occupationibus, per quas hactenus talem virũ non licuit cognoscere. 10 Philosophia.

CRATES THEBANVS CYNICVS.

Vulgo dictus est θυρεπανοίκτης, id est, ostiorum apertor, quòd in omnes domos irrumperet, & si quid displicuisset reprehenderet, Cynica libertate. Id cognominis hodie, rectius in quosdam πταχοτυφόνης. 1 Curiositas.

Rogatus, quid illi è philosophiæ studio accessisset emolumenti, respondit: 2 Paruo contentus.

Θέρμων τι χοῖνιξ καὶ τὸ μηδενὸς μέλειν. id est.
Chœnix lupini, & absque cura viuere.

Sentiens se minimo contentum ob libertatem suauiter viuere.

Amore laborãtibus ostendit remedia: Amori, inquit, medetur fames sin aliter, tempus, Quod si nè his vti possis, laqueus. Luxus ferè, alit amorẽ. Tempus omnia, aut tollit, aut certè mitigat. Hæc remedia si nihil prosunt, superest 3 Amoris remedia

pereſt laqueus, vt morbus finiatur ſuſpendio, Græca ſonant iucundius, λιμὸς, χρόνος, βρόχος.

4 Dicebat philoſopho nulla re opus eſſe Eoq; pecuniam depoſuit apud trapez. tam hac conditione: vt ſi liberi eſſent idiotę, traderet eam illis: ſin philoſophi, nummos diſtribueret in plebem, quòd indoctis opus eſset pecunia, philoſopho nec opus, nec vtilis.

Philoſophus nō eget.

5 Celebratur illius ephemeris ad hunc habens modũ: Pontio coquo minas decem, medico drachmã, adulatori talenta decem, conſiliatio fumum, ſcorto talentum, philoſopho triobolum. Notabat hominum ſtultitiã, qui in res honeſtas, & cum primis neceſsarias minimũ ſumerent impendij, ad turpia prodigi.

Sumptus prępoſtere.

6 Cum pro quodã ſupplicaret, gymnaſij principi procumbens attigit coxam illius pro genibus: Nam ſupplices ex more genua contingebant. Indignanti gymnaſiarcho: Quid, inquit, an nõ hæc æquè tua ſunt ac genua? Notans obiter vulgi ſuperſtitionẽ, qui certa membra certis rebus dedicauit, velut aurem memoriæ, naſum irriſioni, genua miſericordiæ: quũ hæc ad totum hominem pertineant.

Ridicule.

7 Negabat inter homines, quempiam inueniri poſse, qui non aliqua in parte laberetur, addens nullum inueniri malum punicum, in quo non ſit aliquod granum ſupputre.

Nemo ſine vitio.

8 Nicodromus citarædus huius dictis laceſſitus, impeg t illi pugnum in os, & ſuggellauit. At Crates fronti impoſuit tabellam, in qua ſcriptum erat. Nicodromus faciebat: itaque cum liuore ſuo obambulans traduxit citharędum, qui feſtiuiter alludens ad artificum mo-

Facetè.

fcem, qui operibus suis inscribunt, Apelles aut Phidias faciebat. Simile quiddam narratur de Diogene pulsato.

A magistratu obiurgatus, quòd prçter leges aemore m Atheniensium sindone vestiretur, ait, Quid si Theophrastum vobis ostendã sindone amictũ? diffidentes, ac vt ostenderet flagitantes adduxit ad tonstrinam: ostenditque Theophrastum qui tum fortè tondebatur, linteo amictum, quod Græci à contegendis humeris ὠμόλινον vocant: submonés omnibus ad vsum vti licere. Nam si per se turpe esset vti linteis, nè in tonstrina quidem esset hoestum. 9 Facetum

10 Demetrio Phalereo indignatus est, quòd ipsi panes ac vinum misisset dicens, Vtinam fontes etiam panes ferrent: Sentiens vino philosopho nihil opus esse, atque hoc ipsum esse submolestum, quòd panis non æquè parabilis esset ac potus. Paucis cõtentus

11 Erat corpore deformi: quumque in certaminibus nudatus, ob id esset risui, sublatis manibus dicere solebat. De oculis ò Crates resiquoq; corpore bono animo esto: nam istos qui nunc te derident, mox conspicies morbo contrahi, teq; beatum prædicare, ac sese ignauiæ damnare: Significans formam nihil facere ad victoriam, sed robur ac laborum tolerantiam, qua cæteros antecedebat. Vires formæ præstans.

12 Rogatus quoad esset philosophandum: Donec, inquit, exercituum duces qui sunt, videbuntur esse agasones. Sentiens, opinor, ibi maximè opus esse philosophia, vbi qui in populo præsunt, stolidi sunt, & indocti, & homines quibus imperant, habent pro asinis.

13 Eos qui cum adulatoribus viuerent, aiebat esse desertos, non aliter quàm vituli sunt inter lupos. Neq; enim illos adesse quos oportet, neque cum ijs qui adsunt, habere societatem quum sint insidiatores.

Adulatio.

14 Alexandro percũctanti num cuperet restitui patriam suam? Quid opus est? inquit. Fortassis eam alius Alexander restitutam diruet.

Patriæ neglectus.

15 Dicebat se pro patria habere gloriæ neglectum, & paupertatem, in quæ nullum ius habeat fortuna. Aiebat Diogenis ciuem esse, qui nullis inuidiæ patebat insidijs. Opes enim ac nominis splendor conciliauit inuidiam.

Trãquillitas tuta.

16 Metrocles hoc vitio laborabat, vt inter disserendũ subinde crepitum ventris emitteret. Eam ob causam domi mœrens sese continebat. Huic mederi studens Crates de industria multũ lupinorũ deuorat ac Metroclis ædes adijt: persuasitq; nihil esse mali, quod accidisset: Imò potius fore prodigiosum, nisi homo humano more flatum ventris emitteret: atque interim ipse inter colloquendum crebrò crepitum ventris edidit. Hoc pacto & seruauit pusillaminem, & discipulum sibi parauit.

Pudor inutilis.

17 Quendam delitijs, luxuq; deditum ita per iocum admonuit. Nec pro lenticula semper augens patinam in seditionem nos conijcias: Sentiens è luxu cupedijsque plerumque nasci dissidia, lenticula philosopho cibus est, λοπὰς carnes habet, & in diuitũ mensis circumfertur.

Seditio.

18 Diuitum opes dicebat esse similes ficis arboribus in præruptis locis è quibus, vt hoĩes nihil caperent fructus, sed corui tantũ ac miluij: ita ex illorum facultatibus tantũ alerentur

Profusio

tur scorta & adulatores. Refert Plutarchus.

Mundum muliebrem dicebat esse, quod ornat fœminã, ornat autem id quod eam reddit compositiorem ac modestiorem: Verùm id nõ præstat, inquit, neq; smaragdus, neq; purpura: sed quæcunque adderent vim, ac speciem honestatis ac verecundiæ. Græcis κόσμος & mundum sonat, & ornamentũ, κοσμεῖν ornare. 19 Ornatus mulierũ.

EPICTETVS.

Eos qui barba & pallio, verbisq; magnificis philosophos agebant, dicere solet esse philosophos ἄνευ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν, id est factis procul, verbis tenus. 1 Fucus.

Idem conspiciens quendam impuris moribus, audacem, confidenti lingua, improbo tamen studio philosophiæ disciplinas cõtrectare, inclamabat Deum, atque hominum fidem his verbis increpans hominem: O homo vide, quò mittas, num purgatum sit vas. Nam si ad arrogantiam ista immiseris, interierint. Si computruerint, in vrinam aut in acetum, vertentur, aut si quid his deterius. Sensit eruditionem esse perniciosam, si in animum inciderit prauis affectibus corruptum. 2

Idem philosophiæ summam duobus verbis comprehendere solitus est, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id est, sustine & abstine, quorum prius admonet, vt mala quæ incurrunt, æquo animo toleremus, posterius vt à voluptatibus temperemus. Ita enim fiet, vt nec aduersis deijciamur, nec prosperis corrumpamur. Refert Gellius lib. 17. cap. 19. 3 Breuiloquentia.

METROCLES.

4 Libros suos exussit dicens:
Modestè Τάδ' ἐστ' ὀνείρων νερτέρων φαντάσματα.
Sunt inferorum hæc somniorum imagines.
Sentiens esse nugas ac deliramenta quæ scripserat.

5 Eruditio studio venalis. Dicebat res alienas emi pecunia, vt domum vestemq́; sed disciplinas liberales, emi tempore: Requirunt enim diuturnum studium, quũ pecunia data statim fias possessor fundi.

HIPPARCHIA METROCLIS SOROR.

6 Mulier Cynica. Adamauit Cratetem, apud parentes minitans se sibi conscituram necem, ni philosopho nuberet. Ab hoc affectu quum nec parentum verbis, nec Cratetis adamati suasu reuocari posset, Crates surgens detracto pallio nudauit tergũ gibbo deformatũ: Nè quis circumueniatur, inquit, hic est sponsus, & proiecto baculo & pera: Hæc, inquit, dos est. Super his delibera: neq; enim mihi cõiunx esse poterit, nisi cui placeat idem institutũ. Quum accepisset conditionem puella, mox substrato pallio cum illa congressus est parentibus astantibus. Itaq; consummatũ est Cynicũ matrimonium.

7 Argutia muliebris. Theodorũ impiũ cui cognomen erat ἄθεος, huiusmodi sophismate constrinxit: Quod faciens Theodorus non diceretur iniustè agere, idem si faciat Hipparchia, nõn diceretur iniustè agere cum annuisset ille, subiecit, sed Theodorus seipsum percutiens non diceretur iniustè agere: nec igitur Hipparchia, si idem faceret.

ceret. Ad id Theodorus nihil respondit, sed sustulit illius pallium, vt enudaret pudenda. Quum illa nihil hac re turbaretur, obiecit ei versu iambico, quòd à muliebribus officijs ad virile institutum defecisset. Mulier erudita.

Τίνη τὰς παρ' ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας.

Radios apud telas reliquit fœmina.

Quidam codices habebant τίνι, id est, cui: quidā γνώμη, Legendum suspicor γυνή, vt omisso articulo legamus γυνὴ παρ' ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας: Cui illa, Num tibi videor malè mihi consuluisse, quæ quod temporis impensura fueram telis, impendi disciplinis?

ZENO CITTIEVS.

1 Studium. Dicitur consuluisse oraculum, quo pacto posset vitā optimè instituere. Respōdit Deus: ἢν συγχρωτίζοιτο τοῖς νεκροῖς, id est, si concolor fieret mortuis, ille sentiens se vocari ad lectionem veterum, contulit sese ad philosophiam. Dicitur autem Zeno natura fuisse colore fusco. Studium, victus parsimonia maciem & pallorem conciliat homini.

2 Iactura fœlix. Negotiator purpuram vehens naufragium fecit iuxta Piræum, atque hac occasione sese contulit ad philosophiam. Itaque solitus est dicere: Tum benè nauigaui cum naufragium feci. Alij narrant eum, quum Athenis esset, audissetq́; merces perijsse naufragio dixisse: Benè facis fortuna, quæ me ad philosophiam, alij, ad pallium appellis.

3 Integritas. Antigonus rex admirantibus quamobrem tanti faceret Zenonem, respondit, Quoniam cùm multa à me acceperit, nunquam tamen

emollitus eſt. Eius mortem quum audiſſet, ingemuit dicens: Quale theatrum perdidi. Erat enim Zenon acerrimi iudicij, & ab aſſentando alieniſſimus.

4 Molio- res. In quendam circa formę curam ſtudioſiorẽ quàm deceret uirum, quum imbricem lentè ac circunſpectè tranſiret: Meritò, inquit, ſuſpectum habet lutum, in quo non poteſt ſeipſum vt in ſpeculo cernere.

5 Par pari. Cum Cynicus quiſpiam, dicens in lecytho ſuo nihil eſſe olei, peteret à Zenone, Zeno negauit ſe daturum: ſe tamen abeuntem admonuit, expenderet vter ipſorum eſſet impudentior. Poſtulatoris impudentiam, impudenti negatione penſabat.

6 Cōtinen tia. Ipſe ſimul & Cleanthes aſſidebant Chæremonidæ, quumque ſentiret affectum amoris, ſurrexit. Hoc admirante Cleanthe: Etiam à bonis, inquit, medicis audio, aduerſus inflationes optimum eſſe remedium quietem: Subduxit ſe vir integerrimus imminẽti periculo.

7 Admoni tio ciui- lis. Quidam in conuiuio accumbens Zenoni, eum qui ſub ipſo ſedebat, pulſabat pede, Zeno viciſſim pulſabat illius genua: & ad ipſum conuerſo. Quid igitur pùtas hunc pati, qui infra te accumbit? Ita multi offenduntur quãuis leui incommodo, quum alios ipſi maioribus afficiant, nec ſentiant.

8 Oratio gratis. Eleganter ac politè loquentium ſermones aiebat eſſe ſimiles pecunię Alexandrinę, oculis blandienti, ac vndique ſcripturam habenti more numiſmatis, nihilo tamen eſſe meliorẽ. Rurſus qui magis ſtuderent vtilia dicere, quã nitida, ſimiles eſſe dicebat tetradrachmis, te-

merè ac ruditer percussis, quæ sæpe picturatis illis nummis præponderarent. In nummo nō spectatur elegantia sculpturæ, sed pondus ac materia: ita non refert, quàm sit elegans oratio, sed quàm grauis & vtilis.

9 Ad Aristonem discipulū multa temerè gar rientem, quædam etiam præcipitanter, confidenterque; Fieri, inquit, non potest, quin te pater ebrius proseminarit. Oderat futilem loquacitatē, ipse in dictis tū breuis, tum grauis. Loquacitas.

10 Quodam in conuiuio immoderatius vorante obsonia, neq; quicquam alijs reliquum faciente: Zeno piscem ingentem qui apponebatur, è patina sustulit, quasi solus illum deuoraturus. Quum alter intuens Zenonem, significaret se mirari impudentiam: Quid, inquit, putas conuictoribus tuis accidere quotidie si meam opsophagiam ferre non potes? Admonitio ciuilis.

11 Adolescētem curiosius quiddam, quàm pro ætate sciscitantem, adduxit ad speculum, vtque se contemplaretur admonuit. Mox rogitauit, an videretur tali vultui conuenire, quæstiones eiusmodi proponere. Ad speculum.

12 Quendam dicentem sibi in multis displicere Antisthenem, abusus Sophoclis dicto, rogauit, numqua haberet Antisthenes, quæ placerent: ille respondit, se nescire. Hic Zeno. Et non te pudet, inquit, si quid ab Antisthene perperam dictum est excerpere ac meminisse: si quid rectè dictum, id ne animaduertere quidem, nec tenere. Carpendi morbus.

13 Ad quendam dicentem breues esse philosophorum sententias: Vera prædicas, inquit, oportet enim & syllabas illorum, si fieri pos- Pauciloquus.

fit, esse breues. Veritas multis verbis nō eget, & rectius meminimus, quæ paucis verbis cōprehensa sunt.

14 *Obtrectatio.* Quodam de Polemone narrante, quòd alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta frōte, Quanta, inquit, mercede erat cōtentus? Subindicans, ni fallor, vt indiligentius dissereret, discipulorū parsimoniam fuisse in causa.

15 *Vox modesta.* Dicebat eos, qui disserunt similes esse oportere tragœdiarum actoribus, quibus vox magna, bonaq; latera debēt esse, quum os immodicè nō diducant, quod faciunt ij qui plurima loquuntur, sed supra vires. Dum.n os diducunt, declarant se satagere verius quàm agere.

16 *Attentio.* Ijs quæ rectè dicerentur, negabat esse relinquendum locum, velut præclaris artificibus ad spectandum. Contra auditores dicebat adeo debere esse attentos ad ea, quæ disseruntur, vt non vacet dare signum approbationis. Dum enim applauditur & acclamatur, perit aliquis audiendi fructus.

17 *Garrulitas.* Adolescenti cuidā multa garrienti: Aures inquit, tuæ in linguam defluxere: submouens adolescentis esse audire multa, loqui pauca.

18 *Amor verus.* Alteri formoso dicenti, sibi nō videri futurum vt sapiens amaret: Nihil, inquit, esset vobis formosis infœlicius. Quisquis enim docet, admonet, instituitque ad virtutem adolescentes, vtiq; amat. Atq; is demū verus est amor. Nam qui vulgò dicuntur amare, suum venantur commodum, cum incommodo adamati.

19 *Grauiter.* Dicebat plerosque philosophos in multis ἀσόφους εἶναι i. non sapere, sed in fortuitis, vulgaribusq; rebus esse imperitos: Et adijciebat illud

illud Scaphei, qui quum an maduerteret quẽdam è discipulis vehementer iuflatũ, percusso illo dixit: Bene, non est in magno, sed in bene, est magnum. οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖσθαι, ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Magnum enim est, quicquid rectè fit: at non statim bonum, est, quod magnum.

Adolescenti confidenter loquenti: Non dixerim, inquit, ò adolescens, quæ mihi succurrunt: Subnotans à sermonis procacia colligi & morum impudicitiam. 20

Aiebat hominibus nihil magis deesse, quã tẽpus, longè dissentiens ab ijs, qui bonam vitæ partẽ perdunt somno, temulẽtia, nugis, & alea, quasi multũ temporis supersit homini. Interrogatus, quis esset amicus. Alter, inquit, ego. 21 Temporis parsimonia. 22 Amicus.

Seruum in furto deprehensum cædi iussit: quumq; is se sic excusaret, vt diceret sibi fuisse in fatis, vt furaretur: & cædi, inquit. Seruus allegabat fatorum necessitatem ad excusationem commissi. Eam necessitatem retorsit & ad suppliciũ, quod ipsum etiam erat in fatis. 23 Salsè.

Formam aiebat esse vocis florem: aut contra, quemadmodum ab alijs refertur, vocem esse formæ florem. Nam loquentis orationẽ commendat forma, & rursus oratio composita gratiam addit formæ. 24 Gratia ẽ pulchritudo.

Conspicatus cuiusdam è familiaribus puellum notis liuidum: Video, inquit, animi tui vestigia: notans illius impudicitiam. In Græcis plusculum est gratiæ, quòd θύμος, & animũ significet, & animi vehementem concitationẽ aut furorem: Erant autem, vt opinor, suauijs impressæ notæ. 25 Nota insaniæ.

26 Vnguenta. In quendam vnguentis delibitum: Quis est hic, inquit, qui mulierem olet? Significans effœminatorum esse, vnguentis vti.

27 Liberè. Dionysio cuidam dicenti, Quur me vnum omnium non corrigis; Non enim, inquit, tibi credo; subindicans sibi non esse spem, illum si corriperetur, fore meliorem.

28 Garrulitas. Adolescentem multa temerè garrientē hoc dicto corripuit: Ob id binas habemus aures, os vnicum, vt plurima audiamus, loquamur paucissima.

29 Taciturnitas. Ptolemæi legatis qui multos eruditos ad conuiuium inuitarant, percunctantibus, quid de ipso regi suo essent renunciaturi; ait, Vidisse vos senem, qui in cōuiuio tacere nouerit. Quum enim cæteri ad ostentationē multa dixissent, vnus Zeno perpetuū tenet silentium.

30 Moderatio. Percunctanti quo pacto esset affectus erga conuitia, perinde, inquit, atq; si legatus absq; responso dimittatur. Significans eos qui non habent, quod respondeant, ad conuitia solere confugere, eaq; nō pluris oportere fieri quàm si nihil esset responsum.

31 Persuasio pro vi. Quum Crates apprehenso Zenonis pallio eum à Stilponte retrahere niteretur: Cōmodissimè, inquit, ò Crates philosophum auribus teneas. Nam si per vim egeris, corpus erit apud te, animus apud Stilpontem.

32 Discendi auiditas. Vbi iam profecerat tamen modestiæ gratia commeabat ad Polemonem, apud quem & in dialecticis exercebatur. Vnde Polemon solitus est dicere, Non me clàm est Zeno, te per posticum irrepere, furariq;, dogmata, quibus phœnicum more indutus es. Notans allū furtim

tim discere gratis, quæ alijs esset venditurus.

Quum dialecticus quidã in sermone, quem illi θερίζοντα, id est, metentem appellant ostendisset septem species dialecticas, rogauit, quã-:um posceret mercedis: ac poscenti centum, dedit ducentos. Tantus erat amor discendi. 33

Celebratissimam Hesiodi sententiam solet inuertere. Quum enim ille primas tribuat ei, qui per se sapiat, secundas qui rectè admonenti obtemperet, Zeno ordine inuerso sic pronunciabat. 34 Correctio.

Κεῖνος μὲν πανάριστος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ, idest,
Optimus ille quidem qui paret recta monenti:
Sed probus ille quoq; est, qui nouerit omnia per se.

Addebat causam, quòd qui ex se nosset omnia, nihil haberet præter intelligentiã: at qui rectè monenti pareret, præter intelligentiam haberet etiam effectum. Nam parere dicitur, qui quod didicit optimum esse, facit:

Rogatus quur quum esset natura seuerus in conuiuio tamen hilaresceret, lepidè respõdit, Et lupinum quum sit suaptè natura amarum, tamẽ aqua maceratũ dulcescere. Naturale est cibo potuq; rigato corpore, discuti tristitiam. 35 Hilaritas in cõuiuio.

Dicere solet, satius esse labi pedibus quàm lingua: eoq; conuiuia quantum poterat, vitabat, quòd ibi solutus vino, & aliorum fabulis prouocatus facilius labi posset. 36 Lingua lubrica.

Dicebat τὸ εὖ γίνεσθαι παρὰ μικρὸν, οὐ μικρὸν εἶναι, id est, vt aliquid fiat benè nasci quidem paulatim, sed tamen non esse paulum. Quanquam hoc quidam adscribunt Socrati. 37 Adde pusillũ pusillo.

Quibusdam sic excusantibus luxuriem suã,

Profusio vt diceret se ex eo quod abundaret facere sumptum, argutissimè respondit: Ignosceretis ne coquo, si quum obsonia plus æquo salsa daret, diceret sibi copiam esse salis: Sentiēs victum non esse moderandum ex rerum copia, sed ex vsu ac necessitate naturæ.

CLEANTHES ASSIVS.

1 Antigono discipulo roganti, quur sordidam operam præstaret hauriendo aquam è puteo: vnde per iocum pro Cleanthe dictus est φρεάντλης ita respondit: Num haurio tantū: an non & fodio, & rigo hortum? deniq; nihil nō facio philosophiæ causa. Alius negasset factum, philosophus auxit, quod obijciebatur, gloriæ sibi ducens, quod illi vertebatur probro. (Discendi cuiditas.)

2 Collectam pecuniolam aliquando proiecit coram familiaribus dicens, Cleanthes alterū Cleanthem alere posset, si vellet. (Industria.)

3 Asinus appellatus agnouit conuicium, dicens se solum esse parem ferendæ Zenonis sarcinæ. Siue quòd Zenoni non multum esset suppellectilis, siue quòd vnus illius austeritate nihil offenderetur. (Tolerantia.)

4 Cuidam illi probri causa obijcienti, quòd esset timidus: Ideo, inquit, minimum pecco. Bona est timiditas, quæ deterret à turpibus, & reddit hominem circumspectum. (Timiditas laudata.)

5 Suam vitam diuitum vitæ solet hoc nomine præferre: Dum illi, inquit, pila ludunt, ego fodiens duram humum exerceo. (Labor.)

6 Interdum quum foderet, solet seipsum increpare. Id fortè admiratus Ariston: Quem, inquit, increpas? Tum Cleanthes ridens, Senem,

nem, inquit, qui canos quidem habet, sed mentem non habet, seipsum innuens.

Cuidam reprehendenti Arcesilaum, quòd officia vitæ tolleret. Desine inquit, hominem vituperare. Nam ille licèt dictis tollit officia, tamen factis commendat. Id audiens Arcesilaus: Non moueor, inquit, adulatione. Hic Cleanthes: Scilicet, inquit, adulor tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere. Cleanthes mitigauit dictum obtrectatoris, sed ita vt à crimine inconstantię nō liberaret Arcesilaum: turpissimum enim est philosopho secus docere, quàm viui. Si vita proba est, quur docet diuersa? Si doctrina sana est, quur eam secus viuendo refellit? 7 Liberè.

Cuidam ab eo petēti dictum aliquod, quod crebro occineret filio suo, protulit illud ex Electra, σίγα, σίγα, λεπτὸν ἴχνος, id est. Tace, tace tenue vestigium. Innuens pueris maximè conuenire silentium. 8 Silentiū.

Quum audisset à Lacone quodam probari laborem, delectatus eo dicto subiecit hemistichium Homericum. 9 Labor.

Αἵματος εἶς ἀγαθοῖο φίλον τέκος, id est,
Sanguine præclaro satus es charissime fili.

Disserens adolescenti cuidam, quem videbat parum attentum, rogauit, sentiretne? Illo affirmante se sentire, Quur igitur ego non sentio te sentire? Solent enim, qui intelligunt, oculis ac gestu, interdum & verbis significare se, quæ dicuntur intelligere. 10 Attētio.

Sositheus poeta coram populo Cleanthem præsentem hoc carmine proscidit, οὓς κλεάν- 11

οὓς μωρία βουλατεῖ. Id eſt, Quos Cleanthis ſatuitas agitat. Interpres vertit inſania: vnde pro moria legiſſe videtur μωνία. Nec tanto conuitio tactus, quicquam mutauit de vultu. Qua patientia delectati auditores, applaudetes philoſopho, Soſitheum eiecerunt. Quum Soſitheus diceret ſe pœnitere, ꝙ illum aſperſiſſet, reſpondit Cleanthes, abſurdum fore, ſi quum poetæ frequenter illudant. Libero patri, & Herculi, nec illi ſuccenſeant, ipſe ob leue conuitium indignaretur. De dijs enim multa probroſa ſcripſere poetę, veluti quum Bacchum faciunt mollem, timidum, ac temulentum. Herculem faciunt ſeruientem Omphalæ, vſque ad ſandalio commstigatum caput.

Vita à verbis diſſentiens.

12 Peripatheticis dicebat idem accidere quod lyris, quæ quum alijs benè ſonent, ſeipſas non audiunt: Sentiens, opinor, illos licèt alijs verbis, idem docere, quod Stoicos, & tamen ipſos id non animaduertere. Poteſt & hic accipi ſenſus: Peripateticos præclarè docere, ſed vitam à doctrina diſſidere.

Phyſiognomē.

13 Ex ſententia Zenonis, dicebat hominis mores è ſpecie poſſe deprehendi. Id vt confutarent adoleſcentes aliquod faceti cinædum in agro durarum adduxerunt ad Cleantem, poſtulantes vt è ſpecie de moribus pronunciaret. Reperit manus calloſas, & cutem ſole aduſtam. Itaq; quum aliquamdiu ſiluiſſet, iuſſit hominē abire. Ille digreſſue ſternutamento concuſſus eſt: Mox Cleanthes, Habeo, inquit, hominem: mollis eſt. Non enim facilè ſternutant, qui ſemper ſub dio viuunt.

14 Conſpiciens quendam ſolitarium ac ſecum loquen-

loquentem: Haud, inquit loqueris cum homine malo. Quidam ita referunt. Vide, nè cum homine improbo loquaris. Malis enim periculosa est solitudo. Solitudo.

15 Ad quendam cõtumeliæ causa obijcientem senectutem: Et ego, inquit, abire cupio, verùm vbi reputo me omni ex parte sanum siue legendum est, siue scribendum, rursus maneo: Significans se quidem haud quaquam esse vitæ cupidum, verùm ob senectutem neminem debere è vita decedere, donec vires suppetunt ad vitæ munia. Senectus vegeta.

16 Intumuerat illi gingiua, cui malo biduano ieiunio sic medicatus est, vt iam veluti sano medici omnia consueta permitterent. Sed ille perseuerauit abstinere, dicens sibi iam esse cõfectum viæ principium. Itaque perijt.

17 Sententiam hanc: φίλοις τε δοῦναι, Correctio.

σῶμα τ' εἰς νόσους πεσὸν.

Δαπάναισι σῶσαι. id est,

Largiri amici, corpus in morbos cadens,

Impendijs seruare: correxit hunc in modum,

Πόρναις τε δοῦναι σῶμα, τ' εἰς νόσους πεσὸν

Δαπάναις ἀπορίψαι.

Donare scortis corpus in morbo cadens

Impendijs conterere.

Prior enim sententia tendebat ad molliciem, quam nudauit Cleanthes.

SPHAERVS. Bosphoranus Cleanthis discipulus.

18 Quum diceret opinionem non cadere in sapientem, rex Ptolemęus cupiens hoc paradoxon Argutè.

xon ipsa re confutare, curauit mala Punica veris simillima ex cera confecta apponi in conuiuio. Ad quæ quum Sphærus deceptus porrigeret manus, rex exclamauit illum falsæ speciei fuisse assensum Ad id dextrè Sphęrus: Non sic, inquit, assensus sum, vt crederem esse mala punica, sed probabile putarem esse mala punica.

19 Reprehendenti Mnesistrato, quod Ptolomęum non appellasset regem: Imò, inquit, quum talis sit, tamen regem esse fateor: indicans illū esse nomine regis indignum, se tamen cognominis honorem illi non inuidere.

CHRYSIPPVS SOLENSIS.

1 Dialectica. De hoc dictum est si dij vellent vti dialectica, non alia vsuros quàm Chrysippea.

2 Salsè. In quodam opere toties citarat versus Euripidis ex Medea, vt ibi tota fabula fuerit inspersa. Hunc librum quidam portans, & rogatus, quid ferret: Chrysippi, inquit, Medeam.

3 Iocus ex nomine. Erat illi statua, pro corporis modo tenuis ac pusilla, quā eques vicinus ferè occultabat: Vnde Carneades per iocum dicere solet, eum non esse Chrysippū sed κρύψιππον. nam Chrysippus ab aureo equō dicitur Crysippus à κρύπτω, quasi dicas, ab equo occultatum.

4 Pauci boni. Cuidam reprehendenti, quod non apud Aristophanem cum pluribus daret operā philosophiæ, Nunquam, inquit, philosopharer, si cū pluribus auscultarē. Dictū lepidius est apud Græcos, quod πολλοὶ interdum sonat multi, interdum vulgus hominum. Sensit non statim esse optima, quæ placent cum plurimis.

Ad dia-

Ad dialecticum quendam Cleanthi multis ac prolixis sophismatibus obstrepentem: Define, inquit, senem à magis ad rem pertinentibus auocare, sed nobis iunioribus ista proponito. Iuuenû est dialectica.

In cõuiuijs cætera quietus, tantùm ex more agitabat crura. Vnde famula quæ illi inseruiebat, dicere solet, Chrysippi sola crura inebriari. 6 Facetè.

PYTHAGORAS.

Dicebat vitam humanam esse similem Panegyri, hoc est, solenni hominum conuentui: ad quem alij conueniunt certaturi, alij negotiaturi, nonnulli spectatores modò futuri. Ac cæteros quidem omnes esse solicitos, solũ spectatorem tranquillum frui celebritate: hunc spectatorem aiebat esse philosophum, qui nõ ob aliud in hoc mundi theatrum prodisset, quàm vt naturas rerum, ac mores hominum contemplaretur. 7 Philosophus mũdi spectator.

Rogatus à quodã, quando esset congrediendum cũ fœmina: Cùm voles, inquit teipso fieri debilior. Multa Venus eneruat hominem. 8 Venus.

Admonebat discipulos, vt quoties à negotijs diuinis vespere domum ingrederentur, versiculum hunc apud se repeterent. 9

Πῆ παρέβην, τί δ' ἔρεξα τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη.

Aiebat in ciuitates primùm irrepsisse delicias, mox saturitatem, deinde violentiam, postremò exitium. 10 Grauiter.

Theano Pythagoræ vxor, rogata quando mulier esset munda à viro, respondit: à suo semper ab alieno nunquam. 11

EMPE-

EMPEDOCLES AGRIGENTINVS.

12 Quum videret ciues suos delicijs deditos,
Grauiter sumptuosè tamen ædificare, dixit: Agrigentini sic indulgēt voluptatibus, quasi postridie morituri: sic ædificant, quasi semper victuri.

HERACLITVS EPHESIVS.

13 Dicebat iniuriam magis extinguendā quàm
Initijs obstandum. incendium. Ex leuissimis offensis, si negligantur, nascuntur atroces tragędiæ. Sed ad restinguendū incendium accurrunt omnes, glíscenti verò simultati citius adduot irritamenta.

14 Dicebat ciues non minus oportere pugnare
Legum obseruatio. pro legibus, quàm pro mœnibus. Quòd absq; legibus nullo pacto possit esse ciuitas incolumis, absque mœnibus possit.

15 Rempub. vt deploratam contempsit, eique
Liberè. dare leges quum rogaretur, recusauit. Secessit autem in templū Dianæ, ibiq; cum pueris ludebat talis, circunstanti & admiranti populo: Perditi, inquit, an non præstat, hoc agere, quàm vobiscum Rempub. administrare.

16 Interrogatus aliquando, quur sileret: vt vos, inquit loquamini.

XENOPHANES COLOPHONIVS.

17 Empedocle dicente, sapientem inueniri nō
Salsè. posse. Et meritò, inquit. Nam sapientem esse oportet, qui agnoscat sapientem: notans illum qui hoc dicebat, suo vitio non inuenire sapientem.

18 Dicebat τοῖς τυράννοις ὁμιλεῖν, ἢ ἥδιστα ἢ ἥκιστα, id est, cum tyrannis congrediendum, aut iucundissimè, aut minimè. Nihil est violentius

aure

aure tyranni, ait Satyricus. Apud bonos etiã principes admonendi libertas verbis placidioribus est temperanda. Id qui non potest, abstineat ab illorum congressu.

DEMOCRITVS MILESIVS.

Ignotus venit Athenas, & colloquio de philosophia cum Socrate habito dixit, Hic philosophus similis est Pentathlo, quòd calleret naturalia, moralia, mathematica, ad hæc disciplinas quas ἐγκύκλους vocant, denique omnium peritiam. 1 Multiscius.

Huius fertur & illud, λόγος ἔργου σκιὴ, id est, Oratio operis est vmbra: Significans ex egregijs factis nasci laudes hominũ eloquentium, non contrà. Primam igitur oportet esse curam factorum, gloria consequitur vltro. 2 Gloria ex benefactis.

Dicere solet: si corpus animum in ius vocaret, haud quaquam futurũ vt ille muneris malè administrati crimen effugeret. Animus in corpore veluti præsidio collocatus est, & tamẽ pleraq; mala corpori ab animo veniunt. 3 Grauiter.

Quum arroderet cucumerem, sensit humorem esse mellei saporis, rogauitque famulam, vnde emisset: illa nominauit hortum. Surrexit Democritus: Et duc me, inquit, eò, ac locum indica. Demirante muliercula quid sibi vellet: Vt, inquit, dulcedinis causam inueniam, inuenturus, si locum inspexero. Hic muliercula ridens: Quiesce, inquit, o bone. Nam ego imprudens cucumerem immiseram in ollam mellitam. At ille offensus: Molesta, es, inquit, Ego tamen incumbam, quæramq; causam, quasi cucumeri peculiaris sit ac genuina dulcedo. 4 Studiũ

dulcedo. Sit hoc exemplum studij indefatigabilis.

ANTIPHO.

5 Tempo-rìs parsi-monia. Dixit pretiosissimum impendium esse tempus, πολυτέλεστατον ἀνάλωμα χρόνος. Citat Plutarchus in vita Antonij. Quanquam hoc dictum compluribus tribuitur.

6 Libertas immodica. Quum apud Dionysium quæreretur, quod æris genus esset oium optimum: Ex quo, inquit, Athenienses statuas fecerunt Harmodio & Aristogitoni: nimium liberè significans tyrannos è medio tollēdos. Nam ob deletos tyrannos Athenienses illis statuas erexerunt. Hoc ni me fallit memoria, alteri cuidam ascribitur.

ANAXAACHVS.

7 Libertas immodica. Anaxarchus Abderites inuisum habuit Nicocreontem Cypri tyrannum: itaq, quum in cœna quadam Alexander rogasset, qualis illis videretur: Præclara, inquit, sed oportuit & satrapæ cuiusdam caput apponi, oculos detorquens in Nicocreontem, qui aderat.

8 Fortiter. Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tēpestate esset delatus in Cyprum, Nicocreon memor contumeliæ, philosophum arreptum in mortarium coniecit ac ferreis pistillis contundi iussit. Hic illam vulgò celebratam vocem emisit: τύπτε τὸν ἀναξάρχου θύλακον, ἀνάξαρχον δ' οὐ πλήττεις. Id est, tunde Anaxarchi manticam, nam Anaxarchum non percutis. Sentiens corpus non esse partem hominis, sed animi domicilium tantū. Animus autem non potest tundi.

9 Quum videret ex Alexandri vulnere, quod

ictu

ictu sagittę acceperat, manare sanguinem, dicit versu Homerico, τοῦτο μὲν αἷμα καὶ οὐκ ἰχὼρ οἷόσπερ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι: id est, Hic quidem sanguis est, non ille liquor, qualis Diuis solet ire beatis: admonens regem suæ conditionis, qui pro deo affectabat haberi. Quanquam hoc quidam non ab Anaxarcho, sed ab ipso Alexandro dictum tradunt. Libertas.

10 In conuiuio quum Anaxarchus Alexandro propinaret, ostēso calice prędixit fore, vt vulnus acciperet, abutens ad id versu Homerico: Diuinatio.

βεβλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί.

Ferietur aliquis mox deum humana manu.

ZENO ELEATES.

11 Zeno accusatus quòd coniurasset in perniciem Nearchi tyranni, quum in quæstionibus iuberetur edere nomina coniuratorum nominauit plerosq; illi amicissimos. De his quum tyrannus sumpsisset supplicium, rogaretque num quis superesset etiam: Tu solus, inquit, Reipub. pernicies. Tandem & linguam dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracundiam hiabat, expuit. Fortitudo.

12 Quum maledictis lacessitus incandesceret, reprehensus, quod philosophos verbis improborum commoueretur. Si conuitia, inquit ęquo animo admisero, ne laudes quidem sentiam. Lapidis est nō sentire discrimen inter laudantem, & vituperantem Sed philosophi est non ita commoueri, vt ab honesto recedat. Ira sapientis.

13 Quum ascenderet in theatrum cithara canente Ambębeo, versus ad discipulos dixit: Eamus, vt pernoscamus, quā vocem, quemq; Harmonia vitæ.

concentũ edant inteſtina, nerui, lingua, & oſſa, quibus adeſt ratio, numerus & ordo. Si in rebus inanimis tantum valent illa, quanto plus valebunt, ſi in omni hominis vita ſeruentur?

14 Somniorũ obſeruatio. Dicebat è ſuis quemq; inſomnijs deprehendere poſſe quantum in philoſophia profeciſſet: ſi nihil illic vel appeteret vel faceret nefariæ rei. Tum enim animus in profunda tranquillitate conſtitutus, veros affectus prodit. Contrà quæ vigilantes nõ audent profari, aut agere, ea noctu occurrunt in ſomnis.

PYRRHO ELIENSIS.

15 Solitudo. Deprehenſus aliquando ſolus, ac ſecum loquens, rogatus quid ſolus ageret: Meditor, inquit, eſſe probus: Sentiens ad id vtilem eſſe ſolitudinem, inutilem turbam.

16 Facetè. Quum obiurganti ſororem Philiſtam, quidam obijceret, quòd oblitus eſſet ſuæ profeſſionis (docebat enim omnia eſſe indifferẽtia) ſic eluſit: Non enim inquit in muliercula declarabitur indifferentia.

17 Homo. Rurſus quum canem inuadentẽ repuliſſet, idem obijcienti reſpõdit perdifficilè eſſe prorſus hominem exuere. Maluit agnoſcere lapſum humanum, quàm dogma reſcindere.

18 Securitas philoſophica. In tempeſtate conſpiciens cæteros animo eſſe deiectiores, quum ipſe nihil moueretur, oſtendit porcellum in naui ſecurè edentem, dicens oportere ſapientẽ eam animantis imitari ſecuritatem.

19 Vita fugax. Admirari ſolet illum Homeri verſiculum præ cæteris

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum.

Quòd

Quòd alijs defluentibus alij succedant: Sentiens in rebus humanis nihil esse diuturnum aut stabile.

TIMON NICAEVS.

Gaudebant hortorum successibus ac solitudine. Vnde Hieronymus Peripateticus de illo dixisse fertur? Quemadmodum apud Scythas & qui fugiunt, & qui insequũtur, torquẽt sagittas: itidem inter philosophos, alios prosequendo discipulos capere alios fugiendo. Sequitur fama fugientem, & ob id ipsum auidius experitur, qui scholam vitat. 20 *Capere fugiendo.*

Cum vidisset Arcesilaum inter assentatores euntem: Quid tu, inquit venisti huc, vbi sumus nos, qui liberi sumus? 21 *Libertas*

In quendam omnia mirantem ita lusit. quin & illud miraris, quòd quum tres simus, quatuor habemus oculos? Timon enim luscus erat, vnde & Cyclops dictus est, & discipulum habebat luscum Dioscoridem. Meminit huius & Socrates alicubi apud Platonem. 22 *Facetè*

XENOPHON.

Dicebat esse prudentis cordatiq; viri, etiã ab inimicis vtilitatẽ capere. Vulgatũ est, neq; solem, neq; aquã, neq; ignẽ magis vtilem esse hominibus, quàm amicos: Sed ingenij philosophici est, quemadmodũ periti medici ex bestijs ac serpentibus noxijs vtilia quædã remedia colligunt: ita ex inimicorum odio decerpere aliquid quod vertat in suum bonum. 23 *Vtilitas ex inimicis.*

Dicebat tum maximè colendos esse deos, quum homini res sunt secundæ, vt quũ inciderit necessitas, cõfidenter illos imploremus, vtpote beneuolos iam & amicos. Rectè Xeno- 24 *Diuorũ cultus.*

phon, sed vulgus hominũ contra facit: in fęlicitate profunda est Diuorũ obliuio: quũ vrget calamitas, tum demum ad illos confugimus.

STRATO PHISICVS.

25 Virtutis vsus. Quibusdã obijcientibus q Menedemus plures haberet auditores quàm ipse: quid mirum, inquit, si plures reperiũtur qui lauari cupiũt, q̃ vngi? Vnguntur qui se parant certamini. Subindicauit Menedemi philosophiã esse dilutã, ac facilè inueniri, qui audiant de virtute disserentem, perpaucos autem, qui virtutem exerceant. Nam huc prouocabat Strato.

PHOCION DVX ATHENIEN.

26 Modestia. Hunc quum pro concione dicentem, quidam petulantissimè maledicus interpellaret multis conuitijs in illum debacchans, omisit quod cœperat, locumq; dedit maledico. Posteaquam ille vix dicendi fecisset finem, Phocion reuersus in suggestũ placido vultu, perinde quasi nihil esset dictum, cœptam orationem prosequutus est. De pedestribus, inquit, copijs audistis, superest, vt de velitibus, ac leuis armaturæ militibus dicam.

27 Quum adhuc floreret Leosthenes, interrogatus ab oratoribus, quid ipse boni fecisset Reipub. Nihil aliud, inquit, nisi q donec ego vobis fui dux, nulli dicta est oratio funebris, sed omne, vita defuncti in maiorũ monumentis sepulti sunt. Alij iactabant cruentas victorias, Phocion existimabat egregij ducis esse, sic administrare rem militarem, vt nulli aut quàm paucissimi ciues pereant. Mos autẽ erat Athenis, eos qui in acie cecidissent, apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.

AOPHTHEGMATVM LIBER OCTAVVS.

PRAEFATIO.

NVNC à philosophis ad sophistas, hoc est, quod dicē solet ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους trāseamus: quod genus hominum miror in delitijs fuisse, non vulgò tantùm, sed summis etiam principibus, quum nec essent germani poetæ, nec γνήσιοι rhetores, nec synceri philosophi, sed tamen horum omnium simij, tantùm ad captandam auram popularem, ac linguæ modulatu deliniendas ociosæ multitudinis aures compositi, si paucos tamen excipias. Vnde mirum q̃ horum dicta frigeant præ philosophicis aut etiam poeticis, vt interdum parasiti & meretrices dicere videantur argutiora. Sed hic liber habet præterea variam dictorū satyram, in quibus fortasse reperies iuxta poetam epigrammaticum, quædam bona, quædam mediocria, sed mala plura. Verùm vt molestus est conuiuator, qui præter modum laudat ea, quæ apponit: ita ciuilitatis est parcius extenuare apparatum; eò quòd & qui laudat, & qui deijcit immodicè, diuersa quidem via, sed

tamen pari studio venari gratiam videatur, Sit igitur hoc lectoris iudicium. Non simpliciter τὰ παρ' ἡμῶν apponemus.

LEO BIZANTIVS SOPHISTA.

1 Venit Athenas populo dissidijs tumultuanti concordiam suasurus. Vbi prodisset in suggestum, corpore admodum pusillo, omnium risus obortus est. Ille fortuitam occasionem vertens in procemium: Quid, inquit, ò viri Athenienses, si conspiceretis vxorem meam, quæ tam pusilla est, vt vix pertingat ad genua mea? Ad hanc vocem quum maior etiam populi risus sublatus esset, subiecit: At nos tam pusillos, si quando dissidemus, vix ciuitas Bizantium capere potest. Ita fermè Plutarchus in præceptis politicis. Sed eandem fabulam multò aliter narrat Philostratus in Sophistis: Nempe quum prodisset ad populum dicturus de concordia, ipsa statim specie risum mouit populo, quòd obesus esset, ac ventre prægrandi, At ille nihil turbatus risu multitudinis: Quid inquit, ridetis viri Athenienses; Vxor mihi est me multò obesior, & tamen concordes vnus capit lectulus, discordes ne tota quidem domus. Quod refert Philostratus, & probabilius est, & festiuius.

Selecter.

2 Quum Philippus adornaret bellum aduersus Byzantios, Leo adit illū percunctans hunc in modum: Quid, inquit, accidit tibi Philippe, vt bellum instituas? Vt inquit, tua patria ciuitatum pulcherrima huc adducatur, vt intelligat se à me diligi, eoq; ad fores amasiorū meorum venio. Ad hæc Leo, Atqui redamari cu-

Admonitio commoda.

si cupiunt, haud quaquam cum gladijs venire solent ad fores amasiorum. Amantes enim nō egent bellicis instrumentis, sed ciuilibus. Hoc dicto in diuersum flexo regis animo patriam suam liberauit. Ita Philostratus.

3 Pasiadi obijcienti lippitudinem oculorum: Corporis, inquit, vitium exprobras, haud videns filium tuum. Nemesim humeris baiulantem. Erat enim Pasiadi filius cōtractis humeris. Nemesim autē dixit redargutionem insolentiæ, quam veteres fingebāt esse Deam. Imprudenter in alterum torquet conuitium, si in promptu sit, quod ipsi vicissim obijciatur. Conuitium retortum.

ION SOPHISTA.

4 Dicebat rem morosam esse ægrotationem. Nam ægrotis & vxor molesta est, & medicum incusant, & lectulum molestè ferunt. Ex amicis autem & qui accedit grauis est, & qui discedit molestus. Sic animus ægrotus & lætis, & tristibus offenditur. Animus ægrotus.

PROTAGORAS

Abderita ἄθεος.

5 Dicebat de dijs nihil certo sciri, sint, an nō sint: ob id libri illius in foro exusti sunt, quòd docerent impietatem: nè quis arbitretur noui exempli rem esse, quòd nunc exuruntur libri hæreticorum. Implè.

6 Euathli discipuli dilemma quomodo apud iudices in ipsum retro ferit, notius est, quam vt sit hoc loco commemorandum.

THEODORVS ATHENIENSIS

cognomento ἄθεος.

7 Obijcientibus quòd doctrina ipsius multi redderentur deteriores, respondit id aliorum

Interpretatio sinistra. vitio accidere, qui doctrinā ipsius sinistrā exciperent, quàm ipse dextra porrigeret. Refert Plutarc lib. de animę tranquillitate.

FAVORINVS.

8 Prodigiosa. In Fauorinum sophistam hæc tria iactata sunt, vt miranda vixque credenda Quum Gallus esset, sciret Gręcè: quum Eunuchus accusatum fuisse de adulterio: postremò quod cum Imperatore simultatem gerens, viueret.

9 Honor detractus. Huius æream statuam deiecerāt Athenienses, vt hoīs Cæsari inimicissimi. Erant enim Athenienses vectigales Adriano Cęsari. Id postea quam ei nunciatum est, nihil commotus, dixit, Vtilius erat Socrati ab Atheniensibus ærea priuari statua, quàm bibere cicutā Contempsit statuæ iacturam, vita incolumi.

ÆSCHINES.

10 Ciuiliter. Aeschines quum Rhodī exul recitaret orationem suam aduersus Demosthenem, Rhodij demirati sunt, quòd tali oratione fuisset damnatus ab Atheniensibus. At desineritis, inquit, Aeschines, admirari, si audissetis, quę ad hæc respondit Demosthenes. Mira ciuilitate & se exemit à crimine, & iudices excusauit, damnationis iniustæ causam reijciens in violentiam, eloquentiæ Demosthenicæ. Ita fermè Philostratus. Dein quum recitatā Demosthenis orationem omnes supra modum admirarentur: Quid, inquit, si ipsam bestiā audissetis sua verba resonantem? Sentiens in Demosthene magnam Demosthenis partem abesse, si quæ scripsit ab alio recitarentur.

NICETES.

11 Nicetes Smyrnæus sophista Telonę cuidam in io-

sa iudicio vehementius incandescenti, dicentique, Desine latrare in me: admodum salsè respōdit, Si tu desinas mordere. Nam vtrunque canum est. Salsè.

ISAEVS SOPHISTA.

Isæus sophista Assyrius quum primùm ætatem dicasset voluptatibus, simul vt ad virilem peruenit, veluti alius subitò factus, miram induit morum seueritatem. Itaq; percunctanti cuidam, num illa fœminā ostendens, videretur formosa, πέπαυμαι inquit, ὀφθαλμιῶν, id est, desij laborare ab oculis. Ab altero quopiam interrogatus, quis piscis, aut quæ auis esset ad vescendum suauissima πέπαυμαι inquit, ταῦτα σπουδάζων, id est, ista curare desij. Et adiecit, ξυνῆκα γὰρ τοὺς ταντάλου κήπους τρυγῶν, id est, sensi enim me è Tantali hortis fructus colligere: Subindicans omnes eiusmodi voluptates, quibus iuuentus capitur, nihil aliud esse, quā vmbras ac somnia, qualia de Tantalo fabulantur poetæ. 12 Pudicè. Sobriè.

Lacedæmonijs periclitantibus, ac de ciuitate mœnibus cingenda consultantibus, Homericum carmen recitauit: 13 Concordia.

Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ. idest, *Scutum hæsit scuto, galeæ galea, atque viro vir.*

Et adiecit, Sic mihi state Lacedæmonij, & muris cincti sumus.

Pythonis proditoris accusationem tribus dictis absoluit: Coarguam Pythonem, inquit proditionis, oraculo à Deo reddito, populo qui vinxit, Philippo qui dimisit. Græca sunt lepidiora, ἐλέγξω πύθωνα προδεδωκότα τῷ χρήσαντι 14

Breui-loquiũ. σαντι, ἀλλὰ τῷ δόσαντι δήμῳ, τῷ ἀναζεύξαντι φιλίππῳ. Neque enim Deus pronunciasset oraculo nisi talis esset: neque populus vinxisset, nisi talis fuisset: neque rex abijsset, nisi eum cuius gratia venerat, non reperisset: aut rex è castris illum non dimisisset.

SCOPELIANVS.

15 Scopelianus eos qui conuitijs agerent existimantes sese hoc pacto declarare animi magnitudinem, aniculas appellare solet non tantum ebrias, sed & rabidas.

Cõuitia anicularum.

16 Polemoni obijcienti quòd inter dicendum pulsaret tympanum: Tympanizo, inquit, sed Aiacis clypeo: haud inficians se in agendis causis interdum vti verbis ac figuris vehementioribus, at non inani strepitu, sed ad causæ patrocinium accommodis.

Vehemētia in dicendo.

DIONYSIVS SOPHISTA.

17 Dionysius Sophista familiaribus dicere cõsueuit, mel summo digito, non caua manu gustandum esse: Sentiens voluptates quàm parcissimè admittendas.

POLEMON SOPHISTA.

18 Antoninus Imperator absente Polemone occuparat domum illius, velut omnium apud Smyrneos pulcherrimam. At Polemon noctu reuersus è peregrinatione, pro foribus clamauit, se indigna pati qui proprijs ædibus arceretur. Cognouit Imperator, ac cessit. Post vbi Romam venit Polemon, Imperator ciuiliter illi exprobrans quod acciderat: Date, inquit, Polemoni diuersoriũ, nec quisquã illum eijciat. Mox histrio quidã tragœdiarũ, ex Olympijs Asiæ, cui erat præfectus Polemon, appellauis

Liberè.

lauit Antoninum Cæſarem aduerſus Polemonem, quòd protinus initio fabulæ ab illo fuiſſet eiectus è ſcena. Percunctatus eſt Cæſar, quo tempore fuiſſet eiectus: cumq; is reſpondiſſet, circiter meridiem: admodum vrbanè reſpondit, At me quidē eiecit circa medium noctis, nec tamen appellaui iudicem.

Quum laboraret morbo articulari, Pergami in templo obdormijt, huic apparuit Aeſculapius, iubens vt à frigido potu abſtineret: ad quem Polemon: O præclarè, inquit, quid autem ſi bouem curares? Subindicans iandiu aſſuetum duris, fruſtra vocari ad delitias. 19 Aſſuetudo.

Proconſul torquebat prædonem quendam: quumq; dubitaret quod ſupplicij genus eſſet de illo ſumpturus, ſuperueniens fortè fortuna Polemon Iube, inquit, illum adiſcere veterū ſcripta. Ipſe quidem Polemon multa edidicerat, ſed in exercitatione nihil ducebat laborioſius ac moleſtius quàm ediſcere, eoq; Fabius iubet hoc tædium protinus à pueris deuorari. 20 Facetè.

Occurrens ſophiſtæ cuidam, inteſtina, mænides, piſces & alia quædam vilia portāti obſonia: O vir egregiè, inquit, non poteſt Darij & Xerſis animum rectè actione exprimere, qui talibus vtitur cibis. 21 Cibus.

Timocrati philoſopho apud Polemonē dicenti Frontinum eſſe loquacem. Et omnis, inquit, anus, Notans in Fauorino corporis habitum, quòd eſſet eunuchus. Viſus eſt excuſare vitium, ſed re vera conduplicauit. 22 Salsè.

Hiſtrionem tragœdiarū qui in Olympijs: ò Iupiter, pronuociarat, oſtenſa terra: ò terra, manu in cœlum proiecta: ſubmouit à præ- Geſtus.

Breuiloquiū.

c

ni

cui

è ca

15 Cōuitia anicularum. Sc
ſtimar
gnitud
tum ebr

16 Vehemētia in dicendo. Polem
pulſaret
Aiacis cl
cauſis inte
tioribus, a
ciniu
ON
yſiu
me
um

GORGIAS

SOPHIS

palam exhibe

que libuiſſ

cratricus,

atq; h

Gorgi.

quum ig

decepisset: & qui deceptus esset, sapien- Presia fallacia bona.
foret eo, qui non esset deceptus. Fallit
tragędia tractans argumēta conficta, sed
scitè, vt vera credantur. Iustior autem
detur qui fallendo prodest: & sapien-
, qui per fictas fabulas discit, quid sit
quid sit honestum. Refert Plutarchus
s audiendus.

RODES SOPHISTA.

s in accusatorē, qui de causa pauca, 29
sui claritate multa iactarat: Tu, in- Nobilitas in talis.
itatē habes in talis. Romani siqui
atis signum gerebant in calceis. Id
m additamentū tali specie. Ita Pli
uosdā, qui nihil haberent no
imagines. Rursus quum ad
retur, q in vnam quandam
lta beneficia cōtulisset. Ide
ne prædicare possem, si in
sam dicerem Significans
itatibus fuisse præclarè m
egillæ mortem luxit imp
turas & ornamenta domus
velis pullis tegeret, ac lapide
ret, omnia Nam is funestus
uodam igitur die quum Lucius
tus fuerat Herodi persuadere,
deratius, pueros videret in fon
o lauantes rhaphanides rogab
ea cœna, qui responderunt, He-
ucius: Iniuriā facit R gillę, qui
vescatur in atra domo. Id vbi
Herodi, amouit ab æd.b. fune-
pud probos viros ...

EMPEDOCLES AGRIGENTINVS.

12 Grauiter Quum videret ciues suos delicijs deditos, sumptuosè tamen ædificare, dixit: Agrigentini sic indulgẽt voluptatibus, quasi postridie morituri: sic ædificant, quasi semper victuri.

HERACLITVS EPHESIVS.

13 Initijs obstandum. Dicebat iniuriam magis extinguendã quàm incendium. Ex leuissimis offensis, si negligantur, nascuntur atroces tragœdiæ. Sed ad restinguendũ incendium accurrunt omnes, gliscenti verò simultati citius addunt irritamenta.

14 Legum obseruatio. Dicebat ciues non minus oportere pugnare pro legibus, quàm pro mœnibus. Quòd absq; legibus nullo pacto possit esse ciuitas incolumis, absque mœnibus possit.

15 Liberè. Rempub. vt deploratam contempsit, eique dare leges quum rogaretur, recusauit. Secessit autem in templũ Dianæ, ibiq; cum pueris ludebat talis, circunstanti & admiranti populo: Perditi, inquit, an non præstat, hoc agere, quàm vobiscum Rempub. administrare.

16 Interrogatus aliquando, quur sileret: vt vos, inquit loquamini.

XENOPHANES COLOPHONIVS.

17 Salsè. Empedocle dicente, sapientem inueniri nõ posse. Et meritò, inquit. Nam sapientem esse oportet, qui agnoscat sapientem: notans illum qui hoc dicebat, suo vitio non inuenire sapientem.

18 Dicebat τοῖς τυράννοις ὁμιλεῖν, ἢ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα, id est, cum tyrannis congrediendum, aut iucundissimè, aut minimè. Nihil est violentius

aure tyranni, ait Satyricus. Apud bonos etiã principes admonendi libertas verbis placidioribus est temperanda. Id qui non potest, abstineat ab illorum congressu.

DEMOCRITVS MILESIVS.

Ignotus venit Athenas, & colloquio de philosophia cum Socrate habito dixit, Hic philosophus similis est Pentathlo, quòd calleret naturalia, moralia, mathematica, ad hæc disciplinas quas ἐγκύκλους vocant, denique omnium peritiam. 1 Multiscius.

Huius fertur & illud, λογὸς ἔργου σκιή, id est, Oratio operis est vmbra: Significans ex egregijs factis nasci laudes hominũ eloquentium, non contrà. Primam igitur oportet esse curam factorum, gloria consequitur vltro. 2 Gloria ex benefactis.

Dicere solet: si corpus animum in ius vocaret, haud quaquam futurũ vt ille muneris malè administrati crimen effugeret. Animus in corpore veluti præsidio collocatus est, & tamẽ pleraq; mala corpori ab animo veniunt. 3 Grauiter.

Quum arroderet cucumerem, sensit humorem esse mellei saporis, rogauitque famulam, vnde emisset: illa nominauit hortum. Surrexit Democritus: Et duc me, inquit, eò, ac locum indica. Demirante muliercula quid sibi vellet: Vt, inquit, dulcedinis causam inueniam, inuenturus, si locum inspexero. Hic muliercula ridens: Quiesce, inquit, o bone. Nam ego imprudens cucumerem immiseram in ollam mellitam. At ille offensus: Molesta, es, inquit, Ego tamen incumbam, quæramq; causam, quasi cucumeri peculiaris sit ac genuina dulcedo. 4 Studiũs

dulcedo. Sit hoc exemplum studij indefatigabilis.

ANTIPHO.

5 Dixit pretiosissimum impendium esse tempus, πολυτέλεσατὸν ἀνάλωμα χρόνος. Citat Plutarchus in vita Antonij Quanquam hoc dictum compluribus tribuitur.

Temporis parsimonia.

6 Quum apud Dionysium quæreretur, quod æris genus esset oīum optimum: Ex quo, inquit, Athenienses statuas fecerunt Harmodio & Aristogitoni: nimium liberè significans tyrannos è medio tollẽdos. Nam ob deletos tyrannos Athenienses illis statuas erexerunt. Hoc ni me fallit memoria, alteri cuidam ascribitur.

Libertas immodica.

ANAXAACHVS.

7 Anaxarchus Abderites inuisum habuit Nicocreontem Cypri tyrannum: itaq, quum in cœna quadam Alexander rogasset, qualis illis videretur: Præclara, inquit, sed oportuit & satrapæ cuiusdam caput apponi, oculos detorquens in Nicocreontem, qui aderat.

Libertas immodica.

8 Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tẽpestate esset delatus in Cyprum, Nicocreon memor contumeliæ, philosophum arreptum in mortarium coniecit ac ferreis pistillis contundi iussit. Hic illam vulgò celebratam vocem emisit: τύπτε τὸν ἀναξάρχου θυλακὸν ἀναξάρχον δ'οὐ πλήττεις. Id est, tunde Anaxarchi manticam, nam Anaxarchum non percutis. Sentiens corpus non esse partem hominis, sed animi domicilium tantũ. Animus autem non potest tundi.

Fortiter

9 Quum videret ex Alexandri vulnere, quod

ictu sagittę acceperat, manare sanguinem, dicit versu Homerico, τοῦτο μὲν αἷμα καὶ οὐκ ἰχὼρ οἷόσπερ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι: id est, Hic quidem sanguis est, non ille liquor, qualis Diuis solet ire beatis: admonens regem suæ conditionis, qui pro deo affectabat haberi. Quanquam hoc quidam non ab Anaxarcho, sed ab ipso Alexandro dictum tradunt. Liberè.

10 In conuiuio quum Anaxarchus Alexandro propinaret, ostenso calice prędixit fore, vt vulnus acciperet, abutens ad id versu Homerico: Diuinatio.

βεβλήσεσθαί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί.

Ferietur aliquis mox deum humana manu.

ZENO ELEATES.

11 Zeno accusatus quòd coniurasset in perniciem Nearchi tyranni, quum in quæstionibus iuberetur edere nomina coniuratorum nominauit plerosq; illi amicissimos. De his quum tyrannus sumpsisset supplicium, rogaretque num quis superesset etiam: Tu solus, inquit, Reipub. pernicies. Tandem & linguam dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracundiam hiabat, expuit. Fortiter.

12 Quum maledictis lacessitus incandesceret, reprehensus, quòd philosophos verbis improborum commoueretur. Si conuitia, inquit ęquo animo admisero, ne laudes quidem sentiam. Lapidis est nō sentire discrimen inter laudantem, & vituperantem Sed philosophi est non ita commoueri, vt ab honesto recedat. Ira sapientis.

13 Quum ascenderet in theatrum cithara canente Ambębeo, versus ad discipulos dixit: Eamus, vt pernoscamus, quā vocem, quemq; Harmonia vitæ.

concentū edant inteſtina, nerui, lingua, & oſſa, quibus adeſt ratio, numerus & ordo. Si in rebus inanimis tantum valent illa, quanto plus valebunt, ſi in omni hominis vita ſeruentur?

14 Somniorū obſeruatio. Dicebat è ſuis quemq; inſomniis deprehendere poſse quantum in philoſophia profeciſſet: ſi nihil illic vel appeteret vel faceret nefariæ rei. Tum enim animus in profunda tranquillitate conſtitutus, veros affectus prodit. Contrà quæ vigilantes nō audent profari, aut agere, ea noctu decurrunt in ſomnis.

PYRRHO ELIENSIS.

15 Solitudo. Deprehenſus aliquando ſolus, ac ſecum loquens, rogatus quid ſolus ageret: Meditor, inquit, eſse probus: Sentiens ad id vtilem eſſe ſolitudinem, inutilem turbam.

16 Facetè. Quum obiurganti ſororem Philiſtam, quidam obijceret, quòd oblitus eſset ſuæ profeſſionis (docebat enim omnia eſse indifferētia) ſic eluſit: Non enim inquit in muliercula declarabitur indifferentia.

17 Homo. Rurſus quum canem inuadentē repuliſset, idem obijcienti reſpōdit perdifficilè eſse prorſus hominem exuere. Maluit agnoſcere lapſum humanum, quàm dogma reſcindere.

18 Securitas philoſophica. In tempeſtate conſpiciens cæteros animo eſſe deiectiores, quum ipſe nihil moueretur oſtendit porcellum in naui ſecurè edentem, dicens oportere ſapientē eam animantis imitari ſecuritatem.

19 Vita fugax. Admirari ſolet illum Homeri verſiculum præ cæteris

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίηδε καὶ ἀνδρῶν.

Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum.

Quòd

Quòd alijs defluentibus alij ſuccedant: Sentiens in rebus humanis nihil eſse diuturnum aut ſtabile.

TIMON NICAEVS.

Gaudebant hortorum ſucceſſibus ac ſolitudine. Vnde Hieronymus Peripateticus de illo dixiſse fertur? Quemadmodum apud Scythas & qui fugiunt, & qui inſequũtur, torquẽt ſagittas: itidem inter philoſophos, alios proſequendo diſcipulos capere alios fugiendo. Sequitur fama fugientem, & ob id ipſum auidius experitur, qui ſcholam vitat. 20 Capere fugiendo.

Cum vidiſset Arceſilaum inter aſſentatores euntem: Quid tu, inquit veniſti huc, vbi ſumus nos, qui liberi ſumus? 21 Libertas

In quendam omnia mirantem ita luſit. quin & illud miraris, quòd quum tres ſimus, quatuor habemus oculos? Timon enim luſcus erat, vnde & Cyclops dictus eſt, & diſcipulum habebat luſcum Dioſcoridem. Meminit huius & Socrates alicubi apud Platonem. 22 Facetè

XENOPHON.

Dicebat eſse prudentis cordatiq; viri, etiã ab inimicis vtilitatẽ capere. Vulgatũ eſt, neq; ſolem, neq; aquã, neq; ignẽ magis vtilem eſse hominibus, quàm amicos: Sed ingenij philoſophici eſt, quemadmodũ periti medici ex beſtijs ac ſerpentibus noxijs vtilia quædã remedia colligunt: ita ex inimicorum odio decerpere aliquid quod vertat in ſuum bonum. 23 Vtilitas ex inimicis.

Dicebat tum maximè colendos eſse deos, quum homini res ſunt ſecundæ, vt quũ inciderit neceſſitas, cõfidenter illos imploremus, vtpote beneuolos iam & amicos. Rectè Xeno- 24 Diuorũ cultus.

phon, sed vulgus hominũ contra facit: in fęlicitate profunda est Diuorũ obliuio: quũ vrget calamitas, tum demum ad illos confugimus.

STRATO PHISICVS.

25 Virtutis vsus. Quibusdã obijcientibus q Menedemus plures haberet auditores quàm ipse: quid mirum, inquit, si plures reperiũtur qui lauari cupiũt, q̃ vngi? Vnguntur qui se parant certamini. Subindicauit Menedemi philosophiã esse dilutã, ac facilè inueniri, qui audiant de v rtute disserentem, perpaucos autem, qui virtutem exerceant. Nam huc prouocabat Strato.

PHOCION DVX ATHENIEN.

26 Modestia. Hunc quum pro concione dicentem, quidam petulantissimè maled cus interpellaret multis conuitijs in illum debacchans, omisit quod cœperat, locumq; dedit maledico Postezquam ille vix dicendi fecisset finem, Phocion reuersus in suggestũ placido vultu, perinde quasi nihil esset dictum, cœptam orationem prosequutus est. De pedestribus, inquit, copijs audistis, superest, vt de velitibus, ac leuis armaturæ militibus dicam.

27 Quum adhuc floreret Leosthenes, interrogatus ab oratoribus, quid ipse boni fecisset Reipub. Nihil aliud, inquit, nisi q donec ego vobis fui dux, nulli dicta est oratio funebris, sed omne, vita defuncti in maiorũ monumentis sepulti sunt. Alij iactabant cruentas victorias, Phocion existimabat egregij ducis esse, sic administrare rem militarem, vt nulli aut quàm paucissimi ciues pereant. Mos autẽ erat Athenis, eos qui in acie cecidissent, apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.

APOPH.

APOPHTHEGMATVM LIBER OCTAVVS.

PRAEFATIO.

NVNC à philoſophis ad ſophiſtas, hoc eſt, quod dicẽ ſolet ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους trãſeamus: quod genus hominum miror in delitijs fuiſſe; non vulgò tantùm, ſed ſummis etiam principibus, quum nec eſſent germani poetæ, nec γνήσιοι rhetores, nec ſynceri philoſophi, ſed tamen horum omnium ſimij, tantùm ad captandam auram popularem, ac linguæ modulatu deliniendas ocioſæ multitudinis aures compoſiti, ſi paucos tamen excipias. Vnde mirum ꝙ horum dicta frigeant præ philoſophicis aut etiam poeticis, vt interdum paraſiti & meretrices dicere videantur argutiora. Sed hic liber habet præterea variam dictorũ ſatyram, in quibus fortaſse reperies iuxta poetam epigrammaticum, quædam bona, quædam mediocria, ſed mala plura. Verùm vt moleſtus eſt conuiuator, qui præter modum laudat ea, quæ apponit: ita ciuilitatis eſt parcius extenuare apparatum; eò quòd & qui laudat, & qui deijcit immodicè, diuerſa quidem via, ſed

tamen pari ſtudio venari gratiam videatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium. Non ſimpliciter τὰ παρ᾽ ἡμῶν apponemus.

LEO BIZANTIVS SOPHISTA.

1 Solerter. Venit Athenas populo diſſidijs tumultuanti concordiam ſuaſurus. Vbi prodiſset in ſuggeſtum, corpore admodum puſillo, omnium riſus obortus eſt. Ille fortuitam occaſionem vertens in proœmium: Quid, inquit, ò viri Athenienſes, ſi conſpiceretis vxorem meam, quæ tam puſilla eſt, vt vix pertingat ad genua mea? Ad hanc vocem quum maior etiam populi riſus ſublatus eſſet, ſubiecit: At nos tam puſillos, ſi quando diſſidemus, vix ciuitas Bizantium capere poteſt. Ita fermè Plutarchus in præceptis politicis. Sed eandem fabulam multò aliter narrat Philoſtratus in Sophiſtis: Nempe quum prodiſset ad populum dicturus de concordia, ipſa ſtatim ſpecie riſum mouit populo, quòd obeſus eſset, ac ventre prægrandi, At ille nihil turbatus riſu multitudinis: Quid inquit, ridetis viri Athenienſes? Vxor mihi eſt me multò obeſior, & tamen concordes vnus capit lectulus, diſcordes ne tota quidem domus. Quod refert Philoſtratus, & probabilius eſt, & feſtiuius.

2 Admonitio commoda. Quum Philippus adornaret bellum aduerſus Byzantios, Leo adit illũ percunctans hunc in modum: Quid, inquit, accidit tibi Philippe, vt bellum inſtituas? Vt inquit, tua patria ciuitatum pulcherrima huc adducatur, vt intelligat ſe à me diligi, eóq; ad fores amaſiorũ meorum venio. Ad hæc Leo, Atqui redamari cu-

ri cupiunt, haud quaquam cum gladijs venire solent ad fores amasiorum. Amantes enim nō egent bellicis instrumentis, sed ciuilibus. Hoc dicto in diuersum flexo regis animo patriam suam liberauit. Ita Philostratus.

Pasiadi obijcienti lippitudinem oculorum: Corporis, inquit, vitium exprobras, haud videns filium tuum. Nemesim humeris baiulantem. Erat enim Pasiadi filius cōtractis humeris. Nemesim autē dixit redargutionem insolentiæ, quam veteres fingebāt esse Deam. Imprudenter in alterum torquet conuitium, si in promptu sit, quod ipsi vicissim obijciatur. 3 Conuitium retortum.

ION SOPHISTA.

Dicebat rem morosam esse ægrotationem, Nam ægrotis & vxor molesta est, & medicum incusant, & lectulum molestè ferunt. Ex amicis autem & qui accedit grauis est, & qui discedit molestus. Sic animus ægrotus & lætis, & tristibus offenditur. 4 Animus ægrotus.

PROTAGORAS

Abderita ἄθεος.

Dicebat de dijs nihil certo sciri, sint, an nō sint: ob id libri illius in foro exusti sunt, quòd docerent impietatem: ne quis arbitretur noui exempli rem esse, quòd nunc exuruntur libri hæreticorum. 5 Impiè.

Euathli discipuli dilemma quomodo apud judices in ipsum retro ferit, notius est, quam vt sit hoc loco commemorandum. 6

THEODORVS ATHENIENSIS

cognomento ἄθεος.

Obijcientibus quòd doctrina ipsius multi redderentur deteriores, respondit id aliorum 7

Interpretatio sinistra. vitio accidere, qui doctrinã ipsius sinistra exciperent, quàm ipse dextra porrigeret. Refert Plutarc lib. de animę tranquillitate.

FAVORINVS.

8 Prodigiosa. In Fauorinum sophistam hæc tria iactata sunt, vt miranda vixque credenda Quum Gallus esset, sciret Gręcè: quum Eunuchus accusatum fuisse de adulterio: postremò quod cum Imperatore simultatem gerens, viueret.

9 Honor de tractus. Huius æream statuam deiecerãt Athenienses, vt hoīs Cæsari inimicissimi. Erant enim Athenienses vectigales Adriano Cęsari. Id posteaquam ei nunciatum est, nihil commotus, dixit, Vtilius erat Socrati ab Atheniensibus ærea priuari statua, quàm bibere cicutã Contempsit statuæ iacturam, vita incolumi.

ÆSCHINES.

10 Ciuiliter. Aeschines quum Rhodi exul recitaret orationem suam aduersus Demosthenem, Rhodij demirati sunt, quòd tali oratione fuisset damnatus ab Atheniensibus. At defineritis, inquit, Aeschines, admirari, si audissetis, quę ad hæc respondit Demosthenes. Mira ciuilitate & se exemit à crimine, & iudices excusauit, damnationis iniustæ causam reijciens in violentiam, eloquentiæ Demosthenicæ. Ita fermè Philostratus. Dein quum recitatã Demosthenis orationem omnes supra modum admirarentur: Quid, inquit, si ipsam bestiã audissetis sua verba resonantem? Sentiens in Demosthene magnam Demosthenis partem abesse, si quæ scripsit ab alio recitarentur.

NICETES.

11 Nicetes Smyrnæus sophista Telonę cuidam in io-

in iudicio vehementius incandescenti, dicentique, Desine latrare in me: admodum salsè respôdit, Si tu desinas mordere. Nam vtrunque canum est. Salsè.

ISAEVS SOPHISTA.

Isæus sophista Assyrius quum primùm ætatem dicasset voluptatibus, simul vt ad virilem peruenit, veluti alius subitò factus, miram induit morum seueritatem. Itaq; percunctanti cuidam, num illa fœminā ostendens, videretur formosa, πέπαυμαι inquit, ὀφθαλμιῶν, id est, desij laborare ab oculis. Ab altero quopiam interrogatus, quis piscis, aut quæ auis esset ad vescendum suauissima πέπαυμαι inquit, ταῦτα σπουδάζων, id est, ista curare desij. Et adiecit, ξυνῆκα γὰρ τοὺς Ταντάλου κήπους τρυγῶν, id est, sensi enim me è Tantali hortis fructus colligere: Subindicant omnes eiusmodi voluptates, quibus iuuentus capitur, nihil aliud esse, quā vmbras ac somnia, qualia de Tantalo fabulantur poetæ. 12 Pudicè. Sobriè.

Lacedæmonijs periclitantibus, ac de ciuitate mœnibus cingenda consultantibus, Homericum carmen recitauit: 13 Concordia.

Ἀσπὶς ἄρ᾽ ἀσπίδ᾽ ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ᾽ ἀνήρ, id est,
Scutum hæsit scuto, galea galea, atque viro vir.

Et adiecit, Sic mihi state Lacedæmonij, & muris cincti sumus.

Pythonis proditoris accusationem tribus dictis absoluit: Coarguam Pythonem, inquit proditionis, oraculo à Deo reddito, populo qui vinxit, Philippo qui dimisit. Græca sunt lepidiora, ἐλέγξω πύθωνα προδεδωκότα τῷ χρησθέντι 14

Breuiloquiũ.

σαντι, θεῷ τῷ δόσαντι δήμῳ, τῷ ἀναζεύξαντι φιλίππῳ. Neque enim Deus pronunciaſſet oraculo niſi talis eſſet: neque populus vinxiſſet, niſi talis fuiſſet: neque rex abijſſet, niſi eum cuius gratia venerat, non reperiſſet: aut rex è caſtris illum non dimiſiſſet.

SCOPELIANVS.

Cõuitia anicularum.

15 Scopelianus eos qui conuitijs agerent exiſtimantes ſeſe hoc pacto declarare animi magnitudinem, aniculas appellare ſolet non tantum ebrias, ſed & rabidas.

Vehemẽtia in dicendo.

16 Polemoni obijcienti quòd inter dicendum pulſaret tympanum: Tympanizo, inquit, ſed Aiacis clypeo: haud inficians ſe in agendis cauſis interdum vti verbis ac figuris vehementioribus, at non inani ſtrepitu, ſed ad cauſæ patrocinium accommodis.

DIONYSIVS SOPHISTA.

17 Dionyſius Sophiſta familiaribus dicere cõſueuit, mel ſummo digito, non caua manu guſtandum eſſe: Sentiens voluptates quàm parciſſimè admittendas.

POLEMON SOPHISTA.

Liberè.

18 Antoninus Imperator abſente Polemone occuparat domum illius, velut omnium apud Smyrneos pulcherrimam. At Polemon noctu reuerſus è peregrinatione, pro foribus clamauit, ſe indigna pati qui proprijs ædibus arceretur. Cognouit Imperator, ac ceſſit. Poſt vbi Romam venit Polemon, Imperator ciuiliter illi exprobrans quod acciderat: Date, inquit, Polemoni diuerſoriũ, nec quiſquã illum ejjciat. Mox hiſtrio quidã tragœdiarũ, ex Olympijs Aſiæ, cui erat præfectus Polemon, appel-

lauit Antoninum Cæſarem aduerſus Polemonem, quòd protinus initio fabulæ ab illo fuiſſet eiectus è ſcena. Percunctatus eſt Cæſar, quo tempore fuiſſet eiectus: cumq; is reſpondiſſet, circiter meridiem: admodum vrbanè reſpondit, At me quidē eiecit circa medium noctis; nec tamen appellaui iudicem.

Quum laboraret morbo articulari, Pergami in templo obdormijt, huic apparuit Aeſculapius, iubens vt à frigido potu abſtineret: ad quem Polemon: O præclarè, inquit, quid autem ſi bouem curares? Subindicans iandiu aſſuetum duris, fruſtra vocari ad delitias. 19 Aſſuetudo.

Proconſul torquebat prædonem quendam: quumq; dubitaret quod ſupplicij genus eſſet de illo ſumpturus, ſuperueniens fortè fortuna Polemon Iube, inquit, illum ediſcere veterū ſcripta. Ipſe quidem Polemon multa edidicerat, ſed in exercitatione nihil ducebat laborioſius ac moleſtius quàm ediſcere, eóq; Fabius iubet hoc tædium protinus à pueris deuorari. 20 Facetè.

Occurrens ſophiſtæ cuidam, inteſtina, mænides, piſces & alia quædam vilia portāti obſonia: O vir egregiè, inquit, non poteſt Darij & Xerſis animum rectè actione exprimere, qui talibus vtitur cibis. 21 Cibus.

Timocrati philoſopho apud Polemonē dicenti Frontinum eſſe loquacem. Et omnis, inquit, anus, Notans in Fauorino corporis habitum, quòd eſſet eunuchus. Viſus eſt excuſare vitium, ſed re vera conduplicauit. 22 Salsè.

Hiſtrionem tragœdiarū qui in Olympijs: ò Iupiter, pronunciarat, oſtenſa terra: ò terra, manu in cœlum proiecta: ſubmouit à præ- Geſtus.

mijs

mijs (præsidebat enim ei certamini) diceris, Hic manu commisit solœcismum.

24 Iocus in morbū propriū. Quum articuli morbo lapidescerent, medicos admonuit, vt effoderent, inciderentq́; Polemonis lapidicinas. Dicebatq́;, Comedendū est, manu non habeo: ambulandum est, pedes non habeo, dolendum est, & manus habeo, & pedes.

25 Industria. Curarat, vt viuus inferretur sepulchro, ac familiaribus quibus datum erat negotium occludendi monumentum: Obde, inquit, obde, nè me Sol cernat tacentem.

SECVNDVS SOPHISTA.

26 Argutè. Tale declamationis argumentum erat propositum: Qui seditionem mouerit, moriatur: qui sedauerit, præmiū ferat. Quidam & mouerat, & sedauit: petit præmium. Hanc quæstionem paucis absoluit. Quod est prius? mouisse, quod posterius? sedasse. Itaque prius da pœnas moræ seditionis, ac deinde si potes, accipe præmium rectè factorum.

GORGIAS SOPHISTA.

27 Friuolæ quæstiones. Gorgiæ sophistæ palàm exhibenti sese ad respondendum, quod cuique libuisset proponere: Xenophon nō ille Socraticus, sed alius quidam, inuidens, adijt illum, atq; hanc proposuit quæstionem: Dic mihi Gorgia, quamobrem fabæ ventrem inflent, quum ignem nō inflent. Ad quem placidè Gorgias. Isthuc quidem tibi dispiciendum relinquo: cæterùm illud iam olim cognitum habeo, terram aduersus istiusmodi homines producere ferulas.

28 Dicebat tragœdiam esse deceptionem, qua qui alterum decepisset, iustior esset eo, qui

non decepisset: & qui deceptus esset, sapientior foret eo, qui non esset deceptus. Fallit enim tragędia tractans argumēta conficta, sed adeo scitè, vt vera credantur. Iustior autem ille videtur qui fallendo prodest: & sapientior est, qui per fictas fabulas discit, quid sit turpe, quid sit honestum. Refert Plutarchus de poetis audiendus. *Pr[a]esa fallacia bona.*

HERODES SOPHISTA.

29 Herodes in accusatorē, qui de causa pauca, de generis sui claritate multa iactarat: Tu, inquit, nobilitatē habes in talis. Romani siqui dem nobilitatis signum gerebant in calceis. Id erat eburnum additamentū tali specie. Ita Plinius notat quosdā, qui nihil haberent nobilitatis præter imagines. Rursus quum aduersarius gloriaretur, q in vnam quandam Italiæ ciuitatē multa beneficia cōtulisset. Idem ego, inquit, de me prædicare possem, si in vniuersa terra causam dicerem. Significans se de innumeris ciuitatibus fuisse præclarè meritum. *Nobilitas in talis.*

30 Vxoris Regillæ mortem luxit impotētius, adeo vt picturas & ornamenta domus coloribus atraret, velis pullis tegeret, ac lapide Lesbio obscuraret, omnia. Nam is funestus ac niger est. Quodam igitur die quum Lucius, qui frustra conatus fuerat Herodi persuadere, vt lugeret moderatius, pueros videret in fonte ædibus vicino lauantes rhaphanides rogabat cui pararetur ea cœna, qui responderunt, Herodi. Tum Lucius: Iniuriā facit Regillę, qui albis radiculis vescatur in atra domo. Id vbi renunciatū est Herodi, amouit ab ædib. funestā speciē, nè apud probos viros traduceretur. *Luctus immodicus.*

Idem

31 Libere. Idem Lucius quum Romã venisset obuiam factus Imperatori Marco, percunctatus est illum quò iret, & cuius rei gratia, cui Imperator, Honestum est & seni discere, eo ad Sextũ philosophum, vt discam, quæ nondum scio. Hic Lucius sublatis in cœlum manibus, O Iupiter, inquit, iam senex tabellam gestans puerorum more commeat in ludum, quum noster rex Alexander XXXII. ann. natus vita defunctus sit. Hic citius probarim Cęsaris & studiũ, & moderationem, quàm Lucij libertatem.

32 Luctus. Dolorem ex prioris filię Panathenaidis obitu cóceptum vtcumq, lenierant Athenienses, intra vrbẽ eam sepelientes, & obitus diem ceu funestũ ex anno sustollentes. Cæterùm quum Elpinicem alterã filiam exanimem indecorè lugeret, proiectus humi ac vociferans, Quas inferias tibi faciam filia, quid tecũ sepeliam? superueniẽs Sextus philosophus: Maximũ, inquit, munus dederis filiæ, si moderatè lugeas.

33 Sumptus inanes. Viginti pueris ob virtutẽ cópluribus in iocis statuas posuerat. Hac de re quum accusaretur à Quintiliis Gręcię præfectis, quod superuacaneis impendijs indulgeret: Quid, inquit, vobis incõmodi est, si ego ludo de saxis meis.

34 Libere. Videns Quintilios Troianos quidẽ esse, cęterùm à Cæsare plurimi fieri, dixit, ego etiam Iouem Homericum odi, quòd Troianis fuit amicus. Nimium liberè profitens sibi molestum esse, quòd Imperator tantum honoris haberet Quintilijs.

35 Maledicentia. Protheo Cynico sine fine ipsum conuitijs incessente: Consenuimus, inquit, ambo, tu quidem malè loquens, ego malè audiens. Senfit

sit immedicabile malum esse, cui ille tamdiu assueuerat, & se moderatius ferre quod iam nouum non esset.

Atheniensibus sic admirãtibus hominis eloquentiã, vt dicerent illum esse de numero decem oratorum, nihil elatus est hac laude, quæ videbatur maxima, Tantùm respondit: Certè Andocide sum melior. Is vt opinor fuit sophista quispiam notæ vulgaris. 36 Modestia

ANTIOCHVS SOPHISTA.

Antiochus sophista quum male vulgo audiret, veluti formidolosus, quòd nec prodiret in concionem nec Reipub munia capesceret: Non vos, inquit, merui, sed meipsum: agnoscens bilem suam vehementiorem, quàm vt cohiberi posset. Sensit idem Plato: qui sunt iracundioris ingenij, ad disciplinas quidẽ esse idoneos, ad gerendam Rempub non item. 37 Iracundia.

ALEXANDER SOPHISTA.

Alexander sophista legatione fungens pro Seleucia apud Antoninum primum, vidensq; illum minus attentum, clariore voce dixit, ausculta me Cæsar: Cæsar autem acerbitate cõfidẽtiaq; vocis exausperatus: Ausculto, inquit, intelligoq; te. Tu enim es ille, qui colis comam, qui dentes candidas, qui polis vngues, qui semper oles vnguentum. 38 Improbitas.

HERMOGENES.

Antiochus hoc dicto taxauit Hermogenẽ, vt diceret illum inter pueros esse senem, inter senes puerum: siue ob valetudinem ante tempus imbecillem, siue ob dictionis genus neglectus. Alij per iocũ dicebant illius verba, 39 Sermo incõpositus.

ba, planè iuxta. Homerum esse πτερόεντα, quòd ea veluti pennas abijceret.

PHILAGER.

40 Rogatus quamobrem non delectaretur edocendis pueris. Quoniam, inquit, nec me ipse delector. Agnoscebat naturæ suæ vitium. Erat enim iracundus & morosus, eoque nec appositus ad teneram ætatem instituendam: quum hodie stulti parentes nullis libentius committant liberos suos, quàm huiusmodi truculentis & asperis.

Iracundia.

ADRIANVS SOPHISTA.

41 Adrianus sophista in conuiuio sophistarum ad quos adhibitus erat tanquā egregij cuiuspiam arcani consors futurus, quū sermo fuisset ortus, de characteribus dictionis, & in quo quisque præcelleret, & quid in quoq; potissimùm imitandum esset: At ego, inquit, describam characteres, haud quaquā recensens incisiunculas, intellectulos, membra, aut rhythmos, sed me ipsum mihi imitandum proponens, omniumque inuenta ex tempore proferens fluxu quodam orationis, ac linguæ permittam hæc omnia. Quid de hoc Adriani dicto iudicandum existiment, viderint Critici. Illud scio, Horatium non temerè exclamasse, O imitatores seruum pecus, & hodie videmus quosdam qui se totos addixerunt exprimendo Ciceroni, frigidos & elūbes euadere. Quod si quos delectat illud orationis genus leue & γλαφυρόν, equidem nec obsto cuiquam, nec inuideo. At ipse malim Epicteti rudem & indolatam phrasim, sed naturalem, quàm Isocratis omni flosculorum genere pictoratam. Huius

Imitatio

Adriani

Adriani dictionem Herodes sophista solet appellare κολοσσοῦ μεγάλα παράγματα, id est, Colossi magna fragmenta, simul in iuuene notans orationem nondum satis cópositam, simul laudans & vocis & animi magnitudinem. Colossi fragmenta.

Quidã è familiaribus miserat illi pisces in disco argenteo, picturato auro: at Ille delectatus vasculo non remisit, tantùm ei qui miserat respondit: Benè facit, quòd etiá pisces: quasi discus esset dono missus, pisces tantùm nouitatis gratia additi. Quidam auté dicunt id ioco factum, vt castigaret discipuli vitium, qui sordidior esse dicebatur. Nam eo admonito discum reddidit. Quum essem apud Coloniam Agrippinam, Senatus honoris gratia misit vinum in cantharis testaceis, nec eos repeti mos est. Id admiratus rogaui causam, Responsum est, olim vinű solere mitti cantharis argenteis. Hoc honoris quum esset habitum cuidam ex eorum numero, qui magnam nobilitatis parté existimant rapto viuere: postridie manè profectus est cum argenteis cantharis. Re comperta misit ad illum senatus, qui cantharos reposceret: At ille: Vltro, inquit, dono dedistis, & ego gratias egi. Hac causa admoniti mutarunt consuetudinem. 42 Facetè.

PAVSANIAS CAPPADOX.

Quoniam more suo gentis crassa lingua sonabat, confundens consonantes, breues producens, productas corripiens, vulgò dictus est coquus, qui preciosa obsonia malè condiret. 43 Salsè.

PROCLVS.

Proclus Naucratites filium habebat intem- 44

Argutè. perantem, gallis gallinaceis, coturnicibus, catellis, & equis alendis indulgentem: quem pater adeo nõ increpabat: vt vnà cum illo potius venaretur. Quò nomine quum ab amicis obiurgaretur: Citius, inquit, desinet, cum senibus colludens, quàm cùm æqualibus.

ANTIPATER.

45 Lepidè. Antipater Hierapolites quum ducturus esset Seueri Cæsaris filiam, forma parum fœlici, & familiariũ quispiam interrogaret, quando laturus esset τὰ ἀνακαλυπτήρια, sic appellabantur munera, quæ sponsæ amici deferebant sponso tertio die, quo sponsa debebat exhiberi spectanda Hermocrates lepidissimè respondit, ἐγκαλυπτήρια μᾶλλον οὗτοι, αὐτὴν λαβών, id est, Encalypteria potius, quum talem ducat, ἀνακαλύπτω, est retego, ἐγκαλύπτω tego, Quod deforme est tegi magis oportet, quàm retegi.

HERACLIDES SOPHISTA.

46 Industria. Scripserat libellum cui titulum indiderat πόνου ἐγκώμιον, id est, laboris laudatio. Eùm quũ Ptolemæus sophista fortè obuius videret habentem prę manibus, rogabat, quid moliretur. Quum ille respondisset πόνου ἐγκώμιον. Ptolemæus accepto codice, deleuit π & abiecit: tẽpus est vt legas titulũ encomij, reperitq́; scriptum ὄνου ἐγκώμιον Ptolemæus huc allusit, quod si labor mereretur laudem, eadem opera laudandus esset asinus animal labori natum.

HIPPODROMVS SOPHISTA

47 Hippodromus sophista Clementi tragędiarum actori longè præstantissimo, quum apud Amphictyones optimè regesta negata esset victoria,

ctoria, quod Byzantium à Romanis obsideretur, quod Byzantius esset, atq; id temporis prosiliens clamauit, Valeant applaudentes, ac perperam de re iudicantes: Ego, inquit, Clementi victoriã decerno. Quum alter histrio appellasset Cæsarẽ, obtinuit Hippodromi suffragiũ. Iudiciũ incorruptum.

48 Quodam tempore quum illi vehementer à Græcis applauderetur, multaq; magnifica ac clamarentur, in quibus illum æquabant Ptolemoni, Homerico versu respondit, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις, id est, quid me immortalibus æquas? Simul & candidi hominis laudem auferens, qui Polemonem tam præclaro testimonio ornarit, & modestiæ, qui laudem inuidiosam repulerit. Modestè

49 Quodam tragœdiam appellante sophistarũ matrem, correxit dictum. Ego, inquit, dico Homerum esse patrem. Siue quòd nimia sit tragicorum grandiloquentia; siue quòd fons tragœdiarum sit Homerus: pulchrius autem ex ipso haurire fonte. Homerus.

50 Homerum appellare solet vocem sophistarum, Archilochium spiritum: quòd ille suppeditet verba splendida, hic acrimoniam & vehementiam.

QVIRINVS SOPHISTA.

51 Quum ab Asianis reprehẽderetur, quòd in accusando mitior ac lentior esset, quàm ipsi docerent: Multò, inquit, satius est, vt vos meã accipiatis lenitatem, quàm ego vestram crudelitatem. Tumebant Asiani rhetores, & immodicis delectabantur. Admonitio retorta.

52 Amicis ipsum de morte filij consolantibus: Quando, inquit, potius apparebo vir quàm Fortiter.

nunc? Sentiens dolorem quidem esse acerbũ, sed hoc fortitudinis laudẽ fore splendidiorẽ.

PHILISCVS.

53 Philiscus illaudatus rhetor, quum causam ageret pulchrè vestitus, sed tumultu irruẽs in tribunalia, voce semimuliebri, lingua supina, quouis potius spectans, quàm ad quæ agebantur: auersatus dicentẽ Imperator, studuit illi os occludere, totaq; actione aquã intercipiebat, breues subinde percunctatiunculas obijciens. Ad quas quum parum appositè responderet Philiscus; Virum, inquit Imperator arguit Cæsaris, rhetorem vox Græca pluscu-lum habent leporis: τὸν μὲν ἄνδρα ἐλέγχει, τὸν δ' ῥήτορα φωνή, notans illum, quòd attonsa cæsaries declararet virum sed oratio non declararet esse rhetorem, sed fœminam potius.

Pronuntia.

CASSIVS SEVERVS.

1 In aduocatione quadam, quum M. Pomponius Marcellus Latini sermonis molestissimus exactor, solœcismum ab aduersario factum arguere perseueraret, interpellatis iudicibus, dilationẽ petijt, vt litigator suus alium Grãmaticum adhiberet, quòd diceret sibi cum aduersario non de iure, sed de solœcismo controuersiam futuram.

Modestè loqui.

M. POMPON. MARCEL.

a Quum ex oratione Tiberij Cæsaris quiddã reprehendisset, contra affirmante Atteio Capitone id esse Latinum, & si non esset, futurum certè: Iam inde, inquit, mentitur Capito. Tu enim Cæsar ciuitatem dare potes hominibus, verbis nõ potes. Editio Aldina corruptè legit, verba non potes. Hominibus datur

Liberè.

tur ciuitas qui recipiuntur in ius ciuiū. Verbis datur ciuitas, quę recipiuntur in consuetudinem sermonis Romani. Quum admodū multę voces, nō græcæ tantùm, sed & Britannicæ, & Gallicæ, & Persicæ ciuitate Romana donatæ sunt. Id publicus vsus pōt, & Cęsar nō potest.

REMNIVS PALEMON.

3 Salsè. Is flagrabat libidinibus vsq; ad infamiam oris: vnde quendā in turba osculū ingerentē, quum refugiens deuitare posset, dicto nō infaceto repulit: Vis tu, inquit magister quoties festinantem aliquem vides, obligurire?

EPICVRVS ATHENIENSI.

4 Amicorum cōmunia. Improbat institutum Pythagoræ, qui quum doceret amicorum communia esse omnia, iubebat, vt discipuli, quod quisque habebat: deponerent in commune, dicens, id esse diffidentium verius, quàm amicorum. Etenim si quis verè sit amicus, nihilo minus habeo pro meis, quæ ille possidet, quàm si deposuisset. Porrò qui diffidit, aut non est ipse verus amicus, aut de alterius animo.

CTESIBIVS.

5 Benignitas. Arcesilaus quum inuiseret Ctesibium ægrotantem, sensissetque hominem egere, clàm crumenam pecunijs plenam subiecit ceruicali, quam vt reperit Ctesibius, ait Ἀρκεσιλάου τοῦτο παίγνιον, id est, Arcesilai hic ludus.

EVRIPIDES.

6 Ductio prudentis. Celebratur illud Euripidis dictum; Vnius consilium rectum magnum militum manum vincere, Quo prudenter admonuit non perinde referre, quàm numerosum educas exercitū, sed quàm cordati sint exercitus du-

tes. In bello si quidem longè plus haberet menti prudentia, solertiaque, quàm vires consilij expertes.

7 Idem cuidã opprobranti graueolentiã oris, multa in mirũ, inquit in illo occulta cõputruerunt: Significãs se posse cõtinere arcana. Solent autẽ res in occulto cõgestæ cõputrescere.

Silentiũ.

DIONYSODORVS TIBICEN.

8 Gloriari solet, quòd nemo pulsus suos audisset, neq; in triremi, neq; ad fontem quemadmodum Ismeniæ: Sentiens se nunquam captasse plausus solidorum & imperitorum, sed sat habuisse probari paucis eruditis. Ita Laertius in Cratete.

Laus à laudatis.

STRATHIAS.

9 Colax Bianti stupido sic adulatus est: Plus bibisti, q̃ rex Alexander. Quod in Alexandro turpissimũ erat, illi laudi tribuit. Neq enim statim laude dignum est, q' fit à principibus.

Adulatio.

ALEXANDER MAGNVS.

10 Quum inuitaretur, vt Darij filias, quas habebat captiuas, inuiseret (prædicabantur enim puellæ admirabili esse forma) noluit ire, dicens sibi non committendum, vt quum viros vicisset, à mulieribus vinceretur.

Cõtinentia.

DVELLIVS.

11 Duellius qui primus Romæ à nauali pugna triumphum obtinuit, iam senex, tremuloque corpore, in iurgio quodam audiuit exprobrari sibi graueolentiam oris: rediit domum tristis, & expostulauit cum Bilia vxore quam virginé duxerat, quur huius vitij nũquã admonuisset, quò licuisset mederi. Admonuissem, inquit

Pudicitia cõiugalis.

quit illa, nisi putaſsem omnibus viris ad eundem modum olere animã. Et hoc apophthegma ſuperius alteri tributum retulimus. Si Bilia verè ſenſit, quod dixit, argumentum eſt inſignis pudicitiæ: ſin finxit, magna eſt ciuilitas erga maritum, magna item tolerantia, quæ tamdiu pertulerit hoc incommodum abſque faſtidio.

QVIDAM.

Quidam iratus agaſoni volebat eum percutere, quumq; is clamaret, Athenienſis ſum ad aſinum verſus: At tu, inquit, Athenienſis non es: eiq; multas plagas inflixit. Meminit Plutarchus in libello De cohibenda iracundia. 12 Facetè.

PROMETHEVS.

Quum ignem è cœlis in terras deportaſset, eumq; primum viſum Satyrus cõplecti vellet & exoſculari: Heus, inquit, ni caues hirce, pfectò dolebit tibi mentum: Admonens etiam, quæ natura pulcherrima ſunt, maximeq; neceſsaria, tamẽ fieri pernicioſa, niſi rectè vtaris. 13 Vius rectus.

BOS.

Bos ſub onere deficiens, rogauit camelum conſeruum, vt ſe oneris parte recepta ſublevaret: cui recuſanti, Imò, inquit, & meipſum, & hæc omnia portabis. Idq; factum eſt mortuo boue. Ita Plutarchus in libro de tuenda bona valetudine. 14 Auxilia mutua.

PORCIA MINOR.

Quum laudaretur apud eam mulier quædam vt benè morata, quæ tamen iterarat matrimonium: Fęlix, inquit, ac pudica matronã non nubit niſi ſemel. Non paſsa eſt illam inter bene moratas numerari, quæ citra neceſſi- 15 Pudicitia.

ſitatem adſciſceret alterum virum. Nam multas huc cogit egeſtas: Porrò coitus gratia nubere, non eſt verè pudicarum. Eoque dixit, fœlix, excuſans neceſſitatem.

ANNIA.

16 Propinquis admonentibus, vt alteri nuberet: eſſet enim illi & ætatem integrã & faciem bonam, quæ rnm alterũ ſpem faceret prolis, alterum promitteret amoré mutuum: Nequaquã, inquit, hoc faciam: ſi enim bonum virum nacta fuero, nolo timere, ne perdam, ſi malum, quid neceſſe eſt, poſt optimũ perpeti peſſimũ.

Iudi. c.

MARTIA, Catonis filia minor.

17 Rogata, quur à morte mariti nollet iterum nubere Quoniam, inquit non inuenio virum, qui me magis velit, quàm mea. Non probauit conſiliũ, quod non conciliaret amor mutuus. Quæ ducitur dotis cauſa, conductum habet concubitum verius, quàm coniugem.

Nuptiæ dotis cã.

18 Eadem quum diutius lugeret maritum, rogata quẽ eſſet habitura diem luctus vltimum, reſpõdit, Quẽ & vitæ. Sic & illa Ethnica, magno ſanè cũ dedecore plurimarũ Chriſtianarum, quæ viro nondum elato iam nupſerunt.

Pudicè.

VALERIA.

19 Valeria Meſſalarũ ſoror, rogata, quur amiſſo Seruio viro, nulli vellet nubere: Quoniam, inquit, mihi ſemper viuit maritus Seruius.

Pudicitia.

PYTHIAS.

20 Pythias Ariſtotelis filia rogata, quis eſſet color pulcherrimus, Is, inquit, quem in ingenuis gignit pudor Agnoſcas vel ex hoc dicto philoſophi filiam. Solent autẽ fœminæ aliji coloribus aliæ delectari.

Pudor liberalis.

Philosophus quidam priscus, sed ἀνώνυμος huiusmodi sermone Arsinoes reginæ luctum compescuit: Quum Iupiter, inquit, inter dęmones rerum faceret partitionem, luctus non aderat, sed distributione iam peracta venit. Huic igitur quum Iupiter aliquid honoris tribuere vellet, nec esset, quod daret, quippe iam consumptis omnibus, tandem assignauit illi honorem qui mortuis impenditur, veluti lachrymas & męrores. Quemadmodũ igitur, inquit, cæteri dęmones bene volunt ijs, a quibus coluntur, itidem & luctus. Quod si fuerit abs te contemptus ò mulier, haud quaquam venturus est ad te. Contra si diligenter abs te colatur honoribus illi designatis à Ioue, męroribus ac lamentis, diliget te, semperque tibi suppeditabit aliquid earum rerum, quibus abs te perpetuò possit honorari. Refert Plutarchus in consolatione ad Apollonium. 21 Luctus.

DEMOSTH. MITYLAEVS.

Pulsauit fores hominis musicæ ac citharæ dediti: quumque is audito pulsu inssisset illum introire, Faciam, inquit, si prius alligaris citharam. Subornans illum nihil aliud, quàm cithara canere. Refert Plutarchus Symphosiacon libro secundo. 22 Studium immodicum.

ATTILIVS.

Dixit satius esse ociosum esse, quàm nihil agere. Refert Plinius iunior ad Minutiũ Fundanum, Satius est enim, inquit, vt Attilius noster eruditissimè simul & facetissimè dixit, ociosum esse, quàm nihil agere. Quamquam hoc dictum adscribatur Catoni seniori. Ociosus est, qui vacat ab externis actionibus, 23 Nihil agere.

nihil

nihil agit, qui negocijs infrugiferis, nihil ad beatè viuendum conferentibus occupatur. Quemadmodum qui moliuntur, nec satis succedit, quod agunt, satagere dicuntur: ita nihil agunt qui frustraneis actionib⁹ tumultuantur. Plinius enim putat eos, qui militaribus negotijs distrahuntur, nihil agere: contra qui se philosophiæ dedunt ociosos esse.

24 Profectus. Dicere solet, sic adolescentes in foro auspicari à causis centumuiralibus, vt pueri solent in scholis ab Homero: Quod vtrunq; sit maximum, quum oporteat paulatim per gradus ad id quod summum est peruenire. Meminit Plinius ad Maximum.

PLINIVS MAIOR.

25 Lectionis vtilitas. Dicebat nullum esse librum tam malum, qui non aliqua parte prodesset. Verùm dixit de his, qui notant ex quibuscunque libris, si quid inest frugiferum, excerpere.

26 Tēporis parsimonia. Idem quum recitatorem quiddam perperā pronunciantem amicorum quispiam reuocasset, & vt repeteret, coegisset: Quid, inquit, an intellexeris? quum ille annuisset: Quur ergo, inquit, reuocabas? Decem amplius versus ista tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parsimonia temporis.

27 Temporis parsimonia. Idem nepotem suum ambulantem videns, obiurgauit. Poteras, inquit, has horas non perdere. Nam qui lectica vehebantur, aut recitantem audiebant aut si libuisset, aliquid etiā exarabant, aut dictabant aliquid, quorum nihil licet ambulanti.

PASSIENVS PAVLVS.

28 Passienus Paulus eques Romanus, sed dubiæ

sanitatis,

ſanitatis, quum recitans elegias ſuas ſic auſpicaretur: Priſce iubes: Priſcus Iabolenus, qui tum aderat: Ego verò, inquit, non iubeo. Protinus ingens omniũ riſus coortus eſt. Fingunt enim poetæ ſuo arbitrio quicquid libet. At Priſcus non tulit poeticam fictionem. Ridiculè

THRASSEA.

29 Referente Plinio Iuniore, dicere ſolet: Qui vitia odit, homines odit: Sentiens nullũ eſſe hominem, qui non multis vitijs ſit obnoxius, licèt alijs alij laborent. Ac ſæpenumero accidit, vt qui alios inſectantur, ipſi grauioribus madeant vitijs. Hum.

VIRGINIVS.

30 Cluuius hiſtoriographus ſic affatus eſt Virginiũ, cuius res geſtas attigerat: Scis Virgini quę fides hiſtorię debeatur. Proinde ſi quid in hiſtorijs meis aliter legis ac velles, rogo ignoſcas. Ad hæc Virginius; Tu ò Cluui, tu ne ignoras, ideo me feciſſe, quod feci, vt eſſet liberum vobis ſcribere, quæ libuiſſet? Vox excelſi animi teſtis, & rectè factorum conſcientia contenti. Animosè.

FRONTINVS.

31 Vetuit ſibi extrui monumẽtum his verbis: Impenſa monumenti ſuperuacanea eſt, memoria noſtri durabit, ſi in vita meruimus. Excelſi animi eſt, quum præclara geſſeris, gloriam contemnere. Animosè.

ARCHITAS.

32 Architas quum in agro comperiſſet quoſdam è famulis admiſiſſe quiddam, ſentiens ſe commotiorem in illos, nihil quidem tum fecit, Moderatè.

cit, tantùm abiens dixit, Fortunati inquit, estis quòd irascor vobis.

AVFIDIVS MODESTVS.

33 Salsè. Quintum in morbo sibi dicentē manus esse frigidas, hoc scommate taxauit, Atqui calidas, inquit, è prouincia extulisti: notans eum, quòd proconsul administrans prouinciā, multa furatus esset. Meminit Plutarchus in Symposiacis libro secundo.

QVIDAM.

34 Iocosè. Quidam Imperatorem incusauit, quòd illius insidijs, & ocio & somno fuisset priuatus, videlicet quod illius benignitate è paupere factus esset diues. Refertur eodem loco.

QVIDAM.

35 Liberè. Quidam Antigoni amicus, quum ab eo petijsset talentum, nec accepisset, postulauit ab eo deductores, ac corporis custodes. Rogatus quamobrem. Ne, inquit, insidijs impetar, assingens se talentum humeris ferre.

ARISTARCVS, THEODECTÆ PATER.

36 Salsè. Dicere solitus est: Olim vix erant septem sapientes, nunc haud facilè totidem inuenias idiotas: Notans sophistarum turbam, qui se pro sapientibus iactabant, vt vix superesset, qui profiteretur indoctum.

SELEVCVS REX.

37 Regum cura. Subinde dicere solet, si multi scirēt, quantū sit negocij, tantūmodo tot epistolas scribere ac legere, nec humi proiectū diadema tollerent.

CANVS TIBICEN.

38 Dicebat homines ignorare, quantò plus ipse ca-

cantus voluptatis caperet, quàm alij, alio- Facetè
qui auditores non darent mercedem, sed ac-
ciperent. Virtus iucunda est eam exercẽtibus,
vnde mirum est quosdam ad id mercede vel-
le conduci, vt benè viuant, quum ipsa virtus
abundè magnum sui sit præmium.

LAMPIS NEGOCIATOR.

Interrogatus quomodo sibi parasset diuitias? 39
Magnas, inquit, haud difficulter: exiguas ve- Argutè.
rò cum labore, ac tardè: Sentiens initio pau-
latim magnaq; vigilantia corrasam pecuniã.
Cæterùm parata iam ingenti sorte, facilè est
amplius lucris ditescere. Primùm authoritas,
ac fama tardè paulatimque, nec sine negotio
paratur. At qui iam innotuit, facilè magnam
assequitur laudem. Meminit Plutarchus in li-
bello, an seni sit capessenda Respublica.

ISMENIAS.

Ismenias tibicen canebat in sacrificio, qu&ũ- 40
que non litaretur, is qui conductus fuerat, ar- Facetè.
reptis tibijs, canebat ridiculè, & hoc canente
litatũm est. Incusantibus autem ijs, qui ade-
rant, Diuinitus, inquit, contingit venustè ca-
nere Ismenias. Hic ridens, At me, inquit,
canente dij voluptate capti cõmorabantur, te
verò festinante illos abigere, arripuerunt ho-
stiã. Refert Plutarchus Sympsiacon libro se-
cundo Conductitius ille sibi laudem arroga-
bat, quòd ipso canente litatum sit, quasi dij
magis delectati sint ipsius cantu, quàm Isme-
niæ. Id lepidissimè retorsit Ismenias: ideo nõ
fuisse litatum, quòd dij gaudentes erudita mu
sica, diutius amarent adesse sacrificio. At
quum ille tam ridiculè caneret, quasi stude-
ret

ret deos abigere, nè vacui recederent, arripuerunt victimam.

PAVSON PICTOR.

41 Correctio. Pauson pictor receperat à quodam equum pingendũ specie volutantem sese, & pinxit currentem. Indignante eo qui cõduxerat, Pauson ridens, Inuerte, inquit, tabulã, eo facto iam nõ currere, sed volutari videbitur. Ita quædam errata quæ videntur maxima, minimo negotio corriguntur, si quis commodè interpretetur. Refert Plutarchus in libello, quur Pythia vates desijsset carmine reddere oracula.

42 Industria. Serbidius Scæuola vir tum iuris prudentia tum Mar. Antonini Imperatoris amicitia celebris, dicere solitus est, ius ciuile vigilantibus scriptum esse, nõ dormitantibus, Sentiens iuris prudentiam non sine summo studio percipi, quemadmodum Aristoteles sic edidit libros naturalium, vt non essent editi, nisi viua vox doctoris accederet. Refertur lib. Pandectarum 42 titu. quæ in fraud. cred. l. pupillus. Verùm, vt Scæuola meritò requirit studiũ ac vigilantiam à iurisprudentiæ candidatis: ita nemo non improbabat sententiam Iodoci, qui Mechliniensi senatui præsedit. Nusquã enim non magna contentione tuebatur, neminẽ posse vel vnius legis intelligentiam consequi, qui quicquam sciret in bonis literis. Et quum in conuiuio quodam mecum disputans incaluisset, addebat vix esse treis in orbe, qui leges Cæsareas intelligerent. Aderat huic conuiuio Iohãnes Syluagius, Caroli tum regis Cancellarius, Georgius ab Halonio, Blasius iureconsultus, & alij nonnulli. Fatebatur tamen Bartolum

solum leges ad plenum intellexisse, quum cõstet illum tot locis hallucinatum esse.

PAPINIANVS.

43 Bassinus Antoninus Imperator magna laborabat inuidia, quòd fratrem occidendũ curasset. Eóq; Aemilio Papiniano prætorij præfecto, ob eximiam Iuris prudentiã summæ apud Romanos authoritatis, negotium dederat, vt hoc facinus apud senatum defenderet. At is respondit multò facilius parricidium perpetrari, quàm defendi. Ob hanc liberam vocem Bassinus occidit virum immortalitate dignũ. Fui olim cum quodam Iureconsulto, in aulicis negotijs diu multumq́ue versato, qui dicebat sibi nihil esse grauius, quàm quòd interdũ palàm iniqua animo reclamante cogeret exequi: nec id satis, cogeretur excogitare fucos quibus, quod erat iniquum, videretur æquum. Sed hæc ipsi principes interdum non intelligunt, aliquoties nesciunt quidem. — Libertas noxia.

44 Prætorijs viris ab Imperatore Adriano petentibus, vt sibi de iure respondere liceret, rescripsit, hoc munus non peti solere, sed præstari. Quare accingerẽtur, si qui sibi fiderent, & populo sui specimen darent. Nam Augustus quò maior esset iurisperitorũ authoritas, constituerat, vt qui responderet vellent, id ex authoritate Cæsaris facerent, quum antea liberum fuisset respondendi munus subire quicunque sui fiduciam haberent. — Virtus præstanda, non petenda.

45 Saluius Iulianus tum eximia iuris cognitione, tum multorum principum amicitia clarus, solitus fuit dicere: Et si alterũ pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere vellem.

Refertur

Refertur Pandectar. lib 40. titul. de fideicommissis. l. apud Iulianũ. Hæc sententia optimo iure placuit laudatissimis viris. Sed hodie passim audimus has voces: Iam adultus sum, serum est discere. Imò hoc turpius est nescire, quæ cognitu digna sunt, quod adultus es.

45 Virtus sibi pmiũ est. Quum post cladem acceptã ad Persas quidam ab Arcadia transfugissent, auxilia pollicentes, producti sunt in conspectum Xersis. Ibi Persis percunctantibus quid agerent Græci, responderunt eos celebrare Olympia, ac gymnastica, equestriaq; certamina spectare. Rursus percunctantibus, quod esset certaminis præmium responderunt coronam oleaginam. Hic Tritantechines Artabani filius, versus ad exercitus præfectum, Papè, inquit, Mardoni, in cuiusmodi viros nos incitasti ad pugnandum, qui nõ pecuniarũ gratia certamina agitant, sed virtutis ac laudis. Ea vox tum visa est timida, vt sępenumero prudentia habeatur pro ignauia. Refert Herodotus in Vrania.

47 Præpostera. Quum Xerxi nunciatum esset, quàm fortiter, quamq; etiã fęliciter Artemisia rem gessisset in pugna nauali, dixisse fertur; sibi fœminas fuisse viros, contra viros fuisse fœminas, quòd parum dextrè se gessissent. Refert Herodotus libro octauo.

48 Nugax subtilitas. Aristo. Chius diceret solet, dialect corum argutias similes esse telis araneorum, quod plurimum haberent artificij minimum vtilitatis. Nam is cum cæteris Cynicis putabat logicen ac physicen à philosophia submouendam, solam ethicen diligenter exercendam. Huius sententiæ princeps fuit Socrates.

Diogenes

Diogenes conuitijs lacessitus à quodam de crimine proditionis infami: Gaudeo, inquit, me tibi factum inimicum, quando tu non hostes, sed amicos lædere soles. 49 Salsè.

Idem à caluo quodam maledictis aspersus: Ego quidem, inquit, tibi nullam facio iniuriam, quin potius laudo capillos tuos, qui malam caluariem effugerint: subnotans illū non iudicio, sed cerebri vitio maledicum esse. 50 Salsè.

Antigonus rex quum renunciatum esset, filium Alcyoneum in acie cecidisse, demisso vultu paulisper apud se cogitauit, mox erupit in hanc vocē, O Alcyonee, serius quàm oportuit vitam morte commutasti, qui tam audacter in hostes insilieris, neque tuæ salutis, neque meorum monitorum vllam habens rationem, putauit non esse deflendum, qui sua culpa perijsset, sibique calamitatem accersisset. Refertur à Plutarcho. 51

Lacon quidā gymnasiarchum ligna ἄκαπνα exhibentē facetissimo ioco incusauit, dicens, quòd per eum nè lachrymas quidem illic effundere daretur. Fumus enim excutit lachrymas oculis. Acapna ligna inde dicta sunt ꝙ fumo careant. 52 Facetè.

Alius quendam quotidie cōuiuantem, plagiarium ac tyrannū appellauit, per quem tot annis nunquam vidisset mensam suam. Ioci lepos est in fictione. Plagiarium appellauit, quòd liberalitate sua homines sibi redderet obnoxios: tyrannum, quòd per illum non liceret cuiquam domi suæ viuere. 53 Facetè.

Quidam ambientes amicitiæ fœdus inire cum Lacone, volente se quocunq; vellet vinculo 54

Nulli fidendũ. culo astringere, quò certius esset, amicitiam fore synceram. Quibus ille, Vna est, inquit, de amicitia certitudo, si etiã volentes lædere nõ possent. Nam reliquæ omnes prorsus infirmæ sunt. Conuenit cũ illo Chilonis, Sic habendũ amicũ, vt cogites illum posse fieri inimicum.

55 Grauiter. Socrati tribuitur & illud, nec à mortuo petendum colloquium, nec ab auaro beneficiũ: Nam mortui aut nõ respõdent, aut lædunt: ita auarus, aut nõ dat, quod rogatur aut infęliciter cedit accipienti, qđ datur animo inimico.

56 Diues indoctus. Idem cõspiciens prædiuitem quendam, sed indoctum: Ecce, inquit, aureum mancipium. Indoctus seruus est & cupiditatum, & eorum quæ possidet.

57 Profusio. Conspiciens quendã quibuslibet, citraque delectũ elargientem Male, inquit pereas, qui ex Gratijs quum sint Virgines, facias scorta.

58 Vita inanis. Aiebat sibi videri, quòd dij semper riderẽt spectantes inanes hominum curas: quorum quum omnia sint exigui temporis ac momenti, tamen non pari cura tractantur. Sic enim tumultuantur homines, quasi & magna sint & perpetua, quæ hic geruntur.

59 Librorũ multitudo. Interrogatus, quare non scriberet libros: Quoniã, inquit, chartæ ijs, qui scripturi sunt, pluris essent emendæ. Socrates nihil scripsit in vita, iudicans librorum copiam officere studiosis sapientiæ.

TRAIANVS.

1 Traianus Imperator initio ꝓcuratores habebat rapaces, qui prouinciales calumnijs expilabant. Quorum vnus fertur, vnumquemq; diuitum sic conuenire solitus, Quid habes?

Vnde

Vnde habes? Hæc vbi didicerat, addebat tertium, Pone, quod habes. Sed admonitus à Pompeia Plotina vxore, cohibuit eiusmodi vexationes prouinciarum, addens vocem optimo iure laudatam. Fiscum esse lienem, quod eo crescente, reliqui artus contabescant. Fiscus lien.

Sensit optimus princeps iniquum esse, sic explere fiscum vnius, vt nihil habeant subditi, præsertim quum boni principis sit, quicquid habet populus.

2 Salsè.
Diogenes Cynicus interrogatus de quodã adolescente qualis videretur, Arcadem esse respondit. Siue significans illum esse stupido ingenio, siue vt eruditi quidam malunt, mollem & pathicum, quòd Arcades ferãtur glandibus victitare: teste epigrammate.

Πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν.

Glans autem apud Latinos interdum obscœnam habet significationem.

3 Indoles.
Scipio super cœnam interrogatus, quem egregium Imperatorem habitura esse Respub. si quid ipsi humanitus accidisset: Vel hunc, inquit: Marium intuens, iam tum in illo perspiciens ingenium maximis rebus natum. Refert Eutropius lib. 5.

4 Liberè.
Quum Syllana crudelitas magna licentia sæuiret in capita ciuium: nam occisi feruntur supra nouem millia, percussoribus liberè per vrbem vagantibus, ac cæteris metu attonitis, Q. Catulus palàm ausus est dicere Syllæ. Cũ quibus tandem victuri sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Eutropius.

5
C. Caligula frequẽter exclamare solet, Vtinam vniuersus populus Romanus vnicam cer-

Vox tyrannica. uicem haberet. Talia portenta tulit olim mundus pro monarchis. Eutropius.

6 Traianus Cæsar solitus est dicere, principes omnes multū abesse à Neronis quinquennio. Nam Domitius Nero primis annis quinque summa cum laude gessit imperium prius, quam ad Caligulæ auunculi sui crudelitatem appelleret animum.

De generatio.

7 Sergius Galba in grauissimis bellis seuerissima disciplina habuit milites suos, adeo vt simul atque venisset in castra, protinus vulgaretur ille Trochaicus,

Disciplina militaris.

Disse miles militare, Galba est, non Getulicus.

8 Otho Saluius cùm videret aut deponēdum imperium, aut magna ciuium strage tuendum, statuerat sponte mori: & amicis ac militibus hortantibus, nè tam citò de belli euentu desperaret, negauit sibi suam vitam esse tanti, vt hac de causa bellum ciuile nasceretur. Quis non miretur hunc animum in principe Ethnico, eoque XXXVIII. annos nato?

Pietas in Rempu.

9 Nerua Cocceius in cœna, cui assidebat Veiento, qui sub Domitiano consularem dignitatem fuerat adeptus, sed multos clam apud illum detulerat, quum orta Catuli mētione, qui calumniator insignis fuerat, diceret, quidnam faceret Catulus, si Domitiano superuixisset? Iunius Mauricus respōdit, Nobiscū, inquit, cœnaret. Satis liberè sumouēs Imperatorem, q Veientonem haberet familiarem, simillimum Catulo, quem vt calumniatorem execrabatur.

Liberè.

10 Optimo iure laudibus vehitur illa vox Traiani, qui amicis incusantibus, q parum memor

Imperatoriæ maiestatis, nimiū esset omnibus expositus: respondit: Talem præstabo Imperatorem priuatis, qualē optarē ipse priuatus. Comitas in principe.

Flauius Vespasianus, quum admoneretur ab amicis, vt caueret à Metio Pomposiano, quòd de hoc rumor increbuerat, fore vt aliquando regnaret; non solùm sibi non metuit, ab illo, sed & consulem fecit. Id admirātibus amicis: Erit inquit, olim memor tanti beneficij. 11 Beneficiētia cōciliat amicos.

Titus Vesp. sianus, quum à duobus clarissimi ordinis esset in ipsum coniuratum, ac facinus, eò processisset, vt iam inficiari non possent, deduxit illos in spectaculum, atque inter illos medius consedit: ac petitis de industria mirmillonū gladijs, velut exploraturus aciem, vnum vni, & alterum alteri commisit, tanquam prouocans ad id quod moliebantur illis autem perculsis, & animi præsentiam admirantibus: Videtis nè, inquit, principatum fato, dari, frustraq; tentari facinus, potiundi spe, vel amittendi metu? 12 Constanter.

Idem fratrem Domitianum insidias molientem, non est vltus, sed his verbis admonuit: Quid opus te parricidio petere, quod me volente obuenturū est, imò quod iam habes imperij particeps? Haud temerè in Christiano reperias tantum mansuetudinis. 13 Clementer.

Iulius Maximinus proditione militum interfectus est vnà cum filio Diadumeno etiamnum puero: quo tempore conclamatum est à militibus, Ex pessimo genere, nè catulum quidem esse relinquendum. Allusisse videntur ad Græcam parœmiam, νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει. 14 Crudeliter.

15 Princeps charus. Constantinus Chlorus, amicis admonentibus quod in augendo fisco videretur indiligētior, respondit publicas opes rectius à priuatis haberi, quàm intra vnum claustrum reseruari. Bonus princeps qui magis à suis diligitur, quā timetur, habet, quicquid ciues possident.

16 Famulitium superfluū. Iulianus Imperator, eunuchos, coquos, tōsores, eiecit è palatio. Rogatus quam ob causam: negauit sibi esse opus eunuchis, quum vxor decessisset: nec opus esse coquis, quòd simplicissimis cibis vesceretur. De tonsoribus, dixit, vnum multis sufficere.

17 Liberè. Valentianus nondum Imperator templum Fortunæ ingrediens cum Iuliano, hinc atque hinc stantibus æditujs, qui aquam introeuntibus aspergerent: vbi vidit in chlamyde purpurea guttam aquæ, pugno percussit æditum. Hoc, inquit, non est purificare, sed inquinare. Nam illi tales aspersiunculas appellabant purificationes.

18 Clemen ter. Theodosius Iunior tam admirabili fuit ingenij lenitate, vt quum ab amicis rogaretur, quamobrem neminem eorum à quibus lædebatur, supplicio capitis afficeret, Vtinam, inquit, mihi liceret & mortuos ad vitam reuocare. Ad priuatas iniurias oportet principem esse facilem ad ignoscendum, in ijs, quæ lædunt Rempub. decet esse seuerum.

19 Clementer. Idem quum in amphitheatro Constantinopoleos sederet spectator, populus damnatū efflagitans clamaret, Crudeli bestiæ artifex obiectus pugnet: cōpescuit immitem turbę vocē dicens. Nescitis, inquit, quod nos consueuimus clementer spectare: innuens vbicumque adest prin-

princeps, illic oportere omnia mitius geri.

Xantippe de Socrate marito prædicare solet, quòd semper vidisset illum eodem vultu reuertentem domum, quo exierat. Argumentum verè constantis animi; quum alij domo egressi si quid accidit triste, redeant turbidi: si quid læti, gestientes. 20 Constantiæ.

Pythagoras postea quàm venerat Philiuntem, & cum Leone Philiasiorum principe doctè & copiosè quædam disseruisset, Leon ingenium & eloquentiã hominis admiratus quæsiuit ex eo, qua maximè arte cõfideret. Cui Pythagoras respõdit: se nullam quidem artem scire, sed esse philosophum, id est, sapientiæ studiosum. Huius verecundia, sapientis cognomen arrogans, quo se prius venditarant σοφοὶ vertit in titulum modestiæ. 21 Modestè.

Antipater Cyrenaicus, mulierculis quibusdam cæcitatẽ ipsius deplorantibus, Quid agitis, inquit, an vobis nulla videtur voluptas nocturna? Nocte omnes cœci sumus, nec tamen lamentamur. Habet animus, quo se delectet, etiam occlusis sensibus. Responsum Antipatri conueniebat fœminis, omnia voluptate metientibus. 22 Fortiter.

Asclepiades non ignobilis, nec inexercitatus philosophus, cuidam interroganti, quid incommodi cœcitas ipsi attulisset, Vt vno, inquit, puero ambulem comitatior: Significans sibi minimum esse molestã cœcitatem corporis, quum animo cerneret. 23 Fortiter.

Theodorus Lysimacho mortem minitanti: Præclaram, inquit, rem effecti, si cantharidis vim consequutus es. Cantharis insectum est 24 Fortiter.

minutum quidem, quod tamen læthale gerit venenum. Itaq; qui mortem homini minantur, nihil minantur magni; quum idem possit contemptissimum animalculum Scorpius.

THRASSEA.

1 Officiũ benè col locandũ. Thrassea dicere solitus est, suscipiendas esse causas, aut amicorum, aut destitutas aut ad exemplum pertinentes: amicorum, quod ex lege gratiarũ amicorum cõmunia sunt omnia: destitutas, quòd in his potissimùm & constantia agentis & humanitas cerneretur: ad exemplũ pertinentes, quia plurimum referret bonum, an malum ducem haberent. Frequenter enim bonæ causæ vitio patronorum vincuntur. Expedit autẽ ad bonos mores, vt in iudicijs succumbat prauitas, superet innocentia. Refert Plinius in epistola ad Quadratum.

2 Accuratè poti', Pollio dicebat, cõmodè agendo factum est, vt sæpe agerem: sed sæpe agendo factum est, vt minus commodè: quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas, nec fiducia, sed temeritas paratur. Quod accuratè factum velimus, raro faciendum est.

3 Perseuerantia. Quum Antipater intra Lamiam à Græcorum copijs esset conclusus, ac velut ob res feliciter gestas Athenienses dijs immolarent victimas, Demosthenes ad quendam amicorum nomine Agesistratum, ait sibi non eandem esse cum cæteris sententiam: Noui enim, inquit, Græcos studium pugnare, & scire, & posse: Dolichon autem non item: Dolichus autem continet viginti quatuor stadia. Notauit suos, quòd protinus vna cõtenti victoriola, deponerent bellandi studium, quum oporteat

teat eiusmodi successibus non frui, sed vti ad maiorum rerum occasionem.

Quodam tempore vox Demosthenem inter 4
cõcionandum defecit ob multitudinis fremi- Clamor.
tum: Id obijcientibus ita respondit, Histriones è voce iudicare par est, oratorem è mẽte. Græca iucundius sonant, ὑποκριτὰς δεῖ κρίνειν ἐκ τῆς φωνῆς, τοὺς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης. Histrio seruit populo, orator cõsulit. Ille delectat, hic prodest. Ad bene consulendũ non refert, q̃ sis vocalis, sed q̃ opportuna suadeas. Actori voce opus est, quæ vincat multitudinis fragorem: orator talis esse debet, vt populus ipsum vltro tacitus & attentus auscultet.

Idem Epicli opprobranti quòd semper di- 5
cturus meditaretur: Erubescerem, inquit, opti- Ex tẽporalis
mo iure, si tantæ multitudini consulens dice- dictio.
rem ex tempore. Quod alij præclarum esse ducunt, subitò & ex imparato dicere, id vir cordatus iudicabat esse temeritatis.

Quodam tempore quum populus obstrepe- 6
ret, dicenti, ait se breue quiddã velle illis nar- Asini
rare, facto multitudinis silentio: Adolescens, vmbra.
inquit, quidã æstiuo tempore asinum conduxerat ab Athenis Megaram vsq;. Sole verò circa meridiem vehementer æstuante, vterq; volebat subire vmbram asini, sed vterq; alterum prohibebat: hic dicebat asinum conductum, non vmbrã: alter contendebat per conductionem & asini, & vmbræ ius esse factum. Atque hæc loquutus Demosthenes abijt è suggesto, populo verò retinẽti, ac narrationi finem flagitanti, De Asini, inquit, vmbra audire cupitis, de rebus serijs loquentem audire non vultis.

7 Liberè. Lycurgus rhetor ob generis nobilitatem liberior erat in dicendo, quàm vt populus interdum posceret. Itaque quum aliquando populi strepitu exploderetur è suggesto, exclamauit. O Cercyrea scutica, quàm multis talentis digna es. Notans populum à quo eijciebatur, magnæ quidem autoritatis ac nominis, sed inutilem rebus gerendis.

8 Audacter. Idem fortè obuius Xenocrati, qui à Telone obtorto collo pertrahebatur in metœciū, quo in loco carcer erat Athenis, fustem impegit in caput Telonæ: ac Xenocratem quidē liberauit, Telonem verò tanquam indigna patrantem in carcerem coniecit. Id Lycurgi factum ab omnibus collaudabatur. Itaq, post aliquot dies Xenocrates factus obuiam Lycurgi liberis, Cito, inquit, ò puer retuli gratiam patri tuo, qui vulgò laudatur ꝙ in re difficili tulerit auxilium: Sentiens laudem esse præmium rectè factorum, & eam demum opitulationem esse gratam, quæ adfertur in ipso discriminis articulo. Fuste enim illo patrocinatus est, nō oratione. Nimium hoc est, βοηθῆσαι μόνῳ.

9 Studiosè Obijcientibus, ꝙ eloquentiæ studio rhetoribus daret mercedem, Si quis, inquit, profiteatur se filios meos mihi redditurū meliores, non mille drachmas, sed omnium facultatum dimidium effunderem. Plurimū ab hominum vulgo discrepans, qui perisse existimant, quod liberis instituendis impenditur.

10 Ciuiliter. Inter leges quas tulisse fertur, hæc erat vna: Ne qua mulier maritata proficisceretur Eleusinem: id statuit, veritus, nè à diuitibus dato pretio corrumperentur: addita est pœna drach-

drachmarum sex millia. Ei legi quum vxor Lycurgi non obtemperasset, sycophanti qui prehenderat, ac detulerat, dedit talentum. Ea re quum illi postridie vitio daretur apud populũ: Atqui ego, inquit, dare conspectus sum, non accipere. Quidam ferunt leges ad quæstum. Hanc notam à se depulit qui nec vxoris in gratiam voluit abrogare legem, sed mulctam de suo pependit.

Isocrates inter familiares dicere solitus est, 11 Natura bona.
se quidem docere decem minis, cæterùm qui ipsum docuisset audaciã, & vocalitatem, mercedis loco daturum decem millia. Nam vocis exilitas & animi timiditas reddebant Isocratem ad dicendum inutilem. Hæc autem quoniam naturæ sunt non artis, à preceptoribus dari non possunt.

Percunctanti qui fieri posset, vt quum ipse 12 Modestia
non esset ad dicendũ accõmodus, alios redderet idoneos: Quoniam cotes, inquit, ipsę quidem secare non possunt, ferrum tamẽ reddunt acutum. Hoc videtur imitatus Horatius.

Fungar vice cotis acutum.
Reddere qua ferrum valet, exors ipsa secandi.

Interrogatus quid esset rhetorica, Ex par- 13 Exaggeratio.
uis, inquit, facere magna, ex magnis parua est. enim hæc nonnulla rhetorices pars, amplificare & extenuare, qua de re diligenter præcepit Fabius: Sed præstigij genus est, quod respondit Isocrates. Quin illud potius artis est, quæ magna sunt ita tractare, vt auditori quoque magna videantur, & contra.

In conuiuio Nicocreontis Samiorũ Tyran- 14
ni, quum à conuiuis iuberetur dicere: His, in-

Tempestiuè. quit, in quibus ego valeo, nunc non est tempus: in his verò quę hoc tépus requirit ego nó valeo Recusauit inter pocula dicere, qui apud sobrios de rebus serijs disserere consueuerat.

15 Castè. Vbi cónspexit Sophoclem tragœdiarũ, scriptorem sequi puerum quendam, forma illius captum, Oportet, inquit, ò Sophocles hominem, non manus tantùm apud se continere, verùm & oculos. Vox homine Christiano non indigna.

16 Tarditas Ephorum Cumanum, qui scholam ipsius reliquit nullo profectu, atque ob id à patre Demophilo denuò missus est, vt ab integro data mercede discipulum ageret, δίφρον appellabat. Diphros enim Græcis dicitur currus, quòd duos ferat, pugnantem & aurigam. Tales opinor, olim fuisse cathedras (nam δίφρος interdum & cathedram sonat) quæ duos caperent: quales adhuc videmus Episcoporum veteres, quæ capiunt præsulem, & assessorem. Apud R. D Gulielmum archiepiscopum Cantuariensem seruatur huiusmodi sella, quæ dicitur fuisse beati Thomæ Acrensis. Item Rofsæ in Ecclesia Cathedrali similis adhuc visitur. Isocratesauté vocis etymologia captauit iocum in stupidum discipulum, quibus attulerit mercedem δίφρος enim dici videtur, ἀπὸ τοῦ δὶς φέρειν, id est, à bis ferendo.

17 Liberè. Cn. Piso iuuenis etiamnum Manilium Crispum reum egit euidenter nocentem cumque licèt prępotentem multis ac magnis criminibus vrgebat, quòd videret illum eripi gratia Pompeij, qui Pisoni reo aderat: Itaq; quum Pompeius velut exprobrans iuuenilem temeritatem

fratem Pisoni, qui non vereretur nobilem & opulentum, atque ipsi cumprimis amicum ad iudices pertrahere, dixisset, Quin eadem opera me quoq; accuses, intrepidè respondit Piso, Da vades Reipub te, si postulatus fueris, ciuile bellum non excitaturum, tuum nomen prius, quàm Manilij deferam. hic elegãs epiphonema subiecit Valerius Max. Eodem inquit, iudicio duos sustinuit reos, accusatione Manilium libertate Pompeium: & alterum lege peregit, alterum professione.

18 Thales Milesius interrogatus quantum di staret à mendacio veritas, quantũ inquit, oculi ab auribus. Sentiens ea demum esse indubitatæ fidei, quæ comitemur oculis, rumoribus ac fabulis hominum haud tuto credi. Eodem pertinet Homericum figmentum de somnijs, quorum quæ subuolant per portam corneam, vera sint, quæ per eburneã, vana. Corneę portæ inuolucro designãs oculos, ob coloris similitudinem, eburneæ os, ob candorẽ dentium. Rumores.

19 Isocrates ad patrem, qui dicebat se cum filio non misisse nisi vnicum mancipium: Abi igitur, inquit, & habebis duo. Id bifariam potest intelligi. Redi tu domum apud me relicto filio, quem posteà quàm ita formaro, vt tibi nõ minus dicto sit audiens, quàm quilibet, seruorum tuorum, pro vno mancipio habebis duo. Aut, abi domum, ac puta tibi ea pecunia, quàm pactus es pro filio instituendo, iam me quoque tuum esse factum: vt nõ minori curæ mihi futurus sit tuus adolescens, quàm si tuum esset mancipium. Simile quiddam tribuitur & Aristippo. Institutio.

20 Liberè. Cn. Lentulus Marcellinus Consul in concione grauiter quæstus est de Magni Pompeij immodica potentia. Huius orationem quum populus clara voce acclamans approbasset: Acclamate inquit, acclamate, Quirites, dum licet: iam enim vobis impunè facere nō licet, Significans illius potentiam breui eò magnitudinis euasuram, vt nulla in re tutum esset vllo pacto resistere, si quid illi collibuisset.

21 Liberè. Helius Mancia Formianus, Libertini filius, vltimæ senectutis, L. Libonem apud Pompeiū accusabat: in quo certamine Pompeius Liboni fauens Helio & generis humilitatem, & senium exprobrans, dixit illū ab inferis remissum, vt claros viros accusaret. Hoc conuitium incunctanter retorsit hoc modo; Non mentiris, inquit, Pompei: planè ab inferis reuersus sum. Sed dum illic moror, vidi Cn. Domitiū Aenobardum deplorantem, quod summo genere natus, vitæ inculpatissimę, patriæ amantissimus, in ipso iuuentutis flore tuo iussu esset occisus. Vidi pari claritate conspicuum Brutum ferro laceratum, quærentem id sibi prius perfidia, deinde etiā crudelitate tua accidisse, Vidi C. Carbonem acerrimum pueritiæ tuæ, bonorumq; patris tui defensorem, quum tertiū Consul esset, catenis, quas tu illi inijci iusseras vinctum, obtestantem, se aduersus omne fas & nefas, cum in summo esset Imperio, à te equite Romano trucidatum. Vidi eodem habitu & Quiritatu, prætorium virum Perpennam sęuitiam tuam execrantem, atq; hos omnes eadem voce indignantes quod indemnati sub tę adolescētulo carnifice cecidissent. Has Man-

ciæ voces, fortassis aliquis temeritatẽ appellet citius, quàm libertatem. Scitum est, quod subnectit Valerius: eo tempore & fortissimũ erat Pompeio maledicere & tutissimum. Fortissimum ob summam potentiam, tutissimum ob reuocatam veterum facinorum inuidiam.

Diphilus tragędiarum actor, quum in ludis Apollinaribus ad eum versiculum venisset, Miseria nostra Magnus est: directis in Pompeiũ Magnum manibus pronunciauit Actio in tantum placuit populo, vt aliquoties fuerit reuocatus, nec histrio veritus est iterare simili gestu. Dubites vtrum potius mirari cõueniat actoris audaciam, an populi. Simili audacia vsus est eadem fabula, quum ventum esset ad eum versiculum: Virtutem istam veniet tempus, quo grauiter gemas. Tametsi mihi videtur carmen esse mutilum. Suspicor addendũ, Serua virtutem istam, aut aliud simile verbum, vt sit versus Trochaicus. 22 Liberè.

Sergius Galba C. Iulium consummatis victorijs in foro ius dicentem, huiusmodi dictis ausus est interpellare: C. Iuli Cęsar pro Cn. Pompeio Magno, quondam genero tuo, in tertio Consulatu pecuniam spopondi, quo nomine nunc appellor? Quid agam? Num dependam? Hac voce palàm illi exprobrans, quòd Pompeij bona vendidisset, cui fuerat affinitate iunctus. Aequum autem videbatur, vt qui bona generi vendiderit, ea dependeret, quæ nondum orto inter illos bello fuissent contracta. Cæsar hac inuidia commotus, æs alienũ Pompeij è fisco solui iussit. 23 Liberè.

Quum Philippus Macedonũ rex cognitio- 24

Liberè. nem exerceret parum ſobrius, ac perperā aduerſus mulierem quandam tuliſſet ſentētiam, illa ſentiens errorem eſſe vini, non regis, exclamauit: Prouocarem, inquit, ad Philippū, ſed ſobrium. Excuſſit regi muliebre conuitiū temulentiam, adegitq́; vt expergefactus cauſam eandem animo præſentiore cognoſceret. Hic dubites vtrū potius admirari debeas, fœminæ libertatem, an tanti principis humanitatem. Simile quiddam & ante retulimus, ſed ſub viri perſona.

25 Liberè. Scipio Aemilianus creatus cenſor addito collega Mummio, viro magnæ quidem nobilitatis, ſed vitæ diſſolutioris, pro roſtris dixit, ſe ex maieſtate Reipub. omnia geſturum, ſiue ciues ſibi dediſſent collegam, ſiue non dediſsent: innuens ſatius fuiſſe non habere collegam cenſuræ, quàm talem collegam.

26 Iuſtè. P. Rutilius amico cuidam rem iniuſtam petenti pernegabat. Quumq́; is commotus per ſummam indignationem diceret: Quid ergo, inquit mihi opus eſt tua amicitia, ſi quæ rogo, non facis? Imò, inquit, Rutilius, quid mihi opus eſt tua, ſi quid inhoneſtæ rei propter te facturus ſum?

27 Fortiter. Quum M. Bruto tota ferè Luſitania ſeſe dedidiſſet, ſola vrbs Ciania pertinaciter arma retineret, tentatū eſt per Bruti legatos, vt data pecunia perſeuerarent eſse ſui iuris. Verùm his populus Cianenſis vno ore reſpondit, ſibi ferrum à maioribus relictum, quo vrbem tuerentur, nō aurum quo libertatem redimerent.

28 Iulianus Imperat. ni fallor, quum in frequenti turba quidam ipſum his verbis appellaret

laret aduersus aduersarium suum, Thalassius inimicus pietatis tuæ nostra per vim eripuit: Agnosco, inquit, ab illo me fuisse læsum, proinde dic illi, vt mihi potiori inimico prius satisfaciat: mandauitque præfecto, nè prius cognosceret illorum negotiũ, quàm ipse cum Thalassio rediret in gratiam. Quod alter adduxerat ad maturãdam vindictam, Cæsar torsit in cunctationem. Præter spem.

29 Frugalitas. Cyrus rex rogatus ab hospite, quid ad prãdium apparari iuberet, Nihil aliud, inquit, quàm panem: nam spero me propè Crinum cœnaturum Mira frugalitas in Rege barbaro, cui panis erat pro obsonio, & sitim aquæ spe deferebat in cœnam. Refert Ammianus.

30 Honos eruditioni debitus. Sigismundus Imperator Alberti socer, quũ alijs multis nominibus, tum illo præcipuè cõmendabilis fuit, quod vt ipse linguarum ac literarum peritiam amauit, ita viros eruditione præstantes semper ornare, ac prouehere studuit. Quo nomine, quum à Germanis principibus, qui Latinas literas oderant, reprehenderetur, quòd homines obscuro genere natos ob literarum cõmeudationem foueret, Quid ni, inquit, eos amem, quos natura cæteros antecellere voluit? Germani plurimũ tribuunt generis nobilitati, at vir prudens intellexit in eruditis esse quiddam stemmatis præstantius. Illi habent ædium parietes & clypeis & imaginibus depictas, hi animum habent optimis disciplinis exornatum. Porrò vt natura animus præstantior est corpore, ita ornamenta ingenij longè pulchriora sunt externæ nobilitatis insignibus. Qui nihil aliud habet

quàm maiorum imagines, opinione nobilis est verius, quàm re. At qui virtute præditus est, vnde manat etiam illa vulgaris nobilitas, germanam ac natiuam habet nobilitatem.

31 Spes. Plato dicere solet, spes esse vigilantium somnia. Ad quod allusisse videtur Virgilius quum ait, an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt? Nam dictu mirũ est quàm varias imaginationes patiantur in animo suo, qui vehementer sperant aliquid. Atque his inanibus simulachris perinde semet oblectant, ac si iam tenerent, quæ sibi pollicentur.

32 Nox apta contẽplationi. Scopelianus sophista, quoniam somni parcissimus, noctem existimabat studijs & exercitationi mentis accomodã, subinde solitus est exclamare, ὦ νύξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μέρος θεῶν, id est, O nox, nam tu sanè maxima ex parte consors es sapientiæ deorũ. Habet enim hominis mens in alio illo silentio, corporis sensibus iam feriatis, aliquid diuinitatis, si sese intenderit ad rerum sublimium speculationem.

33 Gloriæ amor. Quum Alexander Thebanorum mœnia diruisset, Phryne meretrix pollicita est suis impendijs reposituram, modò ciues paterentur hoc insculpi elogium: Ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ Φρύνη, id est, Alexander quidem subuertit, sed Phryne restituit. Hic meritò quis dubitet vtrum sit admonitione dignius, an quòd scortum corporis vsura tantas opes collegerit: an quòd tanto nominis amore teneretur, vt titulum tam chare voluerit emptum. Nam vt præclarius est restituere, quàm demoliri: ita speciosior fuisset laus

Phrynes

Phrynes scorti, quàm Alexandri regis.

Pythagoras vides quendam è discipulis attentiorem curando corpori, idque agere vt obesus esset ac nitida cute: Hic, inquit, non desinit sibi carcerem molestiorē struere. Sensit hominem esse animum, corpori ceu carceri inclusum, quod quò reddas habitius, hoc magis grauatur animi vis. 34 Obesitas

Plotinus philosophus Platonicus, Amelio pictori roganti, vt corporis formā pateretur effingi, non passus est. Quid, inquit, an non satis est nos hanc imaginem circumferre, nisi & imaginis imaginē relinquamus posteris ostentandam? Iudicauit cum Pythagora corpus esse thecam mentis, vtcunque eam exprimentem. Minimum autem hominis videre eum, qui nihil aliud videt, quàm corpus. 35 Corpus hominis vmbra.

Sophocles iam extremæ senectutis, à filijs accusatus est dementiæ. At is pro apologia iudicibus recitauit fabulā, quā proximè scripserat, rogans num ea videretur delirantis: Fertur & hoc dixisse: Si sum Sophocles, non deliro: si deliro, nō sum Sophocles: Sentiēs in eruditis, ac sobrijs animi vim nō elanguescere, sed reuigescere potius vsu & exercitatione. 36 Senectus sana.

Aelianus sophista scripsit Gymnidem tyrannum. Hunc quum Philostratus Lemnius ostēdisset legentem indignabundo & concitato similem, percunctatus est, quid argumenti esset præ manibus: Scribo, inquit, Gymnidis accusationem. Laudarem, inquit Philostratus, si viuentem accusasses. Id n. erat viro dignum. Nam lacerare defunctū, cuiuis in prōptu est. 37 Laruas in sectari.

Antigonus rex conspiciens filium suum eos 38

Regnum seruitus. in quos habebat Imperiū ferocius tractantem atque insolentius: An ignoras, inquit, fili, regnum nostrū esse splendidam seruitutem? Nihil dici potuit cordatius. Nam princeps non minus obseruire cogitur populo, quàm populus principi, nisi quòd princeps id facit cū dignitate. Alioqui re vera mutua seruitus est.

39 Rhetores serui populi. Diogenes in caupona prandens, Demosthenem fortè prætereuntem inuitauit, vt accederet: id cum ille pudore recusaret: Erubescis, inquit, Demosthenes cauponam ingredi? Atqui hic herus tuus quotidie versatur: innuit oratores nihil aliud esse, quàm mancipia populi: nec esse par, vt illic pudeat seruum populi videri, vbi populus assiduè viueret.

40 Salsè. Idem quibusdam admirantibus carmen illud Hesiodi, οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη, id est, Ne bos quidem pereat, ni vicinus sit malus: Atqui Messenij, inquit, simul cum bobus periere, vobis vicinis. Exprobrauit Atheniensibus ignauiam:, qui Messenijs vicinis aduersus Lacedæmoniorum vim non fuerint opitulati.

41 Imperiū humanū. Quum Aristoteli grauiter affecto medicus quidam præscriberet cum autoritate, nec vllam adferret rationem, Ne me, inquit, perinde curaris, vt bubulcū, aut fossorem, sed prius doce me causam, quur ista præscribas, atque ita demum habebis obsequentem.

42 Facetè. Alcibiades Socrati miserat munus præclarum. Id quum Socrates videretur recusaturus, Xantippe dissuasit, asseuerans donum esse magnificum, & indignum quòd respueretur. Tum Socrates, Alcibiades, inquit, hæc mittit

ambi-

ambitiosè, & nobis nostra est ambitio: Sentiens interdū esse magnificentius magna contemnere, quàm magna largiri.

Zoilus interrogatus, quamobrem ita studeret oībus maledicere, Quoniā, inquit, malefacere quum cupiā, non possum. Expedita malitia morbum ingenuè confitentis & amantis. 43 Maledicentia.

Gnathęna meretrix adolescētem, qui fama ipsius illectus, ex Hellespōto venerat in Atticā, essetq; in cōuiuio loquacior ita cōpescuit, An non dicebas, inquit, te ex Hellesponto huc profectū? Quū annuisset: Et qui fit, inquit, vt primariā eius regionis ciuitatem non noueris? percunctanti, quā? Sigæum, inquit Gnathena: atq; ita ciuiliter admonuit illū silentij. Nam σιλᾶν Grçcè silere est inde dictū videt̄ Sigęum. 44

Philippus rex multa quęstus apud Romanorum legatos de moribus & calumnijs Thessalorum, tandem elatus ira, hanc vocem adiecit, nondum omnium dierum solem occidisse. Hic sermo non Thessalis modò, verumetiam Romanis suspectus vtriusque gentis fremitum excitauit T. Liuius 4. Decadis lib. 9. 45 Minaciter.

Alexandri mater Olympias, quum audisset filij cadauer insepultū fuisse abiectū, inter lamenta dixit hoc quoq;. O fili, tu qui studebas cęli particeps esse, huc toto impetu properās, nè ijs quidē potiri valuisti, quæ sunt mortaliū omniū cōmunia, terra ac sepultura. Alexāder viuus ambiebat diuinos honores, defuncto nec vltimus ille contigit honos, quem quiuis homo, persoluit homini, quamlibet humili. 46 Deus insepultus

Pollio Romulus, qui centesimum excesserat annum, Augusto percunctanti, qua tandem 47

Senectutis alimonia. ratione illum corporis animiq; vigorem seruasset, Intus, inquit, mulso, foris oleo. Tradit Plinius naturam hominibus duos dedisse liquores optimos, oleum foris adhibendũ corpori, vinum intus. Mel autem ob humidam calidamq; vim admodum senibus accommodum est. Nunc mel in totum à mensis submouimus, & oleum corpori infundimus.

48 Acutè. Cato Vticensis dixit, C. Cæsarem sobrium accessisse ad euertendam Rempub. Id Quintilianus ita refert, vt putet nihil dici, posse significantius. Sensit enim hoc iam olim animo agitasse, quod postea fecit.

49 Ingeniũ. Plato tantũ tribuebat Aristoteli, vt quum ille fortè fortuna nõ adesset in Academia, exclamarit, ἄπεστιν ὁ τῆς ἀληθείας φιλόσοφος, id est, abest veritatis philosophus, rursus quum alio tempore abesset, dixit, ὁ νοῦς οὐκ ἦλθεν. Nõ venit intellectus, innuens se ab illo vno intelligi.

50 Innocentia illibata. Aristophontē Aeschines tradit apud Athenienses gloriari solitum, quòd quum nonagies quinquies esset vocatus in ius, semper fuerit absolutus. At Cephalus homo popularis iustius gloriabatur, q; quum plura decreta scripsisset, q̃ alius suorum temporum quisquam orator, tamen nunquam coactus sit causam dicere. Certius innocentiæ signum est, ita rem gerere, vt nemo velit accusare, quàm si postulatus elabaris è iudicio. Elabuntur interdũ & nocentes. At qui absoluitur, licèt pœnã effugiat, cicatricem tamen criminis circumfert.

1 Quidam accusatus, q; patrem pulsasset, hoc modo defendit impium facinus: Et ille, inquit, patrem suum verberauit, & hic, ostenso filio,

me

me verberabit, posteaquam adoleuerit. Adeo nobis hoc gentilitium est. Videmus hoc ferè vulgò euenire, vt qualis quisque fuerit in parentes, tales experiatur in se liberos. Institutio liberorum.

Alius quidam quum à filio pertraheretur, 2
ventumque esset ad domus limen, Desine, inquit, fili, nam & ego patrem hucusque. Agno- Exemplū reciprocum.
uit se commeruisse, qui sic à filio tractaretur, tantùm postulauit, vt esset æqua retaliatio.

Heraclitus philosophus in seditione roga- 3
tus, vt apud populum sententiam diceret, quo pacto ciuitas redigi posset in concordiā, conscenso suggesto popoſcit calicem aquę frigidę & paululum farinæ inspersit, mox de Glechone admiscuit, id est vel pulegij syluestris, vel leguminis genus. Dein epoto calice discessit, nec verbū addidit: hoc pacto innuens, ita demum ciuitatem carituram seditionibus, si repudiatis delitijs assuescerent paruo contenti esse. Et hic Heraclitus suo respondit nomini. Nam σκοτινὸς dictus est, id est, tenebricosus. Referatur & hoc inter ἄφωνα apophthegmata. Luxus seditionū parens.

Simonides Cęus in cōuiuio rogatus à Pau- 4
sania Lacedęmonio, vt aliquid proferret, quod resiperet sapientiam, ridens, Memineris, inquit, te hominē esse. Ea vox tum quidē contempta est Pausaniæ: verū post vbi Chalcœcæ phano inclusus obsideretur, famæ ac frigore moriturus, ter inclamauit Cęum hospitem, qui prudenter admonuisset. Piscator ictus.

Diogenes quum Rhodios quosdam adole- 5
scentes elegantiore cultu conspexisset, dixit, τῦφος οὗτός ἐστιν, id est, hic fastus est. Rursum quum vidisset Lacedęmonios substricta tunica Sordes ambitiosę.

parcè sordideque, cultos ἄλλος inquit οὗτος τῦφός ἐστιν. i hic alius fastus est. Significans non minus peccare eos, qui ad ostentationē sordidè vestiuntur, quàm qui splendido vestitu sese iactitant. Vnde scitum est illud D. Hieronymi pullas vestes æquè vt candidas deuita.

6 Adolescens quidā posteaquā Zenonem aliquamdiu audierat, domū reuersus à patre rogatus, quod tandem operæ precium fecisset in philosophiæ studió, ostendam, inquit. Quum nihil aliud diceret, pater iracundus, existimans impendium, perisse, cœpit flagris cędere filium. Eam parentis sæuitiam adolescens æquissimo animo tulit. Ac rursus efflagitanti patri, vt aliquot specimen profectus ederet, expectanti egregium aliquod sophisma: Hoc, inquit, è philosophia fructus retuli, vt patris iram possim commodè perpeti.

Patienter.

7 Demetrius Cynicus damnabat artem saltatoriam, velut inutilem gesticulationem ad tibiæ modos. Cui gesticulator quidam non imperitus, cupiens arti suæ vindicare gloriam, iussit vt submotis tibicinibus spectaret ipsum saltantem. Assensus est Demetrius. Ille saltauit Homericam fabulam, adulterium Veneris ac Martis, ambos Vulcani vinculis iretitos adamātinis, ac Sole prodente dijs cæteris exhibitos, Venerem erubescētem, varios deorum adstantiam affectus, Mercurium optantē talia vincula, Martem damnatum vt penderet mæchagria, ac præterea quicquid ad eam fabellam pertinet. Ibi Cynicus artem admiratus, dixit, audio, homo quæ facis, nō video tantùm, sed mihi manibus ipsi loqui videris.

Saltatio muta.

Lesbo-

Lesbonax Mitylæneus histriones ac gesticulatores appellare solet χειροσόφους, quod manibus saperent nō lingua. Erat n. saltationis genus, quo graues etiā historiæ citra vocem vel recitantis, vel tibicinis, solo corporis gestu sic representabantur, vt spectatores propè plus intelligerent ex saltatione, quàm si quis recitasset. 8 Gesticulatio.

Philoxenus quondam cœnans apud Dionysium, quoniā animaduertit regi appositū piscem mullū insigni magnitudine, quum ipsi appositus esset perpusillus (in piscium enim genere laudantur adulti) pisciculū auribus admouit. Id factū admiranti Dionysio, causamq́ percunctanti In manibus, inquit, est Galatea, de qua volebā ex hoc quædā percunctari: verùm negat se per ætatē quicquā adhuc scire, sed ait proauum suum illic esse in tuo disco, qui multa posset cōmemorare, si liceat colloqui. Exhilaratus rex misit illi suum mullum. 9 Parete.

Apellis ætate cōplures erant in arte pingendi nobiles, quorū opera quum pro suo candore miraretur, collaudatis omnibus dicebat illis deesse vnam illā Venerē, quā Græci χάριτας vocant, ingenuè profitens cætera omnia illis cōtigisse, in hac vna neminem ipsi parem esse. Simile quiddam est in phrasi, quod allicit, ac remoratur lectorem aut auditorem, quum tamen nec habeat nomē, nec arte percipi possit. 10 Venus operis.

Idem quum tempestatis vi Alexandriā delatus esset, quidā Apellis æmuli subornarunt planum, hoc est scurram regium, qui eum vocaret ad cœnam. Is non suspicans dolū, venit. At quum rex qui illi erat infensus indignaretur, & ostensis vocatoribus iuberet indicari 11 Ciuiliter.

à quo

à quo vocatus esset: Apelles arrepto carbone extincto è foculo, imaginem delineauit in pariete vt rex protinus ex inchoato opere agnosceret Planũ suum. Eadem opera & artis suæ, & ciuilitatis suæ specimen dedit. Sit & hoc, si libet, apophthegma mutum.

12 Pictor quidã interrogatus, quem habuisset artis magistrum, digito populum ostendit, sentiens se ad multitudinis iudicium pingere, & obseruantem quid quisq; probaret, aut improbaret, artem fuisse consequutum. Idem ab Appelle factitatũ legimus, qui post tabulam latitans, subauscultabat spectatorum censuras. Numeretur & hoc inter ἄφθογγα ἀποφθέγματα.

Populi iudiciũ.

13 Socrates Alcibiadem adolescentem primũ ob imperitiam trepidantem, vt fit apud tantã multitudinẽ verba facere, lepida ἐπαγωγῇ animauit. An non putas, inquit, ò Alcibiades contẽnendum sutorem? Annuit. An non præconem? quum & hoc annuisset, An non contemneres, inquit tabernaculorum opificem? Quum similia quædam proposuisset, & is fateretur hos esse contemnendos, tum Socrates, Atqui, inquit, ex his constat Atheniensium populus, quem tu vereris. Quorum si singulos putas cõtemnendos, qui minus etiam contemnas condensatos? Sensit non referre, apud quàm multos dicas, sed apud quàm cordatos. Fit enim hoc miro modo, vt quos singulos despicias, congregatos reuerearis. In conuiuio Platonis, Socrates admiratur Agathonis audaciam, qui coram tot hominum millibus præsenti animo recitasset suam tragędiam, cui quum Agathon respõdisset, se citius velle coram

Solerter.

ram

ram multis hominum millibus dicere, quàm apud vnum Socratem: Atqui in illis, inquit, millibus & Socrates erat. Fit enim & illud miro modo, vt quem vnum reuereare, in turba mixtum contemnas.

Idem conspiciens hominem prædiuitem & arrogantem, sed nulla virtute præditum: Hic inquit, equus est argento circumtectus. Solēt enim equi, stragulis, phaleris, ac bullis argenteis exornari, quum interim tamē nihil aliud sint quàm equi. 14 Diues indoctus.

Apud Ephesum quum Alexāder conspectā effigiem sui corporis ad viuū magna arte expressam admiraretur, atq. interim fortè equus inductus picto in eadem tabula equo adhinniret, deceptus imitatione, Appelles, Equus, inquit, ò rex multo melius expressus est quā tu. 15 Imitatio

Quum Alexander etiamnum pubescens citharæ daret operam, & præceptor artis subinde moneret, quam chordam, quo modo pulsare deberet, & puer parum obsequens doctori dixisset, quid si hanc pulsarem? Citharœdus lepidè respondit, Si isthuc quæris tanquam mox rex futurus nihil refert: si vt artifex futurus, plurimum interest. 16 Artes regiæ.

Alexander Macedo prǽter modū delectatus est Homero, adeo vt illū ad verbum edidicerit, ac dormiens etiam ceruicali suppositum haberet. Eum aliàs summum virtutis præconem, interdū poetam βασιλικόν appellare consueuit: cuius carmina censebat non ad citharam vt aliorum, sed ad tubam potius esse canenda. Addebat illud, se male Homeri Thersiten esse, quàm Cherilli Achillem. Cherillus 17 Homeri laus.

erat

erat Alexandri poeta non ſatis fęlix, qui cum fertur ita pactus, vt pro quoq; bono verſu accipere Philippeũ aureũ, pro malo colaphum.

18 Adulatio. Ariſtobulus hiſtoricus librũ conſcripſerat de rebus ab Alexãdro Macedone geſtis, in quo multa ſupra veri fidem adulantiſſimè affinxerat, eum quum illi in nauigatione recitaſſet, Alexander arreptum è manibus librum in fluuium Hydaſpen demerſit, & ad Ariſtobulum conuerſus: Tu, inquit, dignior eras, vt eodem præcipitareris, qui ſolus me ſic pugnantẽ facis, ac vel vno iaculo interficis, elephantem.

19 Sordes ambitioſæ. Socrates animaduertens Antiſthenem ambitioſius oſtentare veſtem laceram & detritã, facetè hominem increpauit: οὐπαύσῃ, inquit, ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν, id eſt, non deſines te nobis comere? Significans eiuſdem eſſe ambitionis vilitatem amictus oſtentare, & delicato cultu ſeſe venditare.

20 Senectus Milo Crotoniates quum iam conſenuiſſet, videns Athletas in certamine exerceri, ſuos lacertos intuitus iam ſenio defectos, illachrymaſſe fertur ac dixiſſe: At hi quidẽ iam mortui ſunt. Corporis vigorem adimit ætas, animi ad extremam vſque durat ætatem.

21 Senectus vegeta. Cyrus apud Xenophontem moriens, extremæ iam ſenectutis, negabat ſe vnquam ſenſiſſe ſenectutem factam imbecilliorem quã fuiſſet adoleſcentia. Maxima pars incommodorum ob quæ vulgò male audit ſenectus, ab intemperantia vitæ proficiſcitur.

22 Pythius natione Lydus in vrbem Phrygię: Celęnis, nam ibi regnabat, homo prædiues, ſed auri ſtudio præter modum deditus, totam

ferè

ferè ciuitatem in fodiendis metallis occupatam tenebat, vt iam vix quicquã aliud agi vacaret. Huius morbo vxor folerti remedio medicata est. Absente marito curat & mensam, & omnem mensæ supellectilem adfabre ex auro confici: deniq; & cibariorum effigies quibus nouerat maritũ præcipuè delectari. Reuerso quum conuiuij tempus esset, apponitur mensa aurea, cum reliquo vasorum apparatu. Atq; hoc sanè spectaculo diues aliquãdiu pauit oculos. Tandem quum interpellaret stomachus, iubet apponi cibos. Apponuntur illa aurea ciborũ simulachra, spectanda non edenda. Hic quum incandesceret ira Pythius, flagitãs apponi quod edi posset, iamdudũ spectaculorum esse satis. Tum vxor, An non sentis, inquit, Pythi, dum nihil aliud quæris, quàm aurum, agricolationem deseri, & ciues tuos ad famem vocari, breui perituros, si quà cœpisti pergas? Hoc ciuili cõmento cordata mulier maritum ab immodico auri studio reuocauit.

Antianica Amazonum regina demirãtibus, quòd nupsisset claudo, satis Cynicè respondit, ἄρισα χωλὸς οἰφεῖ. i. Claudus optimè virum agit. Sensit maritum adhibendum nõ ad oculorum oblectamenta, sed ad vsum coniugij. Feruntur autem claudi salaciores esse cęteris, & ob id ad gignendam prolem magis accommodi. 23 Claudi salaces.

Paccuuius Ario vicino quærebatur, quòd in horto suo funestam haberet arborem, vnde prima vxor sese suspendisset, dein altera, postremò tertia. Cui salsissimè respondisse, fertur Arius, Miror, te in tot successibus inuenisse lachrymas. Item, Deum immortalem, 24 Vxor molesta.

quod tibi dispendia arbor illa suspendit. Addicit, Amice quæso te, da mihi ex ista arbore, quos miseram surculos. Hoc postremum à nobis ante relatum est. Arius μισογύνης fortunatum existimabat ab vxore liberari.

25 Coniugij molestia. Narratur & illud Catonis dictũ. si sine vxoribus mundus esse posset, vita nostra non esset absque dijs Sensit fęlicissimam hominum vitam fore, si datum esset à coniugio liberos viuere. Sed vt idem ait apud A. Gellium, cum illis incommodè viuitur, sed sine illis omnino non viuitur, vt meritò dici possit, vxor necessarium malum.

26 Liberè. Orsines satrapes, Quum Alexandrum & huius amicos muneribus amplissimis honorasset, Bagoæ eunucho nihil dedit, sed admonitus ab amicis, quod is Alexandro cum primis esset charus, respondit se regis amicis honorẽ habere, non scortis, nec apud Persas esse moris, vt viri mares ducant. Agnoscas in hoc satrapa mentem Cyro generis autore dignam: Honorare nouerat, adulari nõ poterat, quum hodie quoque cernantur in aulis, qui scortis morionibus ac lenonibus Principum plus deferant honoris, quàm genere ac virtute præcellentibus viris.

27 Gorgias sophista quum fortè fortuna legisset Platonis dialogũ sui cognominis, qui Gorgias inscribitur, dixisse fertur, ὡς καλῶς οἶδε Πλάτων ἰαμβίζειν, vt pulchrè nouit Plato iambisare, hoc est mordere. Nam is pes primum ab Archiloco, ni fallor, repertus est ad maledicendum: vnde & nomen habet, vel à muliere petulante & baccha vel à mittendis iaculis.

culis. Siquidem in eo dialogo, proscindit sophistas, id quod nusquam non facit.

Rhodius, quidam, de quo à nobis antea dictum est ob intempestiuam libertatem à tyranno coniectus in caueam, in qua more nocentis bestiæ alebatur ad cruciatũ & ignominiã, amputatis narib⁹ ac fœdata vulneribus facie, quũ ab amicis admoneretur, vt inedia sibi malorũ finem quæreret: Cuncta, inquit, homini: quoad viuit speranda sunt Citius illũ laudarim, quàm istos, qui ob causas non admodum graues confugiunt ad laqueum, aut præcipitiũ. 28 Spes pertinax.

Anniceris quidã Cyrenęus aurigandi peritia fuit insignis: & vt egregius artifex, ita gloriosus artis ostentator, venit in academiã Platonis: atque illic rationes omnes procurrendi, recurrendi, flectendi currum, & per easdem interdum orbitas redeundi ostentabat. Admirantibus cæteris, Plato negabat sibi videri pbabile, eum virum, qui totum animum inutili studio dedisset, ad vllam rem grauem ac frugiferam esse idoneum. 29 Artes inutiles.

Themistocles quum aduersus barbaros describeret Athenis exercitum, & in theatro illius gentis more producti essent galli gallinacei, atque inter sese commissi mira pertinacia inter se depugnarent ad necem vsque, rem ludicriam vertit in seriam cohortationem. Sic enim ciues suos affatus est: At isti, inquit, neque pro aris, ac focis, neque pro liberis depugnant, sed tantùm quòd vinci turpe sit. Quo igitur animo vos esse par est, quibus pro salute patriæ, pro charissimorum incolumitate, pro libertate certamen est? 30

Subactis à barbaris Lacedæmonijs Leptines dicit Græciam esse factam τονόφθαλμον, id est, luscam: sentiens Atticam & Laconicam esse cordatissimas Græciæ partes. Meminit Aristoteles in Rhetoricis.

31 Ventris ura pri-na. Apud Lassios, populum magna ex parte piscibus victitantem, cytharædus quidam in foro ostentabat artem. Verùm simul atq; tintinabulum crepitu signũ dedit adesse pisces venales, turba subitò deseruit cantorem, & ad piscium mercatum aduolauit, vno excepto, qui quòd surdaster esset, tintinabuli sonitum non audierat, aut certè nõ attenderat. Huic cytharædus propius accedens, gratias egit, quod & artem honorasset: & ipsum non passus sit esse prorsus desertum. Tum ille, an crepuit tintinabulum? Vt annuit: Valebis, inquit, egregiè magister, seseq; mox ad pisces proripuit. Citharædo liberum erat sibi canere & musis.

32 Crassa iu-icia. Romæ in foro pendebat tabula quædam habens imaginem pastoris vetuli cum pedo, de hac Teutonũ orator rogatus quanti eam æstimaret, satis Germanicè respondit, se nolle sibi dono dari talem viuum ac verũ. Barbarus non agnouit artificium, tantùm spectabat formam. At qui quæ natura deformia sunt, plus habent & artis & voluptatis in tabula.

33 Mors se-ilis. Gorgias Leontius extremæ iam ætatis: cum sentiret somnũ lethalem obrepere, amico qui assidebat percunctanti quo pacto haberet: Sõnus, inquit, iam incipit me fratri suo cõmendare. Homerus enim Somni fratrem appellat Mortem. Nam mors Græcis masculus est. Simile quiddam de Diogene retulimus mea.

Isme-

Ismenias insignis tibicen discipulis suis nõ minus ostendebat malè canentes, ac scitè canentes, dicens, Ad hunc modum canere oportet, ad hunc nequaquam. Admonuit & Q. Fabius, in scriptis rhetorem non tantùm iudicare debere benè dicta, sed & malè. 34

Demochares dixit, quemadmodum nemo possit è tymbra siue satureia facere bonã lanceam, ita nec è Socrate probum militem: Sentiens militibus conuenire ferociam, quum Socrates esset omnium iniuriarum tolerantissimus. Quidam hoc tribuunt Crateri. 35 Philosophus miles.

Melanthius negabat eam iram videri grauem, quæ mentem cogat emigrare, sed quæ prorsus excludat domo: Sentiens probis etiã ingenijs adiunctam esse iracundiam, sed hoc vitium esse tolerabile, si celeriter animus ad se redeat, & pro ira rationem in consilium adhibeat. At si perturbatio penitus insideat animo, ita vt excussa ratione feratur effreni impetu, certa pernicies est. 36 Ira breuis.

Isocrates pueros candidos, ac fœlici ingenio natos appellare solet θεῶν παῖδας, id est, deorum filios: eò q; hominis mens diuinæ sit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre videtur. Prisci dæmonibus attribuebant corpora, eóq; deorum filios appellabant. Dæmones autem à scientia dicti sunt, quasi δαήμονες. 37 Ingeniosi.

Demonax Cynicus philosophus, quum videret Athenienses hoc agere, vt Barbarorum exemplo gladiatorũ spectacula in vrbem inducerent: Nolite, inquit, ò canas istam crudelitatem prius admittere in ciuitatem vestram, quàm misericordiæ aram sitis demoliti. 38 Gladiatorũ immanitas.

Significans non conuenire, in ea ciuitate, in qua misericordia pro dea coleretur, spectari plus quàm ferinam crudelitatem.

39 Timiditas. Cornificius Poeta, videns milites in bello, quod inter Augustũ & Antoniũ gerebatur, frequẽter fugere, appellauit eos lepores galeatos.

40 Diuitiarum contemptus. Philoxenus Poeta quum in Siciliam fundũ ac domum opulentam nactus esset, & animaduertisset illius gentis luxũ ad delitias: Per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxque cessit alijs hæreditatem, & è Sicilia abnaulgauit.

41 Adulans libertas. Furnius Antonij partes sequutus fuerat: At posteaquam victoria cessit Augusto, metuens sibi, subornauit filium, qui à victore veniã peteret. Petijt & impetrauit. Tum Furnius his verbis Cæsari gratias egit. Hæc vna ò Cæsar abs te mihi facta est iniuria, effecisti, vt mihi & viuendũ & moriendũ sit ingrato: significans tantam esse eius beneficij magnitudinem, vt nulla ex parte par esset referendæ gratię. Reprehensionis colore blanditus est principi.

42 Proditio. Cilicon quidam siue Acheus Miletum patriam prodiderat Prienensibus, Quo nomine meritò habebatur omnibus exosus, cuius perfidiam Lanius quidam Theagenes sic vltus est. Cilicon adijt Theagenem in macello empturus carnes. Lanius dissimulato odio porrigit carnium partem, veluti resecturus quod superesset. Cilicon profert dextram ex aduerso recepturus carnes, Theagenes machæra sublata proditoris manum amputauit, ac nè id videretur errore factum, addidit, Ista saltem manu posthac non proditurus es vllam ciuitatem.

tatem. Applaudebat sibi lanio quòd impium pro dignitate tractasset. Hinc adagium, Cilicontis exitium.

43 Pronunciatio. Celebratur C. Cæsaris dictum, quod prætextatus adhuc deprompsisse fertur, in quendã modulatius orantem. Si legis, cantas; si cantas, male cantas. Quidam latrant orantes verius, quàm loquuntur. Sunt qui rhetoricã pronunciationem affectantes, medii sunt inter canentem & loquentem. Meminit huius Q. Fabius.

44 Tibicen vir improbus. Antisthenes quibusdam Ismeniam admirantibus, quod insignis esset tibicen. Nequã, inquit hominem esse oportet: nam si bonæ frugis esset, non esset egregius tibicen. Indicabat eos non posse bonos viros euadere, qui tantũ operę Dionysiacis artibus impendissent.

45 Lux inopiæ parens. Tyberius Cæsar Attilio Butæ viro prætorio, quum ad inopiã per luxum ac secordiam redactus fateretur, ac deploraret paupertatẽ suam: Serò, inquit, experrectus es. Dormiunt temulentiæ ac luxui dediti verius, quàm viuunt. Nã vita vigilia est. Refert Seneca in epistolis.

46 Fures magni. Cato senior dicebat priuatarum rerum fures in compedibus vitam agere, publicarũ in auro & purpura conspicuos incedere. Olim simplex furtum non puniebatur capite, sed vincti compedibus præstabant operã. At longè grauius crimen est peculatus quàm furtũ: Et tamen qui fiscum Principis, qui Rempub. compilant, magnates sunt.

47 Otiũ inutile. Appius Claudius dicere solitus est, populo Romano longè melius cõmitti negotiũ quàm otium: Sentiens multitudinem bellis excitari ad virtutem, in pace defluere ad voluptates

ac luxum, ex quibus nascitur rerum publicarum ac regionum exitium.

48 Facetè. Galba parasitus obijcientibus, quod in otio viueret: Nemo inquit, cogitur ad reddendam ocij sui rationem: innuens nullos tutius viuere quàm ociosos. Nam rerum gestarum rationes poscuntur, qui tractant negotia, at ab ocio sis ea ratio non potest exigi.

49 Bona p̄cipua. Pythagoras tria præcipuè dicebat à dijs optanda in hac vita. Bonam valetudinem, formam, ac diuitias, ꝙ homo cætera sibi præstare posset. Quanquam illud ὑγιαίνειν non minus ad animi sanitatem, quàm corporis pertinet.

1 Diuinatio vana. Cato senior aiebat se demirari, quòd nō rideret aruspex, quoties asp ceret aruspicem: Sentiens totum hoc diuinationum genus imposturā esse qua populo fiebat fucus. Id quum non fugeret eius artis peritū, mirabatur, quod aruspex aruspicem posset videre absque risu. Solent enim impostores inter se ridere multitudinis stultitiam.

2 Absurda. Demonax Cynicus interrogatus quid sentiret de conflictu duorum, quorum alter ineptè proponebat, alter absurdè respondebat; ait sibi videri alterum mulgere hircum, alterum supponere cribrum.

3 Pericles quum vrgeret belli necessitas. Palladis ornamenta vendidit quadraginta talētis auri: & admirantibus ab illo rem sacrilegam admitti, respondit ex hostium manubijs posse illi reddi cultum nihilo deteriorem.

4 Debere mentiri. Persæ dicere solent esse duo peccata quorum prius sit esse debitorem, alterum mentiri: ꝙ obærati plerumq; mētiuntur, dum pollicentur

tur in diem, nec præstant, quod pollicentur.

Messala vir exactissimi iudicij ac Romanæ 5
linguæ obseruãtissimus, quum audisset M. Por Argutè
cium Latronem declamantem, dixit sua lingua, Disertus est: Desiderans videlicet in eo Latini sermonis elegantiam, quum ingenium esset fœlix. Sed hunc Latronem Seneca cæteris omnibus anteponit.

Cassius Seuerus, quum ex senatusconsulto 6
libri illius exurerentur. Nunc, inquit, super- Memoria.
est, vt ipse viuus comburar, qui illos edidici. Quod animo insculptum est, nisi cum vita eripi non potest.

Montanus Attili Butæ carmen recitabat. 7
Quumq; quidam indignaretur, quòd toto die Facetè.
recitasset, negaretq; ad illius recitationes accedendum, Nacta Pinarius ait, Nunquid possum liberalius agere? paratus sum illum audire ab exortu solis vsq; ad occasum: Gaudebat enim is poeta subinde repetere ortus & occasus descriptionem. Notat autẽ & Horatius eos, qui ornatus gratia vel immodicè, vel non suo loco affectant tales descriptiones.

Aut flumen Rheni, aut pluuius describitur arcus.

Quum à Montano recitarentur versus, qui- 8
bus exortus solis describebatur, Varus eques Vita præ
Romanus dixit: Incipit Buta dormire, Rursus postera.
quũ succederet descriptio occasus: Quid dicit, inquit, iam nox est? Ibo & Butam salutabo: eodem scommate taxans, & affectatũ carminis decus, & Butæ præposteram vitam.

Demetrius dicere solet, nihil sibi videri infelicius eo, cui nihil in vita accidisset aduer-

Prosperitas perpetua. si: quòd oporteat talem hominẽ aut sibi ignotum esse, vt qui nunquã sui periculum fecerit; aut dijs inuisum, vt quem præterierint, velut ignauum, nec idoneum ad fortunę conflictum.

10 *Adulatio.* Libertinus quidam prædiues aiebat sibi facilem fuisse viam ad diuitias, posteaquam pęnituerat ipsum bonæ mentis. Sed hanc illiberalem vocem Demetrius grauiter castigauit, apud Senecam, per ironiam ostendens cõmodissimã ad parandam opes viam, si quàm impudentissimè quis aduletur.

11 *Adulatio vtilis.* Crispus Passienus dicebat adulationi nõ esse claudendum ostium, sed aperiendũ, verũ vt solet amicæ, quæ si impulit, grata est, gratior si effregit. Sensit non probandos eos, qui prorsus non ferunt vllam adulationẽ, quam vt affectare turpe est, ita ingerentem se non oportet omnino repellere. Prodest enim in hoc, vt homo perspiciat, qualis esse debeat.

12 *Adulatio recta.* Plancus aiebat, non esse occultò aut dissimulatè blandiendum, quòd periret procacia, si l. teat Fortasse pro procacia, qđ erat scriptum, legendum est, procatio, vt sit sensus: Adulator vt procus captat gratiam: procus autem si ta n tectè ambiat, vt puella non sentiat, perdit operam.

13 *Salsè.* Latro Porcius, cuius ingenium supra modũ miratur Seneca, fuit enim illi condiscipulus, quum Maxillus rhetor exilitatẽ orationis suæ imputaret controuersiæ, diceretque. Necesse est me per spinosum locũ ambulantem suspensos habere pedes: Non mehercule, inquit, tui pedes spinas calcant, sed habent. Nam alter ariditatem ingenij imputauit materiæ.

Asinius

Asinius Pollio dicebat in causa verecunda nunquã tentari debere improbam quæstionẽ: Notauit rhetores, qui in declamando mouerent quæstiones nihil ad causam facientes. 14 Coactæ.

Oscus rhetor erat non infacundus, sed illud dictionẽ illius vitiabat, quòd nihil diceret absque schemate. Cui quum Pacates rhetor Massiliæ mane, siue ad mare occurrisset: Poterã, inquit, dicere aue Osce. Shematum affectatorem salutauit schemate, quum nusquã minus locus sit schemati, quàm in quotidiana vulgarique salutatione. Per ironiam itaq; vsus est occupatione, vt diceret, quod non decebat, quum sine tropo dicere posset aue Osce. 15 Affectatio.

Seuerus Cassius, qui alienas sententias paucis immutatis vocibus vsurparet pro suis, dicere solet eos esse similes furibus, qui poculis alienis mutarent ansas, nè possent agnosci. 16 Furta sẽtentiarũ.

Demonax dicebat nequaquam hoĩbus irascendum esse, si delinquerent, sed corrigenda vitia, nimirum exemplo medicorum, qui non indignantur ægrotis, sed in orbo medentur. Nam hominis est peccare, dei verò aut hominis Deo proximi, emendare peccata. 17 Clementia.

Idem Phauorini dictionem vt nimiũ compositam, ac mulieri cõgruentiorem quàm philosopho, solet dicterijs incessere. Id indignè ferens Phauorinus adijt Cynicum percunctans quis esset ille, à quo derideretur: Homo inquit, cuius auribus difficile est imponere Philosophum vt vestis neglectior, ita & oratio decet inaffectata. 18 Oratio mollior.

Rogatus à Sophista quopiam, quod viaticum attulisset ad philosophiam, admodum 19 Cynicè.

Cynicè respondit, ὄρχεις, id est, testes: significans se nudum accessisse.

20 Barba nō facit philosophum. Alteri percunctanti, quam philosophiæ sectam potissimùm amplectaretur: Quis inquit tibi indicauit me esse philosophum? Moxque vehementer secum ridens abijt. Interrogatus quid rideret; An non magnopere ridiculum, inquit, si tu me ex barba iudicas philosophũ, ipse barbam non haben?

21 Salsè. Adolescenti lasciuius culto, qui quæstionem sophisticam proposuerat, nihil aliud respondit quàm περαίνει αὐτῷ. Vox anceps est ad conficientem quod colligit, & ad obscœnũ sensum. Cumque adolescens indignatus respondisset. At ego tibi virum ostendam. Demonax admiranti similis: quid, inquit, num etiam virum habes?

22 Toleranter. Athleta quidam ab eo reprehensus quòd victor in Olympijs cultu molli floridoque vteretur, lapidem illi incussit in caput, ita vt sanguis ex vulnere proflueret: Id factum indignè ferentes qui aderant, hortati sunt, vt adiret proconsulem. Nequaquam, inquit, ô viri ad proconsulem, sed ad medicum potius. Prius esse debet homini, vt malo accepto medeatur, quàm vt regerat in alterum.

23 Liberè. Protheo cuidam obijcienti, quòd morderet omnes, nec tamen Cynicum viueret: Amice, inquit, non viuis hominem.

24 Friuola. Physico quodam multa de antipodibus disserente, ostiensis in puteo vmbris, rogauit, num illos antipodas diceret: ridens absurdam quæstionem. Quanquam nunc compertum est esse veros antipodas.

Herodem

Herodem sophista immodicè lugentē Pollucis obitum præmaturum, quum vellet illi currus & equos velut ascensuro iungere atque etiam cœnam apparare, adijt Demonax: En tibi inquit, à Polluce literas: exhilarato Herodi & quid vellet Pollux sciscitanti: Incusat, inquit, te, quòd cunctis ad ipsum venire: significans Pollucem ad ipsum non rediturum, sed rectè parari currum, si vellet se qui defunctum. 25 Luctus.

Alium quendam filij mortem inconsolabiliter lugentem, & in tenebris abditum adijt certo promittens se filij vmbram ab inferis reuocaturum, si tres ex hominum numero sibi nominare posset, qui nullius luxissent obitum. Quumque is cognitionem per omnes notos circumferens, nè vnum quidem reperisset luctus expertem: Quid igitur, inquit, teipsum discrucias homo, quasi nouum aliquid acciderit? 26 Luctus.

Quum à quodā quæsisset aliquid, atq; ille verbis obsoletis ac priscis responderet. Ego, inquit amice te nunc percunctor, at tu perinde respondes, quasi regnaret Agamemnon. 27 Obsoleta.

Ad Agathoclem Peripateticum arroganter iactantem, sese & solum & primum esse dialecticorum: Si solus, inquit, es, qui primus esse potes? si primus, qui solus? 28 Arrogantia.

Quum apud Athenienses audisset præfatione solenni à sacris submoueri barbaros, rogabat quamobrem id facerent, quum ea sacra tradidisent ipsis Eumolpus, natione Thrax, nimirum barbarus. 29 Absurdè.

Quum legatus nauigaturus in Asiam, na- 30

uem conſcendiſſet, & à quodam interrogaretur, num metueret, nè naufragio eiectus a piſcibus deuoraretur: Quid, inquit, metuam à piſcibus qui tot piſces deuorarim?

Facetè.

31 Quendā infęliciter declamantē admonuit, vt ſeſe diligenter exerceret: quumq́; is reſpondiſſet, Nunquam apud me non declamo: Nil igitur mirum, inquit, ſi dicis ineptè, qui hactenus ſemper ſtulto auditore ſolitus ſis vti

Nemo ſui iudex.

32 Quum Athenis quidā Romanus ſenator filium ad Demonactem adduxiſſet, eleganti forma, veſtitu delicato, ac delicijs effęminatum, diceretq́;, Salutat te ò Demonax filius meus: Pulcher eſt, inquit, & te dignus, & matri non abſimilis. Vtrumque poterat dici in laudem. Nunc patrem notauit ex filij moribus, & matri ſimilem dixit mollem, euiratum delicijs.

Ambiguè.

33 Senex quidā Romanus benè robuſto corpore, qui armatus ſeſe ad palum exerceabat, rogauit Demonactem num magna vehementia videretur depugnaſſe: Nimirum, inquit, aduerſus hoſtem ligneum: innuens illum in vera pugna fore meticoloſum.

Pugna ludrica.

34 Cuidam qui purpura indutus ſeſe inſolentius oſtentabat, in aurem dixit, Heus tu, hoc ante te geſtabat ouis, & ouis erat: ſignificans illum nihilo minus ſtupidum eſſe, etiam ſi geſtaret purpuram.

Veſtis.

35 Quum aliquādo in balneis refugeret ingredi aquam feruentiorem, & alius illum appellaret meticuloſum: Quid inquit, án hoc pro patria paſſurus eſſem: Sentiens temeritatis eſſe non fortitudinis, ſubire periculū ni ob cauſam grauem & honeſtam fiat.

Fortitudo.

Admeto

Admeto poetæ insulso iactanti epigramma monostichon, quod testamento mandasset suæ addendū statuæ Carmen erat: Corpus humo tegitur, Admetus ad astra volauit Respondit adeo sibi placere carmen, vt magno emptū cuperet, si iam nunc esset adscriptum: Rectè optans illi mortem, qui vita erat indignus. 36 Salsè.

Demonacti seni crura intumuerunt, id videns quidam, Quid isthuc, inquit, mali est Demonax: Tum ille, Charon, inquit, me momordit. Pro cane dixit Charontem, innuens senectutem vicinam. 37 Senect.

Ad Lacædemoniū flagris sæuientem in seruum: Desine, inquit, te seruo tuo similem ostendere. Seruus enim est, qui suis cupiditatibus imperare non potest. 38

Cynico cuidam arroganter iactanti palliū, & peram & baculum, ac subinde vociferanti, se Antisthenis, Crateris, ac Diogenis sectatorē esse: Impudenter, inquit, mentiris, quum sis Hyperidæ discipulus. Allusit ad vocē ὑπεριδεῖν, quod est per arrogantiam despicere. Est autem & rhetoris nomen Hyperides. 39 Arrogātia.

Proconsul Cynicum quendam, à quo publicè fuerat proscissus ob vnguēta ac molliciem, ad suppliciū abripi iussit. Hic deprecator aderat Demonax dicens ignoscendum Cynico, si quid dixisset mordacius, id esse sectæ vitium, non hoīs, At quū proconsul nō negaret veniā, sed si quid simile denuo committeret, rogaret, quas pœnas esset daturus: Profectò, inquit Demonax, tum hominē totum inungi, ac forcipe velli iubebis: plus quam Cynicè momordit qui Cynicè mordacitatis agebat patronum. 40 Mollicies.

Alteri

41 Alteri cui imperator ingentem exercitum commiserat, sciscitanti, quomodo posset delegatam prouinciam, quam optimè gerere: Si, inquit, ira vacaris, & quàm minimum loquēs plurima audieris. Ira ad omnem functionem inutilis est, & prouerbio quoque princeps iubetur, & æqua & iniqua audire.

Grauiter.

42 Rogatus an philosophus etiā placentis vesceretur: Quid, inquit, num putas apes stultis tantùm mellificare? Placentæ melle condiebantur, saccari vsu nondum reperto.

Facetè.

43 In Ruffinum claudum multo tempore familiarem Peripatheticis dixit, nihil esse turpius Peripathetico claudo. Allusit huc, quòd Peripathetici dicuntur ab inambulatione, quæ non conuenit claudo.

Iocosè.

44 Epicteto Cynico suadenti, vt vxore ducta daret operam liberis, neque enim id indignum esse philosopho: Da mihi, inquit vnam è filiabus tuis. Notans illum ineptè suadere alteri quod ipse non faceret.

Monitor

45 In Herminum Peripatheticum, qui semper in ore habebat decē Aristotelis Cathegorias, ita lusit: Equidem arbitror Hermine te nō indignum decem categorijs. Iocus ex ambiguo vocis. Cathegoriæ Græcis vel prædicamenta dicuntur, vel accusationes.

Ambiguè.

46 Bion eos qui auscultarent adulatoribus, dicebat esse similes amphoris, quæ auribus circumaguntur.

Adulatio.

47 Pindarus cuidam commemoranti, quòd ipsius laudes vbique prædicaret: Ego, inquit, pro isto officio bonam reponam gratiam, efficiens vt vera prædices. Vera virtus nihil

Laudata virtus.

moratur

moratur hominũ laudes. Eas qui prædicant, plus debent ijs, quos laudant, quàm ipsis debent, qui laudantur.

ALPHON. ARAGONVM REX.

Eques quidam ingens patrimonium per luxum ac libidinem absorbuerat, atque insuper magnam æris alieni vim contraxerat. Pro hoc intercedentibus quibusdam apud Alphonsum Arragoniæ regem, nè saltem quæ debebat, corpore luere cogeretur, Alphonsus respondit: Si tantam pecuniam vel in sui regis obsequium, vel patriæ commodis, vel subleuandis propinquis impendisset, audirem: Nunc quoniam tantas opes impẽdit corpori, par est, vt luat corpore. 1 Iustè.

Commemorantibus quendam ex Hispaniæ regibus dixisse, nõ decere principes viros scire literas, exclamauit eam vocem bouis esse, non hominis. Non omnes literæ conueniunt principi, sed ex quę politicen tradũt aut ethicen, quæq; rectè ac secus gestorum exempla commonstrant, id quod facit historia. 2 Eruditio

Hunc quum adissent legati Matricienses, in quorum agris tum agebat Alphonsus, consulentes vtri iuberet ipsos gratificari, Nicolao nè Picinino, an Francisco Sfortiæ, respondit ambos pro amicis habendos, sed nihilo secius ab ambobus tanquam ab inimicis cauendum. Id temporis inter Nicolaum & Franciscum simultas intercedebat, ac Rex nondum statuerat vtrum vellet in societatem recipere, cum vtrumque ob dissidium non posset. 3 Cautè.

Idem dicere solet, ita demum matrimonium

nium tranquillè citraque querimonias exigi posse, si maritus surdus fiat, vxor cæca: innuēs opinor, fœmineum genus obnoxium esse zelotypiæ, atq; hinc oriri rixas & querimonias: rursum maritis permolestam esse vxorum garrulitatem: qua molestia cariturus sit, si fiat surdus: nec illa vexabitur adulterij suspitione, si careat oculis.

Coniugiū tranquillū.

5 Aiebat si sibi contigisset nasci temporibus quibus Romana Respub florebat, se cōstructurum fuisse contra curiam templum Ioui Positorio, in quo prius quàm venirent in senatum patres conscripti, odium, amorem ac priuatos affectus omnes deponerent. Allusit ad priscorum morem, qui Iouem multis cognominibus insigniebant, nunc Statorê, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nnnc Philium, nunc Xenion appellantes. At si tam multa possit Iupiter, illud in primis præstandum erat, vt in synodis, in iudicijs, in senatibus in quibus de Republ. consultarur, nihil haberent momenti affectus priuati. Nam hi sunt qui frequenter & ciuitates, & regna bellis committunt, ac pessundant denique.

Integrè.

6 Quum fortè mulierem quandam impudentius saltantem aspexisset, expectate, inquit, Mox Siby la edet oraculū: Sentiens saltationem insaniæ genus esse. Sibylla autem vates, non edebat oracula, nisi furore correpta. Mihi quoq; sæpenumero qui saltationem tumultuosam agitant, nisi sunt afflati furore quodam, præsertim fœminæ.

Saltatio fœda.

7 Admonitus nè nimia lenitas exiret in contemptū, & ex contēptu nasceretur pernicies:

Lenitas.

Magis-

Magis, inquit, cauendũ, nè feueritas conciliet inuidiam, vnde maius exitij periculum.

Quum eques quidam ab hoftibus captus, & ab ijfdem emifsus carcere, regem adifset, in fo latium calamitatis multa poftulauit ab eo, & impetrauit. Quo digrefso rex dixit ad familiares Difpeream, inquit, ni metui, nè vxorem etiam meam depofceret eques meus. 8 Poftulator improbus.

Familiares illi rufticum quendã velut ignauiæ exemplum oftenderunt, qui porectus humi vefcebatur vuis. Hic rex, vtinam mihi fic per ocium commedere datum efset à fuperis. Simile quiddam narratur de Ptolemæo rege, quum antea fe iactaret reperifse immortalitatem, tandem podagra difcruciatus, confpiciebat Aegyptios aliquot plebeios fic temerè apud flumen difcùmbentes: Vtinam, inquit, faltem ex iftis vnus efsem. 9 Ociũ dulce.

Equiti fubinde aliquid à rege flagitanti, fed mox quod acceperat profundenti: Si pergam, inquit, tibi dare quæ petis, citius me pauperẽ effecero, quum te diuitẽ: nam qui tibi donat, nihil aliud, quàm aquam infert pertufo dolio. 10 Profufio fundo caret.

Interrogatus quos è ciuibus haberet charifsimos, Qui magis inquit, pro me metuunt quã me. Sentit illos efse ex animo amicos, qui principem magis amant, quàm timent. 11 Ciuium caritas.

Aiebat olim inter Iouem, Neptunũ & Plutonem omnium rerum partitionem trifariam efse factam, & horum vnumquemque fua forte contentum efse, nec occupare aliena: at inter homines, neminem fua portione contentũ efse, nec vllam portionem efse ftabilem, fed omnes πλεονεκτεῖν, 12 Ambitio principum.

13 Eruditio. Percunctantibus vtri rei plus debere se fateretur, libris an armis: Ex libris, inquit, & arma & armorum iura didici: hac voce profitens se libris debere omnia.

14 Clementer. Magnopere laudare solet dictum nescio cuius, hostibus fugientibus pontem argenteum extruendum esse: siue quòd existimaret multo optabilius esse, hostes in fugam vertere, quàm occidere: siue quòd putaret hostes pecunia solicitandos, vt ab acie discederent.

15 Facetè. Dicebat sibi videri eos maximè insanire qui vxorem fugitiuam perquirerent: Significans magnæ fęlicitatis esse ab improba muliere liberari.

16 Grauiter. Improbo cuidam ac vecordi iactanti repérisse se virum sapientem, Et qui fieri potuit, inquit, vt sapientem dignosceret stultus?

17 Regum cura. Cum cœnanti senex quidam importunus & garrulus sine fine obstreperet, exclamasse fertur & dixisse Asinorum conditionem esse potiorem quàm regum. Nam illis dum pascuntur dominos parcere, regibus neminem.

18 Fortiter. Demetrius graui calamitate affectus, dixit referente Seneca: Hoc vnum dij immortales queri possum, quòd non ante hac mihi voluntatem vestram notam fecistis, Prior enim ad ista venissem, ad quæ nunc vocatus, adsum, Maluissem offerre, quàm tradere.

FINIS.

INDEX PERSONARVM.

A

Acheus. 755
Actius poeta folio 576
Adrianus Cæsar. 567
Adrianus Sophista 704
Aelianus Sophista 739
Aegyptij 382
Aeschines. 201
Aeschylus 577
Afero rhetor. 536
Africanus censor. 563
Acasicles. 5
Agatarchus pictor. 602
Agaocles. 393
Agesilaus. 7
Agesilaus Ephorus. 46
Agesipolis leombroti. 38
Agesipolis Pausan. 405
Agesistrata. 165
Agis primus. 40
Agis secundus. 44
Agis vltimus. 45
Alcamenes Telcori fil. 47
Alcander. 95
Alcibiades. 420.140
Alexander Magnus. 276. 520. 651. 686.
Alexander Seuerus. 516
Alexander Sophista. 703
Alexis. 575
Alexinus Sophista. 606
Alphonsus Rex Aragon. folio 765
Amasis Aegypti Rex. 575
Anacharsis Scytha. 638
Anaxagoras Clazomenius. folio 643
Anaxandridas Leontis. 47
Anaxander 49
Anaxarchus 595. 688
Anaxarchus Abderites philosophus. 578
Anaxillas 49
Anaximenes. 572
Androclides Lacon. 50
Annia. 712
Annibal. 444
Anniceris. 751
Antagoras poeta. 307
Antacildas. 50
Antianira. 749
Antigenides. 577
Antigonus rex Macedonū. folio 302. 721. 739
Antigonus secundus. 400
Antiochus. 52 406
Antiochus Ephorus. 53
Antiochus tertius. 407
Antiochus quartus. 402
Antiochus sophista. 705
Antipater. 727. 402
Antoninus Geta. 515
Antoninus Heliogab. 516
Antoninus Pius. 515

M.Antonius 482
Antisthenes 627.702
Antoninus Carracallus 515
Antonij familiaris quidam. folio 581
Appius 547
Appius Claudius 756
Appius maior 583
Apelles 124.600
Aratus 604
Arcadion adulator 593
Arcesilaus 142.599
Asclepiades 728
Archelaus 395
Archidamus Zeuxidami. folio 55
Archidamus alter 58
Archileonis 157
Architas Tarentinus 715
Argeus 52
Aristarchus, Theodectæ pater 716
Aristides Iustus 413
Aristippus 202
Aristippus Chius. 54. 201 609.
Aristophontes 742
Aristoteles Stagirites 660
Artoxerxes 378
Artoxerxes alter 378
Asinius pollio 759
Asbycratidas 60
Atheas Scytha 384
Atheniensis quidam 541
Athenodorus 311
Attilius 713
Attilius Regulus 549
Aufidius Modestus 754
Augustus 533
Aulus Fuluius 550
Aurelius 524

B

Bias Lacedæm. 614
Bias Priensis 626
Bibulus 553
Bion Boristhenites 656
Bithys parasitus 596
Bonosus 526
Bos 711
Brasidas 61
M. Brutus 487
Brutus iunior 531
Buris 136

C

Caelius Met. 436
Cæsellius 527
C.Caligula 492
C.Crassus 484
C. Domitius 452
C.Fabritius 439.562
C.Figulus 549
C.Fimbria ibid.
C.Furius Cresinus 552
C.Gracchus 560
C. Iulius Cæsar 330.755
B.Iulius 528
C.Lęlius 566
C.Marius 476
C. Memmius 566
C Plautius COS. 547
C. Popilius 478
C Publicius 563
C.Seuerus 554
C Sulpitius 554
C.Valerius 552
callicratidas 76
callipedes 26
callistioa 610
caluinus Glauciæ 532
canna 615
canus tibicen 717
carneades 142. 660

Cassius

Cassius 484
cassius Seuerus 534
catilinæ 550
cato senior 455.553.756
cato Vticensis 460
catulus 534
catulus Luctatius 478
cephalus 742
cefelius 527
charias 426
charillus siue Charillaus. folio 119
chiro Lacon 166
chiomata Ortiagentis vxor. folio 615
chirosophus Dionysij adulator 593
chrysippus 536.684
cinesias 599
claudius Cæsar 494
cicanthes Assius 680
clearchus 79
cleombrotus Pausaniç. ibi.
cleomenes Anaxandritæ. folio 79
cleomenes alter 85
cleon 580
clisophus Atheniens. adul. folio 543
cn. Piso 732
cn. Lentulus 733
commodus Aelius Verus. folio 49
constantinus Chlorus 726
collatinus 546
corydus parasitus 596
cornelia Gracchorum 617
cornificius 754
cotys Thraciæ rex 383
crantor Solensis 654
chrates Thebanus 667
Crispus Passienus 758
ctesibius 707
cuculus 617
curius 566
curtius eques Rom. 321
cyllicon 754
cynisca 25
cypriorum mulieres 615
cyrus maior 379.737
cyrus iunior 374.379.749

D

Damidas 63
Damis 63
Damatria 159
Damonidas 62
Darius 376.572
Demaratus 64
Demetrius 758
Demetrius Antigoni filius. folio 397
Demetrius Cynicus. 744
Demetrius Pharius. 604
Demetrius Phalerus. 428. 667.
Demochares 353
Democritus Milesius. 687
Demonax Cyni. 753.756. 760.
Demonides 148
Demosthenes orat. 368.730
Demosth. Mitylæneus. 715
Dercillidas 65
Diocletianus 525
Diogenes. 220.721.723. 729.743.
Dion 394
Dionysiodorus tibicen 710
Dionysius soph. 387.698
Dionysius iunior 392
Diphilus 735

Prosperitas perpetua. si: quòd oporteat talem hominē aut sibi ignotum esse, vt qui nunquā sui periculum fecerit; aut dijs inuisum, vt quem præterierint, velut ignauum, nec idoneum ad fortunę conflictum.

10 Adulatio. Libertinus quidam prædiues aiebat sibi facilem fuisse viam ad diuitias, posteaquam pęnituerat ipsum bonæ mentis. Sed hanc illiberalem vocem Demetrius grauiter castigauit, apud Senecam, per ironiam ostendens cōmodissimā ad parandam opes viam, si quàm impudentissimè quis adul etur.

11 Adulatio vtilis. Crispus Passienus dicebat adulationi nō esse claudendum ostium, sed aperiendū, verū vt solet amicæ, quæ si impulit, grata est, gratior si effregit. Sensit non probandos eos, qui prorsus non ferunt vllam adulationē, quam vt affectare turpe est, ita ingerentem se non oportet omnino repellere. Prodest enim in hoc, vt homo perspiciat, qualis esse debeat.

12 Adulatio recta. Plancus aiebat, non esse occultò aut dissimulatè blandiendum, quòd periret procacia, si lateat. Fortasse pro procacia, qđ erat scriptum, legendum est, procatio, vt sit sensus: Adulator vt procus captat gratiam: procus autem si tam tectè ambiat, vt puella non sentiat, perdit operam.

13 Salsè. Latro Porcius, cuius ingenium supra modū miratur Seneca, fuit enim illi condiscipulus, quum Maxillus rhetor exilitatē orationis suæ imputaret controuersiæ, diceretque. Necesse est me per spinosum locū ambulantem suspensos habere pedes: Non mehercule, inquit, tui pedes spinas calcant, sed habent. Nam alter ariditatem ingenij imputauit materiæ.

Asinius Pollio dicebat in causa verecunda nunquã tentari debere improbam quæstionẽ: Notauit rhetores, qui in declamando mouerent quæstiones nihil ad causam facientes. 14 Coactæ.

Oscus rhetor erat non infacundus, sed illud dictionẽ illius vitiabat, quòd nihil diceret absque schemate. Cui quum Pacates rhetor Massiliæ mane, siue ad mare occurrisset: Poterã, inquit, dicere aue Osce. Shematum affectatorem salutauit schemate, quum nusquã minus locus sit schemati, quàm in quotidiana vulgarique salutatione. Per ironiam itaq; vsus est occupatione, vt diceret, quod non decebat, quum sine tropo dicere posset aue Osce. 15 Affectatio.

Seuerus Cassius, qui alienas sententias paucis immutatis vocibus vsurparet pro suis, dicere solet eos esse similes furibus, qui poculis alienis mutarent ansas, nè possent agnosci. 16 Furta sẽtentiarũ.

Demonax dicebat nequaquam hoĩbus irascendum esse, si delinquerent, sed corrigenda vitia, nimirum exemplo medicorum, qui non indignantur ægrotis, sed morbo medentur. Nam hominis est peccare, dei verò aut hominis Deo proximi, emendare peccata. 17 Clementia.

Idem Phauorini dictionem vt nimiũ compositam, ac mulieri cõgruentiorem quàm philosopho, solet dicterijs incessere. Id indignè ferens Phauorinus adijt Cynicum percunctans quis esset ille, à quo derideretur: Homo inquit, cuius auribus difficile est imponere Philosophum vt vestis neglectior, ita & oratio decet inaffectata. 18 Oratio mollior.

Rogatus à Sophista quopiam, quod viaticum attulisset ad philosophiam, admodum 19 Cynicè.

Cynicè respondit, ὄρχεις, id est, testes: significans se nudum accessisse.

20 Alteri percunctanti, quam philosophiæ sectam potissimùm amplectaretur: Quis inquit tibi indicauit me esse philosophum? Moxque vehementer secum ridens abijt. Interrogatus quid rideret; An non magnopere ridiculum, inquit, si tu me ex barba iudicas philosophũ, ipse barbam non habens?

Barba nõ facit philosophum.

21 Adolescenti lasciuius culto, qui quæstionem sophisticam proposuerat, nihil aliud respondit quàm περαίνει ὦπαι. Vox anceps est ad conficientem quod colligit, & ad obscœnũ sensum. Cumque adolescens indignatus respondisset, At ego tibi virum ostendam. Demonax admiranti similis: quid, inquit, num etiam virum habes?

Salsè.

22 Athleta quidam ab eo reprehensus quòd victor in Olympijs cultu molli floridoque vteretur, lapidem illi incussit in caput, ita vt sanguis ex vulnere proflueret: Id factum indignè ferentes qui aderant, hortati sunt, vt adiret proconsulem. Nequaquam, inquit, ò viri ad proconsulem, sed ad medicum potius. Prius esse debet homini, vt malo accepto medeatur, quàm vt regerat in alterum.

Toleranter.

23 Protheo cuidam obijcienti, quòd morderet omnes, nec tamen Cynicum viueret: Amice, inquit, non viuis hominem.

Liberè.

24 Physico quodam multa de antipodibus disserente, ostiensis in puteo vmbris, rogauit, num illos antipodas diceret: ridens absurdam quæstionem. Quanquam nunc compertum est esse veros antipodas.

Friuola.

Herodem

25 Luctus. Herodem sophista immodicè lugentē Pollucis obitum præmaturum, quum vellet illi currus & equos velut ascensuro iungere atque etiam cœnam apparare, adijt Demonax: En tibi inquit, à Polluce literas: exhilarato Herodi & quid vellet Pollux sciscitanti: Incusat, inquit, te, quòd cuncteris ad ipsum venire: significans Pollucem ad ipsum non rediturum, sed rectè parari currum, si vellet se qui defunctum.

26 Luctus. Alium quendam filij mortem inconsolabiliter lugentem, & in tenebris abditum adijt certo promittens se filij vmbram ab inferis reuocaturum, si tres ex hominum numero sibi nominare posset, qui nullius luxissent obitum. Quumque is cognitionem per omneis notos circumferens, nè vnum quidem reperisset luctus expertem: Quid igitur, inquit, teipsum discrucias homo, quasi nouum aliquid acciderit?

27 Obsoleta. Quum à quodā quæsisset aliquid, atq; ille verbis obsoletis ac priscis responderet. Ego, inquit amice te nunc percunctor, at tu perinde respondes, quasi regnaret Agamemnon.

28 Arrogantia. Ad Agathoclem Peripateticum arroganter iactantem, sese & solum & primum esse dialecticorum: Si solus, inquit, es, qui primus esse potes? si primus, qui solus?

29 Absurdè. Quum apud Athenienses audisset præfatione solenni à sacris submoueri barbaros, rogabat quamobrem id facerent, quum ea sacra tradidissent ipsis Eumolpus, natione Thrax, nimirum barbarus.

30 Quum legatus nauigaturus in Asiam, na-

uem

uem conſcendiſſet, & à quodam interrogaretur, num metueret, nè naufragio eiectus a piſcibus deuoraretur: Quid, inquit, metuam à piſcibus qui tot piſces deuorarim?

Facetè.

31 Nemo ſui iudex. Quendã infęliciter declamantẽ admonuit, vt ſeſe diligenter exerceret: quumq; is reſponſiſſet, Nunquam apud me non declamo: Nil igitur mirum, inquit, ſi dicis ineptè, qui hactenus ſemper ſtulto auditore ſolitus ſis vti

32 Ambiguè. Quum Athenis quidã Romanus ſenator filium ad Demonactem adduxiſſet, eleganti forma, veſtitu delicato, ac delicijs effęminatum, diceretq;, Salutat te ò Demonax filius meus: Pulcher eſt, inquit, & te dignus, & matri non abſimilis. Vtrumque poterat dici in laudem. Nunc patrem notauit ex filij moribus, & matri ſimiiem dixit mollem, euiratum delicijs.

33 Pugna ludrica. Senex quidã Romanus benè robuſto corpore, qui armatus ſeſe ad palum exerceaat, rogauit Demonactem num magna vehementia videretur depugnaſſe: Nimirum, inquit, aduerſus hoſtem ligneum: innuens illum in vera pugna fore meticoloſum.

34 Veſtis. Cuidam qui purpura indutus ſeſe inſolentius oſtentabat, in aurem dixit, Heus tu, hoc ante te geſtabat ouis, & ouis erat: ſignificans illum nihilo minus ſtupidum eſſe, etiam ſi geſtaret purpuram.

35 Fortitudo. Quum aliquãdo in balneis refugeret ingredi aquam ferueutiorem, & alius illum appellaret meticuloſum: Quid inquit, án hoc pro patria paſſurus eſſem: Sentiens temeritatis eſſe non fortitudinis, ſubire periculũ ni ob cauſam grauem & honeſtam fiat.

Admeto

Admeto poetæ insulso iactanti epigramma monostichon, quod testamento mandasset suæ addendũ statuæ Carmen erat: Corpus humo tegitur, Admetus ad astra volauit Respondit adeo sibi placere carmen, vt magno emptũ cuperet, si iam nunc esset adscriptum: Tectè optans illi mortem, qui vita erat indignus. 36 Salsè.

Demonacti seni crura intumuerunt, id videns quidam, Quid isthuc, inquit, mali est Demonax: Tum ille, Charon, inquit, me momordit. Pro cane dixit Charontem, innuens senectutem vicinam. 37 Senect.

Ad Lacædemoniũ flagris sæuientem in seruum: Desine, inquit, te seruo tuo similem ostendere. Seruus enim est, qui suis cupiditatibus imperare non potest. 38

Cynico cuidam arroganter iactanti palliũ, & peram & baculum, ac subinde vociferanti, se Antisthenis, Crateris, ac Diogenis sectatorẽ esse: Impudenter, inquit, mentiris, quum sis Hyperidæ discipulus. Allusit ad vocẽ ὑπεριδεῖν, quod est per arrogantiam despicere. Est autem & rhetoris nomen Hyperides. 39 Arrogãtia.

Proconsul Cynicum quendam, à quo publicè fuerat proscissus ob vnguẽta ac molliciem, ad suppliciũ abripi iussit. Hic deprecator aderat Demonax dicens ignoscendum Cynico, si quid dixisset mordacius, id esse sectæ vitium, non hois, At quũ proconsul nõ negaret veniã, sed si quid simile denuo committeret, rogaret, quas pœnas esset daturus: Profectò, inquit Demonax, tum hominẽ totum inungi, ac forcipe velli iubebis: plus quam Cynicè momordit qui Cynicè mordacitatis agebat patronum. 40 Mollicies.

moratur hominũ laudes. Eas qui prædicant, plus debent ijs, quos laudant, quàm ipsis debent, qui laudantur.

ALPHON. ARAGONVM REX.

Eques quidam ingens patrimonium per lu- 1
xum ac libidinem absorbuerat, atque insuper Iustè.
magnam æris alieni vim contraxerat. Pro hoc, intercedentibus quibusdam apud Alphonsum Arragoniæ regem, nè saltem quæ debebat, corpore lueré cogeretur, Alphonsus respondit: Si tantam pecuniam vel in sui regis obsequium, vel patriæ commodis, vel subleuandis propinquis impendisset, audirem: Nunc quoniam tantas opes impẽdit corpori, par est, vt luat corpore.

Commemorantibus quendam ex Hispaniæ 2
regibus dixisse, nõ decere principes viros sci- Eruditio
re literas, exclamauit eam vocem bouis esse, non hominis. Non omnes literæ conueniunt principi, sed ex quę politicen tradũt aut ethicen, quæq; rectè ac secus gestorum exempla commonstrant, id quod facit historia.

Hunc quum adissent legati Matricienses, in 3
quorum agris tum agebat Alphonsus, consu- Cautè.
lentes vtri iuberet ipsos gratificari, Nicolao nè Picinino, an Francisco Sfortiæ, respondit ambos pro amicis habendos, sed nihilo secius ab ambobus tanquam ab inimicis cauendum. Id temporis inter Nicolaum & Franciscum simultas intercedebat, ac Rex nondum statuerat vtrum vellet in societatem recipere, cum vtrumque ob dissidium non posset.

Idem dicere solet, ita demum matrimo-

nium tranquillè citraque querimonias exigi posse, si maritus surdus fiat, vxor cæca: innuës opinor, fœmineum genus obnoxium esse zelotypiæ, atq; hinc oriri rixas & querimonias: rursum maritis permolestam esse vxorum garrulitatem: qua molestia cariturus sit, si fiat surdus: nec illa vexabitur adulterij suspitione, si careat oculis.

Coniugiū tranquillū.

5 Aiebat si sibi contigisset nasci temporibus quibus Romana Respub florebat, se cōstructurum fuisse contra curiam templum Ioui Positorio, in quo prius quàm venirent in senatum patres conscripti, odium, amorem ac priuatos affectus omnes deponerent. Allusit ad priscorum morem, qui Iouem multis cognominibus insigniebant, nunc Statorē, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nnnc Philium, nunc Xenion appellantes. At si tam multa possit Iupiter, illud in primis præstandum erat, vt in synodis, in iudicijs, in senatibus in quibus de Republ. consultarur, nihil haberent momenti affectus priuati. Nam hi sunt qui frequenter & ciuitates, & regna bellis committunt, ac pessundant denique.

Integrè.

6 Quum fortè mulierem quandam impudentius saltantem aspexisset, expectate, inquit, Mox Sibylla edet oraculū: Sentiens saltationem insaniæ genus esse. Sibylla autem vates, non edebat oracula, nisi furore correpta. Mihi quoq; sæpenumero qui saltationem tumultuosam agitant, nisi sunt afflati furore quodam, præsertim fœminæ.

Saltatio fœda.

7 Admonitus nè nimia lenitas exiret in contemptū, & ex contéptu nasceretur pernicies:

Lenitas.

Magis-

Magis, inquit, cauendũ, nè seueritas conciliet inuidiam, vnde maius exitij periculum.

8 Postulator improbus.
Quum eques quidam ab hostibus captus, & ab ijsdem emissus carcere, regem adisset, in solatium calamitatis multa postulauit ab eo, & impetrauit. Quo digresso rex dixit ad familiares Dispeream, inquit, ni metui, nè vxorem etiam meam deposceret eques meus.

9 Ociũ dulce.
Familiares illi rusticum quendã velut ignauiæ exemplum ostenderunt, qui porrectus humi vescebatur vuis. Hic rex, vtinam mihi sic per ocium commedere datum esset à superis. Simile quiddam narratur de Ptolemæo rege, quum antea se iactaret reperisse immortalitatem; tandem podagra discruciatus, conspiciebat Aegyptios aliquot plebeios sic temerè apud flumen discumbentes: Vtinam, inquit, saltem ex istis vnus essem.

10 Profusio fundo caret.
Equiti subinde aliquid à rege flagitanti, sed mox quod acceperat profundenti: Si pergam, inquit, tibi dare quæ petis, citius me pauperẽ effecero, quum te diuitẽ: nam qui tibi donat, nihil aliud, quàm aquam infert pertuso dolio.

11 Ciuium caritas.
Interrogatus quos è ciuibus haberet charissimos, Qui magis inquit, pro me metuunt quã me. Sentit illos esse ex animo amicos, qui principem magis amant, quàm timent.

12 Ambitio principum.
Aiebat olim inter Iouem, Neptunũ & Plutonem omnium rerum partitionem trifariam esse factam, & horum vnumquemque sua sorte contentum esse, nec occupare aliena: at inter homines, neminem sua portione contentũ esse, nec vllam portionem esse stabilem, sed omnes πλεονέκτειν,

Rescun-

13 Erudítio Percunctantibus vtri rei plus debere se fateretur, libris an armis: Ex libris, inquit, & arma & armorum iura didici: hac voce profitens se libris debere omnia.

14 Clementer. Magnopere laudare solet dictum nescio cuius, hostibus fugientibus pontem argenteum extruendum esse: siue quòd existimaret multo optabilius esse, hostes in fugam vertere, quàm occ dere: siue quòd putaret hostes pecunia solicitandos, vt ab acie discederent.

15 Facetè. Dicebat sibi videri eos maximè insanire qui vxorem fugitiuam perquirerent: Significans magnæ fęlicitatis esse ab improba muliere liberari.

16 Grauiter Improbo cuidam ac vecordi iactanti repe-risse se virum sapientem, Et qui fieri potuit, inquit, vt sapientem dignosceret stultus?

17 Regum cura. Cum cœnanti senex quidam importunus & garrulus sine fine obstreperet, exclamasse fertur & dixisse Asinorum conditionem esse potiorem quàm regum. Nam illis dum pascuntur dominos parcere, regibus neminem.

18 Fortiter Demetrius graui calamitate affectus, dixit referente Seneca: Hoc vnum dij immortales queri possum, quòd non ante hac mihi voluntatem vestram notam fecistis, Prior enim ad ista venissem, ad quæ nunc vocatus, adsum, Maluissem offerre, quàm tradere.

FINIS.

INDEX PERSONARVM.

A

ACheus. 755
Actius poeta folio 576
Adrianus Cæsar. 567
Adrianus Sophista 704
Aelianus Sophista 739
Aegyptij 382
Aeschines. 201
Aeschylus 577
Afero rhetor. 536
Africanus censor. 563
Acasicles. 5
Agatarchus pictor. 602
Agaocles. 393
Agesilaus. 7
Agesilaus Ephorus. 46
Agesipolis leombroti. 38
Agesipolis Pausan. 405
Agesistrata. 165
Agis primus. 40
Agis secundus. 44
Agis vltimus. 45
Alcamenes Telcori fil. 47
Alcander. 95
Alcibiades. 420.140
Alexander Magnus. 276. 520. 651. 686.
Alexander Seuerus. 516
Alexander Sophista. 703
Alexis. 575
Alexinus Sophista. 606
Alphonsus Rex Aragon. folio 765
Amasis Aegypti Rex. 575
Anacharsis Scytha. 638
Anaxagoras Clazomenius. folio 643
Anaxandrias Leontis. 47
Anaxander 49
Anaxarchu 595. 688
Anaxarchus Abderites philosophus. 578
Anaxillas 49
Anaximenes. 572
Androclides Lacon. 50
Annia. 712
Annibal. 444
Anniceris. 751
Antagoras poeta. 307
Antacildas. 50
Antianira. 749
Antigenides. 577
Antigonus rex Macedonũ. folio 302. 721. 739
Antigonus secundus. 400
Antiochus. 52 406
Antiochus Ephorus. 53
Antiochus tertius. 407
Antiochus quartus. 402
Antiochus sophista. 705
Antipater. 727. 402
Antoninus Geta. 515
Antoninus Heliogab. 516
Antoninus Pius. 511

M.Antonius 482
Antisthenes 627.702
Antoninus Carracallus 515
Antonij familiaris quidam. folio 581
Appius 547
Appius Claudius 756
Appius maior 583
Apelles 124.600
Aratus 604
Arcadion adulator 593
Arcesilaus 142.599
Asclepiades 728
Archelaus 395
Archidamus Zeuxidami. folio 55
Archidamus alter 58
Archileonis 157
Architas Tarentinus 715
Argeus 52
Aristarchus, Theodectæ pater 716
Aristides Iustus 413
Aristippus 202
Aristippus Chius. 54. 201 609.
Aristophontes 742
Aristoteles Stagirites 660
Artoxerxes 378
Artoxerxes alter 378
Asinius pollio 759
Asbycratidas 60
Atheas Scytha 384
Atheniensis quidam 541
Athenodorus 311
Attilius 713
Attilius Regulus 549
Aufidius Modestus 754
Augustus 533
Aulus Fuluius 550
Aurelius 524

B

Bias Lacedæm. 614
Bias Priensis 626
Bibulus 553
Bion Boristhenites 656
Bithys parasitus 596
Bonosus 526
Bos 711
Brasidas 61
M. Brutus 487
Brutus iunior 531
Buris 136

C

C Aelius Met. 436
Cæsellius 527
C.Caligula 492
C.Crassus 484
C. Domitius 452
C.Fabritius 439.562
C.Figulus 549
C.Fimbria ibid.
C.Furius Cresinus 552
C.Gracchus 560
C. Iulius Cæsar 330.755
B.Iulius 528
C.Lęlius 566
C.Marius 476
C. Memmius 566
C Plautius COS. 547
C. Popilius 478
C Publicius 563
C.Seuerus 554
C Sulpitius 554
C.Valerius 552
callicratidas 76
callipedes 26
callistion 610
caluinus Glauciæ 532
canna 615
canus tibicen 717
carneades 142. 660

Cassius

Cassius 484
cassius Seuerus 534
catilinæ 550
cato senior 455.553.756
cato Vticensis 460
catulus 534
catulus Luctatius 478
cephalus 742
cesellus 527
charias 426
charillus siue Charillaus. folio 119
chiro Lacon 166
chiomata Ortiagentis vxor. folio 615
chirosophus Dionysij adulator 593
chrysippus 536.684
cinesias 599
claudius Cæsar 494
cicanthes Assius 680
clearchus 79
cleombrotus Pausaniç. ibi.
cleomenes Anaxandritæ. folio 79
cleomenes alter 85
cleon 580
clisophus Atheniens. adul. folio 543
cn. Piso 732
cn. Lentulus 733
commodus Aelius Verus. folio 49
constantinus Chlorus 726
collatinus 546
corydus parasitus 596
cornelia Gracchorum 617
cornificius 754
cotys Thraciæ rex 383
crantor Solensis 654
chrates Thebanus 667
Crispus Passienus 758
ctesibius 707
cuculus 617
curius 566
curtius eques Rom. 322
cyllicon 754
cynisca 25
cypriorum mulieres 615
cyrus maior 379.737
cyrus iunior 374.379.749

D

DAmidas 63
Damis 63
Damatria 159
Damonidas 62
Darius 376.572
Demaratus 64
Demetrius 758
Demetrius Antigoni filius. folio 397
Demetrius Cynicus. 744
Demetrius Pharius. 604
Demetrius Phalerus. 428. 667.
Demochares 353
Democritus Milesius. 687
Demonax Cyni. 753.756. 760.
Demonides 142
Demosthenes orat. 368.730
Demosth. Mitylæneus. 715
Dercillidas 65
Diocletianus 525
Diogenes. 220.721.723. 729.743.
Dion 394
Dionysiodorus tibicen 710
Dionysius soph. 387.698
Dionysius iunior 392
Diphilus 735

Dolabellæ seruus. 580
Domitianus. 506
Domitius Afer. 536
Duellius. 710
E
EMerepes Ephorus. 66
Empedocles. 533.686
Epænetus. 66
Epaminondas. 429
Epicharmus. 388
Epicurus Atheniensis. 709
Etheocles. 133
Euboidas. 66
Euclides. 608
Eudamidas archidami. 67
Eudemonicus. 298
Eumenes. 403
Eutycratidas Anaxandrida. folio 70
Euripides. 575 709
F
FAbius. 567
Fabius Max. 441
C.Fabritius. 439
Fabritius. 556
Fauorinus. 696
Fauorinus philosophus. 528
Faustus Syllæ filius. 534
Firmus Imperator. 526
Flauius Vespasianus. 725
Frontinus. 715
G
GAlba orator. 538
Galba. 756
Gallicdus. 522
Gallus. 562
Gelo Syracusanus. 385
Getapas Spartanus 101
Glaucias 561
Gnathęna meretrix 609
Gorgo 157
Gorgo Leonidæ vxor. 98
Gorgias Leōtinus sophista. folio 701.578.607.750
Granius prætor 151
Gyrtias 158
H
HAnno. 553
Hegesippus Crobelus. folio 426
Helius Mancia 734
Heraclides sophista 706
Heraclitus ph. 628.743
Herennius Pontius 43
Hermogenes 703
Herodes sophista 701
Herondas 70
Hieron 386
Hipparchia Metroclis soror 672
Hippocratidas 25
Hippodamus 25
Hippodromus sophi. 706
Hippamachus Alipt. 569
Horatius 546
Hortensius orator 556
I
IAson Thessalus 579
Idathyrsus Scytharũ rex. folio 384
Ion sophista 695
Iphicrates 423
Intaphernis vxor 616
Ischomachus mimus. 583
Isæus 697
Ismenias 717.753
Isocrates. 679 733.753
Iulius Drusus 560
Iulius Maximus 720
Iulia Augusti 325
Iulianus 725
Iulius Bassus. 527.533

L

LAberius. 581
Labotus. 85
Lacedæmonij 141
Lacedęmoniæ prisca instituta 142
Laconum ἀνώνυμα apophtheg. 121
Lacænarum apophth. 157
Lacydes Arcesilai familiaris 141
Lacides 666
Lais Corinthia 611
Lamachus 423
Lamia meretrix 614
Lampis 717
Laphiropolæ 13
Larissæi 23
Leo Byzantius 577. 694
Leon Euricratidis 87
Leonidas Anaxand. 88
Leonides 287
Leontion 611
Lentychidas primus 85
Leptines 751
Leontychidas alter 86
Lesbonax Mitylen, 745
Libo 761
Licinius Varus 537
P. Licinius 452
Liuius Salinator 564
Lochadus Polienida 91
Longus Sulpitius 527
L. Cæcilius 581
L. Crassus 557
L. Galba scurræ 538
L. Philippus 558
L. Porcius 558
Lucretia 546
Lucullus 478
Lycurgus 91. 730
Lycurgus orator 571
Lysander 104. 578
Lysimachus 401

M

MAcander 83
Mancia 564
Mantius Curius. 439. 533
Manlius 549
Manlius Torquatus. ibid.
M. Antonius 482
M. Attilius 549
M. Bibulus 553
M. Brutus 487
M. Castritius 551
M. Crassus 484
M Cic. M. Tullij pater. 562
M. Cincius 566
M. Drusus 550
M. Lepidus 567
M. Liuius 556
C. Marius 476
M. Scipio Maluginen. 535
M. Seruilius 561
M. Tullius Cicero 352
Marius tyrannus 523
Martius Coriolanus 548
Maximinus 521
Medius parasitus 750
Megabates 14
Megabizes 574
Melanthius 753
Melanthus 579
Melanthus parasitus. 594
Memnon dux 382
Menander 576
Menecrates medicus 28
Menedemus 607
Menedemus Eretrien. 647
Messella 757
Metrocles 672
Melo Crotoniates. 606

Mynianus 757
Myronides 417
Myſon 642

N

Namertes 109
Nicalces 604
Nero quidam 532
Nero imperator 580
Nerua Cocceius 506.725.
Neſtor 542
Nicander 109
Nicetes 696
Niceſias 545
Nico meretrix 610
Nicoſtratus dux 428

O

OCtauius Cæſar Auguſtus 310
Olympias Alexandri mater. folio 742. 616
Onomademus Chius 570
Orbilius grammaticus. 539
Orontes 382
Orſines ſatrapas 750
Oſcus rhetor 758
Otho Syluius 501.714

P

PAnucius 749
Pædaretus 114
Pantaleon 590
Panthoidas 110
Paſſienus Paulus 714
Papinianus 719
Papyrius Curſor 547
Paryſatis Cyri mater. 381
Paulus Aemilius 452
Pauſanias Cappadox 705
Pauſanias Cleombroti. 110
Pauſanias alter 112
Pauſimachus 599
Pauſon pictor 718
Pelopidas 437
Pericles 418.756
Perſæ 756
Perſeus 606
Peſcennius Niger 514
Philager 704
Philemon 528
Philippus Maced. 274
Philippus orator 527.534
Philippides poeta 606
Philiſcus 708
Philoxenus 125.576.596.
Philoxen⁹ Pternocopis. 596
Philotimus 607
Phœnicides 592
Phocion Athen. 346.692
Phocionis vxor 615
Phryne 612.737
Phurnius 754
Piſeſtratus 427
Pittacus Mitylenæus. 625
Pindarus 765
Piſo 566
Plancus 581.737
Plinius maior 714
Plato 643.738
Pliſtarchus Leonidæ 115
Piſtonax Pauſaniæ. 116
Plotinus philoſophus 739
Palemon 698
Polycletus ſtatuarius 603
Pollio 321.728
Poltys rex 382
Polycratidas 117
Polydorus Alcamenis 116
Pompeius 568
Pompeius Magnus 339
C. Popilius 479
Poppea 615
Porcia minor 711
Porcius Latro 758
Porſenna 546

Porus

Porus rex 294
Præxaſpes 595
Probus 525
Proclus 706
Prodicus 607
Prometheus 711
Protagoras Abderita 695
Protogenes 602
Pſammenitus Aegyptiorum rex 547
Ptolomæus Lagi filius 396
Publius 529
P. Beſſus 532
P. Clodius 530
P. Licinius 452
P. Rutilius 736
P. Natione Syrus 529
Pylades hiſtrio Aug. 583
Pyrrho Elienſis 690
Pyrrhus rex 403
Pythagoras 685. 726. 739.
Pythias 426. 457
Pythius 717
Pytho rhetor Byzãtius. 577

Q

Q. Catulus 724
Q. T. Quintus 450
Q. Fabius 452
Q. Fabius Minutius 556
Q. Flauius 552
Q. Opimius 554
Q. Secundi Publij filius. 563
Quirinus ſophiſta. 707

R

Remnius Palemon 709
Romulus 545
Rutilius. 554

S

Saluius Iulianus 719
Saturninus 524
Scaurus 566
Scæuola 563
Scilurus Scytha 384
Scipio Aemilianus 736
Scipio maior 447 535
Scipio minor 469
Scipio Naſica 559
Scopas Theſſalus 603
Scopelianus 698. 731
Secundus ſophiſta 700
Seleucus 716
Semiramis regina 377
Seneca 782
Serbidius Scæuola 719
Sergius Galba 724. 735
Seruilius Geminus 530
Sertorius 487
Seuerus Imperator 513. 595
Sextus Nero 495
Sextus Titius 561
Silenus ſenex 560
Silus 565
Sigiſmundus rex 611
Simon Athenien. 646
Simonides 570
Socrates. 125. 607. 748. 722. 646.
Sochidas 157
Solon Salaminius 623
Sophocles 739
Spartacus 567
Spartis 136
Spharus 683
Spurina aruſpex 567
Spurita Curuilius 532
Stilpon Megaren. 648
Strato Phyſicus 692
Strato 692
Stratonicus citharæd. 584
Stratocles Athenien. 579
Sylla 480. 541
Synorix Galata. 616

T

Tacitus 525
Tarentini milit. 527
Tarquinius Superbus. 546
Tectamenes 74
Telecrus 118
Teleutia 161
Teres 383
Teschæ Dionysij soror. 393
Testius Penarius 568
Teutonum orator 753
Thais 611
Thacus rex 102
Thales Milesius. 620.733
Tasij 18
Theano 165
Thearidas 71
Themisteas vates 71
Themistocles. 407.757
Theocritus Chius 592
Theodorus 728
Theodosius iunior 725
Theonis meretrix 612
Theodorus atheos. 579 695
Theodotus 535
Theopompus 72
Theophrastus 614
Thophrastus Eresius 665
Theramenes 579
Therícion 75
Thrasea 715
Thrasibulus 566
Thucydides Athen. 571
Tiberius Cæsar. 490.756
Tiberius Gracchus 554
Timon Athenien. 422 606
Timon Nicæus 691
Timotheus dux 425
Tissaphernes 11
Titius quidam 582
Titus Labienus 555
Titus pater 562
Titus Quintius 450
Titus Vespasianus 725
Trachalus 534
Traianus 507.724
Turbo Adriani præf. 605
Turonius 323
Tynnicus 132

V

Valentinianus 726
Valeria 712
Valerius Publicola 555
Vargula 539
Varro pauli collega 556
Vatinius 433.436
Vectius Valens 528
Vespasianus pater 502
Vespasianus filius 505
Vespa. Terentius 582
Veturia 549
Vibius Crispus 733
Virginius 715
Volumnius 552
Vopiscus 525
Votacillus Pitolaus 530

X

Xantippe 727
Xenanetus 425
Xenocrates Chalcedon. 653
Xenophanes Lagi 397
Xenophon 691
Xerxes 377.721

Z

Zeno Citicus 673
Zeno Eleates 689
Zenobia 524
Zenophantus 303
Zeuxidamus 109
Zeuxius 602
Zoilus 741

INDEX SENTENTIARVM.

A

AB altero petitum alteri datum 395
Ab ambiguo. folio 583
Ab imitatione personę 564
Ab impossibili 567
Ab inexpectato. 362. 537. 539.566.583.585.609.614
Abstinentia 417
Abstinentia ducis 459
Absurda 756
Absurdè 761
Ακαπια 640
Accuratè potius, q̃ sępe. 728
A carmine Homeri 597
Acerbè 365.371
A crassis minus periculi. 334
Acriter 641
Actio totum 372
Acutè 742
Adde pusillum Pusillo 679
Admonitio ciuiliis 675
Admonitio commoda. 694
Admonitio facilis 728
Admonitio grata 280
Admonitio libera 284
Admonitio retorta 707
Admonitio sera 463
Ad speculum 675
Adulans libertas. 554. 595
Adulanter 595
Adulatio. 258.297.301.626. 629 670.710.710.
Adulatio repulsa 326
Adulatio tecta 758
Adulatio vtilis ibid.
Adulator impius 594
Adulterium 100. 249. 286. 629
Adulterium in regis filio. folio 388
Αδυνατα 168
Aemulatio 660
Aenigmata 620
Aequalitas. 87 93. 412.308
Aequitas 415
Aestimatio præpostera. 231
Affabilitas 507. 556.
Affectata oratio 652
Affectatio 759.614
Affectus cohibiti 176
Affectus priuati 409
Agamemnone maior. 436
Agere, satagere 536
Agri modus 439
Albus asinus 527
Alexander Herculem contempsit 293
Aliena curare 419
Aliena dulciora 253
Aliena à causa 537
Alius alio præstat 586
A mendacio manifesto. 538
Amanter 546

Amari sine contemptu. 172
Amator blandus 613
Ambiguè 249.280.438.
Ambiguus morsus 762
Ambitio 285.332.469
Ambitio insatiabilis 300
Ambitio notata 63.240
Ambitio principum 767
Amicè 30.552
Amici 470
Amici exploratio 109
Amico fido nihil pretiosius. folio 376
Amicus 293.667
Amicus rara res 664
Amicus consolator,173.271
Amicus deligendus 215
Amicus in aduersis 677
Amicus insignis 641
Amicus verus & sincerus. folio 169.178.184
Amicorum communia 709
Amicorum fides 391
Amicis fidendum 268
Amicitia 352.622.653
Amicitia fiducia 568
Amicitia iuncta inimicitiæ. folio 174
Amicitiæ regum. 402.624
Amor 462.636
Amor animi 144
Amor castus 195
Amor gloriæ 546
Amor insanus 382
Amor mercedis 570
Amor ob malum 723
Amor patriæ 339
Amor turpis 278
Amor verus 676
Anathemata 159
Anima immortalis 199
Animosè. 14. 25.30.36.80. 77.89.90.91.105.160.298. 301.336.341.379.420.438. 469.478.482.524.548. 551.615.643.655.667.715.
Animus ægrotus 645
Animus imperterritus. 333
Animus incorruptus 349
Animus inexpugnabilis. folio 440
Animus metu liber 216
Animus præsens 447
Animus verè regius 295
Animi cultus 188.193.257. 622.
Animi lux 661
Animi vera bona. 443.606. 631.
A nomine 587.589.609.
Ante mortẽ nemo beatus. folio 589
Antuerpia 589
Applausus 585
Apta 536
Aptè retortum 396
Aquila in nubibus 404
Arcana nulli committenda. folio 623
Ardelio 549
Argutè. 10.28.39.42.48.52. 54.67.72.80.82.88.101. 102.110.117.122.125.130. 135.139.163.176.203.216. 254.268.476.597.621.633. 644.683.706.717.
Argutè infęliciter 645
Argutia muliebris 677
Argutiæ friuolæ. 235.251.
Argutia sophistica 648
Arma indiga viri 434
Arma nesciunt leges 337

Arma non audiunt leges. folio 478
Armata timiditas 417
Armata virtus 636
Armatæ preces 345
Armati dij 151
Arrogantia 58.762.763
Arrogantia fœlix 549
Ars alit vbique 597
Ars conuiuij 453
Ars gubernandi 178
Ars imitatrix 585
Ars imbellis 403
Ars inhonesta 242
Ars inutilis 56. 64. 69. 83.
Artis exercitatio 601
Arte retortum 581
Artes 295
Artes inutiles 94.221
Artes regiæ 488.747
Artes rege indignæ 285
Asini vmbra 759
Assensio simulata 362
Assuescere malis 650
Assuescendum optimis. 543
Assuetudo mitigat 191
Athletæ insani 204
Attentio 676.681
Auarè 504
Auarus 658
Auaritia 248. 365
Auaritia delusa 378
Auaritia in principe 503
Auaritia non pecuniæ tantum est 218
Audacia 58.81.332
Audacia ex periculo 335
Audacia periculosa 57
Audacter 730
Augustarum cultus 521
Aurum in templis 517
Aurum index 167
Aurum spretum 183
Auri amor 250
Auri contemptus 556
Auro bene vti 390
Auro nihil inexpug. 278
Auro pugnare 524
Aut vincere, aut mori. 488
Autoritas 313. 416. 420. 467 513.
Autoritas personę 565
Auxilia mutua 711

B

Balneum sordidum. 588
Βασιλεῖς magistratus. folio 647
Barba non facit philosophũ. folio 760
Barbæ bello inutiles 288
Barbati medici 392
Barbaricè 568
Barbaries 585.642
Bellè retortum. 14.544.396
Bellum cum graculis 746
Bellum iniustum 308
Belli disciplina 139
Bella incerta 171
Belli studium 383
Bene dicendi studium 358
Bene facta pro liberis 436
Beneficentia 279
Beneficentia conciliat amicos 725
Beneficentia vltronea 185
Beneficium meritum 261
Beneficij obliuio 404 661
Beneuolentia virtute paranda 174
Benignè 599

Benignitas. 225.242.505. 663. 709.
Benignitas in hostes. 407
Benignitas in quosuis 661
Bibacitas 122 210
Bibit & fugit 581
Bibulus censor 366
Blandiloquium 64.247
Bona animi. 630 508. 606
Bona fortunę 269
Bona fama 616
Bona præcipua 298 756
Boni similes dijs 248
Bonis vti, malis abuti 279
Bonorum paucitas. 545.636
Bonũ nactus ne mutes. 274
Breuiloquẽ ia 652.671.608
Breuiloquentia sententiosa. folio 346
Breuiter 59
Breuis potestas 530

C

Cæca percunctatio 667
Cæsar innocens 506
Cæsaris affabilitas 505
Calceus quà torqueat. 455
Calidè. 12.27.35 118.150. 372.478.484.571 613.
Calumnia 71
Calumnia ex calumnia. 660
Caluitiũ accersitum. 325
Candidè 213.299
candor 114
canicies 121
canini mores 243
canis conuitium 126
canis Diogenes 254
capere fugiendo 691
captatio 661
carpendi morbus 675
carptores alienæ famæ 386
Castè 303.375.387
castigatio 145
catonis testimonium 470
causatio 336
cautè 765
cautio 425
cautio aduersus omnia. 423
cautio sui 171
cautio tuta 606
cęleritas conficiendi. 333
celeritas inepta 601
censor Bibulus 366
certamen a gentarium. 609
certamen verè regium. 292
certare cum rege 590
chara 622
chori tres 147
cibus 699
cicer pro Cicerone 354
citharædus malus 582.591
cito nata non durant. 602
ciuium charitas 767
ciuilis vltio 749
ciuilitas 276
ciuilitas prudens 428
ciuiliter 68 291. 296.308. 396 420 423. 427.468.
ciuitas lupanar 588
clamosi~ 729
claudus 162
claudi falaces 749
claudicatio honesta 472
clemens victor 531
clementer. 24. 38. 65. 307. 310.313.317.327.379.449. 488.495.512.518.524.546. 6 5. 725.
clementia 507.635
clementia simulata 357
clodicare 531
clypeus gladius 568

coacta

Coacta. 759
cœlibatus damnatus 98
cognatio virtutis 637
coitus moderatus 100
colossi fragmenta 636
coma 103
comitas in venatu 379
comitas in principe 665
comiter 119. 180. 215. 349
comœdię libertas 186
cōmiseratio in malis 608
commoda interp. 290. 313
commodè dicere 651
communitas 95. 145. 150
compilare venire 662
concessis abuti 221
concordia 698
concordia fratrum 785
confessio per ironiam. 538
coniugium 623. 635. 656
coniugij molestia 750
coniugium par 616
coniunctæ vires 411
conscientię puritas 167
consiliarius 541
consilium in bellis 151
consilium multorum. 512
consilium optimum 460
consilium præcipitatū 348
consilium præsens 313
consilium prudens 405
consilium tutum 451
constanter 17. 47. 57. 72
constantia 517
consul ridiculus 466
consulatus breuis 359
consulatus maiestas 443
consulator nō calumniator-
folio 368
cunctanter dare 255
cunctatio 442
Cunctatio mala 186
continenter. 16. 17. 47. 56.
cōtinentia. 290. 640. 674. 710
contumeliosè 535
conuena 587
conuictus improbus 258
conuictus arguit mores dominæ 325
conuitium apertum 357
cōuitiū mutatū in peius. 534
conuitium in laudem retortum 754
conuitium retortū. 562. 695
conuitia anicularum 698
conuitia contempta 441
conuitiator vtilis 276
conuiua vltroneus 610
conuiuia pudica 487
corpus hominis vmbra 739
correctio 679. 683
correctum in peius 561
corruptela 520
corruptela munerū. 347. 408
crassa iudicia 752
crassa veritas 542
crimen retortum 559
crimen tectum 366
crudelitas 316. 491
crudeliter 491. 493. 496. 550
culcitra obærati 319
cultus 327
cultus animi 149. 257
cultus Augustarum 1521
cultus diuorum 691
cum dijs 591
cura militis 414
cura prępostera 223
curare friuola 463
curatio morbo grauior. 477
curiositas. 181. 509. 543. 654.
667.

cynicè

Cynicè 6,6.760

D

DE arte iudicet artifex. 284 600.
Debere & mentiri 756
Decorum 114.583.638
Decorum personæ 192.554
Decorum vbique 233
Dediscere 631
Dediscere mala 632
Deformis ingeniosus 538
Deformitas exprobrata.355
Degenerare 649
Degeneratio 58.157.774
Degeneres 429
Delicatus reus 536
Delitiæ 100 198. 241. 249. 258 477. 632.
Delitiæ emolliunt 375
Deliciæ indignæ principe. folio 299
Deliciæ versæ in amatorem. folio 499
Deliciæ spretæ 254
Deliciarum cōtemptus. 342
Deprauatio nominis 590
Deprauatum 535
Desperatio 345
Destitutus vndique 498
Deus imitandus 175
Deus omniscius 621
Deus insepultus 742
Dei arcana consilia 468
Deo debetur gratia 578
Dextrè 527
Dexteritas Cæsaris 505
Dij armati 151
Dij miseri 599
Dij, vis & suasio 412
Dialectica 684.720
Dicacitas molesta 344
Diffidentia 422.560
Dignitas 521
Dignitas industria parta.394
Dignitas vilescit in plures diffusa 328
Diligentia morosa 587
Discendi auiditas 678
Disciplina ciuilis 26
Disciplina militaris.453.724
Disciplina puerorum 145
Dissimulanter 116.537
Dissimulatio 254 538
Diues indoctus 722.747
Diuinatio 17. 567. 613.689
Diuinatio futurorum 343
Diuinatio vana 756
Diuitiæ 574. 630. 657
Diuitiæ immodicæ 485
Diuitiarum cōtemptus. 754
Diuitiarum vsus 208
Diuorum cultus 691
Docilitas 628.653.636
Doctrina sine moribus. 263
Doctrina quibus paretur. folio 662
Dolor dissimulatus 243
Dolus dolum vincit 444
Domini presentia 542
Dos regnum 512
Duabus sedere sellis 359
Durè 514
Dux bonus 112
Dux egregius 426.439
Dux aliorum seruator. 437
Dux omnia facit 447
Dux & idem miles 341
dux vsu rerum callidus. 451
ducis peritia 426
duces precipua victorię spes folio 434
ducum prudentia 709

Ebrietas

E

Ebrietas 625
Ebrietas loquax. 493
Ebrietati condonatur. 390
Educatio 92.237
Educatio frugalis 225
E factis iudicium 179
E linea iudicare 602
Eloquentia popularis 424
Eloquentia victrix 475
Eloquentia victor nõ causa. folio 364
Eloquentiæ certamen 571
Eloquentiæ vis 404
Empta 592
Error correctus 255
Error iuuenilis ibid.
Error meritis condon. 442
Eruditio 662.768
Eruditio studio venalis 672
Eruditio vtilis. 205.209. 210. 368.
Eurota 59
Ex absurdo 538
Exaggeratio 731
Ex aliis exemplum, 640
Ex ambiguo. 538.582.593. 598. 611.
Exactio moderata 491
Exceptio iocosa 540
Excusatio 538
Excusationi in peius 536
Exempla insignia 231
Exempla sapientum 647
Exemplum ducis 298
Exemplum reciprocum. 743
Ex eodem ore frigidum, & calidum 364
Exercitatio 101. 652
Exercitatio moderata 198
Exercitatio pro condimento 142
Exercitatio prædæ apt. 446
Exilium excusatum. 401
Exilium optabile 586
Exilium vtile & fœlix. 245. 410.
Ex inuersione 596
Ex iisdẽ verbis retortũ. 566
Ex linea iudicare 602
Ex mutata litera 590
Exordium ab ætate 361
Experientia 67
Exprobratio faceta 321
Extemporalis actio 729
Extra causam 415
extorta liberalitas 323
extorta venia 317
exul in patriã pius. 374.408
ex verbis aliter exceptis. folio 345
ex vocum affinitate 586

F

Fabulæ populi 421
Facere præstantius, quã dicere 543
Facetum 669
Faceta exprobratio 321
Faceta rapacitas 392
Facete 21.22.25. 28. 220. 246.256. 261.307.442.471. 584.668. 685.690.705.711. 717.740.745.
Facetum iudicium 223
Factum 126
Facta dictis potiora 547
Factio vitata 467
Factiones & sodalitates. 413
Fama quomodo paranda. folio 178
Fames condimentum. 381

Fame vincere 338
Famulitium superfluū. 726
Fastus 652
Fatuis omnia licent 381
Fauor arte captatus 376
Fauor regū tēporarius. 382
Fœlicitas 480
Fœlicitas intractabilis 652
Fœlicitas timidos facit. 309
Fœlicitas vera 612.629
Fœliciter, 24
Ferocia 651
Festina lente 3‹7
Festinatio 186
Festinum 237
Festina negatio 326
Festiuè 5‹3
Festiuiter 30‹
Festum semper sapienti. 270
Fidenter 23
Fides erga patriam 567
Fides in milite 508
Fides amici 307
Fides in deditum 293
Fides in duce 347
Fides in hostem 440
Fides in hostium legatis seruata 553
Fides vxoria 488
Fiducia 287.377.408
Fiducia artis 575.577
Fiducia ætatis & orbitatis. folio 551
Fiducia euētus. 297.447.4‹2
Fiducia fallax 346
Fiducia meritorum. 435.449
Fiducia senectutis 551
Fiducia sui. 481.435.440
Fidus amicus 377
Filij deorum qui 289
Filius improbus 400
Filius patri similis 481
Filius solatium mortis. 513
Finis vitæ spectandus. 434
Fiscus lien 681
Fœminę masculæ 98
Fœminarum osor 243
Fœmineus sexus ad omnia docilis 194
Forma 632.657.662.677.
Fortiter 20.28.33.45.58.59. 6‹.89.91. 103.114.128 131. 133.136.159.161. 162.164. 372.470.479.500.555.573. 579 643. 654 689. 707. 727. 736.
Fortitudo intempestiua. 288
Fortitudo vera 463
Fortuna 579.667
Fortuna aduersa prudentes facit 376
Fortuna inuida ‹74
Fortunæ vicissitudo 399
Forum 641
Frater marito potior 616
Fratrum humanitas 403
Frenum receptum 448
Friuola 700
Friuolæ quæstiones 701
Frugalitas 176. 183. 186. 188. 193.253.288. 328.631.737. 430.438. 454. 607.
Frugalitas regia 396
Frugaliter 66. 97. 131.
Fucos 671
Fucus vtilis 389
Fuco non credendum 282
Fucata 612
Fuga excusata 369
Fugienda quę in vita 215
Fugiendo capere 691
Fumi venditor o. 521

Funeris

Funeris cura 189
Furacitas 254
Furandi ars 367
Furax 562
Furax magiſtratus 563
Fures magni 753
Furta ſententiarum 759

G

Garruli 386
Garrulitas 395. 649. 676. 678.
Gaudium temporarium 361
Generosè 6. 60. 63. 70. 125. 128. 131. 164. 449. 454. 628.
Genus 628
Genus pudendum 656
Gladiatorum immanitas. folio 753
Geſticulatio 745
Geſtus 699
Gloria 432. 472
Gloria ducis 711
Gloria ex benefactis 687
Gloria potior pecuniæ 432
Glorię amor 333. 546. 738
Gloriæ ſtimulus 397. 419
Gloriæ ſtudium 408
Gloria tecta 272. 238
Gloria vita carior 292
Gloriosè 105
Græcorum mores 562
Gratitudo 123. 280. 637
Gratitudo principis 32
Grauè damnari à ꝓbis. 446
Grauiter 6. 7. 17. 19. 20. 26. 28. 30. 45. 47. 50. 88. 90. 119. 224. 161 326. 373. 443. 450. 515. 572. 630. 643. 660. 676. 686. 687. 722. 764.

H

Hacredi parta 566
Harmonia vitæ 689
Helepolis 397
Herculem contempſit Alexander 293
Hic eſt ille 230
Hilaritas in conuiuio 629
Hilaritas in feſtis 650
Hilaritas in morte 194
Hilaritas in re triſti 194
Homerus 707
Homeri laus 747
Homericorum carminũ cõparatio 300
Homo 690. 715
Homo animal ſtultiſs. 221
Homo rarus inuentu 237
Homines non homines. 231
Hoĩes pecudum ſimiles. 228
Honeſti labores 509
Honor detractus 696
Honor potior merce. 248
Honor pretio prior 555
Honos alit virtutem 460
Honos arti habitus. 397. 470. 604.
Honos eruditioni debitus. folio 737
Honos negatus 335
Honos nõ ſemper ijſdẽ. 458
Honos ꝓ meritus iuuat. 340
Honos virtutis 456
Hoſtis aut perdendus, aut demerendus 553
Hoſtis populi 493
Hoſtis pudendus 479
Humanè 511
Humanitas cicurat optime. folio 443
Humanitas fratrum 403

Humanitas plus valet quàm uis 377
Humaniter 16 27.41. 54 27. 92.94
Humaniter & gratè 448
Hydropicus 530
Hypocrisis 290.242

I

Iactantia elusa 413
Iactura fœlix 673
Ignaui non expectandi. 418
Ignauia 450
Ignota loqui 235
Illo mala 587
Imitatio 603.747.707
Imitatio mala 582
Immortalitas 630.657
Impar principatui 509
Imperare difficilè 525
Imperator castus 447
Imperiosè 296
Imperium breue 514
Imperium humanum. 741
Imperium in liberos 418
Imperium nescit pietatis iura 338
Imperitia 665
Impiè 515.523.695.763
Impietas 264
Impietas fœlix 392
Impigrè 20
Improbè 46
Improba cura 476
Improbitas 560.703
Impudentia 493
Impudicitia 559
Impunitas 457
Impudica mala 455
Incessus decorus 358
Incorrupti 32
Incorruptus animus 349
Indecora 631.647
In deterius omnia 617
Indocilis 658
Indoctus 667
Indoles 723
Indoles agilis 286
Indoles erecta 190
Indoles excelsa.296.331.339
Indoles in puero mira. 484
Indoles malefica 492
Industria 151.680.700.718. 719. 84. 521.514.
Ingeniosè 172. 113.754
Industria lucrosa 552
Inexpectata 406
Infamia non deletur 434
Ingenia erecta 666
Ingenium 749. 742
Ingenium varium 364
Ingenuè 299.524.486.638.
Ingratitudo 322.549.343. 410.
Ingratitudo tolerata 276
Inhumaniter 423
Inimici vtiles 570
Initiari non est satis 236
Initum bellum 583
Initijs obstandum 686
In nobis est, vt bene audiamus 275
Innocentia 653
Innocentia illibata 742
Innocentia tuta 658
In pusillum 358
Insaniæ genera 231
Insania nota 677
In senem 365
Insolenter 308
Insolentia 170
Institutio 404.565.733
Institutio liberorum 742

Inſtitutio recta 709
Integrè 43.49. 69 83. 432. 766 514
Integritas 673.298.571
Integritas damnata 415
Integritas militis 578
Intempeſtiua 425
Intendendum honeſti ſtudium 229
Interpretatio cōmoda. 289. 313.356
In terreſtri prælio apparet virtus 483
Intrepidè 24
Inuidia 659
Inuidia eleuat 485
Inuidia fortunæ 274
Inuidia in alium deriuata. folio 389
Inuidia notatæ 432.630
Inuidia ob benefacta. 461
Inuidia qũo videtur 457
Iocosè 315.629.716
Iocus ab abſurdo 558
Iocus ab ambiguo 268.316. 356.534
Iocus ab inexpectato 253
Iocus ab ironia 536
Iocus crudelis 501
Iocus è fabula 561
Iocus ex addito 367
Iocus ex deprauatione. 491
Iocus ex Homero 503
Iocus ex nomine 364. 530. 535. 558. 596. 684.
Iocus ex ſimilitudine vocis. folio 360
Iocus ex ſpē corporis 563
Iocus ex vocabulis 277
Iocus in luſcum 710
Iocus in morbo 276
Iocus in morbum propriũ. folio 700
Iocus in morte 270.508
Iocus in mortuum 500
Iocus in principem retortus 320
Iocus inſanus 493
Iocus intempeſtiuus. 559
Iocus obliquus 359
Iocus ſalubris 649
Iocus ſubmoroſus 565
Iocus filius 616
Ira 753
Ira breuis 753
Ira impotens 552
Ira ſapientis 689
Ira remedium 311
Ira ſubducenda occaſio. 385
Iracundia 703.704
Irriſio 366.558.
Irriſio contempta 257
Irriſio detorta 567
Iudex attentus 282
Iudex incorruptus 298
Iudex non accuſat 472
Iudex ſeuerus 283
Iudicare de arte alie. 601
Iudicium incorruptũ. 707
Iugulare mortuos 648
Iuuenum eſt dialectica. 685
Iuſtè 8 12 30,39.42.45.49. 55 76 88.90.379 402.409. 466.563. 636.736.
Iuſtitia 457
Iuſtitia dirimit fines 341

L

LAbor 680
Lachrimæ feræ 445
Lamia meretrix 398
Lamiæ morſus ibid.

Largitio 545
Laruas insectari 740
Latinus Græce 460
Laus ab hominibus 106
Laus à laudato 630. 710
Laus conciliat amicos. 606
Laus immodica 263
Laude incorruptus 607
Laudes deprauatæ 369
Laudando vituperare 587
Lautitia 211
Lectio mortua 245
Lectio vtilis 667
Lectionis vtilitas 714
Leges 624. 642
Legum autorit. 626
Legum multitudo 655
Legum obseruatio 686
Lenitas 191. 192. 265. 785. 767. 323. 329. 415. 767.
Lenitas mira 328
Lenitas praua 270
Lenitas principis 323
Lenitas regia 396
Leniter 396. 466. 498. 502
Lenocinium virtutis 196
Lepidè 44 52. 62. 85. 87. 89. 123. 185. 190. 203. 214. 217. 234. 311. 314 316. 319. 344. 503. 506 508. 513. 525. 559. 581. 646. 706.
Lepidè negare 314
Liberalitas 287. 294. 295. 657.
Liberalitas nimia 252
Liberalitas regia 305. 388
Libera monitio 570. 520
Liberè 19. 43. 122. 126. 133. 211. 220. 240. 247. 258. 322. 438. 4 68. 475. 482. 490. 494. 497. 500. 501. 510. 511. 516. 533. 547. 570. 581. 597. 627. 649. 657 678. 681. 686. 689. 698. 723. 725. 726. 730. 732. 734. 735. 750.
Liberi degeneres 217
Liberi mali 218
Liberi pro famulis 334
Libertas 202. 203. 220. 256. 260. 268. 270. 322. 438. 648. 692.
Libertas adulat. 594
Libertas exitiab. 522. 599
Libertas immodica 688
Libertas in dicendo 106
Libertas innocentia 323
Libertas intempestiua 660
Libertas magno emp. 426
Libertas noxia 719
Libertas oppressa 360
Libertas stulta 387
Libertas vera 218
Librorum multitudo 722
Licentia 123. 237
Licentia principũ 456. 496
Lingua 663
Lingua lubrica 679
Lingua præceps 168
Literarum amor 299
Literarum interpræ. 565
Locus non contaminat. 262
Locus eligendus vrbi 574
Locum ornat homo 210
Loquacitas notata 42. 43. 48. 81. 85. 119. 123. 135. 154. 368. 593. 613. 658. 675.
Loquacitas in conuiuio. folio 168
Lucernam olet 368
Lucrum damnosum 622

Lucrum ex damno 644
Lucrum turpe 168
Lucri auiditas 544
Luctus 702. 713. 761
Luctus immodicus 701
Ludibrium sacrilegio additum 392
Ludi magistri 421
Lusus in morte 510
Luxus 188. 247. 251. 455.
Luxus animi 509
Luxus damnatus 474
Luxus inopiæ parens. 755
Luxus seditionis parēs. 743

M

Macedonia 588
Magnanimiter 662
Magnifica promissa, sed inania 349
Magniloquentia irrisa 511
Magno empta voluptas. 371
Magno paranda 404
Magnus non fortis 426
Magnus stultus 590
Maiestas nominis 330
Mala vera 236
Malos inuisere in carcere iucundum 347
Malorum fons 606
Malè præcinctus 357
Maledici 122
Maledicus contemptus 275
Maledicus malè audit 561
Maledicus prodest 190
Maledico cedendum 206
Maledicentia 86. 382. 394. 462. 702. 741.
Maledicere regi non tutum. folio 382
Maleolus 527
Matrimonium 186. 628
matrimonium vitandū 252
Matris lachrymæ 299
Matronæ ornamenta 614
Medicus malus 260
Medicus optimus quis 113
Medici barbari 392
Medicorum turba 507
Medicina contempta 113
Melior dextra 361
Memoria 199. 412. 751.
Mendacium 66
Mendacium elusum 364
Mendacium in cōtractibus. folio 640
Mendacium vrbanum 280
Mendicus à mendico 589
Mendicitas 247
Mendicitas occulta 266
Mercedis amor 571
Metus malis diuturnitatis custos 274
Miles bonus 456
Miles dicto audiens 447
Miles ditatus 434
Miles diues 425
Miles durus 384
Miles ociosus 526
Miles innoxius 519
Miles sine gladio 529
Militis officium 349
Milites prompti 478
Militum cura 518. 519
Militariter 481
Militaria 486
Militaris ferocia 444
Militia laboriosa 434
Militia misera 278
Minæ 433
Minæ inutiles 169. 593
Minæ potentum 506

Minaciter 741
Miseriam multiloquiū. 433
Moderatè 6.17.12.24.26.31 49.65.72. 76. 88. 96. 107. 120.135.166.170.182.190 214. 238. 344. 405.475. 502. 514. 553. 655. 692.
Moderatio 631. 659.678
Moderatio pœnæ 291
Modestè 25. 27. 36. 50. 76. 185. 304. 329. 356. 395 490. 513. 522. 584. 605. 627 650 654. 703. 707. 727 731.
Modestia 664
Modus 198. 208
Modus in honoribus. 460.
Mollities 763 242. 252. 655.
Molesti 587
Molestè loqui 708
Molliores 674
Monarchia 289
Monitor 764
Monopolia fœda 497
Mora noxia 333
Morbus exprobratus 365
Morbus vtilis 303
Mores in publico 171
Mores peregrini 149. 153
Mores præposteri. 527. 640.
Mores pro philtris 637
Morosa diligentia 601
Mors an mala 267
Mors contempta. 74. 88. 75 78.
Mors destinata 488. 501.
Mors empta 352
Mors & somnus 199
Mors facilis 657
Mors generosa 436
Mors in bello 419
Mors ineuitabilis 189
Mors liberat à cruciatu. 271
Mors non deflenda 189
Mors peregrinatio 517
Mors principis 511
Mors quatenus contemnenda 172
Mors sancta 196
Mors spontanea 483
Mors senilis 758
Mortis contemptus. 63. 438
Mortis locus 643
Mortis memoria 543
Mortis metus 206
Mortis solatium 351
Mortui non mordent 535
Mortuis parcendum 170
Morsus ambiguus 762
Morsus tectus 435
Mos præposterus 640
Mulier Cynica 672
Mulier erudita 673
Mulierum ornatus 671
Multiscius 687
Mundus matrona 614
Munera 599
Munera contempta 185
Munera regum 264
Munerū corruptela. 348 408
Munus inutile 183
Munus in tēpore datū. 381
Muscæ regum 595
Muscas abigere 555
Musica contempta 422
Musica digna duce 300
Musicæ genus 148
Musica virilis 147

N

NAtura varia 513
Naturæ bonæ 731
Nauigatio 639
Necessitate delat' honor. 452

Negatio feſtiua 326
Neglectus iniuriarum. 253
Nemo ſine vitio 668
Neronis extremæ voces. 499
Neutra pars placet 356
Nihil agere 713
Nihil de vitello 544
Nihil gratis 440
Nihil parati 357
Nihil ſcire 355
Nihil medium 411
Nobilitas in talis 701
Nobilitas vera 424 654
Nobilitas virtute parta. 352
Nomē habet momentū. 424
Nominis immortalitas. 630
Nominis maieſtas 330
Nominis deprauatio 584
Nomen datur obliuioſus. folio 319
Non ſemper pugnandū. 304
Notæ inſaniæ 677
Noua ſententiæ 462
Nox apta contēplationi. 738
Noxia tollenda 418
Nudus non metuit 388
Nugax ſubtilitas 720
Nulla proportio 358
Nulli fidendum 722
Nuncius fidelis 606
Nuptiæ dotis cauſa 585
Nuptiæ intempeſtiuæ 388
Nux pinea 530

O

Obeſitas 256
Obeſus 462
Obeſus miles 429
Obiurgatio 271
Obliuioſus nomenclator. folio 319
Obſcuritas 409
Obſequium humile 541
Obſoleta 761
Obſoletorum affectatio. 528
Obtrectatio 676
Occaſio neglecta 409
Otium 120. 171. 330. 437. 542. 605. 635. 651.
Otium dulce 767
Otium honeſtum 185
Otium inutile 559. 756
Otium liberale 155
Otium moleſtum 529
Otium rege indignum. 389
Otium ſapientis 447
Otium turpe 190. 342
Oculus domini 400
Odium furum 520
Odium pertinax 446
Officium benè collocandū. folio 728
Omen 594
Omen commodè interpretatum 387
Omen exitij 498. 502
Omne ſolū forti patria 261
Omnia expertus 513
Optima decernenda 349
Optima negligimus 254
Optima primùm 217
Optimi eijciuntur 413
Opus immortalitate dignū. folio 600
Oraculum 297
Oracula à nobis pendēt, 480
Oratio affectata 652
Oratio aliena 306
Oratio grauis 674
Oratio modulatior. 658. 759
Oratio ſpeculum animi. 194
Orationis vis 667
Oratores 221

Ornatus mulierum 671
Osor fœminarum 250
Ostentatio inanis 451
Ostentum commodè interpretatum 431. 480
Ostentorum interpretatio. folio 505

P

Plato sapere 462
Par pari 283. 391. 674
Parricidium exprobratū. 497
Parsimonia 152. 190. 596
Parsimonia sordida 312
Paruo contentus 667. 669
Pater iudex 494
Pater pro filio punitus. 120. 127.
Patienter 182. 185. 465. 642. 744.
Patientia 350. 197. 623
Patria dulcis 487
Patria perniciosa 638
Patria vita carior 342
Patriæ charitas 454
Patriæ desiderium 370
Patriæ neglectus 670
Patriæ studium 1 7
Patronus malus 540. 551
Pauci boni 223. 684
Pauci pro omnibus 369
Paucitas bonorum 545. 636
Pauciloquium 620
Pauciloquus 675
Paupertas 273
Paupertas expedita 103
Paupertas Tragica 233
Pax bello parta 435
Pax bello potior 574
Pax domestica 529
Peculatus dissimulatus. 494
Pecunia cōtempta 157. 198. 437. 473. 654.
Pecunia pestifera res. 156
Pecunia qualis 188
Peregrinatio inutilis 185
Perfidiosè 105
Periculum præuisum 528
Periculum vitare satius 421
Personæ respectu 430
Persuasio pro vi 678
Perseuerantia 728
Pertinacia vincit 444
Petax 596
Phaselita 589
Philosophia 228. 667
Philosophia ars 603
Philosophia in aduersis. 393
Philosophia medicina animorum 206
Philosophia naturā mutat. folio 196
Philosophia necessaria 204
Philosophia præstātior oratoria 207. 657
Philosophia regi necessaria. folio 281
Philosophia regina 216
Philosophia rusticana 143
Philosophię fruct⁹. 204. 205
Philosophiæ simulatio. 262
Philosophiæ studium 213
Philosophus 261
Philosophus aulicus ibid.
Philosophus diues 217
Philosophus homo 254
Philosophus meretrici similis 609
Philosophus miles 218
Philosophus mundi spectator 685
Philosophus nullius eget. folio 218. 668.

Philosophus oratore præstantior 209
Philosophus paucis eget. 234
Philosophi vita 233
Philosopho honos habitus. folio 398
Physiognomen 682
Piè 32. 519.
Piè in patrem 118
Piè in patriam 623
Pietas 385. 431. 549
Pietas in fratrem 425
Pietas in matrem 560
Pietas in parentes 623
Pietas in patrem 463
Pietas in patriam 136. 165. 400 577. 578. 623.
Pietas in præceptorem. 297
Pietas in Rempub. 724
Pietas mira in filium 399
Pingere fingere 530
Piscator ictus 743
Placere bonis 401
Plebs arte tractata 569
Podagra 361
Pœna ridicula 523
Pœnitenda 462
Poesis fallacia bona 701
Poetica fictio 577
Pollicitatio 633
Pompa inepta 221
Populi iudicia 576. 603. 746.
Populus qualis 460
Populus nocētissima bestia. folio 370
postulator improbus 767
potentia innoxia 418
potentia inuidiosa 568
potestas abdicata 335
potestas breuis 531
potestas empta 338
potestas moderata 457
potestas spretà 558
potiora sectanda 649
potiri dulce 622
preces abiectæ 216
pretium expugnat 613
præco rerum 295
præcones poetæ 408
præconum turba 591
prædæ contemptus. 289. 412
præfectus vigilans 283
prælongi 557
præpostera 720
præpostera studia 223
præscientia 510
præstantia 446
prætèr spem 737
prima coitio 547
princeps 507
princeps aditu facilis 314
princeps auriga 497
princeps charus 726
princeps indulgens 507
princeps legum obseruator. folio 312
princeps nulli molestus. 509
princeps qui virtute præcellit 375
princeps scenicus 497
principis delectus 510
principis est ornare ditionem 313
principum amicitia 624
principum institutio 660
principatus amor 332
principatus solicita res. 545
probrum commune 475
procliuitas ad deteriora. folio 655
prodesse pluribus 177
prodigiosa 696

Proditio 754
Proditio grata 710
Proditio turpis 40
Profectus 714
Profusio 243. 258. 266. 287. 464. 493. 576. 531. 657. 663. 670. 680. 722.
Profusio fundo caret. 464
Proles debetur patriæ 574
Prolis amor 467
Promissa magnifica : sed inania 348
Pronunciatio 708. 755
Prouisio necessaria 210
Prouidentia 429. 450. 468. 483. 623. 636.
Prudenter 9. 21. 33. 56. 86. 96. 159. 393. 469. 515. 574. 659.
Prudentia senilis 658
Publica vtilitas 64
Pudica vxor 616
Pudicè 76. 164. 380. 402. 418. 697. 712.
Pudicitia 711. 712
Pudicitia coniugũ 528. 386 546. 711.
Pudicitia matronalis 615
Pudor 252. 456
Pudor liberalis 712
Pudor inutilis 231. 232. 488. 670.
Pudor præposterus 98
Pueri reuerentia 654
Pueritia dura 154
Pugna ludicra 762
Punire in alijs quod ipsi cõmittimus 179
Pura sacra 262
Pusilla curare cum periculo. folio 461

Q

Qvando bellandũ. 450
Quæ in vita fugienda 225
Quæ nos admonent mortalitatis 299
Quæstiones friuolæ 700
Quid optandum à Deo. 390
Qui malus, vbiq: malus. 271
Quod superest, sacris impendendum 346

R.

Rapacitas 496. 503
Rapacitas faceta. 391
Ratio 221
Ratio reddita populo 411
Reconciliatio 18. 485. 608
Recriminatio 577
Reditus bello 459
Reditus in gratiam 365
Regaliter 294
Regem regia decent 286
Reges non admittendi 405
Reges raròverũ audiunt. 407
Regibus honesta tantùm licent 304
Regum amicitiæ 402
Regum curæ 716. 768
Regum est audire oẽs 285
Regum humanitas 278
Regum natiuitas 590
Regnandi dulcedo 387
Regni stabilitas 363. 521
Regnum seruitus 780
Regnum virtute ambiendũ. folio 281
Relaxandus animus 573
Relictis gaudendum 214
Religiosè 11. 37
Repub. prima cura 522
Rempub. fuge, 370

Res verbis contraria 590
Res verbis efficacior 393
Resupini 533
Retortum 347.353.527.539. 557.
Retortum dictum 534.646
Retortum inire 557
Retortum falsè 353
Retortus totus 545
Rex cogitabundus 583
Rex equum fricans 384
Rex infensus democratiæ. folio 461
Rex segnis 472
Rethores serui 740
Ridicula præferuntur saluta ibus 223
Ridiculè 124.446.539.562. 666.668.715.
Ridiculis assuescere 458
Ridiculum 237.256.255.267
Risus interimens 528
Robur corporis 527
Rumores 733
Rusticè 160

S

Sacra pura 262
Sacrilegium 251
Salsè 8.31 41 48.51.110. 122.129.132.134.182.198. 241.247.254 266.315.319. 337.353.354.363.4)0 461. 498.500 515.536.540 563. 567.626 629.649.657.661. 677.684.686.697.699 705. 709.716 721.723.740.759 763.
Salubritas iuncta fœcunditati 519
Saltatio muta 744
Saltatio feda 766
Sanctè 526
Sanctitas non ficta 414
Sapiens 635
Sapiens diues 233
Sapiens sub stulti persona. folio 405
Sapientes inuisi tyrãnis. 390
Sapienter 17.20.31.47.73. 90.111.117.120.144.622.
Scelerosis vti 481
Schema malè affectatũ. 360
Scomma 336
Scomma contemptum. 425
Scomma ex ambiguo 367
Scorta 271
Scortum 260
Scortum imperiosum. 262
Scortator 265
Scytha ἄμουσος 384
Secreta regum 576
Secundis moderatè gaudendum 431
Securitas philosophica. 690
Seditio 670
Senectus. 248.457.656. 659.763.
Senectus animosa 337
Senectus audax 623
Senectus honoranda 169
Senectus honorata 136
Senectus sana 739
Senectus iuuenilis 173
Senectus vegeta 683
Senectus virilis 607
Senectutis alimonia 742
Senes neglecti 459
Senex bellator 486
Senex ædificator 485
Senilis prudentia 658
Sensus communis 184
Sepultura 225.251.279

Sepultura viui 499
Sera monitio 217
Sermo breuis & efficax. 368
Sermo incompositus 703
Sermo index animi 226
Sero 147. 360
Serui veri 229
Serui principum elati 509
Seruus domino melior. 189
Seruus prudentior hero. folio 231
Seruo prudenti obtemperādum. 225
Seruorum cura 484
Seruorum turba 165
Seruitus grata 384
Seruitus vitiorum 265
Seruire tempori 299
Seruire voluptatibus. 177
Seuerè 57.108.113.127.130. 158 162 305. 453. 464. 514. 519. 547. 549.
Seuerè & pudicè 477
Seuerus in seipsum 455
Seueritas 153.457. 550. 363.
Seueritas in vxorem 554
Seueritas patris 551
Seueritas verbis temperata. folio 381
Sexus 637
Sibi quisque testis 456
Silentium 142 168.289.666. 681. 710.
Silentium ducis 476
Silentium in bello 363
Silentium opportunum. 65
Silentij fides 578
Silere in tempore 55
Simpliciter 10. 43
Simultas à rege deponenda 476
Simultas magistratuum 414
Sitis 477
Sitim præuenire 584
Sobrietas 87. 546. 569.
Sobrietas in edulijs 189
Sobrius princeps 430
Sol oriens 340
Solerter 7. 13. 31. 38. 41. 56 324 385.427. 630.633. 634. 694.
Solitudo 631.642.683.690
Somnus excusatus 284
Somniorum obseruatio. 690
Sordes 250
Sordes ambitiosæ 743. 748
Sordes gloriosę 190
Sordidè 505
Spectator conuiuij 598
Spes 738
Spes boni futuri 600
Spes fallax 464
Spes in clypeo 474
Spes pertinax 751
Sphinx domi 355
Splendidè 480
Spontanea grata 371
Spontanei labores 179
Stantem mori 505
Statuariam gloriam 458
Stratagema 102. 104
Studiosè 730
Studium 634. 682. 693
Studium immodicum. 713
Studium sapientia 220
Stultiloquium 115
Stupidi 571
Stupor animi 246
Sua cuique patria chara. folio 383
Sua cuique sors displices. folio 109

Sua quisque virtute cōmendetur 400
Suasio pro Deo 412
Sumptus inutiles 624 702
Sumptus præposteri 668
Superciliosi 667
Superstitio 239. 245. 756.
Superstitio funerum 149
Superstitio irrisa 466. 479
Superstitio nulla 87. 259
Superuacua 603
Superuacua efficia 517
Surdus delatori 492
Συμπάθεια 625

T

Taciturnitas. 466. 678
Tædium gloriæ 544
Tarditas 732
Temeritas 441. 455
Temperantia 575
Temeerate 16. 10. 627
Tempestiuè 732
Templa vacua 591
Temporis parsimonia. 667. 677. 688. 714.
Temulentia 152. 650
Temulentia castigat 388
Tenebris diffuescere 143
Ter homines 243
Terria deducta 363
Testimonium inimici 580
Tibicen vir improbus 756
Timiditas armata 410
Timiditas laudata 397
Toleranter 760
Tolerantia 151. 635. 957
Tranquillitas 552. 645. 656. 670.
Tropheum ridiculum 434
Turbá inutilis 378
Turba sine duce 569
Turcæ aut superandi, aut non prouocandi 348
Turnales 535
Turpe vbique turpe 269
Turpiloquium 264
Tutum consilium 451
Tyranni species 617
Tyrannus 336
Tyrannidis osor 484
Tyrannidem mitigat liberalitas 390
Tyrannica vox 492
Tyrannice 516
Τυφλὸς ὁ πλοῦτος 95

V

Vafrè 60. 105
Valli fiducia 474
Vanitas 661
Varia lectio 207
Vehementia in dicendo. 698
Venia extorta 317
Venia lacessito 502
Venus 685
Venus moderata 205
Venter & lingua 402
Venter omnia deuorat. 249
Venus operis 745
Venter surdus 455
Ventris cura prima 752
Ventris studium 594
Vera bona animi 220
Verè pulchra 637
Veritas 278
Veritas odiosa 217
Verba affectata 306
Verborum ampulla 594
Versus detortus 363
Versutia 492

Vesci in publico 257
Vesci quouis loco 264
Vestis 762
Vetula amata 613
Vetulæ concubitus 599
Vetulus dux 487
Vicarij graues 517
Vicinus bonus 410
Vicissitudo rerum 166
Victor benignus 397
Victor ferox 482
Victor & victus 444
Victoria dulcis 548
Victoria incruenta 626
Victoria magno empta. 404
Victoria speciosa 240
Victoria vti 333. 445
Victoriæ moderatio 103
Vigilantia 433
Vincere sine cæde 474
Vindicta ciuilis 229
Vindicta optima 271
Vindictæ odium 351
Vindictæ neglectus 416
Vinum vetus 357
Vini parcus vsus 637
Vini patiens 526
Vinolentia 640
Violentè 105
Virgo mulier 361
Vir magistratum ornat. 436
Vir pecunia potior 410
Viri fortis fiducia 293
Virtus in actione 635
Virtus infœlix 556
Virtus laudata tantum. 219. 765.
Virtus legibus nō eget. 635
Virtus principis 514
Virtus per se honesta. 637
Virtus præstanda, non pro-sitenda 719
Virtus præmium est 720
Virtus quærenda 184
Virtus succedit 403
Virtus tuta 637
Virtutis cognatio ibid.
Virtutis præmia 166
Vis, Deus 413
Vis pro iure 338
Vires formæ præstant 669
Vita à verbis dissentiens. folio 682
Vita anxia 337
Vita fugax 690
Vita inanis 722
Vita misera 253
Vita præpostera 757
Vita pura 560
Vita sine literis mors 264
Viui docendi, non laudandi 515
Vltio 564
Vltio ciuilis 491
Vltio Deorum 487
Vltra malleum 587
Vltronea beneficentia. 185
Vmbra 599
Vnguenta 100.265
Vnguentum olere 502
Vnus eximius 507. 620
Vocalitas 367
Voluptas 239 664.219.607.
Voluptas doloris comes. 194
Voluptas emollit domitos. follo 446
Voluptas ex virtute 177
Voluptas magno empta. 371
Voluptas temporaria 579
Voracitas 598
Vota 151
Votamorientis 508

Vota qualia 175
Vota stulta 239
Vox in bello 458
Vox tyrannica 723
Vrbanè 8. 32. 44. 68. 79. 82. 283.
Vrbanitas 307
Vsque ad aras 418
Vsus lenit molestiam 247
Vsus rectus 711
Vtcunque vincere 420
Vtilitas 470
Vtilitas ex hoste 686
Vtilitas ex inimicis 641
Vulgi iudicia 637. 632
Vulgi nihil sanum 346
Vulgo nihil placet 263
Vxor casta 391. 616
Vxor eligenda 99
Vxor humilis 169
Vxor molesta 539. 749
Vxor quare ferenda 191
Vxoris reuerentia 511
Vxorum imperium 455

FINIS.

BRIXIAE,

IN AEDIBVS Polycreti Turlini,

M. DCI.

Largitio 545
Laruas insectari 740
Latinus Græce 460
Laus ab hominibus 106
Laus à laudato 630. 710
Laus conciliat amicos. 606
Laus immodica 263
Laude incorruptus 607
Laudes deprauatæ 369
Laudando vituperare 587
Lautitia 211
Lectio mortua 245
Lectio vtilis 667
Lectionis vtilitas 714
Leges 624. 642
Legum autorit. 626
Legum multitudo 655
Legum obseruatio 686
Lenitas 191. 192. 265. 785. 767. 323. 329. 415. 767.
Lenitas mira 328
Lenitas praua 270
Lenitas principis 323
Lenitas regia 396
Leniter 396. 466. 498. 502
Lenocinium virtutis 196
Lepidè 44 52. 62. 85. 87. 89. 123. 185. 190. 203. 214. 217. 234. 311. 314 316. 319. 344. 503. 506 508. 513. 525. 559. 581. 646. 706.
Lepidè negare 314
Liberalitas 287. 294. 295. 657.
Liberalitas nimia 252
Liberalitas regia 305. 388
Libera monitio 570. 520
Liberè 19. 44. 122. 126. 133. 211. 220. 240. 247. 258. 322. 438. 4 68. 475. 482. 490. 494. 497. 500. 501. 510. 511. 516. 533. 547. 570. 581. 597. 627. 649. 657 678. 681. 686. 689. 698. 723. 725. 726. 730. 732. 734. 735. 750.
Liberi degeneres 217
Liberi mali 218
Liberi pro famulis 334
Libertas 202. 203. 220. 256. 260. 268. 270. 322. 438. 648. 692.
Libertas adulat. 594
Libertas exitiab. 522. 599
Libertas immodica 688
Libertas in dicendo 106
Libertas innocentia 322
Libertas intempestiua 660
Libertas magno emp. 426
Libertas noxia 719
Libertas oppressa 360
Libertas stulta 387
Libertas vera 218
Librorum multitudo 722
Licentia 123. 237
Licentia principū 456. 496
Lingua 663
Lingua lubrica 679
Lingua præceps 168
Literarum amor 299
Literarum interpræ.. 565
Locus non contaminat. 262
Locus eligendus vrbi 574
Locum ornat homo 210
Loquacitas notata 42. 43. 48. 81. 85. 119. 123. 135. 154. 168. 593. 613. 658. 675.
Loquacitas in conuiuio. folio 168
Lucernam olet 368
Lucrum damnosum 622

Lucrum ex damno 644
Lucrum turpe 168
Lucri auiditas 544
Luctus 702. 713. 761
Luctus immodicus 701
Ludibrium sacrilegio additum 392
Ludi magistri 421
Lusus in morte 510
Luxus 188. 247. 251. 455.
Luxus animi 509
Luxus damnatus 474
Luxus inopiæ parens. 755
Luxus seditionis parēs. 743

M

Macedonia 588
Magnanimiter 662
Magnifica promissa, sed inania 349
Magniloquentia irrisa 511
Magno empta voluptas. 371
Magno paranda 404
Magnus non fortis 426
Magnus stultus 590
Maiestas nominis 330
Mala vera 236
Malos inuisere in carcere iucundum 347
Malorum fons 606
Malè præcinctus 357
Maledici 122
Maledicus contemptus 275
Maledicus malè audit 561
Maledicus prodest 190
Maledico cedendum 206
Maledicentia 86. 382. 394. 462. 702. 741.
Maledicere regi non tutum. folio 382
Maleolus 527
Matrimonium 186. 628
matrimoniuū vitandū 252
Matris lachrymæ 299
Matronæ ornamenta 614
Medicus malus 260
Medicus optimus quis 113
Medici barbari 392
Medicorum turba 507
Medicina contempta 113
Melior dextra 361
Memoria 199. 412. 751.
Mendacium 66
Mendacium elusum 364
Mendacium in cōtractibus. folio 640
Mendacium vrbanum 280
Mendicus à mendico 589
Mendicitas 247
Mendicitas occulta 266
Mercedis amor 571
Metus malis diuturnitatis custos 274
Miles bonus 456
Miles dicto audiens 447
Miles ditatus 434
Miles diues 425
Miles durus 384
Miles ociosus 526
Miles innoxius 519
Miles sine gladio 529
Militis officium 349
Milites prompti 478
Militum cura 518. 519
Militariter 481
Militaria 486
Militaris ferocia 444
Militia laboriosa 434
Militia misera 278
Minæ 433
Minæ inutiles 169. 593
Minæ potentum 506

Minaciter 741
Miseriam multiloquiū. 413
Moderatè 6.17.22.24.26.31 49.65.72. 76. 88. 96. 107. 120.135.166.170.182.190 214. 238. 344. 405. 475. 502. 514. 553. 655. 692.
Moderatio 631. 659. 678
Moderatio pœnæ 291
Modestè 25. 27. 36. 50. 76. 185. 304. 329. 356. 395 490. 513. 522. 584. 605. 627 650 654. 703. 707 727 731.
Modestia 664
Modus 198. 208
Modus in honoribus. 460.
Mollities 763 242. 252. 655.
Molesti 587
Molestè loqui 708
Molliores 674
Monarchia 289
Monitor 764
Monopolia fœda 497
Mora noxia 333
Morbus exprobratus 365
Morbus vtilis 303
Mores in publico 171
Mores peregrini 149. 153
Mores præposteri. 527. 640.
Mores pro philtris 637
Morosa diligentia 601
Mors an mala 267
Mors contempta. 74. 88. 75 78.
Mors destinata 488. 501.
Mors empta 352
Mors & somnus 199
Mors facilis 657
Mors generosa 436
Mors in bello 419
Mors incuitabilis 189
Mors liberat à cruciatu. 271
Mors non deflenda 189
Mors peregrinatio 517
Mors principis 511
Mors quatenus contemnenenda 172
Mors sancta 196
Mors spontanea 483
Mors senilis 758
Mortis contemptus. 63. 438
Mortis locus 643
Mortis memoria 543
Mortis metus 206
Mortis solatium 351
Mortui non mordent 535
Mortuis parcendum 170
Morsus ambiguus 762
Morsus tectus 435
Mos præposterus 640
Mulier Cynica 672
Mulier erudita 673
Mulierum ornatus 671
Multiscius 687
Mundus matrona 614
Munera 599
Munera contempta 185
Munera regum 264
Munerū corruptela. 348 408
Munus inutile 183
Munus in tēpore datū. 381
Muscæ regum 595
Muscas abigere 555
Musica contempta 422
Musica digna duce 300
Musicæ genus 148
Musica virilis 147

N

Natura varia 513
Naturæ bonæ 731
Nauigatio 639
Necessitate delat' honor. 452

Negatio festiua 326
Neglectus iniuriarum. 253
Nemo sine vitio 668
Neronis extremæ voces. 499
Neutra pars placet 356
Nihil agere 713
Nihil de vitello 544
Nihil gratis 440
Nihil parati 357
Nihil scire 355
Nihil medium 411
Nobilitas in talis 701
Nobilitas vera 424 654
Nobilitas virtute parta. 352
Nomē habet momentū. 424
Nominis immortalitas. 630
Nominis maiestas 330
Nominis deprauatio 584
Nomen datur obliuiosus. folio 319
Non semper pugnandū. 304
Notæ insaniæ 677
Noua sententiæ 462
Nox apta contēplationi. 738
Noxia tollenda 418
Nudus non metuit 388
Nugax subtilitas 720
Nulla proportio 358
Nulli fidendum 722
Nuncius fidelis 606
Nuptiæ dotis causa 585
Nuptiæ intempestiuæ 388
Nux pinea 530

O

Obesitas 256
Obesus 462
Obesus miles 429
Obiurgatio 271
Obliuiosus nomenclator. folio 319
Obscuritas 409
Obsequium humile 541
Obsoleta 761
Obsoletorum affectatio. 528
Obtrectatio 676
Occasio neglecta 409
Otium 120. 171. 330. 437. 542. 605. 635. 651.
Otium dulce 767
Otium honestum 185
Otium inutile 559. 756
Otium liberale 155
Otium molestum 529
Otium regc indignum. 389
Otium sapientis 447
Otium turpe 190. 342
Oculus domini 400
Odium furum 520
Odium pertinax 446
Officium benè collocandū. folio 728
Omen 594
Omen commodè interpretatum 387
Omen exitij 498. 502
Omne solū forti patria 261
Omnia expertus 513
Optima decernenda 349
Optima negligimus 254
Optima primùm 217
Optimi eijciuntur 413
Opus immortalitate dignū. folio 600
Oraculum 297
Oracula à nobis pendēt, 480
Oratio affectata 652
Oratio aliena 306
Oratio grauis 674
Oratio modulatior. 658. 759
Oratio speculum animi. 194
Orationis vis 667
Oratores 221

Ornatus mulierum 671
Osor fœminarum 250
Ostentatio inanis 451
Ostentum commodè interpretatum 431. 480
Ostentorum interpretatio. folio 505

P

Plato sapere 462
Par pari 283.391.674
Parricidium exprobratũ.497
Parsimonia 152.190.596
Parsimonia sordida 312
Paruo contentus 667.669
Pater iudex 494
Pater pro filio punitus.120. 127.
Patienter 182. 185. 465. 642. 744.
Patientia 350. 197.623
Patria dulcis 487
Patria perniciosa 638
Patria vita carior 342
Patriæ charitas 454
Patriæ desiderium 370
Patriæ neglectus 670
Patriæ studium 17
Patronus malus 540.551
Pauci boni 223.684
Pauci pro omnibus 369
Paucitas bonorum 545.636
Pauciloquium 620
Pauciloquus 675
Paupertas 273
Paupertas expedita 103
Paupertas Tragica 233
Pax bello parta 435
Pax bello potior 574
Pax domestica 529
Peculatus dissimulatus. 494
Pecunia cõtempta 157. 198. 437. 473. 654.
Pecunia pestifera res. 156
Pecunia qualis 188
Peregrinatio inutilis 185
Perfidiosè 105
Periculum præuisum 528
Periculum vitare satius 421
Personæ respectu 430
Persuasio pro vi 678
Perseuerantia 728
Pertinacia vincit 444
Petax 596
Phaselita 589
Philosophia 228. 667
Philosophia ars 603
Philosophia in aduersis. 393
Philosophia medicina animorum 206
Philosophia naturã mutat. folio 196
Philosophia necessaria 204
Philosophia præstãtior oratoria 207. 657
Philosophia regi necessaria. folio 281
Philosophia regina 216
Philosophia rusticana 143
Philosophię fruct'. 204.205
Philosophiæ simulatio. 262
Philosophiæ studium 213
Philosophus 261
Philosophus aulicus ibid.
Philosophus diues 217
Philosophus homo 254
Philosophus meretrici similis 609
Philosophus miles 218
Philosophus mundi spectator 685
Philosophus nullius eget. folio 218. 668.

Philosophus oratore præstantior 209
Philosophus paucis eget. 234
Philosophi vita 233
Philosopho honos habitus. folio 398
Physiognomen 682
Piè 32. 519.
Piè in patrem 118
Piè in patriam 623
Pietas 385. 431. 549
Pietas in fratrem 425
Pietas in matrem 560
Pietas in parentes 623
Pietas in patrem 463
Pietas in patriam 136. 165. 400 577. 578. 623.
Pietas in præceptorem. 297
Pietas in Rempub. 724
Pietas mira in filium 399
Pingere fingere 530
Piscator ictus 743
Placere bonis 401
Plebs arte tractata 569
Podagra 361
Pœna ridicula 523
Pœnitenda 462
Poesis fallacia bona 701
Poetica fictio 577
Pollicitatio 633
Pompa inepta 221
Populi iudicia 576. 603. 746.
Populus qualis 460
Populus nocētissima bestia. folio 370
postulator improbus 767
potentia innoxia 418
potentia inuidiosa 568
potestas abdicata 335
potestas breuis 531
potestas empta 338
potestas moderata 457
potestas spretà 558
potiora sectanda 649
potiri dulce 622
preces abiectæ 216
pretium expugnat 613
præco rerum 295
præcones poetæ 408
prædæ contemptus. 289. 412
præfectus vigilans 283
prælongi 557
præpostera 720
præpostera studia 223
præscientia 510
præstantia 446
prætèr spem 737
prima coitio 547
princeps 507
princeps aditu facilis 314
princeps auriga 497
princeps charus 726
princeps indulgens 507
princeps legum obseruator. folio 312
princeps nulli molestus. 509
princeps qui virtute præcellit 375
princeps scenicus 497
principis delectus 510
principis est ornare ditionem 313
principum amicitia 624
principum institutio 660
principatus amor 332
principatus solicita res. 545
probrum commune 475
procliuitas ad deteriora. folio 655
prodesse pluribus 177
prodigiosa 696

Proditio 754
Proditio grata 710
Proditio turpis 40
Profectus 714
Profusio 243. 258. 266. 287. 464. 493. 576. 531. 657. 663. 670. 680. 722.
Profusio fundo caret. 464
Proles debetur patriæ 574
Prolis amor 467
Promissa magnifica: sed inania 348
Pronunciatio 708. 755
Prouisio necessaria 210
Prouidentia 429. 450. 466. 483. 623. 636.
Prudenter 9. 21. 33. 56. 86. 96. 159. 393. 469. 515. 574. 659.
Prudentia senilis 658
Publica vtilitas 64
Pudica vxor 616
Pudicè 76. 164. 380. 402. 418. 697. 712.
Pudicitia 711. 712
Pudicitia coniugũ 528. 386 546. 711.
Pudicitia matronalis 615
Pudor 252. 456
Pudor liberalis 712
Pudor inutilis 231. 232. 488. 670.
Pudor præposterus 98
Pueri reuerentia 654
Pueritia dura 154
Pugna ludicra 762
Punire in alijs quod ipsi cõmittimus 179
Pura sacra 262
Pusilla curare cum periculo. folio 461

Q

Quando bellandũ. 450
Quæ in vita fugienda 225
Quæ nos admonent mortalitatis 299
Quæstiones friuolæ 700
Quid optandum à Deo. 390
Qui malus, vbiq: malus. 271
Quod superest, sacris impendendum 346

R

Rapacitas 496. 503
Rapacitas faceta. 391
Ratio 221
Ratio reddita populo 411
Reconciliatio 18. 485. 608
Recriminatio 577
Reditus bello 459
Reditus in gratiam 365
Regaliter 294
Regem regia decent 286
Reges non admittendi 405
Reges raròverũ audiunt. 407
Regibus honesta tantùm licent 304
Regum amicitiæ 402
Regum curæ 716. 768
Regum est audire oẽs 285
Regum humanitas 278
Regum natiuitas 590
Regnandi dulcedo 387
Regni stabilitas 363. 521
Regnum seruitus 780
Regnum virtute ambiendũ. folio 281
Relaxandus animus 573
Relictis gaudendum 214
Religiosè 11. 37
Repub. prima cura 522
Rempub. fuge, 370

Res verbis contraria 590
Res verbis efficacior 393
Resupini 533
Retortum 347.353.527.539.557.
Retortum dictum 534.646
Retortum ini.e 557
Retortum falsè 353
Retortus totus 545
Rex cogitabundus 583
Rex equum fricans 384
Rex infensus democratiæ. folio 461
Rex segnis 472
Rethores serui 740
Ridicula præferuntur saluta ibus 223
Ridiculè 124.446.539.562.666.668.715.
Ridiculis assuescere 458
Ridiculum 237.256.255.267
Risus interimens 528
Robur corporis 527
Rumores 733
Rusticè 160

S

Sacra pura 262
Sacrilegium 251
Salsè 8.31 41 48.51.110.122.129.132.134 182.198.241.247.254 266.315.319.337.353.354.363.4)0 461.498.500 515.536.540 563.567.626 629.649.657.661.677.684.686.697.699 705.709.716 721.723.740.759 763.
Salubritas iuncta fœcunditati 549
Saltatio muta 744
Saltatio feda 766
Sanctè 516
Sanctitas non ficta 414
Sapiens 635
Sapiens diues 233
Sapiens sub stulti persona. folio 405
Sapientes inuisi tyrãnis. 390
Sapienter 17.20.31.47.73.90.111.117.120.144.622.
Scelerosis vti 481
Schema malè affectatũ. 360
Scomma 336
Scomma contemptum. 425
Scomma ex ambiguo 367
Scorta 271
Scortum 260
Scortum imperiosum. 262
Scortator 265
Scy.ha ἄμουσος 384
Secreta regum 576
Secundis moderatè gaudendum 431
Securitas philosophica. 690
Seditio 670
Senectus. 248.457.656.659.763.
Senectus animosa 337
Senectus audax 623
Senectus honoranda 169
Senectus honorata 136
Senectus sana 739
Senectus iuuenilis 173
Senectus vegeta 683
Senectus virilis 607
Senectutis alimonia 742
Senes neglecti 459
Senex bellator 486
Senex ædificator 485
Senilis prudentia 658
Sensus communis 184
Sepultura 225.251.270

Sepultura viui 499
Sera monitio 237
Sermo breuis & efficax. 368
Sermo incompositus 703
Sermo index animi 226
Sero 247. 360
Serui veri 229
Serui principum elati 509
Seruus domino melior. 189
Seruus prudentior hero. folio 231
Seruo prudenti obtemperādum. 225
Seruorum cura 484
Seruorum turba 165
Seruitus grata 384
Seruitus vitiorum 265
Seruire tempori 299
Seruire voluptatibus. 177
Seuerè 57.108.113.127.130. 158 162. 305. 453. 464. 514. 519. 547. 549.
Seuerè & pudicè 477
Seuerus in seipsum 455
Seueritas 153.457. 550. 363.
Seueritas in vxorem 554
Seueritas patris 551
Seueritas verbis temperata. folio 381
Sexus 637
Sibi quisque testis 456
Silentium 142 168.289.666. 681. 710.
Silentium ducis 476
Silentium in bello 363
Silentium oppotunum. 65
Silentij fides 578
Silere in tempore 55
Simpliciter 10.43
Simultas à rege deponenda 476
Simultas magistratuum 414
Sitis 477
Sitim præuenire 584
Sobrietas 87. 546. 569.
Sobrietas in edulijs 189
Sobrius princeps 430
Sol oriens 340
Solerter 7. 13. 31. 38. 41. 56 324 385.427. 630.633. 634. 694.
Solitudo 631.642.683.690
Somnus excusatus 284
Somniorum obseruatio. 690
Sordes 250
Sordes ambitiosæ 743. 748
Sordes gloriosę 190
Sordidè 505
Spectator conuiuij 598
Spes 738
Spes boni futuri 600
Spes fallax 464
Spes in clypeo 474
Spes pertinax 751
Sphinx domi 355
Splendidè 480
Spontanea grata 371
Spontanei labores 179
Stantem mori 505
Statuariam gloriam 458
Stratagema 102. 104
Studiosè 730
Studium 634. 682. 693
Studium immodicum. 713
Studium sapientia 220
Stultiloquium 115
Stupidi 571
Stupor animi 246
Sua cuique patria chara. folio 383
Sua cuique sors displices. folio 199

Sua quisque virtute cōmendetur 400
Suasio pro Deo 412
Sumptus inutiles 624 702
Sumptus præposteri 668
Superciliosi 667
Superstitio 239. 245. 756.
Superstitio funerum 149
Superstitio irrisa 466. 479
Superstitio nulla 87. 259
Superuacua 603
Superuacua efficia 517
Surdus delatori 492
Συμπάθεια 625

T

Taciturnitas. 466. 678
Tædium gloriæ 544
Tarditas 732
Temeritas 441. 455
Temperantia 575
Temeerate 16. 10. 627
Tempestiuè 732
Templa vacua 591
Temporis parsimonia, 667. 677. 688. 714.
Temulentia 152. 650
Temulentia castigat 388
Tenebris diffuescere 143
Ter homines 243
Terria deducta 363
Testimonium inimici 580
Tibicen vir improbus 756
Timiditas armata 410
Timiditas laudata 397
Toleranter 760
Tolerantia 151. 635. 957
Tranquillitas 552. 645. 656. 670.
Tropheum ridiculum 434
Turba inutilis 378
Turba sine duce 569
Turcæ aut superandi, aut non prouocandi 348
Turnales 535
Turpe vbique turpe 269
Turpiloquium 264
Tutum consilium 451
Tyranni species 617
Tyrannus 336
Tyrannidis osor 484
Tyrannidem mitigat liberalitas 390
Tyrannica vox 492
Tyrannice 516
Τυφλὸς ὁ πλοῦτος 95

V

Vafrè 60. 105
Valli fiducia 474
Vanitas 661
Varia lectio 207
Vehementia in dicendo. 698
Venia extorta 317
Venia lacessito 502
Venus 685
Venus moderata 205
Venter & lingua 402
Venter omnia deuorat. 249
Venus operis 745
Venter surdus 455
Ventris cura prima 752
Ventris studium 594
Vera bona animi 220
Verè pulchra 637
Veritas 278
Veritas odiosa 217
Verba affectata 306
Verborum ampulla 594
Versus detortus 363
Versutia 492

Vesci in publico 257
Vesci quouis loco 264
Vestis 762
Vetula amata 613
Vetulæ concubitus 599
Vetulus dux 487
Vicarij graues 517
Vicinus bonus 410
Vicissitudo rerum 166
Victor benignus 397
Victor ferox 482
Victor & victus 444
Victoria dulcis 548
Victoria incruenta 626
Victoria magno empta. 404
Victoria speciosa 240
Victoria vti 333. 445
Victoriæ moderatio 103
Vigilantia 433
Vincere sine cæde 474
Vindicta ciuilis 229
Vindicta optima 271
Vindictæ odium 351
Vindictæ neglectus 416
Vinum vetus 357
Vini parcus vsus 637
Vini patiens 526
Vinolentia 640
Violentè 105
Virgo mulier 361
Vir magistratum ornat. 436
Vir pecunia potior 410
Viri fortis fiducia 293
Virtus in actione 635
Virtus infœlix 556
Virtus laudata tantum. 229. 765.
Virtus legibus nõ eget. 635
Virtus principis 514
Virtus per se honesta. 637
Virtus præstanda, non profitenda 719
Virtus præmium est 720
Virtus quærenda 184
Virtus succedit 403
Virtus tuta 637
Virtutis cognatio ibid.
Virtutis præmia 166
Vis, Deus 413
Vis pro iure 338
Vires formæ præstant 669
Vita à verbis dissentiens. folio 682
Vita anxia 337
Vita fugax 690
Vita inanis 722
Vita misera 253
Vita præpostera 757
Vita pura 560
Vita sine literis mors 264
Viui docendi, non laudandi 515
Vltio 564
Vltio ciuilis 491
Vltio Deorum 487
Vltra malleum 587
Vltronea beneficentia. 185
Vmbra 599
Vnguenta 100.265
Vnguentum olere 502
Vnus eximius 507. 620
Vocalitas 367
Voluptas 239 664.219.607.
Voluptas doloris comes.194
Voluptas emollit domitos. follo 446
Voluptas ex virtute 177
Voluptas magno empta. 371
Voluptas temporaria 579
Voracitas 598
Vota 151
Vota morientis 508

Vota qualia 175
Vota stulta 239
Vox in bello 458
Vox tyrannica 723
Vrbanè 8. 32. 44. 68. 79. 82. 283.
Vrbanitas 307
Vsque ad aras 418
Vsus lenit molestiam 247
Vsus rectus 711
Vtcunque vincere 420
Vtilitas 470
Vtilitas ex hoste 686
Vtilitas ex inimicis 641
Vulgi iudicia 637. 632
Vulgi nihil sanum 346
Vulgo nihil placet 263
Vxor casta 391. 616
Vxor eligenda 99
Vxor humilis 169
Vxor molesta 539. 749
Vxor quare ferenda 191
Vxoris reuerentia 511
Vxorum imperium 455

FINIS.

BRIXIAE,

In Aedibus Polycreti Turlini,

M. DCI.